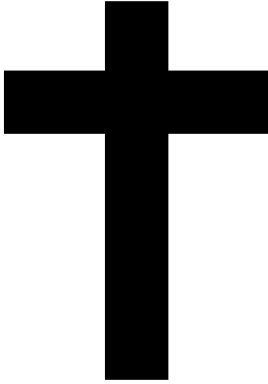

Bibiri Kuyie
Nnáàntì Pátírì

The Holy Bible in the Ditammari language of Benin

Bibiri Kuyie Nnààntì Pátírì

The Holy Bible in the Ditammari language of Benin

copyright © 2001 SIM International

Language: Ditammari

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-05-31

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

5e2d0f12-f1d8-567b-bf98-cf1de4599d16

Contents

Matie	1
Mariki	57
Duku	93
Isãã	150
Yesu Tõrè	189
Odommu	236
1 Kòdènti	258
2 Kòdènti	279
Kadasii	292
Efèesi	300
Fidipu	308
Kòdòosi	314
1 Tèsadoniki	320
2 Tèsadoniki	325
1 Timòntee	328
2 Timòntee	335
Titi	340
Fidemòò	343
Ebedeebè	345
Isaku	364
1 Pìeri	370
2 Pìeri	377
1 Isãã	381
2 Isãã	387
3 Isãã	388
Sudi	390
Mudáammu	392

Matie wārimè tináaṅsààtì Di mpátíri tɔ̀ tìi náaṅtì

Tináaṅtì tìi ti náá Matie kó dipátíri tɔ̀ tìi náaṅtì. Yesu tancóumbè epíítè nè bedébé kòò mǎu bè tu we Matie, weè wāri de kó dipátíri.

Matie wāri o pátíri meketimè o kɔ̀be Sifube kpéi nke, ke bo bè benke Yesu tumè Sifube kóo kpààti Dafiti yaàbire Abarahammu kó kuwuɔ̀ nkou, nè de kpéi nkòo bate o yaàribè fuke ì duó ke dòmme. Ke nàké o pátíri miéke Kuyie nkó dikpààtiyuu kpéi, Kuyie nkpààtiyuu tǔónimè kè benitibè dò nkéceete, kòò nàké ke benke ke dò nYesu tú Kuyie mpāānāaṅtì náaṅbè nàké wèè kōme mme.

Di mpátíri náaṅtì duó ke dòmme

1. Bè peitémè Yesu nè ò ketémè o tōmmú. (1-4)
2. Yesu duó nyii tié nditāri ñnkè. (5-7)
3. Yesu dǎdǎ tìi dieti nè bè ò yetemè (8-12)
4. Yesu nàké yèè náaṅhāntiyè (13)
5. Okpààti bè yete wè kó mutōmmú (14-23)
6. Bè nàkémè Yesu kó muwētimmù kpéi (24-25)
7. Yesu kó mukūũ nnè ò yǎntémè (26-28)

*Yesu yaàribè kó yeyètè
(Wénté Duku 3:23-38)*

¹ Ntenè Yesu Kirisi yaàribè kó kufuku: Yesu yaàri kóti tu Dafiti kè Dafiti kóo yaàri kóti me ntó tú Abarahammu.

² Abarahammu weè peité Isaki, kè Isaki peité Sakɔ̀bu, kè Sakɔ̀bu peité Sudaa nè betɔ̀bè. ³ Kè Sudaa peité Pedesi nè Isaraa kè be yǎ ntú Tamaa, kè Pedesi peité Esidommu, kè Esidommu peité Aramu. ⁴ Kè Aramu peité Aminadabu, kè Aminadabu peité Nasǔǔ, kè Nasǔǔ peité Sadimɔ̀. ⁵ Kè Sadimɔ̀ peité Boasi, kè Dahabu ntú o yǎ. Kè Boasi peité Obedi kè Udutí ntú o yǎ. ⁶ Kè Obedi peité Isaii, kè Isaii peité okpààti Dafiti.

Kè Dafitii peité Sadomɔ̀ kòo yǎ ntú Udii pokù Dafiti do kùò Udii kétúótè wè. ⁷ Kè Sadomɔ̀ peité Odoboammu, kè Odoboammu peité Abia, kè Abiaa peité Asaa. ⁸ Kè Asaa peité Sosafaa, kè Sosafaa peité Sodammu, kè Sodammu peité Osiasi, ⁹ kè Osiasii peité Soatammu, kè Soatammu peité Akaasi, kè Akaasii peité Esekiasi. ¹⁰ Kè Esekiasii peité Manansee, kè Manansee peité Amɔ̀, kè Amɔ̀ peité Sosiasi, ¹¹ kè Sosiasii peité Yekonniasí nè o neí. De mǎnni ndi Babidǎnni kóo kpààti bè pīmmúmè kékǎnnè.

³ Okpààti Edōti kèè dii m̀ǹǹni de kó tináànti, kòo yèmmèe caàrè mediè. Kòo eì Sedisadèmmu kòbe bèmou yèmmè caàrè. ⁴ Kòo tí nyikú nìùbè kó bèkótìbè bèmou nè ikuó wāābè, ké bè beke bè d̀ò nkèpèitè dè Kirisi. ⁵ Kè bèe ò nàké ke d̀ò: Bè d̀ò nkòò pèitè Betideemmu nwe Sudee tempè mmieke. Kuyie mpāānāānti nāāntò tì wàrimu ke tú:

⁶ F́ó mBetideemmu Sudaa tenkè kó dihei, a í kēñnìnè Sudaa kó yehèkè teyè, ke yé f́ó mièke nke okpààti yètinímè, weè yóó cēm̀m̀ú n kó benitìbè Isidayeeriè.

⁷ De m̀ǹǹni kè Edōtii duó nkè bèe yúni siwāāwéibè kòo bè beke disàrì bè yà dii m̀ǹǹni ndi weti weti tewàtè, ⁸ kédeè ké bè t̀s̀ mBetideemmu ke d̀ò: Kòtenè kéwammú kébíékè weti weti kè di yà de kó debire di wētení kè n nàké kè m̀ múnkèe kòte ké dè d̀ou.

⁹ Okpààti bè nàké dii m̀ǹǹni o kpeti kédeè, kè bèe kété kè tewàtè bè do yà t̀è diyiè yìèní kèè bíékè kè t̀è nkérí be ìkè kētuake debire bo dii b̀òrì ke cómmú. ¹⁰ Kè diwèi bè p̄i mmediè mbè yà dii m̀ǹǹni tewàtè còmmúmè. ¹¹ Kè bèe taroo teciētè káyà debire nè de ỳ Maari ke nínkú ké dè d̀ou, kékpeté be d̀outi ké dè pāmmú yepārè, meso nè tihúúnti idíítí idieyi kpeti bè tu tì ànsáà nè bè tu tì m̀iurì. ¹² Kè Kuyie mbè nàké keyènkè nè tidòuntì ke d̀ò: Di báá wēte Edōti borè. Memme kè bèe kété kuce tekù kékò.

Bè t̀uótémè Yesu ke cokénè

¹³ Siwāāwéibè kò ndii m̀ǹǹni kè Kuyie ntōnni mari kòtení Sosefu borè kóò béinnè tidòuntì ke d̀ò: Íté kétúótè debire nè de ỳ Maari kécoké kékòte Esibiti, ké nke mbo ke baanè m̀ bo da nàkémè ke d̀ò a wētení, ke yé Edōti yóó wammúmè debire ke bo dè kùò.

¹⁴ Kè Sosefuu íté kétúótè debire nè de ỳ keyènkè kè bèe kòte Esibiti, ¹⁵ ké nke mbo kè Edōti yàa kúnè. Memme kè dèe d̀ò Kuyie mpāānāānti nāāntò do nàké tì ke d̀ò: N yu m̀ bire ke dè dènnè Esibiti mièke.

Edōti kùòmè ibí

¹⁶ Edōti bantè dii m̀ǹǹni ke d̀ò nsiwāāwéibè ò souté, kòo mièke peike mediè. Kòo duó nkè bè nkòu initidabí ìi mòke yebie nyèdéè nè isāmp̄ò Betideemmu mièke nè sihekésì s̄i ò t̀òkénè, kébennénè siwāāwéibè do yóò ò nàké kè dè berí ndè. ¹⁷ Memme kè dèe d̀ò Kuyie mpāānāānti nāāntò Sedemii do nàké tì ke d̀ò:

¹⁸ N yo metammè mamè mme Damaa eì, yekúdabùò nyèè yìèní nè iwúótì, Daseedi bí ìi ku kòò kuò, bá ke í d̀ò bèe ò bántè.

Bè kònnèmè Yesu Nansarèti

19 Edoti ku dii mōnni kè Kuyie ntōnni marii katení Esibiti Sosefu borè, 20 kòò béinnè tidòuntì mieke ke dò: Íté kétúóté debire nè de yō, kè dí wēte Isidayεeribe kó ketenkè, ke yé bèè do wanti kékuo debire bè kumè.

21 Kè Sosefuu íté kétúóté debire nè de yō kè bèè wēte Isidayεeribe kó ketenkè. 22 Kòò keè kè bè tu Adisedauusi còuté o cice Edoti kpàti ke tú Sudee kóo kpàti, kòò yote ò bo bátémè de kó dihei mieke. Kè Kuyie nhò béinnè tidòuntì kòò kote Kadidee kó kutempē, 23 kékari Nansareti kó dihei mieke kè dèè dòò Kuyie mpānāaanti náanbè do nàké tì ke dò bè bo nhò yu ke tú: Nansareti èi kou.

3

Isā-Batiisi do āāmè benitibè bátémmù

(Wénté Mariki 1:1-8 nè Duku 3:1-18 nè Isā 1:19-28)

1 De kó dimōnni kè Isā-Batiisii keté o tōmmú kénnáá Kuyie nnāaanti Sudee kó dikpáa mieke ke tú: 2 Ceetenè di borime, ke yé Kuyie ntóótémè ke bo kanne ku kó dikpàatiyuu.

3 Weè Isā kpéi nke Kuyie mpānāaanti náanò Esaii do náammè ke tú:

Wèè pèù dikpáa mieke ke tú:

Tüntenè ti Yiè nKuyie nkó kuce,

séinnè o ce.

4 Isā do dáátí diyaabòri dii dùòkenè dindi yoyó kó ticiti, ke bou fenaakōnfè o ka, kòò kó mudii ntú ico nè ticièti. 5 Kè Sedisadεmmu kabe nè Sudee kó kutempē nkumou kabe nè yehékè teyè yèè tōkénè Suditēē kó kukó nkè bè nkōriní o borè, 6 ke dáanko be yei nkè Isā bè āā bátémmù Suditēē kó kukó mmieke.

7 Kè Isā yà Fadisībe péu nè Sadusībe, kè bè kòròo o borè kòò bo bè ānné bátémmù kòò bè nàké ke dò: Iwààke dindi! We ndi nàké ke tú dí yenténè Kuyie nkó tibeénti tii kēriní? 8 Di borimeε benke tūnké ke dò ndi cèète. 9 Di yèmmè bá ndò ndi bo na kécooté di tú mèè kpéi Abarahammu kó ibí. N di náammu Kuyie mbo na kédòò yetārè yie nho bí. 10 Okōuti sūótému o pīētè ke bo u detie, detie ndèè í péi yebe sàayè bè bo dè u kécóu. 11 Mí n di āā bátémmù menie mmieke nke kè dè benkú ke dò ndi borime cèète, wèè tūnni ò deumu ke m pēēté. N yí sannè m bo deitemè o neùti, wenwe bo ndi āā bátémmù nè Muyaánsààmù nè muhāá. 12 Ò to o pienkù nku ke bo ye nkébate mebiì ònè tifùti, kékouté mebiì nkéānnè o bou mieke, kécóu ntifùti muhāá mmùù í kō mmu mieke.

Isā-Batiisi āānnémè Yesu bátémmù

(Wénté Mariki 1:9-11 nè Duku 3:21-22 nè Isā 1:29-34)

13 Isā āā dii mōnni bátémmù Suditēē kó kukó mmieke, kè Yesu íténi Kadidee kó kutempēē kétuakeni o borè kòò bo ò ānné

bàtémùmù. ¹⁴ Kè Isāā yete ke dò: Fṣṣ̄ do dò ké nh ānné bātémùmù ke wētē ke tú n da ānné bātémùmà!

¹⁵ Kè Yesu ò tēñné ke dò: Yie mbake ké nh ānné bātémùmù ke yé dè wennimèmu ke dò nti dṣṣ̄ Kuyie ndó dè.

Kè Isāā yie nkòò ānné bātémùmù, ¹⁶ kòò nyètiní menie mmiēke kè tiwetii kpeté kè Muyaánsààmù cùténí ke dōnnè dikpētínónkperi kécómmú o ìnkè. ¹⁷ Kè bèe keè metammè mamè de ìnkè bíékè ke mè tu: Yie nweè tu m bire kè n dè dṣṣ̄ mesàa ke dè tã mediè.

4

Dibṣṣ̄ bennémè Yesu

(Wénté Mariki 1:12-13 nè Duku 4:1-13)

¹ Dε mōnni kè Muyaánsààmù tanné Yesu dikpráa miēke kè dibṣṣ̄ bo ò benné. ² Kè Yesu ríboú dinùù ke dṣṣ̄ iyie nsipísìnàà, deyènnè sipísìnàà kè dikōnnii ò pī. ³ Kè dibṣṣ̄ kōtení o borè kóò nàké ke dṣṣ̄: Kàa tu Kuyie mBire nde, duó nkè yetárè yie nnaa mmudii. ⁴ Kè Yesu di nàké ke dṣṣ̄: Tì wàrimu ke tú onìtì í fòùnè mudii mǎá, ò fòùnè tináaṅtì tì yìèní Kuyie nnùù miēke tìnti.

⁵ Mēmme kè dibṣṣ̄ ò kōtenè Sedisademmu kóò dēkenè Kuyie ncīètè ìnkè kóò nàké ke dṣṣ̄: ⁶ Kàa tu Kuyie mBire nde, puuo, ke yé Kuyie nnáaṅtì wàrimè ke tú:

Kuyie mbo duōnni ku tōrè

kè yè da cóútè

bá a naàcètè báá bété ditāri mari.

⁷ Kè Yesu di tēñné ke dṣṣ̄: Tì wàrimu kupíkù tekù ke tú: Á báá benné a Yiè nKuyie.

⁸ Kè dibṣṣ̄ ò dēkenè ditāri dièri mari ìnkè kóò benke kutenkù kó yekpàatiyo yemou nè ye kpàtì deu mèè botí, ⁹ kóò nàké ke dṣṣ̄: N yóó dè nda duómmu demou kè nsà kàa nínkú n yìikè ke m bāntè. ¹⁰ Dε mōnni kè Yesu di nàké ke dṣṣ̄: Fūte m borè fṣṣ̄ ndibṣṣ̄ ke yé tì wàrimè ke tú: Á mbáá nha Yiè nKuyie mmáà kēmpī nkuù tōmmú.

¹¹ Mēmme kè dibṣṣ̄ íté kè Kuyie ntōrèe kōtení kēmpī nho tōmmú.

Yesu ketémè kēnnáa Kuyie nnáaṅtì Kapennaummu miēke

(Wénté Mariki 1:14-15 nè Duku 4:14-15)

¹² Yesu kèè dii mōnni bè kpetínnémè Isāā kékōte Nansareti Kadidee kó kutempē mmiēke. ¹³ Ò í nkàri Nansareti, kékōte kēmbō Kapennaummu Kadidee kóo dāmèèri mǎnku, Sabunṣṣ̄ nè Nefutadii kó yehékè také, ¹⁴ kè dè bo dṣṣ̄ Kuyie mpāānāaṅtì náaṅtò Esaii do nàké tì ke dṣṣ̄:

¹⁵ Sabunṣṣ̄ nè Nefutadii kó ketenkè kōbe bèè bo dāmèèri také Suditēē kó kukó nyáá

nè bèè í tú Sifube ke bo Kadidee.

¹⁶ Díndi bèè do bo dibìnni miēke

di yàmu kuwenniku dièkù.

Di do bo dibìnni kó dihèi,
mukũũ nkperi mièke nke,
kè kuwenniku di miié.

¹⁷ Diì mǎnni ndi Yesu ketémè kénnaá nKuyie nnáaanti ke tú:
Ceetenè di borime ke yé Kuyie ntóótémè ke bo kanne ku kó
dikpààtiyuu.

Yesu yumè o kó betancòumbè kètibè

(Wénté Mariki 1:16-20 nè Duku 5:1-11)

¹⁸ Diyie mari kè Yesu mpeké Kadidee kó menie nkéyà benitibè
bèdébè, Simǎo bè tú wè Pieri nè o nantè Āntidee kè bè buò
muyĩnditìmu ke yé bè do túmè beyĩnwambè mbe. ¹⁹ Kè Yesu bè
nàké ke dò: N tũnnenè kè n di dǎò benitiwambè.

²⁰ Kè bè pǎnkee yóu be yĩnditirè kóò tũnne.

²¹ Kòo yíé kédétóo kéyà betǎbè Sebedee kó ibí, Isaku nè o nantè
Isāā kè bè bo kudabekù mièke nè be cice Sebedee ke dǎari be
yĩnditirè. ²² Kè Yesu bè yu kè bè pǎnkee yóu be cice nè kudabekù
kóò tũnne.

Yesu yètiri do pitémè Kadidee omǎu mièke

(Wénté Mariki 1:39 nè Duku 4:44, 6:17-18)

²³ Kè Yesu ñceñti Kadidee omǎu titiintouti mièke ke náante
benitibè tináaanti Kuyie nkó dikpààtiyuu kpeti ke mièkũnko
benitibè mumǎmmú mumǎu nè tikǎnyonkuti timǎu. ²⁴ Kè bè
nnáá nho kpéi Sidii kó ketenkè kemǎu mièke, kè benitibè ntǎuni
bèè fǎũri nè mumǎmmú nè bèè kǎnti yóu yóu nè yebǎkè ta bè nè
bèè duò yecírèncirè nè tihǎuti, kè Yesu mbè mièkũnko bemǎu.
²⁵ Kè benitibè péuu ò tũnne. Kadidee kǎbe nè Sedisademmu
kǎbe nè Sudee kǎbe nè yehèkè tepítè kó ketenkè kǎbe nè Suditǎé
kó kukó nyàà kǎbe.

5

Yesu duó nyii tié nditāri ñnkè

(Wénté Duku 6:20-23)

¹ Yesu yà diì mǎnni ditĩnni kédeke ditāri nè o tancòumbè
kénkari kè bè ò kèri ² kòò bè tiè nke tú:

Kuyènaati mǎmmǎnku

³ Dè ñnaati bèè banté ke dò mbè cĩnni Kuyie mbíékè,
ke yé Kuyie nkpààtiyuu bomè beè kpéi!

⁴ Dè ñnaati bèè yèmmè cààrè,
ke yé Kuyie nyóó bè bántémè!

⁵ Dè ñnaati bèè yèmmè boo,
ke yé Kuyie nyóó bè duómme ketenkè kè bèè tieke!

⁶ Dè ñnaati bèè wanti kédǎò Kuyie ndó dè,
ke yé Kuyie nyóó bè teemmèmu

kè bèε dè dòò mediè!

⁷ Dè ñnaati bèè kuò nhotòu mesémmè,

ke yé Kuyie nyóó bè kuómmè mesémmè!

⁸ Dè ñnaati bèè yèmmè wenni,

ke yé beè yóó yàmè Kuyie!

⁹ Dè ñnaati bèè waà mbenitibè kó kuyeñnaati,

ke yé beè yó ntúmè Kuyie mbí!

¹⁰ Dè ñnaati bè fěũnkoo bè

bè dòòri mèè kpéí nKuyie ndó dè,

ke yé Kuyie nkpààtiyuu bomè bèè kpéí!

¹¹ Dè ñdi naati bè bo ndi sǎǎ ndi mǎnni ke di fěũnko ke sou nke náá ndi nu ndòò mèè yei di tú mèè kpéí n kǎbe. ¹² Di yèmmè ñnaati kè di bo diwèi miεke ke yé di kó ticuuti yó ndeumè keĩnkè, mèè botí nku bè fěũmmè Kuyie mpǎãnáànti náam̀bè bèè di niiténni.

Mukókúó nnè kuwenniku de kó medonnimè

(Wénté Mariki 9:50 nè Duku 8:16-18, 14:34-35)

¹³ Dii tu kutenkù kó mukókúó. Kè mukókúó nné seté, bè bo mù nárikunnènè ba? Mù ténke báá dǎdǎnè dèmarè, kè bè í mù útóo ditowaà ndi kè benitibè nàù.

¹⁴ Dii tu kutenkù kó kuwenniku. Dihei dìi maá ditāri ĩnkè di báá na kénsǎri. ¹⁵ Bè òò í ncóu nfitirè kéánné tecètè miεke, bè òò dè cǎnné deyitirè nde kè dè mmí bèè kó dimàà bo tecitè miεke.

¹⁶ Di kó kuwenniku dò nké mme mmí kutenkù kǎbe kè bèè yà mutǎmmú di pĩ mmù wennimè, késǎnte di cice wèè bo keĩnkè.

Yesu nàké ti kè dè ntukúnè ikuó

¹⁷ Di yèmmè bá ndò n kǎtení ke bo paa mMoyiisi kó ikuó yoo Kuyie mpǎãnáànti náam̀bè do wàri ti. N kǎtení ke bo dǎke ì wènkunnemu. ¹⁸ N di náá mmómmuò nwe: Ketenkè nè keĩnkè kè dè kpaá bo ikuó kó fewārifè sǎmpófè mafè báá yaate, kè kutenkù yàa deènè. ¹⁹ Wèè bo yete tũnkè Kuyie nkuó mai, kénáké betǎbè kè bèè ì yete de yiè mbo ntú osǎmpóu Kuyie nkpààtiyuu miεke. Wèè me mbo yie nyikuó imou kénáké betǎbè kè bèè ì yie nde yiè mbo ntú odiwè Kuyie nkpààtiyuu miεke.

²⁰ N di náámmu: Kè di borime í wenni ke pēēté Fadisiēbe kǎme di báá ta Kuyie nkpààtiyuu miεke.

Kemieke yiè nè obanteu kó tináànti

(Wénté Mariki 11:25 nè Duku 12:57-59)

²¹ Di yému ke dò mbè do nàké di yembè ke dò: A báá kuò oniti, kè wèè kùò oniti bèè ò bekénè. ²² Kè mí nné di náá nke tú kè wèè miεke peike otòu bèè o bekénè, kè wèè sǎǎ nhotòu kuyeĩnkù, bebeëndiebèè ò bekénè, kè wèè me nsǎǎ nhotòu ke tú kuwáátikù ò dò nkéta muhǎǎ mmuù í kǎ mmu miεke nke. ²³ Kàa kǎte diwǎstǎnni borè ke bo pǎ Kuyie ndipǎnni ke dèntení dèborè a

kou tɔ̀u da mɔ̀kenɛ̀mɛ̀ tɪ̀matì, ²⁴ dɔ̀u ndɛ̀ndɛ̀ a pã̀nnì diwũ̀stɔ̀nnì borè kékɔ̀tɛ̀, kè dí tì tũ̀ntɛ̀ kàa né wɛ̀tɛ̀nì kɛ̀pã̀ a pã̀nnì Kuyie. ²⁵ Kòo mɔ̀u da yu tibeéntì kè di kéri kɛ̀ kɔ̀rì, á yetoo kè dí tì tũ̀ntɛ̀ kucɛ̀ kɛ̀ mu nyí tũ̀òkɛ̀. Ò yàà bo da duò mbebeémbè kè bebeémbè da duò pòdĩ̀sibè, kè bè da kpetínné. ²⁶ N da náá mómumu nwe a í yetì deborè kɛ̀ í yietì dárè sɔ̀nwe.

Dèè buò mmeyi mmieke

(Wénté Matie 18:8-9 nè Mariki 9:43, 47-48)

²⁷ Di yému ikuò ì tu: A báá duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dɔ̀u. ²⁸ Kè mí nné di náá nke tú wèè bo wénté onitipòkù mɔ̀u kòd yaá ò ò duónèmu o yèmmè mieke. ²⁹ Kàa nɔ̀nfɛ̀ youfɛ̀ fɛ̀è yó nte kàa dɔ̀d mɛ̀yɛ̀i, kpéétè fɛ̀ kédootóo dɛ̀détirè, dè wennimu a nɔ̀nfɛ̀ fɛ̀máà bo fetimè nè ì bo mbomè idé kàa né ta muhãã mmùù í kɔ̀ mmu mieke. ³⁰ Kàa nòutè youtɛ̀ tɛ̀è bo nte kàa dɔ̀d mɛ̀yɛ̀i, kéétè tɛ̀ kédootóo dɛ̀détirè, dè wennimu a nòutè tɛ̀máà bo fetimè nè sɪ̀ bo mbomè sidé kàa né ta muhãã mmùù í kɔ̀ mmu mieke.

Onitì nè o pokù be yatimu kó tináàntì

(Wénté Matie 19:7-9 nè Mariki 10:4-5, 11-12 nè Duku 16:18)

³¹ Di yému ikuò ì tu: Kè wèè dɔ̀ kɛ̀yɛ̀tɛ̀ o pokù wèè wã̀rì diyatɛ̀pátìrì kòd duú. ³² Kè mí nné di náá nke tú: Kè wèè pokù í dɔ̀uti dɔ̀utinè benitidaabè kòo ò bèti ò dɔ̀ wèè náa nhonitipòkù wèè dɔ̀uti dɔ̀utinè wènwe benitidaabè, kè wèè túoté onitipòkù bè bèti wè ò náa nhonitidòu wèè dɔ̀uti dɔ̀utinè wènwe benitipòbè.

Dèè tukúnè ti bo mparikunè

³³ Di yému bè do nàké tì di yembè kɛ̀ dò: A dɔ̀unnè Kuyie ndiì nuù, dɔ̀d di. ³⁴ Kè mí nné di náá nke tú: A bá mparikunè kɛ̀ĩnkè, kɛ̀ yé Kuyie nkpàatikàrì ndimè. ³⁵ A bá mparikunè ketenkè kɛ̀ yé ku nacèdaánnì ndimè. A bá mparikunè Sedisadɛ̀mmu kɛ̀ yé okpàatì diɛ̀wè èi ndimè. ³⁶ A bá mparikunè a yuu kɛ̀ yé a í yóò namè kɛ̀péikunne a yùrikù kùmáà yoo a kù sòukunne. ³⁷ Di kòd èè ntú èè, kè àà ntú àà, tì yèútì tì tú dibòd kpeti nti.

Mɛ̀yɛ̀i nkó mufɔ̀ómmù kó tináàntì

³⁸ Di yému ikuò ì tu: Wèè kpéétè a nɔ̀nfɛ̀ a kpéétè o kɔ̀fɛ̀, kè wèè feuté a nìnnì a feuté o kperi. ³⁹ Kè mí nné di náá nke tú: Kòd mɔ̀u da poté a báá ò tɛ̀ĩné, kòo da poté metofiè kuyóú á ò benke kucã̀nku. ⁴⁰ Kòd mɔ̀u da yu tibeéntì kɛ̀ dɔ̀ kétúoté a yaabòrì sã̀mpòrì, á yóu kòo túoté nè didierì. ⁴¹ Kòd mɔ̀u dɔ̀ kédudò nnè muwèrímu kàa tɔ̀ o tɔ̀u kɛ̀ dɔ̀ cidòmétirì òmáà, a dɔ̀ bèdébè. ⁴² Kòd mɔ̀u da mɔ̀o dɛ̀marè, pã̀ we, a báá yetenè wèè dɔ̀ á ò pɛ̀ntɛ̀.

*Ndónè di kprantídèntòbè
(Wénté Duku 6:27-28, 32-36)*

⁴³ Di yému bè do nàkè ìl kuò di yembè ke dò: A ndó a kou ke níi nha kprantídèntòu. ⁴⁴ Kè mí nné di náá nke tú: Ndónè di kprantídèntòbè, ke békú Kuyie nkó mesàà mbèè di buò nkusĩnkú be kpéí, kémbáá nKuyie mbèè di fěũnko nè bèè di sénnĩnko be kpéí. ⁴⁵ Kè di dɔ̀ri memme dè bo benke di túmè di cice wèè bo keĩnkè o kó ibí, ke yé ò duómme kè diyìè yìèni benitiyibe nè besààbè borè, ke duó nkè fetaafe niù bèè wetí nè bèè í wetí be borè. ⁴⁶ Kè di dɔ̀ bèè di dɔ̀ mǎà, di kó tikuuti bo ntú ònti Kuyie mborè? Bedàmpòòcòutibè múnke í me ndɔ̀raà? ⁴⁷ Kè di dɔ̀ ndi kɔ̀be mǎà ndi yé di dɔ̀rimè ténke cáánnè dè? Bèè í tũ nKuyie mbè í me ndɔ̀raà? ⁴⁸ Tũ nní ndòmmè páíí di cice wèè bo keĩnkè ò dòmmè páíí.

6

Yepārè dò nkémpāā mmèè botí

¹ Di bá mpāā ndi kperè becĩribè benitibè ìkè ke bo benke dimáá, kè di dɔ̀ri memme di báá pété tikuuti di cice wèè bo keĩnkè o borè.

² Kàa dɔ̀ kēpā dèmarè ocĩrì a báá pĩkè meyèmmè mèdémè yembè ò pĩkè mèè botí titíintouti mieke nè ice ĩnkè, ke dɔ̀ benitibèè bè sǎnte. N di náá mmómmuɔ nwe be kó tikuuti nti memme bè còúmè. ³ Kàa yóó pǎ dèmarè ocĩrì a báá yie nkàa nòutè cǎnkutè nyé teyoute dɔ̀ri dè. ⁴ Pǎ we didé borè bá òmòu bá nyé, a cice Kuyie nkùu wùó ndisòrì kè kùu de nda yietí.

*Mubáammu nè menùboúmmè
(Wénté Duku 11:2-4)*

⁵ Di bá mbáá nKuyie meyèmmè mèdémè yembè kɔ̀me bèè ò ndó kéncomú titíintouti mieke nè icyàtìi ke báá nKuyie nke dɔ̀ benitibè mbè wùó. Mómumuɔ nwe n di náámmè be kó tikuuti nti memme bè còúmè. ⁶ Kàa yóó bántè Kuyie, ta a dieku, kékpetinné a càù, kémbáá nha cice ò bomu de, ke wùó a dɔ̀ri dè disòrì ke bo dè nda yietí.

⁷ Kàa báá nKuyie nha bá nsũũnko tináañti detetirè kpeti bèè í tũ Kuyie mbè ò ndɔ̀rimè kè be yèmmè dò nkè be náañti sũũ Kuyie mbo bè teennè. ⁸ Bá ndɔ̀rinè be kɔ̀me, ke yé di cice yémèmu di dɔ̀ dè bá di mu nyí dè nhò mɔ̀. ⁹ Ntènè di dò nkémbáá mmèè botí Kuyie:

Ti cice wèè bo keĩnkè,
a dò mpáíí nwe,
yóu kè tí banté a dòmmè páíí.

¹⁰ Baaté kutenkù,
kàa dómè ndɔ̀ri ketenkè ĩnkè
dè dòmmè keĩnkè mieke.

11 Ti pã ti bo di mù yíe.

12 Ti cǐē nti yei,

ti ǝǝ cǐēm̄m̄m̄ è b̄èè ǝǝ ti caàrè.

13 A báá yóu kè ti ta mesoūmm̄m̄ miεke,

ti δεετέν̄ε̄ dibòð.

[Ke yé f̄ǝð̄ bakém̄m̄,

ke kpeñ̄n̄ni kàa yèt̄ir̄i δεu s̄ãã.

Kè dè mme ndò.]

14 Kè di cǐenko βετòβè be yei bè di d̄ɔ̄ri mè, di cice wèè bo keĩnkè ò yóó di cǐēm̄mu di yei. 15 Kè di me nyí cǐenko βετòβè be yei mbè di d̄ɔ̄ri mè di cice wèè bo keĩnkè ò báá di cǐē ndi yei.

Ti bo mbou m̄èè botíȳen̄ð

16 Kàa boū dinùù a báá s̄oukùn̄ne a ìikè kéndò nha bo meyeñ̄caàrim̄m̄ miεke meyèmm̄m̄ mèdém̄m̄ yembè d̄d̄òrim̄m̄, b̄èè ǝǝ cake be ìikè ke bo benke benit̄ibè bè boum̄m̄ dinùù. N di náá mm̄óm̄mū nwe bè c̄out̄ému be kó ticuuti. 17 Kàa boū dinùù, yuutè a ìikè k̄éyíi nha yùti, 18 kòò m̄òu báá banté a boum̄m̄ dinùù, kàa cice wèè wùó ndis̄òr̄i kpepe, kè weè m̄áa nyé k̄é dè nda yietí.

A kp̄àti borè a yèmm̄m̄ de mbo

(Wénté Duku 12:33-34)

19 Di báá kóu k̄ékoū kutenkù kó tikp̄àti yebiè càá ntì, t̄i ǝǝ nirime, beyóóbè ǝǝ duute k̄éyúúkú t̄i. 20 Pèt̄inke ñkounè keĩnkè kó tikp̄àti nti yebiè í cáá ntì, t̄i í nírím̄ú, beyóóbè í yóó na k̄éduute k̄éyúúkú t̄i. 21 Ke yé a kp̄àti borè a yèmm̄m̄ de mbom̄m̄.

Tik̄ònti kó defit̄ir̄è tu fen̄ònf̄e

(Wénté Duku 11:34-36)

22 Inū ntu tik̄ònti kó defit̄ir̄è nde, kàa nū nwùò nha k̄ònti tim̄ou ǝ mbo kuwenniku miεke nke. 23 Kàa nū mme nyí wùó nha k̄ònti tim̄ou ǝ mbo dibiinn̄i miεke nke, kuwenniku kùu da mí, kè kù s̄òute dibiinn̄i d̄òke bo ðeuke mediè.

A bo t̄ūnn̄em̄m̄ bekp̄àat̄ibè bèdébè

(Wénté Duku 16:13)

24 Òm̄òu báá na k̄ént̄ū mbekp̄àat̄ibè bèdébè, ò bo ndó yie nke ní nhot̄òu, ò bo ntaunè yie nke senku ot̄òu, òm̄òu báá na k̄ént̄ū Kuyie nnè idiít̄i.

Kuyie ndàkem̄u ti kp̄éi

(Wénté Duku 12:22-31)

25 Dèè te kè n tu di bá ntoti di yèmm̄m̄ di bo dimu yoo di bo dáát̄ímu kp̄éi, di fòm̄mu p̄ēēt̄ému mudii kè di k̄ònti p̄ēēt̄é tiyàd̄ti. 26 Wéntén̄è sin̄òu, si í būti si í k̄òu, si í m̄òke yebū kè di cice wèè bo keĩnkè kòò si piú. Díndi, di í p̄ēēt̄é sin̄òò? 27 Di miεke we mbo na nè o yentotí k̄éyíe o fòm̄mu kó mehokùm̄m̄ bá s̄ám̄p̄ó?

28 Ba nkpeí nné te kè di toti di yèmmè tiyààti kpéí? Wénténè mutepóó ndòmmè dikpáà miéke, mù í pĩ mmutōmmú, mù me nyí duàkù tiyààti. 29 N né di náámmu, bá Sodoməə nè o kpàti dièti miéke, ò í dàátí tiyààti tii wenni ke mù tùòke. 30 Kè Kuyie nsàrì tifaàti tii bo yíe nke naa yóó cóúté, dè bo yĩmè kè kù báá di dátinné tiyààti? Di tákùmmè í deu! 31 Di bá ntoti di yèmmè ke tú: Ti bo nyo mba, ke yō mba, ke daati ba? 32 Bèè í tũ nKuyie mbeè mòke de kó iyèntotí, di cice wèè bo keĩnkè ò yému di békú dè. 33 Wammúnè di bo tamè Kuyie nkpààtiyuu meketimè nè di bo ndəərimè kù dó dè, kù bo dè ndi duó ndeməu. 34 Di bá ntoti di yèmmè nanke kpéí, nanke weè yé nanke kpèti, bá dii yiè nè di kó iyèntotí nyi.

7

Otə̀u kó iwátii kó tináahti
(Wénté Duku 6:37-38, 41-42)

1 Di bá mbekùnè ditə̀bè, kè dèe yie nkè Kuyie mbáá di bekénè. 2 Ke yé Kuyie nyóó di bekénèmmè di bekénè mèè botí nku betə̀bè, ke di fós ndi dòò dè betə̀bè. 3 Dè dòmme kàa wùò nkumúú kùú ã a kou nònfè miéke, kè kumundóú né pámúú a kə̀fe miéke! 4 A bo yĩme kénáké a kou ke dò: Yóu kè n deite kumúú a nònfè miéke, kè kumundóú né pámúú a kə̀fe miéke. 5 Fós mme yèmmè mèdémè yiè, keté kèpánté kumundóú kùú pámúú a nònfè miéke ke né na kə̀yà a bo yĩmè kédeite kumúú kùú ã a kou kə̀fe miéke.

Di bá nduò nKuyie nkperε simə́

6 Dèè cáá nke tú Kuyie kperε di bá ndè duó nsimə́, di me mbá ndokoo di dèi nyefònkè ìikè yè yàà bo me nàù kédeè kéwēētení di bíékè ké di cááké.

Mə̀nè kè bè di pā
(Wénté Duku 11:9-13)

7 Mə̀nè kè bè yóó di pāmu. Wammúnè kè di yóó pétému, bentenè dicàù kè bè yóó di kpetému. 8 Ke yé wèè mə̀ bè ɔ̄ we mpāmè, wèè wammú weè ɔ̄ pété, wèè bente dicàù bè ɔ̄ we nkpeté. 9 Òmə̀u bo di miéke wèè birε bo ò mə̀ mudii kòò dè duó nditáràà? 10 Yáà kè dè ò mə̀ tɛyĩntè wèè dè duó nfewàáfè? 11 Díndi náke benitiyiibe kè di yé ke duó ndesààrè di bí dè bo yĩme di cice wèè bo keĩnkè kòò báá duó ndesààrè bèè dè nhò mə̀.

12 Ndəərinè betə̀bè di dó bè ndi dəərimè. Mə̀yiisi kó ikuó nè Kuyie mpāānāahti náambè do nàké tì me nyē.

Icε ìdèi
(Wénté Duku 13:23-24)

¹³ Tannè dibòrì dii mǎpùrì. Dibòrì pēkùrì tu mukũũ nkperi ndi kè di ce pēkè. Besũkùbè ku ntũ. ¹⁴ Dibòrì dii mǎpùrì dii tu mufòmму kperi, kè di ce mǎpùrì. Benitibè sǎm̄pó ku ntũ.

Mutie nè mu be

(Wénté Matie 12:33 nè Duku 6:43-44)

¹⁵ Ndakenè bèè tu bemáà Kuyie mpǎānǎānti náam̄bè be kpéi. Bè ð nkérini di borè ke yǎð nke dò nyipe nyi ke né tú timuntũnti. ¹⁶ Di bo mbè banní nè be dǎðrimè miēke nke. Bè í tũũ fĩnyĩ kó yebe tisǎmpotì ìnkè bè me nyí tũũ fikie kpeye mupòrimù ìnkè. ¹⁷ Mutie sààmù péi yebe sààyè nye kè musĩmmù péi yesĩnyè. ¹⁸ Mutie sààmù háá na képeité yebe sĩnyè, musĩmmù me mbáá na képeité yesààyè. ¹⁹ Detie ndèè kó dimàà í péi yebe sààyè bè ðð dè kǎũmu kécóu. ²⁰ Memme di yó mbannímè bèè tu bemáà Kuyie mpǎānǎānti náam̄bè nè be dǎðrimè miēke.

Bèè yu Kuyie nnè be nò

(Wénté Duku 6:46, 13:25-27)

²¹ Dè í tú bèè kó dimàà ñ tu: Ti Yiè, nti Yiè, beè tati bemǎu Kuyie nkpààtiyuu miēke. Wèè dǎðri n cice wèè bo ke ìnkè ò dómè, wèè tati o kpààtiyuu miēke. ²² Tibeénti yiè besũkùbè bo n náké ke dò: N Yiè, nè a kó diyètìrì ndi ti nàkémè a náānti, nè a kó diyètìrì ndi ti bètimè yebókè ke dǎð tidiēti péu! ²³ Kè n né bè nàké de mǎnni ke dò: Fũtenè m bo dè! N yí di yé bitì, díndi bèè dǎðri meyei.

Kuyèinkù nè wèè cii

(Wénté Duku 6:47-48)

²⁴ Wèè kemmu n náānti ke dǎðri tì yēmmè ò dǎnnè onitì wèè cii wènwè ke maá o cĩētè dipèrì ìnkè. ²⁵ Kè fetaafeē ni, kè ikó mpie, kè kuyaakù fũutè ke tè poté bá tè í ndo ke yé tè maámè dipèrì ìnkè. ²⁶ Kè wèè me nkèmmù n náānti ke í dǎðri tì yēmmè ò dǎnnè kuyèinkù nku kùu maá ku cĩētè mubirímù ìnkè. ²⁷ Kè fetaafeē ni, kè ikó mpie kè kuyaakù fũutè ke tè poté kè tè do páíi.

Yesu do tiènnè muwèrímù mmu

²⁸ Kè benitibèē keē Yesu bè duò nyìl tié kè ìi bè ta. ²⁹ Ke yé o náānti do í dǎnnèmè ikuò wǎābè kpeti, ò do náānnè muwèrímù mmu.

8

Yesu miēkũnnemè dikònni

(Wénté Mariki 1:40-45 nè Duku 5:12-16)

¹ Yesu cùténì dii mǎnni ditāri ke ditĩnni péu nhò tũ. ² Kè dikònni marii kōtenì ke nínkóo o ìikè kóò bàntè ke dò: Okóti, kàa dǎ a bo na ké m miēkũnne ké n wénkũnne.

³ Kè Yesu youtoo o nùtè ké di kááké ke dò: N dómu, miēté.

Kè dìi mieté kéwenke. ⁴ Kè Yesu dà: A báá yie nkénáké òmòù, kòte kébenke amáà ikuó nùtì kédòò Mòyiisi dàú nyìi kuó kè dèe benke a mieté mè.

Ohāāpònkòtì mòù yiemme Yesu

(Wénté Duku 7:1-10 nè Isāā 4:46-54)

⁵ Yesu tati dìi mǎnnì Kapennaummu kè behāāpòmbè kóo kótì mòùu kàtení o borè kóò bántè ke dà: ⁶ N Yiè, n kóo tǎntì wèè duó n cǐtè ke ààrinè kuyonku bá ò í nǎ nke nampú. ⁷ Kè Yesu ò nàké ke dà: M bo kòte kóò miékunnè. ⁸ Kè behāāpòmbè kóo kótì bèi nke dà: Okótì n yí sànnè a bo tamè n cǐtè, bèi nha nùù mää kè n kóo tǎntii mieté. ⁹ M mǎkemmu bèè m baké, ke mǎke tihāāpòntì m baké tì, kè n nàké kù ke yí: Kòte! Kùu kòte. Kè n nàké kù ke yí: Kòtení! Kùu kòtení. Kè n yí n kóo tǎntì dàò dè, wèe dè dàò.

¹⁰ Kè Yesu keè de kó tináaǎntì kérénsiri behāāpòmbè kóo kótì, kénáké bèè ò neínè ke dà: Bá Isidayeeri be miéke m mu nyí yà onitì wèè tá mié mbotí. ¹¹ N di náá mmómmu nwe benitibè péu bo yènní tipíitì timòu kéwènnénè Abarahammu nè Isaki nè Sakòbu Kuyie nkpaàtiyuu. ¹² Kè Isidayeeri be bèè na nte Kuyie nkpaàtiyuu kè bè né bè dootóo ditowaa dibiiñni miéke be yó nkuò ndè ke cáa mbe nù.

¹³ De kó difōnkúò kè Yesu náké behāāpòmbè kóo kótì ke dà: Kò nkè dèe dàò kéndò nha dó mèè botí.

Dende bàmbà kòo kóo tǎntii mieté.

Yesu miékunnemè Pieri pokù yǎ

(Wénté Mariki 1:29-31 nè Duku 4:38-39)

¹⁴ Kè Yesu kòte Pieri cǐtè ke sǎ mPieri pokù yǎ mǎ nkukōntonnoo ke duó. ¹⁵ Kè Yesu ò kàáké o nòutè, kòo kǎntii bonke, kòo ité kéwaa mmudii kóò duó nkòo di.

Yesu cǎutémè ti kó ticiti

(Wénté Mariki 1:32-34 nè Duku 4:40-41)

¹⁶ Kuyuoku mǎnnì ke bè nkòrinní Yesu borè benitibè péu yebàké ta bè. Kè Yesu ní bèi kè yèe yè, kémiékunnè bemuǎmbe bemu. ¹⁷ Kè dèe dàò Kuyie mpāānāaǎntì náaǎntò Esaii do nàké tì ke dà: Ò cǎutè ti kó ticiti ke tǎ ti kó mumǎmmú.

Yesu kó mutūñnimù

(Wénté Duku 9:57-62)

¹⁸ Kè Yesu yà ditūñni dièrì ò munnémè kéduó nkè bèe sénté meniè nyáà. ¹⁹ Kè Kuyie nkuó wāāti mòùu kàtení Yesu borè kóò nàké ke dà: Okótì n yó nda tūmmu tipíitì timòu bá kàa kòri kè. ²⁰ Kè Yesu ò nàké ke dà: Ihānké mǎkemmu ifōtì kè sinoo mǎke tiyǐèntì, Onitibire me nyí mǎke dè bo duó dè kéompe.

²¹ Kòo tǎù mòù wèè do tū nYesu kòo ò nàké ke dà: Okótì m pǎ kuce kè m mu nkòte kékūnné n cice. ²² Kè Yesu ò nàké ke dà: Nni ntū nkéyóu kè becírìbèe kūnné becírìbè.

Yesu do cònnémè kuyaakù

(Wénté Mariki 4:35-41 nè Duku 8:22-25)

²³ Kè Yesu ta kudabekù kòo tancòumbèè ò ñeìnè kè bè bo sénté diyàá terì. ²⁴ Kè kuyaakù kperikù makùu íténí kénfuuti kè menie nyiitiní ke taà kudabekù, kè Yesu yie yè ñke duó. ²⁵ Kòo tancòumbèè ò ènte kòò ñàké ke dò: Ti Yiè nti ðeeté, ti kumu! ²⁶ Kè Yesu dò: Dè dòmmè kè kufòwáá ndi pĩ memme? Di í n tá kè dè ðeùà!

Mèmmè kòo íté kèpéi nkuyaakù nè menie nkè dè dò béu. ²⁷ Kè ðèè bè di beməu kè bè ntú: We nniti boti nku yie? Bá kuyaakù nè menie nkè dè yié nhò yè mmù!

Yesu do bètimè yebəkè kè yèe ta yefònkè

(Wénté Mariki 5:1-20 nè Duku 8:26-39)

²⁸ Yesu sénté dii mǎnni menie nyàá Kadaraa kó ketenkè, kè benitibè bèdébè yebəkè ta bèe yènní ifòti mieke. Bè do yóumu mediè, bá òmǎu í daati ke dè pènkù. Kè bèe kéténi kéco Yesu, ²⁹ kékúónko ke dò: Ti kpeti dòmmè tínti nè fǒ nkuyie mBire, a kòtení ke bo ti fǐǐmmu bá dimǎnni í tùòkaà?

³⁰ Ke sǒ nkufònkècǎnku diekù makù bo mekentímè ke diiti. ³¹ Kè yebəkèe bántè Yesu ke dò: Kàa dǒ ké ti beti yóu kè tí ta kufònkècǎnku kuu. ³² Kè Yesu yè ñàké ke dò: Kòtenè! Kè yèe yè bèe nitibè mieke kéta yefònkè. Kè kuù fònkècǎnkuu cokení ditāri ñnkè ke yàa diu menie.

³³ Bèè do cǐmmú yefònkè kè bèe coké kéta dihei kénáké dèè dǒò nè dèe tùòkení benitibè yebəkè ta bè. ³⁴ Kè dihei kó benitibè beməuu yènní kéco Yesu kòò bántè ke dò wèe yè be tenkè.

9

Yesu mièkùnnemè kuhòukù

(Wénté Mariki 2:1-12 nè Duku 5:17-26)

¹ Kè Yesu ta kudabekù késénté menie nkéwēte o ei * nKapédinaummu nwe. Wénté Mariki 2:1. ² Kè bèe tǎní kuhòukù kè kù duó ku dǒù ñnkè, kékòtenèni Yesu borè, kè Yesu nwúó mbè tǎmè ke dò nhò bo kù mièkùnnè, kénáké kuhòukù ke dò: M bire cátinne a yèmmè n da cǐǐmmu a yei.

³ De mǎnni kè ikuó wǎàbè mabè nnáá be yèmmè mieke ke tú: Oniti yie ncàari Kuyie nyètiri ndi.

⁴ Kè Yesu banté be toti ti be yèmmè ké bè beke ke dò: Dè dòmmè kè di mǎke iyentotí yeiyi ii mbotí? ⁵ Ònde í yóunè ðeterè, m bo yǐmè n da cǐé nha yeinaà kè m bo yǐmè íté kékété? ⁶ N né dǒ di bantému kedò nhOnitibire mǎke muwērímú ketenkè ñnkè ke bo na kécǐé mmeyei. Mèmmè ò ñàkémè kuhòukù ke dò: Íté kétúóté a mièkù kékò!

* 9:1 o ei: Yesu ei bè nǎa ndii kpéi ndie, bè yè

⁷ Kè kuhòùkùu íté kékò. ⁸ Kè bèè dè yà kè kufōwáá mbè pĩ nkè bè nsántí Kuyie nke tú: Kuyie nyètìrì ndeu! Kù duóm̄mè benìtìbè muwḗrímú muù mbotí.

*Yesu nàké tì bèè yèmmè dò mbè wenni
(Wénté Mariki 2:13-17 nè Duku 5:27-32)*

⁹ Kè Yesu íté deborè kèmpēnké kényà onìtì mǎu kòo yètìrì tu Matie kòò kàri bedàmpòòcǎutìbè kóo bìróò, kè Yesu dò: N tǔnne! Kè Matie íté kóò tǔnne.

¹⁰ Diyìè marì Yesu nè o tancòumbè kè bè nkari Matie cǐtè ke yo nnè bedàmpòòcǎutìbè nè benìtìbè bè do tú bè mufòm̄mu yeimu yembè. ¹¹ Kè Fadisīēbe mabèè dè yà kèbeke Yesu tancòumbè ke dò: Dè dòm̄me kè di kóo kótì wḗnè bedàmpòòcǎutìbè nè mufòm̄mu yeimu yembè kè bè yo?

¹² Kè Yesu keè ké bè nàké ke dò: Dè í dò mbèè kǎntì naati beè wáà nhotàntì, bemuǎmbe beè ò wáà. ¹³ Kǎtenè kétotì di yèmmè kèbanté tináàntì tii tu: N dó wèè mǎke wènwe otǎu kó mesém̄mè, n yí dó di n feu ù wũ. Ke yé n yí kǎtenímè ke wanti bèè yèmmè dò mbè wetí, n wanti bèè banté bèmbe ke dò mbè tu benitiyeibe.

*De kótìrè nè depànnè kó tináàntì
(Wénté Mariki 2:18-22 nè Duku 5:33-39)*

¹⁴ Diyìè marì kè Isā-Batiisi tancòumbèè kǎte kèbeke Yesu ke dò: Dè dòm̄me kè tinti nè Fadisīēbe kè ti bou yenò bá a tancòumbè í bou? ¹⁵ Kè Yesu bè tḗnè ke dò: Di yà onìtì tǔu dè o pokù kòo népobè yèmmè cǎàràà? De kó yewe kpaanímu kè bè bo pĩ nwèè tǔu o pokù ke íténè, de mǎnni kè bè né bou yenò.

¹⁶ Bè ǎ í ñyá nkuyaàpànkù kukótíkù ìnkè, kǎa mè dǎò kuyaàpànkù bo yǔ́ nkukótíkù kè dikētìrì ðake ðeuke. ¹⁷ Bè me nhǎó í ncṹ menapàmmè tidǎuti kótítì mieke, kǎa mè dǎò tidǎuti bo puoti kè menàà ncake. Menàà mpàmmè dò nkéncṹ tidǎuti pǎntì mieke nke, ðemǎu kè dè nweni.

*Yesu do cǎnnémè onitipòkù yǎnti, kèmie kǔnne desapùmbire
(Wénté Mariki 5:21-43 nè Duku 8:40-56)*

¹⁸ Kè Yesu nkpaá ke bè nàánnè kè Sifube kóo kótì mǎu kǎtení kénínkóo o ìkè, kóò nàké ke dò: N sapùmbire ðeè ku bàmbà mmie, bá nè memme kǎte kénós nha nǎu ðe ìnkè kè ðeè foute.

¹⁹ Kè Yesu íté nè o tancòumbè kóò tǔnne.

²⁰ Kòo nitipòkù mǎu mǎ ntiyǎntì kè dè tǔòke yebie ntepiítè nè yèðèè, kòo kéténi Yesu fǎnkúò bíékè kékááké o yaàbòrì mǎnkù.

²¹ Ke yé ò do tǔmè nè o yèmmè mieke: Bá kè n na ke kǎáké o yaàbòrì m bo miété.

²² Kè Yesu wḗte ké nhò wùó nke dò: N kóo sapàà a tákùmè ða miekùnnemu. Kòo nitipòkù pǎnke miété.

²³ Bè tùòke dii m̀ǹǹni de k̀oo dakòtì c̀f̀èt̀è ke ns̀ò ndit̀f̀ǹni tikú ke kuò nke eu sikúheú. ²⁴ Kè Yesu bè nàké ke d̀ò: Ỳenǹè, desap̀umbire í ku, d̀è ỳè nke duómu.

Kè bè nhò daú. ²⁵ Ò bè d̀enǹe dii m̀ǹǹni kédèè kéta kudieku k̀épf̀i ndesap̀umbire ǹùt̀è k̀è d̀èè íté. ²⁶ Kè de k̀ó tináànt̀i pitè de k̀ó kutemp̀è nkum̀ou mièke.

Yesu wéimmè tiyũ̀ònt̀i tidéti

²⁷ Kè Yesu íté deborè k̀émp̀enk̀é k̀è tiyũ̀ònt̀i tidét̀i ò tũ̀nne k̀émp̀if̀èk̀ù ke tú: Dafiti k̀ó debire, ti kuò m̀mesémm̀è.

²⁸ Yesu t̀ùòke dii m̀ǹǹni t̀ec̀f̀èt̀è k̀è t̀i yũ̀ònt̀i k̀at̀ení o borè k̀òo t̀i beke ke d̀ò: Di ỳemm̀è d̀ò m bo na k̀é di wéinaa? Kè t̀i ò t̀ènǹé ke d̀ò: Èè, ti Yiè nha bo na.

²⁹ Kè Yesu kááké ti nuò nké ti nàké ke d̀ò: D̀èè d̀òò k̀éndò ndi tá ke d̀ò ndè bo d̀òòm̀è.

³⁰ Kè bè p̀ank̀ee wénté, kè Yesu bè cau nke d̀ò: Di báá yie nkòò m̀ou t̀i k̀èè.

³¹ Bè ỳeroo dii m̀ǹǹni ke p̀ank̀e nnáantoo Yesu k̀p̀éi diheì dim̀ou mièke.

*Yesu do d̀ennem̀è dib̀òò dih̀ònǹi dii í nò nke náá di mièke
(Wénté Duku 11:14-15)*

³² Bè p̀enk̀é dii m̀ǹǹni k̀è bèè k̀atenǹi onit̀i m̀ou Yesu borè k̀è dib̀òò ò ta ke d̀anne o ǹóndenf̀è. ³³ Yesu d̀enǹe dii m̀ǹǹni dib̀òò o mièke k̀òo ǹóndenf̀èe date k̀òo na k̀énnáá nkè d̀èè di benit̀ibè mediè nkè bè ntú: Ti mu nyí yà die mbotí Isidayeeriibe k̀ó ketenk̀è.

³⁴ Kè Fadisĩ̀be bembè né ntú: Nè ob̀òk̀p̀ààt̀i k̀ó muẁerímú mmu ò bèt̀im̀è yeb̀òk̀è.

*Mesémm̀è do p̀r̀m̀m̀è Yesu bèè k̀pa oc̀enti be k̀p̀éi
(Wénté Mariki 6:6-34 nè Duku 10:2)*

³⁵ Kè Yesu ícenti yehèkè yem̀ou yedièyè nè yesámp̀óyè, ke náante Tináànsààt̀i Kuyie nk̀p̀ààtiỳùù k̀peti titiíntouti mièke, ke mièk̀unko bemuòmbè be m̀omm̀ú mum̀ou nè be k̀sonyokuti tim̀ou. ³⁶ Kè mesémm̀è ò p̀i m̀mediè ònè de k̀ó benit̀ibè, ke yé bè do òumè k̀è be ỳemm̀èe caàrè, k̀è bè ndò ntipièti t̀i k̀pa oc̀enti.

³⁷ Kòo náké o tanc̀òumbè ke d̀ò: Tidit̀i bimú ke sũ mediè nkè ti d̀èibè né k̀énǹi. ³⁸ Bánt̀ènè kupaku yiè nkòò duònǹi bet̀òmbè k̀è bèè dei o diiti.

10

*Yesu t̀omm̀è o tanc̀òumbè
(Wénté Mariki 3:13-19, 6:7-13 nè Duku 6:12-16)*

¹ Kè Yesu yu o tanc̀òumbè t̀ep̀íít̀è nè bèdébè k̀é bè duò muẁerímú k̀è bè bo m̀bet̀i yeb̀òk̀è ke mièk̀unko bemuòmbè m̀omm̀ú mum̀ou nè bèè m̀ò ntik̀sonyokuti tibotí tibotí. ² Nte Yesu tanc̀òumbè t̀ep̀íít̀è nè bèdébè k̀ó yeyèt̀è: Oketiwè Sim̀òò k̀è

bèe ò yu ke dò Pieri nè o nantè ãntidee nè Sebedee kó ibí, Isaku nè Isãã. ³ Fidipu nè Batidemii nè Tomaa nè Matie wèè do tú odampòòcòutiwè. Nè Adifee kó debire Isaku Tadee ⁴ nè Simòò wèè do ã ntú Sedoti kó fenafe kou nè Sudaasi Isikadiyoti wèè fité Yesu.

⁵ Yesu tancóumbè tepíítè nè bèdébè mbe ò tō mbè ké bè nàké ke dò: Di báá kote bèè í tú Sifube be kó yehékè, di me mbáá kote Sammarii kó yehékè. ⁶ Kōtenè Isidayeεribe bíékè, bè dōnnè ipe ìì feti ìnyi, ⁷ ké mbè nàá Kuyie nkpaàtiyuu tōōnnímè, ⁸ kémmiékunko bemuambe ke duò nkè becírìbè yánni ke miékunko yekùò nkè yè wènkú, ke beti yebókè. N di pāmu di í donté, pānè kè bè báá di yietí. ⁹ Di bá ntò idíítí. ¹⁰ Di bá ntò kudòukù yoo yeyaàbòrè yèdèè yoo tineùti yoo kupààti ke yé otōnti nè o tōndiiti nti.

¹¹ Kè di tùòke dìì èi dí yà onitisààwè kébátè o cīètè ké nde mbo ke yàa pēētènè deborè. ¹² Kè di ta tèè cīètè di dò: Kunaati ndi bonè. ¹³ Kè tecīètè yembè di cōuté, dí bè pā kunaatí, kè bè me nyí di cōuté, di báá kù mbè pā. ¹⁴ Kè tecīètè matè yoo dihei mari kòbe í dó ké di cōuté yoo bè í kèmmú di kpèti, dí íté deborè ke kpááté di nacètáá. ¹⁵ N di nàá mmómumu nwe tibeénti kó diyie Sodammu nè Komòò Kuyie ndo còù nyèè ekè kó tiyēiti bo nkēínìnè de kó dihei kpèti.

Bè yóó fēūmmè Yesu kòbe

(Wénté Mariki 13:9-13 nè Duku 21:12-17)

¹⁶ N di tō nkè di do nyipe nyi yekpamaà ncuokè, níciìnè iwààke kōme ke yòò ke dōnnè yekpètinónkperε. ¹⁷ Ndakenè! Benitibè yóó di kōtenèmu bebeémbè borè kè bè ndi puoti yedá titíintouti miεke, ¹⁸ bè bo di kōtenè bebaatibè nè bekpàatibè borè kè di bo bè nàké n kpéi, nke náké n bèè í tú Sifube. ¹⁹ Kè bè di kōrinè tibeénti, di bá ntoti di yèmmè di bii yóó náké tì nè di yóó tì nàké mèè botí, kè di tùòke Muyaánsààmù bo di duò ndi dò nkénáké tì. ²⁰ Ke yé díì í yó nnáámmè di mómumuambe Kuyie nYaá mmuù yó ndi duò ndi yó nnáá nti.

²¹ Benitibè bo nduò nkè bè kòù be tebii, kè ibí cicebè níduò nkè bè ì kòù, kè ibí nduò nkè bè kòù i cicebè. ²² Benitibè bemu bo ndi níi ndi tú mèè kpéi n kòbe, wèè me mbo nwéèrì kétuòke kumàнку ò bo cōoté. ²³ Kè bè di fēūnko dihei mari dí coké kékòte diteri, n di nàá mmómumu nwe di bo nkpaá ke í dèè Isidayeεribe kó yehékè kòo nitibireε wētenímu.

²⁴ Wèè bebí ò í pēétè wèè ò benkú, otōnti me nyí deunè wèè ò duò mmutōmmú. ²⁵ Bè dōò mèè botí wèè benkú be yóó me ndòò ò benkú wè, bè dōòmè tecīètè yiè mbè yóó me ndòò o kóo

tǒnti. Kè bè yu tǎcǐtè yìè nhobǎokpààti o cǐtè kǎbe kperε bo pǎēté memme.

Di bá ndé bèè kǎù tikǎnti

(Wénté Mariki 8:38 nè Duku 9:26, 12:2-7)

²⁶ Bá ndénè tǔnké benitibè, dèè dǎòri disòri dè bo feité, kè dèè bo dibìnni kè dèe yènni kuwenniku. ²⁷ N di nǎké ti timáà boré nǎkénè ti kupiiti, n di wεε ti, pǐékénè ti. ²⁸ Di bá ndé bèè kǎù tikǎnti ke í nǎ nke kǎù diwènni. Ndénè Kuyie nku kǎù bo na kékuǎ tikǎnti nè diwènni muháá mmiεke. ²⁹ Bè ǎǎ í nfité inǎribí idéi ndi dǎràà? Nè memme dèmarè ǎǎ í ndo ketenkè kè di cice Kuyie nyí yé. ³⁰ Bá di yùti Kuyie nti kǎammu ke yé ti mààmè. ³¹ Di bá nyǐkù tǔnké di pǎétému inǎribí péu.

Ti bo yǐmè ti tú Yesu kǎbe

³² Wèè bo nǎké benitibè ìikè ò tumè n kou, m bo nǎké n cice wèè bo kéǐnkè de yìè ntumè n kou. ³³ Wèè bo n yete benitibè ìikè m bo ò yete n cice wèè bo kéǐnkè o ìikè.

Yesu kǎtenèní mèè yatimè

(Wénté Duku 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ Kè Yesu béi nke dǎ: Di yèmmè bá ndò n kǎtenèní kunaati nku kutenkù kuu mmiεke, n kǎtenèní mudoò mmu. ³⁵ N kǎtení ke bo yate debire nde nè de cice, ke bo yate denitipobire nè de yǎ, kéyate osapàà ònè o cǎkù. ³⁶ Kè benitibè cǐ kǎbeε naá mbe kpantidèntǎbè.

³⁷ Wèè dǎ o cice yoo o yǎ kè dè pǎēté mí nhò báá na kǎntú n kou, kè wèè dǎ o kóo dapàà nyoo o kóo sapàà nkè dè pǎēté mí nhò báá na kǎntú n kou. ³⁸ Wèè í tǎ o dapǎāti ke n tǔnne ò báá na kǎntú n kou * mǎéǔtímè mme yoo ifei (wèè í dǎ kéǔtè n kpéi yoo wèè í dǎ kédì ifei n kpéi). ³⁹ Wèè bo ndǎ kédεtè o fòmму ò bo mù fétinne, kè wèè fétinne o fòmму n kpéi kòo mù pètè.

Wèè cǎuté Yesu ò cǎuté Kuyie nku

(Wénté Mariki 9:41)

⁴⁰ Wèè di cǎuté ò cǎuté mí nYesu nwe, kè wèè n cǎuté kòo cǎuté Kuyie nkùu n tǎnni. ⁴¹ Kè wèè cǎuté wèè naá nKuyie nnáànti ò tu mèè kpéi wèè naá nKuyie nnáànti, ò bo pèté ticuuti wèè naá nKuyie nnáànti ò yóo pèté ti. Kè wèè cǎuté wèè dǎòri Kuyie ndómè ò dǎòri mèè kpéi Kuyie ndómè ò bo pèté ticuuti wèè dǎòri Kuyie ndómè ò yóo pèté ti. ⁴² Wèè bo yènté menébuo mbesámǎbè bie nkóo mǎù ò tu mèè kpéi n kóo tancòuntì, n di naá mmómму nwe, Kuyie mbo ò cú de kó ticuuti.

* **10:38** dapǎāti: Kudapǎāti bè naá nkùu kpéi ndè benkù

11

¹ Yesu tié ndii m̀ǹǹni o tancòumbè tēpítè nè bèdébè kédee kéité dēborè kékote kénnaante Kuyie nnáanti de kó yehékè miēke, ke tì mbè tiè.

*Yesu do tēhné tì Isāa-Batiisi
(Wénté Duku 7:18-35)*

² Kè Isāa-Batiisi m̀bo dikpetintou kékeè Yesu pī mmùu tōmmú kētō nho tancòumbè kè bè bo ò beke ke d̀: ³ F̀d̀ tu wèè d̀ nkékatení yáa ti d̀ nkémbaa otòu m̀u nwe? ⁴ Kè Yesu bè tēhné ke d̀: Kòtenè kénáké Isāa di yà dè nè di kèè tì. ⁵ Tiyũ̀nti wèhni kè yecīè ncènti séi, kè yekùu mmierí, kè yewũ̀ nkèu, kè becírìbè yànni kè besénnibè kèu Tináaansàati. ⁶ Dè rinaati wèè í yóu ò bo nni ntámè.

⁷ Isāa tancòumbè ité d̀i m̀ǹǹni kè Yesu nnáannè benitibè Isāa kpéi ke tú: Di do kòte káyà ba dikpáa cuokè? Dipènni kuyaaku nampú dàà? ⁸ Kè m̀eè d̀ake di né kòte ke yà ba? Onitì wèè dàátí tiyaasàatàà? Tiyaasàati yembè 5 mbo sikpàaticéi nsi. ⁹ Yáa di kòte ke yà Kuyie mpāānāanti náantò nwe? N né di náammu ke tú ò pēētému Kuyie mpāānāanti náantò. ¹⁰ Isāa kpéi nke tì wàrimè ke tú: Mí nKuyie n yóo duónkomu n kóo tōnti kòo niité kētũntè a ce. ¹¹ N di náa m̀mmu nwe benitibè pié bèè kó dimàa, òm̀u mu nyi buoté wèè pēēté Isāa-Batiisi. Nè memme wèè tu osāmpòu Kuyie nkpàatiyuu miēke kòo deu kòo pēēté. ¹² Isāa kó dim̀ǹni kènto kētuakenèni yíe, Kuyie nkpàatiyuu taanè muwērímú mmu kè bewēríntiebe beè di taà. ¹³ Kuyie mpāānāanti náambè nè M̀yiyisi kó ikuú dè nàkému de kó dikpàatiyuu kpéi kènto kētuakenèni Isāa. ¹⁴ Bè nàkému ke tú Edii d̀ nkéketé kēwēteni kè Odētíwè né kòtení, kè di bo tì yie, wèhwe die. ¹⁵ Wèè m̀ake yeto ke bo keè, wèè keè!

¹⁶ M bo donnè ba di mm̀ǹni kó benitibè? M bo yí bè donnè ibí nyi ì kàri yaárè ke náannè itei ke tú: ¹⁷ Ti di eé fetarife bá di í aá, kè ti kuó ndikúdab̀ǹni bá di yèmmè í càarè. ¹⁸ Isāa kòtenímu ke í yo nhò me nyi ỳ m̀menaà, kè di d̀ dibò d̀i bo o miēke. ¹⁹ Kè Onitibire kòtení ke yo nke ỳ m̀menaà nke di ỳ nhò tu odiiti kunaàyà̀k̀k̀, ke dápúnè bedāmpòd̀c̀utibè nè bè tu bè benitiyibe. Be tōmmú kó mucóntimu muu né benkú Kuyie nkuu bè duómmè de kó m̀ciì.

*Yesu do kpānèmè Kadidee kó yehékè kòbe
(Wénté Matie 10:15 nè Duku 10:12-15)*

²⁰ M̀m̀me kè Yesu keté kēnkpanè yehékè ò do d̀d̀ yèè miēke tidietì péu ke ỳ de kó yehékè kòbe do í yiemme ke bo ceete be borime. ²¹ Kòò mbè náa nke tú: Di bo yà d̀indi Korasēē nè Betisaidaa kòbe ke ỳ tidietì n d̀d̀ tì di cie, kè n do ntì d̀d̀

Tiiri nè Sitõõ mieke nke, nè yíe mbè do dàátí tifòòtònti nti ke pũ mmutápéi nke benke be borime cèètemè. ²² Dèè kpéi nte kè n tu tibeénti yiè, Tiiri kàbe nè Sitõõ kàbe kó tiyèiti bo nkèíninè di kpèti. ²³ Díndi Kapennaummu kàbe di yèmmè dò nKuyie mbo di dee nkèínkàà? Biti, kù bo di cũñní kè di tanné kudònkù, ke yé tidièti tii dòò di cie kè ti do ndòò Sodòmmu ò na nkpaá bomu nè yíenní. ²⁴ Dèè te kè n tu tibeénti yiè Sodòmmu tenkè kàbe kó tiyèiti bo nkèíninè di kpèti.

Kuyie òsònnè ti bèè cii

(Wénté Duku 10:21-22)

²⁵ Dè kó dimònni kè Yesu sántè Kuyie nke dò: N cice n da sánti fí nwèè te ketenkè nè keínkè a sònnemè timómmònti mecii nyembè nè meyíétimè yembè ke ti benke bèè í tú bèmabè. ²⁶ N cice n da sánti ke yé fíòò dómè dè ndò mmemme.

²⁷ N cice a n duómmu demòu. Òmòu í yé debire kè dè í tú de cice. Òmòu me nyí yé debire cice kè dè í tú debire nè dè dó kébenke bè de cice.

Yesu kó ditòu í cèè

²⁸ Kòtenèní m borè dimòu díndi bèè tò yetuò cèéyè ke òu kè n di touté ke di omòpùnnè. ²⁹ Tòhè n kó ditòu, yiennè n kó itié nképétè meomòpùmmè, ke yé n yòòmèmu kè n yèmmè boo. ³⁰ N yóó di tòu ndii tòu í yóò mutòu, di í cèè.

12

Yesu wèè baké teomòpùtè

(Wénté Mariki 2:23-28 nè Duku 6:1-5)

¹ Dè kó difònkúò kè Yesu mpènké depaa mmarè nè o tancòumbè teomòpùtè yiè kè dikònni bè bo kè bè nkáũ tidibènti ke cáá. ² Kè Fadisíèbèè dè yà kénáké Yesu ke dò: Wénté a tancòumbè dòòrimè teomòpùtè yiè ikuó yete dè. ³ Kè Yesu bè tèíné ke dò: Di í kàa ndikònni do pí nDafiti nè o kàbe kòo dàòràà? ⁴ Ò do tamè Kuyie ncíètè kétúótè pèèbè bè pà bè Kuyie ònnè o nìtibè kè bèè cááké, òmòu do í dò nkécááké bè kè dè í tú Kuyie nkuó niùbè máàà? ⁵ Yáa di í kàa mMòyiisi kó ikuó mieke ikuó niùbè bèè pí nKuyie ncíètè mieke mutòmmú bè ò mmù pírmè teomòpùtè yiè bè me nhõõ í nyeténè ikuóà? ⁶ Mí nné di náámmu ke tú òmòu bo die nke deunè Kuyie ncíètè. ⁷ Kè di do mbanté tináaanti tii tu: N dó wèè màke wènwè otòu kó mesémmè kè dè pèètè di n feu ii wũò, di na bá nyí bè dòò meyei. ⁸ Onitìbire deè baké teomòpùtè.

Yesu mièkùnnemè wèè bakù fãũ teomòpùtè yiè

(Wénté Mariki 3:1-6 nè Duku 6:6-11)

⁹ Kè Yesu íté ðe borè kéta kutííntouku makù miεke, ¹⁰ kòo nìti mǎu ðè bo kòo bakù fǎũ, kè Fadisiǐβεe ndó kédíí nYesu kέyà kòò bo yeté, kòò beke ke ðà: Ikuó yie nha bo miεkùnnemè onìti teom̄pùtè yìèà? ¹¹ Kè Yesu bè tǝ́nné ke ðà: Di miεke kòò mǎu mǎke fepièfè fēmǎá kè fè do ðàkè teom̄pùtè yìè ò báá kate ké fè ðèitenáá? ¹² Onìti wèè né pǝ́tè fepièfè tá? Ikuó tũ nyí yete a bo ðòòmè mesàà nteom̄pùtè yìè. ¹³ De mǎnni kè Yesu náké wèè bakù fǎũ nke ðà: Youte a bakù.

Kòo youte, kè kùu wǝ́te kékpenke kέναánnè kutekù. ¹⁴ Kè Fadisiǐβεe yè kέtíí nke bo yà bè yóó yímè kέkuo Yesu.

Kuyie nkóo tǝ́nti kù tǎátè wè

(Wénté Mariki 3:7-12 nè Duku 6:17-19)

¹⁵ Kè Yesu tí kèè kέítè ðe borè kè benitibè pǝ́u nhò tũ nkòo miεkùnnε bèè mǎ mbemǎu, ¹⁶ kè bè cau nke ðà bè báá náké ðmǎu ò tu wè. ¹⁷ Kè ðè bo ðòò Kuyie mpǎānǎānti náāntò Esaii do náké tí ke ðà:

¹⁸ Nte n kóo tǝ́nti
n tǎátè wè, koò ðó,
n yèmmè naatinè wè,
m bo ò duó n kó Muyaá
kòo náké ibotí imǎu m beénti kpéí.

¹⁹ Ò í yóó nwanti yekpàrè,
ò í yóó nwékute,
òmǎu í yóó keè o tammè ice miεke.

²⁰ Ò í yóó bóóté dipènni ðii kónné,
ò í yóó kuò ðefitírè ðèè kó muhǎá nkǝ́ke,
kénkémmúnè bá wè ò bo ðòòmè Kuyie ndó ðè.

²¹ Kè yebotè yemǎuu ò yie.

Yesu tǝ́nné tí bèè ò wátiri

(Wénté Mariki 3:22-30 nè Duku 11:14-23, 12:10)

²² Kè bèè kǝ́tenení onìti mǎu Yesu borè kè dibòò marì ò ta koò yèikúnne ke ðanne o nóndenfè kè Yesu ò miεkúnne kòo wénté kένα kένnáá. ²³ Kè ðèe di benitibè mediè kè bè nnáá mbemǎá ke tú: Dafiti yaábire í ðakaá?

²⁴ Kè Fadisiǐβεe tí kèè ke ðà: Nè obǝ́kpààti kó muwǝ́rímú mmu ò bètimè yebǝ́kè.

²⁵ Yesu me nyémèmu be yèmmè dòmmè kòo bè náké ke ðà: Kè dikpààtiyuu marì toté ke kpa ndimǎá yoo tecǝ́tè matè toté ke kpa ntemǎá tè bá nhǎ ke bo. ²⁶ Kè dibòò bèti dibòò di toté ke kpa ndimǎá ndi di kpààtiyuu bá nhǎ ke bo. ²⁷ Kè nsà kè m bèti yebǝ́kè nè obǝ́kpààti kó muwǝ́rímú mmu, di kǝ́be né yè bèti nè we nkǝ́mu? Deè kpéí nte kè di kǝ́be yó di bekénè. ²⁸ Kè m me mbèti yebǝ́kè nè Muyaánsààmù kó muwǝ́rímú mmu, Kuyie nkpààtiyuu ðii tũ ntùòkení di borè.

29 Òmòù báá na kéta onitikperì cǐètè kétúóté o kperε ò m̀̀ke d̀̀, ke í keté kóò bou, kòo me nhò bou ke d̀̀è ò bo na kétúóté o kperε ò m̀̀ke d̀̀è kó dimàà o cǐètè.

30 Wèè í n wéínnè ò n kpànnèmu, wèè í n wéínnè kè tì tíkí ò d̀̀ímu. 31 D̀̀è kpéí nte kè n di náá nke tú Kuyie mbo cǐé mbenìtìbè meyei mmemou nè tináanyeyiti timou, wèè me mbo sáá Muyaánsààmù ku báá ò cǐé m̀̀tì. 32 Wèè bo sáá nhOnitìbire Kuyie mbo ò cǐé, wèè me mbo sáá Muyaánsààmù ku báá ò cǐé yem̀̀rè yie mmieke yoo yèè kpaaní ye mieke.

Mutie nè mu be kó medonnimè
(Wénté Matie 7:16-17 nè Duku 6:43-45)

33 Kè mutie tú musààmù, mu be ò nsàmù, kè mù tu musímmù, mu be nsí, bè banní mutie sààmù mu be borè nde. 34 Iwààkε d̀̀índi di bo yíme kéna kénáké tináaansààtì ke tú beyeibe, ke yé tìi bo onitì yèmmè mieke o nùù ti nnáammè. 35 Onitisààwè náàntì tii benkú desààrè d̀̀è bo o mieke, kòo nitiyeyiwe kpeti benkú meyei mmèè bo o mieke. 36 N di náámmu ke tú tibeéntì yie Kuyie mbo bekénè benìtìbè bè nàké tii náàntì detetirè kpeti ìnkè. 37 Ke yé nè a náàntì mieke nke Kuyie nyóó da bekénèmmè ke da kpetínné yoo kù da coo.

Bè do bekemè Yesu tidietì
(Wénté Matie 16:1-4 nè Mariki 8:11-12 nè Duku 11:29-32)

38 De m̀̀nni ikuó wáàbè nè Fadisíēbe mabè kè bèe beke Yesu ke d̀̀: Okóti ti d̀̀ ó d̀̀ò tidietì nti kè tí yà. 39 Kè Yesu bè t̀̀ínné ke d̀̀: Di mm̀̀nni kó benìtìbè bèè bùtínné Kuyie, ke d̀̀ori meyei bè m̀̀ bekú tidietì, bè me mbáá tì yà, kè d̀̀ í tú tii do d̀̀ò Kuyie mpáánáàntì náàntò Sonaasi. 40 Sonaasi do yíme iyie nyitáàti, deyènnè d̀̀táàti t̄yĩ̀ndietè p̄outì mieke, Onitìbire yóó me nyí iyie nyitáàti, deyènnè d̀̀táàti ketenkè mieke. 41 Tibeéntì kó diyie Ninifu kó dihèi k̀̀be bo bekénè di mm̀̀nni kó benìtìbè ké bè kpetínné ke yé Sonaasi do bè nàkémè Kuyie nnáàntì kè bèe ceete, ntenè òmòù ke bo diε nke deunè Sonaasi. 42 Tibeéntì kó diyie Sebaa kóo nitipokpààtì bo bekénè di mm̀̀nni k̀̀be ké bè kpetínné, ke yé ò iténímè dihèi d̀̀tìri ke k̀̀tení ke bo keè Sodom̀̀ kó tináàntì mecii nkpeti. Nte òmòù diε nke deunè Sodom̀̀.

Dibòò bo yèmmè onitì mieke k̀̀wètení
(Wénté Duku 11:24-26)

43 Kè dibòò yè onitì mieke ke k̀̀te t̄d̀ontè ìnkè ke wanti di bo om̀̀pè d̀̀ ke m̀̀nté di bo yí: 44 M bo w̄ete onitì n sòò bo wèè mieke. Di t̀̀òkení dii m̀̀nni k̀̀ns̀́ nkè d̀̀ k̀̀utè páíi ke t̀̀unte bá òmòù í bo o mieke. 45 Di bo w̄ete k̀̀wáá nyeteyè yèyiekè yèè yóu ke di p̄ètè kè yèe w̄etení k̀̀ta o mieke. De m̀̀nni kòo borimeε

sĩnte kẹ́pě́ẹ́tẹ̀ mẹ̀ sòdò dòm̄mẹ̀. Di mmònnì kó benìtìbẹ̀ tu beyeibe mbe, be kperẹ yó mme ndò.

Yesu yẹ nho kọbe tú bẹ̀

(Wénté Mariki 3:31-35 nẹ̀ Duku 8:19-21)

⁴⁶ Kẹ̀ Yesu nkpaá náánnẹ̀ ditĩnnì kòo yò nẹ̀ o nẹ́i kẹ̀ bẹ̀e tuakeni kẹ́ncóm̄mú ditowaà ke dọ́ kòdò bẹ́innẹ̀. ⁴⁷ Kòdò mọ̀u náké Yesu ke dọ̀: A yò nẹ̀ a nẹ́i bẹ̀ còm̄mú ditowaà ke dọ́ ké da bẹ́innẹ̀. ⁴⁸ Kẹ̀ Yesu ò tẹ́nnẹ̀ ke dọ̀: We ntú n yò? Kẹ̀ òmbe tú n nẹ́i?

⁴⁹ Kẹ́fietí o tancòumbẹ̀ ke dọ̀: Ntenẹ̀ n yò nẹ̀ n nẹ́i. ⁵⁰ Ke yé wèè dòdòri n cice wèè bo keĩnkẹ̀ ò dọ́ dẹ̀, weè tumẹ̀ n yò nẹ̀ n tãũ nẹ̀ n nantẹ̀.

13

Wèè yaù tidiiti o kó dináaanhántíri

(Wénté Mariki 4:1-9 nẹ̀ Duku 8:4-8)

¹ De kó diyìe miẹke kẹ̀ Yesu yẹ teciètẹ̀ kékote kénkari dàméèri nùù. ² Kẹ̀ benìtìbẹ̀ péuu tínnì o borè kòo ta kudabekù kénkari kẹ̀ bẹ̀ còm̄mú dinébènnì. ³ Kòo mbẹ̀ náánnẹ̀ yenáaanhántiyẹ̀ péu miẹke ke tú: Onitì mọ̀u weè yẹ ke bo yaá o diiti, ⁴ kényaù kẹ̀ medibii mmamẹ̀ do kuce ìnkẹ̀ kẹ̀ sinəw katení ké mẹ̀ di. ⁵ Kẹ̀ metēmẹ̀ do fekũũfẹ̀ ìnkẹ̀ kécārike kẹ́yènnì ke yé mutáá nyí sũmẹ̀ dẹborẹ̀. ⁶ Diyìe náátẹ̀ dii mònnì ke kpenke ké mẹ̀ tũw nkẹ̀ mẹ̀e kpeí ke yé me cĩe nyí namẹ̀ ke fũũkú. ⁷ Kẹ̀ metēmẹ̀ do tipoti miẹke kẹ̀ tii íténí ké mẹ̀ ètũtẹ̀. ⁸ Kẹ̀ metēmẹ̀ do ketenkẹ̀ wenni dẹ̀ kẹ́peitẹ̀ mie ntekòtẹ̀ (100) metēmẹ̀ sipísikuò metēmẹ̀ sipísitàati.

⁹ Kẹ̀ wèè mọ̀ke yeto ke bo keè wèè keè.

Mùù kpéi ndo te kẹ̀ Yesu nnáa yenáaanhántiyẹ̀

(Wénté Mariki 4:10-12 nẹ̀ Duku 10:9-10)

¹⁰ Kẹ̀ Yesu tancòumbẹ̀e ò beke ke dọ̀: Dẹ̀ dòm̄mẹ̀ kàa bẹ̀ náánnẹ̀ yenáaanhántiyẹ̀? ¹¹ Kẹ̀ Yesu bẹ̀ tẹ́nnẹ̀ ke dọ̀: Díndi Kuyie ndi dúmmu meciì nkẹ̀ di bo yĩtẹ̀ ku kpààtiyuu kpeti tii sòri, bembe me nyí mẹ̀ mọ̀ke. ¹² Ke yé wèè mọ̀ke bẹ̀ yóó we nyíemẹ̀ kòo mọ̀ote mediè, wèè kpa kẹ̀ bẹ̀e fietẹ̀ desánpórẹ̀ ò mọ̀ke dẹ̀. ¹³ Dẹ̀ kpéi nte kẹ̀ m bẹ̀ náánnẹ̀ yenáaanhántiyẹ̀ ke yé bẹ̀ wùóm̄mẹ̀ ke í bannì ke yo ke í keu, ¹⁴ kẹ̀ dẹ̀ bo dọ̀ Kuyie mpāānāaanti náaantò Esaii do náké tì be kpéi nke dọ̀:

Di bo nyo di me mbáá keè,

kénwúó di me mbáá bantẹ̀.

¹⁵ Ke yé de kó kubotí kọbe yèmmẹ̀ kpeh̄nìmẹ̀,

kẹ̀ bẹ̀ Itinnẹ̀ be to,

ke báá keè, ke ũũ nkẹ̀ báá yà,

bẹ̀ yàà bo ceete mènè kpéi

kẹ̀ m bẹ̀ miékunnẹ̀.

¹⁶ Díndi biε, dè ndi naati ke yé di nuə nwùómmè kè di to yo. ¹⁷ N di náá mómumuə nwe Kuyie mpāānāānti náāmbè péu nè bèè dó Kuyie bè do dómu ke bo yà di mè nwùò ndè bá bè í yà, ke bo keè di me nyo ti bá bè í ti kèè.

*Yesu wènkùnnemè wèè yaù tidiiti o kó dináānhāntíri
(Wénté Mariki 4:13-20 nè Duku 8:11-15)*

¹⁸ Ntenè wèè yaù tidiiti o kó tináānti benkú ti. ¹⁹ Kuce ñnkè kó medibii ndo dè tu oniti bè nàké wènwε Tináānsàati Kuyie nkpààtiyuu kpεti bá ò í nti banté kè dibəə kateni ké ti dèite. ²⁰ Fekūūfε medibii ndo fèè ñnkè tu oniti bè nàké wènwε Tináānsàati kòo ti cəuté mecāā nè diwèi. ²¹ Ò í nyóu kè ti bo fiíkú o miεke, ò í mməke mεwéérimè, meyeñcaarimè tūəkení dii mōnni yoo bè ò fēū nKuyie nnáānti kpéi, ò pānkεε bútinne Kuyie. ²² Tipoti medibii ndo tii miεke tú oniti bè nàké wènwε Tináānsàati, meborimε kó iyentoti nè a bo ndómè tikpāti kè dεε ti èūté bá ti í mpī mmutōmmú mamú o miεke. ²³ Kεtenkè sààkè medibii ndo kèè miεke tú benitibè mbe bè nàké bè Tináānsàati kè bè ti cəuté nè be yèmmè meməu ke kòte ke waanni betəbè, yie sipisitàāti, otəu sipisikuə, otəu tekəūté (100).

Yesu dōnnenemè Kuyie nkpààtiyuu kupaku

²⁴ Kè Yesu yíé ké bè nàké medonnimè tēmè ke dō: Kuyie nkpààtiyuu dōnnè oniti məu nwe wèè do buəti tidiboti sàati o paku. ²⁵ Keyènkè benitibè yé nke duó dii mōnni kòo kprantidəntəu kateni kébuəti timúyeiti tii ti dōnnè de kó kupaku miεke kéité. ²⁶ Tidiboti sàati yènni dii mōnni timúyeiti tii ti dōnnè kè tí múnkεε yènni. ²⁷ Kè kupaku yiè nkó betəmbèε ò beke ke dō: Okóti a í buəti tidiboti sàati nti a pakaà? Timúyeiti tii ti dōnnè ti né boni de ke yènni de miεke. ²⁸ Kòo bè tēñné ke dō: N kprantidəntəu weè dōd mēmmε, kè betəmbèε ò beke ke dō: Á dó kè ti kəte kéhu de kó timúyeitaà? ²⁹ Kòo bè tēñné ke dō: Áà kè di u timúyeiti di yàà bo taunnè tidisàati. ³⁰ Yóunè kè dè nwē nke kótíri kè dididèi tūəke n di nàké, kè dí keté kékēi timúyeiti kébou kécəu, kédeè kékēi tidisàati kéānnè m bəu miεke.

*Yesu dōnnenemè Kuyie nkpààtiyuu feyōñfε
(Wénté Mariki 4:30-32 nè Duku 13:18-19)*

³¹ Kè Yesu yíé ké bè nàké medonnimè tēmè ke dō: Kuyie nkpààtiyuu dōnnè feyōñfè dōmmè mme ke kéñni, ³² kàa né fε buəti fε yènni kékóté kēnaā mmutie diemú nè ibake kè sinəə yīē nyi ñnkè.

*Yesu dōnnemè Kuyie nkpààtiyuu mutie mùu muuti péè
(Wénté Duku 13:20-21)*

33 Kè Yesu bè nàké mēdonnimè tēmè ke dō: Kuyie nkpààtiyuu dōnnè mutie mùu muuti p̄ēē mù dōmmè mme kòo nitipòkù ã̄ mù waá nsám̄p̄órè kék̄ærenè tip̄ēēcootì kè tì múútí tim̄ou.

Yesu do náámmè yenáanhāntíyè

34 Yesu do ã̄ nnáánnè benitibè nè yenáanhāntíyè nye s̄áà, 35 kè dè bo dōd̄ Kuyie mp̄āānāāntì náāntò do nàké tì ke dō: M bo bè nàké nè yenáanhāntíyè kè bè benke dèè s̄òri nè Kuyie ndòòmè kutenkù.

*Yesu wènkùnne mē tidibotì nè timúyeyiti de kó mēdonnimè
(Wénté Mariki 4:33-34)*

36 Kè Yesu cau ndit̄innì kékò ntecf̄ètè, kòo tancóumbèe tíi nho borè kóò beke ke dō: Á ti wènkùnne timúyeyiti bè buótí tì kupaku miēke dè benkú mù.

37 Kè Yesu bè t̄ēnnè ke dō: Wèè buótí tidibotì sààti wèè tu Onit̄ibire. 38 Kè kupaku tú kutenkù, kè tidibotì sààti tu bèè tu Kuyie nkpààtiyuu kòbe, kè timúyeyiti tú bèè tu dibòò kòbe. 39 Kupaku yiè nkpant̄idèntòu wèè buótí timúyeyiti wèè tu dibòò, kè dididèi tu kutenkù kó mudeèmù, kè bedidèibè tu Kuyie nt̄òrè. 40 Bè ã̄ k̄ē m̄èè botí timúyeyiti kécóu, dè yó mme ndò kutenkù kó mudeèmù m̄ōnnì. 41 Onit̄ibire bo t̄ōnnì Kuyie nt̄òrè kè yèe t̄ānké Kuyie nkpààtiyuu miēke bèè tann̄inko betobè meyei mmiēke nè bèè d̄òri Kuyie nyí d̄ó dè, 42 kè bè ānnè muhāá mmiēke bè yó nkuò ndè ke cáá mbe n̄ii. 43 De m̄ōnnì bèè d̄òri Kuyie ndó dè kè bè mmiēti ke dōnnè diyìè be cice kó dikpààtiyuu miēke. Kè wèè m̄òke yeto ke bo keè wèe keè.

Yesu dōnnenè mē Kuyie nkpààtiyuu dēmarè sààrè dèè s̄òri kupaku miēke

44 Kuyie nkpààtiyuu dōnnè dēmarè sààrè nde dèè s̄òri kupaku miēke, kòo m̄òu dè yà kédòò kè dè s̄ōnne kékōnnè diwèi, k̄éfítè ò m̄òke dèè kó dimàà kék̄ote kédonté de kó kupaku.

Yesu dōnnenè mē Kuyie nkpààtiyuu medèi

45 Kuyie nkpààtiyuu dōnnè medèi nsààmè mme opotaà nwanti mē. 46 Ò p̄èté dii m̄ōnnì medèi nsààmè m̄èè díítí kpeñnì kékò nk̄éfítè ò m̄òke dèè kó dimàà kè mē donté.

Yesu dōnnenè mē Kuyie nkpààtiyuu muyīndit̄imù

47 Kuyie nkpààtiyuu dōnnè muyīndit̄imù mmu bè b̄o mmù dām̄èrì miēke ke p̄ī nsiyīi sibotí sibotí. 48 Mù píe ndii m̄ōnnì kè bèè mù yū̄s̄ nkédenn̄ení, kékari k̄étānké sisààsi k̄ēānnè yemámm̄uyákè k̄éútoò des̄int̄ekp̄ere. 49 Dè yó mme ndò nkutenkù kó mudeèmù m̄ōnnì, Kuyie nt̄òrè bo k̄ōtení k̄ébate besààbè nè beyeibe, 50 k̄ēānnè beyeibe muhāá mmiēke bè yó nkuò ndè ke cáá mbe n̄ii. 51 Kè Yesu bè beke ke dō: Di banté de kó tināāntì dim̄ouà? Kè bè dō: Èē tì tì bant̄ému. 52 De m̄ōnnì kòo bè

nàké ke dò: Dèè kpéi nte ikuó wáàti wèè yie nKuyie nkpààtiyuu kpèti mesàà ò màke tikpàti tidétì nti o mièke, metaummè kótímè kpèti nè mepàmmè kpèti.

Yesu èi kàbe do í ò tá

(Wénté Mariki 6:1-6 nè Duku 4:16-30)

⁵³ Kè Yesu bè nàké de kó medonnimè meməu kéité deborè,
⁵⁴ kékəte Nansareti ò biíkú dii èi kénnaá Kuyie nnáaṅti kutiintouku mièke kè dèe di benitibè mediè kè bè ntú: Ò yà de meciì mmiè? Ò yíme ke na ke dɔəri tidietì tii? ⁵⁵ Wenwe odabeesũṅti bire! Maari bire! Kòo neí tú Isaku nè Sosefu nè Siməə nè Sudi, ⁵⁶ kòo tābè bo ti cuokè! Ò né yà dè de kó muwērímú?

⁵⁷ Kè dèe nte kè bèe ò yete. Kè Yesu bè nàké ke dò: Bè ɔɔ í nsènkèri Kuyie mpāānāaṅti náaṅtò məu kupíkú makú kè dè í tú o èi kàbe nè o cīṅtè kàbe.

⁵⁸ Ò í ndòò tidietì péu deborè bè í ò tá mmèè kpéi.

14

Bè kùomè Isāā-Batiisi

(Wénté Mariki 6:14-29 nè Duku 9:7-9)

¹ Edəti Kadidee kóo kpààti kèè dii mǎnni kè bè nàà nYesu kpéi,
² kénáké o kó betǔmbè ke dò: Isāā-Batiisi wèè wète ke yǎnté dèe te kòo màke muwērímú ke dɔəri tidietì.

³ Ke yé wèè Edəti do duómme kè bèe pī nyIsāā kébou kékpetinné wenwe Edəti o nantè Fidipu pokú Edodiyati kpéi.

⁴ Ke yé Isāā do nàkémè Edəti ke dò: A í dò nkéfiete a nantè Fidipu pokú képuoke.

⁵ Kè Edəti ndó ke na nkùə Isāā kè né ndé benitibè ke yé bè do yéməmu Isāā tumè Kuyie mpāānāaṅti náaṅtò.

⁶ Kè Edəti anné o peité yiè kó dibanni. Kè Edodiyati kóo sapàà nta kéhaá benitibè ìkè kè dèe narike Edəti mediè, ⁷ kòo béi nke dò: Osapàà mbeke a d dèè kó dimàà m bo dè nda duó, mú béi! ⁸ Kòo yə ò tié nkòo nàké Edəti ke dò: Ānné Isāā kó diyuu dibuu mièke ké n duó ndie!

⁹ Kòo kpààti yèmmèe caàrè, ò né me ndièmmè ke béi nho kàbe ìkè kòo dò bèe di nhò duó, ¹⁰ kətə kè bèe kəte dikpetintou mièke kékéúte Isāā, ¹¹ kéānné o yuu dibuu mièke kékətenní kéduó nhosapàà kòo di duó nho yə. ¹² Kè Isāā kó betancóumbèe kəte kòò tùóté kékūnné kédeè kékəte kénáké Yesu dèè dòò.

Yesu sántemè Kuyie mpéèbè bènùmmù nè siyĩ sidsèsi kè dèe sũũ

(Wénté Mariki 6:30-44 nè Duku 9:10-17 nè Isāā 6:1-14)

¹³ Yesu ti kèè dii mǎnni kéta kudabekú kéité kénkəri dikpáà omàà borè. Kè benitibèe ti kèè kényènni be ekè kòò tūnnè nè

βε ναὰςεἰ. ¹⁴ Kè Yesu nyètiní kudabekù káyà benìtibè péu kè mesémme è ò pĩ kòo mmiekùngo bemuambe.

¹⁵ Kuyuoku mǎnni kè Yesu tancòumbè è nàké ke dǎ: Diyiè mè ndèemè kè ti bo dikpáa cuokè, duó nkè benìtibèe kote yehèkè kédonté kédi. ¹⁶ Kè Yesu bè tènné ke dǎ: Bè í dò nkékote, duónnè be kè bèe di. ¹⁷ Kè bèe è tènné ke dǎ: Ti mǎke die mpéèbè bènnùmmù máà ndi nè siyĩ sidési. ¹⁸ Kè Yesu dǎ: N duónnènni de.

¹⁹ Kòo duó nkè benìtibèe kari timúti ìnkè kòo túóté péèbè bènnùmmù nè siyĩ sidési kébúté késante Kuyie nkéwéri péèbè kéduó nho tancòumbè kè bèe toti benìtibè. ²⁰ Kè benìtibèe bemouu cááké kénsànnè kè dèe súó kempíéké yemámmùyákè tepíitè nè yèdèé kòo tancòumbèe ta. ²¹ Bèè do cááké de kòò péè nè de kó siyĩ bè bo ntùòke sikoupsinùmmù (5000), bè í kàannè benitipòbè nè ibí.

Yesu do kéréme menie nyĩnkè

(Wénté Mariki 6:45-52 nè Isāā 6:15-21)

²² De kó difānkùò kè Yesu duó nkòo tancòumbèe ta kudabekù ke bo è niiténè késénté menie nyáà kè wenwe nkpaá ke cínko benìtibè. ²³ Ò bè cié ndii mǎnni kédeè kédeke ditāri omáà borè, kémháá nKuyie nkè keyènkè yàa biitenè kòò nkè kpaá omáà. ²⁴ De mǎnni kè kudabekù bo menie ncuokè kè kuyaakù fuutini ku ìikè kè yenéffĩfirè kù kónnè. ²⁵ Kukūnwentóo mǎnni kè Yesu nkōri o tancòumbè borè ke kéri menie nyĩnkè. ²⁶ Bè è yà dii mǎnni kòò kèriní menie nyĩnkè kè kufōwáá mbè auté kè be yèmmè ndò dibòò marì ndi.

Kè bèe kuónko mediè. ²⁷ Kè Yesu bè nàké ke dǎ: Bá nyĩèkùnè, mínwe kufōwáá mbáá di pĩ.

²⁸ Kè Pierii béi nke dǎ: N Yiè, kè fí nwe duó kè n kétóo menie nyĩnkè ke da co. Kè Yesu dǎ: Kéténí. ²⁹ Kè Pierii yènni kudabekù kékété menie nyĩnkè kénwetí Yesu. ³⁰ Ò yà dii mǎnni kuyaakù kpeñimè kè kufōwáá nhò pĩ, kòo keté è bo diumè kékuónko ke dǎ? N Yiè n deeté!

³¹ Kè Yesu pǎnkèe dieke o nòutè kòò pĩ nkòò nàké ke dǎ: Dè dòmmè kàa wète ke yĩèke, a í tá kè dè deu!

³² Bè ta dii mǎnni kudabekù kè kuyaakùu cómmú. ³³ Yesu tancòumbè bèè do kpaá kudabekù mieke kè bèe nínkóo o ìikè ke dǎ: A mènke tú Kuyie mBire nde.

Bemuambe do káammè Yesu ke mierí

(Wénté Mariki 6:53-56)

³⁴ Kè bèe sénté menie nkétuòke Sennesareti kó ketenke. ³⁵ Benìtibè bèè de bo kè bèe banté Yesu kénáké yehèkè yemou yèè dè tókè kè bè nkōrinèni bemuambe o borè, ³⁶ kòò bàá nke tú wèe

yóu kè bèe kááké bá o yaàbòrì mànkú. Bèè kó dimàà kàáké o yaàbòrì kè bèe mieté.

15

Kuyie nkó ikuó nè benitìbè kpeyi
(Wénté Mariki 7:1-13)

¹ Kè Fadisiēbe nè ikuó wāābèe yènni Sedisademma kékatení Yesu borè kóò beke ke dò: ² Dè dòmme kàa tañcòumbè í dɔori ti yembè kó ikuó ke ã di ke í nite? ³ Kè Yesu bè tēñné ke dò: Díndi tá, dè dòmme kè di yóu Kuyie nkó ikuó ke tū ndi mómmɔmbe di kpeyi? ⁴ Kuyie nnáañti tu: Á ndé a cice nè a yā, kè wèè sǎá nho cice yoo o yā bèe ò kù. ⁵ Kè díndi tú kè wèè cice bo dikònni kòò ò nàké ke tú, ò na nhò pā dè, ò dè pā Kuyie nku, dè dèemu. ⁶ Di kù Kuyie nkó ikuó nyi ke tū ndi mómmɔmbe di kpeyi. ⁷ Meyèmmè mèdémè yembè díndi! Kuyie mpāñáañti náañtò Esaii do naatimu ò náá ndi mōnni ke tú: ⁸ Bè nnitìbè sǎntí Kuyie nnè be nò nye kè be yèmmè né kù détéñè. ⁹ Bè kù bàá ndetetirè nde ke tiè mbe mómmɔmbe kó ikuó ke dò n yì tú Kuyie n kpeyi.

Dè sīnkùnkò onitì
(Wénté Mariki 7:14-23)

¹⁰ Kè Yesu náké ditñni ke dò: Kéñténè kékéè tii. ¹¹ Dè í tú onitì yo ndè deè ò sīnkùnkò, tináañti tii yìni onitì nùu tii ò sīnkùnkò. ¹² Kòò tancòumbèe tóñnni o borè kóò nàké ke dò: A bēi ntii náañti yonkemu Fadisiēbe. ¹³ Kè Yesu bè nàké ke dò: N cice Kuyie nyí fííkú dèè tie nkó dimàà ò bo dè u. ¹⁴ Nwúónnè be, tiyũñnti tii dèri titeti. Kè kuyũñnkù me ndèri kutekù tì bo do tidé difòtìrì mièke. ¹⁵ Kè Pieri dò: Á ti náké de kó dináañhantìrì tu mù. ¹⁶ Kè Yesu bè tēñné ke dò: Di múñke í na ke bo bantáà? ¹⁷ Di í yé ke dò ndèè taà dinùu dè kòrì tipòuti nti ke pēnkù ke yièà? ¹⁸ Dèè me nyièni dinùu dè bonní meyèmmè mièke nke, kè deè sīnkùnkò onitì. ¹⁹ Meyèmmè mièke nke iyeñtotí yeiyi yiènimè, ì tu: Munitikòu nè a bo duónèmè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dɔu nè di bo ndauti dautinè ditòbè nè mupocēnwammù nè muyòò nè muyetìcàarimù nè iwátii. ²⁰ Ntèñ dèè sīnkùnkò. A bo dimè ke í nite deè í sīnkùnkò onitì.

Kannahā kóo nitipòkù do tāmè Yesu
(Wénté Mariki 7:24-30)

²¹ Kè Yesu íté dèborè kékate Tiiri nè Sitšš kó kutempē mmièke. ²² Kòò nitipòkù mǎu katení o borè kóò bántè ke dò: Okótii! Dafiti kó dèbire n kuó mmesémmè, dibòò dii ta n kóo sapàà kòò fēũnkò mediè.

23 Yesu με νύí nhò tɛ́nné tìmatì kòo tancòumbèe ò nàké ke dò: Dòd we ò da békú tì, ke yé ò ti tūmmè ke wékíí. 24 Kè Yesu dò: Kuyie nni ntònní Isidayeeribe kpéí nke, bèè dònne ípe ìì feti.

25 Kè de kóo nitipòkúu nínkóo Yesu ìikè ke dò: Okóti n teennè! 26 Kè Yesu dò: Dè í wenni a bo túótémè ibí kó mudii kédúo nyimábi. 27 Kòo nitipòkúu béi nke dò: Mómumu nwe Okóti, nè memme simóó né ò ntóumu icabìri si yìe nyo nkè ìì duò.

28 De mònni kè Yesu ò nàké ke dò: Onitipòkù a tá kè dè deumu, dèe dòd a dómè. Memme kòo kóo sapàa pánke mieté.

*Yesu miékūnnemè bemuombe Kadidee kó menie ntaké
(Wénté Mariki 7:31-37)*

29 Kè Yesu íté deborè kékété Kadidee kóo dàméèrì pèémmè kékote kédeke ditàri ìnkè kénkari. 30 Kè benitìbè péu nkorinèní o borè yekpíè ònnè tihòùti nè tiyũònti nè yewũò ònnè bemuombe tabè péu ké mbè dounko Yesu borè kòò bè miékunko. 31 Kè benitìbèe yà yewũò nnáammè, kè tihòùti cènti kè yekpíè nsèiri kè tiyũònti wènni kè dèe bè di mediè nkè bè nsántí Kuyie nyIsidayeeribe tū nkù.

*Yesu do yíe kédòòmè tidietì kè benitìbè sikòupìsinàa di
(Wénté Mariki 8:1-10 nè Matie 14:13-21)*

32 Kè Yesu yú o tancòumbè ké bè nàké ke dò: Mesémmè meè m pĩnnè be nnitìbè, diyìe tãànni ndi yíe ònnè bè bomè m borè, bá bè í m̀ake bè bo di mù, kè m bè cié memme bè yàa bo duò kuce nè dikònni.

33 Kòo tancòumbèe ò nàké ke dò: Ti bo péte de mudii dikpàa dii ncuokè kè difinni dii ndi kénsànnè? 34 Kè Yesu be beke ke dò: Di m̀ake pèèbè bède? Kè bè dò: Bèyiekè nè siyĩ sám̀pó.

35 De mònni kè Yesu duó nkè benitìbèe kari ketenkè. 36 Kòo túóté pèèbè beyiekè nè siyĩ késante Kuyie nkè bè wéri kédúo nkòo tancòumbèe dè totí benitìbè. 37 Bemou kè bèe cááké kénsànnè kè dèe súo nképie yemámmuyákè yèyiekè kòo tancòumbèe to. 38 Bèè do cááké de kóò pèè bè do bo sikòupìsinàa ndi (4000) bá bè í kàannè benitipòbè nè ibí. 39 Yesu cié ndii mònni benitìbè kédeè kéta kudabekù kékote Makatãã.

16

*Fadisĩbe nè Sadusĩbe bekemè Yesu tidietì
(Wénté Matie 12:38-39 nè Mariki 8:11-13 nè Duku 11:16, 29, 12:54-56)*

1 Fadisĩbe nè Sadusĩbe kè bè ndó kédíí nYesu kékote o borè kóò beke ke dò: Dòd tidietì kè ti banté ke dò nha bonní Kuyie mborè. 2 Kè Yesu bè tɛ́nné ke dò: Diyìe ò ntati kè di tú keĩnkè bo ncaánni ke yé tiwetì wennimè yíe, 3 dikũnweñni kè di ntú fetaafe yóo nimu yíe nke yé tiwetì sòumè. Dè dòmme kè di nò nke banní tiwetì kó mebenkùmè ke né í banní yebenkùyè di yau yè

yewe yie mmiεke. ⁴ Di mmònni kó benitibè bèè bùtinné Kuyie ke dɔəri meyei bè m bèkú tidietì, bè me mbáá yà tìmatì kè de í tù tì do do dɔ̀ Kuyie mpāānāāntì nāāntò Sonaasi.

Ò yī memme ke íté kēpēēté ké bè yóu.

*Yesu yēmmè bè ndake Fadisīēbe nè Sadusīēbe be kó itié nkpéí
(Wénté Mariki 8:14-21)*

⁵ Kè Yesu tancóumbè nsentì menie nyáà nkéyè mbè bo ñtómè pēē. ⁶ Kè Yesu bè nàké ke dò: Nyénè Fadisīēbe nè Sadusīēbe be kó mutie mùu muuti pēē mu kpéí.

⁷ Kòo tancóumbè yēmmè ndò nhò nàá memme bè í tò mēè kpéí nke pēēbè.

⁸ Kè Yesu banté be yēmmè ké bè nàké ke dò: Dè dòmme kè di mɔke meyēmmè memme botí? Di í tá kè dè deu! Dè dòmme kè di yēmmè dò ndi í tò mēè kpéí nke pēē, ⁹ di mu nyí bantáá? Di í kpaá ke yé n sòò wèrí pēēbè bènùmmù kè benitibè sikɔupísìnùmmù (5000) cááké kénsànnè kè yemámmùyákè nkpaá súó nyèdè kè di tɔáá? ¹⁰ Nè pēēbè bèyiekè n sòò wèrí bè kè benitibè sikɔupísìnàà (4000) cááké kè yemámmùyákè nkpaá súó nyèdè kè di tɔáá? ¹¹ Dè dòmme kè di yēmmè dò n di náánnè pēē kpéí nke n yī dii mònni nyénè Fadisīēbe nè Sadusīēbe kó mutie mùu muuti pēē mu kpéí.

¹² De mònni kòo tancóumbèe banté ke dò nhò do í bè náánnè mutie mùu muuti pēē mu kpéí, kòò bè náánnè Fadisīēbe nè Sadusīēbe be kó itié nkpéí nke.

*Pieri nàkémè Yesu tumè Kuyie mBire
(Wénté Mariki 8:27-30 nè Duku 9:18-21)*

¹³ Yesu tùòke dii mònni Sesadee Fidipu kó dihèi kèbeke o tancóumbè ke dò: Benitibè yē n tú we mí nhOnitibire? ¹⁴ Kè bèè ò tēnné ke dò: Bèrabè yēmmè do nha tú Isāā-Batiisi, kè betòbè yē nha tú Edii, kè betòbè tu a tú Sedemii yoo Kuyie mpāānāāntì nāānbè kóò mɔ̀. ¹⁵ Kè Yesu bè beke ke dò: Díndi né yē n tú we? ¹⁶ Kè Simɔ̀ Pierii ò tēnné ke dò: A tú Kirisi nwe Kuyie Bire. ¹⁷ Kè Yesu ò nàké ke dò: Simɔ̀ Sonaasi bire, dè nda naati ke yé n cice Kuyie nkuù tì nda nàkémè, fᵒᵒ́ í tì banté nè amáà. ¹⁸ N né da náámmu ke tú a tú ditári ndi, dii tári ñnkè nke n yóó fíímmè n kó ditānni, bá mukū́ báá na ké kù nampε. ¹⁹ M bo da duó nKuyie nkpaàtiyuu kó sikpetisi, kàa yete dè ketenkè, Kuyie ndè yete keñkè, kàa yie ndè ketenkè Kuyie ndè yie nkeñkè.

²⁰ De kó difānkúò kè Yesu cau nho tancóumbè ke dò: Di báá nàké òmò̀ n tùmè Kirisi Odεtíwè Kuyie nnàké wèè kpéí.

*Yesu do náámmè o kũũ nkpéí
(Wénté Mariki 8:31-33 nè Duku 9:22)*

²¹ De kó dimònni miεke nke Yesu ketémè kénnaá nho tancóumbè ke tú: N dò nkékote Sedisademmu nwe ikuó tũmbè kó bekótibè nè ikuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wããbè kè bè n fěũ, ké n kuɔ, kè n yánté diyie tããnni yie.

²² Kè Pierii ò yu kékenténè kóò nàké ke dò: N Yiè, Kuyie m báá yie nkè dè da tuakení.

²³ Kè Yesu wěēte kénáké Pieri ke dò: Fũte m borè f̃ ndibòò! A dó ké m bõmmu, a toti mēè yēmmè í tú Kuyie nkõme, benitibè kõme mme.

*Ti bo ntũ mmèè botí Yesu
(Wénté Mariki 8:34-9:1 nè Duku 9:23-27)*

²⁴ Kè Yesu náké o tancóumbè ke dò: Kòò m̀òú dó ké n tũnne wèè búttinné omáà, kèto o dapããti ké n tũnne*. ²⁵ Ke yé wèè bo ndó kédεεté o fõmmu ò bo mù fétinne, kè wèè duó nho fõmmu n kpéi kòo mù pèté. ²⁶ Oniti bo cõnte ba kòò m̀ake kutenkù kuu nkperε dem̀ou kòo wēnni né feti. Oniti bo yietí ba kòo wēnni yenté? ²⁷ Ke yé Onitibire yó nwētínimè nè de cice wērímú ke neínè Kuyie ntõrè, káyietí bá wè o tãmmú mannè tìi yeti. ²⁸ N di náá mmómmuɔ nwe díndi bèè bo die ndi kó bèmabè yó nkpaá fòumu kéya Onitibire kè dè wētini ke bo baaté de kpàatiyuu.

17

*Yesu kãnti do cèètemè
(Wénté Mariki 9:2-13 nè Duku 9:28-36)*

¹ Kè dè mmàke yewe yèkuò kè Yesu túóté Pieri nè Isaku nè Isaku nantè Isãã, kè bèe deke ditãri dierì marì ìnkè bemáà borè. ² Kè Yesu kãnti ceete be ìikè, kòo ìikè mmietì ke dò ndiyie, kòo yààtìi peike kèmpĩnti. ³ Kè bè nyóó daate káyà M̀oyiisi nè Edii kè bè náánnè Yesu. ⁴ Kè Pierii náké Yesu ke dò: N Yiè ndè wennimu ke dò nti m̀bo die, kàa dó m bo d̀ò titouti titããti, f̃ nkumáà, Edii kumáà, M̀oyiisi kumáà.

⁵ Ò kpaá ke me nnáá kè diwetiri marii kotení ke mieti ké bè kãáanko kè bèe keè metammè mamè di miεke kè m̀e tu: Yie nwee tú m bire kè nh ò dó mesàà, kòò yári mediè, nyíennè o kpeti.

⁶ Yesu tancóumbè kèè dii m̀onni de kó metammè kè kufõwaá mbè autè kè bèe do kénsĩ nketenkè. ⁷ Kè Yesu tóonko be borè kè bè bàutè ke dò: Kufõwaá mbáá di pĩ, iténè.

⁸ Kè bèe ìinni be yɔ ke wéntení káyà Yesu máá.

⁹ Bè cutiní dii m̀onni ditãri kè Yesu bè cau nke dò: Di báá yie nkénáké òm̀òu di yà dè, kè Onitibire yàa yánténè.

¹⁰ Kè Yesu tancóumbèe o beke ke dò: Ba nkpeí nte kè ikuó wããbè tu Edii wèè dò nkéketé kékotení? ¹¹ Kè Yesu bè tēnné ke dò: M̀ómmuɔ nwe Edii dòmmè kēniitè kékotení kētũntε dem̀ou.

* 16:24 Wénté 10:38 nè tìi wénkũnne

¹² N di náámmu ke tú Edii kàtenímu ke dèè, bá benìtìbè í ò banté ke ò dòò bè dó mèè botí, mèè botí nku bè yóó fěũmmè Onìtìbire.

¹³ Kòò tancòumbèe banté ke dò nhò bè náánnè Isāā-Batiisi kpéi nke.

Yesu tancòumbè do yĩkè mè dibòò

(Wénté Mariki 9:14-29 nè Duku 9:37-43)

¹⁴ Bè tùòke dii mǎnni ditĩnni borè kòò nìtì mǎuu kàtení Yesu borè ke nínkóo o iikè ke dò: ¹⁵ Okótì! Kuó m bire mesémmè, dè duò yecíncírè nye sǎà muhǎá mmieke nè menie ke fěũri mediè, ¹⁶ kè n dè kàtenní a tancòumbè borè kè bè yĩke bè bo dè mièkũnnemè.

¹⁷ Kè Yesu béi nke dò: Itookperí yembè díndi, mǎi yó nhǎ ke di tǎà? Mǎi yó nhǎ ke di bonǎà? Kàtenní debire m borè!

¹⁸ Kè bèe dè kàtenní kòò péi ndibòò kè dii yè, kè debiree pǎnkee miété.

¹⁹ Kòò tancòumbèe o beke bè borè bemǎà ke dò: Dè dòmme kè tínti í na ke dènnè de kó dibòò? ²⁰ Kè Yesu dò: Di í tá kè dè dèu. Mómumu nwe n di náámmè kè di do ntá bá kè dè mmǎnnè feyonfè, dèmarè na bá ndi yóùnè, di níi na nnamu kénáké ditāri ke dò: Íté! Kè dii íté. [²¹ Dibòò dii mbotí ǎǎ í nyè kè di í bouú dinùù ke bántè Kuyie.]

Yesu do náámmè o kũũ nkpeí nkuce medérímè

(Wénté Mariki 9:30-32 nè Duku 9:43-45)

²² Diyie mari Yesu nè o tancòumbè kè bè mbo Kadidee kó kutempè nkòò bè nàké ke dò: Bè bo fité Onìtìbire, kè bèe dè kùò,

²³ diyie tǎǎnni yiè kè dèe yǎnté.

Kòò tancòumbè yèmmèe caàrè mediè.

Yesu yietimè Kuyie ncĩètè kòò dàmpòò

²⁴ Yesu nè o tancòumbè kè bèe tuòke Kapennaummu. Bèè cǎú Kuyie ncĩètè kòò dàmpòò kè bèe beke Pieri ke dò: Di kóo kótì í yietì Kuyie ncĩètè kòò dàmpòòà? ²⁵ Kè Pieri dò: Ò yietìmu.

Pieri ta dii mǎnni teciètè kè Yesu niitè kòò beke ke dò: Simǎo a yèmmè dò nwe ndò nkéyietì dàmpòò, ketenkè yembàa, kè bepòòbè? Kòò dò: Bepòòbè. ²⁶ Kè Yesu ò nàké ke dò: Ketenkè yembè í dò nkéyietì. ²⁷ Ti né í me ndómè dèe bè yonke, kàte dàmmèrì kèbò nha yĩmpie, a bo keté kètuoti tèè yĩntè, á baá te nùù kédèite fedífè kè fè mmǎnnè n kòò dàmpòò nè a kou kàa bè yietì.

18

Yesu tancòumbè nènnimè tikóti kpéi

(Wénté Mariki 9:33-37 nè Duku 9:46-48)

¹ Dè mǎnni kè Yesu tancòumbèe ò beke ke dò: We nyó mbaké Kuyie nkpaàtiyuu mieke?

² Kè Yesu yúní debire sámpòrè kécónné be ìikè ké bè nàké ke dò:
³ Mómumu nwe n di náámmè kè di í cèète ke naánnè ibí sámpòyí di báá ta Kuyie nkpaàtiyuu miéke. ⁴ Wèè bo kékúnne omáá kénáá debire sámpòrè weè yó ntú odiéwè Kuyie nkpaàtiyuu miéke. ⁵ Kè wèè còuté debire marè nè n kpéí ò còuté mínwe m mómumu.

Wèè bo bə nhotə̀u meyi mmieke ò bo ya
(Wénté Mariki 9:42-48 nè Duku 17:1-2)

⁶ Kòò mǎ̀u bə mbesámpòbè bie mbèè n dó be kóò mǎ̀u meyi mmieke, kè bè ò dùú nditári diéri ke dootóo dàméèrì miéke dè ntǎ̀u. ⁷ Meyi nyí yóo paà kutenkù, wèè né bo tanné otǎ̀u meyi mmieke ò bo yà!

⁸ Kàa nǎ̀utè tèè yó nte yoo a naàcètè kàa dǎ̀dò meyi, kèéte te kédootóo mēdētīmè. A bo tamè mufòmumu mómumu miéke nè kubakù kumáá yoo kutààku kumáá dè tǎ̀unè a bo mmakemè debàà ndèdèrè nè itààke ìdèi ke né ta muhǎ́á mmù ì kǎ mmu miéke. ⁹ Kàa nǎ̀nfè fèè me nyó nte kàa dǎ̀dò meyi nkprééte fè kédootóo mēdētīmè, a bo tamè mufòmumu mómumu miéke nè kunǎ̀nfèkù dè tǎ̀unè a bo mmakemè inuò nyidèi ke né ta muhǎ́á mmù ì kǎ mmu miéke.

Fepièfè fèè feti
(Wénté Duku 15:3-7)

¹⁰ Nyénè ke báá senkèrì besámpòbè bie nkóò mǎ̀u, n di náá mómumu nwe Kuyie ntǎ̀rè yèè bè bàa yè mǎ̀kemu kuce ke bo beé nKuyie mbe kpeti. ¹¹ [Ke yé Onitìbire kǎ̀tenímè ke bo deeté bèè feti bèmbè.]

¹² Di yèmmè dò nkòo niti mǎ̀ke ipe tekǎ̀utè (100) kè fèmáá feti ò báá yóo sipisìwei nè ìwei kè ì nkpaá dinaacēnhòò kòò kǎ̀te kèwammú fèè me nfetaà? ¹³ N di náá mmómumu nwe ò fè yà dìi mǎ̀nni dè bo ò narike kèpèéte sipisìwei nè ìwei ì me nkpaá ke í feti. ¹⁴ Mèè botí nku di cice Kuyie nyí dómè besámpòbè bie nkóò mǎ̀u feti.

Kàa kou dǎ̀dò meyi nha ò nàké

¹⁵ Kàa kou dǎ̀dò meyi, kǎ̀te kóò nàké didé borè, kòò yie nha ò tēnnénímu kuce kusààkù miéke, ¹⁶ kòò me nyí yie nha yú onitì omáá yoo bèdébè kè di wēnné benitìbè bèdébè yoo bètǎ̀ati ké tì tǎ̀nte. ¹⁷ Kòò me nyí yie ndi kpeti, nàké tì ditǎ̀nni, kòò í yie nditǎ̀nni kpeti, dí ò wènté wèè í yé Kuyie, osoùnti. ¹⁸ N di náá mmómumu nwe di bo yete dè ketenkè, Kuyie mbo dè yete kéinkè, kè di yie ndè ketenkè Kuyie ndè yie nkeinkè.

Ti bo wēnnémè dinuù kèbántè Kuyie

¹⁹ N di náámmu kè benitìbè bèdébè wēnné ketenkè ìnkè ke mǎ̀o bá dèè botí n cice wèè bo kéinkè ò bo dè mbè duó. ²⁰ Ke yé kè benitìbè bèdébè yoo bètǎ̀ati tii ndè n kpéí m bomu be cuokè.

Okpààti do cīēm̄m̄e obanteu

²¹ De m̀onni k̀e Pierii beke Yesu ke d̀o: N Yiè, k̀e n t̀ebite n caari, n d̀o nk̀oo cīē nkuce m̀ede? Kuce m̀eyiekàà? ²² K̀e Yesu ò t̀ènné ke d̀o: Áà, m báá da náké ke d̀o kuce m̀eyiekè, m bo yī á ò cīē nkè d̀e tuòke sipisìyiekè kuce m̀eyiekè. ²³ M̀eè botí nku Kuyie nkpààtiyuu d̀onnè m̀e okpààti m̀ou wèè do d̀o ó kó betòmbèè ò yietí yebàà mbè ò bannè yè. ²⁴ Ò keté dii m̀onni kémbaati o bàà nkè b̀eè k̀atení òm̀ou wèè ò bannè yesòwèrè tekòupíitè (1000). ²⁵ De k̀oo niti í mpètè ke yietí, k̀oo kpààti d̀o b̀eè ò fité wenwe nè o pokù nè o bí nè o k̀pere dem̀ou k̀eyietí o bàà. ²⁶ K̀e weè niti do k̀éninkoo okpààti ìkè, k̀oo bántè ke d̀o: Minné, k̀e n yóo da yietímu dem̀ou. ²⁷ K̀e mesém̄m̀e pī nhokpààti k̀oo ò pã de k̀o idiítí, k̀oo yóo k̀oo ité.

²⁸ Weè niti itoo dii m̀onni kéconè o népo m̀ou, wèè m̀unke o bannè idiítí sám̀p̀, k̀oo pī nkéyíè o f̀oníi ke d̀o: N yietí n díití! ²⁹ K̀oo népo nínkoo o ìkè, k̀oo bántè ke d̀o: Minné k̀e n yóo da yietímu dem̀ou. ³⁰ K̀oo yete k̀oo k̀petínné k̀oo bo nkpétí ke yàa ò yietínè o bannè. ³¹ Betòmbèè t̀obè dè yà dii m̀onni k̀e be yèmm̀e caàrè mediè, nkè b̀eè k̀ate k̀énákè okpààti d̀èè d̀ò. ³² De m̀onni k̀oo kpààti yúní de k̀oo niti k̀oo náké ke d̀o: Onitiyeyiwe f̀í, n da pã a do m bannè ì díití im̀ou a m bántè m̀è k̀péi, ³³ a do í d̀o nkékuó nha népo mesém̄m̀e m̀e nda kuó mm̀è botáà? ³⁴ K̀oo kpààti mièke pèike mediè nkoo duó nde k̀oo niti sãndámm̀ubè, k̀e b̀e bo nhò k̀pétí k̀oo yàa yietínè o bannè dim̀ou.

³⁵ M̀eè botí nku n cice wèè bo k̀éinkè ò yóo di d̀ò m̀e, ke nsà k̀e di í cīenko ditòbè nè di yèmm̀e mem̀ou.

19

Mupobetimù

(Wénté Mariki 10:1-12)

¹ Yesu duó ndii m̀onni o tié nkédeè, k̀éitè Kadidee k̀ekote Sudee k̀o kutempè mmieke, Suditèè k̀o nyáà. ² K̀e ditínni dieri nhò urínè k̀oo mièkunko bem̀oumbè.

³ K̀e Fadisīēbèe k̀atení ke bo ò dii nk̀oo beke ke d̀o: Ikuó yie nhoniti bo betimè o pokù bá t̀i k̀péinnáà? ⁴ K̀e Yesu b̀e t̀ènné ke d̀o: Di í k̀aa ntii ẁari ke tú: M̀eketimè m̀onni Kuyie ndo d̀ò oniti nè o pokù nwaà? ⁵ Nè de k̀péi nk̀oo nitid̀u bo yóo o cice nè o yò k̀etaunnè o pokù k̀e b̀e naá nhoniti om̀áà. ⁶ De m̀onni b̀e t̀énke í bo b̀edébè, b̀e naá nhoniti om̀áà ndi. Oniti t̀u mbáá yate Kuyie ntàu ndè.

⁷ K̀e Fadisīēbèe ò beke ke d̀o: Ba nkpéi nnè te k̀e M̀oyiisi k̀o ikuó tú: K̀oo niti d̀o k̀ebetí o pokù wèè ò duó mm̀eyatimè k̀o dipátiri? ⁸ K̀e Yesu b̀e t̀ènné ke d̀o: Di k̀o itookperí k̀péi nte k̀e M̀oyiisi yè ndi mbeti di pobè, m̀eketimè m̀onni dè do í me ndò.

⁹ N di náámmu ke tú kòo nìtì pokù í yìè ke dounè betòbè kòo dòu ò bèti ke tùóté otòu ò naá nwèè dauti dautinè wènwe benitipòbè.

¹⁰ Kòo tancòumbèè ò nàké ke dò: Kè dè dò mmemme kòo nìtì í puoke dè tǔũ. ¹¹ Kè Yesu bè nàké ke dò: Benitìbè báá na kécouté de kó tináaṅtì kè dè í tú Kuyie nteennè bè. ¹² Mēborime sūmu péu mēè te kè bèmabè í puokú: Bèmabè túmu yedataà nnè bè bè piémè, kè bè fōmmu betòbè ke bè pīñné sīkpààticēī miēke mutōmmú, kè betòbè yóu dipopuò ke bo na kēpī nKuyie nkpààtiyuu kó mutōmmú. Kè wèè bo na kécouté de kó tináaṅtì wèè tì couté.

Yesu mōmè Kuyie nkó mesàà nyibí kpéí

(Wénté Mariki 10:13-16 nè Duku 18:15-17)

¹³ Kè benitìbè nkōrìnèní ibí Yesu borè kòo bo nós nho nou i ñkè kébántè Kuyie nnè í kpéí, kòo tancòumbè mbè kpànnè. ¹⁴ Kè Yesu bè nàké ke dò: Yóunè kè ibí nkōrini m borè bá nyi bètìnè, ke yé Kuyie nkpààtiyuu bomè bèè i dōnnè be kpéí nke.

¹⁵ Kè Yesu nós nho nou i ñkè, kébántè Kuyie, kédeè kéíté.

Odapàà ntikpàti yìè

(Wénté Mariki 10:17-31 nè Duku 18:18-30)

¹⁶ Kòo nìtì mōu kōtení Yesu borè kóò beke ke dò: Okótì, n dò nkédòò ba dèè tu desààrè kēpété mufōmmu mùu bo sáà?

¹⁷ Kè Yesu ò tēñné ke dò: Dè dòmmè kàa m bèkú dèè tu desààrè? Òmòu màà wèè sà, kàa dó kēpété mufōmmu mùu bo sáà, a ndōri nKuyie ntannò yēmmè. ¹⁸ Kòo beke Yesu ke dò: Ñnye nyè? Kè Yesu ò tēñné ke dò: Yèè tu: A báá kuò onitì, a báá duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dòu, a báá yúúkkú, a báá souté kēcaàrè a kou tòu yètìrì, ¹⁹ a dé a cice nè a yō, kéndó a kou tòu a dó mèè botí amàà.

²⁰ Kè de kóo dapàà nho tēñné ke dò: N tūmmu de kó yetannò yemou, ñnye kpaá ke n dōnni ténke? ²¹ Kè Yesu ò nàké ke dò: Kàa dó kēwenke páíí, kōte kēfíté a mōke dè kēpāmmú idiítì becīrìbè a bo pété kēñkè kó tikpàti, kàa dèè á wētení kè n tūnne.

²² De kóo dapàà nkèè dii mōnni de kó tináaṅtì kòo yēmmèè caàrè, kòo ité ke yé ò mōkemè tikpàti mediè.

²³ Kè Yesu nàké o tancòumbè ke dò: N di náá mmómmuò nwe, dè bo nyóunè tikpàti yìè nhò bo tamè Kuyie nkpààtiyuu miēke.

²⁴ M bo yí kè di nàké ke tú dè bo nyóunè tikpàti yìè mbo tamè Kuyie nkpààtiyuu miēke kēpēēté yòyó bo tamè feyárifè fiè.

²⁵ Kè Yesu tancòumbèè tì kèè kè dèè bè di mediè, kè bè dò: Kè dè dò mmemme we mbo na kēcooté?

²⁶ Kè Yesu béi nke dò: Dè yóunèmu benitìbè dè me nyí yóunè Kuyie.

²⁷ De mōnni kè Pierii beke Yesu ke dò: Ti me nyóumè demou ke da tūnne ti kpeti né yó ndōmmè?

²⁸ Kè Yesu bè tēñné ke dò: Mōmmuò nwe n di náámmè Kuyie mbo dòò dii yìè demou

depannè kè Onitibire nkari de kpààtikàri tidietì kperi ìnkè, dínni n tancòumbè di bo nkari yekpààtikàrè epíítè nè yèdéè, kébekénè Isidayeεribe kó iwuα ntepíítè nè idéi. ²⁹ Bèè bo yóu be cēi nè be neí nè be tābè nè be cicebè nè be yōbè nè be bí nè be paa n kpéi, bè bo pété kè dèe nóo nkuce tekòutè (100) kè bè mməke mufòmmu mùu bo sáà. ³⁰ Besũkùbè bèè tu beketibè di mmònni bè bo naá mbesəmbè, kè bèè tu besəmbè di mmònni kè bèè naá mbeketibè.

20

Kupaku yiè nwaámmè betōmbè

¹ Kuyie nkpààtiyuu dònne onitì mǎu nwe wèè do yè dikūnweñni sèi ke bo waá mbetōmbè kéānnè o paku. ² Kè bèè taá ndiyiè dimáà kó idíítí, kòo duó nkè bèè kǎté kénkúúti. ³ Kòo yíe káyè tewebietè mēwei, ke nsó mbēmabè centi yaárè bá bè í pī mmùmamù. ⁴ Kòo bè nàké ke dǎ: Kǎténè kápī mmutōmmú m paku kè n di yietí dè dǎ n di yietí mēè botí, kè bèè kǎté. ⁵ Kòo wēte kékǎte diyiè còmú dīi mǎnni yeyα nè tewebietè mētāāti mǎnni kéwaá mbetǎbè. ⁶ Mesəmmε kòo yè tewebietè mēnūmmù, kénsó mbēmabè tó centi yaárè, kòo bè beke ke dǎ: Dè dǎmmε kè di tũũ ndie nke í pī mmùmamù? ⁷ Kè bè dǎ: Òmǎu í ti benke mutōmmú. Kòo bè nàké ke dǎ: Múnke kǎténè kápī mmutōmmú m paku.

⁸ Kuyuoku mǎnni kè kupaku yiè nnáké wèè bàa betōmbè ke dǎ: Yú betōmbè ké bè yietí kékété bèè dēntení, kédente bèè ketení. ⁹ Kòo yietí bèè do kǎté tewebietè mēnūmmù diyiè dimáà tōmmú díítí. ¹⁰ Bèè do keté kékǎté kè bèè tuǎkení kè be yēmmè ndò mbè yóo bè yietí kè ìi pēēté betǎbè kpēyi, kè bè né bè yietí bá wè diyiè dimáà tōmmú díítí múnke. ¹¹ Kè be miεke peike kupaku yiè, nkè bè nkpa nke tú: ¹² Bie mpī mmutōmmú tewebietè mēmáà ndi kàa bè yietí kè ì mǎnnè ti kpēyi, tínti bèè tũũ nke pī mmutōmmú kuyie mmiεke ke òu. ¹³ Kè kupaku yiè ntēnné be kóo mǎu ke dǎ: N népo n yí da ciitè a do yiemmu ke bo cǎuté diyiè dimáà tōmmú díítí. ¹⁴ Cǎuté a díítí kéíté, n dǎ káyietí wèè dēntení kè ì mmannè a kpēyi nyi. ¹⁵ N yí dǎ nkédǎnnè n dǎmmè n díítáa? Yáa a miεke peike n nitì mēè kpéi nke. ¹⁶ Mēè botí nku bèè tú besəmbè bè bo naá mbeketibè, kè bèè tú beketibè kè bèè naá mbesəmbè.

*Yesu do náammè kuce metāāmmè o kũũ nkpeí
(Wénté Mariki 10:32-34 nè Duku 18:31-34)*

¹⁷ Yesu kǎri dīi mǎnni Sedisadεmmu káyú o tancòumbè tepíítè nè bédébè kè bè nkéí kòo bè nàké ke dǎ: ¹⁸ Ti mē nkǎri kù Sedisadεmmu bè bo fité Onitibire, kè ikuó niùbè nè ikuó wāàbè kè bèè ò bekénè ke dǎ ò dǎ nkékuα, ¹⁹ kóo duó mbèè í tũ nKuyie

nkè bè nhò puotì yedá koò daú, kòò baaké kudapāātí. Diyiè tǎānni yiè kòo yǎnté.

Sebedee bí dǎmè yekàrè ketiyè
(Wénté Mariki 10:35-45)

²⁰ De mǎnni kè Sebedee pokùu kǎtenni o bí Yesu borè ke nínkóo o ìikè kòò bántè. ²¹ Kè Yesu ò beke ke dǎ: A dǎ ba? Kòò dǎ: N dǎ a yóu kè m bí ìi nnanke nkari a kpààtiyuu mièke die nha bakù you detèrè kucǎnku. ²² Kè Yesu dǎ: Di í yé di békú tì, di bo na kǎyǎ n yóo yǎ fèè bòòfàà? Kè bè dǎ: Èè, ti bo na. ²³ Kè Yesu bè tǎnné ke dǎ: Mómumu ndi bo fè yǎ. Mú né í yóo tǎāté bèè yó nkari m bakù you nè kucǎnku, n cice wèè yé bèè te de kó yekàrè.

²⁴ Kè Yesu tancòumbè sambè tǎpítèe tì kèè kè be mièke peike Isaku nè o nantè Isāā. ²⁵ Kè Yesu bè yu bemau ké bè nàké ke dǎ: Bèè tu bekpàatibè, ketenkè yembè beè fǎũnko benitibè, kè bekperibè yo mbesǎnpóbè muwǎrímú. ²⁶ Di kperè í dǎ nkéndò mmemme, wèè dǎ kǎntú odièwè wèè naá betǎbè kóo tǎnti, ²⁷ wèè dǎ kǎntú oketiwè wèè naá betǎbè kóo kudakù. ²⁸ Onitibire í kǎteni ke bo nkari kè bè pǐ nho tǎmmú, ò kǎteni ke bo pǐ mmutǎmmú mmu benitibè kpéi, kédúú nho fòmму kédonté kusùkù.

Yesu do wéimmè tiyũǎnti tidéti Sedikoo mièke
(Wénté Mariki 10:46-52 nè Duku 18:35-43)

²⁹ Yesu nè o tancòumbè bè yèti dìi mǎnni Sedikoo kè benitibè péu mbè tũ, ³⁰ kè tiyũǎnti tidéti kǎri kuce nùu kékeè Yesu pǎnkémè kǎpǎkè ke dǎ: Okóti! Dafiti kó debire ti kuó mmesémmè.

³¹ Kè benitibè nti kpànnè ke tú tui cíkè, kè tì né dǎke pǎkè mediè nke dǎ: Okóti Dafiti kó debire ti kuó mmesémmè.

³² Kè Yesu cómmóo ké tì yuní ké tì beke ke dǎ: Di dǎ n di dǎo ba? ³³ Kè tì dǎ: Okóti tì dǎ kǎwéntému.

³⁴ Kè mesémmèe pǐ nYesu kòo kááké tì nuò nkè tì pǎnke wénté kòò tũnne.

21

Yesu tatimè Sedisademma ke deke sǎmmarímú
(Wénté Mariki 11:1-11 nè Duku 19:28-40 nè Isāā 12:12-19)

¹ Bè tǎnnè dìi mǎnni Sedisademma ke tũðke Betifasee Odifè tǎri také. Kè Yesu tǎ nho tancòumbè bèdébè, ² kè bè nàké ke dǎ: Kǎtenè dihèi dìi me mbo di ìikè di bo yǎ sǎmmarínsèrì kè dè píití nè di bii kè dí dè pítè kékǎtenèní. ³ Kòò mǎu di beke ke tú: Di dǎo ba? Di dǎ: Ti Yiè nweè dè dǎ. Ò yóo di yóumu kè dí dè tũóténi.

⁴ Kè dè bo dǎo Kuyie mpǎānǎantì nǎantò do nàké tì ke dǎ:

⁵ Sedisademma kǎbe, ntenè di kóo kpàati ke kǎríní di borè,

ke yòò nke deke sãmmarímú,
ke deke sãmmarínserì kó dibii.

⁶ Kè Yesu tancòumbèe kote kédòò ò bè nàké ti, ⁷ kékòtenèni sãmmarínserì nè di bii, kénósò mbe yààti di ìnkè kè Yesu deke. ⁸ Kè besükübè mpíenko kuce mesàà nke nenkù be yààti ku ìnkè. ⁹ Bèè ni Yesu ìkè nè bèè ò tũ nkè bè mpĩèkù ke tú: Dafiti kó debire a yètìrì ñdeu! Kuyie ndòò mesàà nf̄ n wèè kèrínì nè ti Yiè nKuyie nkó diyètìrì! Kuyie nyètìrì ñdeu ke ìnkè!

¹⁰ Yesu ta dìi m̀nni Sedisademmu kè kunòòroo dátínné diheì kè benìtibè mbékú ke tú: Wenninwe yie? ¹¹ Kè bèè bè t̄́nné ke d̀: Kuyie mp̄ãñáàntì náàntò Yesu nwe Kadidee kó kutemp̄ nkó diheì Nansareti kou.

Yesu bètimè bepótambè Kuyie nc̄t̄ètè mièke

(Wénté Mariki 11:15-19 nè Duku 19:45-48 nè Isãà 2:13-22)

¹² Kè Yesu ta Kuyie nc̄t̄ètè kèbeti bepótanfítibè nè bedombe, kébuò mbédíticeetibè kóò tábùribè nè bèè fiiti sinónkpeé be kó yekàrè, ¹³ kédeè ké bè nàké ke d̀: Ti wàrimu ke tú bè bo nyu n c̄t̄ètè ke tú mubáammu kpete, ke d́ndi né t̄è d̀òò beyóóbè kó disòrì!

¹⁴ Tiyũ̀ntì nè yekp̄iè kè bè nkòrínì Yesu borè Kuyie nc̄t̄ètè mièke kòò bè mièkũnko. ¹⁵ Ikuò niùbè nè i wã̀bè bè yà dìi m̀nni Yesu d̀òò t̄i dieti, nè ibí p̄ĩkùmè ke tú: Dafiti bire a yètìrì ñdeu, ¹⁶ kénáké Yesu ke d̀: A yo bè tùmàà? Kè Yesu bè t̄́nné ke d̀: Di í kàa nt̄i wàri ke tú: Ibí nè ibíbénnì bo ndiè nke da sãntáà?

¹⁷ Mem̄me kè Yesu bè yóu debore k̄ew̄ete k̄eyiè m̄Betannii eitè.

Yesu duóm̄mè kè mutie kpei

(Wénté Mariki 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Kè d̄e wenté kè Yesu nw̄et̄inì diheì mièke kè dikònni ò p̄i. ¹⁹ Kòo yà fikíè kó mutie mamù kuce nùù k̄ét̄ónko kè tifã̀t̄i máa dàátì kòo mù nàké ke d̀: Á t̄́nke báa peitè bit̄i.

Kè mutie p̄ãnk̄ee kpeío. ²⁰ Kòo tancòumbèe d̄e yà kè d̄e bè di mediè nkè bèè ò beke ke d̀: Dè d̄omme kè de kó mutie kpeío d̄ende bàmbà? ²¹ Kè Yesu bè nàké ke d̀: N di náa móm̄muo nwe, kè di do n tá ke í ȳèkù di bo na kédòò kè d̄e p̄èt̄è n d̀òò d̄e mutie muu, di bo na kénáké dit̄ari dii nke d̀: Ít̄e d̄ende k̄edo dàmed̄èrì mièke kè d̄e d̀òò. ²² Kè di báa nKuyie nke tá, di kù mòú d̄èè kó dimàà di báammu mièke kù bo d̄e d̀òò.

Yesu w̄erímú bonní de

(Wénté Mariki 11:27-33 nè Duku 20:1-8)

²³ Kè Yesu w̄ete k̄eta Kuyie nc̄t̄ètè k̄enduò mbenìtibè itie kè ikuò niùbè kó bekótibè nè beheik̄enkótibè kè bèè ò beke ke d̀: Nè òmmu w̄erímú mmu a d̄òrinè m̄e die? We nda duò dinùù kàa d̄e d̀òòrì?

²⁴ Kè Yesu bè tɛ́nné ke dò: M múнке bo di beke tìmatì kè di n tɛ́nné nné di náké nè mùù wɛ́rímú mmu n dè dò̀̀rinèmè. ²⁵ We ndo tǝnní Isāã kòo nhāã bàtém̀̀m̀̀m̀̀u benìtibè, Kuyie naà kè benìtibè?

Kè bè nnáá mbemáà ke tú: Kè ti yí Kuyie nkuù do ò tǝnní ò bo yí ba nkpéi nné te kè ti í yie nho kpeti. ²⁶ Kè ti me nyí benìtibè beè ò tǝnní, ti bo cé ndikpànni ke yé benìtibè bemou do yémè ke dò nyIsāã tu Kuyie mpāānāaantì náaantò. ²⁷ Kè bèe tɛ́nné Yesu ke dò: Tì í yé. Kè Yesu dò: M me mmúnke báá di náké nè mùù wɛ́rímú mmu n dè dò̀̀rinèmè.

Ibí idéi kó medonnimè

²⁸ Kè Yesu yíe ké bè beke ke dò: Di yèmmè dòmmè nè tináaantì tii? Onìti mǝù weè do mǝke ibí idéi kényú deketirè ké dè nàké ke dò: Kǝté yíe m paku kǝpí mmutǝmmú. ²⁹ Kè dèe ò tɛ́nné ke dò: M báá na, kédeè kédemmu mùù kpéi nte kè dè béi memme kékǝté. ³⁰ De kó difǝnkúò kòo yú deteɛ̀̀ ke me ndè nàké, kè dende ò tɛ́nné ke dò: N cice m bo kǝté. Dè me nyí nkǝté. ³¹ De kó ibí idéi memme òndè yie nde cice kpeti? Kè bè dò: deketirè. Kè Yesu bè nàké dò: N di náá mmám̀̀mu nwe beyóóbè nè benitipòbè bèè dauti dautinè benitidaabè bè bo di niiténè kéta Kuyie nkpààtìyuu mièke. ³² Kè yé Isāã-Batiisi kǝtenímè ke di benke kuce sààkù, di me nyí yie nhò di nàké tì, beyóóbè nè bèè dauti dautinè betòbè kè bè ti yie, nkè di yà, di me nyí cèète ke bo yie nho kpeti.

Betǝmbè yeibe kó medonnimè

(Wénté Mariki 12:1-12 nè Duku 20:9-19)

³³ Kè Yesu yíe ké bè nàké ke dò: M bo di náké medonnimè tǝmè, onìti mǝù weè do fiíkú detie mbè tu dè fínyí kémaá kuduotì ké dè fii, kédammú difǝtìrì ò yó nhūtírì dè yetebe, kémaá didènni bè bo ndekù di ke baa o paku. De kó difǝnkúò kéānné betǝmbè kupaku kǝitè kékǝte kupòòkù. ³⁴ Yetebe bi dii mǝnni kòo tǝ nho tǝmbè bèè bàa o paku mièke be borè kè bè bo ò duónko o kó yetebe. ³⁵ Bèè bàa o paku kè bèe pǝ nho tǝmbè mabè ò tǝnko bè kédúkú òmǝù, kékua òtǝù, kébústì òtǝù yetárè. ³⁶ Kè kupaku yiè nwéte kǝtǝ nho tǝmbè tǝbè kè bè nsūnè beketibè, kè bèe bè dòò bè do dòò mèè botì beketibè. ³⁷ Kòo yóu kǝtǝ nho bire mǝmmǝnde kòo yèmmè ndò mbè bo dè yǝte. ³⁸ Bèè bàa kupaku bè yàní dii mǝnni o bire kénáké bemáà ke dò: Ntenè wèè yóó tieke kupaku, ti kǝte kòò kùò ké kù tieke. ³⁹ Memme kè bèe ò pǝ nkéyennè kupaku mǝnku kékua.

⁴⁰ Kè Yesu né beke ke dò: Di yèmmè dò nkupaku yiè mbo tuǝkení dii mǝnni ò bo yíme bèè bàa o paku? ⁴¹ Kè bèe ò tɛ́nné ke dò: Ò bo kuò de kó betǝmbè yeibe kéwaá mbetòbè kéānné o paku, bèè yó nhò duò nho tebe yè bi dii mǝnni.

42 Kè Yesu yíé ké bè nàké ke dò: Di í kàa tìi wàràà? Tìi tu:
 Bèè maà bè dootóo dù tãrì
 dii naá ndipũ kó ditãrì mómmandi,
 Kuyie nkuù dòò de kó tidièti
 kè ti tì yà kè dè ti naati.

43 Dèè kpéi nte kè n di náá nke tú Kuyie mbo fietè ku kpààtiyuu
 di borè kéduó nkubotí tekù, kùù yóó pĩ mmutõmmú sààmù kù
 dó mù. [44 Wèè bo bété de kó ditãrì ò bo koute, kè di do wèè
 ìnkè dii ò nànto.]

45 Ikuú nùbè kó bekótìbè nè Fadisĩèbe bè kèè dii mòmni de kó
 medonnimè kèbanté ke dò nYesu be nnáánnè, 46 kéndó kóò pĩ
 nke né yote benitìbè ke yé benitìbè bemou do tímè Yesu tú Kuyie
 mpããnaànti náãntò.

22

Mupotúòmù kó dibanni *(Wénté Duku 14:15-24)*

1 Kè Yesu nsóké ke bè náánnè medonnimè mièke ke tú:
 2 Kuyie nkpààtiyuu dõnnè okpààti wèè do kùu wènwe tidiiti o
 bire kó mupotúòmù kpéi, 3 kètõ nke dà bèè yùní ò sòò nàké
 bè mupotúòmù kpéi nkè bèè katení kèdi dibanni, bá òmòu í
 nkòtení. 4 Kòò yíé kètõ mbetõmbè tóbè ke dò: Katenè ké bè nàké
 ke dò: N kùumu n wũs sàayi kè bè bènné ke dèè, kè bèè katení
 dibanni. 5 Bá bè keté ke í ndake de kó dibanni kpeti, kè yie
 nkõté o paku, kòò tãuu kote o potaá, 6 kè betòbèè pĩ nde kó
 betõmbè ké bè fẽũ nké bè kùu. 7 Kòò kpààti mièke peike kòò tã
 mbehããpòmbè kè bèè ku de kó benitìbè kécóu mbe ei. 8 De kó
 difõnkúò kòò náké o tõmbè ke dò: Mudii bimu, n yu bè me nyí
 mánne ké mù di. 9 Katenè dihei mièke kè di yà bèè kó dimàà,
 dí bè yùní kè bèè katení kèdi dibanni. 10 Kòò tõmbèè kote dihei
 mièke, kényúni bè yà bèè kó dimàà cénke, besààbè nè beyeibe, kè
 benitìbèè píe ndibanni kó kudieku.

11 Kòò kpààti ta ke bo yà bèè yo ndibanni, kénsó nhòmòu dè
 kóké ke í dáátí dibanni kó tiyààti okpààti bè dúó ntì. 12 Kòò ò
 beke ke dò: N népoo, dè dòmme kàa í dáátí dibanni kó tiyààti?
 Bá de kóò niti í nténné tìmatì. 13 Kòò kpààti náké o tõmbè ke dò:
 Bounè we kèdootóo ditowaà dibiinnì mièke, ò yó nkuù ndè ke
 cáá nho nù. 14 Ke yé Kuyie nyumè péu nwe ke tããtè sãmpó.

Yesu yèmmè bèè dúó Sesaa o kperè kéduó Kuyie nku kperè *(Wénté Mariki 12:13-17 nè Duku 20:20-26)*

15 Kè Fadisĩèbe nwanti bè bo dínnè tì Yesu o náãnti mièke
 kóò pĩ, 16 kètõ mbe kòbe mabè nè Edoti kó fenafe kòbe mabè kè
 bèè kote kénáké Yesu ke dò: Okóti, ti yému ke dò nha tú wèè
 náá ntímómmandi ke benkú Kuyie nkó kuce weti weti, a í yĩèkù

òmàù bá kòo tú wè. ¹⁷ Dè wenni ke dò ntí nyietì dàm্পòò okpààti diewè wèè bo Odommàà, kè ti báá nyietì?

¹⁸ Yesu né me nyémè be yèmmè kòo bè nàké ke dò: Díndi meyèmmè mèdémè yembè dè dòmme kè di dó ké n díí? ¹⁹ Duónnènnì fèdífè fèmàà di yietì fè dàm্পòò kè n yà.

Kè bèè ò duó nfedífè fèmàà. ²⁰ Kè Yesu bè beke ke dò: We nte kufènkù kùù bo fe mièke nè diyètìrì dii wàri fe ìnkè? ²¹ Kè bèè ò tèǹné ke dò: Sesaa, okpààti diewè wèè bo Odommu.

Kè Yesu bè nàké ke dò: Duónnè Sesaa o kperè kéduó nKuyie nku kperè.

²² Bè kèè dii mǎnnì de kó tináàntì kè dèè bè di kè bèè cíété.

Dipopuò í bo keǹkè

(Wénté Mariki 12:18-27 nè Duku 20:27-40)

²³ De kó diyèè dimàà mièke Sadusīēbe bèè tu mukúkéyántímù í bo kè bèè kǎtení kébeke Yesu ke dò: ²⁴ Okótì, Mǎyiisi kó ikuó tú kòo nìti ku ke yóu o pokù bá debire í bo, o nantèè ò tùóté kòo peitè ibí kè ìi sǎoté wèè ku o cǐtèè. ²⁵ Kè diyǎfūǎ marì kǎbe né mbo bèyiekè kòo ketiwèè puoke ke kú bá debire í bo kòo nantèè tùóté de kóo kúpokù ²⁶ ke múnke ke kú bá debire í bo, kè bè mme nhǎ ke yàa tuǎkenè oyiénwè. ²⁷ Kè dè mboní kòo nitipòkùu kú. ²⁸ Mukúkéyántímù yiè be we nyó nte de kóo nitipòkù, bemǎu bè me nhò puokemè?

²⁹ Kè Yesu bè tèǹné ke dò: Di yetému di í yé mèè kpéi Kuyie nnáàntì di me nyí banté ku kó muwērímù. ³⁰ Ke yé becírìbè bo yánté dii mǎnnì dipopuò í yó mbomè, bè yó ndònnè Kuyie ntǎrè dòmme mme keǹkè. ³¹ Kè tii tú mukúkéyántímù kpeti di í kàa ntii wàràà? Tii tú: ³² N tú Kuyie nku a yembè Abarahammu nè Isaki nè Sakǎbu bè do tū nkù. Kuyie nyí tú becírìbè kǎku, kù tú befòubè kǎku nku.

³³ Kè ditǹnnì keè Yesu bè tèǹné mèè botí kè dèè bè di mediè.

Ikuó ìi pǎtèè isǎnyi

(Wénté Mariki 12:28-34 nè Duku 10:25-28)

³⁴ Kè Fadisiēbe yà Sadusīēbe í namè ke tèǹné Yesu bè nàké tì, ke tíí. ³⁵ Kè Fadisiēbe kóo kótì ndó kédíí nYesu kóò beke ke dò: ³⁶ Okótì, ikuó dieyì tú ònyi? ³⁷ Kè Yesu ò tèǹné ke dò: Ndó a Yiè nKuyie nnè a yèmmè memǎu, nè a wǎnnì dimǎu nè a ciì mmemǎu. ³⁸ Ìi tu ikuó ketiyì ìi deu. ³⁹ Nte itèi ìi ì dònne: Ndó a kou tǎu a dó mèè botí amàà. ⁴⁰ Mǎyiisi kó ikuó nè Kuyie mpǎānǎàntì nǎam̀bè do nàké tì timǎu kó dikūnnì ndi.

Kirisi tu Dafiti yaàbire ndèà?

(Wénté Mariki 12:35-37 nè Duku 20:41-44)

⁴¹ Fadisiēbe me ndè tikúmè kè Yesu bè beke ke dò: ⁴² Di yèmmè dò nKirisi tú we nkó deyaàbire? Kè bèè ò tèǹné ke dò Dafiti.

43 Kè Yesu bè beke ke dò: Ba nkpréi nné te kè Muyaánsààmù do niité Dafiti kòo nyu Kirisi ke tú o Yiè? Ò nàá ndì m̀nnì ke tú: 44 N Yiè nKuyie nnàkèmu n Yiè nke yī: Nkari m bakù you kè n yàa da duónnè a kprantídèntàbè kàa bè cùuti. 45 Kè Dafiti do ò yu ke tú o Yiè, nho Yiè mbo yīme kèwète kéntú o yaàbire?

46 Bá òmòu í nna kòò t̀́nné. Nè de yiè òmòu t̀́nke í ndàátí kòò beke tìmatì.

23

Yesu kprannèmè Fadisièbe nè ikuó wā̀abè

(Wénté Mariki 12:38-39 nè Duku 11:43, 46, 20:45-46)

1 Kè Yesu náké dit̀nni nè o tancòumbè ke dò: 2 Fadisièbe nè ikuó wā̀abè beè dò nkémbenkú M̀oyiisi kó ikuó. 3 Nyiénnè ke d̀ori bè di nàá ntì, di né bá ntũ mbe kó meborime ke yé bè di nàá ntì bè í ti nd̀ori. 4 Bè bou yetuò c̀́yè nye ke toùnko benitibè, bè né í bè teénnè bá sám̀pò kè bè bo yè t̀. 5 Bè ò nd̀ori be kperere demou ke dó benitibè beè bè yà, ke yántí iduké dieyi ke àà yenáànkékè de miéke ke ù be baà, ke kp̀enti be yaàbòrè mànke mupààkómmú okùmù, 6 ke dó yekàrè kètiyè yebaa mmieke nè titiíntouti miéke, ke dó bè mbè d̀ú nke bè d̀úkùnko yekà̀tè miéke, 7 ke bè yu ke tú: Okóti, okóti. 8 Díndi di bá nyié nkè bè ndi yu ke tú: Okóti, di kó Okóti bo omáà ndi, dimou kè di eri. 9 Di bá nyu òmòu ketenkè kie nyĩnkè ke tú di cice, ke yé di cice bomè omáà ndi wèè bo keĩnkè. 10 Di báá yie nkè bè ndi yu ke tú: Oniùti ke yé di kóo niùti bomè omáà ndi wèè tu Kirisi. 11 Wèè deu di miéke we ntú betàbè kóo t̀nti. 12 Wèè d̀úkùnne omáà bè bo ò k̀kùnne, wèè k̀kùnne omáà kè bèè ò d̀úkùnne.

Yesu do kprannèmè Fadisièbe nè ikuó wā̀abè

(Wénté Mariki 12:40 nè Duku 11:39-42, 44, 52, 20:47)

13 Di bo yà díndi Fadisièbe nè ikuó wā̀abè, meyèmmè m̀démè yembè! Di paanko m̀è kpéi Kuyie nkprà̀tiyuu benitibè, di í tati di mómm̀mbe, di me nyí yóu bèè dó kè bè bo ta.

[14 Di bo yà díndi Fadisièbe nè ikuó wā̀abè, meyèmmè m̀démè yembè! Ke yé di fekùmè bekúpobè kperere demou, nè memme ke ò nhokùnko di báammu kè dè bo ndò ndi wetí, Kuyie mbo di potè kè dè nyòu m̀mediè.]

15 Di bo yà díndi Fadisièbe nè ikuó wā̀abè meyèmmè m̀démè yembè! Díndi bèè c̀nti ketenkè kemou nè dà̀mèèrì miéko ke wanti kèpétè wèè bo t̀nne di kó kuce, di ò pètè dii m̀nni ke né ò s̀nkùnne kòo di p̀éte kèmmànnè kéta muháá mmieke di tati mù.

16 Di bo yà díndi tiyũ̀nti t̀i dó kèniité benitibè! Díndi tú kòò m̀ou yu Kuyie nc̀ètè yètiri ke p̀arikè ke yè nhò bo d̀ò tì, ke í tì

dòò, de kpɛti í bo, kòò me nyu Kuyie nciētè kó mesəə nyètìrì ndi ò dò nké tì dòòmu. ¹⁷ Tiyèintì, tiyũòntì díndi, ònde pēētè detere meəə naa kè Kuyie nciētè tèè mè wénkũnko? ¹⁸ Kε wētε ke tú: Kòò mǝu yu diwũòtǝnni yètiri ke pàrikè de kpɛti í bo, kòò me nyu dipǎnni bè pǎ di Kuyie ndiwũòtǝnni ìnkè ò dò nkédǝòmu ò yu ke yē nhò bo dǝò tì. ¹⁹ Díndi tiyũòntì ònde pēētè detere? Dipǎnnǝa kè diwũòtǝnni dìi wénkũnko dipǎnni? ²⁰ Kè wèè yu diwũòtǝnni yètiri ke pàrikè ò yu nè dèè kó dimǝà bo dènde di ìnkè. ²¹ Wèè yu Kuyie nciētè yètiri ke pàrikè ò pàrikènè Kuyie nku kùu ā de miεke. ²² Kè wèè yu kēìnkè yètiri ke pàrikè ò pàrikènè Kuyie nkpǎàtikàrì ndi nè Kuyie nkùu kàri di ìnkè.

²³ Di bo yà díndi Fadisīēbe nè ikuó wǎǎbè, meyèmmè mèdémè yembè! Bèè duò nKuyie nyikũmbotí iməu kó meyaatimè tepíitè, ke búútí dèè tú demóm̄m̄m̄nnε ikuó miεke, a bo ndǝərimè dèè wenni, ke kuò nhotǝu mesémmè, ke dǝəri Kuyie ndó dè. Deè do dò nkéndǝəri ke né báá yóu desǝnne. ²⁴ Tiyũòntì díndi tìi dèri benitibè, di ǝǝ cááté mēniε ndi yàà bo yǎnè mèè kpéi tēbitè ke né níi maánko yòyó.

²⁵ Di bo yà díndi Fadisīēbe nè ikuó wǎǎbè, meyèmmè mèdémè yembè! Di eiri íbòòke nè yebǝ ìnkè kè de miεke né píéké di yùúkú dè nè di fèke dè. ²⁶ Tiyũòntì díndi Fadisīēbe, keténè kéheitè íbòòke nè yebǝ miεke kè de ìnkè né na kéwenke.

²⁷ Di bo yà díndi Fadisīēbe nè ikuó wǎǎbè! Di dònnè ifǝti nyi bè bí i ke pa nyi ìnkè kè i miεke né píéké yekũò nè depǎkùrè. ²⁸ Kε dǝəri ke dò ndi wenni benitibè ìikè ke né mǝke meyèmmè mèdémè nè meyi ndi miεke.

*Yesu kpannèmè Fadisīēbe nè ikuó wǎǎbè
(Wénté Duku 11:47-51)*

²⁹ Di bo yà díndi Fadisīēbe nè ikuó wǎǎbè, díndi bèè màa Kuyie mpǎānáǎntì náam̄bè fǝti mesǝà nke sǎri bèè do dǝəri Kuyie ndómè be kpɛyi, ³⁰ ke náa nke tú: Kè ti do mbo de mǝnni ti na bá ñwēnnénè tì yembè kè ti kùo Kuyie mpǎānáǎntì náam̄bè. ³¹ Dii náa ndi móm̄m̄m̄be di túmè bèè do kùo Kuyie mpǎānáǎntì náam̄bè be kó ibí. ³² Sǝoténè tũnké kédeè di yembè do keté mùu tǝmmú. ³³ Iwǎàake díndi! Di bo yīme kéna kéyenténè muhǎá mmùu í kǝ! ³⁴ Deè kpéi nte kè n yóó di duó nKuyie mpǎānáǎntì náam̄bè nè mēcii nyembè nè bepátíyíētíibè kè dí kuò bèmabè, kébaaké betǝbè idapǎátí ìnkè, képuotí betǝbè yedá di kó titiíntouti miεke, ké mbè bèti yeheké yeməu. ³⁵ Kè dè bo yie nkè di kùo bèè nitibè kó tibeénti do di yǝ ìnkè, kéketé onitisǝu Abēeri kētuǝkenè Sakarii Badasii kó debire di kùo wè Kuyie nciētè nè diwũòtǝnni de saku. ³⁶ Móm̄muə nwe n di náammè de kó tibeénti doti di mǝnni kó benitibè yǝ ìnkè nke.

Yesu do náammè Sedisadεmmu kó mupòmmù kpéí
(*Wénté Duku 13:34-35*)

³⁷ Sedisadεmmu kαβε díndi bèè kòù Kuyie mpāānāānti náambè ke buoti yetārè ku kó betōmbè kù di duònni bè ke bè kòù, kuce mède ndi n dómè ke di tínni tekote 35 tí mmèè boti te bí kéoke bá di í yie. ³⁸ Di ei bo pante kēnāā ndidobonni. ³⁹ Mómumu nwe n di náammè di ténke í yó n yà, kè dè í tú di bo yī dii yiè mesàà ní mbonè wèè kèríní nè ti Yiè nkó diyètiri.

24

Yesu nàkémè Kuyie ncīètè kó mupòmmù nè kutenkù kó mudeèmù kpéí

(*Wénté Mariki 13:1-2 nè Duku 21:5-6*)

¹ Kè Yesu yènni Kuyie ncīètè kényiti kòo tancòumbèè tóónni kòò benke Kuyie ncīètè maá ke wenni mèè boti. ² Kè Yesu bè nàké ke dò: Di wúó ntè maá ke dòmmàà? N di náá mmómumu nwe, ditári mari í yó nkpaá ke nónké diteri ñnkè, demou dè bo duó. ³ Kè Yesu deke kénkari Odifíè tãri ñnkè kòo tancòumbèè dekoo kòò beke bemáà borè ke dò: Tí náké de yóó tuakeni dii mōnni nè ti yóó yà dè kébanté ke dò nha wētini, kè kutenkù kó mudeèmù tōónni.

⁴ Kè Yesu bè tēnné ke dò: Nyēnè kòò mōu báá di souté. ⁵ Kè yé benitibè péu yó nkōrínimè ke sou nke tú bè tu Kirisi kēsouté kusūkù. ⁶ Di yóó keemu bè náammè mudoò kpéí nè mu kó kutoweku, kufōwaa mbáá di pī nke yé dè dòmmè kētuakenímu, dè né mu nyí yó ntú kumànkù. ⁷ Ku mboti bo íté kénkpannè kutekù kè dikpààtiyuu dii nyité kékpannè diteri, kè yekòbèè tanní kè ketenkè ñhau. ⁸ Dè bo ndò kupèitèyonku 35 keté mèè boti onitipòkù.

⁹ Bè bo di fēū nké di ku, kè iboti imou ndi níí ndi tú mèè kpéí n kαβε. ¹⁰ Nè de kpéí besūkùbè bo yé nKuyie, kénfiiti betòbè ke bè kòù, kè bè nní mbetòbè. ¹¹ Kè benitibèè ānné kéntú bemáà Kuyie mpāānāānti náambè kēsouté kusūkù. ¹² Kè meyei ndeuke, kè besūkùbè kó medókumèè yaate. ¹³ Wèè bo nwēēri kētuoke kumànkù Kuyie mbo ò deeté. ¹⁴ Bè bo náké Tināānsààti Kuyie nkpààtiyuu kpèti kutenkù kumou kè iboti tì kèè, kè kutenkù né deè.

Bèè tu bemáà Kuyie mpāānāānti náambè nè Kirisi tekùbè
(*Wénté Mariki 13:14-23 nè Duku 21:20-24*)

¹⁵ Kè di yà dii mōnni isoke ìi duò mmeyēncāàrimè, Kuyie mpāānāānti náāntò Danniyēeri do nàké ìi kpéí, kè ì bo ikuó dieku, wèè kàà nwèè dōò meyoōmmè nè de kó tināānti. ¹⁶ Kè dè sō mbèè bo Sudee kó ketenkè bèè coké kédeke yetārè ñnkè. ¹⁷ Kè wèè bo kudànkù, ò báá cúténi kudieku ke bo túóté ò kperε. ¹⁸ Kè

wèè bo kupaku ò báá kò nke bo túóté o yaàbòrì. ¹⁹ Dè bo nyóùnè benitipòbè bèè pùó nnè bèè tó ibí de kó yewe. ²⁰ Mbáánnè Kuyie nkè dè báá tuàkení diyòò mièke, yoo teomputè yìè. ²¹ Ké yé de kó yewe meyeñcaàrimè yó ndeumè mediè, me kó kubotí mu nyí ànné nè Kuyie ndòòmè kute nkù, mè me nyí kpaá ke bo ànné bitì. ²² Kè Kuyie ndo í yààte de kó yewe òmòu na báá yenté. Ku kòbe kù tãáté bè beè kpéí nte kè kù yè yààte.

²³ Kòò mòu di nàké ke tú: Kirisi bo diè nyoo ciè, di báá tì yie. ²⁴ Ké yé Kirisi tekùbè nè bèè yó ntú bemáà Kuyie mpāānāāntì nāānibè yóó ànnémè kéndòari tidietì nè dèmarè cànnè, ke dó kèsouté bá nè Kuyie ntāāté bè. ²⁵ N ti ndi nàkému kè dè mu nyí tūàkení.

²⁶ Kè bè di nàké ke tú: Ò bo dikpàà cuokè di báá kòte, kè bè me ndi nàké ke tú: Ò sòri ciè nkudieku mièke, di báá tì yie. ²⁷ Fetaafè òò míité mè diyìè yìèní kèè bíékè kè di taà kèè bíékè kòbeè yà kuwenniku, Onitìbire wētìmù yó mme ndò. ²⁸ Decírè duó dè timancòntì yóó de ntíí.

Yesu bo nwētìnímè o kòbe kpéí

(Wénté Mariki 13:24-27 nè Duku 21:25-28)

²⁹ Dèndè bàmbà mefēñtímè bo pēñtómè kè diyìè sòuté, bá otānkù ténke bá mpéí, kè siwāā nduòní, kè siwāā diesii sántè. ³⁰ De mōnnì kè Onitìbire kó mebenkùmèè feiténì keñnkè kè ketenkè kó ibotí imòu mè yà kētiitè yedabùò, kēyà Onitìbire kè dè cutinì yewetè mièke nè muwērímú diemù nè tikpetì. ³¹ Kè ditāteheùu kuó mmediè nkòò tō nKuyie ntōrè itemmānke imòu kè yèè tí nhò tãáté bè.

Mutie bè tu mù fikìè mu kó medonnimè

(Wénté Mariki 13:28-31 nè Duku 21:29-33)

³² Wénténè fikìè kó mutie kó meborime, mù bité diì mōnnì ndi bè òò bantémè ke dò ndiyòò tōónnì. ³³ Mèè botí nku kè di yà diì mōnnì dèndè kó dimàà, di banté ke dò nhOnitìbire tōónnìmu ke bo dibòrì. ³⁴ N di náá mmómmuò nwe benitìbè bèè fòu di mōnnì bè í yóó kú bemòu kè dè mu nyí tūàkení. ³⁵ Keñnkè nè ketenkè dè bo pēñté, n náāntì me mbáá pēñté bitì.

Kuyie nkuù máà yé Yesu wētìnì diì mōnnì

(Wénté Mariki 13:32-37 nè Duku 17:26-30, 34-36)

³⁶ Òmòu í yé diyìè yoo dimōnnì ò wētìnì di, bá Kuyie ntōrè, bá Kuyie mBire. Kuyie nkuù máà yé de kó dimōnnì. ³⁷ Dèè do dōò Nòwee kó dimōnnì, deè yóó dōò Onitìbire bo nwētìnímè. ³⁸ Benitìbè do yommu ke yò, ke puokú ke puonko be bí, kè Nòwee yàa tanè bàtòò mièke, kè fetāafè diefèe tuàkení. ³⁹ Bè do í yìèkù tìmatì, kè fetāafè diefè yàa tuàkení kè bè pōnténè bemòu. Dè yó mme ndò Onitìbire bo nwētìnímè. ⁴⁰ Benitidaabè bèdébè bo nwē

nkε kúútí, kè bèe túóté òmáà kέyóu otáù. ⁴¹ Benitipòbè bèdébè bo nwē nkε naà nkè bèe túóté òmáù kέyóu otáù. ⁴² Ndakenè tūnké ke yé di í yémè di Yiè nwētini dii yiè. ⁴³ Di yému ke dò nkè tεcīētē yiè nyé oyúòkù kàriní kèè yènkè ò báá yè nkéduó kòo yúókùu pònte o cīētē càù. ⁴⁴ Kè dè dò mmemme nwākénè ke yé di í yémè Onitibire wētini dii mǎnni.

Otōnti bē bānne wē betōmbè tōbē
(Wénté Duku 12:41-48)

⁴⁵ Dí ndonnè otōnti wèè dǎdri dèè wenni ke cii, bè bānne wē betōmbè kòò bo mbè duó mmudii ò dò nké mmù mbè duó ndii mǎnni. ⁴⁶ Dè bo narike otōnti wèè yiè mbo nwētini ke sǎ nhò pī nho tǎmmú. ⁴⁷ N di náá mmómumu nwe, de kóo tǎnti yiè mbo ò bānne o kpàti timáù. ⁴⁸ Kè de kóo tǎnti me ntú oyeiwe ò bo yí o yiè nyí wētini mecāā, ⁴⁹ kémputi betōmbè, kénèinè tinaàyààti kè bè ñyo nkε yǎ mmènaà. ⁵⁰ De kóo tǎnti yiè mbo wētini ò í ò bàà dii yiè, ò í dake dii mǎnni, ⁵¹ képuti de kóo tǎnti mediè, kóò wēnnénè meyèmmè mèdémè yembè, ò yó nkuò ndè ke cáá nho ni.

25

Besapàmbè tepíítè kó medonnimè

¹ Kuyie nkpràatiyuu bo ndonnè besapàmbè tepíítè bèè do tūtóté be fitiyi kénkòri ke bo co be dàù. ² Kè bènùmmù tu tiyeinti kè bènùmmù cii. ³ Bèè yei nkè bèe túóté be fitiyi bá bè í nsúó mmefitíkùò nkéntò. ⁴ Bèè cii kè bèe cūś mefitíkùò nkésús nkéntò nè yemátidiè. ⁵ Be dàù í ncārike ke tūòkení kè inuó mbè pī nkè bèè duó.

⁶ Keyènkè cuokè kè bèe pīèké ke dà: Di dàù tūòkenímu. Kòtenè kóò co. ⁷ Kè bèè besapàmbèe ente bemáù kéntūnni be fitiyi. ⁸ Bèè me nyei nkè bèe mǎò bèè cii ke dà: Tí pǎnè mefitíkùò nsámǎpó kè ti fitiyi ìi dǎ kékú. ⁹ Bèè cii kè bèe yete ke dà: Mè í yó nti sǎnnè, kòtenè bèè fiiti be borè kédonté. ¹⁰ Bèè yei mbè kàte dii mǎnni mefitíkùò ndommu, kè be dàùu tuòkení kétúóté bèè cii ke bàátí, kè bèe ta mupotúòmù kó kudieku, kékpetinné kápáá, ¹¹ kè bèè yei, bèè do kàte mefitíkùò ndommu kè bèe tuòkení káyú ke dà: Ti yiè nti kpeté. ¹² Kòò né bè tēñnéni ke dà: N di náá mmómumu nwe n yí di yé.

¹³ Ndakenè tūnkε ke yé di í yémè di Yiè nwētini dii yiè yoo dii mǎnni.

Betōmbè bètāāti kó medonnimè
(Wénté Duku 19:11-27)

¹⁴ Kuyie nkpràatiyuu dōnnè oniti wèè kòri wènwε kupòòkù ke yu o kó betōmbè ke bè totí mesǎò, ¹⁵ ke duó nhoketiwè yεsǎwèrè sikáù sìnùmmù (500), odérínwè sikáù sidé (200),

otáánwè tekòùtè (100), bá wè o wērímu mamè ke ité. ¹⁶ Bè duó nwè yesòawèrè sikou sinùmmù kòo yè dònè kupotaá nkécõnte sikou sinùmmù kè yè wēnné tekòupíitè (1000). ¹⁷ Bè do duó nwè yesòawèrè sikou sidé kòo me ndòò kécõnte sikou sidé kè dèe wēnné sikou sinàà (400). ¹⁸ Bè do duó nwè yesòawèrè tekòùtè (100) kòo kate kédammú difõtiri kè yè kùnné.

¹⁹ Kè dèe mante kè yesòawèrè yiè nkonni kébeke o tãmbè kè dà bèe ò nàké bè dònè mù o sòawèrè. ²⁰ Bè do duó nwè yesòawèrè sikou sinùmmù kòo kateni ke tò tekòupíitè ke dò: Okóti nte a do n duó nyèè sòawèrè sikou sinùmmù, né nte sikou sinùmmù tesi n cõnte si. ²¹ Kè mesò nyiè ndò: N da pénsiri a tú otõnti sàawè nwe wèè weti dèmarè sãmpòrè mieke, nè de kpéi m bo da duó ndedierè, kateni kè tí ñwè nke yo ndiwèi. ²² Bè duó nwè yesòawèrè sikou sidé kòo kateni ke tò yesòawèrè sikou sinàà ke dò: Okóti, ñte a do n duó nyèè sòawèrè sikou sidé, né nte sikou sidé tesi n cõnte si. ²³ Kè mesò nyiè ndò: N da pénsiri a tú otõnti sàawè nwe, wèè weti dèmarè sãmpòrè mieke, nè de kpéi m bo da duó ndedierè, kateni kè tí ñwè ke yo ndiwèi. ²⁴ Bè duó nwè yesòawèrè tekòùtè kòo kateni ke dò: Okóti n sòò yému a yóumè, ke dei tidiiti a í buotí tí, ke kou a í ye ntí. ²⁵ Kè kufõwaá ni mpí nkè n dammú difõtiri ke yè kùnné, nto a sòawèrè. ²⁶ Kè mesò nyiè nhò nàké ke dò: F́ nhotõnti yeiwe, kutõnnédíékù, a tú n dei tidiiti n yí buotí tí ke kou n yí ye ntí, ²⁷ a tũ nné na nhãnné n sòò tedíticfètè mieke kè n na nwētini ke tũóté n sòò nè mè peité mè. ²⁸ Fietenè n do ò duó nyèè sòawèrè tekòùtè kéduó n do duó nwè yesòawèrè sikou sinùmmù. ²⁹ Ke yé wèè màke bè yóó we nyíémè kòo dake moute, kè wèè màke sãmpò bèe dè fiète. ³⁰ Dooténko de kó kutõnnédíékù ditowaà, dibiinni mieke, ò yó nkuò ndè ke cáá nho nni.

Tibeénti sãnti

³¹ Onitibire bo nwētini dii yiè nè de kpeti, ke neinè Kuyie ntõrè, ke kari de kpàatikàri ñnkè. ³² Kè kutenkù kumou kó benitibèe tíi nho ñkè kòo bè bâte opecenti ãã bate mèè botí ipe nè sibóó. ³³ Kè ipe mbo o bakù you kè sibóó bo kucãnkù. ³⁴ Kòo kpààti náké bèè bo o bakù you ke dò: Kateni dindi Kuyie ndòò bè mesàà nkédi tikpàti kù dòò tí di kpéi nnè kutenkù kó mudòòrimù mōnni. ³⁵ Ke yé dikōnni do m bomè kè di m pã mudii kè n di, kè sinéyēi nní mbo kè di m pã menie kè n yã, kè nní ntú opòò kè di n còuté. ³⁶ Kè nní nkpa tiyàati kè di n dátinné, kè nní mmə nkè di ndake n kpéi, kè bè nni nkpeti kè di kōri ke n dōú. ³⁷ Bèè dòòri Kuyie ndómè kè bèe ò beke ke dò: Ti Yiè nti da yà òndaà ndi, kè dikōnni da bo kè tí da pã mudii kàa di? Kè sinéyēi nda bo kè tí da pã menie nkàa yà? ³⁸ Kàa ntú opòò kè ti da còuté?

Kàa nkpa tiyààti kè ti da dátínné? ³⁹ Kàa mmə nkè tí ndake a kpéí? Kè bè nda kpetí kè tí nkə̀rì ke da dǎú? ⁴⁰ Kòo kpààtìi bè tǝ́nné ke dǎ: N di náá mmómumu nwe, di dǎ̀rì dèè kó dimàà n kǎbe sám̀pǎ̀bè biè, di dè dǎ̀rì mínwe. ⁴¹ De kó difǎnkúò kénáké bèè bo o bakú cǎnku ke dǎ: Fǔtenè m borè díndi Kuyie ncǎ̀sè bè, tannè muhǎ́á mmùù í kǎ mmu mièke, Kuyie ndǎ̀dè mù dibǎ̀dè nè di tǎ̀rè de kpéí. ⁴² Ke yé dikònni do m bomè di í nni mpǎ mudii kè n di, kè sinéyǝ́i nní mbo di í nni mpǎ meniè kè n yǎ. ⁴³ Kè nní nkpa tiyààti di í n dátínné, kè nni ntú opǎ̀dè di í nni ncǎ̀uté, kè nní mmə ndi í ndake n kpéí, kè bè nní nkpetí di í nkə̀rì ke n dǎú. ⁴⁴ Kè bèè o beke ke dǎ: Ti Yiè ti da yǎ òndaà kè dikònni da bo, kè sinéyǝ́i da bo, kàa tu opǎ̀dè, kàa kpa tiyààti, kàa mǎ, kè ti né í nda teennè kè bè nda kpetí kè ti í kə̀rì ke da dǎú. ⁴⁵ De mǎnni kòo kpààtìi né bè tǝ́nné ke dǎ: Di í dǎ̀dè dii mǎnni n kǎbe sám̀pǎ̀bè biè nkóò mǎ̀u mesàà, mínwe di í mè dǎ̀dè mè. ⁴⁶ Kè bembèe ta muhǎ́á mmùù í kǎ mmu mièke, bèè dǎ̀rì Kuyie ndómè kè bè mbo mufòmumu mièke sǎ̀.

26

Bè dàkemè ke bo pǐ nYesu

(Wénté Mariki 14:1-2 nè Duku 22:1-2 nè Isǎ́ 11:45-53)

¹ Yesu dèè dii mǎnni o náànti kénáké o tancǎ̀umbè ke dǎ: ² Di yému ke dǎ ndè kpáá yewe yèdèè ke diyentébanii tuǎkení, dii mièke nke bè yóó fitémè Onitibire, kè bèè dè baaké kudapǎ̀atì.

³ De mǎnni kè ikuó niùbè kó bekótibè nè dihei kó bekótibè kè bèè tí nyikuó niùti dièwè Kaifu cǝ́tè ⁴ ke bo yǎ bè yóó yǐmè kǝ́pǐ nYesu nè mǝcìi nkékuə, ⁵ kénáké bemáà ke dǎ: Ti báá ò pǐ ndibanni mièke ti yàà bo cé ndikpǎ̀nni benitibè cuokè.

Onitipòkù do cǎ̀ummè Yesu tǔdǎ̀arí

(Wénté Mariki 14:3-9 nè Isǎ́ 12:1-8)

⁶ Kè Yesu kǎte Betannii kémbu Simə tekǎ̀ntè cǝ́tè. ⁷ Bè kàri dii mǎnni ke yo nkòo nitipòkù mǎ̀u taroo ke tǎ dimátidènni péiri kè tǔdǎ̀arí idiítì dièyì kou piéké di mièke, kòo ò cǎ̀u nYesu yuu ìnkè. ⁸ Kè Yesu tancǎ̀umbèè dè yǎ kè dèè bè yonke kè bè dǎ: Ba nkpeí nte kòo cake de kóò tǔdǎ̀arí? ⁹ Ti na bá nhò fitè idiítì péu ke pǎmmú beçǝ́ribàà?

¹⁰ Kè Yesu keè ké bè nàké ke dǎ: Dè dǎmmè kè di caari onitipòkù yèmmè? Ò dǎ̀dè dè n kpéí ndè wennimu. ¹¹ Ke yé di yó mbonèmu beçǝ́ribè, di me nyí yó nhǎ ke m bonè. ¹² Ò pǎnke n cǎ̀u ntǔdǎ̀arí ke bo mbaanè n kǔnnímù mmu. ¹³ Mómumu nwe n di náammè kutenkù kuməu bè bo náké dè Tináansààti bè bo náké de kóo nitipòkù kpéí nnè ò dǎ̀dè dè.

Sudaasi fitémè Yesu

(Wénté Mariki 14:10-11 nè Duku 22:3-6)

³³ Kè Pierii ò nàké ke dò: Bá kè betòbè da yóu βεμου, mí mbáá da yóu bitì. ³⁴ Kè Yesu ò nàké ke dò: N da náá mmómumu nwe ke nyènkè tekote bo nyóó kuó nkàa pàrikèmu kuce mètàãti ke tú a í n yé. ³⁵ Kè Pierii yete ke dò: Bitì, bá kè bè bo n wènnénè kékua m báá da yete.

Kè betòbè múnke me ndò.

*Yesu bantèmè Kuyie mbè yóó ò pī nkè yènkè
(Wénté Mariki 14:32-42 nè Duku 22:39-46)*

³⁶ Yesu nè o tancòumbè kè bèe tuàke dibòri mari kè bè di tu Setisemandee, kòo bè nàké ke dò: Nkarinè die nkè n kòte ke bantè nKuyie.

³⁷ Kéneinè Pieri nè Sebedee kó ibí idé, kòo yèmmè keté mè bo càrèmè, kòo kòm̀bù̀tì duò. ³⁸ Kòo bè nàké ke dò: N yèmmè mèè càrè mediè mmómumme kè dè tonté, nkpaánè die nkè nni ñwèínè kè ti wúó.

³⁹ Kòo détóo sám̀pó, kénínkú késinné, kébántè Kuyie nke dò: N cice kè dè bo yie fe mbòòfè mēfēūtímè kòfe n déténè, dè bá ntú mī̀ mè dó, dè ntú fṑ mè dó.

⁴⁰ Kédeè kénwētinní o tancòumbè borè ke ś mbè yè nke duó, kòo nàké Pieri ke dò: Di í na ke bo nni nwúónnè tewebiètè mēmáà miēkaà? ⁴¹ Nwúónnè ke báá nKuyie nkè mesòummè báá di na, meyèmmè dómu kè tikònti né kpa muwērímú.

⁴² Kòo wēte kuce medérímè kémbáá Kuyie nke tú: N cice kè dè í yóó yie nkè fe mbòòfè mēfēūtímè kòfe n déténè a dómèe dò.

⁴³ Kòo nwētini o tancòumbè borè ke ś nyinu mbè auté bá bè í na ke bo nwúó nke yè nke duó. ⁴⁴ Kè Yesu wēte kékenté kuce metáámmè kémbáá nKuyie ke baá náá nhò do náá ntì, ⁴⁵ kéwētini o tancòumbè borè kè bè nàké ke dò: Di wēte ke dúomu ke ompuà? Dimònni tù̀̀kemu kè bè bo pī nhOnitibire kédúo mbenitiyibe. ⁴⁶ Íténè kè ti kòte, ntenè wèè yó n fité ke tù̀̀kení.

Bè do pī̀mmè Yesu

(Wénté Mariki 14:43-50 nè Duku 22:47-53 nè Isāa 18:3-12)

⁴⁷ Yesu kpaá ke me nnáá nkè Sudaasi Yesu tancòumbè tepíítè nè bèdébè kóò m̀ou tù̀̀kení, ke neínè ditīnni ikuó niù̀bè kó bekótibè nè dihei kó bekótibè bè tōnní di, kè di tò yese nè yedù̀rè.

⁴⁸ Ke ś nSudaasi nàké ditīnni ke tú kòò d̀ou nwè kòò ̀arí, bèe banté ke dò nweñwe kóò pī. ⁴⁹ Ò tù̀̀kení dii m̀onni Yesu borè kóò d̀ou nke dò: Okòtì, a kpeínàà!

Kóò ̀arí. ⁵⁰ Kè Yesu ò nàké ke dò: N népoo, a kòtení ke d́ kédòò tì, d̀òò tì.

De m̀onni kè ditīnni munnéní kóò pī. ⁵¹ Mèmmè bèè do neínè Yesu be kóò m̀ou nòtemè disiè kéheí nkédate ikuó niù̀tì diwèwè kóò t̀nti toò. ⁵² Kè Yesu ò nàké ke dò: Nòñne a siè, bèè kpanne yese bè yóó kúnè yese nye. ⁵³ A í yé ke dò n na nna kèbèke n cice

⁷³ Kè dèe yíe sám̀pó, bèè dè bo kè bèe náké Pieri ke d̀: A m̀enke tú Kadidee kou nwe, ti bantému a náaàntì. ⁷⁴ De m̀onni kè Pierii d̀ake yíe kèparikè ke d̀: N yí yé de kóo niti.

De m̀onni kè tekotee kuó. ⁷⁵ Kè Pierii denteni Yesu do ò náké tì ke d̀: Tekote bo nyóó kuó nkáa parikè kuce m̀etáati ke tú a í n yé. Kè Pieri yè kénkuò mmèdiè.

27

Bè do dàkemè ke bo kuó Yesu
(Wénté Mariki 15:1 nè Duku 23:1-2 nè Isāā 18:28-32)

¹ Ikuó niùbè kó bekótíbè nè dihei kó bekótíbè kè bèe tíi ndikũnweñni sèi kédake ke bo kuó Yesu, ² kóó bou kékote kèduó mPidati Odommu kabe kóo kùmàndáa.

Sudaasi do nùrínemè omáa
(Wénté Yesu Tōrè 1:18-19)

³ Sudaasi wèè fité Yesu ò yà dii m̀onni bè yóo kuómè Yesu kédemmu mediè, ke ténne medítibii nsipísitáati kèduó nyikuó niùbè kó bekótíbè nè dihei kó bekótíbè ke d̀: ⁴ N d̀ò mèyei mme ke di fitènè wèè í càarè m̀umamù kè di bo kuó. Kè bèe ò ténne ke d̀: Ti kpeti í bo, dè tú a kpeti nti. ⁵ Kè Sudaasii útóo idíítí Kuyie ncĭtè mieke kèyè kékote kénúnnè omáa.

⁶ Kè ikuó niùbè kó bekótíbèe kouté de kó idíítí ke d̀: Ti kó ikuó í yie nti bo ò ànnemè Kuyie ncĭtè kó ditou mieke, ke yé mukũ nkó idíítí nyimè.

⁷ Kè bèe wènnè kénaké, kè ò t̀oté kédontènè oyaamarì m̀ou kó kupaku ke bo nkũri bepòbè. ⁸ Deè kpéi nte kè bèe yu de kó kupaku nè yienni ke tú: Mukũ nkó kupaku. ⁹ Memme kè dèe d̀ò Kuyie mpānāaàntì náaàntò Sedemii do náké tì ke d̀: Bè t̀oté medítibii nsipísitáati Isidayeribe do ò taá nyi, ¹⁰ ke dontènè oyaamarì paku kèdonnè ti Yiè nKuyie ndo tì nákémmè.

Bè do kàtenemè Yesu Pidati borè
(Wénté Mariki 15:2-5 nè Duku 23:3-5 nè Isāā 18:33-38)

¹¹ Kè bèe katenè Yesu Pidati Odommu kabe kóo kùmàndáa borè kòo ò beke ke d̀: F̀óó tú Sifube kóo kpààtàà? Kè Yesu d̀: Ěē, a ti mbéi.

¹² Ikuó niùbè kó bekótíbè nè dihei kó bekótíbè kè bèe nwátiri Yesu, ò me nyí mbè ténne timati. ¹³ De m̀onni kè Pidatii ò beke ke d̀: A í yo bèe tu a d̀ò m̀èe yeinaà?

¹⁴ Bá Yesu í nhò ténne timati kè dèe ò di mediè.

Bè do f̀eũmmè Yesu
(Wénté Mariki 15:6-15 nè Duku 23:13-25 nè Isāā 18:39-19:16)

¹⁵ Bá dii yentébanni kùmàndáa do òó f̀i nkukpetínkù kumáa ndi ditinnì yè nwèe f̀i nkù. ¹⁶ Ke ś nkukpetínkù makù bo dikpetintou kè bèe kù yé bəmou kè ku yètiri tu Barabaasi. ¹⁷ Kè

Pidatii beke ditĩnni ke dò: Di dó n fĩ nwe, Barabaasaa kè Yesu bè tú wè Kirisi?

¹⁸ Kè yé ò do yémèmu ke dò mbè pĩ nYesu be mieke ò péi mènè kpéi nke.

¹⁹ Kè bè nkpaá ke bekù kè Pidati pokùu tōnní kè bèe ò nàké ke dò: A báá ta onitì yie nkpeti ò í cààrè mùmamù, ke yé nh àkénèmè tidòuntì keyènkè kie nho ìnkè.

²⁰ Ikuó nùbè nè dihei kó bekótibè kè bè nsukíí benitibè ke tú: Di yĩ bèe fĩ mBarabaasi kékuo Yesu. ²¹ Kè Pidatii yíé ké bè beke ke dò: Bédé memme n fĩ mbe we? Kè bè dò: Barabaasi! ²² Kè Pidatii bè beke ke dò: N né bo yĩme Yesu bè tú wè Kirisi? Bəmou kè bè dò: Baaké we kudapāātí! ²³ Kè Pidatii yíé ké bè beke ke dò: Ò dòò òmme yei? Kè bè dake pĩéké ke dò: Baaké we kudapāātí!

²⁴ Kè kutoweku dake déúkú kè Pidatii banté ò í yóó namè kédòò tìmatì keyènté menie nkénite ditĩnni ìkè ke dò: N yí te onitisàù yie nkó mukũũ, di kpeti nti. ²⁵ Kè benitibè bəmou ò tēñné ke dò: O kó kusĩnkù tí do tĩnti nè ti bí.

²⁶ Memme kè Pidatii fĩ mBarabaasi kéduó nkè bèe puotí Yesu yedá, kédeè kòo wè mbè duó nkè bè bo ò baaké.

Tihāāpòntì do daúmè Yesu

(Wénté Mariki 15:16-20 nè Isāā 19:2-3)

²⁷ Kè tihāāpòntii ò kàtenè Pidati cītè kětíí ndihāāpòntĩnni dimou kóo munné, ²⁸ kédeite Yesu yààti kóò dàtínné diyabòrì wũārì, ²⁹ kéduake ipo kó dipì kóò òó, kóò pií nho nùtè youte kupààti kénínkú o ìkè koò daú ke tú: A kpeñnàà Sifube kóo kpààti!

³⁰ Kè suu o ìkè tinóntōũti ke puotì o yuu kuhāri. ³¹ Bè ò daá dìi mǎnni kédeè kédeite o yaabòrì wũārì kéwēte kóò dàtínné o yààti kénkòrinè ke bo baaké.

Bè baakémè Yesu

(Wénté Mariki 15:21-32 nè Duku 22:26-43 nè Isāā 19:17-27)

³² Bè yènni dìi mǎnni dihei kéconè Simə Sidenni èi kóo niti kóò pĩñné muwērimú kéduó nkòo tə Yesu dapāātí. ³³ Kè bèe tuake dibòrì mari kè bè dì yu ke tú Kodikotaa dèè tu kuyukšũ.

³⁴ Kè tihāāpòntii ò duó mmenie mmèè kəorenè mutie mùu kòu kuyonku, kè Yesu yááké keyete bá ò í nyà.

³⁵ Kè bèe ò baaké kudapāātí ìnkè kētāā tété kětótí o yààti, ³⁶ kédeè kénkari koò bà. ³⁷ Kéwāri tedabəetè ìnkè mùu kpéi nte kè bè ò baaké ke dò: Yie nweè tu Sifube kóo kpààti kédanne kudapāātí yómmè. ³⁸ Kè bèe baakénè benitikòube mabè bèdébè kóo pènnè yie nho bakù yóu otòu kucànku.

³⁹ Kè bè m̀pènkù koò sàá nke bókii yeyo ke tú: ⁴⁰ F́ nwèè sòò yĩ a bo pònte Kuyie ncītè kéwēte ké tè maá yewe yètāāti mieke, deeté amàà! Kàa tu Kuyie mBire nde, cúténí kudapāātí ìnkè.

⁴¹ Kè ikuó niùbè kó bekótíbè nè ikuó wããbè nè dihei kó bekótíbè kè bè múnke nho daú ke tú: ⁴² A deeté betòbè a me nyí na ke deeté amáà, kàa tu Isidayeribe kóo kpààti nwe, cúténí kudapãáti ìnkè ke ti né na kényie nha kpèti. ⁴³ A mè ndómè Kuyie nku, kè kù da dómu kù tũ nda deeté ke yé a yémme a tú ku Bire nde.

⁴⁴ Bè do baaké bèè nitikòbè kóò pèénnè, kè bè múnke mme nhò sãã.

Yesu kumè

(Wénté Mariki 15:33-41 nè Duku 23:44-49 nè Isãã 19:28-30)

⁴⁵ Diyie còmú dii mòmni yeyo kè dèe biite ketenkè kemou, kèmbi ke yàa tuakenè tewebiètè mètàãti. ⁴⁶ Tewebiètè mètàãti mòmni, kè Yesu kuó mmediè ke dò: Edoyii, Edoyii, damasabatannii! (Dèè tu Kuyie, Kuyie, dè dómme kàa n yóu!)

⁴⁷ Bèè dè bo kè bèmabèe kee ke dò: Ò yu Edii nwe.

⁴⁸ Kè be kóò mòmni coké kéméúnní disòsũò menéyãã nkécóó nkuhãri yómme kèyoutoo Yesu koò bo yà. ⁴⁹ Kè bèmabè nnáa nke tú yóu kè ti yà kè Edii bo katení kóò deeté.

⁵⁰ De mòmni kè Yesu wète kékuó mmediè nkétòte.

⁵¹ Kuyààkù kùù do pi Kuyie ncfètè mièke ikuó nenti bo kùù fáã kè kùu kètè ku yuu nè ku fũòní, kè ketenkèe sântè kè yepèrèe può. ⁵² Kè ifõtii pootè kè besükùbè bèè do dó Kuyie nke ku kè bèe yánté, ⁵³ Yesu yánté dii mòmni kédeè kè bèè ta Sedisademmu kè benitibè péuu be yà.

⁵⁴ Odommu kòbe kó kuhãpònkù nè tihãpònti teti nè ti bè do baa Yesu fãti kè bèe yà ketenkè sântèmè nè dèè kó dimàà dòò kè kufõwáa mbè auté kè be dò: Onitì yie mmènke tú Kuyie mBire nde. ⁵⁵ Ke sò mbenitipòbè mabè péu bèè do neitinè Yesu ke pí nho tómmú ò bo dii mòmni Kadidee kè bè còmú medétimè ke wúónní. ⁵⁶ Bèè kó bèmabè tu: Maari Makitadaa kou nè Maari Isaku nè Sosefu be yõ nè Sebedee kó ibí yõ.

Bè kũnnémè Yesu

(Wénté Mariki 15:42-47 nè Duku 23:50-56 nè Isãã 19:38-42)

⁵⁷ Kuyuoku mòmni kè tikpàti yiè mmòmni tuakení kòo yètiri tu Sosefu Adimatee eì kou, kòo tu Yesu kou. ⁵⁸ Kòo kote kémoo dinùù Pidati ke bo túóté Yesu, kè Pidatii duó nkè bèe wè nhò duó. ⁵⁹ Kè Sosefuu túóté Yesu kóò pãũ nkuyaàsàakù, ⁶⁰ kóò dáu wenwe Sosefu ò keú kùù fãti pánkù ke bía nditári kèpoo nkéité. ⁶¹ Kè Maari Makitadaa eì kou nè Maari tòu kè bè dè bo ke kari ke co kufõti.

Tihãpònti bàamè Yesu fãti

⁶² Kè dèe wenté bè ãã bénné dii yiè teomputè kó mudii kó kukünwentóo, kè ikuó niùbè kó bekótíbè nè Fadisĩbe kè bèe kote Pidati cfètè ke dò: ⁶³ Okótì, ti kpaá yému de kó siyáàbisí yiè nsòò kpaá fòu ke náá nti ke tú ò bo kú ke yánté diyie tãànni yiè. ⁶⁴ Duó

nkè bè mbaa o fōti ke dō yewe yētāāti, o tancòumbè yàà bo sari mēè kpéí nkòò dèite kēsouté ke dō: Ò yānté, kè dè dōò memme de kó siyāàbìsì bo pēēté siketisi.

⁶⁵ Kè Pidati dō: Dè wenni, ntenè tihāāpònti, kōtenè ké tì bānne kè tì mbaa kufōti mesàà ndi dō mēè botí.

⁶⁶ Kè bèe kōte kēpoo nkufōti mesàà nképōnné kédeè kébanne tihāāpònti.

28

Yesu yāntémè

(Wénté Mariki 16:1-10 nè Duku 24:1-12 nè Isāā 20:1-10)

¹ Kè Sifube kó teompūtèe pēēté kè Maari Makitadaa kou nè Maari tōu kè bè nkōri dimāāsì yiè dikūnweñni Sifube kóò tōnketè yiè ke bo síéké Yesu fōti. ² Kè bè nyóó daate kè ketenke sàntè mediè, kè Kuyie ntōnni cùténì ke pòòte ditāri ke kari di ñnkè, ³ ke pīnti ke dō nfetaafè 55 mííté kè dè ndōmmè, kè di yààti péi ke dōnnè tipààkónti. ⁴ Kè kufōwaa nhauté tihāāpònti kè tì ñkpeutí ke duò ke dō nti ku. ⁵ Kè Kuyie ntōnni náké benitipòbè ke dō: Díndi bá nyīèkù n yému ke dō ndi wanti Yesu nwe bè sòò baaké wè, ⁶ kéndōnnè ò sòò di nàkémè ke dō ò bo yānté, ò yāntému, ò í bo diè, kōtenni káyà ò do duó dè, ⁷ kékōte mecāā nkénáké o tancòumbè ke dō ò yāntému ke di niiténè Kadidee di yóó ke nhò yà. N do mōke tinti ke bo di náké.

⁸ Kè bèe íté mecāā nkufōti borè nè kufōwaa, kè kuyēñnaatí diekù wēte ke bè bo. Kè bèe coké kénkōri ke bo náké Yesu tancòumbè dèè dōò, ⁹ ké nyóó daate káyà Yesu kòò kèrínì be ìiké ké bè dōu nke dō: Di kpeñnàà?

Kè bèe nínkóo o ìiké kóò dōu. ¹⁰ Kòo bè náké ke dō: Kufōwaa mbá ndi bo, kōtenè kénáké n tancòumbè kè bèe kōte Kadidee bè yóó ke nni n yà.

Bè do yēmmè tihāāpònti báa náké Yesu yāntémè

¹¹ Kè benitipòbèe íté kénkūnti, kè tihāāpònti tii do baa kufōti kè tì kó timatii kōte dihei mièke, kénáké ikuó niübè kó bekótíbbè dèè dōò. ¹² Kè ikuó niübè kó bekótíbbè nè dihei kó bekótíbbè kè bèe tí nkénáké kéduó ntihāāpònti idíítí mediè, ¹³ ke dō: Di yí o tancòumbè beè kōtenì ke sá ndi yè nke duó kè bè ò tūóté. ¹⁴ Kè kùmandáà tì kèè ke dō ke di pī nti bo ò bārmú kòo di yóu.

¹⁵ Kè tihāāpòntii yie mbè yē mmù, kécōuté idíítí kè de kó tināāntii pité Sifube cuokè ke kpáá bo nè yíennì.

Yesu do tōmmè o tancòumbè

(Wénté Mariki 16:14-18 nè Duku 24:36-49 nè Isāā 20:19-23 Yesu Tōrè 1:6-8)

¹⁶ Kè Yesu tancòumbè tepíítè nè omáà kōte Kadidee kó ditāri ñnkè, Yesu do yē mbè yóó máá dè. ¹⁷ Bè ò yà dii mōnni kénínkóo

o ìkè kòò d̄ou, bá nè m̄emme bèmabè í nyie ke dò nYesu nwe.
¹⁸ Kè Yesu bè t̄ónnè ké bè n̄aké ke d̄ò: Kuyie nni nduómmu
 muw̄erímú mum̄ou ketenkè ìnkè nè keìnkè mīeke. ¹⁹ K̄ot̄enè
 kutenkù kum̄ou, k̄ew̄aá nyibotí im̄ou mīeke n kó bet̄ũmbè, ké m̄
 bè ãã bàt̄émmù Cic̄e nè deb̄ire nè Muyaánsààmù be yèt̄irì, ²⁰ ké
 bè n̄aké kè bè nt̄ũ n di duó nyì tié nyim̄ou. N yó ndi bon̄emu
 yem̄òrè yem̄ou kè kutenkù yàa deènè.

Mariki wàrimè tináaṣààtì Di mpátíri tò tii náaṣtì

Yesu tancóumbè tepíítè nè bedébè kòò mǎu bè tu wè Mariki weè wàri di mpátíri. Ò do tú Sedisademma eì kou nwe, kòò yō yètìri tu Maari (Yesu Tārè 12:12). Bè í nàké o cice yie kpèti. Mariki kó dipátíri dii tu dipátíri dii kēñni tináaṣààtì kó yepáte mièke.

Mariki kó dipátíri ò di wàri Odommu kǎbe kpéi nke, ke bè náá nKirisì tumè ti Yiè nKuyie nkóo tǎnti kù tǎnni wè kòò bo pī nKuyie nkó mutǎmmú, de kó dipátíri wàri ke náá nYesu pī mmù tǎmmú mmu, Kuyie mpāñáaṣtì náaṣtì nè nàké mùù kpéi (Esaii 42:1-21, 49:1-7). Mariki né dǎke ìkú tii ìnkè ò wǎù dii mǎnni o pátíri tii tu: Tidièti Yesu dǎò tii, tii benkú ò tumè Kuyie mBire.

Di mpátíri náaṣtì duó ke dòmmè

1. Isā-Batiisi náammè Kuyie nnáaṣtì nè ò ānnémè Yesu bàtémù (1:1-13)
2. Yesu otǎnti pī mmù tǎmmú (1:14-13:37)
3. Yesu otǎnti yiemmmè Kuyie nkpeti ke yàa kúnè (14-15)
4. Yesu otǎnti yǎntémè ke na mukū (16)

Isā-Batiisi náammè Kuyie nnáaṣtì

(Wénté Matie 3:1-12 nè Duku 3:1-18 nè Isā 1:19-28)

¹ Kuyie mBire Yesu Kirisì kó Tináaṣààtì keténè, ² Kuyie ndo nàké tinti ku pāñáaṣtì náaṣtì Esaii ke dǎ:

N yóó duónkomu n kóo tǎnti

wè yóó niité kètūnte a ce.

³ Weè pīèkù dikpáa mièke ke tú:

Tūntenè ti Yiè nkó kuce,

séinnè o ce.

⁴ Tii dǎò Isā-Batiisi bo dii mǎnni dikpáa mièke ke náá nke tú: Duónnè kè bè di dǎò bàtémù dèè benkú ke tú di dèmmu di yei, nkéceete, kè Kuyie nhütè di yei ndi dǎò mè.

⁵ Kè Sudee kó kutempē nkǎbe bemma nè Sedisademma kǎbe bemma kè bè nkǎròo o borè ke dáanko be yei nkè Isā bè āā bàtémù kukó Suditēē mmieke.

⁶ Kè weè Isā ndáátì diyaàbòri dii dùǎkénè yòyó kó ticiti ke bou fenaàkǎnfè o ka, kòò kó mudii ntú ico nè ticièti. ⁷ Kòò nnáá nke tú: Wèè n tūnni ò deumu ke m pēētè n yí tūòke m bo sīnnémè kéütè o neütì. ⁸ Mí n di āā bàtémù nè menie mme, kè wenwe bo ndi āā bàtémù nè Muyaánsààmù.

Bè ànnémè Yesu bàtém̀m̀ù nè dibòò ò benném̀è
(*Wénté Matie 3:13-4:11, nè Duku 3:21-22, 4:1-13 nè Isāā 1:31-34*)

⁹ De kó dimònni kè Yesu yènni Nansareti, Kadidee kó kutempè, nke Isāā-Batiisii ò ànné bàtém̀m̀ù kukó Suditèè mièke. ¹⁰ Ò yètini dii m̀nni menie mmièke kè tiwetii kpeté kè Muyaáansààm̀ùu cùténì o ìnkè ke dònne dikpetinónkperi. ¹¹ Kè bèe keè metammè mamè yènnimè kè ìnkè ke tú: A tú m birè nde kè n da dó mesàà, ke da tá mediè.

¹² Dende bàmbà nkè Muyaáansààm̀ùu tanné Yesu dikpáà mièke. ¹³ Kòo kè dò yewe sipísinàà kè dibòò ò beú, kòo bo tikpasinti mièke kè Kuyie ntòrè pī nho tómmú.

Yesu yumè o tancóumbè kètibè

(*Wénté Matie 4:12-22 nè Duku 4:14-15, 5:1-11*)

¹⁴ Bè kpetinné dii m̀nni Isāā kè Yesu kòte Kadidee kénnaá Tináansààti Kuyie nkpeti ke tú: ¹⁵ Kuyie ndo nàké dii m̀nni kpéí, dii tùðke, kè kù tóté ke bo kanne ku kpààtiyuu, ceetenè di borime kèyie nTináansààti.

¹⁶ Diyie mari kè Yesu mpéké Kadidee kó menie nnùù kèyà Simòò nè o nantè Ìntidee kè bè buò mmuyĩnditimù menie, ke yé bè do tùmè beyĩnwambè mbe. ¹⁷ Kè Yesu bè nàké ke dò: N tũnnenè kè ñ di dòò benitiwambè.

¹⁸ Kè bè p̀nkèe yóu be yĩnditirè kóò tũnne.

¹⁹ Kè Yesu yíe détóo kèyà Sebedee kó ibí Isaku nè o nantè Isāā kè bè múnke bo be dabekù mièke ke d̀ori be yĩnditirè. ²⁰ Kè Yesu bè yu kè bè p̀nkèe yóu be cice Sebedee nè betòmbè kudabekù mièke kóò tũnne.

Yesu bètimè dibòò onitì mièke

(*Wénté Duku 4:31-37*)

²¹ Teom̀pùtè yie Yesu nè o tancóumbè kè bèe kòte Kapennaummu, kè Yesu ta kutíntouku kénnaá mbenitibè Kuyie nnáanti. ²² Kè dèe bè di mediè nnè ò bè nàá mmèè botí, ke yé ò do í bè nàámmè ikuó wààbè kòme, ò do bè nàánnè muwèrimú mmu.

²³ Ke ś nhonitì m̀ou bo de mièke kè dibòò mari ò ta, kòo kuónko ke dò: ²⁴ Ti kpeti d̀omme Yesu Nansareti kou, a kòtení ke bo ti kuðmaà? Ti yému ke dò nha tú Kuyie ntònni wè, wèe kra meyi.

²⁵ Kè Yesu di péi nke dò: Cíéké kèyè onitì yie mmièke!

²⁶ Kè dibòò kpekii de kóo nitì kèkuónko mediè nkéyè. ²⁷ Kè dèe di benitibè bemou, kè bè mbékú betòbè ke tú: Ba nni mmu die? Tináam̀panti matì bènè! Ò m̀ke muwèrimú ke péinko yebòkè kè yè dòòri ò yè mmù.

²⁸ Menme kòo yètiri p̀nkèe feitè Kadidee kó ketenkè mièke.

Yesu do miékùnnemè bemuɔmbɛ péu
(Wénté Matie 8:14-17 nè Duku 4:38-41)

29 Bè yènní dii mǎnni kutíintouku kè Yesu n̄kari Simɔɔ nè ǎntidee bɛ c̄fètè kè Isaku nè Isāā kè bèe ò neinè, 30 kénsó Simɔɔ pokù yō mǎ nkòo kǎnti tǎnni mediè kòò duó kè Yesu tuǎkoo kè bè pǎnkeè ò nàké o kpéi. 31 Kè Yesu kǎtoo ò duó dè, ke p̄i nho nǎutè, kòò ínni, kòò miétè kòò kǎnti bonke, kòò waá mmudii kè bè duó kè bèe di.

32 Diyìè ta dii mǎnni kè bè n̄tɔuo bemuɔmbɛ bɛmɔu nè yebǎkè ta bè. 33 Dihèi kǎbɛ bɛmɔu kè bè ntikoo ò bo tèè c̄fètè mièkè dibòri nuù. 34 Kè Yesu miékùnnɛ bemuɔmbɛ péu bèè do mǎ mmumǎmmú mubotí mubotí kèbeti yebǎkè péu yèè do ta benitibè, ò í nyie nkè yè bo nnáá ke yé yè ò yémèmu.

Yesu do náantemè Kuyie náantì Kadidee kó mutantáá

35 Kukūnwentóo kè dè kraá bi mediè, kè Yesu íté kékenténè sicéi kémháá nKuyie. 36 Simɔɔ nè o népobè kè bèe kǎte o wammù. 37 Bè ò yà dii mǎnni kòò nàké ke dǎ: Benitibè bɛmɔu da waámmu.

38 Kè Yesu bè nàké ke dǎ: Ti kǎtenè tip̄iti teti sihekési mièkè kè m bè nàké Kuyie nnáantì, ke yé deè kpéi ntemè kè n kǎtení.

39 Mémme kòò n̄centi Kadidee kó ketenkè kemɔu ke náante Kuyie nnáantì titiintouti mièkè, ke beti yebǎkè yèè ta benitibè.

Yesu miékùnnemè dikǎnni
(Wénté Matie 8:1-4 nè Duku 5:12-16)

40 Diyìè mari kè dikǎnni marii kǎtení Yesu borè kénínkóo o ìkè kóò bántè ke dǎ: Kàa dǎ a bo na ké m miékùnnɛ kè n wenke.

41 Kè mesémmeè p̄i n̄Yesu kòò youte o nǎutè kóò kǎáké ke dǎ: N dǎmu, miétè kéwenke.

42 Dɛnde bǎmbà kè tikǎnti deè kòò wenke. 43 Kè Yesu pǎnkeè ò cau nweti weti ke dǎ: 44 A báá yie nkénáké òmǎu dèè dǎdǎ, kǎte kèbenke a máá ikuó nǎutè, kédǎdǎ Mǎyiisi dǎu nyii kuó, kè dèe benke benitibè bɛmɔu a miétémè.

45 De kóo niti itóo dii mǎnni kénnáantoo de kó tináantì kè ti pitè tip̄iti timɔu, nè de kpéi mbá Yesu ténke í nna ke ta dihei mari, kémbo mekentímè kè tip̄iti timɔu kǎbɛ kǎròo o borè.

2

Yesu miékùnnemè kuhǎkù
(Wénté Matie 9:1-8 nè Duku 5:17-26)

1 Kè dè dǎ yewe mayè kè Yesu wète Kapennaummu, kè bèe keè ò bomè tec̄fètè matè. 2 Kè benitibèe tíinko péu bá mefiè nténke í nkpaá nè ditowaào, kè Yesu mbè náà nKuyie nnáantì.

3 Kè benitibè mabèe tuǎkení bènáà ke tǎ kuhǎkù. 4 Dit̄nni deu mèè kpéi bè í nna ké kù tuǎkenè Yesu borè, ke yóu kédeke kéduute timùmmuntì Yesu berinè dè, ke cūũnko bɛ òkù nè ku

dòu. ⁵ Kè Yesu nwúó mbè tàmè ke dò nhò bo kù miékùnne, kénáké kuhòkù ke dò: M bire n da cǐǐmmu a yei.

⁶ Ke sǐ nyikuó wǎǎbè mabè dè kàri, kéntoti be yèmmè ke tú: ⁷ Dè dòmmè kòo nìti yie ndàátí ke náá mmie mbotí? Ò càari Kuyie nyètìrì ndi, kè dè í tú Kuyie mmáà we mbo na kécǐǐ mmeyei? ⁸ Kè Yesu pǎnkee banté bè toti ti be yèmmè, kè bè beke ke dò: Dè dòmmè ke di toti meyèmmè memme kó kubotí? ⁹ Òndè í yóu nè detere? M bo yǐmè bè da cǐǐ nha yeinaa, kè m bo yǐmè íté kétúóté a dóu kékété? ¹⁰ N né dó kè di bantému ke dò nhOnitibire mǎke muwērímú ketenkè ìnkè ke bo na kécǐǐ mmeyei. ¹¹ Ò me nyí kénáké kuhòkù ke dò: Íté kétúóté a dóu kékò, kè mǐ me nyè.

¹² Ò b́ei memme kè kù pǎnkee íté kétúóté ku dóu kè benitibè bemǎu nkù wúó nkè kùu yè, kè dèe bè di bemǎu, kè bè ndéúkùngo Kuyie nyètìrì ke tú: Ti mu nyí yà die mbotí nè ti bomè.

Yesu yumè odǎmpòòcǎutíwè mǎu bè tu wè Defii
(Wénté Matie 9:9-13 nè Duku 5:27-32)

¹³ Kè Yesu wète ḱeyè ḱempké Kadidee kóo dǎmèèrì nùu ke kunitisùkù ñkǎròo o borè kòò bè tiè. ¹⁴ Ò pǎnké dii mǎnni ḱeyà Adifee kó debire Defii kóo kàri bèè cǎu dǎmpòò be kóo biròò, kè Yesu ò yu ke dò: N tǔnne!

Kè Defii íté kóò tǔnne.

¹⁵ Yesu nè o tancóumbè kè bè ñkari Defii cǐǐtè ke yo, ke wǎǐnnè bèè cǎu dǎmpòò nè benitibè tǎbè bè do tú bè mufòmму yeimu yembè, ke yé benitibè do bè tǔmmè péu. ¹⁶ Ikuó wǎǎbè Fadisǐǐbe kó fenafe kǎbe yà dii mǎnni kè Yesu wǎǐnnè bèè cǎu dǎmpòò nè benitibè tǎbè bè do tú bè mufòmму yeimu yembè ke yo, ḱebeke o tancóumbè ke dò: Dè dòmmè kóo wǎǐnnè bèè cǎu dǎmpòò nè mufòmму yeimu yembè ke yo?

¹⁷ Kè Yesu keè ḱe bè nǎké ke dò: Dè í tú bèè kǎnti naati beè wanti otánti, bemuǎmbe beè wanti otánti. N yí kǎtení ke wanti bèè yèmmè dò mbè wenni, n wanti bèè banté bè mbe ke dò mbè tu benitiyeibe.

Menubóummè
(Wénté Matie 9:14-17 nè Duku 5:33-39)

¹⁸ Diyie mari kè Isǎǎ-Batiisi kó betancóumbè nè Fadisǐǐbe kǎbe kè bè mboú dinùu, kè benitibè mabèe kǎte ḱebeke Yesu ke dò: Dè dòmmè kè Isǎǎ-Batiisi tancóumbè nè Fadisǐǐbe kǎbe kè bè bou dinùu bá fǐ nkǎbe í bou. ¹⁹ Kè Yesu bè tǎǐnnè ke dò: Di yèmmè dò nhoniti tòu dii mǎnni o pokù o népobè bo na ḱebouú dinùu kóo kpaá bè bonàà? Biti! Bè báá na ḱeyóu mudii ò bè bonè dii mǎnni. ²⁰ De kó yewe kpaanímu kè bè bo deite wèè tòu o pokù, kè de yiè tǔǎke bè bo bou dinùu.

Depànnè nè dekotírè kó tináañti

21 Bè 5̄5 í nyá nkuyaàpànkù kukótíkù ìnkè, kàa mè d̄d̄d̄ kupànkù bo ȳũ nkukótíkù kè dikētírì ðàke ðeuke. 22 Bè 5̄5 í ncũś menaà mpàmmè tidouti kótì kàa mè d̄d̄d̄ tidouti bo pote, kè menaà ncake nè tidouti ðeməu. Menaà mpàmmè d̄ò nkéncũđ tidouti pànti nti.

Yesu wèè baké teompùtè

(Wénté Matie 12:1-8 nè Duku 6:1-5)

23 Teompùtè matè yiè kè Yesu mpēnké ðepaa mmarè miεke, kòo tancòumbè nkááte tidiiti. 24 Kè Fadisiēβεε ò nàké ke d̄ò: Wénté a tancòumbè d̄d̄d̄ri dè, ba nkprí nte kè bè d̄d̄d̄ri ikuó yete dè teompùtè yiè? 25 Kè Yesu bè tēhné ke d̄ò: Di í kàa ndikònni do pī nDafiti kòo d̄d̄d̄mè wenwe nè o kəbaa? 26 Ò do tamè Kuyie ncfētè, ikuó niùti diewè Abiataa kó dimònni, kētúóté p̄ēēbè bè p̄a bè Kuyie, kè bèe cááké wenwe nè o kəbe, òmòu do í d̄ò nkécááké bè kè dè í tú Kuyie nkuó niùbè máàà?

27 Kè Yesu bè nàké ke d̄ò: Kuyie ndòò teompùtè oniti kprí nke, kù í d̄d̄d̄ oniti teompùtè kprí. 28 Onitibire bakénèmu teompùtè.

3

Yesu miékùnnemè wèè bakù fāũ teompùtè yiè

(Wénté Matie 12:9-14 nè Duku 6:6-11)

1 Diyiè mari kè Yesu wēte kéta kutiintouku kòo niti m̄òu dè bo kòo bakù fāũ. 2 Bèè d̄ò kēwátí Yesu, kè bè nhò wùó nke bo yà kè nsà ò bo miékùnne ðe kóo niti teompùtè yiè. 3 Kè Yesu náké ðe kóo niti wèè bakù fāũ nke d̄ò: Íté, kécóm̄mú ðie mbenitibè cuokè! Kòo íté kécóm̄mú.

4 Kè Yesu bè beke ke d̄ò: Ikuó yē nti d̄d̄d̄ mesà̀nàa kè meyei nteompùtè yiè? Ì yē nti ðeetè onitaa kè tí ò kùò?

Kè bè ndò nyúóó. 5 Kè Yesu bè wénté wénté nè kemieke, kòo yèmmèe caàrè be to kpeñnimè, kòo náké ðe kóo niti ke d̄ò: Youte a bakù!

Kòo youte kè kù p̄anke miété.

6 Kè Fadisiēβεε yènní ké p̄ankeε tíinnè Edoti kó fenafe kəbe ke bo yà bè yóó yīmè kékua Yesu.

Yesu miékùnnemè bemuəmbε péu

(Wénté Matie 4:25, 12:15-16 nè Duku 6:17-19)

7 Yesu nè o tancòumbè kè bèe íté kékote Kadidee kóo dà̀m̀è̀r̀i bíkè kè kunitisükù nhò tũ, bè do bonní Kadidee, nè Sudee 8 nè Sedisadεmmu nè Idumbee, nè yehékè yèè bo Suditēē kó kukó nyàà ndi nè yehékè yèè t̄kénè Tiiri nè Sit̄5̄ ye kəbe. Kè bè ñkòrì Yesu borè ke yé bè do yomè ò d̄d̄d̄ri dè. 9 Kè Yesu náké o tancòumbè ke d̄ò bèe ò waanni kudabekù kè kù nhò t̄kénè, benitibè yàa bo ò èüté mèè kprí. 10 Ke yé ò do miékùnkómè

benitibè kè deè nte kè bemuambè ndeiti ke bo ò kàáké. ¹¹ Kè yebòkè ta bè níí ò yà, kénínkóo o ìnkè kékúónko ke dò: A tú Kuyie mBire nde. ¹² Kè Yesu bè cau weti weti ke dò yè báá náké ò tú wè.

*Yesu tãátémè o tancòumbè tepítè nè bèdébè
(Wénté Matie 10:1-4 nè Duku 6:12-16)*

¹³ Kè Yesu deke ditàri ìnkè kényu ò dó kényú bè, kè bè nkòròo o borè. ¹⁴ Kòo tãáté benitibè tepítè nè bèdébè, kè bè bo nhò bonè, ¹⁵ kòò bè tũs nkè bè náante Kuyie nnáànti, kòo bè duó mmuwērímú be yó mbetìnèmu yebòkè. ¹⁶ Nte benitibè tepítè nè bèdébè ò tãáté bè kó yeyètè: Simòo kòo o yu ke dò Pìeri, ¹⁷ nè Sebedee kó ibí, Isaku nè o nantè Isãã kè Yesu be yu ke dò: Boannèrikèesi (dèè tu fetapíèfè), ¹⁸ Æntidee nè Fidipu nè Batidemii nè Matie nè Tomaa nè Adifee kó debire Isaku, Tadee Simòo Sedoti kó fènafè kou, ¹⁹ nè Sudaasi Isikadiyoti wèè fité Yesu.

Yesu cīètè kòbe do dómè kóò dèite

²⁰ Kè bèè konní tecīètè kè ditínni wēte kətíínni bá Yesu nè o tancòumbè í mpètè mēfiè nke bo di. ²¹ O cīètè kòbe ti kèè dii mōnni kékōtení ke bo ò dèite ke yé bè do náámmè ke tú o yèmmè í naati.

*Tecīètè tēmáà kó mutotímù
(Wénté Matie 12:22-32 nè Duku 11:14-23, 12:10)*

²² Kè ikuó wāābè bèè do yènni Sedisadèmmu kè bè ntú: Obòokpààti weè bo o mièke, nè weè kó muwērímú mmu ò bètīmè yebòkè.

²³ Kè Yesu bè yu ké bè ānté ke dò obòokpààti bo yīme kēwēte kēbeti obòokpààti? ²⁴ Kè dikpààtiyuu dimáà kòbe toté ke kpa mbemáà de kó dikpààtiyuu bá nhā ke bo. ²⁵ Kè tecīètè temáà me ntoté ke kpa ntemáà de kó tecīètè bá nhā ke bo. ²⁶ Kè nsà kè obòokpààti toté ke kpa nhomáà, kè meyatimè bo o cuokè o kpàti bá nhā ke bo, ti bo deè.

²⁷ Òmòu báá na kéta onitikperì cīètè kēhéi o kperè, kè í keté koò boú, kòò me nhò boú ke dèè de mōnni ò bo na kēhéi o kperè demòu o cīètè mièke.

²⁸ Timómmōnti nti n di náámmè Kuyie mbo cīé mbenitibè be yei mmēmòu nè yesáāmbè bè kù sáā nyè. ²⁹ Wèè me mbo sáā Muyaánsààmù Kuyie mbáá ò cīé, o yei bo mbo o ìnkè sáā.

³⁰ Yesu do béi mmēmme ke yé bè do tùmè dibòò mari dii bo o mièke.

*Yesu yō nè o nēi bè do ò waāmmè
(Wénté Matie 12:46-50 nè Duku 8:19-21)*

³¹ Yesu yō nè o neí kè bèe tuakení kémbo ditowaà kètō nkè bè bo ò yùní. ³² Kòò nsó ditínni kàri koò cě̀ěte, kè bèe ò nàké ke dò: A yō nè a neí bè bo ditowaà ke da yu. ³³ Kè Yesu bè tě̀nné ke dò: We ntú n yō ke òmbé tú n neí?

³⁴ Kòò deè kėwénté wénté bèe kàri koò cě̀ěte ke dò: Ntenè n yō nè n neí. ³⁵ Wèè dò̀̀ri Kuyie ndó dè weè tú n nantè nè n tãũ nè n yō.

4

Wèè yaù o diiti kó dináaanhántíri

(Wénté Matie 13:1-9 nè Duku 8:4-8)

¹ Kè Yesu wěte kėnnáa nKuyie nnáaanti Kadidee kóo dāméèri nùù, kè benitibèe tíinko o borè kėnsũ, kòo ta kėnkari kudabekũ dāméèri miéke, kè ditínni kàri dāméèri nùù. ² Kè Yesu mbè tiè nyitié mpéu nè yenáaanhántiyè miéke, kè mbè náa nke tú: ³ Onitì mǎu weè do yè ke bo yaá o diiti. ⁴ Ò yaù dii mǎnni kè medibii mmamèe do kuce nùù kè sinǎo kǎtení kè mè di. ⁵ Kè metēmèe do fekũũfe ìnkè mutáá nyí sũ dè kécãrike kėyènní, ke yé mutáá nyí sũmè deborè. ⁶ Kè diyìè tǎnkè kè mè tũo nkè mèe kpeí ke yé icě̀ nyí namè ke bo fííkú. ⁷ Kè medibii ntēmèe do tipoti miéke kè ti iténí kè mè èũté bá mè í nna kėpeité. ⁸ Kè medibii ntēmèe do ketenkè wenni dè kėyènní kėnkótírí ke kpeñni, kè mie mpeité mebii nsipísitãati kè metēmèe peité medibii sipísikuò, kè metēmèe peité medibii ntekòutè (100).

⁹ Kòò deè ke dò: Wèè mòke yeto ke bo keè, wèe keè!

Mùu te kè Yesu do náánnè yenáaanhántiyè

(Wénté Matie 13:10-17 Duku 8:9-10)

¹⁰ Yesu ité dii mǎnni ditínni borè, o tancòumbè nè betòbè bèè ò bonè kè bèe o beke de kó yenáaanhántiyè tú mù. ¹¹ Kè Yesu bè tě̀nné ke dò: Kuyie ndi benkemu ku kpàatiyuu kó timómmani tiì sòri, betòbè bie m bè náánnè yenáaanhántiyè nye, ¹² kè bè bo nwúo nke báa yà, kényo ke báa banté, bè yàa bo ceete kè Kuyie mbè cě̀ mbè yei.

Yesu wènkũnnemè wèè yaù o diiti kó tináaanti o tancòumbè

(Wénté Matie 13:18-23 nè Duku 8:11-15)

¹³ Kè Yesu yé kè bè nàké ke dò: Kè di í banté de kó dináaanhántíri di né bo yíme kėbanté yenáaanhántiyè teyè yemǎu. ¹⁴ Nte de kó dináaanhántíri tu mù: Wèè yaù medibii nweè tu wèè náa Kuyie nnáaanti. ¹⁵ Medibii mmèè do kuce nùù kè mè tu benitibè bè nàké bè Kuyie nnáaanti, kè bè ti kèè, dende bamba nkè dibòò kǎtení ke ti dèite. ¹⁶ Medibii mmèè do fekũũfe ìnkè, mè tu benitibè mbè bèè òò keè Kuyie nnáaanti ke pǎnkee ti cǎutè nè kuyènaatí. ¹⁷ Bè me nyí nyóu kè ti bo fííkú be miéke, bè í

nwéérì kè meyeñcaàrìmè tùòkení dìi m̀ǹǹǹi yoo bè bè f̀éũ bè nàá mmèè kpéi Kuyie nnáànti bè p̀àǹk̀eé bútiné Kuyie. ¹⁸ Medibii mmèè do tipoti miéke mè tu bèè kèè bèmbé Kuyie nnáànti. ¹⁹ Kè kutenkù kó iyèntotí nè tikpàtí kó muwammù kè dèe bè souté nè deterè deterè kó medókùmè kè dèe ta be yèmmè miéke kèhèüté Kuyie nnáànti bá tì í nna kèpèité. ²⁰ Medibii mmèè do ketenkè wenni dè, mè tu benitibè bèè ã keè bèmbé Kuyie nnáànti ké tì couté kékote kéwaá mbetabè, yie sipisitàati, otòu sipisikuà, otòu tekòutè (100).

Fitirè nè tebietè de kó tináànti
(Wénté Matie 5:15, 10:26 nè Duku 8:16-18)

²¹ Kè Yesu yíe kébèi nke d̀: Bè ã ì nc̀su nfitirè ké dè tàa nteçètè miéke yoo bèè dè Ìnné mutèí fũ, bè ã dè cõnné fecùùfè nfe. ²² Kè yé demarè í bomè dèè sòri ke í yóó feité. Dèè sòri dè yóó yènnímu kuwenniku. ²³ Wèè m̀ò̀k̀e yeto ke bo keè wèè keè!

²⁴ Kè Yesu yíe kébèi nke d̀: Daatenè mesàà ndi yo tii náànti kpéi, bè bo di benné nè tebietè di beú nè tè betabè, kédeè ke yíe de ìnkè. ²⁵ Wèè m̀ò̀k̀e bè yóó ò yíemu, kè wèè kpa bèè deitoo desámpòrè ò m̀ò̀k̀e dè.

Tidiboti kó tináànti

²⁶ Kè Yesu yíe kébèi nke d̀: Kuyie nkpààtiyuu dònne onitì wèè buotí wènwè medibii nho paku miéke. ²⁷ Kòo yè nke duó yoo ò wùó, tidiiti nkótírí nè timáà keyènkè nè kuyie mbá ò í yé ti kótírí m̀èè botí. ²⁸ Ketenkè keè ã mpí mmutõmmú nè kemáà kè tidiiti kótírí kèketé kéãnné difènni kédeè kè mebii nné ãnné kèpíe. ²⁹ Tì bi dìi m̀ǹǹǹi kòo tì dèite ke yé mudidèi tùòkemè.

Feyonfè kó dináànhántiri

(Wénté Matie 13:31-32, 34 nè Duku 13:18-19)

³⁰ Kè Yesu yíe kébèi nke d̀: Tì bo donnèè ba Kuyie nkpààtiyuu? Tì bo yí d̀ì dònneè ba? ³¹ Tì bo yí d̀ì dònneè feyonfè d̀òmmè mmè ke kènni. ³² Kè bè fè buotí fèe yènni kékóté kénaá mmutie diemù nè ibake, kè sínò yíè nyi ìnkè.

³³ Nè ye náànhántiyè miéke nke péu ò do bè nàánnèmmè Kuyie nnáànti, ke bè nàánnè bè bo na kékeè m̀èè botí. ³⁴ Yesu do ã náánnè ye náànhántiyè nye sáà, kè bè né bo dìi m̀ǹǹǹi bemaá borè nè o tancòumbè wèè tì mbè wènkunne timòu páíí.

Yesu cònnémè kuyaakù nè menie

(Wénté Matie 8:18, 23-27 nè Duku 8:22-25)

³⁵ De kó diyie dimáà kuyuoku m̀ǹǹǹi, kè Yesu náké o tancòumbè ke d̀: Tí sénté menie nyáà teri.

³⁶ Bè cíe ndii m̀ǹǹǹi benitibè kédeè, ke iténè kudabekù Yesu do bo kùu miéke, kè tidabèetì tetii ò neinè. ³⁷ Kè kuyaakù kperikù makùu iténí kénfuuti, kè menie ntaà kudabekù miéke ke mmó

nke piaku. ³⁸ Kè Yesu yie yè nke duó kudabekù miéke ke ceké diyuceénni o yuu. Kòo tancóumbèe ò èntè ke dò: Okóti kè ti ku a kpeti í boà?

³⁹ Kè Yesu íté kèpéi nkuyaakù ke dò: Cómú! Kébéinnè menie nke dò: Yí só!

Dèndè bàmbà nkè kuyaakùu cómmú kè menie ndò béu. ⁴⁰ Kòo bè beke ke dò: Dè dòmmè kè kufōwáá ndi auté memme? Dè dòmmè kè di í n tã?

⁴¹ Kè kufōwáá mbè auté kè bè mbékú betòbè ke tú: Wenninwe yie, kuyaakù nè menie nkè dè yíé nhò yè mmù?

5

*Yesu miékunnemè onìti dibòò ta wè
(Wénté Matie 8:28-34 nè Duku 8:26-39)*

¹ Yesu nè o tancóumbè kè bèe sénté kétuòke Sedasaa kó ketenkè, ² kè Yesu ncutiní kudabekù, kòo niti mǎu, dibòò mari ta wèe yènni ifòti kékéténí o bíékè. ³ De kóo niti do ã ifòti miéke nke, bá bè ténke í nnò nkoò bou bá nè mēfimme. ⁴ Ke yé bè do ò boumè kuce mēpéu mēfimme, ke táú nho naàcèi timáti, kòo tǎu mēfimme kébóké timáti. Òmǎu ténke í nna ke bo ò yòkúnne. ⁵ Yemàrè yemǎu keyènkè nè kuyie kòò nhari ifòti miéke nè yetàrè ìnkè ke wúótí ke bokù omáá yepèrè.

⁶ Ò yàní dii mǎnni Yesu kécokóo kénínkú o ìkè, ⁷ kékúonko mediè ke dò: Ti kpeti dòmmè mí nnè fǒ, oìnkènkpààti kó debire? N da báámmu nè Kuyie nyètìrì a bá nfěũ.

⁸ Ke yé Yesu do di péimmè ke dò: Yè onìti yie mmieke fǒ ndibòò.

⁹ Kè Yesu beke dibòò ke dò: A yètìrì tú ba? Kè di dò: N yètìrì tu kusǔkù, ke yé ti sǔmè.

¹⁰ Kè yè mbáá nYesu ke tú: A báá ti denne dihei.

¹¹ Ke sǒ kufònkècēnku makù bo ditāri ìnkè ke diiti. ¹² Kè yeè bókèe bántè Yesu ke dò: Yóu kè tí kǎte kéta yefònkè yie.

¹³ Kè Yesu dò: Yènnè, kè yeè yè de kóo niti miéke kéta kufònkècēnku, kè kùu coké kécúténí ditāri ìnkè kédiu menie mmieke, yè do bo mbo sikòupísidé (2000).

¹⁴ Bèè do cēmmù de kó yefònkè kè bèe coké kéyeè de kó tináaanti dihei miéke nè depaanko, kè benitibèe íté ke bo kǎte kǎyà dèè dǎò, ¹⁵ kétuòkoo Yesu borè kǎyà onìti yebókè kusǔkù do ta wè kòò kàri ke ã tiyaàsààti, kòo yèmmè wenke, kè kufōwáá mbè pī. ¹⁶ Bèè do dè bo ke yà dèè dǎò, kè bèe bè nàké dè dǎòmè onìti yebókè ta wè, nè dèè dǎò yefònkè. ¹⁷ De mǎnni kè bèe bántè Yesu ke dò wèe yè be tenkè.

¹⁸ Yesu tati dii mǎnni kudabekù onìti yebókè do ta wè kòò ò bántè ke dò ò bo nhò nēinè. ¹⁹ Kè Yesu yete kòò nàké ke dò: Kò

nha c̄h̄t̄è kénáké a k̄abe ti Yiè nda d̄ò d̄è kó dimàà, nè ò da kuó mm̄è botí mesém̄m̄è.

²⁰ K̄è weè nit̄i k̄ate kénáantoo kutemp̄e yehékè t̄ep̄ít̄è k̄oku kum̄ou miéke Yesu d̄ò d̄è kó dimàà, k̄è d̄è bè di b̄em̄ou.

Yesu còhn̄ém̄è onitipòkù yónti ke fòuk̄unne Saiduusi sap̄umbire (Wénté Matie 9:18-26 nè Duku 8:40-56)

²¹ K̄è Yesu sénté menie nyáà nè kudabekù k̄è kunitisũkùu tíínko o borè menie nnùu. ²² K̄è kutííntouku kóo kótì m̄ou bè tu wè Saiduusi kòo tuak̄ení k̄éyà Yesu kénínkóo o ìikè, ²³ kóò bántè nè o yèmm̄è mem̄ou ke d̄ò: N sap̄umbire deè màùnè mukũũ, n da báámmu k̄atení kénós̄o nha n̄ou de ìnkè k̄è d̄è miété, kénfòu.

²⁴ K̄è Yesu ò neinè k̄è dit̄f̄nni nhò urínè koò ãũ tip̄ít̄i tim̄ou.

²⁵ Kòo nitipòkù m̄ou d̄è bo ke m̄o ntiyónti yebie ntepiít̄è nè yèd̄èé bá tì í commu. ²⁶ Kòò k̄àri b̄edòòtòribè péu borè ke f̄ũt̄è mediè, ke càke o díítì im̄ou bá d̄è í t̄ũkù, k̄è d̄è pèt̄inke né yetíròo mediè. ²⁷ Kòò keè k̄è bè nàà nYesu kp̄éí kòo k̄otoo dit̄f̄nni miéke, ke k̄étóo Yesu f̄ñk̄uò bíékè k̄ékááké o yaàbòri. ²⁸ Nè o yèmm̄è miéke ke ȳé ke d̄ò mbá kòo na ke k̄ááké o yaàbòri ò bo miété. ²⁹ Ò k̄ááké mem̄me Yesu yaàbòri, kòo yónti p̄ánk̄ee cómmú, kòo bantè o k̄ònti miéke o m̄ommú d̄èem̄è. ³⁰ K̄è Yesu bantè muw̄erímú mamù yèm̄è o miéke k̄éw̄è̄t̄e k̄ébeke dit̄f̄nni ke d̄ò: We nk̄ááké n yaàti? ³¹ Kòò tancòumbèè ò t̄ènn̄è ke d̄ò: A wúó nk̄è dit̄f̄nni da ãũ miè mbotí k̄àa bèkù wèè da k̄áákàà?

³² K̄è Yesu nwéí tip̄ít̄i tim̄ou ke bo ya wèè ò k̄ááké. ³³ De m̄ònni kòo nitipòkù k̄ònti au nè kuf̄ōwáá nke ȳé ò yèm̄è d̄èè d̄ò ò k̄ònti miéke, kòo t̄ónko Yesu borè ke nínkóo o ìikè kóò nàké tim̄ómm̄anti. ³⁴ K̄è Yesu né ò nàké ke d̄ò: N kóo sap̄àà a t̄ákum̄è da miék̄un̄nemu, k̄ate k̄è d̄è nnaati, k̄àa m̄ommúu deè.

³⁵ Ò kpaá ke me nnáá nk̄è kutííntouku kóo kótì k̄abe tuak̄ení kóò nàké ke d̄ò: A sap̄umbire kumu a báá benné kénk̄ónnè okótì.

³⁶ K̄è Yesu mbúútì bè nàà ntì, kénáké Saiduusi ke d̄ò: N tá máà, ke bá nȳèkù.

³⁷ Yesu í nyie koò m̄ou bo ò neinè k̄è d̄è í tú Pieri nè Isaku nè o nantè Isã. ³⁸ Bè t̄ũkoo dii m̄ònni kutííntouku kóo kótì c̄h̄t̄è k̄è Yesu ya kunitisũkù k̄è kutoweku dáátì k̄è bè kuò nyekúdabùò. ³⁹ Kòò taroo k̄è bè beke ke d̄ò: Ba nte kutoweku kuu? Di kuònnè ba? Debire í ku d̄è ȳé ke duómu.

⁴⁰ K̄è bè nhò daú kòo bè d̄enne k̄éyú debire cice nè de ȳò nè o tancòumbè bèè ò neinè k̄étannè debire duó d̄è, ⁴¹ k̄épf̄i ndesap̄umbire nòut̄è ke d̄ò: Taritakumi! (D̄èè tu: Desap̄umbire, íté k̄è m̄i me nȳè!).

⁴² Dende bàmbà nk̄è desap̄umbiree íté k̄écent̄e. D̄è do m̄ake yebie ntepiít̄è nè yèd̄èé ndi, k̄è d̄è bè di mediè nk̄è kuf̄ōwáá mb̄è

auté. ⁴³ Kè Yesu bè nàké ke dò bè báá yie nkòò mǎu tì keè, kédeè ke dò: Duónnè desapùmbire mudii kè dèè di.

6

Yesu èi kǎbe do í ò tá
(Wénté Matie 13:53-58 nè Duku 4:16-30)

¹ Kè Yesu íté dǎborè kénéinè o tancóumbè kè bèè kǎte dihei ò biikú di. ² Teom̄pùtè matè yìè kè Yesu mbè tiè nkutíintouku mieke kè dèè bè di, kè bè nnáá nke tú: Ò yà de die nkó dimàà? We nhò duó nde kó mecii, ò yíme ke na ke dǎori tidietì ò mè ndòòri tí? ³ Dè í tú wenwe odabeesũtàà? Maari bire í dǎkaà? Isaku nè Sosesi, Sudi nè Simǎo be kóo kótàà? O tǎbè í bo die ti cuokàà?

Nè de kpéi bè í nhò tá. ⁴ Kè Yesu bè nàké ke dò: Benitibè bemǎu ò ndému Kuyie mpǎánáàntì náàntò, o èi kǎbe nè o cǐtè kǎbe beè òò í nhò dé.

⁵ Dǎborè Yesu í ndòò tidietì mati péu, kè dè í tú ò ndómmè o nǎu bemuǎmbe mabè ìnkè kè bèè miété. ⁶ Kè dèè di Yesu mesàà mbè í ò tá mèè kpéi.

Yesu tǎmmè o tancóumbè bèdébè débè
(Wénté Matie 9:35, 10:5-15 nè Duku 9:1-6)

⁷ De kó difǎnkúò kè Yesu ñcenti yehékè yèè dè tǎké ke bè nàà nKuyie nnáàntì, memme kòo yú o tancóumbè tepítè nè bèdébè ké mbè tũò mbédébè débè, ké bè duó muwérímú kè bè bo mbeti yebǎkè. ⁸ Di ntǎ di pààti máà, di bá ntǎ mudii yoo kudǎukú yoo idiítì. ⁹ Kòo bè nàké ke dò: Ánnénè di neùtì, di báá ánnè yeyaàbòrè yèdéè déè.

¹⁰ Ke yíé ké bè nàké ke dò: Kè di tǎòke dihei mari ke bàtè tèè cǐtè di nde mbo ke yàa íténè de kó dihei mieke. ¹¹ Kè dihei mari kǎbe í dǎ ke di cǎuté, bè me nyí dǎ ké di kém mú di íté de kó dihei, kékpáátè di naàcètáá nkè dèè benke ke dò mmeyei nkérínì be yo ìnkè.

¹² Kè Yesu tancóumbèè kǎte kénnáante benitibè ke tú bèè ceete be borime. ¹³ Kè bè mbeti yebǎkè péu yèè ta benitibè, ke wáári bemuǎmbe péu mekúò nkè bè miéri.

Edoti kùòmè Isǎa-Batiisi
(Wénté Matie 14:1-12 nè Duku 9:7-9)

¹⁴ Kòo kpààti Edotii keè kè bè nàà nYesu kpéi, ke yé o yètiri do feitémè tipùtì timǎu kè bè ntú Isǎa-Batiisi weè wètè ke yǎnté, kè dèè te kòo mǎke muwérímú ke dǎori tidietì.

¹⁵ Kè bèmabè ntú: Edii nwe Kuyie mpǎánáàntì náàntò dièwè.

Kè betǎbè tu: Kuyie mpǎánáàntì náàntò mǎu nwe kòo dònnè betǎbè do dòmmè.

¹⁶ Edoti tì kèè dii mǎnni ke dò: N sòò kùò wèè Isǎa weè wètè ke yǎnté.

17 Kε γέ δε κóο Edoti weè do pīmmè Isāā kéboú, kékpetínné. Edoti do fiète o nantè Fidipu pokù Edodiyati nwe képuoke. 18 Kè Isāā o nàké ke dò: Dè í wenni ke dò nhá puoke a nantè pokù. 19 Kè Edodiyati miékeε peike Isāā kòo nwanti ke bo ò kùò, ò me nyí nna, 20 ke γέ Edoti do démè Isāā koò kánké, ke γέ ke dò nhò tu onìti wèè dòòri Kuyie ndó dè ke kpa meyei. Kè Isāā ní nnáá nkè dèe ò di kòo baa né ndó ké nhò kèmmú.

21 Kè diyie marì né mbo Edodiyati yóo díinnè di kédòò ò mè ndómè. Kè Edotii ànné o peitéyie kó dibanni, kényú benitidièbè o èi kòbe nè behāāpòmbè iwēĩ yembè, nè Kadidee ekè kó bekótibè. 22 Kè Edodiyati kóo sapàà nta bè kàri dè, kéhaá kè dèe narike Edoti nè ò yu bè, kòo kpààti Edotii béi nke dò: Osapàà m beke a dó dè, m bo dè nda duó.

23 Bá kè n kpàti kó dikèè ndi, m bo da duó. Míi me nyé.

24 Kòo sapàà nyè kébeke o yā ke dò: M bo ò beke ba? Kòo ò nàké ke dò: Beke we Isāā-Batiisi yuu.

25 Kòo sapàà nwēte mecāā nkéta okpààti kàri dè, kòò nàké ke dò: N dó á ànné bàmbà mmie Isāā yuu ndi dibuu miéke ké n duó.

26 Kòo kpààti yèmmèε caàrè, ò me nyí ndó kéyete ke γέ ò diemmè ke béi nho népobè ìkè. 27 Kòo kpààti pànkεε tō nkuhāāpònkù ké kù nàké ke dò: Kòte dikpetintou ké n tóni Isāā-Batiisi yuu. 28 Kè kuhāāpònkùu kòte kéféúté Isāā kéànné o yuu dibuu miéke kékòtènni ké di duó nhosapàà nkòo di duó nho yō. 29 Kè Isāā tancóumbèε tì kèè, kékòte kòò tùóté kékūnné.

*Yesu dòòmè tidietì kè pèèbè nè siyĩ sinùmmù kè dèe sũũ
(Wénté Matie 14:13-21 nè Duku 9:10-17 nè Isāā 6:1-14)*

30 Kè Yesu tancóumbèε wētení kétéi mbeməu Yesu borè kóò nàké bè dòò dèe kó dimàà nè bè nàké tìi kó dimàà. 31 Kòo bè nàké ke dò: Tì ítnè kékòte mekentímè kè dí om̀pè sám̀pó. Ke γέ benitibè do sūmè kè bie nkòrini kè betòbè iiti bá bè í mpèté mefiè nke bo di.

32 Kè bèε ta kudabekù ke bo kòte dibòri marì dii cié. 33 Bè kéri dii m̀nni kè tip̀iti timəu kòbeε bè yà, ké bè banté, kécoké be naàcèi, ké bè diènnè de bíékè.

34 Yesu cùtèni dii m̀nni kudabekù kèyà dit̀nni dieri kè mesémmèε ò pī nnè de kó benitibè, ke γέ bè do dòmmè ipe ìi kpa inyi ocènti, kòo pànkεε mbè tiè Kuyie nnáànti péu. 35 Diyie dèè dii m̀nni kè Yesu tancóumbèε kòtení o borè kóò nàké ke dò: Tì bo dikpàà cuokè nke die nkè diyie die nke dèe. 36 Cíε mbε kè bèε kòte depaa nkó sicéĩ nè sihekésí s̀ii dè t̀kè kédonté kèdi.

37 Kè Yesu bè t̀énné ke dò: Díndi di mómməmbε duónè be kè bèε di. Kè bèε ò t̀énné ke dò: A dó tì kòte kédonté pèèbè yewe sikəusidé (200) t̀ómmú díiti nyi ké bè duónáà?

38 Kè Yesu bè beke ke dò: Di mọke pèèbè bède? Kòtenè kẹyà. Kè bèe kọte kẹyà betòbè kẹwētení kóò nàké ke dò: Ti mọke pèèbè bènùmmù ndi nè siyĩ sidési.

39 Kè Yesu dò: Kannenè benitibè timúsũùti ìnkè yetĩrè yetĩrè. 40 Kè bèe bè kànnè biè ntekòutè kòutè, betòbè sipísìnùmmù nùmmù. 41 Kè Yesu túóté pèèbè bènùmmù bembè nè siyĩ sidési sinsi kébóúté ke ìnkè késāntè Kuyie, kédeè ké mbè wéú, ke duò nho tancóumbè, kè bè toti benitibè, ké bè totínè siyĩ sidési sinsi beməu. 42 Kè bèe cááké beməu kénsānnè. 43 Kè yepèèwétiyèe súò nképíe nyemómumùyakè tepíitè nè yèdèè kè Yesu tancóumbèe tò nè siyĩ siì súò. 44 Bèè kó dimàà do cááké de kóò pèèbè bè do bo sikəupísìnùmmù (5000) ndi.

Yesu do kérímè meniè nyĩnkè

(Wénté Matie 14:22-33 nè Isāā 6:16-21)

45 De kó difōnkúò kè Yesu duò nkòo tancóumbèe ta kudabekù ke bo niitè késénté meniè nyáá Betisaidaa bíékè kè wenwe nkpaá ke cíenke benitibè. 46 Ò bè cíe ndiì mōnni kédeè kédeke ditāri ìnkè ke bo bántè nKuyie. 47 Dè biitè diì mōnni ke sǒ nkudabekù kááké meniè ncuokè kè Yesu kpaá diyáà o máà, 48 kébanté o tancóumbè màunèmè kuyaakù ke yé kù do fuutinímè be ìikè bíékè nke, kukūnwentóo mōnni kè Yesu nkéroo be bíékè ke ceñti meniè nyĩnkè, ke ndó ke na mbè pèēté. 49 Kè bèe ò yà kòò kèriní meniè nyĩnkè kè be yèmmè ndò ndibòò mari ndi, kè bèe kuónko mediè. 50 Ke yé bè do ò yàmè kè kufōwaá mbè auté, kè Yesu bè nàké ke dò: Di bá nyĩèkù, kufōwaá mbáá di pĩ mínwe.

51 Kòo taroo be borè kudabekù mieke kè kuyaakùu cómmú, kè dèè di Yesu tancóumbè mediè 52 bá nè ò do me ndòòmè tidietì kè pèèbèe sũũ kè be yèmmè baa ñkpeñni. Bè í nna kébanté.

Bemuəmbè do káámmè Yesu yaàbòrì ke mièrí

(Wénté Matie 14:34-36)

53 Bè sènté diì mōnni meniè nkétuəke Sennesareti kó ketenkè, kèpítinnè be dabekù. 54 Bè yènni diì mōnni kudabekù kè benitibèe banté Yesu, 55 kénkəri tipíiti timəu kéntəu bemuəmbè nè be dúò ke kərinke o borè, kè bè kèè kòò bo dè bèe bè kòtenko. 56 Bá kè Yesu kòte kùù píkù sihekésí yoo yehékè yoo depaa, benitibè ñtəuo bemuəmbè ke dəunko yaárè koò bàá nke tú wèe yóu kè bèe kááké bá o yaàbòrì fũò. Bèè kó dimàà ò kàá nkè bè mmierí.

7

Kuyie nkó ikúò nè benitibè kpeyi

(Wénté Matie 15:1-9)

¹ Fadisĩēbe nè ikuó wāābè bèè itení Sedisademmu kè bèè tí nYesu borè, ² kényà Yesu tancóumbè mabè yommè bá bè í nite ikuó yēmmè.

³ Ke yé ikuó wāābè nè Sifube tǎbè beməu bèè tū mbe yembè kó ikuó, bè do ʒʒ í ndi ke í nite ikuó yēmmè. ⁴ Bè do ʒʒ konní dikàtìrì kénite ikuó yēmmè mme ke né di, ke məkenè ikuó tɛi péu bè yóo nheirì mèè botí ibòòke nè yedó nè sikũmboó timátì kpesi.

⁵ Fadisĩēbe nè ikuó wāābè kè bèè beke Yesu ke dǎ: Dè yĩme kàa tancóumbè í tū nti yembè kó ikuó ke yo mbá bè í nite ikuó nyēmmè?

⁶ Kè Yesu bè tēñné ke dǎ: Meyēmmè mèdémè yembè, Kuyie mpāñáaanti náaantò Esaii do naatimu ò wāũ dìi mǎnni di kpéi nke tú:

Be nnitibè sánti Kuyie nnè be nò nye,
kè be yēmmè né kù dèténè.

⁷ Bè kù báá ndetetirè nde,

ke yé bè tùótémè benitibè dǎu nyii kuó
ke tuonko betǎbè,
ke dǎnnè ì tu Kuyie nkpeyi.

⁸ Kè Yesu nsǎké ke bè nǎa nke tú: Di bùtinnému Kuyie nkó ikuó ke tū mbenitibè dǎu nyi.

⁹ Kòo yíe kébéi nke dǎ: Di mènke bùtinnému páíi Kuyie nkuó ke tū ndi mómməmbə di kpeyi. ¹⁰ Məyiisi béimmu ke tú: A ndé a cice nè a yǎ, ke yíe mbè yē mmù. Kè wèè sǎá nho cice yoo o yǎ bèè ò kùə. ¹¹ Kè dǎndi tú: Kòo niti nǎké o cice yoo o yǎ ke tú: N na n da pǎ dèè kó dimàà n de duó nKuyie nku, dè dèemu. ¹² Nè de kó ikuó miēke kè di bè pǎ kuce bá bè ténke í teennè be cicebè nè be yǎbè. ¹³ Nè de miēke ke kǎu Kuyie nkó ikuó ke tuonko benitibè kpéi ditǎbè, ke wète ke dǎərinè dēterè dēterè péu mè kó kubotí.

Dèè s̄nkũnko oniti

(Wénté Matie 15:10-20)

¹⁴ Kè Yesu yíe kényú dit̄nni ké di nǎké ke dǎ: Kénténè diməu mesàà nkékeè. ¹⁵ Dèmarè í bo oniti bo di dè kè dèe ta o miēke kóò s̄nkũnne, dèè yìèní oniti nùu dèè ò s̄nkũnko. [¹⁶ Kè wèè mǎke yeto ke bo keè, wèè keè!]

¹⁷ Yesu ité dìi mǎnni dit̄nni borè ke kò nteçfètè, kòo tancóumbèè ò beke de kó dináaḡhántìrì tu mù. ¹⁸ Kòo bè tēñné ke dǎ: Dǎndi múnke di í na ke bantáá? Di í yé ke dò nhoniti yo ndè kè dè taà o miēke dè báá na kóò s̄nkũnnaa? ¹⁹ Ke yé dè í taàmè o yēmmè miēke, dè taà o pəuti nti ke kǎri ke yiè.

(Yesu do dǎ ké bè nǎké ke tú tidiiti timəu wennimu.) ²⁰ Kòo yíe kébéi nke dǎ: Dèè yìèní oniti nùu dèè ò s̄nkũnko. ²¹ Ke yé oniti yēmmè miēke nke meyēmmè yeime yìènímè, mèè ʒ nte koò dǎò meyei, mèè tú: A bo ndəuti dəutinèmə benitidaabè yoo

benitipòbè nè muyóò nè munitikàù. ²² A bo yóumè a pokù yoo a dàu kényiè ke dounè betòbè, ke í diè ntikpàti, a bo ndòrimè, a bo ciitémè otàù, nè mufòmmu yeimu, nè mehèèmmè, a bo caàrèmè otàù yètirì, a bo mməkemè tepòtè, deyèinkpɛɛ kó mudòrìmù. ²³ De kó meyei mmeməu yìenì onitì yèmmè miəke nke koò sɪnkùnko.

*Onitipòkù wèè do kékùnnə omáà ke péte mteèmmè
(Wénté Matie 15:21-28)*

²⁴ Kè Yesu íté deborè kékəte Tiiri kó dihei, teçǐtè matè, bá ò í ndó òmòu nyé o kpéí, ò me nyí nna ke bo səri. ²⁵ Dende bàmbà nkòo nitipòkù mòu dibòò marì ta wèè bire, kòo keè kè bè tu Yesu dè bo kòo pànkɛɛ coké kékəte Yesu borè ke nínkóo o ìkè. ²⁶ De kóo nitipòkù do í tú Sifube kó kubotí kou bè do ò peitè Siirii nwe Fenisii kó dihei miəke. Kòo bántè Yesu ke dò wèè denne dibòò dii ta o sapùmbire. ²⁷ Kè Yesu ò nàké ke dò: Yóu kè ibí keté kédì kénsànnè, ke yé dè í wenni a bo túótémè ibí kó mudù kédúo nyiməbí. ²⁸ Kòo nitipòkù ò tǐnné ke dò: Éè, n Yiè n yí yete, iməbí né ò ndéúmu ibí yo nkè dèè duò. ²⁹ Kè Yesu ò tǐnné ke dò: Nè a béi ntii náànti kpéí, kò nkè dibòò yèmu a sapùmbire miəke.

³⁰ Kòo kò kénsó o bire duò béu de dóù ìnkè kè dibòò yè.

Yesu kèèkùnnemè teǒntè kè tɛ nnə nke náá mmesàà

³¹ Kè Yesu íté Tiiri káyènnè Sitǒǒ kǐpǐtè kutempǐ nyehəkè tepǐtè kəku kétuəke Kadidee kó menie. ³² Kè bèè kətenní teǒntè matè Yesu borè, bá tɛ í nə nke náá mmesàà, kè tɛè bántè Yesu ke dò wèè nóú nho nɔu tɛ ìnkè kè tɛ miəkùnnɛ. ³³ Kè Yesu né tɛ dɛtɛ kékenténè ditǐnnì, kəbaá o nómbɛ tɛ to miəke, kédèè kəsute o nómbife kékááké tɛ nóndɛnfè, ³⁴ kédèè kébóúté kǐnkè, kəwei mediè nke dò: Efufataa! (Dèè tu yèe kpɛtɛ).

³⁵ Dende bàmbà kè tɛè òntɛe keè, kəna kənnáá mmesàà. ³⁶ Kè Yesu bè nàké ke dò bè báá yie nkòo mòu tì kèè, kè bèè yete kənnáá, kòo bè nàké kè bè nàké, kè bè nçǐkè ke náante tipǐti timəu. ³⁷ Kè dèè di benitibè mediè mmóməmməmmə kè bè nnáá nke tú: Ò dòòri deməu kè dè wennimu mediè, nhò kèèkùnko yewũǒ nyèè nóndié ndàri kè yè na ke nàké mmesàà.

8

*Yesu dǒòmè tidietì kè benitibè sikəupisìnàà di
(Wénté Matie 15:32-39)*

¹ Diyiè terì marì kè benitibè tó tíí nYesu borè kénsū bè í mməke bè bo di mù, ² kè Yesu yú o tancóumbè kè bè nàké ke dò: Mesémmè mɛè mpǐnnè benitibè bie! Diyiè tǎánnì ndi yíe nkè bè m bonè bá bè í məke bè yo mmù. ³ Kè m bè cíe mbè bo duónè dikònni kuce ke yé bèmabè bonnìmmè dedétirè. ⁴ Kòo tancóumbèè

ò tǝ́nné ke dò: Ti bo pété de pǝ́ǝ̀bè dikpáà dii mmieke kè bèe di kénsànnè? ⁵ Kè Yesu bè beke ke dò: Di m̀ake pǝ́ǝ̀bè bède? Kè bèe ò tǝ́nné ke dò: Pǝ́ǝ̀bè bèyiekè.

⁶ Kòo duó nkè difinnì karoo ketenkè, kòo túóté pǝ́ǝ̀bè beyiekè bembè késante Kuyie, ké bè wèrì kédúó nho tancòumbè ke dò bèe totí benitibè, kè bèe bè totí. ⁷ Ke s̀ mbè tonè siyĩ sámposi masi kè Yesu m̀ao Kuyie nkó mesàà nkénáké o tancòumbè ke dò bèe sì totí. ⁸ Kè bèe di bemou kénsànnè kè dè nsús nke piéké yemómmùyákè yèyiekè kè bèe t̀. ⁹ De kó benitibè do bo mbo sikoupsinàà (4000) ndi bèè di. Kè Yesu duó nkè bèe kò. ¹⁰ Yesu nè o tancòumbè kè bè p̀ankè ta kudabekù kékote Dadimanutaa kó ketenkè.

Fadisǝ̀be do díimè Yesu

(Wénté Matie 12:38-39, 16:1-4 Duku 11:16-29, 12:54-56)

¹¹ Kè Fadisǝ̀be ndíi Yesu kékoteni ké nhò ǹinè ke tú: Dòò d̀marè d̀è bo cúténi kǝ́nkè, d̀è bo benke Kuyie nkuù da t̀nnimè. ¹² Kè Yesu wei mediè nke dò: Ba nkprí nte kè di mm̀nni k̀be m̀ békú ke tú n d̀òò tidietì. M̀mmuò nwe n di náammè bè báá yà tidietì matì.

¹³ De kó dif̀nkúò kè Yesu íté deborè kéta kudabekù késénté menie nyáà terì.

Yesu tancòumbè do í banté ò d̀̀ri t̀̀ dietì bonèní d̀

(Wénté Matie 16:5-12 nè Duku 12:1)

¹⁴ Kè Yesu tancòumbèe yè mbè bo ntomè pǝ́ǝ̀bè kénta pǝ́ǝ̀ omáà be dabekù mieke. ¹⁵ Kè Yesu bè ǹaké ke dò: Daatenè Fadisǝ̀be nè Edoti be kó mutie mùù muuti pǝ́ǝ̀ mu kpéí.

¹⁶ Kòo tancòumbè nnáá mbemáà ke tú: Ò náá mmie nti í t̀ mèè kpéí nke pǝ́ǝ̀bè.

¹⁷ Kè Yesu banté be yèmmè ké bè ǹaké ke dò: Dè d̀omme kè di toti di yèmmè pǝ́ǝ̀ ìnkè, di mu nyí bantáà? Di mu nyí yǝ́táà?

¹⁸ Di to yeè kpeñnàà? Di me mm̀ake inuò nke í wúónáà? Di me mm̀ake yeto ke í yoà? ¹⁹ Di í kpaá ke yé n sòò wèrì pǝ́ǝ̀bè bènùmmù kè benitibè sikoupsinùmmù (5000) cááké, kè bèe súò nkémpíéké nyemómmùyákè yèdè kè di t̀? Kè bèe ò tǝ́nné ke dò: Tǝ́pítè nè yèdèè. ²⁰ Kòo yí kébéi nke dò: Kè n wèrì pǝ́ǝ̀bè bèyiekè kè benitibè sikoupsinàà (4000) cááké kè d̀e súò nkémpíéké nyemómmùyákè yède kè di t̀? Kè bè d̀: Yèyiekè.

²¹ Kè Yesu bè beke ke dò: Bá di mu nné í bantáà?

Yesu wéimmè kuyũ̀nkù

²² Yesu nè o tancòumbè kè bèe tuòke Betisaidaa, kè bèe ò toní kuyũ̀nkù makù kòò bántè ke dò wèe kù kááké ké kù miek̀nnè. ²³ Kè Yesu dete kuyũ̀nkù kèyènnè dihei mànkù, késute o ǹómbife tinóntũ̀ti kékááké ku nuò, kénósò nho nõu ku

ĩnkè, ké kù beke ke dò: A yà dèmaràà? ²⁴ Kè kuyũḍnkũu wénté ke dò: N yà benitìbè mbe kè bè dònne detie nke centi.

²⁵ Kè Yesu yíe képi ku nuò, kù wénté dii m̀nni ké ns̀ nkù wùó mpáíi ke wùó ndemou. ²⁶ Kè Yesu ò nàké ke dò: Kò nha cĩètè a né báá kété diheì mièke.

Benitìbè yè nYesu tu wè

(Wénté Matie 16:13-20 nè Duku 9:18-21)

²⁷ Yesu nè o tancòumbè kè bè nkòri Fidipu kóó Sesadee kó yehékè, kè Yesu be beke ke dò: Benitìbè yèmmè dò n tú we?

²⁸ Kè bèè ò t̀nné ke dò: Bèmabè yèmmè dò nha tú Isāā-Batiisi, kè betòbè yèmmè dò nha tú Kuyie mpāānāānti náāntò diewè Edii kè betòbè kōme dò nha tú Kuyie mpāānāānti náāntè kóó m̀u.

²⁹ Kè Yesu beke o tancòumbè ke dò: Díndi yèmmè dò n tú we? Kè Pierii ò t̀nné ke dò: A tú Kirisi nwe Kuyie ntāāté wè koò tōnni.

³⁰ Kè Yesu bè cau nke dò bè báá yie nkoò m̀u ti kèè.

Yesu nàkémè ò yóó kúmè keyánté

(Wénté Matie 16:21-28 Duku 9:22-27)

³¹ De m̀nni kéketé ké mbè náá nke tú: Onitìbire dò nkéféũtému mediè, kè Kuyie ncĩètè kó bekótìbè nè ikuó niùbè kó bekótìbè nè ikuó wāābè kè bèè ò yete kóó kùò, diyie tāānni yiè kòo yánté.

³² Kè Yesu nti mbè náá mbá ò í sori, kè Pierii ò yu kékenténè ké nhò kpānnè. ³³ Kè Yesu wēēte kéwénté o tancòumbè képi mPieri ke dò: Fũte m borè f̀ ndibòò, ke yé a yèmmè í tùmè Kuyie nkōme, mè tú menitiyèmmè mme.

Ti bo ntũ mmèè botí Yesu

(Wénté Matie 16:24-28 nè Duku 9:23-27)

³⁴ Kè Yesu yú o tancòumbè nè ditĩnni ké bè nàké ke dò: Kòo m̀u dó ké n tũnne wèe duó nhomáà kètò o dapāātí ké n tũnne.

³⁵ Ke yé wèe bo ndó kédeeté o fōmmu ò bo mù fétinne, kè wèe yete o fōmmu n kpéi nè n náānti kpéi kòo mù pèté. ³⁶ Oniti bo cōnte ba kòo m̀ke kutenkù kuu nkperè demou kòo wēnni né feti?

³⁷ Oniti bo yietí ba kòo wēnni yenté! ³⁸ Ke yé ifei bo mbo wè nè n kpéi nè n náānti kpéi di mm̀nni kó benitìbè bèè b̀tinné Kuyie nke d̀ori meyei mbe cuokè, mí nhOnitìbire m m̀nke bo nhò m̀kenè ifei m bo nwētini dii m̀nni nè Kuyie nkó tikpeti ke néinè Kuyie ntōrè.

9

¹ Kè Yesu yíe kébéi nke dò: M̀mmuò nwe n di náāmmè díndi bèè bo die ndi kó bèmabè yó nkpaá ke fòumu keyà Kuyie nkpaātìyuu t̀kenimè nè muwērimú.

*Yesu kǎnti cèètémè
(Wénté Matie 17:1-13 nè Duku 9:28-36)*

² Kè yewe yèkuòò pēēté kè Yesu túóté Pieri nè Isaku nè Isāā kè bèe deke ditārì diērì marì ìnkè bēmáà borè, kè Yesu kǎnti ceete kè bè nhò wùó. ³ Kòò yààtìi pèike kémmiēti mediē, onìtì mǎù báá na kédòò o yààtì kè tìi pèike mē botí ketenkè kie nyīnkè. ⁴ Kè bèe yà Edii nè Mǎyiisi kè bè kǎtení ke náánnè Yesu. ⁵ Kè Pieri dǎ: Okóti, dè wennimu ke dò ntí mbo diē, ti bo dǎò titouti tìtǎāti, fǐ nkumáà, Edii kutekù, Mǎyiisi kutekù.

⁶ Ke yé kufōwáà ndo bè autémè, kòò í nyé ò tu mù. ⁷ Kè diwetiri marìi kǎtení kè di déé mbè dàtínné, kè bèe keè metammè mamè di miēke kè mē tu: Yie nwèè tú m bire kè nh ò dǎ mediē, nyíēnnè o kpeti.

⁸ Dende bàmbà nkè Yesu tancòumbèe nyóó daatení kémóntóo betòbè, kényà Yesu máà, kè weè bè kpaánè.

⁹ Bè cùténí dii mǎnni ditārì ìnkè kè Yesu bè cau nke dǎ: Di báá náké òmǎù di yà dè, kè Onìtibire yàa yánténè.

¹⁰ Kè bèe yie nho náàntì ke né mbékú betòbè ke tú: Ba ntú ke yánté? ¹¹ Kè Yesu tancòumbè ò beke ke dǎ: Ba nkprí nte kè ikuó wǎàbè tu Edii weè dò nkéketé kékǎtení? ¹² Kè Yesu bè tēnné ke dǎ: Mómumu nwe Edii dòmmè kékéte kékǎtení kētũntē demǎu, ba nkprí nné te kè tì wǎri ke tú: Onìtibire dò nkéféütē mediē nkè bèe dè sènkèrì. ¹³ N né di náámmu ke tú Edii kǎtenímu kè benitibè ò dǎò bè dǎ mēè botí, kéndònnè tì wǎrimè o kprí.

*Yesu tancòumbè do yēkemè bè bo betimè dibò
(Wénté Matie 17:14-21 nè Duku 9:37-43)*

¹⁴ Yesu nè Pieri nè Isaku nè Isāā bè tũðke dii mǎnni o tancòumbè tǎbè borè ke sǎ nditĩnni diērì bè murí kè bè diētĩnè ikuó wǎàbè. ¹⁵ Bè yàní dii mǎnni Yesu kè dèe bè di kè bè ncokòò kòò dǎú. ¹⁶ Kè Yesu beke o tancòumbè ke dǎ: Nè be di diētì ònti ìnkè? ¹⁷ Kòò nìtì mǎùu béinní ditĩnni miēke ke dǎ: Okóti n kǎtenní m bire nde a borè, dibòò marì dii dè ta ke dǎnne de nǎndenfè. ¹⁸ Bá kùù píkù kè di dè pĩ ndii dè bǎ nkè tinóntũpũtì nyìè de nùù kè dè cáá nde nìi nkésǎté. Kè m bántè a tancòumbè bá bè í na ke di bètì.

¹⁹ Kè Yesu bè náké ke dǎ: Itookperí yembè díndi! Míi yó nhǎ ke di bonàà? Míi yó nhǎ ke di tǎà? Kǎtenní debire m borè. Kè bèe dè kǎtenní.

²⁰ Dibòò yà dii mǎnni Yesu kékpekii debire, kè dèe do, kémbrímu kè tinóntũpũtì yìè de nùù. ²¹ Kè Yesu beke debire cice ke dǎ: Nè òndaà ndi dè ò ketémè? Kòò dǎ nè de bíkémbénti. ²² Kuce mēpéu kè dibòò dè buò mmuhǎá mmieke nè menie mmieke ke bo dè kùò. Kàa bo na kédòò demarè a ti kuó mmesémmè kè ti teennè. ²³ Kè Yesu dǎ: Ba nte kàa tú kè m bo na! Kàa n tá dè í yóù.

24 Kè debire cicee kuónko ke dò: N támu, a né n teennè kè n tákùmèe deuke.

25 Kè Yesu yà ditĩnni cokùnímè ke péi ndibòò ke dò: Fó ndibòò dii ònkùnne debire: Yè debire ke ténke báá wētení!

26 Kè dibòò kuónko mediè nképekii debire kényè, kè debire nduó ke dò ndè ku, nè de kpéi nkè bèmabè ntú dè kúmu. 27 Kè Yesu né pí nde ndùtè kényínní kè dèe cómmú.

28 Yesu kò ndii mònni teciētè bemaá borè kòo tancòumbè ò beke ke dò: Dè dòmmè kè tínti í na ke dènnè de kó dibòò? 29 Kè Yesu bè tēnné ke dò: Mubáammu muù máà bo na kédènnè dibòò dii mbotí.

*Yesu do náammè o kũũ nkpeí kuce medérímè
(Wénté Matie 17:22-23 nè Duku 9:43-45)*

30 Kè bèe íté deborè kempēnké Kadidee kó ketenkè bá Yesu í ndó bè nyé o kpéi. 31 Ò do dó kēmməke mēfiè mme kētié nho tancòumbè, ò do bè nàá mbè yóó pí mēmmē wenwe Onitibire keduó mbenitibè kè bèe ò kùò, kòo yánté diyìè tāánni yìè.

32 Bá bè í mbanté de kó tináantì tu mù, bè me nyí ndàátí ke bo ò beke tìmatì.

*Yesu tancòumbè do diètìmè ké bo yà wèè bè baké
(Wénté Matie 18:1-5 nè Duku 9:46-48)*

33 Bè tùòke dii mònni Kapennaammu kēmbò teciētè miēke kè Yesu bè beke ke dò: Di do dièti ba nkpeí nkuce?

34 Kè bè ndò nyúóó, ke yé bè do diètìmè ke bo yà be miēke wèè bè baké wènwe. 35 Kè Yesu karoo kényú o tancòumbè tēpiítè nè bèdébè ké bè nàké ke dò: Di miēke kè wèè dó kēmbaké betòbè ò ntú osámpòu kéntú betòbè kóo tǎntì.

36 Kédeè kédetení debire kécónné be cuokè ké dè ɔrí ke dò: 37 Kè wèè cǔuté o cfiētè debire sámpòrè dèè mǎnnè diē n kpéi, mí nwe ò cǔuté, kè wèè n cǔuté ò í cǔuté míí máà, ò cǔuténnemu wèè n tǎnní.

*Yesu kpannèmè o tancòumbè bè yete mēè kpéi nwèè bèti yebòkè
nè Yesu yètìrì*

(Wénté Duku 9:49-50)

38 Kè Isāá náké Yesu ke dò: Okótì, ti yà òmòu nwe kòo bèti yebòkè nè a yètìrì kè ti ò bàa ke yé ò í ti nēinēmè. 39 Kè Yesu bè tēnné ke dò di na bá nyete ke yé òmòu í yóó na kédòò tidietì nè n yètìrì, dende bàmbà nkéwēte ké n sáá. 40 Ke yé wèè í yete ti kpèti, ò ti wēnnémèmu. 41 Wèè bo di yēnté menébuo nkè dí yà dí tú mēè kpéi n kòbe, n di nàá mómmuò nwe de yìè mbáá mǎnté de kó ticuuti.

*Wèè bo bə nhotòu meyi mmieke
(Wénté Matie 18:6-9 nè Duku 17:1-2)*

42 Kòò mǎu bo mbesánpòbè biè bèè n tá be kóò mǎu meyei mmièke, de yiè kè bè ò dùù nditári dièri kédootóo dàméèri mièke dè ntǎu. 43 Kàa nùtè tɛè yó nte kàa dǎò meyei, nkéété tɛ, a bo mmǎkemè mufòmму sǎà nè kubakù kumáà, dè tǎũnè a bo mmǎkemè debaà ndèdèrè ke né ta muhǎá mmùù í kǎ mmu mièke. [44 Mu mièke yebiè yèè càá ntikǎnti yè í kǎ, de kó muhǎá me nyí kǎ.] 45 Kàa naàcètè tɛè yó nte kàa dǎò meyei nkéété tɛ, a bo mmǎkemè mufòmму mùù bo sǎà ke kpa tenaàcètè, dè tǎũnè a bo mmǎkemè sinaàcèi sidé ke né ta muhǎá mmùù í kǎ mu mièke. [46 Mu mièke yebiè yèè càá ntikǎnti yè í kǎ, de kó muhǎá mme nyí kǎ.] 47 Kàa nǎnfè fɛè yó nte kàa dǎò meyei nkpéété fɛ, a bo tamè Kuyie nkpààtiyuu mièke nè kunǎnfièkù, dè tǎũnè a bo mmǎkemè inuǎ nyidé ke né ta mmuhǎá mmùù í kǎ mmu mièke. 48 Mu mièke yebiè yèè càá ntikǎnti yè í kǎ, de kó muhǎá mme nyí kǎ.

49 Bè yóó yááké benitibè bɛmǎu nè muhǎá mmu.

50 Mukókúú ntú dɛmarè sààrè ndɛ, kè mù né fétinne mu naati di bo mù náríkunnɛ ba? Di fòmму mmǎke mukókúú nkó kunaatí kè di nnaatinè ditǎbè.

10

Onitì nè o pokù be kó muyatimù

(Wénté Matie 19:1-12 nè Duku 16:18)

1 Kè Yesu íté deborè kékɔte Sudee kó ketenkè mǎnku, késénté Suditɛé kó kukó, kè benitibè tó tíínko o borè kòo mbè nǎá nKuyie nnáaǎnti ò ǎ mbè nǎá mmèè botí.

2 Kè Fadisièbe ndó kóó yááké kékɔtení o borè, kóò beke ke dǎ: Ikuǎ yie nhonitì bo betimè o pokàà? 3 Kè Yesu bè tɛǎné ke dǎ: Mǎyiisi kó ikuǎ yè nti ndǎari ba? 4 Kè bè dǎ: Mǎyiisi kó ikuǎ yè nkòo nitì dǎ kèbeti o pokù wèè wǎri muyatimù kó dipátiri kóò duǎ nkóò bèti. 5 Kè Yesu bè nàké ke dǎ: Di kó itookperí kpéi nte kè Mǎyiisi di duǎ ndɛ kó ikuǎ. 6 Meketimè mǎnni dè do í me ndò, Kuyie ndo dǎò onitì nè o pokù nwe. 7 Dɛè kpéi nte kòo nitidùù bo yóu o cice nè o yǎ kétaunnè o pokù. 8 Kè bèè naá nhonitì omáà, de mǎnni bè ténke í bo bèdébè, bè naá nhonitì omáà ndi. 9 Onitì tǎ mbáá yate Kuyie ntàu ndè.

10 Bè kò ndi mǎnni tɛcǐtɛ kè Yesu tancòumbèè wɛtɛ kóò beke de kó tináaǎnti tu mù. 11 Kè Yesu bè nàké ke dǎ: Kòo nitì yete o pokù ke tùóté otǎu ò yùúkumu ke yeténè oketiwe. 12 Kòo nitipòkù wèè me nyete o dǎu ke cǎnté otǎu o tú wèè bùtinnè wɛnwɛ o dǎu ke dǎuti dǎutinè benitidaabè.

Kuyie nkpàti bo bèè dǎnnè ibí be kpéi nke

(Wénté Matie 19:13-15 nè Duku 18:15-17)

13 Kè benitibèè kɔtenní ibí sǎmpóì Yesu borè kòo bo ì kàáké, kòo tancòumbè mbè kpànnè. 14 Yesu de yà dii mǎnni kè dɛɛ

ò yonke kòo bè nàké ke dò: Yóunè kè ibí nkər̀r̀nì m borè di bá nyi bètì, ke yé Kuyie nkpr̀ààtiyuu bomè bèè ì dònne be kpéi nke. ¹⁵ Timómm̄nti nti n di náámmè. Kè wèè í yie nKuyie nkpr̀ààtiyuu nè debire kó meyèmmè, ò báá na kéta di miéke.

¹⁶ Ò yí memme ké ì ər̀í ké ì nój̄ nho nou ké ì pā mesàà.

Yesu nè tikp̀ati yìè

(Wénté Matie 19:16-30 nè Duku 18:18-30)

¹⁷ Yesu iti dii m̀nni kòo niti m̀ou cokéni kéninkóo o ìikè kóò beke ke dò: Okóti sàawè n d̀ nkéd̀òò ba kèpété mufòmmu mùu bo sàà? ¹⁸ Kè Yesu ò nàké ke dò: Ba nkpr̀éi nte kàa n tú osàawè, òm̀ou í wenni kè dè í tú Kuyie mmáà. ¹⁹ A yému Kuyie ntannò yèè tú: A báá ku onitì, a báá duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a d̀ou, a báá yúúkú, a báá caàrè otòu kó diyètiri, a báá ciitè otòu, ndè a cice nè a ȳ. ²⁰ Kè de kóo niti ténne Yesu ke dò: Okóti n d̀d̀mu dendè kó dimàà nè m b́kém̀b̀nti miéke. ²¹ Kè Yesu ò wènté ké nhò d̀ó, kóò nàké ke dò: Dèmarè máà deè kpr̀áa ke da d̀nni, kote kèfitè a m̀ke dè, kèpāmmú idíiti beçiribè, de m̀nni a bo pété keĩnkè kó tikp̀ati ké né katení ké n t̄unne.

²² Odapàà wenwe kèè dii m̀nni de kó tináaanti kòo ìikèe soute, kòo íténè meyeñcaàrimè ke yé ò do m̀kemè tikp̀ati mediè.

²³ Kè Yesu wénté wénté o tancòumbè ke dò: Dè yóunèmu bèè m̀ke tikp̀ati bè bo tamè Kuyie nkpr̀ààtiyuu miéke.

²⁴ Kè dèe di o tancòumbè de kó tináaanti kpéi, nkè Yesu yíé ké bè nàké ke dò: M bí dè yóumu a bo tamè Kuyie nkpr̀ààtiyuu miéke. ²⁵ Dè bo nyóunè tikp̀ati yìè mbo tamè Kuyie nkpr̀ààtiyuu kèpèèté yòyó bo tamè feyárfife fiè.

²⁶ Kè dèe dake di o tancòumbè de kó tináaanti ìnkè kè bè mbékú betabè ke tú: Kè dè d̀o mmemme we mbo na kécooté?

²⁷ Kè Yesu mbè wùó nké bè nàké ke dò: Dè yóunè benitibè mbe, dè í yóunè Kuyie.

²⁸ Kè Pierii náké Yesu ke dò: Ti yóumu demou ke da t̄unne. ²⁹ Kè Yesu ò ténne ke dò: M̀mmu nwe n di náámmè òm̀ou í yóu o c̄ètè, yoo o neí, yoo o t̄abè, yoo o cice, yoo o bí, yoo o paku n kpéi nè Kuyie nnáaanti kpéi, ³⁰ kè í mpété ticuuti kè dèe nój̄ nkuce tekòutè (100) meborime mèè kpr̀aani me miéke. Sicéí, nè o neí, nè o t̄abè, nè o ȳbè, nè o bí, nè depaa nnè meféũtímè. Ke né mm̀ke mufòmmu mùu bo sàà meborime mèè kpr̀aani me miéke. ³¹ Besũkùbè bèè tu beketibè di mm̀nni bè bo naá mbesambe, kè besũkùbè bèè tu besambe di mm̀nni kè bèe naá mbeketibè.

Yesu do kər̀imè Sedisademmu kuce mesomme

(Wénté Matie 20:17-19 nè Duku 18:31-34)

³² Yesu nè o tancòumbè kè bè nkérí ke kəri Sedisademmu kòo tancòumbè k̄mb̀ù̀ti duò kè kufōwáá mbo bèè bè t̄u. Kè Yesu tó yú o tancòumbè ké mbè náà t̄i yóó ò t̀òkení, ke tú: ³³ Ti mè nkəri

kù Sedisademma, bè bo pĩ nhOnitibire, kédúó nyikuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wāābè kè bè dō ò dō nkékuomu kóò duó mbèè í tú Sifube. ³⁴ Kè bè nhò daú koò sùu tinántũti, kóò puotí yedá, kóò kùò, yewe yètāāti kó difōnkùò kòo yánté.

*Sebedee kó ibí do dómè kéntú beketibè
(Wénté Matie 20:20-28 nè Duku 22:25-27)*

³⁵ Kè Sebedee kó ibí Isaku nè Isāā katení Yesu borè kóò nàkè ke dō: Okóti ti dō a ti dōdōmu ti yóó me nda beké ti. ³⁶ Kè Yesu bè beke ke dō: Di dō n di dōdō ba? ³⁷ Kè bèè ò tēhné ke dō: A bo mbo dii mōnni a kpàti dieti mieke, a yóu kè ti nkari yie nha bakù yóu, otòu kucānku. ³⁸ Kè Yesu bè nàkè ke dō: Di í yé di m békú ti di bo na kényā n yóó yā fèè bōdōfāā? Di bo na kè bè di ānné be yóó nh ānné wèè bātēmmāā? Kè bè dō: Eé, ti bo na. ³⁹ Kè Yesu bè tēhné ke dō: Mómumu ndi yóó namu kényā n yóó yā fèè bōdōfē. Kè bè di ānné bè yó nh ānné wèè bātēmmù. ⁴⁰ Dè né í tú mī yóó tāāté bèè yó mbo m bakù yóu nè kucānku, de kó yekārè Kuyie nyè dōdō bèè kpéi mbèè yè te.

⁴¹ Yesu tancóumbè sōmbe tepítè ti kèè dii mōnni kè be mieke pēike Isaku nè Isāā. ⁴² Kè Yesu bè yu bemou kè bè nàkè ke dō: Di yému ke dō mbèè tu bekpàatibè yebotè mieke bè yè fēũnkómè, bèè tu bekperibè ye mieke kè bè yè diinko mesémmè. ⁴³ Di kperé í dō nkéndò memme, wèè dō kéndeu di mieke wè ntú di kóo tōnti. ⁴⁴ Kè wèè dō kéntú oketiwe di mieke wè ntú dimou kó kudaakù. ⁴⁵ Ke yé Onitibire í katenímè ke bè bo mpĩ de tōmmú, dè katení ke bo pĩ mmutōmmú mmu benitibè kpéi nkéduó nde fōmmu kédenne kusũkù meyei nkó tidaati mieke.

*Yesu wéimmè kuyũñkù Baatimbee
(Wénté Matie 20:29-34 nè Duku 18:35-43)*

⁴⁶ Kè bèè tuōke Sedikoo Yesu nè o tancóumbè bè yèti dii mōnni de kó diheì kè kunitisũkù péu bè tũ, kè kuyũñkù makù bè tu kù Baatimbee, Timbee kó debire kè kù kàri kuce nùu ke móú. ⁴⁷ Kù kèè dii mōnni kè bè tú Yesu Nansareti kou weè pēnké kè kùu pēnké ke dō: Dafiti kó debire, Yesu n kuó mmesémmè.

⁴⁸ Kè benitibè nkù kpānnè ke tú kùu cīkékè kè kù né dōke pēnké ke dō: Dafiti kó debire á n kuó mmesémmè! ⁴⁹ Kè Yesu cómmóó kébéi nke dō: Yúnni we!

Kè bèè kù yu ke dō: Ò da yumu, íté nè tikōnyauti.

⁵⁰ Kè kuyũñkùu ítení kédootóo ku yaabòri kéitóo mecāā nkékétóo Yesu bíékè. ⁵¹ Kè Yesu kù beke ke dō: A dō n da dōdō ba? Kè kuyũñkùu ò nàkè ke dō: N dō kēwéntému. ⁵² Kè Yesu kù nàkè ke dō: A tá mēè kpéi nke dō m bo na ke da miékunne, íté! Kāa miētému.

Kè kù pānke wénté kēneinè Yesu.

11

Yesu tatimè Sedisadεmmu ke deke disāmmarímbii
(Wénté Matie 21:1-11 nè Duku 19:28-40 nè Isāā 12:12-19)

¹ Bè tòónnènkò dii mǎnni Sedisadεmmu kémberínè Betifasee nè Betannii Odifè tārì také, kè Yesu tō nho tancòumbè bèdébè ke dò: ² Kǎtenè dihei dii bo di ìkè, di bo mbo tuǎkoo kèyà disāmmarímbii, òmòu mu nyí dèke di kè di piítí, kè dí di pité kékǎtenèní. ³ Kòò mǎu di beke ke yí: Dè dòmme kè di di pitírí? Dí ò nàké ke dò: Ti Yiè nweè di dó. Dende bàmbà nhò bo di yóu kè dí di tùóténí.

⁴ Kè bèe kǎte ké mènke nsó disāmmarímbii mari piítí teciètè matè kó ditowaà kuce nùu, kè bè ndi pitírí. ⁵ Bèè dè bo kè be kó bèmabèe bè beke ke dò: Di dǎori ba? Dè dòmme kè di pitírí de kó disāmmarímbii? ⁶ Kè bèe bè tǎnné Yesu do bè nàké tì, kè bèe yóu kè bèe di tùóté, ⁷ kè di kǎtenní Yesu borè kénósò mbe yààti di ìnkè kè Yesu deke. ⁸ Kè besükùbè mpiénko kuce mesàà nkè betabè piiti be yààti ku ìnkè. ⁹ Bèè ni Yesu ìkè nè bèè ò tū nkè bè mpièkù ke tú: Kuyie nyètìrì ndeu! Mesàà nní mbonè fí nwèè kèríní nè ti Yiè nkó diyètìrì. ¹⁰ Kuyie ndéúkunnè dikpààtiyuu dii kèríní ti yààrì Dafiti kperi, Kuyie nyètìrì ndeu ke ìnkè!

¹¹ Kè Yesu tuǎke Sedisadεmmu kéta Kuyie nciètè ke wénni demǎu, ò dèè dii mǎnni ke sǎ ndiyiè dèè, kòò kǎte Betannii nè o tancòumbè tepíitè nè bèdébè.

Yesu béinnèmè mutie bè tu mù fikié
(Wénté Matie 21:18-19)

¹² Kè dèe wenté kè bè nyetini Betannii kè dikònni pí nYesu. ¹³ Kòò yà mutie bè tu mù fikié medétimè kè mù ã tifaàti kòò kǎtoo ke bo yà yebe bo mbo, ò tòónko dii mǎnni, kèyà tifaàti máà, ke yé dè do í tùmè de kó detie mpei dii mǎnni. ¹⁴ Kè Yesu béinnè de kó mutie ke dò: Òmòu ténke báá cááké a be nè a bo mbomè. Kòò tancòumbèe keè ò béimmè.

Yesu bètimè bepótambè Kuyie nciètè
(Wénté Matie 21:12-17 nè Duku 19:45-48 nè Isāā 2:13-22)

¹⁵ Bè tùòke dii mǎnni Sedisadεmmu kè Yesu ta Kuyie nciètè kémbeti befítibè nè bedombe, kébuó mbedíticeetibè kóò tábùribè nè bèè fiiti sinónkpeé be kǎrè. ¹⁶ Ò í nyie nkòò mǎu mpènkùnè tipotanti Kuyie nciètè borè, ¹⁷ kédeè ké mbè tiè nke tú: Ti wǎrimu ke tú: Bè bo nyu n ciètè ke tú mubáammu kpete yebotè yemǎu yó mbáá ndè kè díndi né tè dǎò beyóóbè kó disòrì.

¹⁸ Kuyie nkuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wǎàbè tì kèè dii mǎnni kénwanti bè bo yímè kèpí nYesu kékuo, ke né nhò dé ke yé benitibè bemǎu do pénsirimè o náànti. ¹⁹ Dè yuoté dii mǎnni Yesu nè o tancòumbè kè bèe yè dihei.

A bo mbáámmè Kuyie nke tá
(*Wénté Matie 21:20-22*)

²⁰ Kè dèe wenté kè bè mpēnké kényà muù tie kè mù kpeí nè mu cīēnko. ²¹ Kè Pierii dentení dèe wee dòò kénáké Yesu ke dò: Okótí wénté mutie a wee béinnè mù ke kpeí.

²² Kè Yesu bè tēnné ke dò: Ntánè Kuyie, n di náá ntimóm̄m̄nti nti ²³ kòò m̄òu nàké di ntári ke yī: Íté a me mbo dè kédò dàm̄èèrì miēke bá ke í yīēkù, ke tá ke dò nhò béi ntí bo d̄òò, tì bo d̄òò. ²⁴ Dèè kpéí nte kè n di náá nke tú: Di m̄óú dèè kó dim̄àà nè mubáámmu miēke di ntá ke dò ndi dè p̄tému, Kuyie bo dè ndi duó. ²⁵ A cómmú diì m̄ònnì ke báá nKuyie nkàa d̄enteni ke dò nha m̄àkenè òm̄òu t̄imatì cīē nwe, kàa cice wèè bo kēīnkè kòò da cīē nha yei. [²⁶ Kè di me nyí cīēnko dit̄òbè, di cice wèè bo kēīnkè, ò báá di cīē ndi yei.]

Yesu w̄ērímú bonní de?
(*Wénté Matie 21:23-27 n̄è Duku 20:1-8*)

²⁷ Kè bèe w̄ete Sedisad̄emmu kè Yesu ícentì Kuyie nc̄ēt̄è miēke kè ikuó n̄iùbè kó bekótibè nè ikuó w̄āàbè nè Kuyie nc̄ēt̄è kó bekótibè kè bèe k̄atení Yesu borè, ²⁸ kóò beke ke dò: Nè òmmu w̄ērímú mmu a d̄òarin̄em̄è diē? We nda duó ndin̄uù kàa dè d̄òòrì? ²⁹ Kè Yesu bè tēnné ke dò: N yóó di beke t̄imatì m̄áà ndi, kè di n tēnné, n né di náké nè mùu w̄ērímú mmu n dè d̄òòrin̄em̄è. ³⁰ Isāā do āā wèè b̄at̄émmù do bonní ben̄it̄ibè bor̄àa kè Kuyie mborè? Dí n tēnné.

³¹ Kè bè nnáá m̄bem̄áà ke tú: Kè ti yī de kóò b̄at̄émmù do bonní Kuyie mborè ò dò: Ba nkpéí nné te kè di í tá Isāā? ³² Kè ti me nyī: De kóò b̄at̄émmù bonní ben̄it̄ibè bor̄è...

(Bè do dé ben̄it̄ibè m̄be, ke yē b̄em̄òu bè do yém̄em̄u ke dò nyIsāā tu Kuyie mp̄āān̄aant̄i náant̄ò m̄ómmu.)

³³ Kè bèe tēnné Yesu ke dò: Ti í yē. Kè Yesu dò: M me mbáá di náké nè mùu w̄ērímú mmu n dè d̄òòrin̄em̄è.

12

Betōmbè yeibe

(*Wénté Matie 21:33-46 n̄è Duku 20:9-19*)

¹ Kè Yesu mbè n̄àannè yen̄āānh̄ant̄iyè miēke ke tú: On̄it̄i m̄òu wèè do f̄ikú detie mbè tu dè f̄inyī, kémaá kuduotí ké dè f̄ii, kédammú dif̄òt̄irì bè yó nh̄ūt̄írì dè yetebe, kémaá didènnì bè bo ndekù di ke baa kupaku, kédeè k̄ít̄é k̄ékat̄e kupòòkù. ² Yetebe bi diì m̄ònnì kòò t̄ō n̄ho kóò t̄ōnti m̄òu betōmbè borè kè bè bo di duónko o kó yetebe. ³ Kè bèe ò p̄ī nképuotí k̄ébeti bá bè í nhò duó ndèmarè. ⁴ Kè kupaku yiè nw̄ete k̄ét̄ōnko ot̄ōnti d̄érì kè bèe ò k̄ōmmu kóò s̄ām̄mú. ⁵ Wèè te kupaku kòò yí k̄ét̄ōnko ot̄āánwè kè bèe ò kùò, ké me ndòò bet̄òbè p̄éu k̄énk̄òu biē nke puotí bet̄òbè.

⁶ Kòo biré deè máà nkpaá ò dọ̀ dè mediè nkòo dente ké dè t̄nko, kòo yèmmè ndò mbè bo dè yàte. ⁷ Kè bè né dake ke dọ̀: Ntenè wèè yóó tieke kupaku, yóunè kè tí ò kùò ké kù tieke. ⁸ Kè bèè p̄i nho biré kékuò kédootóo kupaku mànku.

⁹ Kè Yesu bè beke ke dọ̀: Kupaku yiè mbo dọ̀ ba de m̀nni? Kè bè dọ̀: Ò bo kote kékuò de kó bet̄mbè kéwaá mbet̄bè kéánné o paku miéke. ¹⁰ Di í kàa nt̄i w̄ari ke tú: Bèè maà bè dootóo dii t̄ari dii naá ndipũ̀ kó dit̄ari móm̄m̄ndaà? ¹¹ Ti Yiè nKuyie nkuu dọ̀ de kó tidiet̄i kè ti ti yà kè dè ti naati.

¹² Ikuó niùbè kó bekót̄ibè nè ikuó w̄āābè kè bè nwanti bè bo ȳimè kép̄i nYesu ke ȳé bè bantémè ke dọ̀ nho ānté bembé ke né yote dit̄inn̄i, k̄yóu, k̄íté.

Sesaa kper̄e nè Kuyie nkper̄e

(Wénté Matie 22:15-22 nè Duku 20:20-26)

¹³ Kè bèè t̄nko Fadisiēbe mabè nè Ed̄oti kó fenafe k̄obe mabè Yesu borè, kè bè bo ò díi nk̄yà ò bo béi nt̄imati k̄eyeté kè bèè ò p̄i. ¹⁴ Kè bèè k̄otoo Yesu borè kóò beke ke dọ̀: Okót̄i ti ȳému ke dọ̀ nha náá timóm̄m̄nti bá a í ȳìkù òm̄ou, bá kòo tú wè, ke benkú Kuyie nkó kuce nè timóm̄m̄nti. Dè wenni ke dọ̀ nti yiet̄i d̄ampóò Odommu k̄obe kóo kp̄àt̄à? Ti dọ̀ nk̄eyiet̄à, kè ti báa yiet̄i?

¹⁵ Kè Yesu banté be yèmmè bomè mèdémè, ké bè beke ke dọ̀: Ba nk̄p̄í nte kè di dọ̀ ké n díi? Duónnènni fedif̄e fem̄àà kè n yà.

¹⁶ Kè bèè ò duó, kòo bè beke ke dọ̀: We nte diyuu dii, nè diyèt̄iri dii? Kè bèè ò t̄ènné ke dọ̀: Sesaa, Odommu kóo kp̄àt̄i. ¹⁷ Kè Yesu bè n̄aké ke dọ̀: Duónnè Sesaa o kper̄e kéduó nKuyie nku kper̄e.

Kè dèè bè di mediè nnè ò bè t̄ènné ti kp̄í.

Dipopuò í bo k̄ènkè

(Wénté Matie 22:22-33 nè Duku 20:27-40)

¹⁸ Kè Sadusiēbe bèè í yie mbecír̄ibè yóó ȳántémè kè bèè k̄ateni Yesu borè kóò beke, ke dọ̀: ¹⁹ Okót̄i nte M̄oyiisi ti duó nyi kuó ke tú kòo nit̄i ku ke yóu o pokù bá ò í m̄ake debire, o nant̄e ò t̄utóté kòo peit̄e ibí kè ìi s̄oté wèè ku o c̄f̄èt̄è. ²⁰ Benit̄ibè mabè bèè do bo bèyiekè, kòo ketiwè m̄po kékú bá debire í bo. ²¹ Kòo d̄er̄i t̄utóté de kóo kúpokù, kékú bá debire í bo, kè dè me ndò ot̄āānwè. ²² Beyiekè bembé kè bè nt̄óu de kóo nitipòkù ke k̄, bá òm̄ou í nhò m̄d̄tenè debire, de kó dif̄nkuò kòo nitipòkù múnke kú. ²³ Becír̄ibè bo ȳánté dii yiè be we nyó nte de kóo nitipòkù, bem̄ou bè me nhò puokem̄emu?

²⁴ Kè Yesu bè t̄ènné ke dọ̀: Ntenè dèè kp̄í nte kè di yeté, di í banté t̄i w̄ari, di me nyí banté Kuyie nkó muw̄er̄ímú. ²⁵ Becír̄ibè bo ȳánté dii m̀nni benitidaabè í yó mpuokú, benitipòbè me nyí yó nyenkú, bè yó ndonnè Kuyie nt̄r̄è dóm̄mè mme k̄ènkè. ²⁶ Kè

becírìbè kóò káyánté kpeti nti, di í kàa mM̄oyiisi pátiri miéke Kuyie ndo ò nàké tì difāpèù miéke ke dò: Kù tu Kuyie nku Abarahammu nè Isaki nè Sakabu bè do tū nkùà? ²⁷ Kuyie nyí tú becírìbè kaku kù tú befòùbè kaku nku. Di yetému mediè.

Ikuó ù pēēté itei

(Wénté Matie 22:34-40 nè Duku 10:25-28)

²⁸ Kè ikuó wāātì m̄ou keè bè nàammè káyà Yesu tēñné mēè botí mesàà Sadusīēbe bèè í tá mukúkáyántímù bomè kētóonko Yesu borè kóò beke ke dò: Kuyie ntannùù òndi pēēté yeteyè.

²⁹ Kè Yesu ò tēñné ke dò òntenè dìi pēēté yeteyè: Kémúnè dīndi Isidayēeribe, ti Yiè nKuyie ntú Kuyie nku, kùù bo kumáà. ³⁰ Á ndó a Yiè nKuyie nnè a yēmmè mm̄m̄ou nè a wēnni dim̄ou nè a ciì mem̄ou nè a wērímu mum̄ou. ³¹ Nte diteri dìi dì tū: Á ndó otòù a dó mēè botí amáà. Yèmayè ténke í pēēté yie.

³² Kè ikuó wāātii ò tēñné ke dò: Okótì dè wennim̄u a nàké timómm̄anti nti, Kuyie mbo kumáà ndi kutekù makù í bo. ³³ A bo nkù dómè nè a yēmmè mem̄ou, nè a ciì mm̄m̄ou nè a wērímu mum̄ou, kéndó otòù a dó mēè botí amáà deè pēēté bè feu ù wūō ke tuò nyewūōtòrè ñnkè Kuyie nkprí, ke kù pāānnè yepārè teyè péu.

³⁴ Kè Yesu nsó nwe ò tēñné nè mecii nkóò nàké ke dò: Á tókén̄emu Kuyie nkprààtiyuu.

De kó difōnkúò òm̄ou ténke í ndàátí kóò beke timati me kó kubotí.

Kirisi nè Dafiti

(Wénté Matie 22:41-46 nè Duku 20:41-44)

³⁵ Kè Yesu nsaké ke bè tiè Kuyie ncīētè miéke ké bè beke ke dò: Ikuó wāābè bo yīme ke dò Kirisi tú Dafiti yaābire? ³⁶ Ke yē Muyaansàamù do niitémè Dafiti kòò béi nke dò: N Yiè nKuyie nnakému n yiè nke yī ñkari m bakù yóù kè n yàà da duónnè a kprantídèntabè kàa bè cùùti.

³⁷ Kè Dafiti do ò yu ke tú o Yiè, o Yiè mbo yīme kéwēte kéntú o yaābire? Kè kunitisükù nhò kēm̄m̄ú kè dè kù naati.

Yesu yēmmè bè ndake ikuó wāābè kpéi

(Wénté Matie 23:1-36 nè Duku 20:45-47)

³⁸ Kè Yesu mbè tiè nke tú: Daatenè ikuó wāābè kpéi mbèè ò ndó kénhā yeyaābòrè dieyè kè benitibè bo mbè d̄ou nkè bè d̄eúkunko yaārè miéke. ³⁹ Ke ò ndó yekàrè de ùkè kpeye titiintouti miéke nè yebaa miéke. ⁴⁰ Ke fekù bekúpobè kperè, ke ò mbáá Kuyie kém̄ante, Kuyie mbo bè poté kè dè ncáá ke yóù.

Okúpocīri kó dipānni

(Wénté Duku 21:1-4)

41 Diyie mari kè Yesu nkari Kuyie ncīètè miεεε ke wetí bè ãà dè idíítí, ke wéí benitibè ãà mèè botí, ke tikpàti yembè péu ãà idíítí mediè. 42 Kòo kúpocīrì mǎu tuǎkení kéǎnné fedífè sámprófè. 43 Kè Yesu yú o tancòumbè ké bè nàké ke dò: Mómumu nwe n di náammè okúpocīrì yie nweè ãnné kè dè pēētè betǎbè. 44 Ke yé bè ãàmè ke suǎmmu mediè. Wenwe nè o cīti miεεε kòo ãnné ò do mǎke fè ke bo dinè femǎu.

13

Kuyie ncīètè kó mupòmmù

(Wénté Matie 24:1-2 nè Duku 21:5-6)

1 Yesu yetini dìi mǎnni Kuyie ncīètè kòo tancòumbè kòò mǎu ò nàké ke dò: Okóti wénté keyà bè maánè yèè tǎrè Kuyie ncīètè yè wenni mèè botí, kéwénté Kuyie ncīètè wennimè. 2 Kè Yesu ò tēnné ke dò: A wúó ntè maá ke deu mèè botáà? Ditári mari í yó nkpaá nónké diteri ñnkè. Demǎu dè bo duó.

3 Kè Yesu nkari Odifíè tǎri ñnkè ke wetí Kuyie ncīètè. Pieri nè Isaku nè Isǎã nè ãntidee kè bèè ò beke bemáà borè ke dò: 4 Á ti náké dè yóó dǎò dìi mǎnni nè ti yóó yà dè kébanté ke dò nde mǎnni tǔòke.

Tii yóó tuǎkení kè kutenkù né na kédeè

(Wénté Matie 24:3-14 nè Duku 21:7-19)

5 De mǎnni kè Yesu mbè náá nke tú: Ndakenè kòò mǎu báá di souté. 6 Ke yé benitibè péu kǎrinimè ke bo ntú beè tú Kirisi, ke suó kusǔkù. 7 Di yóó keemu bè náammè mudoò kpéi nnè mu kó kutoweku, kufǔwáá mbáá di pǐ nke yé dè dòmmè kétuǎkenímu, dè né mu nyí yó ntú kumǎnku. 8 Ku mbotí bo íté kénkpannè kutekù, kè di nkpaàtiyuu íté kénkpannè diteri, kè ketenkè nsánti tipíiti timǎu, kè yekòbèe tanní, dè bo ndò nkupéitáyonku ò ketémè onitipòkù.

9 Nyénè dimáá kpéi, bè bo di kǎtenè tibeéndieti kè bè ndi puoti ipàati titúintouti miεεε, ké di kǎtenè bekpaàtibè borè nè ketenkè yembè borè n kpéi, kè dí bè nàké n kpéi. 10 Ke yé medeetimè kó tináahti dòmmè kéketé kénáké ibotí imǎu ndi. 11 Kè bè di kǎrinè dìi mǎnni tibeénti di báá niité kénwáà ndi bíí bo náké ti, kè de mǎnni tǔòke di nnáá tii taání di nò ke yé díi í yó nnáammè di mómumǎmbe, Muyaánsámù muù yó nnáá ndi kpéi. 12 Benitibè bo fiiti be neí nè be kó bekótibè kè bèè bè kùò kè ibí cicebèè ì fiítí kè ibí sǐntenè ì cicebè kéduó nkè bèè bè kùò. 13 Benitibè bemǎu bo ndi níí n kpéi, wèè me mbo nwééri kétuǎkenè kumǎnku ò bo cooté.

Yewe yeiye

(Wénté Matie 24:15-28 nè Duku 21:20-24)

14 Kè di yà dìi m̀̀nni isòke ìi duò mmeyèncààrìmè kè ì bo ì do ì do ì do ì nkémbo dè, wèè kàa nwèe d̀̀ò meyoðmmè, kè dè s̀̀́ mbèè bo Sudee kó ketenkè bèe coké kédeke yetàrè ìnkè. 15 Kè dè s̀̀́ nwèè bo o c̀̀fètè kudànkù ò báá c̀̀téní kudieku ke bo túóté o kperè. 16 Kè dè s̀̀́ nwèè bo kupaku ò báá kò ke bo túóté o yaàbòrì. 17 De kó diyìè dè bo nyòùnè benitipòbè bèè bo mpúó nnè bèè bo ntò ibí. 18 Mbáánnè Kuyie nkè dè báá tuòkení diyòò mieke. 19 Ke yé de kó yewe meyeñcaàrìmè mèè yó mbo me kó kubotí mu nyí ànné nè Kuyie ndòòmè kutenkù, mè me nyí kpaá ke bo ànné bitì. 20 Kè Kuyie ndo í yààte de kó yewe òmòu na bá nyenté, kù me nyè yààte ku kó benitibè kù tãáté bè kpéi nke. 21 Kòò m̀̀u di nàké ke tú: Kirisi bo die nyoo cie, di bá ntì tá. 22 Ke yé Kirisi tekùbè nè bèè yó ntú bemáà Kuyie mpããnáàntì náam̀̀bè bè yóò ànnémè kéndòori tidietì nè dèmarè cànnè ke dó késouté bá nè Kuyie ntãáté bè. 23 Nyénè dimáà kpéi, n die nke di nàkému demòu.

Yewe sonye

(Wénté Matie 24:29-31 nè Duku 21:25-28)

24 De kó yewe mieke mefèũtímè memme kó difònkùò, diyìè bo soute, otànkù ténke bá mpéi. 25 Kè siwàã nduòní ke ìnkè kè siwàã diesii sãntè. 26 De m̀̀nni kè bèe yà Kuyie mBire kè dè cutiní yewetè mieke nè muwèrimù diemù nè Kuyie nkó tikpeti, 27 kètò nho tãrè itemmànke imòu kè yèe tíi nKuyie ntãáté bè.

Fikie kó mutie kó medonnimè

(Wénté Matie 24:32-35 nè Duku 21:29-33)

28 Banténè fikie kó mutie kó medonnimè, mu baka sũũkè dìi m̀̀nni kè mu fãàtì bitírí di òò bantému ke dò ndiyòò t̀̀ònni. 29 Mèè botí nku di yà dìi m̀̀nni kè dende kó dimáà t̀̀òkení di nyé ke dò nhOnitibire t̀̀ònnimu ke bo dibòrì. 30 Timómm̀̀nti nti n di náammè benitibè bèè fòu di mm̀̀nni bè í yóò kú bemòu kè dè mu nyí t̀̀òkení. 31 Ke ìnkè nè ketenkè dè bo pèèté, n náàntì me mbáá pèèté bitì.

Ndakenè

(Wénté Matie 24:36-44)

32 Òmòu í yé de yiè yoo de m̀̀nni, bá Kuyie ntõrè bá Kuyie mBire, Kuyie nkuu máà yé. 33 Ndakenè ke báá duó ke yé di í yémè dè yóò tuòkení dìi m̀̀nni. 34 Dè bo d̀̀ò kéndònnè onitì wèè kòri kupòòkù ke benke o c̀̀fètè o tãmbè ke duó mbá wè o tãmmú ke nàké wèè bàà dibòrì ke yí ò báá duó. 35 Ndakenè ke yé di í yémè tec̀̀fètè yiè nwètiní dìi m̀̀nni, kè de yèmmè kuyuoku yoo keyènkè cuokè, yoo dikodakàhni yoo kukũwentóo. 36 Nyíèkùnè ò bo nwètinimè ke s̀̀́ ndi yè nke duó

kòo di déété. ³⁷ M me ndi nàké tì n ti nnáá mbenìtibè bemou: Ndakenè!

14

Be do dakiimè ke bo pī nYesu

(Wénté Matie 26:1-5 nè Duku 22:1-2 nè Isāā 11:45-53)

¹ Kε sō nde kpaá yewe yèdèé kè diyentébanni nè pèèbè bèè í kòorenè mutie mùu muuti pèè kè mu kó dibanni né tuokení, kè ikuó nùbè nè ikuó wāàbè nwanti bè bo yīme kēpī nYesu kékua.

² Kε yé bè do tùmè: Ti báá ò pī ndibanni mieke, ti yàà bo cé ndikpànni benìtibè cuokè.

Onitipòkù wèè còù nYesu yuu tudààrí

(Wénté Matie 26:6-13 nè Isāā 12:1-8)

³ Kè Yesu míbo Betannii Simō dikònni cīètè. Bè kàri dìi mōnni ke yo nkòo nitipòkù mōu taroo ke tō dimátidènni péiri, kè di piéké tudààrí idíítí dieyi kou bè dōnè wè mutie bè tú mù náári, kè di bōtè kécóú nYesu yuu tudààrí. ⁴ Kè dèe yonke bèmabè be mieke kè bè nnáá mbemáà ke tú: Ba nkpeí nte kòò cāke de kòò tudààrí. ⁵ Ti na bá nhò fité dibenni tōmmú diítí kēpāmmú beçiribàà?

Kè bè nkpannè de kóo nitipòkù. ⁶ Kè Yesu bè nàké ke dō: Yóunè we, dè dōmme kè di caàri o yèmmè? Ò dō mèdōrìmè sààmè mme n kpéí. ⁷ Kε yé di yó mbonèmmu beçiribè, di bo na kè bè dō mèsàà ndi dō dìi mōnni, mí mme nyí yó nhā ke di bonè. ⁸ Ò na ndòòmè ò pānke me ndòò, kè nh ānnè tudààrí kè m bo mbaànè n fōti. ⁹ Timómmōnti nti n di náámmè kutenkù kumōu mieke bè bo nàké dè mèdetímè kó tináànti bè bo nàké de kóo nitipòkù dō dè, kéndenniní o kpéí.

Sudaasi do dómè kēpī nYesu

(Wénté Matie 26:14-16 nè Duku 22:3-6)

¹⁰ Kè Sudaasi Isikadiyoti, Yesu tancòumbè tepíítè nè bèdébè kòò mōu kote káyà ikuó nùbè kó bekótíbè ke bo bè pī nYesu. ¹¹ Bè ti kèè dìi mōnni kè dèe bè narike kè bè dō bè bo ò duó nyidíítí. De mōnni kè Sudaasi nwanti dimōnni sààri ò bo díinnè di kè bè pī nYesu.

Yesu nè o tancòumbè yommè diyentébanni kó mudii

(Wénté Matie 26:17-25 nè Duku 22:7-14, 22-23 nè Isāā 13:21-30)

¹² Pèèbè bèè í kòorenè mutie mùu muuti pèè kó dibanni yiè kètiri bè òó fié di diyentébanni kó ipe, kè Yesu tancòumbèe ò beke ke dō: Yé a dō ti kote kè kè da bénnè diyentébanni kó mudii?

¹³ Kè Yesu tō nho tancòumbè bèdébè kè bè nàké ke dō: Kōtenè dihei mieke, di bo conè onitidòu mōu kòò tō didúu nè menie nkè dí ò tūnnè. ¹⁴ Kòò ta dè, dí nàké de kó tecīètè yiè nke dō: Okóti

tú yé ò yóó di kùù dieku mieke diyentébbanni kó mudii nè o tancóumbè? ¹⁵ Ò bo di benke kudieku diekù kudànkù ìnkè ké kù tũntè páíí, demou kè dè bo ku mieke, dende di yóó ti bénnémè diyentébbanni kó mudii.

¹⁶ Kè Yesu tancóumbèe íté kékote dihei mieke, kénsó ndè dò nYesu do bè nàkémè, kè bèe bénné diyentébbanni kó mudii.

¹⁷ Kuyuoku kè Yesu tuakoo nè o tancóumbè epíítè nè bèdébè.

¹⁸ Bè kàri dii mǎnni ke yo nkè Yesu bè nàké ke dò: Mómumu nwe n di náámmè di kóò mǎu nè wè ti wè nke yo nweè yó n fité.

¹⁹ Kè be yèmmèe caàrè bá wè kòo ò beke ke dò: Mí nwaà? ²⁰ Kè Yesu bè tǎnné ke dò: Díndi n tancóumbè epíítè nè bèdébè kóò mǎu nè wè ti wè ndibuu dimáà mieke. ²¹ Onitibire yóó kúmu, ti wàrimè de kpéí, wèè né bo fité Onitibire ò bo yà. De yiè nkè bè do í ò peité dè na ntǎũ.

Yesu dǎúmmè Mudisààmù kó ikuó

(Wénté Matie 26:26-30 nè Duku 22:15-20 nè 1 Kǎdenti 11:23-25)

²² Bè yo ndii mǎnni kè Yesu túóté pǎé késǎnte Kuyie nkédeè kóò wérí kéduó nho tancóumbè ke dò: Cáákénè, die ndeè benkú ke dò m pǎ n kǎnti di kpéí.

²³ De kó difǎnkúò kǎtúóté fǎbòòfè, késǎnte Kuyie nké bè duó nkè bèe yǎ bemou. ²⁴ Kè Yesu bè nàké ke dò: Die ndeè benkú n yǎ, bè yó n kuó kè mǎe cóú, Kuyie nyóó taunnèmè benitibè kumáà, mǎe yóó cóú kusúkù kpéí. ²⁵ Timómmoni nti n di náámmè n tǎnke í yóó yǎ menàà, nkè dè í tú m bo wǎte kǎyǎ dii yiè mǎpǎmmè Kuyie nkǎpǎtiyuu mieke.

²⁶ Bè dǎntè dii mǎnni Kuyie nkó yesǎa nkédeè kédeke Odifè tǎri.

Yesu do yǎmmè o tancóumbè bo ò yóu

(Wénté Matie 26:31-35 nè Duku 22:31-34 nè Isǎa 13:36-38)

²⁷ Kè Yesu nàké o tancóumbè ke dò: Di bo n yóu dimou ke yé ti wàrimè ke tú: M bo poté opecǎnti kè ipee cíété. ²⁸ M bo yǎntè dii mǎnni, m bo niité kékote Kadidee ké ndi baa.

²⁹ Kè Pierii ò tǎnné ke dò: Bá kè betǎbè da yóu mí mbáá da yóu. ³⁰ Kè Yesu ò nàké ke dò: Mómumu nwe n da náámmè, yíe nkó keyènkè tekote bo nyóó kuó mǎmedérímè kǎa yete kuce metǎati ke tú a í n yé.

³¹ Kè Pierii yete ke dò bitì! Bá kè bè bo n wǎnnénè kékuó m báá da yóu.

Kè betǎbè múnke me mbéi.

Yesu báámmè Kuyie Setisemandee mieke

(Wénté Matie 26:36-46 nè Duku 22:39-46)

³² Kè bèe tuakè dibòrì mari kè bè di tu: Setisemandee kè Yesu nàké o tancóumbè ke dò: Nkarinè die kè n kote kǎbántè Kuyie.

³³ Kòo nneínè Pieri nè Isaku nè Isãã, kòo kãm̀b̀ù̀t̀i ñduò kòo yèmmè cààrè. ³⁴ Kòo bè nàké ke d̀: N yèmmè meè cààrè mediè mmóm̄mm̄mm̄ kè dè n tonté, nkpaánè die ndi né báá yè nkéduò.

³⁵ Ke détóo sámp̀òrè kénínkú késinné kébántè Kuyie nke d̀: Kè dè bo yie ndimònni dii, mmefféùtímè kperi, n déténe. ³⁶ Ke mbáá nKuyie nke tú: N cice a nòmmu demou a yóu kè m báá yà fe mbòòfè mefféùtímè kofe. Á d̀ò a dómè kè dè bá ntú n dómè.

³⁷ Kòo nwētini o tancòumbè borè ke s̀ mbè yè nke duò, kòo beke Pieri ke d̀: Simò a yè nke duómaà? Á í na ke bo nwúò tewebiètè mefitímè mèmáà mièkaà? ³⁸ Nwúónnè ke báá nKuyie nkè mesòummè báá di na. Meyèmmè miè dómu kédòò mesàà, nkè tikònti né kpa muwērímú.

³⁹ Kòo wēte kékpénté, kémbáá nKuyie, ke náá nhò baa do náá ntì. ⁴⁰ Kéyíé kéwēteni o tancòumbè borè ke s̀ mbè yè nke duò kè be nuò ncēēke, bè í nya bè bo ò nàké tí.

⁴¹ Ò wēteni dii m̀nni kuce metáámmè ké bè nàké ke d̀: Di wēte ke duómu keompua? Dè d̀ò ke deèmu, dimònni t̀̀̀kemu kè bè bo fité Onitibire kè benitiyeibeè dè p̄. ⁴² Ítènè kè tí kote, ntenè wèè yó m p̄ ke t̀̀̀kení.

Bè p̄m̀mè Yesu

(Wénté Matie 26:47-56 nè Duku 22:47-53 nè Isãã 18:3-12)

⁴³ Yesu kpaá ke me nnáá nkè Sudaasi, o tancòumbè tepíitè nè bèdébè kóò m̀u t̀̀̀kení ke neínè ikuò niùbè kó bekótibè nè ikuò wããbè nè Kuyie ncīètè kó bekótibè tōnni bè, kè bè t̀ yese nè yedùrè. ⁴⁴ Ke s̀ nwèè yóò fité Yesu ò nàké dit̄nni ke tú: Kè n d̀u nwe, koò ɔ́rì, di banté ke d̀ weñwe, kóò p̄ ké nhò bàa mesàà. ⁴⁵ Ò t̀̀̀kení dii m̀nni Yesu borè ke p̀̀̀nke d̀: Okótì!

Kédeè kóò ɔ́rì. ⁴⁶ De m̀nni kè de kó benitibè p̀̀̀nke munnéni kèp̄ nYesu.

⁴⁷ Kè Yesu tancòumbè kóò m̀u ǹte disie kéhei nkédate ikuò niùti diewè kóò t̀nti toò. ⁴⁸ Kè Yesu bè nàké ke d̀: Di k̀tenni yese nè yedùrè ke bo m p̄ ke d̀ n tú onitikòùti. ⁴⁹ Nh ò mbo yewe yemou di cuokè ke di tiè nKuyie nnáantì Kuyie ncīètè mièke bá di í m p̄, dè t̀̀̀ke kè dè bo d̀ò tì wàri ke yèmmè mme.

⁵⁰ De m̀nni kòo tancòumbè bemouu ò yóu kécoké.

⁵¹ Kòo dapaà mm̀u nkpaá kòo t̄ nke dáátì kuyààkù máa kè bè ndó kóò p̄, ⁵² kòo f̄̀̀nko kuyààkù kécoké mebiì.

Bè bekénèmmè Yesu

(Wénté Matie 26:57-68 nè Duku 22:54-55, 63-71 nè Isãã 18:13-14, 19-24)

⁵³ Kè bèe k̀tenè Yesu ikuò niùti diewè cīètè, ikuò niùbè kó bekótibè nè Kuyie ncīètè kó bekótibè nè ikuò wããbè, kè bèe tí nde borè. ⁵⁴ Kè Pieri nt̄ nYesu ke díetiri, ke yàa tannènko ikuò

niùti diewè kó kudànkù miεke, kénkari tihããpònti borè, ke iiri muhãã.

⁵⁵ Ikuó niùbè kó bekótibè nè dibeéntĩnni kè bè nwanti Yesu dòò tì, tì bo nte kè bèε ò kùò bá bè í mpètè. ⁵⁶ Kè besükùbè nsou nke náá nYesu nu ncákemu bá bè teti í mmáá. ⁵⁷ Kè bèmabè nyiiti ke sou nke tú: Ti kèè kòo tu ⁵⁸ ò bo pònte Kuyie ncifètè benitibè maá tè nè be nou kémaá tetetè yewe yètããti miεke tèè í yó ntú benitibè maá tè.

⁵⁹ Bá nè memme be teti í mmáá.

⁶⁰ Kè ikuó niùti diewèe íté ditĩnni cuokè kébeke Yesu ke dò: Á í yóó ténne timatàà? Benitibè bie nyε nha dòò ba?

⁶¹ Kè Yesu nciféké, ò í mbéi ntimatì kè ikuó niùti diewè yíe kóò beke ke dò: Fóò tu Kirisi Kuyie nti sánti kù kó debiraà? ⁶² Kè Yesu ò ténne ke dò: Eε n we ntú, kè di bo yà Onitibire kòò kàri Kuyie mmuwérímú mumou yíe mbakù you, kóò yà kòò cutiní nè yewetè kénkè.

⁶³ De mòmni kè ikuó niùti diewèe kètè o yaabòri, kébéi nke dò: Dè ténke dòmmu ti níwaà nwèè bo náké ò dòò mèè yeinaà? ⁶⁴ Di kèemu ò sãámmè Kuyie, di yèmmè dòmmè?

Bemou kè bè dò: Ò dò nkékuomu.

⁶⁵ Kè bèmabè nhò sùu tinóntũti, kékãã nho ìkè kuyààkù ké nhò puoti yεnacèkuute ke náá nke tú: Banté wèè da poté.

Kè tihããpònti nhò bèmmu.

Pieri nennimè Yesu

(Wénté Matie 26:69-75 nè Duku 22:56-62 nè Isãã 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Kè Pieri nkpaá ke bo ketenkè kudànkù kè ikuó niùti diewè kóo nitipotãnti mōu tũkení, ⁶⁷ kèyà Pieri kòò ìiri muhãã, kòò ò wènté mesàà, kòò náké ke dò: Fí nha múnke do tũmmu Yesu Nansareti kou. ⁶⁸ Kè Pierii nenni Yesu ke dò: N yí banté a dó ké n náké tì.

De kó difõnkúò ke íté kudànkù kéntati kukpánkpánkù kè tekoteε kuó. ⁶⁹ Kè wèè nitipòkùu wète kóò yà kénáké bèè dè bo ke dò: We nniti tú be kóò mōu nwe, kè Pierii wète kénenni.

⁷⁰ Kè dè nyóó yíe kè bèè dè bo kè bèε náké Pieri ke dò: A mènke bè wéñnèmu ke yé a tùmè Kadidee kou ke náá nKadidee kó tináãnti. ⁷¹ De mòmni kè Pierii parikè ke dò: N tú n yí yé oniti di me nnáá nwèè kpéi, kè n soummu Kuyie nni ncõõ.

⁷² Dende bàmbà nkè tekoteε kuó nkuce medérímè kè Pierii denteni Yesu sòò ò náké tì ke tú: Tekote bo nyóó kuó nkuce medérímè kàa parikè kuce mètããti ke tú a í n yé. Kè Pieri nkuò.

15

Bè do dakémè ke bo kuɔ Yesu

(Wénté Matie 27:1-2, 11-14 nè Duku 23:1-5 nè Isāa 18:28-38)

¹ Dikūnweñni sèi, ikuú niùbè kó bekótíbè, nè Kuyie nciètè kó bekótíbè nè ikuú wāābè nè dibeéntīnni diməu, kè bèe tíi nke bo yà bè yóó yīmè Yesu, məmme kè bèe ò bou kékətenè kéduó mPidati Odommu kəbe kóò kùmàndáà. ² Kè Pidatii ò beke ke dò: Fṣṣ tu Sifube kóo kpààtàà? Kè Yesu ò tēñné ke dò: A ti mbéi.

³ Kè ikuú niùbè kó bekótíbè nnáá nYesu nu ndòò dè. ⁴ Kè Pidatii wēte kébeke Yesu ke dò: A í yóó tēnné tìmatàà? A í yo bè tu a dòò dèè kó dimàà?

⁵ Bá Yesu ténke í ntēñné tìmatì kè dèe di Pidati.

Pidati yēmmè bèe baaké Yesu kéfúńko Barabaasi

(Wénté Matie 27:15-26 nè Duku 23:13-25 nè Isāa 18:39-19:16)

⁶ Bá dii yentébanii miēke Pidati do ṣṣ fīi nkukpetínkù kumáà ndi ditīnni yē nwèe fīi nkù. ⁷ Ke sṣ mbè kpeti onitì mǎu kòo yètìrì tú Barabaasi nè o kəbe, ke yé bè do yetemè okpààti kpeti, kè dikpànni ànné kè bèe kuɔ onitì. ⁸ Kè ditīnni kəte Pidati borè, kóò nàké ke dò, wèe bè dòò ò ṣṣ bè dòòmè. ⁹ Kè Pidatii bè beke ke dò: Di dṣ n fīńko Sifube kóo kpààti nweà?

¹⁰ Ke yé ò do yémèmu ke dò nyikuú niùbè kó bekótíbè pī nYesu be miēke ò péi mèè kpéi nke. ¹¹ Kè ikuú niùbè kó bekótíbè nsukíi ditīnni kè di bo duó nkè Pidatii fīńko Barabaasi. ¹² Kè Pidatii yé ké be beke ke dò: Di né dṣ n yīme di tú wè Sifube kóo kpààti? ¹³ Kè bèe wekii ke dò: Baaké we kudapāātí ĩnkè! ¹⁴ Kè Pidatii be beke ke dò: Ò dòò ìmme yei? Kè bè dəke wekii mediè nke dò: Baaké we kudapāātí ĩnkè.

¹⁵ Kè Pidati ndó ditīnni yēmmè bo narikemè ke fīńko Barabaasi kéduó nkè bèe puotí Yesu yedá kédeè kòo ò duó ntihāāpànti kè ti bo ò baaké kudapāātí ĩnkè.

Bè ìnnémè Yesu ipo

(Wénté Matie 27:27-31 nè Isāa 19:2-3)

¹⁶ Kè tihāāpàntii tannè Yesu Odommu kəbe kóò kùmàndáà cīètè, bè kàri dè ke bekù, ke tíi ntihāāpànti timəu. ¹⁷ Kóò dàtinné diyaabòrì wūōrì kécitì ipo kóò ìnné, ¹⁸ kédeè ké nhò daú ke tú: A boà fṣ nSifube kóo kpààti!

¹⁹ Ke puotì o yuu kuhāri koò tīū tinóntōūti, ke ninku ke sīńko o ìkè ke dò mbè ò dəu. ²⁰ Bè ò daá dii mǎnni kénsànnè kédeite diyaabòwūōrì, kéwēte kóò dàtinné o yààti, kóò yènnè dihei ke bo ò baaké kudapāātí ĩnkè.

Bè baakémè Yesu

(Wénté Matie 27:32-44 nè Duku 23:26-43 nè Isāa 19:17-27)

²¹ Kè Sidenni ei kóo nitì mǎu nkūntinì kupaku kè bè ò tú Siməə, Adekisāntiri nè Dufuusi be cice, kè tihāāpàntii ò pī nnè

muwērímú kédúó nkòo tó Yesu dapāāti. ²² Kè bèe kōtenè Yesu Kodikotaa (dèè tú kuyukũ), ²³ kòò duó mmenaa mmèè kōorenè mutie mùù kòù kuyonku bá Yesu í nyie nkéyã. ²⁴ Kè bèe ò baaké kudapāāti ñnkè, kētāā tété kētoti o yàati. ²⁵ Diyiè do berinè tewebiètè mèwèi ndi dikūnweñni kè bèe baaké Yesu kudapāāti ñnkè, ²⁶ kēwāri mùù kpéi nte kè bè ò baaké ke dò: Sifube kóo kpàati, kédanne kudapāāti yómmè. ²⁷ Kébaaké benitikòùbè bèdébè, òmòu o bakù yóu, otòu kucàнку. [²⁸ Mèmmè kè dèe dòò ti wārimè ke tú: Bè ò wēnnénè benitiyeibe.]

²⁹ Ke bè mpēnkù koò sãã nke bókii yeγo ke tú: Hé! Fó nwèè do tú a bo pante Kuyie nciētè kémaa tetetè yewe yētāati mieke, ³⁰ deetè amáà! Cúténi kudapāāti ñnkè.

³¹ Ikuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wāābè kè bè ndaú Yesu ke náa mbemáà ke tú, ò deetè betòbè ò me nyí na ke bo deetè omáà. ³² Kirisi Isidayeeribe kóo kpàati, cúténi kudapāāti ñnkè kè ti yà kéntá. Bè do baaké bè kóò péennè, kè bè múnke nhò sãã.

Yesu kumè

(Wénté Matie 27:45-56 nè Duku 23:44-49 nè Isã 19:28-30)

³³ Diyiè cómmú dii mōnni yeγo kè dèe biite ketenke kemou kēmbi kè dè yàà tuakenè tewebiètè mētāāti. ³⁴ Tewebiètè mētāāti mōnni kè Yesu kuó mmediè nke dò: Edoyii, Edoyii, damasabakitani (dèè tú: Kuyie, nKuyie, ba nkpeí nte kàa n yóu!).

³⁵ Bèè dè bo kè be kó bèmabèe keè, ke béi nke dò: Keèné ò yumè Edii.

³⁶ Kè be kóò mōu coké kēméunní disòsũð menéyã nkécóó nkuhāri yómmè kēyoutoo Yesu kòò bo yã, ke náa nke tú: Yóunè kè ti yà Edii bo kōtení kóò cūñni kudapāāti ñnkè.

³⁷ Kè Yesu kuó mmediè, kētōte.

³⁸ Kè kuyààkù kùù do pi Kuyie nciētè mieke ikuó nenti kó kudieku kè kùu kēté de ñnkè nè difūñni. ³⁹ Kè Odommu kó kuhāpōnkù kùu ni tihāpōnti tekòutè (100) kè kù cómmú Yesu ìkè kēyà Yesu ku mèè botí kēbéi nke dò: We nniti mēnke tú Kuyie mBire nde!

⁴⁰ Kè benitipòbè mabè dè bo ke cómmú medétimè ke wúó. Bèè kó bèmabè tu: Maari Makitadaa èi kou nè Isaku dedapùmbire nè Sosesi be yō Maari nè Sodombee, ⁴¹ bèè do ò neitinè ke pfi nho tōmmú ò bo dii mōnni Kadidee, nè benitipòbè tōbè péu bèè do ò neiné kékōte Sedisademmu.

Bè kūnnémè Yesu

(Wénté Matie 27:57-61 nè Duku 23:50-56 nè Isã 19:38-42)

⁴² Kuyuo ku bè do sã tūnte kù demou kè dè né wenté teomputè, ⁴³ kè Sofu Adimatee èi kou, kòò tú dibeéññni kou kè bè ò dé, kòò bàa Kuyie nkpaatiyuu bo tuakenimè, kòo kōte nè dikōnbùò

kéyà Pidati kóò mǎo dinùù ke bo kǔnné Yesu. ⁴⁴ Kè Pidatii keè Yesu kumè mecāã, nkè dèe ò di koò yu kuhāpònkù ké kù beke, ke bo yà Yesu ku kè dè mǎnte yoo dè í mǎnte. ⁴⁵ Kè kuhāpònkù ò nàké, kòo duó ndinùù Sosefu kòo bo túóté Yesu. ⁴⁶ Kè Sosefuu donté kuyàakù kécũñní Yesu kudapāātí, koò pǎũ, kédóu nkufōti miéke bè keú kù dipèri miéke, kédeè kápoo nkutáárí. ⁴⁷ Maari Makitadaa kó dihei kou nè Maari Sosesi yǎ ke bè nwúó mbè ò dǎu ndè.

16

Yesu yǎntémè

(Wénté Matie 28:1-8 nè Duku 24:1-12 nè Isāã 20:1-10)

¹ Kè teompùtèe pǎēté kè Maari Makitadaa ei kou nè Maari Isaku yǎ nè Sadowbee kè bèe donté mekùò nkunóu natikù kǎme ke bo kǎte képe nYesu. ² Ké pike cute dimáàsì kó dikũnweñní kentuakoo kufōti borè kè diyie yènní. ³ Kè bè mbékú bemáá ke tú: We mbii yóò ti pootè kufōti kó kutáárí.

⁴ Bè wèntóo dii mǎnni kénsó nkuù táárí pòòte. ⁵ Kè bèe ta kufōti miéke, kéyà odapaà mmǎu kòò kàri, ke dáátí tiyaapéiti kè kufōwaá mbè pǐ mmediè. ⁶ Kè weè dapàà mbè nàké ke dǎ: Kufōwaá mbáá di pǐ, di wanti Yesu Nansareti kou nwe bè baaké wè kudapāātí ìnkè. Ò yǎntému ke ìtè, ò í kpaá die, òntenè bè sòò ò dǎu dè. ⁷ Kǎtenè kénáké o tancóumbè nè Pìeri ke dǎ ò niité Kadidee, di bo ke nhò sǎnké kéndonnè ò sòò di nàkémè.

⁸ Kè bèe yènní kécoké kè be kǎnti au bá bè ténke í te bemáá, bè í ndáátí kénáké òmǎu timati, ke yé kufōwaá ndie nke bè autémè.

Yesu benkemè omáá Maari Makitadaa ei kou

(Wénté Matie 28:9-10 Isāã 20:11-18)

[⁹ Dimáàsì yiè kó dikũnweñní ndi Yesu yǎntémè, kéketé kébenke omáá Maari Makitadaa ei kou, ò do bèti wèè miéke yebókè yèyiekè. ¹⁰ Kòo kǎte kénáké bèè do neitinè Yesu, ke sǎ mbè kuò nYesu kó mukũũ. ¹¹ Bè kèè dii mǎnni Maari túmè Yesu yǎnté kòò ò yà bá bè í ntì tá.

Yesu benkemè omáá otancóumbè bèdébè

(Wénté Duku 24:13-35)

¹² De kó difōnkúò kòo tancóumbè bèdébè nkəri depaa nkòo bè benke omáá kè dè ncáánnè ò sòò benkemè omáá Maari. ¹³ Kè bèe wèteni ke múнкеe ti nàké betòbè bá bè í ntì tá.

Yesu do tǎmmè o tancóumbè

(Wénté Matie 28:16-20 nè Duku 24:36-49 nè Isāã 20:19-23 nè Yesu Tǎrè 1:6-8)

¹⁴ De kó difōnkúò ke né benke omáá o tancóumbè tepíitè nè omáá ke sǎ mbè kàri ke yo nkòo bè kpannè bè í tǎmè ke dò nhò mènke yǎnté. Kè be yèmmè kpaá kpeñni, ke yé bè do í tǎmè bèè

tu bè ò yà koò yǎnté be kpeti. ¹⁵ De mǎnni kè Yesu bè nàké ke dò: Kǎtenè kutenkù kumǎu kénáké Tináaǎsààtì benìtìbè bemǎu. ¹⁶ Wèè bo tì yie nkè bèè ò ǎnné bǎtémǎmù Kuyie mbo ò deeté, kè wèè í tì yie nkùu ò kpetínné. ¹⁷ Ntenè bèè bo yie mbè yó ndǎri tì dieti: Bè bo mbetì yebǎkè nè n yètìrì, kénnáá ntináaǎcàntì. ¹⁸ Bè bo mpǎ nyiwààke bá ì í bè dǎmmù, kè bè yǎ mutie mùu kòu mù báá bè dǎdǎ meyei mmamè, bè bo nnǎnku be nǎu bemuǎmbe ìnkè kè bè miérì.

*Yesu wǎte ke dèkemè kǎnkè
(Wénté Duku 24:50-53 Yesu Tǎrè 1:9-11)*

¹⁹ Ti Yìè nYesu bè nàké mǎmmè kédeè, kè Kuyie nhò tùóté, kédekènè kǎnkè, kòo kari Kuyie mbakù yóu. ²⁰ Kè Yesu tancóumbèè kǎte tipǎtì timǎu kénnáante Tináaǎsààtì, kè ti Yìè mbè bonè, kè bè dǎdǎri tidietì, kè dè benkú bè nǎá ntì tǎmè timǎmmǎnti.]

Duku wàrimè Tináaṅṣààtì Di mpátíri tò tìi náaṅtì

Duku weè wàri di mpátíri kè di ti náá nYesu tumè Isidayεεribe kóo δεετίwè nè kutenkù kuməu kóo δεετίwè. Duku wàri o pátíri ke bo benke Yesu dómè mme benitibè nè Sammarii kóo niti kóo dináaṅhántíri nè kukpààtiyeinkù kperi nè oniti wèè bire do feti kòo wète ké dè pèté, nè Kuyie ntōrè do nàkémè βενααεῆmbe Yesu kó mupeitímù kpéi. Duku ti náá nKuyie ndómè mme besámpròbè nè beçiribè nè bepòòbè. Ke nàké ke ìkú Yesu tùmè Onitibire, deè te kòo bàte ò yààribè kóo ifuke ke tùòkenè Adammù.

Di mpátíri náaṅtì duó ke dòmmè

1. Duku wàrimè o pátíri 1:1-4
2. Yesu kó mupeitímù nè ò bàátímè o tōmmú kpéi 1:5-4:13
3. Yesu pī mmùù tōmmú 4:14-19:27
4. Yesu fēūtémè 19:28-23:56
5. Yesu kumè nè ò yāntémè 24:1-53

Mùù kpéi nte kè Duku wàri di mpátíri

¹ Benitibè péu wàrimu Yesu fōmmu kó tináaṅtì tìi dòò ti cuokè, ² ke tūnne Kuyie nkó betōmbè bèè ò yà nè be nuə ndè keté dii mōnni bè tì nàké kè tì dòmmè. ³ M mómumuə nkè m biéké weti weti dè dòò mèè boti nè dè keté dii mōnni, ke s̄ ndè wenni ke dò n da wàri de kó tináaṅtì f̄ nhokóti Teofiiri. ⁴ Kàa nyé ke dò nha yie ntìi náaṅtì tú timómṁnti.

Kuyie ntōnni do nàkémè Isāā-Batiisi kó mupeitímù kpéi

⁵ Edəti do tú dii mōnni Sudee kóo kpàati kè ikuó niùti məu bo kòo yètiri tú Sakarii, ikuó niùti Abia kó fənafə kou, kòo pokù yètiri tú Edisabeti, Anə kó kufuku kou. ⁶ Bedé kè bè dōōri Kuyie ndómè, ke yíe nKuyie ntannò nè ku tié nyiməu. Tìmatì í mbo bè bo bè sei ntìi miəke. ⁷ Kè bè kòté bedé bá bè í məke debire ke yé Edisabeti do tùmè tēhāūnte.

⁸ Diyie mari kè Abia kó fənafə kó mēfitímè tuəke ⁹ kéndōnnè bè do ə ndərimè, kè bèè tǎá tété kētāātə Sakarii kòo ta Kuyie nçfètè kəntuə ntihúúnti. ¹⁰ Kè benitibè bəməu mbo ditowaə, ke báá nKuyie ò tùò ndiì mōnni tihúúnti. ¹¹ Kè Kuyie ntōnni cúténì kəncómú dihúúntōnni ìnkè, di píkù yóu. ¹² Sakarii di yà dii mōnni kè dèè ò di mediè nkè kufōwaá nhò pī. ¹³ Kè Kuyie ntōnni náké Sakarii ke dò: Kufōwaá mbáá da pī nKuyie nçəutému a báammù, a pokù Edisabeti bo da peitè denitidabire kàa dè yu ke dò Isāā. ¹⁴ Diwèi bo da pī, nkàa yèmmè narike

mediè kè benitibè péu nyānku bè ò peité mèè kpéi. ¹⁵ Ké yé ò yó ntúmè Kuyie nkóo nitidièwè nwe, ò í yó nyò dìfèè yoo menaà mmèè kó dimàà muò. Bè bo nyóò ò peité kè Muyaánsààmù muù pānke ò piéké. ¹⁶ Weè yóó tēnnéni Isidayeribe péu be Yiè nKuyie mborè. ¹⁷ O borime bo nwenni kè Kuyie nhò duó nku Yaá nnè muwērímú Kuyie pāānāānti náāntò Edii do mǎke mù, kòo wētè kénáríkunnè ibí nè i cicèbè, kéceete itookperí yembè kè bèe mǎote meyèmmè, mèè bo yie nKuyie kētūntè benitibè kè bè mbaa ti Yiè.

¹⁸ Kè Sakarii beke Kuyie ntōnni ke dò: M bo yīme kébanté ke dò a náá mmómumu nke yé n kòtémè kè m pokù kòté? ¹⁹ Kè Kuyie ntōnni ò tēnné ke dò: N tú Kabiyeri nwe ke bo Kuyie mborè, kè kù n tōnni kè m bo da náké de kó tināānsààti. ²⁰ A í me ntāmè ke dò ndè bo dǎò, a nǎndenfè bo dari, bá a bá nnò nke náá nkè dè yàa dǎdǎnè, ke yé dè yóó dǎòmèmu de mǎnni bo tuǎke dii mǎnni.

²¹ De mǎnni kè benitibè ò bàa ditowaà kè dè bè di, kè bè mǎnté dè yīmè koò ǎote Kuyie ncīètè mièke. ²² Ò yènni dii mǎnni ò í nna ke bo bè béinnè ké mbè benkú nè sinou máà kè bèe banté ke dò tīmatì tii ò tūǎkeni Kuyie ncīètè mièke.

²³ Sakarii dèè dii mǎnni o tōmmú Kuyie ncīètè, kékò nho cīètè. ²⁴ Kè dèe yíé sámǎpó kòo pokù Edisabetii púo nkémmǎke betǎǎbè bènùmmù ke sǎri ke náá nke tú: ²⁵ Kuyie ndèntení n kpéi ke n dǎò mesàà, ke dèite ifei ìi do m bo benitibè ìikè.

Kuyie ntōnni nàkémè Yesu kó mupeitímù kpéi

²⁶ Edisabeti pǎuti mǎke dii mǎnni betǎǎbè bèkuò, kè Kuyie ntōnni ku tōnni Kabiyeri Kadidee kó dihei marì mièke, kè bè di tu Nansareti, ²⁷ desapùmbire marè dèè í yé onitidòu de borè, kè de yètiri tu Maari, kè Sosefu, okpààti Dafiti kó kufuku kou de pǎ. ²⁸ Kè Kuyie ntōnni ta desapùmbire cīètè ke dò: Maari, diwèl nda bo, Kuyie nda bonèmu ke da dǎò mesàà mmediè.

²⁹ Kè dèe di Maari kòo mǎnté tii náānti boti nku. ³⁰ Kè Kuyie ntōnni náké Maari ke dò: A bá nyīèkù, Kuyie nkuù da dǎò mesàà. ³¹ A bo púo nképeité denitidabire ké dè yu ke dò Yesu. ³² Ò bo ntú onitidièwè kè bè nhò yu ke tú Oīnkènkpààti bire, kè ti Yiè nKuyie nhò duó nho yààri Dafiti kó dikpààtikàri. ³³ Ò bo ntú Sakòbu kǎbe kóo kpààti sǎà.

³⁴ Kè Maarii beke Kuyie ntōnni ke dò: Dè bo yīme kédǎò m mu nyí me nyémè onitidòu? ³⁵ Kè Kuyie ntōnni ò tēnné ke dò: Muyaánsààmù bo cúténi a ìnkè kè Oīnkènkpààti da dátinné o kó medéè, dèè te debire a yóó peité dè í yó mmǎkemè meyei, bè bo ndè yu ke tú Kuyie mBire. ³⁶ Nte a tèbite Edisabeti pùómmè o kóti mièke ke bo otǎnkù kuónwè, wenwe bè do tú wè tehāunte.

³⁷ Ke yé dèmarè í yóunèmè Kuyie. ³⁸ De mònnì kè Maari dò: N tú Kuyie nkóo tǒnti nwe, dèe dǎò kéndònnè a béimmè.

De mònnì kè Kuyie ntǒnnì íté.

Maari kàtemè Edisabeti dǎummu

³⁹ Kè Maarii íté kékote Sudee kó dihei mari yetārè ìnkè, ⁴⁰ kétuoke kéta Sakarii cǐtè kédou nhEdisabeti. ⁴¹ Kè Edisabetii keè Maari ò dǎummè kè debiree nampɛ o pouti mièke kè Muyaánsààmù ò píe. ⁴² Kòo pǐéké ke dò: Kuyie nda dǎòmu mesàà mbenitipòbè bɛmɔu mièke, kè ku kó mesàà mbonè debire a púo ndè. ⁴³ N tú we kè n Yiè nyǒ kǎtení n cǐtè. ⁴⁴ Ke yé n kèè dii mǎnnì a dǎummu kè diwèi pǐ ndebire m pouti mièke kè dè nampɛ. ⁴⁵ Dè nda naati ke yé a yiemmmè ke dò nKuyie nda nàké ti bo dǎò.

Maari kó fɛyènfɛ

⁴⁶ Kè Maarii dentè ke dò:

N wɛnnì sǎntímu n Yiè,

⁴⁷ kè n yèmmè naatinè Kuyie

kunku n deetiwè.

⁴⁸ Ke yé kù n wèntémè fɛnɔnsààfè,

mí nku kóo tǒnti sǎmpóu,

kè bè bo nni nyu sǎà ke tú diwèi yiè.

⁴⁹ Ke yé Muwǎrímú mumɔu yiè nni ndǎòmè dèmarè dierè,

wenwe wèè yètiri tú kpa meyei,

⁵⁰ kòò kuò mmesémmè sǎà bèè ò dé,

⁵¹ ke yòute o bakù nè muwǎrímú

kè sifeí yembè cǐtè,

⁵² ke buó mbekpààtibè

ke íi mbecǐribè,

⁵³ ke píe ntikpàti dikònnì bo bè,

ke bèti tikpàti yembè bɛ nɔu sinùmmù,

⁵⁴ ke kuó mmesémmè ku kó betǎmbè Isidayɛɛribɛ,

ke bè teennè,

⁵⁵ kéndònnè kù do ti nàkémè ti cicèbè

nè Abarahammu kó diyuu ìnkè

nè o yaàbíó sǎà.

⁵⁶ Maari do bo mbonè Edisabeti ke dò betǎàbè bètǎàti ndi kèwɛte kékò nho cie.

Isāa-Batiisi kó mupɛitímù

⁵⁷ Kè Edisabeti peitèmmònnì tuoke kòo peité denitidabire.

⁵⁸ Edisabeti peititòbè nè o naàmunkù kabɛ kè bèe keè ti Yiè

nKuyie nhò dǎò mèè sàà nkóò wɛnnénè kè bè nyǎnku. ⁵⁹ Debire

yiè nínnì yiè kè bèe kǎtení ke bo dè cǎnté, kéndó ké dè yu ke dò

Sakarii, de cicɛ yètiri. ⁶⁰ Kòo yǒ yete ke dò: Debire yètiri yó ntú

Isāā nwe. ⁶¹ Kè bèe yete ke dò: Òmòu í bo di naàmùnkù mièke wèè m̀̀ke de kó diyètìrì.

⁶² Kè bèe beke Sakarii nè tenòutè ke bo yà ò d́ o birè yètìrì yó ntú mù. ⁶³ Kè Sakarii beke tedabeesè ḱwāri ke d̀̀: O yètìrì yó ntú Isāā nwe. Kè d̀̀e bè di bem̀̀u. ⁶⁴ Kòo ńndenfè p̀̀nkèe date kòo na ḱb́i nkésāntè Kuyie. ⁶⁵ Kè kufōwāá mpí nho c̀̀p̀eetitòbè bem̀̀u, kè de kó tináaantì pité, ḱtuakènè yehékè yèè bo Sudee kó yetārè ìnkè. ⁶⁶ Bèè kó dimàà tì kèè kè bè mbékú bemàà ke tú: De kó debire sàà yó ntú we?

Kuyie nkó muwērímú muù do ò bonè.

Sakarii kó feyènfe

⁶⁷ Kè Muyaánsààmùu píe nSakarii, debire cice kòo náké Kuyie mpānāaantì ke d̀̀:

⁶⁸ Ti Yiè nKuyie t́nti Isidayeeribe tū nkù, n da sántímu.

F́ nwèè teennè a nìtìbè ke bè deeté,

⁶⁹ ke duənní Odeetíwè diewè

a kóo t́ntì Dafiti kó kufuku mièke,

⁷⁰ a pānāaantì náam̀̀bè do ti nàkému nè dimònnì,

⁷¹ a yóo duənnímè Odeetíwè,

kòo ti deeténè ti kpantídèntòbè,

ke ti patenè bèè ti ní.

⁷² A dèntenímu a kó metaummè sààmè kpéí,

ke kuó nti cicebè mesémmè.

⁷³ A do náké t́nti ti yààri Abarahammu ke d̀̀:

⁷⁴ A bo ti deeténè ti kpantídèntòbè,

kè ti na ḱmpí nha t́mmú ke bá nyìèkù,

⁷⁵ kéndò mpáíí a ìkè,

ke d̀̀ari a d́mè ti fòmmu mum̀̀u mièke.

⁷⁶ F́ m birè,

bè bo nda yu ke tú

Oĩnkènkpààtì kó tipānāaantì náaantò,

ke yé f́sò yóo niitémè ḱtũntè ti Yiè nce,

⁷⁷ ḱbenke benitìbè ti Yiè nyóo bè deetémè,

ké bè ćfè mbe yei.

⁷⁸ Nè Kuyie nkó mesémmè diemè kpéí nke,

kù ti duənnímè keĩnkè kó kuwenniku,

⁷⁹ kè kù bo mííté

bèè bo mukũũ nkó dibìnnì mièke,

ke ti tanné meom̀̀pùmè kó kuce.

⁸⁰ Kè debire nkótírì ke kpénkú Kuyie nkó kuce mièke ḱeta ḱembo dikpàà mièke ke yàa keténè o t́mmú Isidayeeribe cuokè.

2

*Bè peitémè Yesu**(Wénté Matie 1:18-25)*

¹ Sesaa Okusiti do tú dìi m̀ǹǹni okpààtì, kéǎnné mukàmmù ketimù o kó ketenkè kem̀ou miéke. ² De kó mukàmmù ketimù do ǎnné Kiriniisi tú dìi m̀ǹǹni ndi kùm̀andàà Sidii kó kutempè mmiéke. ³ Kè benitibè bem̀ou nk̀ari bá wè o yembè èi kè bè wàũ be yètè. ⁴ Kè Sosefuu íté Nansareti Kadidee tempè, kékote Dafiti kó dihei bè tú di Betideemmu Sudee kó kutempè mmiéke, ke yé ò tumè Dafiti kó kunaàm̀nkù kou nwe, ⁵ ke bo wāri o yètiri ke néinè Maari o pokù kòò pùó. ⁶ Kè bè mbo Betideemmu kè dè yà tuakenè Maari bo peitémè. ⁷ Kòo peité o kòò po, kòò p̄ũ nkuyààkù ke d̀ou nyiwũõ yonnè kùù nenkù miéke, ke yé bembè do í pètémè mefiè ntepòòc̄f̄ètè miéke.

Kuyie ntōnni nàkémè bepecēmbè bè peitémè Yesu

⁸ Ke s̄ mbepēcēmbè mabè bo Betideemmu kó depaa nkèyènkè, ke baa be pe. ⁹ Kè Kuyie ntōnni k̄otoo be borè, kè Kuyie nkó kuwennikuu bè fité kè kufōwáá mbè auté. ¹⁰ Kè Kuyie ntōnni bè nàké ke d̀o: Kufōwáá mbáá di p̄i, n di t̄oní Tináānsààtì nti t̄ii yó ntú kubotí kum̀ou kó kuyeh̄naatí. ¹¹ Bè di peitému yíe Kirisi Odeetiwè, ti Yiè nDafiti kó dihei miéke. ¹² Ntenè dèè yó nte kè dí ò banténè, di bo yà debire kè dè p̄ũ kuyààkù kédúó iwũõ yonnè kùù nenkù miéke.

¹³ Dende bàmbà nkè Kuyie nkó yetōrè teyèe cúténí keĩnkè péu kéwēnnénè Kuyie ntōnni kè yè nsántí Kuyie nke tú:

¹⁴ Kuyie nyètiri ndeu keĩnkè miéke,
kè ku kó mesàà nní mbonè benitibè
ku d̀o bè ketenkè ìnkè!

Bepecēmbè kòtemè ke d̀ou nYesu

¹⁵ Kuyie ntōrè wète dìi m̀ǹǹni keĩnkè kè bepecēmbèe nàké bemáà ke d̀o: Ti k̄otenè Betideemmu ḱyà dèè d̀ò, ti Yiè nti nàké dèè kpéi.

¹⁶ Kè bèe íté mecāā nkékote ḱyà Maari nè Sosefu nè debire kè dè dúó iwũõ yonnè kùù nenkù miéke. ¹⁷ Bè yà dìi m̀ǹǹni debire ké bè nàké Kuyie ntōnni do bè nàké tì de kó debire ìnkè. ¹⁸ Kè dèe di bèè kó dimàà kèè bepecēmbè náá nti. ¹⁹ Kè Maari tì ǎà o yèmmè ke toti o yèmmè tì ìnkè. ²⁰ Kè bepecēmbè nwēti ke sántí Kuyie nke déúkunko ku yètiri bè kèè tì ke tì yà tì kpéi, nke yé dè do d̀òmmè Kuyie ntōnni bè nàké mèè botí nku.

Bè yúmè Yesu o yètiri

²¹ Kè dèe tuoke diyie nínni bè yóó c̄anté di debire, kè bèe dè yú ke d̀o Yesu, Kuyie ntōnni do ò yu di bá bè mu nyí ò pùó.

Bè benkemè Yesu Kuyie

²² Mɔyisi do dɔ́u nyì kuó tùðke diì m̀nni, Sosefu nè Maari kè bèe kɔtenè debire Sedisadɛmmu kè bo dè benke Kuyie kédòò ikuó mɛwénkùmè kpɛyi, ²³ ti wàrimè ikuó miɛke ke tú bè ní duó bèè tu Mpo be kó dimàà Kuyie. ²⁴ Sosefu nè Maari kè bèe kɔte kédòò ikuó yèmmè, kékua yekpɛtínónkperɛ yèdéè yoo sinónkpeé mómmənsi sɪdési.

²⁵ Dè do ś nnonìti m̀u wèè bo Sedisadɛmmu kòo yètiri tú Simmɛɔ̄ɔ, kòo d̀̀ri Kuyie ndó dè ke dé Kuyie kè Muyaánsààmù ò piéké, kòo bàa Isidayɛribɛ kóo dɛɛtíwè. ²⁶ Ke yé Muyaánsààmù do ò nàkémè ke d̀ ò bo yà Kirisi Odɛtíwè, Kuyie ntɔnní wè, ke né na kékú. ²⁷ Kè Muyaánsààmùu niitè Simmɛɔ̄ɔ kòo ta Kuyie nɔfètè Yesu yembè ò k̀rinní diì m̀nni ke bo d̀ò ikuó. ²⁸ Kè Simmɛɔ̄ɔ cɔutè debire kəsāntɛ Kuyie nke d̀:

²⁹ N Yiè nha do nàké ti d̀̀mu, di m̀nni yóu mí a kóo t̀nti kè n kú nè diwèi.

³⁰ Ke yé n yàmè nè n nu

a duənní wèè dɛɛtíwè,

³¹ ibotí im̀u kpéi nke a ò duənnímè,

³² wèè tú kuwenniku kùu yóó míté yebotè,

kéduó nyIsidayɛribɛ disānni.

Simmɛɔ̄ɔ nàkémè Kuyie mpāānāantì Yesu kpéi

³³ Kè dèè di debire cice nè de yō Simmɛɔ̄ɔ nàa ti debire kpéi. ³⁴ Kè Simmɛɔ̄ɔ m̀u Kuyie nkó mesàa mbe kpéi nkédeé kénáké Maari ke d̀: Debire die nkpéi nke Isidayɛribɛ péu yóó duómè kè péuu íté. Dè yó ntú Kuyie nkó dibenkèri ndi ke cé ntineiti besükubè cuokè. ³⁵ Mɛyèmmè m̀è do s̀ri kè m̀è feité. Kè f̀ mMaari, dem̀u memmè dè bo ndò ndisiè kékɔute a yèmmè.

Anni sántemè Kuyie

³⁶ Ke ś nKuyie mpāānāantì nāāntò m̀u dè bo kè bè ò tu Anni, Fanniyɛeri kóo sapàà, Aseé kó kubotí kou ke kòtè mediè, ò do yóó yenke ke mu nyí yé onitid̀u kè bè mməke yebie nyèyiekè kòo d̀uú kú. ³⁷ Kòo ntú okúpokù kétuəkenè yebie nsipísini nè yènàa ke báa nKuyie, Kuyie nɔfètè miɛke, ke bou dinùu. ³⁸ Kòo múnkɛe tuəkení de m̀nni kəsāntɛ Kuyie nkénáké Yesu kpéi Sedisadɛmmu kəbe bèè do baə Odɛtíwè.

Yesu nè o yembè bè wètemè Nansareti

³⁹ Maari nè Sosefu bè d̀ò diì m̀nni Kuyie nkó ikuó kédeé kéwɛte kékònnè debire Nansareti Kadidee kó kutempɛ mmiɛke. ⁴⁰ Kè debire nkótírí ke kpénkú ke m̀əke mɛciì nkè Kuyie nkó mesàa ndè bonè.

Yesu tamè Kuyie nciētè de m̀ǹni ke m̀ake yebie ntepìtè nè yèdèè
 41 Yesu yō nè o cice bè do 5̄ k̄temu bá dii benni Sedisad̄mmu diyentébanni. 42 Yesu m̀ake dii m̀ǹni yebie ntepìtè nè yèdèè k̄n̄einè o yembè kè bèe k̄te, ke yé ò t̀̀̀̀k̄emè o m̀ǹni. 43 Dibanni kó yewe dèè dii m̀ǹni Maari nè Sosefu kè bè nkũnti bá bè í ndàate ke dò nYesu í bè n̄inè, kè Yesu nkpaá Sedisad̄mmu. 44 Kè bè dò kuce diyie d̄imàà ke yé ke tú Yesu n̄inè betòbè, kòò m̀n̄tè k̄eketé o wammù be c̄í k̄be nè be n̄epobè borè. 45 Bá bè í nhò yà k̄ew̄te Sedisad̄mmu koò wanti, 46 kòò yà diyie t̄ãnni yiè Kuyie nciētè mièke kòò soké ikuó niùbè cuokè kè bè nàà nkòò k̄n̄m̀m̀ ke bè bèkú tináānti. 47 Kè d̄e di bèè kó d̄imàà d̄e bo m̄eci nhò m̀ake mè nè ò bè t̄n̄n̄inko mèè botí. 48 O cice nè o yō bè ò yà dii m̀ǹni kè d̄e bè di mediè nkòò yō ò beke ke dò: M bire, d̄e d̄omme k̄a ti dòò m̄emme? Mí nnè a cice ti da wamm̀mu kè ti ȳemmè càarè. 49 Kòò bè t̄n̄né ke dò: Di n wanti ke yé mba? Di í yé ke dò n dò nk̄ep̄i n cice t̄m̄m̀m̀?

50 Bè m̄e nyí mbanté ò dó ké bè nàké ti.

51 Kè Yesu bè n̄inè kè bèe w̄te k̄ékò nNansareti, kòò nyíe mbe k̄peti kòò yō nh̄ã d̄e kó d̄imàà d̄òri o ȳemmè mièke. 52 Kè Yesu nkótírí kòò cii nd̄èúkú kòò d̄òrimè nweni Kuyie nnè benitibè.

3

Isā-Batiisi kó mut̄m̀m̀

(W̄nté Matie 3:1-12 nè Mariki 1:1-8 nè Isā 1:19-28)

1 Tib̄eri Sesaa kó tikp̄ati benni t̄epìtè nè d̄inumuri mièke, kè P̄ōnsi Pidati tu Sudee kòò k̄m̀nd̄aà kè Ed̄oti Tetidaki tu Kadidee kóo kp̄àati, kòo nantè Fidipu tu Itidee nè Tadakonniti kó ketenkè kóo kp̄àati. Kè Disanniya Tetidaki tu Abid̄enni kóo kp̄àati. 2 Ke s̄́ nh̄Anni nè Kaifu bè tu ikuó niùbè kó bekótibè. Kè Kuyie mb̄éinnè Isā, Sakarii bire dikp̄àa mièke. 3 Kè Isā k̄te Sudit̄ē kó yehèkè k̄n̄n̄aante benitibè ke tú: Duónnè kè bè di ānnè bat̄emm̀, d̄èè benkú ke dò ndi borime c̄èete kè Kuyie ndi c̄í ndi yei.

4 M̄emme kè d̄e d̄ò k̄endò nKuyie mp̄ãn̄ānti n̄āntò Esaii do w̄ari t̄i ke dò:
 Onit̄i w̄èè bo dikp̄àa mièke
 w̄èè péu m̄etammè ke tú:
 T̄ũntenè ti Yiè nkó kuce,
 séinnè o ce,

5 k̄éit̄innè yef̄òtè yem̄ou
 k̄ép̄ante yet̄arè nè sit̄áá,
 k̄éséi nyice ìi k̄òmm̀m̀
 k̄ehenne d̄èè ikú.

6 Kè benitibè b̄em̄ou yà Od̄et̄iwè Kuyie ndūnni wè.

⁷ Kè Isāā nnáá mbèè kàríní o borè kòo bo bè ànné bàtém̀m̀m̀ kè tú: Iwààke d́ndi! We ndi náké ke tú di yenténè Kuyie nkó kemieke kèè kèríní? ⁸ Di borimèe benke t́nké di cèètemè. Di bá ntú dè sànnè di bo ntúmè Abarahammu tu di cice. N di náá móm̀muo nwe, Kuyie mbo na kétúótému ye ntàrè kédòò Abarahammu kó iyaabí. ⁹ Okṑùtì sũ̀stému o pĩ̀tè ke bo u detie. Detie ndèè kó dimàà í pèi yebe sààyè bè bo dè u kécóu.

¹⁰ Kè benitibèe ò beke ke d̀: Ti né d̀ò nkédòò ba? ¹¹ Kòo bè t̀énné ke d̀: Kè wèè m̀àke yeyaàbòrè yèdèè wèè pã dimàà wèè kpa, kè wèè m̀àke tidiiti kòo toténè wèè kpa.

¹² Kè bedampòòcòutibèe kateni Isāā borè, kòo bo bè ànné bàtém̀m̀m̀, kóò beke ke d̀: Okóti ti d̀ò nkédòò ba? Kòo bè t̀énné ke d̀: ¹³ Di bá ncóu d̀ampòò kè dè p̀enkù bè yè nyi mmàmè.

¹⁴ Kè behā̀p̀ambèe ò beke ke d̀: Tínti tá? Ti d̀ò nkédòò ba? Kòo bè t̀énné ke d̀: Di báá fiete òm̀òu kperè nè muwèrím̀ú, di báá pĩ̀ nhòm̀òu kòo di yietì detetirè, di yèmmè ñnaatinè bè di yietì ì d́ítí.

¹⁵ Benitibè do me mbaamè Odeetiwè kè be yèmmè ndò Isāā bo ntú Odeetiwè nwe. ¹⁶ Kè Isāā bè náké ke d̀: Mí n di ā̀ bàtém̀m̀m̀ nè meniè mme, wèè n t́nní ò deumu ke m p̀ètè, n yí t̀àke m bo ùtémè o neùti kó mutáá, wenwe bo ndi ā̀ bàtém̀m̀m̀ nè Muyaánsààm̀m̀ nè muhā̀á. ¹⁷ Ó t̀o o pienkù nku ke bo ye nkébate mebii nnè tifutì kéánné mebii nho bou mieke kécóu ntifutì muhā̀á mm̀ùù í kō mmu mieke.

¹⁸ Nè itie mpéu mieke nke Isāā do náámmè benitibè Tináansààti, ¹⁹ kékpannè okpààti Edoti Tetidaki ò fiète mèè kpéi o nantè Fidipu pokù Edodiyati ke puoke, ke wète ke d̀ò meyèi tèmè péu. ²⁰ Kè Edoti né d̀ake yíe kédòò meyèi nképĩ Isāā kékpetínné.

Bè do ànnémè Yesu bàtém̀m̀m̀
(Wénté Matie 3:13-17 nè Mariki 1:9-11)

²¹ Kè Isāā nhā̀á benitibè bəm̀òu bàtém̀m̀m̀ kè Yesu múnkeè duò nkòo ò ànné bàtém̀m̀m̀ kòo bántè Kuyie kè tiwetii kpeté. ²² Kè Muyaánsààm̀m̀m̀ cúténí o ñnkè ke d̀onnè dikpetinónkperi, kè bèè keè metammè mamè keĩnkè bíékè kè mè tu: Yie nweè tu m bire kè nh ò d̀ò mesàà nkoò tá mediè.

Yesu kó kufuku
(Wénté Matie 1:1-17)

²³ Yesu do yóò keté o tómmú ke m̀àke yebie nsipisitàati ndi kè benitibè yèmmè ndò o cice tú Sosefu, kè Sosefu cice tú Edii. ²⁴ Kè Edii cice ntú Matati, kè Matati cice tú Defii, kè Defii cice tú Medisii, kè Medisii cice tú Yannaii, kè Yannaii cice tú Sosefu. ²⁵ Kè Sosefu cice ntú Matatiasi, kè Matatiasi cice tú Am̀òsi, kè Am̀òsi cice tú Naummu, kè Naummu cice tú Esidii, kè Esidii cice tú Nakaii. ²⁶ Kè Nakaii cice ntú Maati,

kè Maati cice tú Matatiasi, kè Matatiasi cice tú Semmèinni, kè Semmèinni cice tú Yosee, kè Yosee cice tú Yodaa. ²⁷ Kè Yodaa cice ntú Yoannanni, kè Yoannanni cice tú Desaa, kè Desaa cice tú Sodobabèeri, kè Sodobabèeri cice tú Sadatièri, kè Sadatièri cice tú Nèdii. ²⁸ Kè Nèdii cice ntú Mèdiki, kè Mèdiki cice tú Adii kè Adii cice tú Kosammu, kè Kosammu cice tú Edimadammu, kè Edimadammu cice tú Èeri. ²⁹ Kè Èeri cice ntú Sesuu, kè Sesuu cice tú Ediesèè, kè Ediesèè cice tú Yodimmu, kè Yodimmu cice tú Matati, kè Matati cice tú Defii. ³⁰ Kè Defii cice ntú Simmèḍḍ, kè Simmèḍḍ cice tú Sudaa, kè Sudaa cice tú Sosefu, kè Sosefu cice tú Yonnamu, kè Yonnamu cice tú Ediakimmu. ³¹ Kè Ediakimmu cice ntú Mèdeya, kè Mèdeya cice tú Menna, kè Menna cice tú Matataa, kè Matataa cice tú Natāā. ³² Kè Natāā cice ntú Dafiti, kè Dafiti cice tú Isaii, kè Isaii cice tú Obèdi, kè Obèdi cice tú Boasi, kè Boasi cice tú Sadimḗḗ, kè Sadimḗḗ cice tú Nasḗḗ. ³³ Kè Nasḗḗ cice ntú Aminadabu, kè Aminadabu cice tú Adiminni, kè Adiminni cice tú Adinii kè Adinii cice tú Esidommu, kè Esidommu cice tú Pedèsi, kè Pedèsi cice tú Sudaa. ³⁴ Kè Sudaa cice ntú Sakḗbu, kè Sakḗbu cice tú Isaki, kè Isaki cice tú Abarahammu, kè Abarahammu cice tú Tedaa, kè Tedaa cice tú Nakḗḗ. ³⁵ Kè Nakḗḗ cice ntú Seduki, kè Seduki cice tú Edeuu, kè Edeuu cice tú Pedèki kè Pedèki cice tú Èbèeri kè Èbèeri cice tú Siraa. ³⁶ Kè Siraa cice ntú Kainammu, kè Kainammu cice tú Adifakisari, kè Adifakisari cice tú Semmu, kè Semmu cice tú Nḗwee, kè Nḗwee cice tú Demèki. ³⁷ Kè Demèki cice ntú Matusadèmmu, kè Matusadèmmu cice tú Enḗki, kè Enḗki cice tú Yedeti, kè Yedeti cice tú Madedeedi, kè Madedeedi cice tú Kenammu. ³⁸ Kè Kenammu cice ntú Enḗsi, kè Enḗsi cice tú Seti, kè Seti cice tú Adammu kè Adammu cice ntú Kuyie.

4

Dibḗḗ do bennémè Yesu

(Wénté Matie 4:1-11 nè Mariki 1:12-13)

¹ Kè Yesu nyètiní kukó nSuditèè kè Muyaánsààmù ò pièké kóò tanné dikpàà mièke. ² Kòò dà yewe sipísìnàà kè dibḗḗ ò beú. De kó yewe mièke ò do í yo ndèmarè kè dikònni ò pī. ³ Kè dibḗḗ ò nàké ke dà: Kàa tu Kuyie mBire nde, duó nkè ditàri dii nnaá mmudii. ⁴ Kè Yesu di tèǹné ke dà: Tì wàrimu ke tú: Onìtì í fòùnè mudii maa.

⁵ Kè dibḗḗ ò dèkenè ditàri dièri ñnkè kóò benke dimònni dimáà ketenkè kó yekpàatiyo yemou, ⁶ kóò nàké ke dà: N yóó da duómму ye nkpàatiyo yemou nè ye kpeti, ke yé mû dè temè, ke dè duó n dè dónè wè. ⁷ Demou miè nfḗḗ yó ndè te, kè nsà kàa nínkú n yùikè. ⁸ Kè Yesu di tèǹné ke dà: Tì wàrimu ke tú: Á mbáá nha Yiè nKuyie mmáà kémpī nkuù tómmú.

⁹ Kè dibòò ò kàtenè Sedisadεmmu kóò dèkenè Kuyie nciètè ìnkè kóò nàké ke dò: Kàa tú Kuyie mBire nde, puuo, ¹⁰ ke yé ti wàrimè ke tú: Kuyie mbo duó ndinùù ku tǝrè kè yè nda baa, ¹¹ kè da cóúté bá a naàcètè háá bété ditári mari. ¹² Kè Yesu di tǝnné ke dò: Ti wàrimu ke tú: Á báá benné a Yiè nKuyie.

¹³ Kè dibòò ò benné mebennímè memou kè mée deè kè dii íté kémbaa dimònni teri.

*Yesu do tièmmè benitibè titíintouti mieke
(Wénté Matie 4:11-17 nè Mariki 1:14-15)*

¹⁴ Kè Yesu nwéti Kadidee kó kutempǝ nkè Muyaánsààmù ò piéké nè muwǝrímú kè bè nnáá nho kpéi nde kó kutempǝ nkumou mieke. ¹⁵ Kòo ntiè mbenitibè titíintouti mieke kè benitibè bemou nhò sánti.

*Yesu do náammè Kuyie nnáahti Nansareti
(Wénté Matie 13:53-58 nè Mariki 6:1-6)*

¹⁶ Kè Yesu kǝte Nansareti ò biíkú dè, ke tó ta kutíintouku teomputè yiè kǝité ke bo kaà ndipátiri. ¹⁷ Kè bèe ò duó nKuyie mpāānāahti náahtò Esaii kó dipátiri kòo pǝnte ti wàri dii bòri ke tú:

¹⁸ Ti Yiè nKuyie nkó muaá mmuù bo n yǝnkè,
kù n tāātému ke cóù n yuu mekùò ke n tǝ,
kè m bo nàké Tináaansàati besénnibè,
kédeeté tidaati, kéwéi ntiyũònti,

kédeeté bè fǝũnko bè,

¹⁹ kénáké Kuyie nkó mesàà mbenni tũòkemè.

²⁰ Kòo deè kékpeú ndipátiri kéduó nho tǝnti kékari kè bèe kó dimàà bo kutíintouku mieke kè bè nhò wùó. ²¹ N kòo bè nàké ke dò: Di bo ke yo ti náahti yie nti dǝòmu.

²² Kè dèe bè di bemou kè bè nhò sánti Tináaansàati ò nàa nti kpéi, kémbékú bemàà ke tú: Dè í dò nSosefu bire ndeà? ²³ Kè Yesu bè nàké ke dò: N yǝmu ke dò ndi bo n nàké dináaanhántiri dii tu: Otànti taà nhamáà. Ke n nàké ke dò: Ti kèè kè bè yǝ nha dǝò dè Kapennaummu, dǝò de die nha ei. ²⁴ Kè Yesu yíe kǝbéi nke dò: N di náá mmómumu nwe bè òó í mpǝnsiri Kuyie mpāānāahti náahtò mǝu o ei. ²⁵ Bekúpobè do sǝmu Isidayǝeribe mieke, Edii kó dimònni, fetaafe do yietí dii mǝnni ke dǝ yebie nyetāāti nè dikéè, kè dikònni dieri tanni dihei. ²⁶ Kuyie me nyí nduó nkè Edii kǝte be kóò mǝu borè, kéduó nkòo kǝte okúpokù mǝu borè nde kòo ā Sadεputaa, Sitǝó kó ketenkè mieke. ²⁷ Yekùò mmúnke do sǝmu Isidayǝeribe mieke Kuyie mpāānāahti náahtò Edisee kó dimònni. Ó me nyí mmiekúnne ye kó dimari kémiekúnne Naamaa Sidii kó ketenkè kou nwe omáà.

²⁸ Bè kèè dii mǝnni de kó tināahti kutíintouku mieke kè bè mieke peike bemou. ²⁹ Kè bèe íté kóò pǝ nkédekenè bè do maá

dii tārì ìnkè, ke bo ò tèntení kuduókù miéke. ³⁰ Kè Yesu yè be cuokè kèpèḗtè.

*Yesu bètimè dibòò onìti miéke
(Wénté Mariki 1:21-28)*

³¹ Kè Yesu kòte Kapennaummu Kadidee kó kutempè mmieke kèntiè mbenitibè teomputè yiè. ³² Kè dèe bè di mediè nke yé ò do bè nàánnèmè muwèrímú mmu. ³³ Kòò nìti m̀òu bo kutíintouku miéke, kè dibòò ò ta, kòò kuónko mediè nke d̀ò: ³⁴ Ti kpeti d̀omme Yesu Nansareti kou, a kàtení ke bo ti kuḗmaà? N yému ke d̀ò nha tú Kuyie ntõnní wè, wèè kpa meyei.

³⁵ Kè Yesu péi ndibòò ke d̀ò: Cíéké kèyè onìti yie mmieke!

Kè dii ò bo mbenitibè cuokè, kèyè, bá di í ò d̀òò meyei mmamè.

³⁶ Kè dèe bè di bem̀òu kè bè mbékú betòbè ke tú: Ǿmmu wèrímú bo onìti yie nnáànti miéke, kòò péinko yebòkè kè yè yiè?

³⁷ Kè bè nnáá nYesu kpréi de kó ketenkè kem̀òu miéke.

*Yesu do miékunnemè Sim̀òò pokù ỳò
(Wénté Matie 8:14-17 nè Mariki 1:29-34)*

³⁸ Kè Yesu yè kutíintouku miéke kékòte Sim̀òò c̀fètè ke s̀ó nho pokù ỳò m̀ò nkòò k̀nti t̀õnni mediè, kè bèe bántè Yesu ke d̀ò wèè ò miékunne. ³⁹ Kòò s̀inné o ìnkè kèpèi mmum̀ommú kè mùu deè, kòò p̀ankke íté kéwaá mbè bo di mù.

⁴⁰ Diyìè ta dii m̀õnni bèè kó benitibè do m̀ò mmum̀ommú mubotí mubotí, kè bè mbè k̀rinní Yesu borè kòò bè ǹonku o ǹou ke bè miékunko. ⁴¹ Kè yebòkè ñyìè benitibè péu ke wékíí ke tú: Kuyie m̀Bire nde! Kè Yesu nyè k̀pànnè ke tú yè bá nnáá nke yé yè yémèmu ke d̀ò nhò tú Kirisi.

*Yesu do yetimè Kapennaummu bá bè í d̀ò
(Wénté Mariki 1:35-39)*

⁴² Dè wenté dii m̀õnni kè Yesu yè dihei kékòte omáà borè kè benitibè péu nhò wanti, kòò yà kéndó ò nkpaá be borè kè báá íté. ⁴³ Kè Yesu bè nàké ke d̀ò: N d̀ò nkénákému Tináànsààti Kuyie nkpaàtiyuu kpeti yehekè teyè ke yé Kuyie nni ntõnnimè deè kpréi.

⁴⁴ Kòò kòte kènnáante Kuyie nnáànti Kadidee kó titíintouti miéke.

5

*Yesu do yumè o tanc̀òumbè kètibè
(Wénté Matie 4:18-22 nè Mariki 1:16-20)*

¹ Diyìè marì kè Yesu m̀bo Senesareti kó menie mborè kè ditínni ndeítí ke bo ò t̀õnnè kékéè Kuyie nnáànti. ² Kè Yesu yà tidabèeti tidéti menie nnùu kè beyinwambè c̀uté ke ̀ou be ỳinditirè. ³ Kè Yesu ta ti kó kumakù, kùu tu Sim̀òò k̀oku, kòò nàké ke d̀ò bèe f̀utenè menie nnùu sámp̀ó, kè bèe f̀ute kè Yesu nkari kudabekù miéke ke tiè nditínni.

⁴ Ò tié ndii m̀nni beǹtìbè kédeè kénáké Simᵒᵒ ke d̀: Kᵒtenè kudabek̀ù decũmpure kè dí bᵒ ndi ỳndit̀rè. ⁵ Kè Simᵒᵒ ò t̀́nnè ke d̀: Okóti, ti yie nke buᵒmmu bá ti í p̄, a né mè mbéimmè m bo bᵒ ndedit̀rè.

⁶ Kè bèe bᵒ nkép̄i siȳi péu kè s̄i píe nkè be dit̀rè ñt̄ũ. ⁷ Kè bèe pasir̄i be népobè bèè bo kudabek̀ù tek̀ù ke d̀ bèe kᵒtení kè bè teennè, kè bèe kᵒtení kédèi siȳi ḱp̄ie ntidabæeti tidéti kè ti ndó kéd̄iu. ⁸ Simᵒᵒ Pieri dè yà dìi m̀nni kénínkoo Yesu ìkè ke d̀: N Yiè bá n t́ónnè, n tú onitiyeiwe nwe.

⁹ Ke ýe kufᵒwaá nhò autémè nè o népobè bè p̄i ns̄i ȳi ḱp̄i. ¹⁰ Kè Isaku nè Isāã Sebedee kó ibí Simᵒᵒ népobè kperè múnke mme ndò, kè Yesu náké Simᵒᵒ ke d̀: Bá nȳ̀k̀ù, di mm̀nni a yó ntú onitiwant̄i nwe.

¹¹ Kè bèe kᵒtenè be dabæeti menie nnùù ké de nti yóu két̄unne Yesu.

Yesu do miék̀unnemè dik̀nni
(Wénté Matie 8:1-4 nè Mariki 1:40-45)

¹² Diyie mar̄i kè Yesu mbo dihei miéke, kè dik̀nni mar̄i kᵒtení o borè, kénínkoo o ìkè kóò bántè ke d̀: Okóti kàa d́a bo na ké m miék̀unne, ké n wénk̀unne.

¹³ Kè Yesu youte o ǹutè ké di kááké ke d̀: N dómu, á wenke. Dende bàm̀bà kè tik̀nt̄i deè kòo mieté kéwenke. ¹⁴ Kè Yesu o cau nweti weti ke d̀: A báá náké òm̀ò, a né kᵒte ḱbenke amáá ikuó ǹut̄i kéd̀ò M̀oȳisi kuó pát̄iri ȳemmè, kè dèe benke beǹtìbè bẽm̀ò a mietémmè.

¹⁵ De m̀nni kè Yesu ỳt̄iri né d̀ake pité kè beǹtìbè nk̄or̄iní o borè ke bo keè o náan̄ti kòo bè miék̀unne. ¹⁶ Kè Yesu né íté kékᵒte omáá borè ḱembáá nKuyie.

Yesu do miék̀unnemè kuh̀ùk̀ù
(Wénté Matie 9:1-8 nè Mariki 2:1-12)

¹⁷ Diyie mar̄i kè Yesu ntiè mbeǹtìbè, kè Fadisiᵒbe nè ikuó wā̀bè bèè bo Kadidee nè Sudee nè Sedisademmu, kè bè k̀kè de miéke, kè Kuyie nkó muw̄er̄imú ò bonè kòo miék̀unko bẽmuᵒmbe. ¹⁸ Kè bèmabèe tuᵒkení ke tᵒ kuh̀ùk̀ù, kè k̀ duó ku d́óu ñnkè, kè bè nwanti bè bo ȳimè ké k̀ tanné kéd̀óu nYesu ìkè. ¹⁹ Bè í nna nè dit̄inní, ḱyóu, ḱdeke, ḱduute tim̀umm̀nt̄i Yesu berí ndè, ké k̀ c̄ũnko beǹtìbè cuokè, kéd̀óu nYesu ìkè. ²⁰ Kè Yesu nwúó mbè t́ámè ke d̀o nhò bo k̀ miék̀unne, ké k̀ náké ke d̀: N da c̄́emmu a yei.

²¹ Fadisiᵒbe nè ikuó wā̀bè kè bè ntoti be ȳemmè ke tú: Wenni nwe yie nk̀o náá mmie nke caari Kuyie nỳt̄iri? We mbo na ḱc̄́é mmeysi nkè dè í tú Kuyie mmáá.

²² Kè Yesu banté be ȳemmè, ké bè beke ke d̀: Dè d̀omme kè di toti di ȳemmè mie mboti? ²³ Òndè í yóu nè det̄erè, m bo ȳimè n da c̄́é nha yeinaa, kè m bo ȳimè íté kékété? ²⁴ Dè né bo yiemme

kè di banté ke dò Onitibire mæke muwērímú ketenkè ìnkè ke bo na kécîē mmeyei m bo yī: Íté kétúóté a dóù kékò!

²⁵ Kè kù pánkēe íté benitibè ìikè, kétúóté ku dóù, kénkūnti ke sánti Kuyie. ²⁶ Kè dèe bè di beməu, kè bèe depe Kuyie nké nkù sánti, ke náá nke tú: Ti yà yíe ndèmarè cànnè.

Yesu do yumè Defii

(Wénté Matie 9:9-13 nè Mariki 2:13-17)

²⁷ Kè Yesu íté deborè kémpēnké káyà odàmpòòcəutíwè məu kòo yètìrì tú Defii kòo kàri bè yietì tēè cîētè dàmpòò kòo ò yu ke dò:

²⁸ N tūnne! Kè Defii yóu deməu kékíte kóò tūnne.

²⁹ De kó difānkúò kè Defii bénné tidiiti káyú Yesu kè bedàmpòòcəutíbè nè benitibè tǎbè péu kè bè nwē nke yo. ³⁰ Kè dèe yonke Fadisiēbe nè ikuó wāābè kè bèe beke Yesu tancòumbè ke dò: Dè dòmmè kè di wēñnè bedàmpòòcəutíbè nè mufòmmu yeimu yembè kè di yo nke yō?

³¹ Kè Yesu bè tēñné ke dò: Dè í tú bèè kònti naati bèe waa nhotànti, bemuəmbè bèè ò waa. ³² N yí kàtení ke bo yú bèè yèmmè dò mbè wenni, n kàtení ke bo yú benitiyeibe mbe kè bèe ceete be fòmmu.

Bè do bekemè Yesu menùboúmmè kpēti

(Wénté Matie 9:14-17 nè Mariki 2:18-22)

³³ Kè benitibè mabèe beke Yesu ke dò: Dè dòmmè kè Isāā-Batiisi tancòumbè nè Fadisiēbe kǎbe bou dinùù ke báá nKuyie nsāā kàa kǎbe biē yo nke yō? ³⁴ Kè Yesu bè tēñné ke dò: Onitì tóu dii mōnni o pokù o népobè bo na kéboú dinùù o bè bonè dii mōnnàà? ³⁵ De kó diyìe kpaanímu kè bè bo deite wèè tóu o pokù, de mōnni bè bo bóu dinùù.

³⁶ Kè Yesu yíe ké bè nàké nè dináānhāntírì ke dò: Bè ǎǎ í nkéēté kuyaàpànkù káyá nkukótíkù ìnkè, kàa mè dǎǎ, a càārèmu kuyaàpànkù, de kó dikéè me mbáá yie nkétaunnè kukótíkù. ³⁷ Bè ǎǎ í ncūǎ menaà mbémme tidəuti kótì mieke, kàa mè dǎǎ tidəuti bo pote kè menaà ncake nè tidəuti deməu. ³⁸ Menaà mbémme dò nkéncūǎ tidəuti pàntì mieke nke. ³⁹ Òməu ǎǎ í ndó menaà mbémme ò yà dii mōnni mèè bi, ò ǎǎ yí mèè bi mèè naati.

6

Yesu tancòumbè do kàrimè medibii

(Wénté Matie 12:1-8 nè Mariki 2:23-28)

¹ Teomputè matè yíe kè Yesu mpēnké depaa mmarè mieke, kòo tancòumbè nkáāte medibii nke cáá. ² Kè Fadisiēbe mabèe beke Yesu ke dò: Dè dòmmè kàa tancòumbè dǎǎri ikuó yete dè teomputè yíe? ³ Kè Yesu bè tēñné ke dò: Di í kàa ndikònni do pī nDafiti nè o kǎbe kòo dǎǎ dèà? ⁴ Ò do tamè Kuyie ncîētè kétúóté

péèbè, nè o kɔbe kè bèe cááké, òmòu do í dò nkécááké bè, kè dè í tú ikuó niùbè máàà?

⁵ Kè Yesu bè nàké ke dò: Onìtibire deè baké teom̀pùtè.

Yesu do miékùnnemè wèè bakù fãũ

(Wénté Matie 12:9-14 nè Mariki 3:1-6)

⁶ Teom̀pùtè tetè matè yiè kè Yesu ta kutíintouku ké mbè tiè, kòo nìti m̀òu dè bo kòo bakù youku fãũ. ⁷ Kè Fadisiēbe nè ikuó wãàbè, bèè do wanti bè bo yímè kéwátí Yesu, kè bè nwúó nke bo yà kòò bo miékùnnè de kóo nìti teom̀pùtè yiè. ⁸ Yesu né me nyémè be yèmmè, kòo nàké wèè bakù fãũ nke dò: Íté kécómmú dèndè benìtibè cuokè!

Kòo íté kécómmú. ⁹ Kè Yesu bè beke ke dò: Ikuó yè nti d̀ò mesàà nnàa kè meyei nteom̀pùtè yiè? Ti deetè onìt̀aa, kè ti ò k̀ò?

¹⁰ Kè Yesu bè wènté bem̀òu, kénáké wèè bakù fãũ nke dò: Youte a bakù!

Kòo k̀u yòute, kè k̀u kpenke. ¹¹ Kè d̀e yonke Fadisiēbe nè ikuó wãàbè mediè nkè bè mbékú bet̀òbè bè yóó yímè Yesu.

Yesu do t̀aatémè o tanc̀òumbè tep̀ítè nè bèdébè

(Wénté Matie 10:1-4 nè Mariki 3:13-19)

¹² De m̀onni kè Yesu deke dit̀ari ìnkè kényiè nke báa nKuyie. ¹³ Kè d̀e wenté kòo yú o tanc̀òumbè két̀aaté tep̀ítè nè bèdébè ké bè d̀ò o t̀òrè. ¹⁴ Sim̀òò ò do yu wè ke d̀ò Pieri nè o nantè Āntidee nè Isaku nè Isãã nè Fidipu nè Batidemii, ¹⁵ nè Matie nè Tomaa nè Isaku Adifee bire nè Sim̀òò Sed̀oti kó fenafe kou, ¹⁶ nè Sudi Isaku bire nè Sudaasi Isikadiyoti wèè fité Yesu.

Yesu do tièmmè benìtibè, ke miékùnko bem̀òmbè

(Wénté Matie 4:23-25)

¹⁷ Kè bèe cúté kécómmú kubiriku o tanc̀òumbè tikú dè nè benìtibè péu bèè bonní Sudee nè Sedisademmu, Tiiri nè Sit̀òò kó yehèké yèè t̀òkèné dàmmèrì. ¹⁸ Bè do k̀atení ke bo keè ò nàámmè mme kòo bè miékùnnè be m̀ommú, ke múnke miékùnnè yebòké ta bè. ¹⁹ Kè benìtibè bem̀òu nwanti ke bo ò k̀ááké ke yé muwèrímú mamù yiènimè o mièke ke bè miékùnko bem̀òu.

Yesu do tièmmè o tanc̀òumbè dit̀ari ìnkè

(Wénté Matie 5:1-12)

²⁰ Kè Yesu nwúó nho tanc̀òumbè ké bè nàké ke d̀ò: Dè nnaati díndi bèè tu bec̀iribè,

ke yé Kuyie nkpàat̀iyuu bomè díi kpéí!

²¹ Dè nnaati díndi dik̀onni bo bè,

ke yé di yóó dimè kénsànnè!

Dè nnaati díndi bèè kuò

ke yé di yóó dimè diwèí!

²² Dè ndi nnaati benìtibè bo ndi ní ndi m̀onni ke di yete, ké ndi sáá nke di senku, di tú m̀èè kpéí n kɔbe ke dò ndi tú

benitiyeibe. ²³ Kè dè di tùòkení dìi m̀nni dè ndi naati kè di nyānku nè diwèi ke yé tiyeti dieti di baamè keĩnkè. Mèè botí nku bè yembè do fěũmmè Kuyie mpāānāaanti náam̀bè.

²⁴ Di né bo yà díndi tikpàti yembè,

ke yé di dimè di kó diwèi ke dèè!

²⁵ Di bo yà díndi bèè yo nke sànnè,

ke yé dikònni yóó di pĩmmè!

Di bo yà díndi bèè daú,

ke yé di yóó tamè meyeñcaàrimè mieke kénkuò!

²⁶ Di bo yà díndi benitibè bemou sánti bè, ke yé be yembè múnke do sántimèmu bèè tu bemáà Kuyie mpāānāaanti náam̀bè.

Ndónè di kprantídentòbè

(Wénté Matie 5:38-48, 7:12)

²⁷ N né di náammu díndi bèè ñ kèmmú ke tú: Ndónè di kprantídentòbè, ndəorinè mesàà mbèè di níí. ²⁸ Ndəorinè mesàà mbèè di dónè meyei, kembáá nKuyie mbèè di fěũnko be kpéi.

²⁹ Kòò m̀u da bènte, benke we a ba tekù. Kòò m̀u fiète a yaàbòrì dièrì yóu kòò wēnnénè di sàm̀pòrì. ³⁰ Mpāā bèè kó dimàà da m̀ú, kòò m̀u tùóté a kperε a báá dè nhò beke. ³¹ A d́ò bè nda dəorimè, ndəorime betòbè.

³² Kè di d́ò bèè di d́ò máà, di kó ticuuti bo ntú ònti Kuyie mborè? Bèè í tũ nKuyie mbè múnke d́omu bèè bè d́ò. ³³ Kè di dəori mesàà mbèè di dəori bèmbe mesàà, di dəorimè né càà nhònde? Bèè í tũ nKuyie mbè múnke me ndəori. ³⁴ Kè di penni idiítí bèè yóó di ténne máà, di kó ticuuti bo ntú ònti Kuyie mborè, bèè í tũ nKuyie mbè múnke pennimu bèè yóó bè ténne.

³⁵ Petinke ndónè di kprantídentòbè ké mbè d̀òrì mesàà, kè bè di pènte idiítí di bá nkémmú bè bo di ténnemè. Dè m̀nni ndi di kó ticuuti yó ndeumè keĩnkè, kè di ntú Kuyie nkùù baké ketenkè nè keĩnkè ku kó ibi ke yé kù d̀òrimè bèè í kù tũ nnè benitiyonkubε mesàà. ³⁶ Nkuònnè ditòbè mesémmè di cice Kuyie mè ndi kuò mmèè botí.

Di bá mbekùnè ditòbè

(Wénté Matie 7:1-5)

³⁷ Di bá mbekùnè betòbè kè Kuyie mbáá di bekénè. Di báá yí otàù cààrè, Kuyie nyàa bo yí di cààrè. Ncífkonè ditòbè kè Kuyie ndi cíf. ³⁸ Mpāānnè kè Kuyie ndi pā, kù bo cūś di yaàyòrè kèpíε nkéĩkú, ke yé Kuyie nyóó di bennémmè di bennénè tèè biètè nte betòbè.

³⁹ Kè Yesu yíé ké bè nàké nè medonnimè mieke ke d̀ò: Kuyũ̀nkù báá na kédete kutekù, kè kù d̀ete kutekù ti bo do tidé

difõtìrì miεke. ⁴⁰ Wèè bebíí ò í pēēté wèè ò benkú, kòo me mbebíí ke dèè ò bo maatenè wèè ò benke.

⁴¹ Dè dòmmε kàa wùó nkumúú kùù ã a kou nònfè miεke ke né í dake kumundóú kùù bo a kòfe miεke ku kpéí. ⁴² A bo yíme kénáké a kou ke dò: Yóu kè n deite kumúú kùù pāmúú a nònfè miεke kè kumundóú né pāmúú a kòfe miεke. Meyèmmè mèdémè yìè nfó, keté kápánté kumundóú kùù pāmúú a nònfè miεke ke né na kédeite kumúú kùù bo a kou kòfe miεke.

Bè 55 banté mutie mu be borè nde
(Wénté Matie 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ Mutie sààmù í pèí yebe sīnyè, musīmmù me nyí pèí yεsàayè. ⁴⁴ Bè banní mutie mu be borè nde, bè í tōū fikìè be musāmporimù ìnkè, bè me nyí tōū fīnyī be mmuporimù ìnkè. ⁴⁵ Onìti wèè miεke wenni weè dòòri mesàà, kè wèè miεke í wenni kòò dòòri meyi, ke yé tìi bo onìti yèmmè miεke, o nùù ti nnáámmè.

Kuyèinkù nè wèè cii
(Wénté Matie 7:24-27)

⁴⁶ Dè dòmmε kè di n tú ti Yìè, ti Yìè, ke né í dōori n di náá nti? ⁴⁷ M bo di náké wèè kàtení m borè ke kémúú n náánti ke dōori ti yèmmè ò dònnè wè. ⁴⁸ Ò dònnè onìti nwe wèè dó kémaá tεcīēté, ke dammú, ke tùòke dipèrì, ke pūūté di ìnkè. Ketenkè kuó mmenie ndiì mōnni kè ikó mpíε, kè menie nyènni ké ntè puoti bá tè í ndo, ke yé tè pūūtémmè dipèrì ìnkè. ⁴⁹ Wèè me nkèhmú n náánti ke í dōori ti yèmmè ò dònnè wèè maá wènwε o cīēté dibiri ìnkè bá ò í dammú ke sōnté ke pūūté. Kè ketenkèε kuó nkè ikó mpíε nkè menie nyènni ké tè poté kè tè pānkεε do kápante páíí.

7

Yesu do miεkūnnεmè ohāāpònkòti kóo tōnti
(Wénté Matie 8:5-13 nè Isāā 4:46-54)

¹ Yesu bè nàké diì mōnni de kó tináánti kédeè kékote Kapennaumu. ² Kòo āāpònkòti mōu kóo tōnti ò dó wè mesàà nkòò mmō nkè dè cēè mediè. ³ Kòo keè Yesu kpéí, kētō nSifube kó bekótibè mabè, kè bè bo bánté Yesu kòo kàtení kémiεkūnnε o kóo tōnti. ⁴ Kè bèε tuoke kébánté Yesu ke dò: De kóo niti dò nha ò teennemu, ⁵ ke yé ò dómè ti kó kubotí, kè weè ti maá kutíintouku.

⁶ Kè Yesu bè neinè. Bè tōnko diì mōnni tεcīēté kè behāāpòmbè kóo kótii tōnni o népobè kè bèε náké Yesu ke dò: Okóti, ohāāpònkòti tu a báá fēū nhamáà, ò í tùòke a bo tamè o cīēté.

⁷ Dè te kòò í dàátí ke kàtení o mómmuε nha borè. Ò tu á béi nha nùù máà kòo nkóo tōntii miēté. ⁸ Ke tú ò mōkemu bèè ò baké ke mōke tihāāpònti ò baké tì kòò nàké kù ke yí: Kote! Kùu kote, kòò

nàké kù ke yī: Kàtení! Kùu kàtení, kòo yī o kóo tǎntìi dàò dè, wèè dè dǎò.

⁹ Kè Yesu keè de kó tináàntì kérénsiri behāāpòmbè kóo kótì, kèwēēte kénáké ditǎnni ke dò: Bá Isidayeeriibe miēke m mu nyí yà onitì wèè n tá mie mbotì.

¹⁰ Behāāpòmbè kóo kótì do tǎ mbè wētòo dii mǎnni teciētè kénsó nho kóo tǎntì miētè.

Yesu duómme kòo kúpokù mǎu birēe yǎnté

¹¹ Kè Yesu nkǎri dihei bè tu di Nainni ke neínè o tancóumbè, kè ditǎnni ò tǔ. ¹² Bè tatoo dii mǎnni dihei, kòo kúpokù mǎu mǎke denitidabire demáà kè dè ku, kè dihei yembè ò neínè ditǎnni kè bè kǎri ke bo dè kǔnné. ¹³ Kè ti Yiè nYesu yà debire yǎ kè mesémmèe ò pǐ nkòo ò nàké ke dò: Bá ríkuò.

¹⁴ Kè tóonko kékááké kudéenkù, bèè tǎ kè bèe cómmú, kè Yesu béi nke dò: Dedapùmbire ité mǐ me nyé!

¹⁵ Kòo cǐ ité kékari kénnáá nkè Yesu ò duó nho yǎ. ¹⁶ Kè kufōwáá mbè pǐ mbemǎu kè bè nsántí Kuyie nke tú: Kuyie mpāānāàntì nāàntò diewè kàtení ti cuokè, Kuyie nkuù dǎò mesàà nku kó benitibè.

¹⁷ Kè de kó tináàntìi pité Sudee kó kutempē nkumǎu nè yehékè yèè dè tǎké.

*Isāā-Batiisi do tǎmmè o tancóumbè Yesu borè
(Wénté Matie 11:2-19)*

¹⁸ Kè Isāā-Batiisi tancóumbèe tì nhò nàké. ¹⁹ Kòo deite bèdébè kētǎ nkè bè bo beke Yesu ke dò: Isāā-Batiisi tu tì da beke ke dò: ²⁰ Fǎò tu wèè dò nkékàtenáà yáà ò kpaaní?

²¹ Ke sǎ nYesu miékunko bemuǎmbe péu, tikǎnyonkuti yembè, nè yebǎkè ta bè, ke wéinko tiyūǎntì péu. ²² Kè Yesu bè nàké ke dò: Kàtenè kénáké Isāā di yà dè nè di kèè tì, tiyūǎntì wènni kè yekpīè ncèntì séi, kè yekùò mmierí, kè yewūǎ nkèu, kè becírìbè yǎnni, kè besǐntìbè kèu Tináànsààtì. ²³ Dè nnaati n yí tú wèè kpéi ndidǐntàri.

²⁴ Isāā do tǎ mbè kò ndii mǎnni kè Yesu nnáá mbenitibè Isāā kpéi ke tú: Di do kàte kèyà ba dikpáà cuokè, dipènni kuyaakù nampú dàà? ²⁵ Kè mèè dǎke di né kàte ke yà ba? Onitì wèè dàátì tiyaàsààtàà? Tiyaàsààtì yembè ò rǐbo sikipàaticéi miēke nke. ²⁶ Yáa di kàte ke yà Kuyie mpāānāàntì nāàntò nwe? N né di náámmu ke tú ò pēētému Kuyie mpāānāàntì nāàntò. ²⁷ Isāā kpéi nke tì wàrimè ke tú: Nte mí nKuyie nke duónko n kóo tǎntì wèè yóo niité kētǔnte a ce. ²⁸ N di náá mmómmuǎ nwe benitibè pié bèè kó dimàà, òmǎu mu nyí buoté wèè pēēté Isāā, nè memme wèè tu osǎmpǎu Kuyie nkpàatiyuu miēke, kòo deu koò pēēté.

²⁹ Bèè kó dimàà do kèè Isāā náámmè kétaunnè bedǎmpòòcǎutìbè bè do bantému Kuyie ndǎòrimè kù béi ntì kè

dèè nte kè bèè duó nkè Isãã bè ànné bàtémmù. ³⁰ Bá Fadisiẽbe nè ikuó wããbè bembè í nyie nkòo bè ànné bàtémmù. Memme bè yetemè Kuyie ndo bè dónè mèè sàà.

³¹ Kè Yesu dò: M bo donnè ba di mmònni kó benitibè? ³² M bo yí bè dònne ibí ìi kàri yaárè ke náá nyitei ke tú: Ti di eé fetarife bá di í aá, kè ti kuó ndikúdabònni bá di yèmmè í cààrè. ³³ Isãã kòtenímè ò í yo nhò me nyí yõ mmenaà, kè di tú dibòò bo o mièke. ³⁴ Kè Onitibire kòteni ke yo nke yõ mmenaà, kè di yẽ nho tú odiiti, kunaàyããkù, ke dápúnè bedàmpóòcòutibè nè di tú bè benitiyieibe. ³⁵ Bèè yie nKuyie bembè bantému Kuyie nciimè ke dɔori kù béi nti.

Onitipòkù wèè do còú nYesu yuu tudaàri

³⁶ Kè Fadisiẽ mǎu yú Yesu kè bè bo di o cǐètè, kè Yesu kɔte kè bè nkari ke yo. ³⁷ Kè de kó dihei kóo nitipòkù mǎu wèè dɔuti dɔutinè benitidaabèe keè Fadisiẽ mǎu yumè Yesu kè bè yo, nkétúóté dimátidènni péiri kè tudaàri píéké di mièke, ³⁸ kékɔte kéncómú Yesu fɔ̀nkúò ke kuó nkè tinonnietii dúóké Yesu naàcèi, kòo ninkú ké sɪ ùté nè o yùti, ké sɪ yɔ̀re tudaàri ké sɪ waare. ³⁹ Fadisiẽ wèè yu Yesu ò dè yà dii mǎnni, nè o yèmmè mièke ke dò: Kè we nniti mènke do ntú Kuyie mpããnaànti náàntò nwe, ò na nyému wèè nitipòkù mè nhò kàá nhò tu wè. ⁴⁰ Kè Yesu ò nàké ke dò: Simǎo m mǎke timatì nti ke bo da náké. Kòo ò tǐnné ke dò: Béi nhokóti.

⁴¹ Kè Yesu dò: Benitibè bèdébè bèè do mǎkenè òmǎu dibànni, kè yiè nní ndò kòò yietí medítibii nsikɔusìnùmmù (500), otǎu sipísìnùmmù. ⁴² Be mǎu í nna kòò yietí kòo bè cǐé nké bè pǎ de kó idíítí, bedé memme, be we ndò nké nhò dó mediè? ⁴³ Kè Simǎo ò tǐnné ke dò: N yèmmè dò mbè pǎ wè idíítí dieyi. Kè Yesu dò: A tǐnné kè dè wenni.

⁴⁴ Kébenke onitipòkù ke dò: A wúó nwe nnitipòkàà? N ta a cǐètè bá a í n duó mmenie nkè m bo óúté n naàcèi kè wenwe me nsi óúté nè o nonnieti ke sɪ ùténè o yùti. ⁴⁵ A í n co ke nh ɔ̀ri, nè n tannímè wenwe baà wààrimu n naàcèi. ⁴⁶ A í còú mmekùò n yuu ìnkè kè wenwe còú ntudaàri n naàcèi. ⁴⁷ Dèè kpéi nte kè n da náa nke tú: Nh ò cǐémmu o yei ndiemè ke yé ò n dómè mediè, bè cǐé nwè sǎmpó ò ɔ̀ɔ benke sǎmpó nwe ò dómè wèè ò cǐé.

⁴⁸ De mǎnni kè Yesu náké onitipòkù ke dò: N da cǐémmu a yei.

⁴⁹ Nè bè bè kàri ke yo nkè bè nnáá bemáà ke tú: Wenninwe yie nwèè dàátí ke cǐé mmeyei? ⁵⁰ Kè Yesu náké onitipòkù ke dò: A tákùmè da deétemu, kɔte kè dè nnaati.

8

Yesu do centimè yehékè ke náante Tináansàati

¹ Kè Yesu ícentì yehékè nè sihekésí ke náante Tináaṅsààtì Kuyie nkpààtiyuu kpeti, ke neínè o tancóumbè tepíítè nè bédébè, ² nè benitipòbè mabè yebòkè do ta bè kòo yè bèti, ké bè miékunne be mǎmmú, bè kòò mǎu tu Maari Makitadaa eì kou, yebòkè yèyiekè do ta wè kè Yesu yè bèti. ³ Nè Isanni Susaa wèè do baa Edòtì kpàtì o pokù nè Susanni nè betòbè péu, bèè do pǎa mbe kperε ke teénnè Yesu nè o tancóumbè.

*Wèè yaù tidiiti o kó dináaṅhāntírì
(Wénté Matie 13:1-9 nè Mariki 4:1-9)*

⁴ Diyiè mari kè benitibèe yènnì yehékè yehékè ke tǔ nYesu borè ditǔnnì kòo mbè nǎánnè yenáaṅhāntíyè ke tǔ:

⁵ Onitì mǎu wèè do yè ke bo yaá o diiti, kényaù kè medibii mmamèe do kuce ìnkè kè bè mmè nǎu kè sinǎ kǎtení ké mè di. ⁶ Kè metēmèe do fekũufe ìnkè kényènnì kékpeío ke yé mè í pètémè kbooku. ⁷ Kè medibii ntēmèe do ipo miεke kényènnì kè ipoo mè éũté. ⁸ Kè metēmèe do ketenkè wenni dè kékóté képeité mebii ntekòutè kòutè. Kè Yesu deè ke dò: Kè wèè mǎke yeto ke bo keè wèè keè.

*Yesu do náá mmùù kpéi yenáaṅhāntíyè
(Wénté Matie 13:10-17 nè Mariki 4:10-12)*

⁹ Kè Yesu tancóumbèe ò beke de kó dináaṅhāntírì tu mù. ¹⁰ Kòo bè tǔnné ke dò: Díndi Kuyie ndi duómmu meciì nkè di bo yǐtè ku kpààtiyuu kpeti tǔ sòri, bembε bie m bè nǎánnè yenáaṅhāntíyè nye:

Kè bè bo nwúó nke báá yà, kényo ke báá banté.

*Yesu wénkùnnemè wèè yaù tidibotì o kó tináaṅtì
(Wénté Matie 13:18-23 nè Mariki 4:13-20)*

¹¹ Ntenè de kó dináaṅhāntírì benkú mù: Medibii ntú Kuyie nnáaṅtì nti, ¹² kè kuce ìnkè medibii ndo dè tu benitibè mbe, bèè òò keè Kuyie nnáaṅtì kè dibòò kǎtení, ké tì dèite be yèmmè miεke, bè yàa bo ti yie mmèè kpéi nkè Kuyie mbè deeté. ¹³ Fekũufe medibii ndo fèè ìnkè tu benitibè bèè òò keè bèmbε Kuyie nnáaṅtì ke pǎnkeε tì cǎuté nè diwèi, bè né í nyóu kè tì bo fííkú be yèmmè miεke kémǎnte. Kè meháárimè tǔòkení bè pǎnkeε bútinne Kuyie. ¹⁴ Tipotì medibii ndo tǔ miεke tǔ bèè òò keè bèmbε Kuyie nnáaṅtì, ke né yóu kè meborime kó iyèntotì nè tikpàtì kóò kéndó, kè dèe ta be yèmmè miεke, ké tì éũté, bá tì í nna képeité yebe kè yèe bi. ¹⁵ Ketenkè wennike medibii ndo kè tǔ bèè òò keè bèmbε Kuyie nnáaṅtì, ké tì cǎuté nè meyèmmè mèmáá, kè be borime ñwenni kè bè nwéèrì képeité yebe.

*Yesu dǎnnenèmè o kǎbe fitírè
(Wénté Mariki 4:21-25)*

16 Kè Yesu dò: Bè ɔ̄ɔ í nɔ́u nfitírè ké dè tàa nteçètè mieke yoo bèe dè Íríné mutɛ́í fũ̀ð, bè ɔ̄ɔ dè nùnné febaafe nfe, bèe kó dimàà taàní kè bè nwúó nkuwenniku. 17 Kè yé dèmarè í bo dèè sòri ke í yóó feitè, dèè sòri dè yóó yènnímu kuwenniku.

18 Daatenè mesàà ndi yo tì náaàntì kpéí, ke yé wèè màke bè yóó we nyíé kòo dòke mɔ̄ɔte, kè wèè kpa bèe fietè desámprè o yèmmè dò nhò màke dè.

Yesu yɔ̄ nè o neí bè do dómè kóò yà

(Wénté Matie 12:46-50 nè Mariki 3:31-35)

19 Yesu yɔ̄ nè o neí kè bèe kɔtení kéndó kóò yà, bè í nna nè ditínni koò yà. 20 Kè bèe náké Yesu ke dò: A yɔ̄ nè a neí bè bo ditowàà ke dó ke da yà.

21 Kè Yesu bè tènné ke dò: Bèè kèmmú Kuyie nnáaàntì ke dɔ̄ori tì yèmmè bèe tu n yɔ̄ nè n neí.

Yesu péimmè menie nnè kuyaakù kè dèe cómmú

(Wénté Matie 8:23-27 nè Mariki 4:35-41)

22 Diiyé mari Yesu nè o tancóumbè kè bèe ta kudabekù makù kòo bè náké ke dò: Ti sénténè menie nyàà.

Kè bèe kété²³ kénsenti kè Yesu yé nkéduó, kè kuyaakù kperíkù makù iténí kénfuuti, kè menie ntaà kudabekù kè kù ndó kédùu.

24 Kè Yesu tancóumbèè ò ènte ke dò: Okóti, ti yóó diumu!

Kè Yesu ente kéréi nkuyaakù nè yenéfinfirè kè dè dò béu.

25 Kòo bè beke ke dò: Dè dòmmè kè di í tá?

Kè kufɔ̄wáá mbè pĩ, kè dè bè di, kè bè mbékú betòbè ke tú: Wenni nwe yie nkòo péinko kuyaakù nè menie nkè dè yìé nhò yè mmù?

Yesu miékunnemè yebòkè ta wè

(Wénté Matie 8:28-34 nè Mariki 5:1-20)

26 Kè bèe sénté Sedasaa kòbe kó diheí dii wetí Kadidee. 27 Yesu cùténí dii mǎnni kudabekù kè diheí kóò niti mǎuu kéténi ké nhò wetí kè yebòkè péu ò ta, bá ò ténke í daati tiyààtì, ò í taà teçfètè, ke ã ifɔ̄ti mieke. 28 Kòo yà Yesu kékuónko mediè nke nínkú o ìkè ke dò: Ti kpèti dòmmè mí nnè f̄́ nkuyie nkùù baké ketenkè nè keĩnkè ku bire? N da báammu, a bá n f̄́ũ.

29 Kè yé Yesu do di péimmè ke dò: Yè onitì yie mmieke f̄́ ndibòò! De kó dibòò do ò ta nè dimǎnni ndi, kè bè níí bou o nɔu mef̄́imme o naàcèi timàti, kòo dè t̄́ũ, kè dii ò tanné dikpáà. 30 Kè Yesu ò beke ke dò: A yètìrì tú ba? Kòo dò: N yètìrì tu: Kusũkù. Yebòkè kusũkù kuù do ò ta. 31 Kè yèè bántè Yesu ke dò: A báá ti tanné dif̄́tìrì cūmpuri.

32 Kè s̄́ nkuf̄́nkèc̄́enku makù bo ditàrì ìnkè ke diiti kè yebòkèè bántè Yesu ke dò wèe yóu kè yèe kɔte kéta de kó kuf̄́nkèc̄́enku.

Kè Yesu dò yèe kote. ³³ Kè yebokèe yè de kóo nìti mièke, kéta kufɔ̀nkècɛ̀nku kè kùu coké kécúténí ditā̀rì kédìu menìe.

³⁴ Bèè do yè cɛ̀mmú kè bèe coké kékote kénáké dihèi kòbe nè deɗaa nkòbe. ³⁵ Kè bèe kote ke bo yà dèè dòò. Bè tùòkoo dii m̀nni káyà onitì yebokè yè wèè mièke, kòò kàri Yesu borè, ke dáátí tiyààtì, kòo yèmmè wenke páíí kè kufɔ̀waá mbè pī. ³⁶ Bèè do de bo, ke yà dèè dòò, kè bèe náké bèè kàtení, de wūòké mèè botí kòo nìti yebokè ta wè miété. ³⁷ De m̀nni kè Sedasaa kó ketenkè kòbe beməuu wənné ditīnni kébántè Yesu ke dò wèè yè be tenkè, ke yé kufɔ̀waá mbè pīr̀mè mediè. Kè Yesu ta kudabekù kényiti, ³⁸ kòo nìti yebokè yè wèè ò bántè ke dò ò bo ò neinè, kè Yesu yete, kòò nàké ke dò: ³⁹ Kò nha cīètè kénáké Kuyie nda dòò de.

Kè wèè nìti kote kénáantoo dihèi diməu Yesu ò dòò de.

Yesu miékūnnemè Saiduusi bire nè onitipòkù wèè mə ntiyóntì (Wénté Matie 9:18-26 nè Mariki 5:21-43)

⁴⁰ Kè Yesu nwētini Kadidee ke s̀s̀ nditīnni ò bàa, kòò cəuté. ⁴¹ Kè kutiintouku kóo kóti m̀uu bè tu wè Saiduusi tuakeni, ke nínkóo Yesu iiké kòò bántè ke dò: Kàtení n cīètè. ⁴² Ke yé ò do məkemè desapumbire demáa ndi, kè de m̀ke yebie ntepiítè nè yèdèè, ke mə nkè de cēè, kè de duúnnè mukūū.

Kè Yesu nkəri, ke ditīnni ò murí koò éū tipūti timəu. ⁴³ Kòo nitipòkù m̀u de bo, ke mə ntiyónti yebie ntepiítè nè yèdèè, bá ti í commu, kòò kàri bedòòtoribè borè ke càke o díti iməu, be m̀u me nyí na koò miékūnne. ⁴⁴ Kòò kéténi Yesu f̀nkúò bíékè ke kááké o yaàbòri m̀nku, kòo yóntii p̀nke cómму. ⁴⁵ Kè Yesu beke ke dò: We nni nkááké?

Beməu kè bè nyetiri ke tú be í yé, kè Pieri dò: Okóti, ditīnni dii da murí ke da éū. ⁴⁶ Kè Yesu dò: Onitì n kàákemu, muwērímú mamù muù yè m mièke.

⁴⁷ Kòo nitipòkù ns̀s̀ nYesu banté, kòo kàtení, kòo k̀nti au, kòo nínkóo o také, kébéi mbenitibè beməu iiké muù kpéi nte kòò ò kááké nè ò p̀nke miétémè. ⁴⁸ Kè Yesu ò nàké ke dò: N kóo sapàa a tákumè da deetemu, kote kè de nnaati.

⁴⁹ Yesu kpaá ke me nnáa nkòo nìti m̀u boni Saiduusi cīètè, ke tuakeni, kòò nàké ke dò: A sapumbire kumu, ténke bá nkánnè Okóti.

⁵⁰ Kè Yesu keè, ke náké Saiduusi ke dò: Bá nyièkù n tá máa ò yóo miétému.

⁵¹ Ò t̀òke dii m̀nni tecīètè ke í nyie nkòo m̀u bo ò neinnè kéta kè de í tú Pieri nè Isaku nè Isāa nè debire cice nè de yō be s̀á. ⁵² Benitibè beməu do kuəmmu debire kūū, nkè Yesu bè nàké ke dò: Bá nkuənnè debire í kú, de yè nke duómu.

⁵³ Kè bè nhò daú ke yé bè yémèmu ke dò ndebire ku. ⁵⁴ Kè Yesu pĩ ndebire nòùtè kéréi nke dò: M bire íté!

⁵⁵ Dende bàmbà nkè debiree foute kíté, kè Yesu dò bèe dè duó kè dèe di. ⁵⁶ Kè dèe di debire yembè, kè Yesu bè cau nkè dò bè báá náké òmòu dèè dòò.

9

*Yesu tōmmè o tancòumbè ké bè duó muwērímú
(Wénté Matie 10:5-15 nè Mariki 6:7-13)*

¹ Kè Yesu tíi nho tancòumbè tepíítè nè bèdébè ké bè duó mmuwērímú kè bè bo mbeti yebokè yemou, ke miékunko bemuambe, ² ké bè tō, nkè bè bo nnáante Kuyie nkpààtiyuu kpeti, ke miékunko bemuambe, ³ ké bè náké ke dò: Di bá ntò dèmarè, bá kupààti yoo kudəukù yoo mudii yoo idíítí, òmòu bá ntò yeyaàbòrè yèdèè. ⁴ Kè bè di cəuté tèè cĭtètè, di nte mbo ke yàa íténè de kó dihei. ⁵ Kè bè di yete dii èi di kpááté di nacètáá nke íté, kè dèe benke bè cààrèmmè.

⁶ Kè bèe kəte kéncenti yehékè yemou ke náante Tináaànsààti ke miékunko bemuambe tipŭti timou.

*Yesu do dəərimè tidietì kè dèe di Edəti
(Wénté Matie 14:1-12 nè Mariki 6:14-29)*

⁷ Kè Edəti Tetidaki, Kadidee kóo kpààtii keè dèè dòòri kè dèe ò di ke yé bèmabè do túmè Isāā-Batiisi weè yānté.

⁸ Kè betəbè tu: Edii weè wētení. Kè betəbè tu: Kuyie mpāānāantì náam̀bè dim̀onnì kəbe kóò m̀ou weè yānté.

⁹ Kè Edəti dò: N duó nkè bè fèúté Isāā kè we nné nwe n wētè ke yo kè bè náa nwèè kpéí?

Kòo nwanti ke bo ò yà.

*Yesu d̀ò̀m̀è tidietì nè p̀é̀è̀b̀è b̀èǹù̀m̀m̀ù̀ nè siyĩ̀ sidésì
(Wénté Matie 14:13-21 nè Mariki 6:30-44 nè Isāā 6:1-14)*

¹⁰ Kè Yesu tōrèe wētení kóò náké yè dòò dèè kó dimàà, kè bèe nei kékentóo dihei bè tu di Betisaidaa di bíékè. ¹¹ Kè ditfnnii ò yà kóò tūnne, kè Yesu bè cəuté ké mbè náa nKuyie nkpààtiyuu kpeti, ke miékunko bèè m̀.

¹² Diyiè yunné dii m̀onnì kè Yesu tancòumbè tepíítè nè bèdébèe tóónnì o borè kóò náké ke dò: Cíe mbenitibè kè bèe kəte kəwammú mudii, nè yedúò, ke yé ti bomè die ndikpàà miəke bá dèmarè í bo.

¹³ Kè Yesu bè tēíné ke dò: Díndi di mómməmbə duónnè be kè bèe di. Kè bè dò: Ti məke p̀é̀è̀b̀è b̀èǹù̀m̀m̀ù̀ ndi nè siyĩ̀ sidésì m̀áà! Yáa ti kəte kédonténímu kédúó nkunìiti kuu?

¹⁴ (De kó benitibè do bo mbo sikəupísìnùmmù (5000)). Kè Yesu náké o tancòumbè ke dò: Kannenè be sipísìnùmmù sinùmmù.

¹⁵ Kòo tancòumbèe yie nké bè kànnè bəmou, ¹⁶ kè Yesu túóté p̄èèbè bènùmmù nè siyĩ sidsèsi, ke bóúté keĩnkè, késānte Kuyie ké bè wéri kédúo nho tancòumbè, kè b̄e totí benitibè. ¹⁷ Kè b̄e cááké bəmou kénsannè, kè d̄e sús nképíe nyemóm̄m̄uyákè tepítè nè yèdèè kè b̄e t̄o.

Pieri nàkémè Yesu tu wè
(Wénté Matie 16:13-19 nè Mariki 8:27-29)

¹⁸ Diyie mari kè Yesu mbáá nKuyie nhomáa borè, kòo tancòumbèe kato kòo bè beke ke d̄o: Benitibè yē n tú we? ¹⁹ Kè b̄e ò tēñné ke d̄o: B̄emabè yē nha tú Isāā-Batiisi, kè betabè yē nha tú Edii, kè betabè yē nha tú Kuyie mpāānāānti náam̄bè dim̄nni k̄obe kòo m̄ou ke yānté. ²⁰ Kè Yesu bè beke ke d̄o: D̄indi tá, di yē n tú we? Kè Pierii ò tēñné ke d̄o: A tú Kirisi nwe Kuyie ntōnni wè.

Ti bo ntū mmèè botí Yesu
(Wénté Matie 16:20-28 nè Mariki 8:30-9:1)

²¹ Kè Yesu bè cau nweti weti ke d̄o bè báa yie nké ti nàké òm̄ou. ²² Kè yíe ke d̄o: Onitibire d̄o nkéféút̄emu m̄ediè, kè Kuyie ncf̄ètè kó bekótibè nè ikuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wāābè kè b̄e ò yete kòo k̄uā, diyie tāānni yiè kòo yānté, ²³ kédeè ké bè nàké bəmou ke d̄o: Kè wèè d̄ó ké n tūnne wèe b̄utinné omáa k̄ento o dap̄āti yewe yemou ke n tū. ²⁴ Ke yé wèè bo nd̄ó kédeé o f̄om̄mu ò yóo mù f̄étinnemu, kè wèè f̄étinne o f̄om̄mu n kp̄éi kòo mù deéte. ²⁵ Kutenkū kuù nkper̄e bo d̄o ba onit̄i k̄ensa kòo d̄e m̄ake demou ke né c̄ake omáa yoo ò f̄étinne o f̄om̄mu. ²⁶ Wèè bo nni mm̄akenè mí nhonitibire ifei m múnke bo nhò m̄akenè ifei m bo nw̄etini dii yiè nè tikpeti nè n cice kpeti ke neinnè Kuyie nt̄rè. ²⁷ N di náa mm̄om̄mu nwe d̄indi bèè bo die ndi kó b̄emabè yó nkpaá f̄oumu k̄yá Kuyie nkpaàtiyuu.

Yesu k̄anti cèètemè
(Wénté Matie 17:1-8 nè Mariki 9:2-8)

²⁸ Yesu bè nàké memme kédeè, kè d̄e mm̄ake yewe yèni m̄e ndòm̄m̄e kòo yú Pieri nè Isāā nè Isaku, kè b̄e deke dit̄ari mari ĩnkè ke bo b̄antè Kuyie. ²⁹ Ò báa ndi m̄nni Kuyie nkòo ìk̄e ceete kòo yàat̄i peike k̄emietè. ³⁰ Kè bè nyóo daateni k̄yá benitibè b̄edébè, M̄oyiisi nè Edii kè bè ò nàānnè. ³¹ Kè Kuyie nkó tikpeti bè fité kè bè ò nàā nhò yóo kú m̄èè botí Sedisademmu. ³² Pieri nè o n̄epobè bè do yè nkédúomu k̄enhennini k̄yá Yesu kó tikpeti nè benitibè b̄edébè bèè do ò còm̄m̄unè. ³³ Edii nè M̄oyiisi, bè ité dii m̄nni kè Pierii nàké Yesu ke d̄o: D̄e wennimu ke dò ntí mbo die, ti bo d̄o titouti titāati, f̄ nkumáa, M̄oyiisi kutekū, Edii kutekū. (Pieri do í yé ò nàā nke tú mù).

³⁴ Ò kpaá ke me nnaá nkè diwetiri marìi katení ké bè dàtínné, kè kufōwaa mpī nYesu tancòumbè bè yà dìi mǎnnì diwetiri bè dàtínnémè. ³⁵ Kè metammè mamèe yènnì diwetiri mièke ke tú: Yie nweè tu m bire n tǎátè dè, nyiènnè o kpèti.

³⁶ Bè yóó keè de kó metammè kè Yesu weè mǎa dè kpaá. De kó yewe mièke kè Yesu tancòumbè ndò yúóó bè í nnàké òmòu bè yà dè.

Yesu tancòumbè do yīkémè dibò

(Wénté Matie 17:14-18 nè Mariki 9:14-27)

³⁷ Kè dèe wenté kè bè ncutiní ditàri, kè ditínnì dierìi katení kéco Yesu. ³⁸ Kòo mǎou kuónko ditínnì cuokè ke dò: Okótì, daate m bire kpéi! N dè mǎke demǎa ndi, ³⁹ kè dibò marì ǎ dè pī nkè dè nwóótì, kè dì dè kpékíi, kè tinóntǎupùtì yìè dè nùu, bá dì bǎa cǎrike kéité, kényiti ke dè fēū mmèdiè. ⁴⁰ Kè m bántè a tancòumbè ke yē mbèe dì bètì kè bè yīke.

⁴¹ Kè Yesu béi nke dò: Itookperì yembè díndi bèè dǎòri meyèi, mī yó nhā ke di bonàà? Mī yó nhā ke di tǎaà? Katení die nha bire.

⁴² Debire tǎónnì dìi mǎnnì Yesu borè, kè dibò dè bǎ, nké ndè kpékíi, kè Yesu péi ndibò kè dìi yè, kòo mièkúnne debire ké dè duó nde cice. ⁴³ Kè dèe di benitibè bemou, bè yàmè Kuyie nkpeñnimè.

Yesu do yìè kénákémè bè yóó ò kùòmè

(Wénté Matie 17:22-23 nè Mariki 9:30-32)

Bá wè kòo nwóó nYesu dǎò dè, kòo náké o tancòumbè ke dò: ⁴⁴ Mpīnnè mesàa n yóó mè ndi náké tìi náahtì: Bè bo fítè Onitibire.

⁴⁵ Bè me nyí mbanté de kó tináahtì tú mù, tì do sǎrimu kè deè nte kè bè í ntì banté, bè me nyí ndáatí ke beké Yesu.

Yesu tancòumbè nennimè tikótì kpéi

(Wénté Matie 18:1-5 nè Mariki 9:33-37)

⁴⁶ Kè Yesu tancòumbèe íté tineitì nè betòbè ke bo yà be mièke wèè deu. ⁴⁷ Kè Yesu banté be yèmmè kédetení debire kécónné o také ké bè nàké ke dò: ⁴⁸ Wèè bo cǎuté debire die n kpéi, ò cǎuté mínwe, kè wèè n cǎuté, ò cǎutému wèè n tǎnnì, ke yé wèè tu o sǎmpòu di cuokè wèè deu ke dì pēēté.

Wèè bètì yebǎkè nè Yesu yètìrì

(Wénté Mariki 9:38-40)

⁴⁹ Kè Isǎa náké Yesu ke dò: Okótì ti yà òmòu nwe kòò bètì yebǎkè nè a yètìrì kè ti ò bàa, ke yé ò í ti wēñnèmè.

⁵⁰ Kè Yesu ò tēñné ke dò: Di na bá nhò bàa ke yé wèè í yete di kpèti ò di wēñnèmèmu.

Sammarìi kǎbe yetemè Yesu

⁵¹ Dè tòóté dii m̀ǹnni Yesu bo dekemè keĩnkè, kòo íté nè dikòmbùò kénkəri Sedisademma, ⁵² kèt̃ mbenitibè kè bèe kote Sammarii kó dihei mari ke bo tũnte ò yóó báté dè. ⁵³ Sammarii kabe me nyi nhò yie nhò kəri mèè kpéi Sedisademma. ⁵⁴ Yesu tancòumbè Isaku nè Isāa bè dè yà dii m̀ǹnni ke náké Yesu ke d̀: Ti Yiè nha d́ kè ti duó nkè muhāā ncúténi keĩnkè kè bè kùàà?

⁵⁵ Kè Yesu wēēte kè bè kpannè ke d̀: Di í yé meyèmmè mèè di t̀ kè di náá mmemme. ⁵⁶ Onitibire í kòtení ke bo kuò benitibè, dè kòtení ke bo bè deetému. Ò bè náké memme kédeè kè bèe kote dihei teri.

*Yesu nàkémè bèè d́ kóò tũnne bè d̀ nkòò tũnne mèè boti
(Wénté Matie 8:19-22)*

⁵⁷ Bè kèté dii m̀ǹnni kòo m̀u nàké Yesu ke d̀: N yóó nda tũmmu tipũti timou a kəri kèè bíékè. ⁵⁸ Kè Yesu ò t̃́nné ke d̀: Ihānké m̀kemu i f̃ti, kè sinou m̀ke tiyĩnti, Onitibire me nyi m̀ke dè bo duó dè kéom̀pè.

⁵⁹ Ke náké otou ke d̀: N tũnnè. Kòo ò t̃́nné ke d̀: Okóti, yóu kè m mu nkote kékũnné n cice kédeè. ⁶⁰ Kè Yesu ò t̃́nné ke d̀: Yóu kè becírìbèe nkũri becírìbè, kè f̃ nkote kénáké Kuyie nkpaàtiyuu kpeti.

⁶¹ Kòo t̀u múnkee béi nke d̀: Okóti n yó nda tũmmu né yóu kè n kò nkécau n c̃f̃tè kabe. ⁶² Kè Yesu ò náké ke d̀: Wèè dùnè dinaakāā ke w̃ke o f̃nkúò de yiè mbáá na k̃p̃i nKuyie nkpaàtiyuu kó mutōmmú.

10

Yesu tōmmè o tōmbè sipisiyiekè

(Wénté Matie 9:37-38, 10:7-16 nè Mariki 6:8-11)

¹ Kè Yesu yí k̃t̃āāté o kó betōmbè sipisiyiekè kè bè t̃ mbèdébè débè yehékè yemou mieke nè tipũti timou o m̀mmuò nhò do d̀ nkékote kè, ² kè bè náké ke d̀: Tidiiti bimu mediè kè ti d̃ibè né k̃́ni, bántènè kupaku yiè nkòo duonni betōmbè kè bèe dei o diiti. ³ Katenè, di d̀ nyipe nyi kè n di tũ̀ nyekpamaà mmieke. ⁴ Di bá nt̃o idííti, di bá nt̃o kudoukù, di bá nniè tinèutì, di báá cómmú kuce kédou nhòmou. ⁵ Kè di tati t̃è c̃f̃tè, di d̀: Kunaatí ndi bonè! ⁶ Kòo m̀u bo de kó tec̃f̃tè ke tú kunaatí yiè, kù nhò bonè, kòo m̀u me nyi bo, kùu w̃tení di ĩnkè. ⁷ Dí mbo de kó tec̃f̃tè ke yo nke ỹ mbè di duó ndè, otōnti nè o t̃ndiiti nti, di bá ns̃oti s̃oti sic̃f̃i. ⁸ Kè di ta dii èi kè bè di c̃outé ke di duò ndè dí ñyo, ⁹ k̃mmiekũnko bemuambe ke náá nde kó dihei yembè Kuyie nkpaàtiyuu t̃ónnímè. ¹⁰ Kè di ta dihei mari kè bè í di c̃outé, di yè k̃cóm̃mú de kó dihei ice, ¹¹ k̃kp̃ááté de kó dihei kó mutáá mmùu d̃ari di naac̃èi, ke né bè náké ke d̀: Di nyé kè Kuyie nkpaàtiyuu t̃ónnímu. ¹² N di náámmu Kuyie mbeénti

yiè, Sodɔmmu èi kɔbe kó tiyěiti bo nkě́nìnè de kó dihei kɔbe kpeti.

*Yehkè yèè yete Yesu
(Wénté Matie 11:20-24)*

¹³ Di bo yà dínɔ Korasěě kɔbe nè Betisaidaa kɔbe, ke yě tidiɛti n dɔ̀̀ di di cice, kè n do ntì dɔ̀̀ Tiiri nè Sitɔ̀̀ mieke nke bè na ndááti tifà̀̀tò̀̀ntì, ke pe mmutápeí nnè dimò̀̀nnì ke benke bè cèètemè.

¹⁴ Dèè kpeí nte Kuyie mbeéntì yiè, Tiiri nè Sitɔ̀̀ ekè kɔke kó tiyěiti bo nkě́nìnè di kpeti. ¹⁵ Dínɔ Kapennaummu kɔbe di yèmmè do nKuyie mbo ndi dee nkě́nkàa? Bitì. Kù bo di cū̀̀nnì ké di tanné kudò̀̀nkù mieke.

¹⁶ Kè Yesu yíe kénáké o tǎmbè ke dò: Kè wèè yie ndi kpeti ò yie mmù kpeti, kè wèè di yete ò yete mínwe, wèè n yete kòò yete wèè n tǎnnì.

Yesu tǎmbè sipísíyiekè ò nàkémè bè pǐ mmèè botí mutǎmmú

¹⁷ Kè Yesu tǎmbèe wětení nè diwèì ke dò: Ti Yiè, ti ɔ̀̀ pɛe nyebòkè nè a yètìrì kè yèe cokému.

¹⁸ Kè Yesu bè tě́nné ke dò: N do wúómmu dibò̀̀ dotinímè keĩnkè tewà̀̀tè tēmè. ¹⁹ N di duómmu muwě́rímú kè di bo nnaù iwà̀̀ake nè inaá nképò̀̀nte dibò̀̀ wě́rímú mumò̀̀u, bá dēmàrè báá di dɔ̀̀ meyei. ²⁰ Dè bá ndi naati yebòkè di cokùmè, dè pètínke ndi naati di yètè wà̀̀rì mèè kpeí nkeĩnkè.

*Kuyie mbenkemè besámpò̀̀bè dèè sòrì
(Wénté Matie 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ Dè mò̀̀nnì kè Muyaánsàámùu píe nYesu kòò sǎnte Kuyie nke dò: N da sǎntí n cice Kuyie nfó̀̀ nwèè baké keĩnkè nè ketenkè, a sò̀̀nne mèè kpeí ntimó̀̀mmò̀̀nti meciì nyembè, nè meyě́tímè yembè, ke ti benke bèè í tú bèmabè. N cice fǔ̀̀ mè dó ke mè tǎátè.

²² Ò dèè memme ke dò: N Cice n duómmu demò̀̀u, òmò̀̀u í yě debire kè dè í tú de Cice, òmò̀̀u me nyí yě debire Cice kè dè í tú debire nè debire dó kébenke bè de Cice.

²³ Kòò deè kéwénté o tancò̀̀umbè, ké bè nàké bemáà borè ke dò: Dè ndi naati, dínɔ̀̀ bèè yà di mè nwúò ndè. ²⁴ N di náámmu Kuyie mpā̀̀nàáàntì náám̀̀bè péu nè bekpà̀̀tìbè péu do dómu kéyà di mè nwúò ndè bá bè í dè yà, bè do dómu kékeè di me nyo tì bá bè í tì kèè.

*Yesu tě́nné tì ikuó wǎ̀̀abè kóò kóti
(Wénté Matie 22:34-40 nè Mariki 12:28-31)*

²⁵ Kè ikuó wǎ̀̀abè kóò kóti mò̀̀u ndó kédíí nYesu kéíté kóò beke ke dò: Okóti n dò nkédò̀̀ ba kápéte mufò̀̀mmu mùu bo sǎà? ²⁶ Kè Yesu ò tě́nné ke dò: Tì wà̀̀rì ikuó mieke ke yè mba? A ti kàa nkè tì tú ba? ²⁷ Kè de kóò nìtì ò tě́nné ke dò: Tì wà̀̀rì ke tú: Ndó a Yiè nKuyie nnè a yèmmè memò̀̀u nè a wě́nnì dimò̀̀u, nè a wě́rímú

muməu nè a cii mməməu kéndó a kou tə̀u a dó mɛ̀è botí amáà.
 28 Kè Yesu ò nàké ke d̀ò: A tɛ̀nné kè dè wenni, ñdɔ̀ri memme a
 yó nfò̀umu.

29 Kè ikuó wā̀àbè kóò kóti ndó kɛ̀benke ò d̀ò̀rimè Kuyie ndó
 dè, kɛ̀beke Yesu ke d̀ò: We ntú n kou tə̀u? 30 Kè Yesu ò tɛ̀nné
 ke d̀ò: Onìti m̀ə̀u weè do yènni Sedisademmu kénkə̀ri Sedikoo,
 kè bɛ̀yóóbè ò dinté kédúkú kòò ndò nhò kú, kè bɛ̀e fietɛ o
 kpere kóò dɔ̀unko kɛ̀pɛ̀ɛ̀tɛ. 31 Kè dè mmànnè ikuó niùti m̀ə̀u dè
 kèrínimè kóò yà kɛ̀pɛ̀é nkɛ̀pɛ̀ɛ̀tɛ. 32 Kè Defii botí kou m̀ə̀u nkérini
 kɛ̀tuəkə̀ni o borè kóò yà kɛ̀pɛ̀é nkɛ̀pɛ̀ɛ̀tɛ. 33 Kè Sammarii èi kou
 m̀ə̀u weè né nkə̀ri kupò̀̀kú kénkérini kóò yà kè mesémmè ò pī
 mmediè. 34 Kòo kə̀too o borè, kɛ̀ú o muə nkéwaaɛ mekúò nnè
 mənàà mbè tu mè difɛ̀è nkéboú kèdeè kóò kànnɛ o sāmmarimú
 ñnkè, kóò kə̀tenè tɛ̀pò̀̀dɛ̀tɛ kényiè nkoò tàà. 35 Kè dèe wenté
 kòo deite medítibii mmédémè kédúó nwèè bàà tɛ̀pò̀̀dɛ̀tɛ ke d̀ò:
 Ntaànnè we, kè ì d̀ò̀nté, kàa yíé, m bo nwɛ̀tiní ke da yietí.

36 Kè Yesu deè kóò beke ke d̀ò: A yèmmè d̀ò mbɛ̀yóóbè me
 mpuotí wè kou tú we betā̀ati memme? 37 Kè ikuó wā̀àbè kóò
 kóti ò tɛ̀nné ke d̀ò: Wèè me nhò d̀ò̀ mesàà. Kè Yesu ò nàké ke
 d̀ò: Kɛ̀te kédò̀ me botí.

Mariti cə̀utémè Yesu o cɛ̀tɛ̀

38 Yesu nè o tancóumbè kè bè nkéri kɛ̀tuəkə̀ dihei mari, kòo
 nitipò̀kú m̀ə̀u ò cə̀uté o cɛ̀tɛ̀ kòo yè̀tìri tu Mariti, 39 kòo nantè
 bo kè bè tɛ̀ tu Maari, kè tɛ̀e kə̀too kénkari ti Yiè nYesu borè ke
 kə̀mmú o náànti. 40 Kè Mariti nharinè mudibénnimú kényitini
 kɛ̀béi nke d̀ò: Okóti dè wenni m bo mpīmmè mutōmmú m m̀áà
 kè n nantè kàri a boràà? Duó nkòò íténí kè n teennè. 41 Kè ti Yiè
 nYesu ò tɛ̀nné ke d̀ò: Mariti a yī̀k̀umu ke arì dɛ̀marè péu kpéi.
 42 Dɛ̀marè m̀áà dɛ̀ tu desà̀rè, Maari weè tã̀atè dèè wenni, bè ì
 yóo fietɛ dè.

11

Yesu yè nti mbáà mmèè botí Kuyie

(Wénté Matie 6:9-13, 7:7-11)

1 Diyiè mari kè Yesu mbáà nKuyie dibò̀ri mari, ò dèè d̀ii
 m̀ə̀nni kòo tancóumbè kóò m̀ə̀u ò beke ke d̀ò: N Yiè, nti tié nti
 bo mbáà m̀èè botí Kuyie nkéndònnè Isā̀ tiémmè o kə̀be.

2 Kè Yesu bè nàké ke d̀ò: Kè di ní b́áà nKuyie ndi d̀ò:

Ti cice!

A d̀ò mpáíí nwe,

yóu kè bɛ̀nìtìbèe banté a d̀ommè páíí.

Baaté kutenkú,

3 Ti pā ti bo di mù yíe,

ti cɛ̀é nti yei

ti ɔ̀ɔ cɛ̀émmè bèè ɔ̀ɔ ti caàri.

4 Báá yóu kè tí ta mesoùmme miéke.

Ti bo mmáú mèè botí Kuyie nti dó dè

(Wénté Matie 7:7-11 nè Duku 18:1-8 nè Isaku 1:5-7)

5 Kè Yesu yíé ké bè nàké ke dò: Di miéke kòo mǎu mǎke o népo ke kǎte kòo sǎnté keyènkè cuokè ke yí: N népo m pente mudii, 6 n kóò népo mǎu weè m pǎnní m me nyí mǎke dèmarè ke bo ò duó. 7 Kè dè dò nho népo bo ò tǎnnéni kudieku miéke ke dò: Bá nni nkóónnè, n dié nke kpetínnému dicàù mí nnè m bí kè ti duó. M báá na kǎité ke da duó mudii. 8 N di náámmu bá kòò do í yóó íté kóò duó, nhò tu mèè kpéí o népo, ò bo ò duó nhò dó dè demǎu ò wè kóónnè mèè kpéí.

9 Mí nné di náámmu ke tú: Mǎonè kè bè yóó di pǎmu. Wammúnè kè di yóó pǎtému, bentenè dicàù kè bè yóó di kpetému. 10 Ke yé wèè mǎo bè ǎǎ we mpǎmè, wèè wammú weè ǎǎ pǎté, wèè bente dicàù bè ǎǎ we nkpeté. 11 Òmǎu bo di miéke wèè biré bo ò mǎo mudii kòò dè duó nditáràà? Yáà kè dè ò mǎo tǎyǎntè wèè dè duó nfewǎáfè? 12 Yáà kè dè ò mǎo dikoyennì wèè dè duó nfenanfè? 13 Díndi benitiyèibe kè di yé ke duò ndesààrè di bí, dè bo yímè di Cice wèè bo kǎinkè kòò báá duó mMuayaánsààmù bèè mù nhò mǎo.

Yesu miékùmmè dibǎò ta wè ke dǎnne o nǎndenfè

(Wénté Matie 12:22-30 nè Mariki 3:22-27)

14 Kè Yesu beti dibǎò dii ta oniti ke dǎnne o nǎndenfè, kè dii yè, kè de kóo niti na kǎnnáá nkè dǎe di benitibè. 15 Kè bèmabè ntú: Nè obǎokpǎàti kó muwǎrímú mmu ò bètimè yebǎkè.

16 Kè betǎbè ndó kóò yááké, kóò beke ke dǎ wèè dǎò medǎòrímè mamè mèè benkú o wǎrímú bonnìmmè Kuyie mborè. 17 Yesu né me nyémè be yèmmè, kòò bè nàké ke dò: Kè dikpǎàtiyuu marì toté ke kpa ndimáà di bá nhǎ ke bo, di cǎí bo duó sitǎbè ìnkè. 18 Di mè ntúmè m beti yebǎkè nè obǎokpǎàti kó muwǎrímú, kè dibǎò toté ke kpa ndimáà, di kpàti bá nhǎ ke bo. 19 Kè nsà kè m bèti yebǎkè nè obǎokpǎàti kó muwǎrímú mmu di kǎbe né yè bèti nè we nkǎmu? Dǎe kpéí nte kè di kǎbe yóó di bekénè. 20 Kè m me mbèti yebǎkè nè Kuyie nkó muwǎrímú mmu, Kuyie nkpǎàtiyuu dii tǎ ntùòkení di cuokè.

21 Onitikperi bǎátí dii mǎnnì mesàà nke baa o cǎtè o kperè demǎu ǎ mbomu béu. 22 Kòò niti mǎu me nkǎtení wèè kpeñní kòò pǎtè, kòò na, ò bo fietè o kpàrinenti ò do tǎ tì, kétúóténè o kperè kǎtotí. 23 Wèè í n wǎrínè ò n kpànnèmu, wèè í n wǎrínè kè ti tíkí ò déímu.

Dibǎò bo wǎtenímè oniti miéke

(Wénté Matie 12:43-45)

²⁴ Kè dibòò yè onìtì ke kòte tédòntè ìnkè, ke wanti di bo om̀pè dè, ke m̀ònté di bo yí: M bo ẁete n sòò bo wèè mièke. ²⁵ Di t̀ùòkoo dii m̀ònni kénsó ndè kàuté páíi ke t̀untè bá òm̀òu í bo o mièke. ²⁶ Kè dii ẁete k̀éwaanní yeyeyè ỳeyiekè yèè d̀òke yóu ke di p̀èèté, kè yèe ẁete k̀éta o mièke, kòo borimèe s̀inte k̀épèèté mè sòò d̀òmmè.

Yesu nàkémè bèè tú diwèi m̀ómmònni yembè

²⁷ Yesu kpaá ke me nnáá nkòo nitipòkù m̀òu béinní dif̀nni mièke ke d̀ò: Dè nnaati onitipòkù wèè da peité, a yáá wè.

²⁸ Kè Yesu ò t̀énné ke d̀ò: Dè p̀etinke ǹnaati bèè k̀ém̀m̀ú bèmbè Kuyie nnáànti ke d̀òri ti yèmmè.

Yesu do nàkémè dè yó ndòmmè tibeénti yiè

(Wénté Matie 12:38-42)

²⁹ Kè benitibè ntikuní Yesu borè kòo béi nke d̀ò: Di m̀m̀ònni kó benitibè bèè b̀ùtinné Kuyie nke d̀òri meyi, mbè tú n d̀òò tidieti bè me mbáá ti yà kè dè í tú t̀i do d̀òò Sonaasi. ³⁰ Sonaasi do t̀úmè dibenkèri Ninifu k̀obe k̀péi, m̀m̀è botí nku Onitibire yó ntúmè dibenkèri di m̀m̀ònni kó benitibè k̀péi. ³¹ Tibeénti kó diyie Sebaa kóo nitipokpaàti bo cómmú k̀ébekénè di m̀m̀ònni k̀obe kè bè kpetinné ke yé ò iténimè dedétirè ke k̀òtení ke kèè Sodomò náànti mecii nkpeti. Né ntenè òm̀òu die nke deunè Sodomò. ³² Tibeénti yiè Ninifu k̀obe bo cómmú k̀ébekénè di m̀m̀ònni k̀obe kè bè kpetinné ke yé Sonaasi do bè nàkémè kè bèe ceetemu. Né ntenè òm̀òu die nke p̀èèté Sonaasi.

Fenònfè tu tikònti kó defitirè nde

(Wénté Matie 5:15, 6:22-23)

³³ Kè Yesu béi nke d̀ò: Bè òò í ncóu nfitirè kè dè ànné tecètè mièke, bè òò dè cònné deyitirè nde, bèè kó dimàà taàní kè bè nwúo nkuwenniku. ³⁴ Inuò ntu tikònti kó defitirè nde, kàa nuò nwúo nha k̀ònti timòu ò mbo kuwenniku mièke nke. Kàa nuò m̀m̀e nyí wúo a k̀ònti timòu ò mbo dibìnni mièke nke. ³⁵ Daate kè kuwenniku k̀ùu bo a mièke kè k̀ù bá ntú dibìnni. ³⁶ Kè kuwenniku da mí a k̀ònti timòu ke í soké kupíkù makù, a k̀ònti timòu bo mbo kuwenniku mièke, kéndònnè defitirè ò nda mí mè.

Yesu kpannèmè Fadisìèbe

(Wénté Matie 23:1-36 nè Mariki 12:38-40)

³⁷ Yesu nàké dii m̀ònni kédeè, kè Fadisìè m̀òu ò yu o c̀ètè mudii, kè Yesu kòte kè bè nyo. ³⁸ Kè Fadisìè m̀òu yà Yesu yommè bá ò í nite ikuó yèmmè kè dèe ò di. ³⁹ Kè Yesu ò nàké ke d̀ò: Díndi Fadisìèbe di òò eité febòòfè nè dibuu ìnkè nke kè di mièke né piéké oyúókù kó meyèmmè nè kuyonku. ⁴⁰ Tiyèinti díndi! Kuyie nkùu d̀òò de ìnkè kuù í d̀òò de mièkaà? ⁴¹ Mpāānnè

beçĩribè nè di yèmmè meməu, memme deməu dè bo wenkemè di kpéi.

⁴² Di bo yà díndi Fadisiẽbe! Díndi bèè duò nKuyie ndi kperε deməu kó meyaatimè epíitè nè tikũnfããtòo, ke yóu di bo ndəorimè Kuyie ndó dè nè di bo nkù dómè. Di do dò nké nde ndəori, di né báá yóu desonne.

⁴³ Di bo yà díndi Fadisiẽbe bèè nənnè yekàrè kètiyè titíntouti miεε, ke dó bè ndi dəú nyekããtè miεε ke ninkoo. ⁴⁴ Di bo yà díndi bèè dònne ifōti ùi danné, bè ð ncenti ùi ñnkè ke í yé.

⁴⁵ Kè Fadisiẽbe kóo kóti məuú búi nke dò: Okóti a náá mmie nke sãã ntí mbe. ⁴⁶ Kè Yesu ò tēñné ke dò: Di múnke bo yà díndi Fadisiẽbe kó bekótibè bèè bou yetuə cēéyε ke tounko benitibè, di me nyí bè teénnè bá sám̃pó mutəu. ⁴⁷ Di bo yà díndi bèè maà mesàà Kuyie mpããnáãnti náam̃bè di yembè do kuò bè kó ifōti.

⁴⁸ Nè de miεε di benkúmu di kóm̃m̃mè di yembè ke yé beè kuòmè Kuyie mpããnáãnti náam̃bè kè díndi maà be fōti. ⁴⁹ Dèè kpéi nte Kuyie nnè ku kó meciì mmieεε kè kùu búi nke dò: M bo bè duónko m pããnáãnti náam̃bè nè n tōrè, kè bèè kuə biε nkéff̃ũ mbetəbè. ⁵⁰ Kè dèè yie nkè Kuyie mpããnáãnti náam̃bè bè do kùu bè nè kutenkù ketémè kè be kó tibeénti do di mmònni kəbe yə ñnkè, ⁵¹ kéketé Abεeri kó mukòu, kéntə kétuəkenní Sakarii bè kùu wè Kuyie nc̃iētè nè diwũstònni de saku. Móm̃muə nwe n di náammè de kó tibeénti bo do di mmònni kəbe yə ñnkè.

⁵² Di bo yà díndi ikuó niùti bèè pàanko betəbè Kuyie nkó kuce, di í kù tũ ndi móm̃m̃mbe, ke né díti bèè dó ké kù tũnne.

⁵³ Yesu ité diì mònni de borè kè Fadisiẽbe nè ikuó wããbè miεεε ò peike mediè nkè bè nhò bèkú tináãnti péu, ⁵⁴ ke bo yà ò bo búi nkéyete kè bèè o pí.

12

Dèè sòri dè bo feité

(Wénté Matie 10:26-27)

¹ De mònni kè benitibèe tíi nsikəupí sikəupí kénnauə betəbè, kè Yesu keté kénáké o tancóumbè ke dò: Daatenè Fadisiẽbe kó meyèmmè mèdémè kpéi mmèè dònne mutie mùu muuti p̃éé.

² Dèè sòri dè bo feité, kè disòri kperεε yènni kuwenniku. ³ Dèè kpéi nte di nàké tì kufáá bè bo tì kèè kupiiti, di wεε tì dimáá borè, bè bo deke kudànkù ké tì p̃iéké.

Ti í dòmmè kéndé bèè kòu tikònti máa

(Wénté Matie 10:28-31)

⁴ N di náammu díndi n népobè: Bá ndénè bèè kòu tikònti máa. ⁵ M bo di benke di dò nkéndé wè, ndénè Kuyie nkùu bo na ke da tanné muhãá miεε a kũũ nkó difònkùò. Di dò ké nku ndé.

6 Bè ɔ̃ɔ í nfité inɔribí inùmmù dáràà? Nè memme Kuyie ndakemu imɔu i kpéí. 7 Bá di yùtì Kuyie nti kààmmu ke yé tì mààmè. Di bá nyĩ̀kù, bá wè di mièke ò pēētēmu inɔribí péu.

*Wèè bo náké ò tumè Yesu kou
(Wénté Matie 10:32-33, 12:32, 10:19-20)*

8 N di náámmu, wèè bo náké benitibè ìkè ò tumè n kou, mí nhOnitibire m bo náké Kuyie ntɔrè ìkè ò tumè n kou. 9 Wèè bo n nenni benitibè ìkè, m bo ò nenni Kuyie ntɔrè ìkè.

10 Wèè bo sáà nhOnitibire, Kuyie mbo ò cī́, wèè me mbo sáà mMuyaánsààmù, Kuyie mbáá ò cī́ mbiti.

11 Kè bè di kərinè dii mɔnni tibeénti titiíntouti mièke yoo bekpàatibè nè bebeémbè borè di bá ntoti di yèmmè di bii yóó náké tì kényè, nè di yóó ti náké mèè botí. 12 Kè di tùòke, Muyaánsààmù muù yó di duó ndi dò nkénáké tì.

Kukpàatiyeinkù

13 Kòo mɔ̀u béinní ditínni mièke ke dò: Okóti náké n kóo kóti kè tí totí ti cice ku ke ti yóunè dè. 14 Kè Yesu ò náké ke dò: N népoo we nni ndò obeénti kè m bo ndi bekùnè, yoo n di totí di kperè? 15 De mɔnni ke náké benitibè ke dò: Dòdò mèyòdmmè, ke yóu di bo ndómè di kparikè ke yé oniti kpàti tii í temè o fòmmu.

16 Kòo bè náké dináaanhántíri mari ke dò: Tikpàti yiè mmɔ̀u wèè do bo, ke mɔke deɔa nkè dèe pié mediè. 17 Kòo mbékú omáa o yèmmè mièke ke tú: N yí mɔke m bo ánné dè n diiti? 18 Ke náké omáa ke dò: N yàmu n yóó yímè, m bo puɔ m buɔ sánpɔ́yè, kémaá yedièyè kéánnè n diiti nè n kperè demɔu. 19 De mɔnni ke náké n wènni ke dò: A mɔkemu tikpàti péu, íhompu ke yo nke yò nke yánkù. 20 Kè Kuyie nné ò náké ke dò: Kuyèinkù f́! Ke nyènkè mómmonke m bo túóté a wènni kè we nné tieke de kó tikpàti?

21 Wèè waà ntikpàti o mómmonɔ̀ nho kpéí nke né í tú okpàati Kuyie mborè o kperè me dò.

*Ti í dòmmè kényĩ̀kù
(Wénté Matie 6:25-34)*

22 Kè Yesu náké o tancòumbè ke dò: Dèè kpéí nte kè n di náá nke tú: Di bá nyĩ̀kù di bo dimu yoo di bo dáátí mù kpéí. 23 Ke yé mufòmmu pēētémè tidiiti kè tikànti pēēté tiyààti. 24 Wénténè tinòti, tì í buòti, tì í kǎũ, tì í mɔke yeɔu, kè Kuyie nti piú. Díndi náke di í pēēté sinòò? 25 Di we mbo na nè o yehtotí mièke kényíe o fòmmu kè mùu okè? 26 Kè di í yóó na kédòò demarè sánpɔ́rè, ba nkpeí nné te kè di yĩ̀kù deterè kpéí? 27 Wénténè mutepóó ndòmmè dikpáa mièke, mù í pī mmutómmú, mù me nyí duòkù tiyààti. N né di náámmu kè n tu bá Sadoɔ̀ nè o kpàti dieti mièke, ò í dàátí tiyààti tii wenni ke mù tùòke. 28 Díndi bèè í tá

kè dè deũ, kè Kuyie nsàrì tifaàtì tìi bo yíe, ke naa yóó cóúté, dè bo yĩme kè kù báá di dátinné tiyààtì? ²⁹ Di bá nharì ke wanti di bo nyo mmù nè di bo nyõ mmù. ³⁰ Bèè í tũ nKuyie mbèè màke de kó iyeñtotí sãã, díndi bie, di màkemu di Cice kòò yé dè di békú dè. ³¹ Petinke wammúnè Kuyie nkpaàtiyuu kè kù né di duó ndesonne kénóó.

Ti bo sɔnnemè tikpàtì keĩnkè
(Wénté Matie 6:19-21)

³² M pecēnku, di bá nyĩkù ke tú di í sũ, ke yé di cice weè dómè ke di duó nho kpàatiyuu. ³³ Fíténè di kperε kápāmmú beçĩribè idiítí. Yánnè sidítídóú sii í yóó cake, kéānné tikpàtì tìi í yóó cake ké tì sònnε keĩnkè Kuyie mborè. Beyóóbè í yóó tóónko dè, ditúú í yóó cááké dè. ³⁴ Ke yé a kpàtì borè a yèmmè de mbomè.

Ti bo ndakemè
(Wénté Matie 24:42-51 nè Mariki 13:33-37)

³⁵ Yinè di naakũõ kè di fitiyi ncóú, ³⁶ kéndònnè betõmbè bèè bàa wèè bè baké, ò bo nkũntinímè mupotúòmù kébente dicàú kè bèè o kpeté. ³⁷ Dè nnaati betõmbè bèè kóó kótì bo nwētini ke ś mbè wúó. N di náá mmómмуo nwe ò bo ānné o tōnyààtì, ké bè kànnε ké bè duó mmudii. ³⁸ Kòò wētini keyènkè cuokè yoo dikodakánni, ke ś mbè wúó ndè mbè naati. ³⁹ Banténè ke dò nkè teçĩètè yiè nyé oyúókù kàriní dii mǎnni, ò bo nwúó, ò báá yie nkòo ta o çĩètè. ⁴⁰ Díndi múнке nwākénè ke yé Onitibire wētiniímè di í dake dii mǎnni ndi.

Otǎnti yeiwe kó medonnimè
(Wénté Matie 24:45-51)

⁴¹ Kè Pierii beke Yesu ke dò: N Yiè nha náá nde kó dináañhántirì tũ kpéináá yáa timəu? ⁴² Kè ti Yiè nhò tēñné ke dò: Dí ndònnè otǎnti wèè dǎ̀rri dèè wenni ke çii bè bannε wè betõmbè kòò bo mbè duó mmudii ò dò nké mmù mbè duó ndii mǎnni. ⁴³ Dè bo narike de kóó tǎnti teçĩètè yiè mbo nwētini dii mǎnni ke ś nho pĩ nde kó mutõmmú. ⁴⁴ N di náá mómмуo nwe teçĩètè yiè mbo bannε de kóó tǎnti o kpàtì timəu. ⁴⁵ Kè de kóó tǎnti yèmmè me ndò nteçĩètè yiè nyí wētini meçāā, ke puoti betõmbè benitidaabè nè benitipòbè, ke neinè tinaayããtì kè bè yo nke yò mmenaà. ⁴⁶ Teçĩètè yiè mbo wētení de kóó tǎnti í ò bàa dii yiè, ò í dake dii mǎnni, kóó puotí mediè, nkóó dǎ̀dè bè dǎ̀rriímè benitiyeibe.

⁴⁷ Otǎnti wèè yé wèè ò baké ò dó dè, ke í dè dǎ̀rri, ò bo çouté tiyēiti mediè. ⁴⁸ Wèè tǎnti me nyí yé ke dò nhò dǎ̀rri dè tu meyei, mbè bo ò puotí kè dè nkēñni, bè duó nwè péu bè bo ò beke péu, bè bannε wè kè dè sũ bè bo ò beke kè dèè pēëté.

Tec̄ētē temáá kó metotímè kó tináañti
(Wénté Matie 10:34-36)

⁴⁹ N kàtení ke bo wete muháá mmu kute nkù miēke kè dè nh ɔ́tí mù bo cútémè. ⁵⁰ N dò mbè nh ānné bātēmmù m̀̀u nwe kè dè nh ɔ́tí bè bo wè nni nh ānnémè. ⁵¹ Di yèmmè bá ndò ñ t̀̀ní kunaatí nku kute nkù kuu mmiēke, n t̀̀ní meyatimè mme. ⁵² N di náá mómumu nwe, kè benitibè bo bènùmmù tec̄ētē, bè bo toté kè bètāāti nkpannè bédébè, kè bè múнке bè kpannè. ⁵³ Kè debire cice ndè kpannè, kè dè ò kpannè, kòo nitipòkù nkpannè o kòo sapàà, kòo kòo sapàà nhò kpannè, kòo nitipòkù ñkpannè o còkù, kòo còkù ò kpannè.

Ti bo mbaàtimè dèè wenni
(Wénté Matie 16:2-3)

⁵⁴ Kè Yesu yíé kénáké dit̄̀nni ke d̀̀: Di ɔ́ yà diwetiri diyìè yìèní kèè bíékè ke d̀̀: Fetaafè yóo ni. Kè fè mènke ni. ⁵⁵ Kè kubakù c̀̀nku bíékè kó kuyaakù fùute di d̀̀: Kuyiinkù yó mbo, kè kù mènke m̀̀bo. ⁵⁶ Meyèmmè mèdémè yembè díndi, dè dòmmè kè di banní tiwetí kó m̀̀dòmmè nè ketenkè kōme ke né í banní dèè d̀̀̀ri di mm̀̀nni. ⁵⁷ Dè dòmmè kè di í nò nke baati di máà dèè wenni?

Ti bo nt̄̀nnimè t̄̀̀ bo nè ti kou ti cuokè
(Wénté Matie 5:25-26)

⁵⁸ Nè òm̀̀u kè di m̀̀ke timati ke k̀̀ri tibeénti, yetoo ké ti t̄̀nte kè di mu nyí t̀̀̀ke, kòo báá da duó mpòdísi bè, kè bè da kpetínné. ⁵⁹ N da náá mómumu nwe a í yeti deborè ke í yietí tepíítè s̄̀nte.

13

Sidowee kó kuduotí do k̀̀u bè kó tináañti

¹ De kó dim̀̀nni kè benitibè mabèe k̀̀tení, kénáké Yesu Pidati do k̀̀u Kadidee k̀̀be bè kpéi nke s̀̀ mbè feu Kuyie nyiwũs ke k̀̀ k̀̀u itè, kè bèe bè k̀̀u kè be ȳ̀ ñwēnnénè iwũs kōme. ² Kè Yesu bè nàké ke d̀̀: Di yèmmè dò nde kó benitibè yei mp̄̀ētēmu Kadidee k̀̀be t̀̀bè kōme kè dè te kè bè kúá? ³ Biti, n né di náammu ke tú: Kè di í cèete meborime, di yóo kú bè ku m̀̀è botí nku. ⁴ Di yèmmè dò nSidowee kó kuduotí do do, k̀̀yāke bèè nitibè tepíítè nè b̀̀ni kó meyei ndo p̄̀ētēmu Sedisademu k̀̀be t̀̀bè kōmáà? ⁵ Biti, n né di náammu ke tú kè di í cèete meborime di bo kú bè ku m̀̀è botí!

Mutie mùù í péi mu kó dináañhant̄̀ri

⁶ De kó dif̄̀nkúò kè Yesu bè nàké dináañhant̄̀ri ke d̀̀: Onit̄̀ m̀̀u wèè do fií mmutie o paku miēke, k̀̀k̀tení ke bo t̄̀ũ yebe ò me nyí mp̄̀ètè, ⁷ kénáké wèè bàa kupaku ke d̀̀: Dibenni t̄̀ánni ndi mie nkè n k̀̀r̀ni ke bo t̄̀ũ yebe bá n yí p̄̀ètè, k̄̀ũ mu, mù báá s̀̀nté k̀̀ncaari ketenkè. ⁸ Wèè bàa kupaku kòo d̀̀: Okóti yóu mu

di mbenni kè m mù ànné tikùti, ⁹ kè dè yèmmè mù yàa peité, kè mù mē nyí peité a né mù kṣũ.

Onitipòkù dibòò pūtinné wè

¹⁰ Teom̄pùtè matè yiè kè Yesu nítiè mbenìtibè kutíintouku mièke. ¹¹ Kòo nitipòkù m̄òu dè bo, kè dibòò mari ò ta, koò pūtinné yebie ntepiùtè nè yèni, bá ò í nò nke séiri. ¹² Kè Yesu ò yà kóò nàké ke dò: Onitipòkù n da mièkunnemu a m̄ommú.

¹³ Kè n̄ó n̄ho n̄ou o ìnkè, kòo p̄anke séité kénsāntí Kuyie. ¹⁴ Kè kutíintouku kóo kótì mièke peike, Yesu mièkunnemè omuanti teom̄pùtè yiè, kòo nàké dit̄inni ke dò: Yewe bo yekuò ndi mutōmmú kpeye, ñk̄arin̄eni yeè mièke kè bè di mièkunko ke yóu teom̄pùtè yiè.

¹⁵ Kè ti Yiè nhò t̄ènné ke dò: Meyèmmè mèdémè yembè d̄indi! Di ã̄ í mpité di w̄ũ teom̄pùtè yiè kékote ké ì n̄inaà? ¹⁶ Onitipòkù yie nwèè né tú Abarahamu kó kubotí kou kè dibòò ò boú yebie ntepiùtè nè yèni, dè do í dò nh ò bouté de kó iw̄ẽi teom̄pùtè yiè?

¹⁷ Yesu nàké memme, kè ifeii p̄i n̄ho kpantíd̄entòbè, kè dit̄inni yèmmè ñnaati, ò dà̀̀ri t̄i dieti kpéi.

Feyon̄fè nè mutie mùu muuti p̄èè de kó medonnimè
(Wénté Matie 13:31-32 nè Mariki 4:30-32)

¹⁸ Kè Yesu yí kébéi nke dò: Kuyie nkpà̀̀tiyuu dònne ba? M bo di dònne ba? ¹⁹ M bo yí di dònne feyon̄fè dōmmè mme, kòo n̄iti ã̄ fè buotí kè f̄e yènni kénáa mmutie diemù nè ibake, kè sin̄o ȳẽ mmu bake ìnkè.

Mutie mùu muuti p̄èè mu kó medonnimè
(Wénté Matie 13:33)

²⁰ Kè Yesu yí kébéi nke dò: M bo donnenè ba Kuyie nkpà̀̀tiyuu? ²¹ Di dònne mutie mùu muuti p̄èè mù dōmmè mme kòo nitipòkù ã̄ mù wáa nsám̄pò kék̄orenè mup̄è̀̀ȳuò nciróò bèt̄aati kéante kè ticooti múútí tim̄ou.

Dibò̀̀ri dii m̄ap̄uri
(Wénté Matie 7:13-14, 21-23)

²² Kè Yesu ñduò nyitié nyehèkè nè sihekési ke kéri ke k̄ori Sedisademmu. ²³ Kòo m̄òu ò beke ke dò: Okòti benìtibè sám̄pò bèè yóo cootàà? Kè Yesu bè t̄ènné ke dò: ²⁴ Yetenko keta dibò̀̀ri dii m̄ap̄uri, n di náammu kusũkù yóo bennemu bè bo tamè k̄eȳĩ̀̀ke.

²⁵ Tec̄īètè yiè mbo íté dii m̄onni kék̄petinné k̄epáa, nkè di m̄bo ditowaa di bo mbie ndicau ke tú: Ti Yiè ntí k̄peté. Kòò né di nàké ke dò: N yí ȳè di boñni kèè bíékè. ²⁶ De m̄onni kè di ò nàké ke dò: Nè f̄s̄ nt̄i baa do w̄enné k̄edi, k̄aa duò nyitié nti c̄ekaràà? ²⁷ Kòo

wēte ke di náké ke dò: N yí yé di boñní kèè bíékè, fūtenè m borè díndi bèè dòòri meyei. ²⁸ Deñde di yóó nkuòmmè ke cáá ndi nùl, ke wúó Abarahammu nè Isaki nè Sakòbu nè Kuyie mpāānāaṅṅi náam̀bè bəm̀ou kè bè bo Kuyie nkpààtiyuu mièke kè d́ndi né bo ditowaà. ²⁹ Benitìbè itinímu tipítì tim̀ou diyìè yìèní kè nè di taà kè kòbe kubakù c̀nku bíékè nè kuyóú kòbe ke bo kari Kuyie nkpààtiyuu mièke kédi. ³⁰ Bèmaabè bèè tũ ndi mm̀ònni bè bo niité, bèmaabè bèè ni di mm̀ònni kè bèè tũnne.

Yesu do k̀atèm̀è Sedisademm̀u mesəmm̀e

³¹ De kó dim̀ònni kè Fadisiēbe mabèe k̀ateni kénáké Yesu ke d̀ò: Íté diè, p̀ēēté, Edəti d́ó ké da kuomu. ³² Kè Yesu bè náké ke d̀ò: K̀atenè kénáké de kó fehāāfè* ke d̀ò: M betimu yebòkè yíè nnè nanke ke mièk̀unko bəm̀uəmbè, diyìè tāānni yìè ke yóó deè n tōmm̀ú. ³³ N do nkésəotému n ce yíè nnè nanke nè diyìè teri, ke yé dè í wenni bè bo kuəm̀è Kuyie mpāānāaṅṅi náaṅṅò dihei marì kè dè í tú Sedisademm̀u.

³⁴ D́ndi Sedisademm̀u eì kòbe bèè k̀òu Kuyie mpāānāaṅṅi náam̀bè, ke buəti Kuyie ntōmbè yetárè. Kuce mede ndi n d́ómè ké ndi okè tekote ə nhokem̀è te bí bá di í yie? ³⁵ Di eì bo p̀ante kénáá ntidobontì, n di náámm̀u di ténke í yó n yà, kè dè í tú di bo yí dii yìè: Mesàà nní mbonè wèè k̀eríní nè ti Yìè nkó diyètìrì.

14

Yesu mièk̀unnem̀è omuənti teom̀p̀utè yìè

¹ Teom̀p̀utè matè yìè kè Yesu k̀ate Fadisiēbe kóo kóti m̀ou c̀iētè ke bo di, k̀òo nìti m̀ou dè bo ke m̀ə nke mùúti, ² kè bè nwéi Yesu meyoəmm̀è ke bo yà ò bo ò mièk̀unne teom̀p̀utè yìè. ³ Kè Yesu beke ikuó wāābè nè Fadisiēbe ke d̀ò: Ikuó yienaà, ke í yete a bo mièk̀unnem̀è onitì teom̀p̀utè yìè?

⁴ Kè bè ndò nyúóó. Kè Yesu nóo nho ǹòutè omuənti ìnkè kóo mièk̀unne, kédúó nkòo p̀ēēté. ⁵ De m̀ònni k̀òo bè beke ke d̀ò: Di mièke kòo m̀ou m̀əke o birè yoo o náāfè, kè dè do d̀òkè mièke teom̀p̀utè yìè, ò báá k̀ate ké dè dènnenáá? ⁶ Bá bè í nna kóo t̀éñné timati de kó tináaṅṅi ìnkè.

Bèè d̀éúk̀unko bəm̀áá

⁷ Kè Yesu yà bè d́ómè yekàrè ketiyè ké bè náké dináaṅṅhántìrì ke d̀ò: ⁸ Kè bè da yu mupotúòm̀ú kó dibanni, báá niité kékari dikàri deyìkè k̀peri, kè dè yèmm̀e bè yu òm̀ou kòo da p̀ēēté. ⁹ Wèè di yu kòo da náké ke d̀ò: Íté kéfei nyie ndikàri. De m̀ònni k̀aa íté nè ifei, kékote kékari def̀onkúò k̀peri. ¹⁰ Kè bè da yu dibanni, k̀ate kékari def̀onkúò, wèè da yu kòo t̀úðkení ke da yà ke yí: N népoo, k̀ateni kékari deyìkè. De m̀ònni dè bo da d̀éúk̀unne betòbè yìkè.

* **13:32** fehāāfè Isidayeribe do wúó nfehāāfè kuwanwankù k̀ùu c̀ii k̀unko ke sou, ke né d̀ori ke d̀ori meyei.

11 Wèè déúkùnnε omáà bè bo ò kékùnnε, wèè kékùnnε omáà kè bèε ò déúkùnnε.

12 Kè Yesu náké wèè ò yu κε δò: Kàa yóó yú benìtibè mudii a báá yú a népobè a με mbáá yú a tebiì, a báá yú a cīètè kàβε, a báá yú a cēρεετιτòbè bèè mòκε be κπερε κε yé bè yóó namèmu κε múνκεε da yú ké δè nda fós. 13 Kàa ānné dibanni, yú becīribè, nè tihòùti nè yeκpīè nnè tiyūðnti kè dèε di. 14 Dè bo nda naati κε yé bè í yóó namè ké δè nda fós, Kuyie nkuù yóó δè nda yietí bèè wetí bè bo yánté dii yiè.

Dináanhāntīri dii tukúnè wèè yú mudii

(Wénté Matie 22:1-10)

15 Bèè kàri κε yo nkè be kòò mòu náké Yesu κε δò: Dè nnaati wèè bo di Kuyie nkpààtiyuu miεκε.

16 Kè Yesu ò náké κε δò: Oniti mòu wèè do ānné dibanni kényú benìtibè péu kè bè bo di. 17 Mudii bi dii mònni kòo tō nho kóo tōnti kòo bo bè yúni. 18 Bemou kè bèε peri. Kòo ketiwè δò: N donté m paku nku κε dós kékote ké kù yà, n da báámmu n yí yóó na kékotoo. 19 Kòo tòu δò: N donté inààκε nyi tepíítε κε dós ké ì yáákénè mutōmmú, n da báámmu n yí yóó na kékotoo. 20 Kòo tòu δò: N tùóté m pokù nwe bàmbà ndεè te kè n yí yóó na kékotoo. 21 Kòo tōntii wētení kénáké tecīètè yiè mbè ò náké ti. Kè tecīètè yiè mmieκεε peike kòo náké otōnti κε δò: Kote mecāā nyaárè nè dihei kó ice kényúni becīribè nè tihòùti nè tiyūðnti nè yeκpīè. 22 Kè dèε yíε sánpó kòo tōntii wēte kòo náké κε δò: Okóti ti dōdmu a yē nti dōdmè kè mefiè nkpáá. 23 Kè tecīètè yiè nyíε kénáké otōnti κε δò: Kote ice mieke nè yeteyo, kàa yà bè, a duó nkè bèε kōtení kè n cīètèε píε. 24 N da náámmu n do keté kényú bèè kó dimàà be kòò mòu báá di n diiti.

Yesu náké ti bèè dós ké nhò tū

(Wénté Matie 10:37-38)

25 Kè ditīnni dierì ntū n Yesu, kòo wēēte ké di náké κε δò: 26 Kòò mòu dós ké n tūnnε, κε í n dós kè δè pēēté o cice nè o yō nè o pokù nè o bí nè o neí nè o kó bekótibè nè o tābè nè o mómmuε, ò báá na kéntú n kou. 27 Kè wèè í tō o dapāāti κε n tū nhò báá na kéntú n kou. 28 Di mieke we mbo nyóó máá tecīètè κε í nketé κε kàri κε bàte o díiti κε yà kòo bo na ké tē keté ké tē dèè. 29 Ò yàà bo pūūté mèè kpéi κε í nna κε tē dèè kè bè nhò daú κε tú: 30 We ñniti pūūté κε yīēκε ò bo deèmè. 31 Yàà we ñkpààti bo nkōri κε bo dokénè okpààtītòu κε báá keté kékari kéwénté kényà kòo bo nanè benìtibè tekoupiíté (1000), kédokénè otòu wèè mòκε benìtibè sikoupiísidé (2000)? 32 Kòò wénté κε báá na, ò òō tō nyetōrè nyε, kòo kpààti tòu kpáá díétiri, kòo ò wammúnè kunaati. 33 Mèε botí nku di mieke kè wèè í yòu ò mòκε δè demou, ò báá na kéntú n kou.

Mukókúó mmùù fétinne mu naati
(*Wénté Matie 5:13 nè Mariki 9:50*)

³⁴ Mukókúó ntú dèmarè sààrè nde, kè mù né fétinne mu naati, bè bo mù nárìkùnne ba? ³⁵ Mukókúó mmùù ténke í naati bè í mù d̀̀̀rinè mùmamù, mù keté ke báá yie nkédòò tikùti, bè òò mù útóo ditowàà ndi. Kè wèè màke yeto ke bo keè wèè keè!

15

Fepièfè fèè feti

(*Wénté Matie 18:12-14*)

¹ Bedàmpòòcòutìbè nè benitìbè tòbè bè do tú bè mufòmmu yeimu yembè, kè bèe katení Yesu borè ke bo keè o náàntì. ² Kè dèe yonke Fadisìèbe nè ikuó wààbè kè bè nnáá mbemáá ke tú: Onitì yie nyie nke còuté mufòmmu yeimu yembè ke bè wéínnè kè bè yo.

³ Kè Yesu bè béinnè dináaàhántìri ke d̀̀̀: ⁴ Di mièke we mbo mmàke ipe tekòutè (100) kè fèmáá feti kòo báá yóu sipìsìwei nè iwei ìi kpaá kékòte fè wammù? ⁵ Kòo fè yà o yèmmè báá narike kòo fè buútè, ⁶ ò fè kònnè dii m̀̀nni ò báá náké o kòbe ke d̀̀̀: Katenèni kè ti nyānku nè diwèi, n yàmu m pièfè fèè do fetàà? ⁷ N di náámmu diwèi yó mbo m̀̀e botí kèínnè onitiyeiwe omáá banté dii m̀̀nni o yei nke cèète kè dèe pèèté sipìsìwei nè bèwei bèè yèmmè dò mbè wetí kè dè í bè bèkú m̀̀ceetimè.

Fedífè fèè feti

⁸ Kòo nitipòkù m̀̀u màke m̀̀ditìbii ntepiítè, kè m̀̀máá feti, ò í cóu nfitìrè ke káá o c̀̀ètè, ke wammù weti weti ke yàà mè yànáà? ⁹ Kòò mè yà dii m̀̀nni ò báá náké o c̀̀pèetitòbè ke d̀̀̀: Katenèni kè ti nyānku nè diwèi, n yàmu n dífè fèè do fetàà? ¹⁰ N di náámmu diwèi yó mbo m̀̀e botí Kuyie ntòrè onitiyeiwe omáá banté dii m̀̀nni o yei nke cèète.

Debire dèè càke de cice kpàti

¹¹ Kè Yesu yíe kébèi nke d̀̀̀: Onitì m̀̀u wèè do màke ibí idèi. ¹² Kòo sàmpòùu náké be cice ke d̀̀̀: N cice n duó nha yóó kú kè n tieke dè. Kè be cicee dè mbè toté. ¹³ Kè dèe yí yewe sàmpò kòo sàmpòùu fité o kperè bè ò duó ndè, kèítè nè o díítí, kékòte dihei d̀̀tìri kénfòu ò dómè, kècàke o díítí im̀̀u. ¹⁴ O díítí dèè dii m̀̀nni, kè dikònni dierìi tanní de kó dihei, kòo m̀̀nté ò bo di mù, ¹⁵ kèwáá mmutòmmú dihei yìè m̀̀m̀u borè, kòo ò kũò nho paku kòo ncèmmù o f̀̀nkè. ¹⁶ Kòò ní ndó kèdi muf̀̀nkèdii, òm̀̀u me nyí mmù nhò duó. ¹⁷ Kòo totíní o yèmmè ke d̀̀̀: N cice kó betòmbè òò dimu kèyíèke, kè mí nné kònnè die ndikònni. ¹⁸ M bo íté kékò n cice c̀̀ètè kóò nàké ke d̀̀̀: N cice n yeténèmu Kuyie nke da yeténè. ¹⁹ N ténke í mannè a nni ntú a bire, a n d̀̀ò a kóo t̀̀nti. ²⁰ Kòò íté kènkũnti o cice c̀̀ètè.

Ò autóo diì m̀nni k̀oo cicee ò ỳani k̀e mesémmèe ò p̄i nk̀oo cokoo k̀oo ̀ari. ²¹ K̀oo biree ò ǹaké ke d̀o: N yeténèmu Kuyie nke da yeténè. N t̀enke í mannè a nni ntú a bire. ²² K̀oo cice né ǹaké betõmbè ke d̀o: Cokénè mecãã nkétútótení diyaãbõri sàari, k̀oo dàtinné, k̀oo ùnné mumámáá, k̀oo ànné tineùti. ²³ Túóténèni dinaadaa mekùò nkperi kékuò k̀e ti nyo nke ỳanku. ²⁴ Ke ỳe m bire die ndo kùmèmu ke ỳánté, dè do fetimu k̀e n dè pèté. Memme k̀e bèe keté kényãnkú dibanni nè diwèi.

²⁵ Ke s̄o nho k̀oo po bo kupaku kénkũntiní kékeè be biemmè ke au. ²⁶ K̀oo yú otõnti m̀ou kébeke mùu d̀òri. ²⁷ K̀oo ò t̀ènné ke d̀o: A nantè t̀eè konní, k̀aa cice kùò dinaadaa mekùò nkperi, ke ỳe wè t̀e yàmè nè kukõnnaatí. ²⁸ K̀e Mpo miekee peike k̀oo yeté mutarimù, k̀oo cicee yenni ke bo o bámmú k̀oo ta. ²⁹ K̀oo ò ǹaké ke d̀o: N da bonè yebie yebie nke p̄i nha tõmmú, n yí yete a kpeti matì, a me nyí n duó mbá debõbire, k̀e m bo kuò mí nnè n népobè k̀e ti ànné dibanni. ³⁰ A bire dèè t̀uóté a kpàti, ke k̀ate ke d̀outi d̀outinè benitipòbè ke ti càke, k̀e dè konní k̀aa né de nkùò dinaadaa mekùò nkperi. ³¹ K̀oo cicee ò ǹaké ke d̀o: M bire mí nnè f̄s̄ ntú bo s̄ãã, k̀e m m̀ake dè tú a kperè. ³² Ti do d̀o nkédòmu dibanni ke ỳe a nantè tie ndo kùmèmu ke f̀òute, ò do fetimèmu k̀e nh ò pèté.

16

Ti dòmmè kénciù kép̄ēté kútenkù k̀obe

¹ K̀e Yesu ǹaké o tancòumbè ke d̀o: Tikpàti yiè mm̄ou weè do bannè o k̀oo tõnti m̀ou o kpàti k̀e bèe ò ǹaké ke d̀o de yiè ntì càari. ² K̀oo yú de k̀oo tõnti k̀oo ǹaké ke d̀o: N yo k̀e bè tu a caari n kpàti, benke a p̄ate k̀e n yà a p̄i mmèè botí mutõmmú. A t̀enke í yó mbaa n kpàti. ³ K̀e de k̀oo ǹiti ntoti o yèmmè ke tú: Mutõmmú yiè nyó m beti k̀e n ỳime? N yí yóo na kékúúti, k̀e ifei m bonè muyãũ. ⁴ K̀oo d̀o: N yàmú n yóo ỳimè k̀e bè m bèti diì yiè mutõmmú nní mm̄oke bèè bo n còuté. ⁵ Ke ỳimí bèè bannè ò p̄i nwèè borè mutõmmú, kébeke oketiwè ke d̀o: A bannè ide wèè n duó mmutõmmú? ⁶ K̀oo d̀o: Mekùò ntikãnkãnti tek̀ùtè (100). K̀oo d̀o: Túóté a p̄atíri kéwãri ke d̀o tikãnkãnti sipísinnùmmú. ⁷ K̀ébeke ot̀ou ke d̀o: A ò bannè ide? K̀oo ò ǹaké ke d̀o: Tiyòti tek̀ùtè (100). K̀oo d̀o: Túóté a p̄atíri kéwãri ke d̀o tiyòti sipísini. ⁸ K̀e tikpàti yiè nsãnte de k̀oo yúókù o ciì nkpeí, ke ỳe kútenkù kuu nk̀obe ciimè be k̀obe ìkè ke p̄ēté bèè tu kuwenniku k̀obe.

⁹ N di náammu ke tú: Túóténè ketenkè kie nkó tikpàti kéwammúnè di népobè, k̀e dèe yie nkè tì dèè diì yiè, bè di còuté kéĩnkè di yó mbo dè s̄ãã. ¹⁰ Wèè p̄i ndesám̀pòrè k̀e dè wenni weè yóo mp̄i ndedierè k̀e dè wenni, wèè p̄i ndesám̀pòrè k̀e dè í

wenni wè í yó mpí ndedierè kè dè wenni. ¹¹ Kè di í pī nketenkè kie nkó tikpàti kè dè wenni, we mbo di duó ntù tu timómmanti?

¹² Kè di í pī nhotòu kperε kè dè wenni we mbo di duó ndè tu di kperε?

¹³ Otònti mǎu báá na kéntũ mbekpàtìbè bédébè, ò bo ndó yie nkénii nhotòu, ò bo ntaunè yie nkéyatènè otòu. Òmǎu báá na kéntũ nKuyie nnè idiítí.

Benitìbè wùó ndè dedierè Kuyie ndè wùó nyisǎke nyi
(Wénté Matie 11:12-13)

¹⁴ Kè Fadisībεε keè kéndáú Yesu, ke yé bè dómè idiítí mediè. ¹⁵ Kè Yesu bè nàké ke dò: Di tú bèè ò ndòori bèmbε benitìbè ìikè ke dò mbè wenni, Kuyie mme nyēmu di yemmè, ke yé benitìbè wùó ndè dedierè, Kuyie ndè wùó nyisǎke nyi.

¹⁶ Mǎyiisi kó ikuó nè Kuyie mpāānāānti náām̀bè kó yepáte dèè do bo ke yàa káānnè Isāā kó dimǎnni. Isāā kó dimǎnni ndi benitìbè kèèmmè Tināānsààti ke maù ke bo ta Kuyie nkpàatīyuu. ¹⁷ Nè memme keīnkè nè ketenkè dè bo pēētémè bo ntōūnè ikuó kó fēwārīfè fēmàà bo fetimè.

Yesu nàkémè mupobetimù kpeti
(Wénté Matie 5:31-32, 19:1-9 nè Mariki 10:2-12 nè Odommu 7:2-3)

¹⁸ Wèè bèti o pokù ke tùóté otòu ò naá nwèè dauti dautinè wènwε benitipòbè. Kè wèè tùóté onitipòkù bè bèti wè ò naá nwèè dauti dautinè wènwε benitipòbè.

Tikpàti yie nnè ocīri Dasaa

¹⁹ Onitì mǎu weè do bo ke mǎke tikpàti mediè nke daati tiyaàkpeti, ke bo diwèi miεke, ke yo ndesàarè yewe yemǎu. ²⁰ Kòo cīri mǎu dè bo, kè bè ò tu Dasaa, kòò dàátī yemuò nho kǎnti timǎu ke dǎu tikpàti yie mbòr̀nìnuù. ²¹ Ke níí ndó kētānkè tikpàti yie nyo nkè dèè duò, kè simó nkər̀r̀nì ke déú o muò. ²² Kè de kóo cīrii kú, kè Kuyie ntōr̀r̀e ò tùóté, kékətenè Abarahammu borè, kè tikpàti yie nkú kè bèè ò kūnné. ²³ Kè tikpàti yie nní mbo becírìbè kó dihei, ke fēūr̀i mediè, kèwénté, kèyà Dasaa medétimè, kòo bo Abarahammu borè. ²⁴ Kòo pīēké ke dò: N cice Abarahammu! N kuó mmesémmè, kèduó nkè Dasaa pòtè o nóm̄bii menie nke yàa dúo n nón̄denfè, n fēūr̀imu mediè mmuhāá mmuu mmiεke. ²⁵ Kè Abarahammu ò tḗnné ke dò: M bire dentení a do mǎkemè tikpàti ketenkè ìnkè kè Dasaa fēūr̀i, di mmǎnni kè bè ò òmpùnne kàa me ntó fēūr̀i. ²⁶ Difòtìri cūmpuri dii keté ke bo ti cuokè, kòo mǎu dó kékətoo di borè, ò báá na, kè di kóò mǎu me ndó kékətení ti borè, ò báá na. ²⁷ Kè tikpàti yie ndò: N da báammu n cice, duó nkè Dasaa kəte n cītè. ²⁸ N níí bomu sinùmmù kòo sì nàké, kè sì báá kətení m mè mbo

mèè fěũtímè miεke. ²⁹ Kè Abarahammuu ò tēhné ke dò: Məyiisi kuó nè Kuyie mpāānāaanti náam̄bè páte dè bomu, bèe yie ndè yē mmù. ³⁰ Kè tikpàti yìè ndò: N cice Abarahammu, bèè ku, kè be kòò m̄òu k̄tòo ke bè nàké, bè yóó yiemmu kéceete. ³¹ Kè Abarahammuu ò nàké ke dò: Kè bè í yie mMəyiisi kó ikuó nè Kuyie mpāānāaanti náam̄bè páte kpeti, bá kè becírìbè kóò m̄òu yānté ke bè nàké bè í yóó yie.

17

*Yesu nàké ti mecfemmè ìnkè
(Wénté Matie 18:6-7, 21-22, 17:20 nè Mariki 9:42)*

¹ Kè Yesu nàké o táncòumbè ke dò: Dèè bo nte kòo nìtì d̄òò meyei ndè í yóó paà, wèè né bo nte kòo t̄òu d̄òò meyei nde yìè mbo yà. ² Kè bè ò dùú ndit̄ari dierì ke dootóo dà mèèrì miεke dè ñt̄òũnè ò bo b̄ommè besám̄pòbè bie nkóò m̄òu meyei mmiεke. ³ Ndakenè!

Kàa kou cààrè ke banté o cààrìmè a ò c̄f̄é. ⁴ Kòo da cààrè kuce mèyiekè diyìè dimáa miεke, ke k̄arínì ke da m̄óu mecf̄emmè, ñc̄f̄en̄ko we.

Yesu dòn̄nenè mè metákumè feyòñfè

⁵ Kè Yesu t̄òrè ò m̄ò ke dò: Ti Yiè nha ti yíè metákumè. ⁶ Kè Yesu bè nàké ke dò: Kè di do n tá bá kè dè mmannè feyòñfè di bo na kénáké mutie muu nke dò: Uuté a mè mborè kédò dà mèèrì miεke kè m̄òu yie ndi yē mmù.

Ot̄ònti nè o yìè

⁷ Di miεke kòò m̄òu m̄òke ot̄ònti kòò kùútì yoo ò c̄emmù o wũō ke konnì kupaku ò bo ò nàké ke dò: Yàa kari kèdià? ⁸ Ò b́áa ò náké ke yì: Bén̄né kédèè kéceete a yààtì k̄et̄on̄nì kè n duó nkè n di kédèè kàa né na kèdià? ⁹ Ò bo s̄ante ot̄ònti wenwe ò p̄i mèè k̄p̄éi mmut̄ómmú ò yē nwèe p̄immàà? Ǿ! ¹⁰ Di k̄p̄ere me ndò nkè di p̄i mbè di duó mmù t̄ómmú ke dèè di dò: Ti tú bet̄òmbè mbe c̄enke ke p̄i mmut̄ómmú ti do dò nk̄ep̄i mmù.

Yesu miékunnemè yekùò ntepiítè

¹¹ Kè Yesu nk̄ari Sedisademmu, k̄ep̄ēēt̄é Sammarii nè Kadidee de tenkè mànkú, ¹² k̄éntati diheì marì kè yekùò ntepiítè k̄et̄ení k̄émaa nk̄écómmú, k̄ep̄īēk̄é ke dò: ¹³ Okóti Yesu, ti kuó m̄mesémmè!

¹⁴ Kè Yesu nyè wùó, kè yè nàké ke dò: K̄atenè k̄ebenke dimáa ikuó n̄ùbè.

Kè yè nk̄erì k̄emieté. ¹⁵ Be miεke kòò m̄òu ya ò miētémè k̄éw̄ete k̄epoo n̄ho nac̄f̄t̄è k̄enw̄et̄inì Yesu borè k̄énsantì Kuyie, ¹⁶ ke yàa nínkóo Yesu ìk̄è, kòò d̄ounnè mut̄ómmú. Sammarii kó diheì kou do nwe. ¹⁷ Kè Yesu ò beke ke dò: Dim̄òu di í miēt̄àà? Bet̄òbè b̄ewei né borè? ¹⁸ Be kòò m̄òu í w̄et̄enì, f̄ō n̄hop̄òò, kè f̄ōō

máà wètenáà? ¹⁹ Kédeè kóò nàké ke dò: Íté kékò, a tákùmè da deetému.

Yesu wētínímè kó tináànti
(*Wénté Matie 24:23-28, 37-41*)

²⁰ Kè Fadisiḗbèe beke Yesu ke dò: Kuyie nkpààtiyuu yóó buoté òmmònni? Kè Yesu bè téníne ke dò: Kuyie nkpààtiyuu í yó nkérini ke fei kè bè di wúó. ²¹ Bè í yóó yí di bo die nyoo cie, Kuyie nkpààtiyuu bomu di cuokè.

²² Ò dèè mēmmē kénáké o tancòumbè ke dò: Yewe kèrínímu di yóó wammú yèè miēke di bo yàmè Onitìbire bá diyìè dimáà di me mbáà dè yà. ²³ Kè bè di náá nke tú: Ò bo die nyoo cie. Di báá kè kòte, di bá ndeiti de bíékè. ²⁴ Fetaafe òó míitémè kè dèe wenkoo ku nwetimàнку nè kutèkù Onitìbire kó diyìè dè yó mme ndò. ²⁵ Onitìbire né dò nkéketé kéfúútemu mediè nkè di mmònni kòbèe ò yete. ²⁶ Dè do dòò mèè botí Nòwee kó dimònni, dè yóó me ndòò Onitìbire bo nwētini dii mònni. ²⁷ Benitibè do yommu ke yò nke puokú, ke yenkú, kè Nòwee yàa tannè bàtòò, kè fetadiēfèe kòtení, kè bè kùò bəmòu. ²⁸ Dè do dòòmè Dòti kó dimònni dè yóó me ndòò. Benitibè do yommu ke yò, nke do nke fiiti, ke buotì, ke maà. ²⁹ Dòti né yè dii mònni Sodammu, kè muhāá nnè muhāpòpùo kè dèe cúténi keInkè, kè bè kùò bəmòu. ³⁰ Dè yóó me ndòò Onitìbire bo nkérini dii yiè nè de kpeti.

³¹ De yiè kè dè s̄ nwèè bo kudànkù ò báá yí ò bo cúténi kudieku ke túóté o kperè. Kè dè s̄ nwèè bo kupaku ò báá kò nteçfètè. ³² Di báá yè ntii do tùàkení Dòti pokù. ³³ Wèè bo ndó kédèetè o fòmму ò bo mù fétinne, kè wèè mù fétinne n kpéi kòò mù deeté. ³⁴ N di náámmu de kó keyènkè benitibè bèdébè bo ndú didòú dimáà, kè bèe túóté omáà ke yóu otòu. ³⁵ Benitipòbè bèdébè bo nwē nke naà nkè bèe túóté omáà ke yóu otòu. [³⁶ Benitidaabè bèdébè bo nwē nke kúúti kè bèe túóté omáà ke yóu otòu.] ³⁷ Kè Yesu tancòumbèe o beke ke dò: Ti Yiè ndè yóó dòò ònde? Kòò bè ténne ke dò: Decirè duó dè, timancònti yóó de ntii.

18

Ti bo mbáámmè Kuyie nke ti kònti báá yārike

¹ Kè Yesu ndó kè bè benke be dòmmè kémbáá nKuyie nsáà kè be kònti báá yārike, kè bè nàké dináànhāntiri ke dò: ² Obeénti mōu weè do bo dihei mari, bá ò í ndé Kuyie, nhò me nyí mboti òmōu kpeti. ³ Kòò kúpokù mōu bo de kó dihei kénkari weè beénti borè kòò báá nke tú: Ti púté mí nnè n kpantidèntòu, ⁴ kényetiróo kè dè mboní kòò beénti dò: Bá n yí me ndémè Kuyie ke í bōti òmōu kpeti, ⁵ m bo teennè we nkúpokù kòò cōuté o kperè ke bá nkārini s̄àà ke n kòónnè.

⁶ Kè ti Yiè mbéi nke dò: Keènè de kòò beénti yeiwe yí mù. ⁷ Di yèmmè né do nKuyie mbáá teenè ku kàbe bèè kuò nkeyènkè nè kuyienaà? Kù báá ɔɔte kù bo bè teennèmè. ⁸ N di náámmu kù bo bè teennè bàmbà. Onìtibire né bo nwētini dìi m̀nni dè bo nś mbenìtibè kpaá ke dè tãã?

Fadisĩ nè odàmpòdɔutíwè bè báámmè Kuyie

⁹ Kè Yesu náké dináaṅhāntiri tɛri bèè yèmmè do mbè wenni, ke senku betɔbè be kpéi nke dò: ¹⁰ Benìtibè bèdébè beè do ta Kuyie nɔfètè ke bo bántè Kuyie. Kòò m̀u tu Fadisĩ, kòò t̀u tu odàmpòdɔutíwè. ¹¹ Kè Fadisĩ nɔómú ke báá nKuyie nke tú: Kuyie n da sánti n yí dònɔmè betɔbè bèè tú beyóóbè, bèè í d̀ori a dómè, bèè d̀uti d̀utinè betɔbè, n da sánti n yí dònɔmè odàmpòdɔutíwè yie. ¹² Nh ɔɔ bóu dinùu kuce m̀édémè ndi seménni miéke, ke duò n kperɛ dem̀u kó meyaatimè tɛpíítè. ¹³ Kòò dàmpòdɔutíwè nɔómú mekpéémè ke s̄i ke p̄i nho c̄inc̄inni ke tú: Kuyie, nha n kuó mmesémmè mí nhonitiyeiwe! ¹⁴ Kè Yesu d̀: N di náámmu de kóo niti do kũnti kè Kuyie nhò wénkũnɔmu, kù me nyi nwénkũnne Fadisĩ, ke yé wèè bo ndéúkũnko omáà, Kuyie mbo ò kékũnne, kè wèè kékũnne omáà kùu ò déúkũnne.

*Bè do k̀r̀innimè ibi Yesu borè
(Wénté Matie 19:13-15 nè Mariki 10:13-16)*

¹⁵ Kè benìtibè nk̀rinè ibi Yesu borè kòò bo ì kàáké, kòò tancóumbè nyi bèti. ¹⁶ Kè Yesu ì yúni ke béi nke d̀: Yóunè kè ibi nk̀rini m borè bá nyi bètinè ke yé Kuyie nkpààtiyuu bomè bèè ì dònɔmè be kpéi nke. ¹⁷ N di náá mmóm̀mu ɔ nwe kòò niti í c̀utè Kuyie nkpààtiyuu debire k̀me o báá di ta.

*Odapàà ntikpàti yie
(Wénté Matie 19:16-30 nè Mariki 10:17-31)*

¹⁸ Kè Sifube kóò nìtì m̀u beke Yesu ke d̀: Okóti sààwè, n d̀ nkédòò ba k̀pétè mufòm̀mu mùu bo s̄ã. ¹⁹ Kè Yesu ò beke ke d̀: Ba nte kàa n tú osààwè? Òm̀u í wenni kè dè í tú Kuyie mmáà. ²⁰ A yému ikuó ìi tu a báá duónè a pokù yoo a d̀u í tú wè a báá kuò oniti, a báá yúúkú, a báá souté kécaàrè a kou t̀u yètiri, ndé a cice nè a ȳ. ²¹ Kè weè niti ò t̀nnè ke d̀: N dè d̀d̀mu dem̀u nè m bikémbénti miéke. ²² Kè Yesu ti kèè kóò náké ke d̀: Dèmarè kpaá ke da dónnimu, k̀te k̀fítè a m̀ke dè dem̀u, k̀p̄ammú bec̄iribè idíítí, a bo p̀tè k̀nkè kó tikpàti, k̀k̀tení kè n tũnne!

²³ Ò kèè dìi m̀nni de kó tináaṅti kòò yèmmè caàrè ke yé ò do m̀kemè tikpàti mediè. ²⁴ Kè Yesu yà o yèmmè cààrèmè ke d̀: Dè yóumu tikpàti yembè bo tamè Kuyie nkpààtiyuu miéke.

25 Dè yóunèmu tikpàtì yìè nhò bo tamè Kuyie nkpààtìyuu ke pēētē yòyó bo tamè feyárifè kó mēfiè.

26 Bèè dè bo kè bè dò: Kè dè dò mmemme we mbo na kécooté?
 27 Kè Yesu bè tēñné ke dò: Dèè yóunè benitìbè dè í yóunè Kuyie.
 28 Kè Pierii ò nàké ke dò: Nte ti yóumè demou ke da tūnne. 29 Kè Yesu bè nàké ke dò: N di náa mmómmuo nwe, kòò mǎu yóu o cīētè nè o pokù nè o yǎfūǎ kǎbe nè o yembè nè o bí Kuyie nkpààtìyuu kpéí 30 ò yóó pétému meborime mie mmieke kè dè nsū, kēpété mufōmmu mùù bo sǎǎ meborime mèè kraaní me mieke.

Yesu nàké mè ò yóó kúmè kényánté
 (Wénté Matie 20:17-19 nè Mariki 10:32-34)

31 Kè Yesu yú o tancòumbè tepíitè nè bedébè ké bè nàké ke dò: Ti kǎri Sedisademma kè Kuyie mpǎānǎāntì náām̀bè do wǎri tì Onitìbire kpéí nkè tii bo dǎdǎ. 32 Bè bo ò pī nkéduó mbèè í tū nKuyie, kè bè nhò daú, koò sǎǎ, koò sùu tinóntǎuti, 33 kòò puotí yedá, kédeè kóò kùò, diyìè tǎǎnnì yìè kòò yánté.

34 O tancòumbè me nyí mbanté ò bè náà ntì kè tì mbè sòù, bè í mbanté ò tú mù.

Yesu wéimmè kuyūǎnkù makù Sedikoo
 (Wénté Matie 20:29-34 nè Mariki 10:46-52)

35 Yesu tǎónnè diì mǎnnì Sedikoo kè kuyūǎnkù makù kǎri kuce nùù ke mǎú, 36 kékeè ditǎnnì pēnkémè kébeke mùù dǎòri. 37 Kè bè dò Yesu Nansareti kou weè pēnké. 38 Kè kùu pīéké ke dò: Yesu Dafiti kó debire n kuó mmesémmè!

39 Bèè ni deyìkè kè bè nkù kpǎnnè ke tú kùu cīéké, kè kù né dǎke pīéké ke dò: Dafiti kó debire n kuó mmesémmè!

40 Kè Yesu cómmóo kéduó nkè bèe kù yúní, kòò kù beke ke dò: 41 A dǎ n da dǎdǎ ba? Kè kù dò: Okótì, n dǎ kèwéntému. 42 Kè Yesu kù nàké ke dò: Wénté, a tákùmè da dǎetému.

43 Kè kù pǎnkēe wénté kètūnne Yesu kénsǎntí Kuyie, kè ditǎnnì ò yǎ kénsǎntí Kuyie.

19

Sasee kó mucetimù kó tinǎāntì

1 Kè Yesu ta Sedikoo hēi kēmpēnké. 2 Kè bedǎmpòòcǎutìbè kóo kótì mǎu dè bo, kòò yètìrì tu Sasee, kòò mǎke o kperē mediè. 3 Kòò ndó kényà bè tu wè Yesu, ò me nyí nna nè ditǎnnì, ke yé ò tumè onitikūpúwe. 4 Kòò coké kēniitè, kédeke mutie mamù ke bo na, kè Yesu mpēnké kòò ò yà. 5 Kè Yesu tuǎkoo deborè kébóuté ke dò: Sasee cúténì mecǎā! N dǎ nkébaté a cīētè nte yíe.

6 Kè Sasee cúténì mecǎā nkóo cǎuténè diwèi. 7 Kè benitìbèe dè yǎ kénǎá nke tú: Ó kǎte ke báté onitiyeiwe cīētè.

⁸ Kè Sasee ncómmú ti Yiè nyìkè koò nàà nke tú: N Yiè m bo duó n kpàtì kó dikée beçiribè. Kè n do souté òmòu ke di o kperε, m bo dè nhò yieti kénós nkuce mènàà.

⁹ Kè Yesu ò nàké ke dò: Kuyie ndeetému te nciētè kabe yíe, ke yé Sasee túmè Abarahammu yaàbire. ¹⁰ Onìtibire kàtení ke wanti bèè feti bèmbε ke bo bè deeté.

Betōmbè bè do totí bè idíítí be kó tináahti
(Wénté Matie 25:14-30)

¹¹ Kè Yesu tóónnè Sedisademmu kè benitibè yèmmè ndò Kuyie kpààtiyuu auté ke bo tuakení, kòo bè nàké dináaanhántiri mari ke dò: ¹² Tekpààtibite matè teè do iti kénkòri dihei dètíri, kè bè bo ò pĩ ntikpàti kòo wēteni. ¹³ Ò iti dii m̀nni kényú o tōmbè ké bè duó mbá wè idíítí mediè nke dò: M̀peinkonè i kè nni nwētini. ¹⁴ O eì kabe me nyí nhò dó, kòo íté kédeè kè bèe tōnko benitibè kè bèe nàké de kó dihei kóo kpààti ke dò: Ti í dó onìti yie nni ntú ti kóo kpààti.

¹⁵ Kè bèe ò pĩ ntikpàti kòo konní kényú betōmbè ò sòò duó mbè idíítí ke bo yà bè ì pei mmèè botí. ¹⁶ Kòo ketiwèe kàtení ke dò: Okóti, nte a sòò n duó nyii díítí, né nte m pei nyi kuce tepíítè. ¹⁷ Kòo kpààtìi ò nàké ke dò: N da pénsiri a tú otōnti sàawè nwe, wèè pĩ ndesám̀pòrè kè dè wenni, nè de kpéi m bo da duó nyehékè tepíítè kàa nyè baké. ¹⁸ Kòo dérri kàtení ke dò: Okóti, nte a sòò n duó nyii díítí, né nte m pei nyi kuce mènùmmù. ¹⁹ Kòo kpààtìi ò nàké ke dò: Baaté yehékè yènùmmù. ²⁰ Kòo t̀ouu kàtení ke dò: Okóti nte a díítí, n yì p̄ōmmú kesònnε. ²¹ Kufōwaá nkuù sòò m pĩ ke yé a túmè onitiyonkuwe, ke tóu a í d̀ou ndè, ke k̄ōu a í buotí dè. ²² Kòo kpààtìi ò nàké ke dò: Otōnti yeiwe n yóó da bekenè a béi ntì ìnkè nke, a do yé ke do n tú onitiyonkuwe ke tóu n yí d̀ou ndè, ke k̄ōu n yí buotí dè. ²³ A tū nné na nd̀ou n díítí tedíticiētè miεke kè n na nwētini ke s̄ nyi peité kè n túóté, kétúóténè ìi peité. ²⁴ Kè Yesu deè kénáké bèè dè bo ke dò: Fietenè idíítí n sòò ò duó nyi kéduó nwèè kpeyi peité kuce tepíítè. ²⁵ Kè bèe ò t̀énné ke dò: Okóti, ò die nke m̀kemmu idíítí kuce tepíítè. ²⁶ Kòo kpààtìi bè nàké ke dò: N di náámmu wèè m̀ke bè yóó we nyíe, kè wèè kpa bèe fietε desám̀pòrè ò m̀ke dè. ²⁷ Kè n kpantídèntabè bèè do í dó n di tikpàti p̄immún̄ni be, ké bè kuò die n yìkè.

Yesu k̀rimè Sedisademmu
(Wénté Matie 21:1-11 nè Mariki 11:1-11 Isāā 12:12-19)

²⁸ Yesu nàké m̀emme kédeè, kékété, kè dit̄inni nhò t̀kòò k̀ri Sedisademmu. ²⁹ Ò tóónnè dii m̀nni Betifasee nè Betannii Odifiè t̄ari také, két̄o nho tancòumbè bèdébè ke dò: ³⁰ Kàtenè dihei, dii me mbo ti ìkè, di bo yà disāmmarimbii, òmòu mu nyí dèke di, kè di píítí, kè di di píté kékàtenènì. ³¹ Kòo m̀ou di beke

ke yĩ: Dè dòmme kè di di pítírí? Di ò nàké ke dò: Ti Yiè nweè di d́.

³² Kè bèe kote kénsá ndè mènke do nhò do bè nàké ke yèmmè.
³³ Kè bè ndi pítírí, kè di yembèe bè beke ke dò: Dè dòmme kè di pítírí disāmmarímbii? ³⁴ Kè bèe bè tēñné ke dò: Ti Yiè nweè di d́.

³⁵ Kè bèe di kòtenèni Yesu borè kédátínné be yàati di ìnkè kòo deke. ³⁶ Kè bè nneñkù be yàati kuce ìnkè kòo kèrí. ³⁷ Bè tóónnè dii mōnni Sedisadēmmu kēncuti Odifè tāri, kè diwèi pī nho tancóumbè kó diñni dimou kè bè ñdiè nke pīèkù ke sántí Kuyie mbè yà tì dieti kpéi nke tú: ³⁸ Ti da sántí, mesàà ní mbonè f́ nwèè kèríní nè ti Yiè nkó diyètìrì, kunaati ríbo ke ìnkè, kè Kuyie nyètìrì ñdeu nè ke ìnkè mièkoo.

³⁹ Kè Fadisiēbe mabè bo diñni mièke ke nàké Yesu ke dò: Okóti duó nkàa tancóumbèe cīéké. ⁴⁰ Kè Yesu bè tēñné ke dò: N di náammu kè bè cīéké yetárè bo pīéké kè n sante.

Yesu kuómme Sedisadēmmu èi kpéi

⁴¹ Ò tóónnè dii mōnni Sedisadēmmu èi kè di yà kékuó nke dò: ⁴² Sedisadēmmu kàa do mbanté Kuyie nda dónè kùu naati, a me nyí banté, dè kpaá ke da sōrinēmu yíe. ⁴³ De kó yewe kpaanímu kàa dootitabè bo da cētinne ke da pénné kudookōti ke da éüté tipíiti timou, ⁴⁴ kèpante a èi bá bè báa súó nditári mari kè di nnónke diteri ìnkè, kékuo a nitibè bēmu, ke yé a í bantémè Kuyie nkòtení dii mōnni ke bo da deeté.

Yesu bètimè bepotambè Kuyie ncīètè

(Wénté Matie 21:12-17 nè Mariki 11:15-19 nè Isāã 2:13-22)

⁴⁵ Kè Yesu ta Kuyie ncīètè kémbeti bepotambè, ⁴⁶ ke bè nàa nke tú: Tì wàrimu ke tú: Bè bo nyu n cīètè ke tú mubáammu kpete. Kè d́ndi né tē dòò beyóóbè kó disòri.

⁴⁷ Kè Yesu mbè tiè nyewe yemou Kuyie ncīètè mièke, kè ikuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wāābè nè Sifube kó bekótibè kè bè nwanti ke bo ò kùo. ⁴⁸ Bè me nyí nyà bè bo yímè ke yé benitibè bēmu do kēmmúmè ò tiè nnè be yèmmè memou.

20

Bè do bekemè Yesu o wērimú bonní dè

(Wénté Matie 21:23-27 nè Mariki 11:27-33)

¹ Kè Yesu ñtiè mbenitibè Kuyie ncīètè mièke ke bè nàa nTináaṣààti, kè ikuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wāābè nè Sifube kó bekótibè, kè bèe kōtení diyie mari, ² kóò beke ke dò: Nè òmmu wērimú mmu a dōrimè die? We nduó nkàa dè dòòri? ³ Kè Yesu bè tēñné ke dò: M múnke yóó di beke timati nti. ⁴ We ndo tōnni Isāã kòo nhāā batémmù? Kuyie naa, kè benitibè?

⁵ Kè bè nnáá mbemáà ke tú: Kè ti yĩ: Kuyie nkuù ò tōnní ò bo yĩ: Ba nkpéí né te kè ti í ò tá. ⁶ Kè ti me nyĩ: Benitibè bèè ò tōnní. Bè bo ti búótí yetárè kékua, ke yé benitibè bemau yémè Isāá tùmè Kuyie mpāānāanti náantò nwe.

⁷ Kè bèè ò tēnné ke dò: Ti í yé wèè ò tōnní. ⁸ Kè Yesu dò: M me mmúnke báá di náké nè mùù wērimú mmu n dè dōòrinèmè.

Betōmbè yeibe kó medonnimè

(Wénté Matie 21:33-46 nè Mariki 12:1-12)

⁹ Kè Yesu yíé bè ké náké dináānhāntírì mari ke dò: Onitì mōù weè do fiíkú detie, mbè dōòrinè dèè kó yebe menaà, mbè tùmè diféè, kèbanne betōmbè, kékote kupòòkù kémante. ¹⁰ Yetebe bi dii mōnni, kòo tō nho tōnni bèè bàa kupaku be borè, kè bè bo ò duónko o kó yetebe. Bèè bàa kupaku kè bèè puotí otōnti kóò bèti o nōu sitetírì. ¹¹ Kòo yíé kētō nhotōnti tōù, kè bèè ò puotí kóò sāmúmú, kóò bèti o nōu sitetírì. ¹² Kòo yíé kētōnko otāānwè kè bèè ò puotí kékoute koute kóò bèti. ¹³ Kè kupaku yiè ndò: N né bo yíme? Ke yóu ke dò, m bo tō m bire mómmonde kè dè yemme bè bo dè depe. ¹⁴ Bèè bàa kupaku bè yaní dii mōnni o bire ke né náké bemáà ke dò: Ntenè wèè yóó tieke kupaku, ti ò kùonè ké kù tieke, ¹⁵ kóò pí nkéyennè kupaku mánku kékua. Kè Yesu dò: Kupaku yiè mbo bè dōò ba de mōnni? ¹⁶ Ò bo kotení kékua de kó benitibè kéānné betòbè o paku.

Bè kèè dii mōnni de kó tināānti ke dò: Kuyie mbáá dè tóní!

¹⁷ Kè Yesu bè wénté kébéi nke dò: Kè tii né wāri ke tú:

Bèè maà bè dootóo dii tári,

dii naá ndipūū kó ditári,

tì benkú ba?

¹⁸ Wèè bo do de kó ditári ìnkè ò bo kéété kéété, kè di do wèè ìnkè dii ò nante nante.

Ti bo duómme Sesaa o kperé kéduó nKuyie nku kperé

(Wénté Matie 22:15-22 nè Mariki 12:13-17)

¹⁹ Kè ikuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wāābè nwanti ke bo pí nYesu ke né yote ditínni. Bè do bantému ke dò nYesu ānté bembe de kó dináānhāntírì. ²⁰ Kè bèè tāāté benitibè kè bè ndò mbè tu benitisāābè ke bo díí nYesu, kényà bè bo ò pínnè o náānti miéke kéduó kumāndāā. ²¹ Kè bèè ò beke ke dò: Okóti ti yému ke dò nha tú wèè náā ntimómmonnti ke tiè nweti weti, ke í yīèkù òmōù bá kòò tu wè ke benkú Kuyie nkó kuce ke tū ntimómmonnti. ²² Dè wenni ke dò ntí nyietì dàmpòò okpààti dièwè wèè bo Odommāà, kè ti bá nyietì?

²³ Kè Yesu banté bè dómè kóò dii nke dò: Benkenè fedifè fēmáā kè n yà. Kè bèè ò duó nkòo bè beke ke dò: ²⁴ We nte diyuu dii nnè diyètírì dii ndèè wāri fe ìnkè? Kè bèè ò tēnné ke dò: Sesaa, okpààtidie wèè bo Odommu.

25 Kè Yesu bè nàké ke dò: Duónnè tũnké Sesaa o kperε, kédúó nKuyie nku kperε.

26 Kè dèε bè di bè í nyà bè bo ò pĩnnè tì benitìbè ìkè, káyóu ke dò yúóó.

Dipopuò í bo keĩnkè

(Wénté Matie 22:23-33 nè Mariki 12:18-27)

27 Kè Sadusĩēbe bèè í yie mmukúkéyántímù bomè, kè bèε kōtení Yesu borè kóó beke ke dò: 28 Okóti, Mōyiisi kó ikuó tú kòo niti ku ke yóu o pokù bá debire í bo, o nantēε ò tùóté kòo peité ibí kè ìi sōoté wèè ku o cīētè. 29 Kè diyōfũò mari kōbe né mbo bèyiekè, kòo ketiwèε puoke kékú bá debire í bo. 30 Kòo nantēε tùóté de kóo kúpokù ke múnkeε kú, bá debire í bo. 31 Kè bè mme nhō ke yàa tuākenè oyiénwè bá debire í bo. 32 De kó difānkúò kè de kóo nitipòkùu kú. 33 Mukúkéyántímù yiè be we nyóó nte de kòo nitipòkù, bεmōu bè me nhò puokemèmu.

34 Kè Yesu bè tēñné ke dò: Di mmònni kó benitìbè puokúmu ke yenkú, 35 bèè bo mmànnè kéta meborime mèè kpaaní, bèè yóó yánté kéta meborime pammè mieke bè í yóó mpuokú bè me nyí yóó nyenkú. 36 Bè ténke í yóó kú, bè yóó ndònnè Kuyie ntōrè nyε, kéntú Kuyie mbí, ke yé bè kúmèmu ke yánté. 37 Kè tì tu mukúkéyántímù kpeti. Mōyiisi do béimmu ò yà diì mōnni difāpèu kè di còu nkòo yú Kuyie nke dò: Kuyie, Abarahammu nè Isaki nè Sakōbu bè tū nkù. 38 Kuyie nyí tú becírìbè kōku ke yé kunku borè bè í kúmè.

39 Kè ikuó wāābè mabèε béi nke dò: Okóti a nàké kè dè wenni.

40 Bè ténke í ndàátí kòo beke tìmatì.

Yesu Odeetiwè nè dafiti

(Wénté Matie 22:41-46 nè Mariki 12:35-37)

41 Kè Yesu bè beke ke dò: Benitìbè bo yĩme ke dò Kirisi tú Dafiti yaàbire? 42 Dafiti mómumu do béimmu Yesāā mpátiri mieke ke dò: N Yiè nKuyie nnàkému n Yiè nke yĩ: Ñkari m bakù you. 43 Kè n yàa da duónnè a kprantídèntōbè kàa bè cùuti. 44 Kè Dafiti do ò yu ke tú o Yiè, nho Yiè mbo yĩme kēwēte kéntú o yaàbire?

Yesu nàkéme benitìbè ke tú bè ndake ikuó wāābè kpéi

(Wénté Duku 23:1-36 nè Mariki 12:38-40)

45 Kè benitìbè bεmōu nkémú Yesu náāntì, kòo nàké o tancóumbè ke dò: 46 Daatenè ikuó wāābè kpéi bèè ò ndó kénhā yeyaàbòrè dieyè ke centi kè benitìbè bo mbè dōu nke bè sánti yaàrè mieke, ke ò ndó yekàrè deyìkè kpeye titiíntouti mieke nè yekàrè kètiyè yebaa mmieke. 47 Ke fekù bekúpobè kperε, ke ò mbáá nKuyie nkè dèε mōnte, ke bo ndò mbè wenni, Kuyie mbo bè bekénè kè dè ncáá nke yóu mediè.

21

Okúpocĩrì kó dipānnì
(*Wénté Mariki 12:41-44*)

¹ Kè Yesu mbo Kuyie nciētè miεke, kέwénté kέyà tikpàtì yembè pāāmmè Kuyie nyidíítí ke āā ndibuu miεke, ² kέyà okúpocĩrì mǎu pāmè medítibii mēdémè mèè í tùòke dēmarè. ³ Kè Yesu bēi nke dǎ: N di nǎá mmómumu nwe okúpocĩrì yie nweē ānné kè dè pēētè betǎbè bēmǎu. ⁴ Ke yé betǎbè āāmè ke suāmmu mediè, wenwe nè o cītì miεke kòò ānné ò do mǎke ì ke bo dinè.

Yesu nàkémè Kuyie nciētè kó mupòmmù kpéi
(*Wénté Matie 24:1-2 nè Mariki 13:1-2*)

⁵ Kè Yesu tancóumbè mabè nnǎá Kuyie nciētè mǎá mèè botí nè yetǎrè wenniyè nè bè pāmmù tìi sǎtì te kpéi. ⁶ Kè Yesu be nàkè ke dǎ: De kó yewe kraanímu, kè di mè nwùó ndè, ditǎrì mari í yó nkpaá nǎnké diterì ìnkè de mǎu dè bo duó.

Yesu nàkémè o wētímù kpéi
(*Wénté Matie 24:3-14 nè Mariki 13:3-13*)

⁷ Kè bèè beke Yesu ke dǎ: Okóti dè yóó tuǎkení òmmònnì? Tì yóó yà ba kέbanté ke dò ndè auténí? ⁸ Kè Yesu bè tēñné ke dǎ: Nyénè kòò mǎu bǎá di souté ke yé benitibè péu kǎrinímè ke yóó nsou nke tú bè tu Kirisi, dè tùòkenímu ke dèè, di bǎá bè tūnne. ⁹ Kè di kèè dii mònnì kè bè nǎá mmudoò kpéi nnè tikpàtì kó mufèè, kufōwǎá mbǎá di pī, deè dò nkéketé kétuǎkení, dè né mu nyí yó ntú kumànkù.

¹⁰ Ku mbotí bo íté kénkpānnè kutekù, kè di ñkpààtiyuu íté kénkpānnè diterì. ¹¹ Kè ketenkè nsǎnti mediè nkè mumómumu yeimuu tanní tipítì timǎu nè yekòbè kè dēmarè yeire ndǎrì keĩnkè nè yebenkùyè cǎnyè. ¹² Bè yóó keté ke di pīmmumu, ke di fēū, nke di kǎtènè titíntouti, ke di kpetínné, ke di duó mbekpǎàtibè nè kùmàndǎàbè di tú mèè kpéi n kǎbe. ¹³ Nè mèè miεke nke di yóó namè kέ bè nàkè n kpéi. ¹⁴ Nyénè ke níi bǎá niitè kénwǎà ndi bii yóó nǎké tì kέyè. ¹⁵ Ke yé mīi yóó di duómme tinǎànì nè mecìi, bá di kpantidèntòu mǎu bǎá na kè di baàní, yoo wèè tì yete. ¹⁶ Di yembè nè diyǎfò kǎbe nè di cēpetitǎbè nè di népobè bè bo di fíítí kέkuǎ besūkùbè. ¹⁷ Benitibè bēmǎu bo ndi níi ndi tú mèè kpéi n kǎbe. ¹⁸ Di yǎ kó kuyùrikù kùmǎà me mbǎá feti. ¹⁹ Ntēñnè, memme di bo namè kédèetè di fòmmu.

Sedisademma kó mupòmmù
(*Wénté Matie 24:15-21 nè Mariki 13:14-19*)

²⁰ Kè di yà dii mònnì kè behǎāpòmbè cēēte Sedisademma, di banté ke dò nho pǎntimù muù duunní. ²¹ Kè dè sǎ mbèè bo

Sudee bèe coké kédeke yetārè, kè bèe bo Sedisademma miéke bèe yè, kè bèè bo deṗaa mbè báá konní dihèi. ²² Kuyie nkó tiyēiti kó yewe nye, kè dè bo dɔ̀dò tì wàri ke yēmmè. ²³ Dè bo nyòunè benitipòbè bèè bo mpúó nnè bèè tɔ̀ ibí, ke yé meyeñcaàrimè diemè yóó mbomè de kó dihèi miéke kè Kuyie mmieke ncóú nde kó kubotí. ²⁴ Bè bo kuɔ̀ bèmabè nè disie, kèp̄immú betòbè kè bèe naá nyibotí iməu kó tidaati, kè bèè í tú Sifube kè bèe p̄ante Sedisademma kédéité, kè dè mme ndò nke kémúnè de kó mefiè mbo deèmè.

Medò̀rìmè mèè yóó dɔ̀dò kè Yesu né wēteni
(Wénté Matie 24:29-31 nè Mariki 13:24-27)

²⁵ De m̀nni dèmarè cànnè bo ndəori, diyie nè otànkù nè siwāá de ìnkè, dàmeèrì kó kunampoo nè o kó kutoweku bo nte kè yebotè yeməu yèmmèe caàrè. ²⁶ Kufōwaá ndiekù bo p̄i mbenitibè nè dèè d̀d̀rì de kpéi, nke yé siwāá diesi yóó sántèmè. ²⁷ De m̀nni kè bèe ya Onitibire, kè dè cutiní yewetè miéke nè muwērimú diemù nè tikpeti. ²⁸ Kè de kó medò̀rìmè keté dii m̀nni di ténke bá ns̄i, cátinne di yèmmè ke yé Kuyie nyóó di deetémè bàmbà.

Dèè benkú ke dò nYesu wētimù t̀d̀nní
(Wénté Matie 24:32-35 nè Mariki 13:28-31)

²⁹ Kè Yesu bè nàkè ke dò: Wénténè fikie kó detie nnè detie nterè de kó medonnimè. ³⁰ Kè dè bité dii m̀nni di ɔ̀ bantému ke dò ndiyɔ̀ t̀d̀nní. ³¹ Mèè botí nku kè di ya dii m̀nni dende kó dimàà di banté ke dò nKuyie nkpàtiyuu t̀d̀nní. ³² N di náa mmómmuə nwe benitibè bèè fòu di mm̀nni bè í yóó kú beməu, kè dè mu nyí tuàkení. ³³ Keìnkè nè ketenkè dè bo p̄ēté, n náan̄ti me mbáá p̄ēté bitì.

Ti bo nwúómmè ke báá nKuyie

³⁴ Ìndakenè kè de kó diyie bá nyóó tuàkení ke s̄́ ndi bo yebaa mmieke ke ya ke muó, nkè kutenkù kuu nkó iyentotí di na, kè di di déété, ³⁵ ticùd̀ti ɔ̀ p̄i mmèè botí sinəə de kó diyie yóó me ndéété kutenkù kuməu kəbe. ³⁶ Nwúónnè ke báá nKuyie nsáà kéməke muwērimú kəna kéyenténè dèè kó dimàà yóó tuàkení, kəna kécómmú Onitibire ìkè.

³⁷ Kè Yesu níí ntũũ nke tiè mbenitibè Kuyie nc̄ētè miéke ke ya kəte keyié Odifiè t̄ari ìnkè. ³⁸ Kè benitibè níí pike cute Kuyie nc̄ētè, ke bo keè o tié.

22

Sudaasi do dómè kéfité Yesu
(Wénté Matie 26:1-5 nè Mariki 14:1-2 nè Isāa 11:45-53)

¹ Kè dè nkpaá yewe sánpó kè pèèbè bèè í kòorenè mutie mùu muuti kó dibanni bè tú dì diyentébannii tuakení, ² kè ikuó nìùbè kó bekótìbè nè ikuó wāābè nwanti bè bo yīmè ké kuó Yesu, ke né ndé benitìbè. ³ De mōnni kè dibòò ta Sudaasi Isikadiyoti Yesu tancòumbè tepítè nè bèdébè kòò mōu. ⁴ Kòo kote káyà ikuó nìùbè kó bekótìbè nè ikuó wāābè ké bè nàké ò yóó yīmè, kè bèe pī nYesu. ⁵ Kè dèe bè narike kè bè dò bè bo ò duó nyidíítí. ⁶ De mōnni kè Sudaasi níwanti ò bo yīmè kè bèe pī nYesu bá difīnni bá nyé.

Yesu do yēmmè bèe bénné diyentébanni kó mudii

(Wénté Matie 26:17-25 nè Mariki 14:12-21 nè Isāā 13:21-30)

⁷ Pèèbè bèè í kòorenè mutie mùu muuti kó dibannii, bè ǝǝ fíé dìi yìe ipe diyentébanni kpéí nkè dìi tuakení. ⁸ Kè Yesu tō mPieri nè Isāā ké bè nàké ke dò: Kòtenè kébénné diyentébanni kó mudii kè tí di. ⁹ Kè bèe ò beke ke dò: A dó tí mù bènné de? ¹⁰ Kòo bè tēñné ke dò: Kòtenè dihei, di bo conè onitidòu mōu kòo tō didúu nè menie, nkè dí ò tūnne. ¹¹ Kòo ta dè dí nàké de kó tecfètè yìe nke dò: Okóti tu yé ò yóó di kùu dieku miēke diyentébanni kó mudii nè o tancòumbè? ¹² Ò bo di benke kudieku diekù makù kudànkù ñnkè kè kù tūnte páíí, deñde di yóó bénnémè diyentébanni kó mudii.

¹³ Kè bèe kote kénsó ndè dò nhò do bè nàkémè, kè bèe bénné diyentébanni kó mudii.

Mudii sààmù kó ikuó

(Wénté Matie 26:26-30 nè Mariki 14:22-26 nè 1 Kòdenti 11:23-25)

¹⁴ Dè tùòke dìi mōnni Yesu nè o tōrè kè bè nkari ke yo. ¹⁵ Kè Yesu nàké o tancòumbè ke dò: N dó nè n yèmmè memōu ndi, mí nnè dīndi tí wēnné kédì diyentébanni dìi nkó mudii, kè n né na kēfēūtē. ¹⁶ N di náá mmómmuō nwe n ténke í yóó mù di kè diyentébanni kó mebenkùmè í dòò kè Kuyie nkànnē ku kpààtiyuu.

¹⁷ Ò yī memme kētuóté febòòfè kēsānte Kuyie nké bè duó ke dò: Ntonè káyà dimōu. ¹⁸ N di náámmu n ténke í yóó yà fīnyī be kó menaà, kè Kuyie nyàa kannenè ku kpààtiyuu.

¹⁹ De kó difōnkúò ke túóté pèè, kēsānte Kuyie, kóo wérí ké bè duó nke dò: Diē ndeē benkú m pāmè n kōnti di kpéí, ñdōarinè de, ke denniní n kpéí.

²⁰ Kè bèe di kédeè kòo túóté febòòfè ké bè duó nke dò: Fe mbòòfè feē benkú n yī mmèè yó ntemè kè metaummè pàmmèè dōò. ²¹ Wèè yó n fítè ò me nkakému diē nti yo ndè. ²² Onitìbire yóó kúmu kéndōnnè tì wàrimè de kpéí, wèè me mbo dè fítè ò bo yà.

23 Kè bè mbékú βεῶβὲ κε tú, ti miεε we mbo δῶδ με κό kubotí?

Kuyie nkpatì cǎǎnnèmu kutenkù kpɛti

24 Kè Yesu tancòumbè ñnèi κε bo yà wèè yó mbè baké. 25 Kè Yesu bè nàké κε δò: Yebotè κό βεκπαàtibè beè yè fěũnko, bèè baké yebotè beè duò nkè bè bè yu κε tú mesàà ndòribè. 26 Di kπεε í δò nké mμε ndò, wèè kòtí wè ndò di kóo sám̃póu, wèè baké kòò ndò ndi kóo t̃nti. 27 Wèè kàri κε yo nne wèè ò duò mmudii, be we ndeunè otàù? Wèè kàri κε yo nweè í δευά? M bo di cuokè κε δò nwèè duò nwènwe mudii. 28 Di tú bèè wéé̃ri bèμβε κε m bonè n fěũtímè memou miεε. 29 N cice n duómmu dikpaàt̃iyuu kè m bo na ké di ndi duó. 30 Di yó nyommu κε ỹ, n kpaàt̃iyuu miεε kékari yeκpaàtikàrè, kέbekénè Isidayεεribe κό iwua tεpiítè nè idéi.

Yesu nàkémè Pieri ò yóò ò nènnimè

(Wénté Matie 26:31-35 nè Mariki 14:27-31 nè Isāā 13:36-38)

31 Kè Yesu náké Simῶ κε δò: Simῶ, Simῶ, dibῶδ yāūtému dinùù κε bo da μεèrè bè ῶῶ μεèrémè medibii nké mè bàte nè tifènti. 32 Kè m bántè Kuyie nha kpéi nkè δè bo yie nkàa tákumè báá bonke. Kàa wète κε fíikú dii m̃nni a kpénk̃unne a k̃obe.

33 Kè Simῶ ò nàké κε δò: N Yiè, kè bè bo ti wènné kékpetinné n yiemmu, kè δè με ntú mukũ̃ nni mmu tí kú. 34 Kè Yesu ò t̃é̃nné κε δò: Pieri n da náámmu tekote bo nyóó kuó nkàa nènnimu kuce mètāāti κε tú a í n yé.

Yesu náámmè o tancòumbè κε tú bèè báátí

35 Kè Yesu bè beke κε δò: N di t̃ō ndii yiè bá di í nt̃o idiítí, di í nt̃o yeyòrè di í nt̃o tineùtì, kè dèmarè di dóntáá? Kè bè δò: Áá, dèmarè í ti dònté.

36 Kòo bè nàké κε δò: Di mm̃nni náke kè wèè m̃ke idiítí we nyi t̃, kè wèè m̃ke diyòrì kòo ndi t̃, kè wèè í m̃ke disiè wèè fítè o yaàbòrì kédonté disiè. 37 N di náámmu t̃i wàri n kpéi nt̃i dò nkédòmmu. T̃i tu: Bè ò wènnénè benitiyeibe, ti me nhauté κε bo δòmmu.

38 Kè bèè ò t̃é̃nné κε δò: Ti Yiè nte yese yèdéè, kòo bè t̃é̃nné κε δò yè sànnèmu.

Yesu báámmè Kuyie nkòo bietimèe naá mmeyĩ

(Wénté Matie 26:36-46 nè Mariki 14:32-42)

39 Kè Yesu íté κε τό ñdeètì Odifíè t̃ari, kòo tancòumbè nhò t̃. 40 Kòo tũke ké bè nàké κε δò: Mbáánnè Kuyie nkè mesòummè báá di na.

41 Kékenté kè δè mmannè a bo dootémè dit̃ari, kòo nínkóo kémbáá nKuyie nke tú: 42 N cice kàa dó a n détinne febdòfè fie, δè bá ntú m̃i kó medókumèe δῶδ a k̃ōme μεε δῶδ. [43 De m̃nni kè Kuyie nt̃ōnni marii cúténí keĩnkè kóò kpénk̃unne. 44 Kè Yesu

yèmmè caàrè mediè nkòo mbáá nKuyie nè o wḗrímú muməu, kòo biətimèè naá mmeyĩ kéndóú ketenkè.]

⁴⁵ Ò bántè dii m̀ǹǹni Kuyie nkédeè kéwēténí o tancóumbè borè, ke nsó mbè yèmmè caàrè, kè bè yè nke duó. ⁴⁶ Kòo bè beke ke d̀: Di yè nke duómaà? Íténè kémbáá nKuyie nkè mesoummè báá di na.

Bè dómè képĩ nYesu

(Wénté Matie 26:47-56 nè Mariki 14:43-50 nè Isāā 18:3-11)

⁴⁷ Yesu kpaá ke me nnáá nkè ditĩnni marii tuakeni kè Sudaasi, Yesu tancóumbè tepíítè nè bèdébè kóò m̀ə̀u, di ni, ke tóónni Yesu borè ke bo ò arí. ⁴⁸ Kè Yesu ò nàké ke d̀: Sudaasi, a bo arímu Onitibire ké dè fitáá?

⁴⁹ Bèè neinè Yesu kè bèè yà dèè yóó d̀ò kóò beke ke d̀: Ti Yiè, tí kpannè ti seà?

⁵⁰ Kè be kóò m̀ə̀u kpatè disie kéhei nkédate ikuó niùti diewè kóò t̀nti toò youri. ⁵¹ Kè Yesu d̀: Yóunè memme. Kékáákè de kóò niùti toò, ké di miək̀unne, ⁵² kédeè kénákè ikuó niùbè nè bèè bàa Kuyie ncíètè be kó bekótibè nè beheikènkótibè bèè k̀tení ke bo ò pĩ nke d̀: Di k̀tenèni yese nye nè ipàati ke d̀ n tú onitik̀ùt̀àà? ⁵³ Nh 55 ndi bonèmu yewe yeməu Kuyie ncíètè miəke bá di í m pĩ. Di kó dim̀ǹni dii t̀d̀ke díndi nè dibìnni kóò kpàati.

Pieri ǹnnimè Yesu

(Wénté Matie 26:57-58, 69-75 nè Mariki 14:53-54, 66-72 nè Isāā 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kè bèè pĩ nYesu kék̀atenè ikuó niùti diewè cíètè, kè Pieri ntũ nke díetiri. ⁵⁵ Ke ś mbè t̀d̀ti muhāá nke iiri kudank̀u cuokè, kè Pierii karoo be borè. ⁵⁶ Kòo nitipot̀nti m̀ə̀u ò yà, kòò k̀ari muhāá ntaké, kòo mme nhò wúó nkébéi nke d̀: We nniti do neínèmu Yesu.

⁵⁷ Kè Pierii nenni ke d̀: Onitipòk̀u, n yí ò yé.

⁵⁸ Kè dèè yíé sámp̀ò kòo t̀ə̀u m̀ə̀u ò yà, kébéi nke d̀: A tú be kóò m̀ə̀u nwe, kè Pierii ò t̀énné ke d̀: N yí ò wénnè.

⁵⁹ Kè dèè yíé kém̀ntoo sámp̀ò tewebiètè mèmáá tēmè kòo t̀ə̀u m̀ə̀u béi nke d̀: Móm̄muə nhoniti yie ndo ò neínèmu, ò tú Kadidee kou nwe. ⁶⁰ Kè Pierii ò t̀énné ke d̀: N yí yé a dó ké n náké ti. Ò kpaá ke me nnáá nkè tekotee kuó. ⁶¹ Kè ti Yiè nwéēte kéwénté Pieri, kòo denteni ò do ò nàké ti ke d̀: Tekote bo nyóó kuó nkàa nenni kuce mètàāti ke tú a í n yé. ⁶² Kè Pierii yè kénkuó tinonnieti.

Bè do daúmè Yesu kòò puoti

(Wénté Matie 26:67-68 nè Mariki 14:65)

⁶³ Bèè bàa Yesu kè bè nhò daú koò puoti, ⁶⁴ ke ní kǎǎ nho ìkè kuyààkù ké nhò bèkú ke tú: Náké wèè da poté.

⁶⁵ Koò sǎǎ nyésǎǎmbè teyè péu.

Bè bekénènè Yesu kubeéndieku kudieku

⁶⁶ Kè dèe wenté kè dihei kó bekótíbè nè ikuó niùbè kó bekótíbè nè ikuó wǎǎbè, kè bèe tí nkékotenè Yesu kubeéndieku dieku, ⁶⁷ kòò beke ke dò: Kè fǒǒ tú Kirisi a ti náké, kòo bè tǎǎné ke dò: Bá kè n di náké di í yóó yie. ⁶⁸ Kè m me ndi beke timati di í yó n tǎǎné. ⁶⁹ Onitibire bo kari yie Kuyie mmuwērímú mumou yie mbakù you.

⁷⁰ Bemou kè bè dò: A tū ntú Kuyie mBire ndaà? Kòò dò: Di ti mbéi, n de n tú.

⁷¹ Kè bè dò: Ti né ténke baa ònti ti kèemu ti mómmombe ò béi nti nè o nuù.

23

Bè kàtènnèmè Yesu Pidati borè

(Wénté Matie 27:1-2, 11-14 nè Mariki 15:1-5 nè Isǎǎ 18:28-38)

¹ Kè bèe íté bemou kékotenè Yesu Pidati borè, ² ké nhò wátiri ke tú ò sukii benitibè mbe kè bè bo yete okpààti, ke bè nàa nke tú bè bá nyietì dàmpòò okpààti diewè Sesaa, ke yu omáà ke tú Kirisi okpààti.

³ Kè Pidatii ò beke ke dò: Fǒǒ tu Sifube kòò kpààtàà? Kòo tǎǎné ke dò: A ti mbéi.

⁴ Kè Pidatii náké ditǎǎni nè ikuó niùbè kó bekótíbè ke dò: N yí yà onitì yie nkó meyei.

⁵ Kè bè nyetíróo ke tú: Ò sukii benitibè mbe kè bè bo yete okpààti. Ò dè keté Kadidee nwe ke ta Sudee omou ke tũkenèni die.

Pidati dúmmè Yesu Edoti

⁶ Pidati kèè dii mǎnni Kadidee kó diyètiri kébeke ke dò: A tú Kadidee kou nweà?

⁷ Ò kèè dii mǎnni Yesu tímè Kadidee kou kóò duónko Edoti, ke sǎ nhEdoti bo Sedisademma de kó yewe. ⁸ Kè Edotii yà Yesu kè dèe ò narike mediè nke yé ò do yomè o kǎme, kéndó wèè dǎò tidietì kòo yà. ⁹ Kòo bíké Yesu tináàntì péu ò me nyí nhò tǎǎné timati. ¹⁰ Kè ikuó niùbè kó bekótíbè nè ikuó wǎǎbè ncómmú ke wátiri Yesu mediè. ¹¹ Edoti nè o kó behǎǎpǎmbè kè bè nhò daú, koò sǎǎ, kóò dàtǎnné diyààbòrì sààrì, kéwǎte kóò duónko Pidati. ¹² De kó diyèti Edoti nè Pidati kè bèe narike ke do sǎ.

Bè fǐimmè Barabaasi ke baaké Yesu kudapǎati

(Wénté Matie 27:15-26 nè Mariki 15:6-15 nè Isǎǎ 18:39-19:16)

¹³ Kè Pidatii tí nyikuó niùbè kó bekótíbè nè dihei kó bekótíbè, ké bè náké ke dò: ¹⁴ Di kàtènni onitì yie m borè ke tú ò sukii

benitibè kè bè bo yete okpààti kpeti, kè nh ò bièké di iikè m me nyí yà ò càke mù. ¹⁵ Edati me mmúnke í yà o yei mmamè ke wète ke wè nni nduonni, ò tū nyí dḡḡ meyei mmamè mèè bo nte kè ti ò kùḡ. ¹⁶ M bo duḡ nkè bèè ò puoti kè nh ò fī.

[¹⁷ Bá dii yentébanni Pidati do ò ndò nkè bè fī nkukpetínkù kùmáà ndi.]

¹⁸ Kè bèè pīēké bəmou ke dḡ: Kuḡ oniti yie nkéfi Barabaasi.

¹⁹ (Bè do yete okpààti kpeti nti kè dikpànni ànnè kè Barabaasi kuḡ oniti kè bè nhò kpeti.) ²⁰ Kè Pidati ndó kéfi nYesu, ke yí kébéinnè ditīnni. ²¹ Kè ditīnni dḡke pīēké ke dḡ: Baaké we kudapāāti! Baaké we kudapāāti!

²² Kè Pidatii wète kébéi nkuce metāammè ke dḡ: Ò dḡ ḡmmeyi? N yí yà ò càrèmu mùḡ bo nte kè ti ò kùḡ. M bo duḡ nkè bèè ò puoti kè nh ò fī.

²³ Kè bè nyetíroo ke pīēkù ke tú: Baaké we kudapāāti, baaké we kudapāāti! Kè be toweku dḡke déukú kóḡ na. ²⁴ Kè Pidatii yóu kéyie mbe kpeti, ²⁵ kéfi mbè do yete okpààti kpeti kè dikpànni ànnè kè wèe kuḡ oniti kè bè nhò kpeti, ké bè duḡ nYesu kè bè bo ò dḡḡ bè ò dónèmè.

Bè do korinèmè Yesu ke bo baaké

(Wénté Matie 27:32-44 nè Mariki nè 15:21-32 nè Isāa 19:17-27)

²⁶ Kè bè nkōrinè Yesu ke bo baaké, kéconè Simḡ Sidenni èi kóḡ niti mḡḡ kòḡ kūntiní kupaku, kè bèè ò pī nkóḡ tou nkudapāāti, kòḡ nkù tḡ ke tū nYesu.

²⁷ Kè ditīnni ò urí, kè benitipòbè méi méi ke kuḡ nho kpéi. ²⁸ Kè Yesu wēēte ké bè nàké ke dḡ: Sedisadèmmu kó benitipòbè bá nkuḡnnè n kpéi, pètinke nkuḡnnè dimáà kpéi nke nè di bí kpéi.

²⁹ Kè yé yewe kpaanímèmu kè bè bo yí dè nnaati sihāūnsi, bèè í pié, bèè í yāā nyibí. ³⁰ De mōnni benitibè bo nnáa nyetārè ke tú: Duónèni ké ti yāke! Ke náa nsitāā ke tú: Tí kāānnè. ³¹ Kè bè dḡḡri mie nkudḡú kusūūkù, kukperíkù kperè bo ndòmmè?

³² Kè bèè katenèni benitikòbè bèdébè, bè yóḡ wēnnénè bè Yesu kékuḡ. ³³ Bè tḡḡke dii mōnni dibòri mari bè tu di Kodikotaa (dèè tu kuyukḡū) ké de mbaaké Yesu nè benitikòbè bèdébè, yie nho bakù you, otḡḡ kucānku. ³⁴ Kè Yesu béi nke dḡ: N cice cfé mbe bè í yé bè dḡḡri dè.

Kè tihāāpònti tāā tété kétoté o yàati. ³⁵ Kè benitibè ncommú dèborè koḡ wuḡ nkè Sifube kó bekótibè nhò daú ke tú: Wenwe wèè dèetè betòbè, kòḡ mènke tú Kirisi nwe, Kuyie ntāātè wè wèè dèetè omáà.

³⁶ Kè tihāāpònti múnke nhò daú, ke tóonko kòḡ duḡ mmenéyāā nke dḡ: ³⁷ Kāa mènke tú Sifube kóḡ kpààti nwe, dèetè amáà!

³⁸ Kè bèè wāri tedabèetè ke dḡ: Yie nweè tu Sifube kóḡ kpààti. Kédanne kudapāāti yómmè.

³⁹ Bèè nitikòùbè bè ò wēnnénè bè ke baaké kè be kóò mǎu nhò daú ke tú: Fǎ́ baá tú Kirisàà? Deeté amàà ke né ti deeté.

⁴⁰ Kòò tǎu ò kpannè ke dǎ: A baá dé Kuyie naa? Fǎ́ nnè we di bo difǎ̀rì dimáà ndi. ⁴¹ Tínti dǎò mèè yei mmànnè bè ti kuǎmu, wenwe me nyí dǎò meyei mmamè, ⁴² kédeè kénáké Yesu ke dǎ: Kàa wētení dìi mǎnni a kpààtiyuu miéke a nyé n kpéí. ⁴³ Kè Yesu ò nàké ke dǎ: N da náá mmómumu nwe, a bo nni mbonè yí ndiwèihèi miéke.

Yesu kǎú nkó tináànti

(Wénté Matie 27:45-56 nè Mariki 15:33-41 nè Isāā 19:28-30)

⁴⁴ Diiyè dǎ kécómmú dìi mǎnni yeyǎ kè dèe biitoo ketenkè kemǎu kémbi, kētuakenè tewebiètè mètǎati. ⁴⁵ Bá diiyè ténke í nná kè Kuyie nciètè kó kuyààkùu kété ku cuokè. ⁴⁶ Kè Yesu pǎéké ke dǎ: N cice nh ānné m máà a nǎu miéke nke.

Ò béi memme kédeè kététe. ⁴⁷ Kè Odommu kǎbe kó kuhāpǎnkùu yà dèè dǎò késǎnte Kuyie nke dǎ: Oniti yie mmènke í dǎò meyei mmamè.

⁴⁸ Bèè do kǎtení muwéimù, bè yà dìi mǎnni dèè dǎò kè be yèmmèe caàrè kè bè ncièrì ke pǎ mpǎ mbe cǎncǎrè nè meyencaàrimè. ⁴⁹ Bèè yé Yesu nè benitipòbè bèè do ò neitinè nè Kadideení kè bè ncómmú mekentímè ke wúó ndèè dǎòri.

Bè kǎnnémè Yesu

(Wénté Matie 27:57-61 nè Mariki 15:42-47 nè Isāā 19:38-42)

⁵⁰ Oniti mǎu weè do bo dibeéntǎnni miéke kè bè ò tu Sosefu, kòò tú onitisàù ke dǎòri Kuyie ndó dè. ⁵¹ Wenwe do í yie nho kǎbe kpèti, ò me nyí nkóké bè tì dǎòri dè, ò do tú Adimatee èi kou nwe, ke baá Kuyie nkpàatiyuu. ⁵² Kòò kǎte kémǎo Pidati dinùu ke bo kǎnné Yesu, ⁵³ kóò cǎnni kudapǎati, kóò pǎú nkuyaàsààkù, kédǎú nkufǎti miéke bè do keú kù dipèrì ìnkè, bá bè mu nyí nkù kǎnné òmǎu. ⁵⁴ Dè do tú Sifube kó teomputè ketíri kùu yuoku nku, kè dè né bo wenté kè tè mbo.

⁵⁵ Bèè nitipòbè do neinèní Yesu Kadidee, kè bèe neinè Sosefu kéyà kufǎti nè bè ò dǎu mmèè botí, ⁵⁶ kéwète kékò nkédǎò mekùò nnè tǎdǎari, kénhompù teomputè yie ikuó yèmmè.

24

Yesu yǎntémè

(Wénté Matie 28:1-10 nè Mariki 16:1-8 nè Isāā 20:1-10)

¹ Dimáàsì kó dikǎnweñni sèi kè benitipòbè nkǎri kufǎti ke tǎ mekùò mmèè kǎkénè tǎdǎari bè dǎò mè, ² kénsǎ nditári dìi do poke kufǎti di pòòte. ³ Kè bèe ta bá bè í nyà ti Yiè nYesu. ⁴ Kè dèe bè di, kè bèe yà benitibè bèdébè kè bè dàati tiyaàpéiti kè tì mièti. ⁵ Kè kufǎwáá mpǎ mbenitipòbè kè bè nsí nsí, kè de kó benitibèe bè beke ke dǎ: Dè dǎmmè kè di waà nwèè fòu becírìbè miéke? ⁶ Ó í kpaá die nhò yǎntému, dentenèni ò sòò di nàké tì ò kpaá

dii m̀ǹǹni Kadidee ke d̀: ⁷ B̀e bo p̄i Onit̄bire k̀dúo mb̀èé í t̄u nkuyie nk̀è b̀èè ò baaké kudap̄āātí ĩnk̀è k̀o ȳānté diyie t̄āān̄ni yie.

⁸ K̀è b̀èè dentení Yesu s̀òò b̀è ǹaké t̄i, ⁹ k̀ew̄ete k̀ékò nkénáké Yesu tanc̀òumbè t̄ep̄ítè nè om̄āà nè bet̄obè. ¹⁰ Maari Makitadaku nè Isanni, nè Maari Isaku ȳ, nè benitipòbè t̄obè beè do t̄i ǹaké Yesu tanc̀òumbè. ¹¹ K̀è Yesu tanc̀òumbè ỳemmè ndò mbè í ỳè b̀è n̄āā n̄ti n̄ti bá b̀è í n̄ti t̄ā. ¹² K̀è Pierii coké k̀ékote kuf̄ōti k̀es̄iéké, k̀eyà t̄iȳāt̄i b̀è s̀òò ò p̄ũ n̄ti m̄āā, k̀enw̄etiní o k̄obe borè, k̀è d̀è ò di nè d̀èè d̀òò d̄e k̄p̄éí.

*Yesu benkemè om̄āà b̀èè k̀òri Emayuusi
(W̄enté Mariki 16:12-13)*

¹³ D̄e k̀o diyie k̀è Yesu tanc̀òumbè b̀edébè nk̄ori t̄eh̄eitè matè b̀è tu t̄e Emayuusi, nè Sedisad̄emmu k̀è d̀è m̀òke cidòm̄etiribè t̄ep̄ítè nè om̄āà, ¹⁴ k̀enk̄erí ke n̄āante d̀èè d̀òò. ¹⁵ B̀è n̄āante memme k̀è Yesu b̀è n̄inte k̀è b̀è ĩn̄eí. ¹⁶ K̀è d̄emarè né nk̄anké be nūo nk̀è b̀è í n̄na k̀òò banté. ¹⁷ K̀è Yesu be beke ke d̀: Di n̄āā m̄ba nk̄p̄éí?

K̀è b̀èè cómm̄òò k̀è b̀è ỳemmè c̄āārè. ¹⁸ B̀è tu w̄e Kedeopaasi k̀òò ò t̄ēn̄né ke d̀: F̄ó nwe am̄āā w̄e bo Sedisad̄emmu ke í ỳè d̀èè d̀òò ye n̄we mīeke. ¹⁹ K̀è Yesu beke ke d̀: Ba ndòò? K̀è b̀è d̀: A í k̀èè t̄i t̄uòkení Yesu Nansareti kou, w̄e tu Kuyie mp̄āān̄āānt̄i n̄āānt̄o ke d̄ōri t̄idīeti ke n̄āā nk̀o n̄āānt̄i m̀òke muw̄erímú, Kuyie n̄nè benitibè k̀è d̀è ỳeā? ²⁰ K̀è ikuó niùbè nè dihei k̀o bekótibè k̀è b̀è ò p̄i nke ȳ mb̀èè ò k̀uò, ke duó nk̀è b̀è ò baaké kudap̄āātí. ²¹ Ti ỳemmè do d̀ò nweè ỳóó d̄ēt̄e Isidaȳeribe! Yie nwe diyie t̄āān̄ni nè d̀è d̀òòm̄e. ²² K̀è ti k̀o benitipòbè mabè p̄ike c̄ute ke k̄ote kuf̄ōti ke w̄etení ke ǹaké k̀è d̀è ti di, ²³ ke ȳ mb̀èè í ò ỳa ke ỳa Kuyie nt̄ōrè, k̀è ỳè b̀è ǹaké ke t̄ú ò ȳānté. ²⁴ K̀è ti k̄obe mabè k̄ote kuf̄ōti ke s̄s̄ ndè d̀ò benitipòbè do t̄i ǹakém̄e, b̀è me nyí ò ỳa.

²⁵ K̀è Yesu d̀: D̄indi benitibè b̀èè d̀onté meȳemmè ke í c̄āā di bo nt̄ām̄e Kuyie mp̄āān̄āānt̄i n̄āāmbè ǹaké t̄i. ²⁶ Kirisi do í d̀ò nk̄é̄f̄ūt̄e m̄ē botí ke né na k̀ēd̄eukaà?

²⁷ K̀ēdeè k̀è b̀è ǹaké Kuyie n̄n̄āānt̄i t̄i w̄ari M̄oyiisi k̀o yep̄áte nè Kuyie mp̄āān̄āānt̄i n̄āāmbè k̄peye, k̀è b̀è ǹaké tim̄ou t̄i w̄ari o k̄p̄éí.

²⁸ B̀è t̄ōonn̄e dii m̀ǹǹni b̀è k̀òri t̄ēè eit̄e k̀è Yesu d̄ò k̄endò nh̄o p̄enk̄é. ²⁹ K̀è b̀èè yete ke d̀: Ỳou k̀è t̄i yie nk̀è diyie d̄ēemu, k̀è keȳenk̄è bīiri.

K̀òò yie nk̀è b̀èè ta k̀eb̄áté. ³⁰ B̀è ỳóó di dii m̀ǹǹni k̀òò t̄úót̄e p̄ēè, k̀es̄ānte Kuyie, nk̀òò w̄erí k̀è b̀è duó. ³¹ D̄e m̀ǹǹni k̀è d̀ēè b̀è wenke, k̀è b̀èè ò banté ke né ò m̀nt̄oó. ³² K̀è n̄ n̄āā mb̄em̄āā ke t̄ú: D̀e do í d̀ò muh̄āā mmam̄u c̄ú n̄ti mīeke ò ti n̄āānn̄e dii m̀ǹǹni kuce ke ti benk̄ú Kuyie n̄n̄āānt̄à?

³³ Kè bèe pànkεε íté kέwετε Sedisadεmmu kénsó nYesu tancóumbè τειπίτè nè omáà nè betóbè kè bè tikú. ³⁴ Kè bèe bè nàké ke dò: Mómμuω ti Yiè nyántému ke benke omáà Simω.

³⁵ Ké bè nàkénè tii dòò bè kèrí dii mòmni nè bè ò bantémè ò wéú dii mòmni pée.

Yesu benkemè omáà o tancóumbè

(Wénté Matie 28:16-20 nè Mariki 16:14-18 nè Isāā 20:19-23 nè Yesu Tōrè 1:6-8)

³⁶ Bè kpaá ke me nnáá nkè Yesu cómmóω be cuokè ke dò: Kunaatí ndi bonè!

³⁷ Kè kufōwaa mbè pī nkè be yèmmè ndò ndibòò mari ndi. ³⁸ Kè Yesu be beke ke dò: Di kōmbùòti duonè ba? Dè dòmmε kè di í tá ke dò mmí nwe? ³⁹ Wénténè n nou nè n naàcèi, mínwe m mómμuω, n káákénè kέyà, dibòò mari í mōke tikōnti di me nwúo nkè m mōke ti.

⁴⁰ Ò béi mmεmme ké bè benke o nou nè o naàcèi. ⁴¹ Kè diwèi bè pī mbè né mu mbaa í ntá ke dò nweñwe, kòo bè beke ke dò: Di í mōke dèmarè kè n diáà?

⁴² Kè bèe ò duó ndiyīnkèè dii āũ. ⁴³ Kòo di cōuté kécááké be ìikè. ⁴⁴ Kédeè ké bè nàké ke dò: N sòò ti ndi náá, n kpaá di bonè dii mòmni ke tú: Tii wāri n kpéi Mōyiisi páte mieke nè Kuyie mpāānāantì náam̀bè kó yepáte mieke nè yesāā nkpeye mieke ti dò nkédòòmu.

⁴⁵ Mεmme kòo bè duó mmeciì nkè bè bo banténè tii wāri, ⁴⁶ ké bè nàké ke dò: Tì wārimu ke tú Kirisi dò nkéféūtému, kè bèe ò kùω, kòo yánté diyie tāānni yiè. ⁴⁷ Kè Kuyie nnāantìi náké kέketénè Sedisadεmmu nè ibotí imou miekoo. Kè benitibèe banté be yei nkéceete kè Kuyie mbè cīé. ⁴⁸ Di dè yamu ke dò nkénáké di yà dè. ⁴⁹ Né nkpaánè diε nSedisadεmmu kè n di duó nkéīnkè kó muwērimú n cice yē nhò yóo di duó mmù.

Yesu dèkemè keīnkè

(Wénté Mariki 16:19-20 nè Yesu Tōrè 1:9-11)

⁵⁰ Kè Yesu deè ké bè kōtenè Betannii bíékè, kέyoute o nou be īnkè ké bè pā mesàà. ⁵¹ Ò bè pāā ndii mòmni mesàà nkéité kéndèèti keīnkè. ⁵² Kè bèe nínkú, kóò sāntε kéité nè kuyēnaatí kέwετε Sedisadεmmu, ⁵³ kémbō Kuyie ncīētè sāā ke sánti Kuyie.

Isāā wārimè Tináaṅsààti Di mpátíri tɔ tii náaṅti

Yesu tancóumbè tepíítè nè bedébé kóò mǎu bè tu wè Isāā Sebedee kó debire. Weè Isāā weè wāri Tináaṅsààti kó dipátíri kòo náaṅti yuu tú: Benìtibèe banté ke dò nYesu weè tu Kírisi Kuyie mBire. Kè bèè dè yie mbèe péte mufòmmu mùu bo sǎà. Isāā weè mǎa nàké ke ìkú Yesu kó yetannò ò do náá nyè ke tú: Míi tu timómmon̄ti ke tú kuce nè mufòmmu. Isāā nàkému o pátíri miéke tidietí Yesu dǎò tì, deè benkú Yesu túmè Kuyie mBire. De kó dipátíri dii nàké ke bǎte meborime mamè tináaṅsààti kó yepáte teyè í nàkéme. Kéndònnè mupotúdòmù mùu do ānné Kanaa, Nikodemmu kǎtemè kǎyà Yesu, Sammarii kóo nitipòkù nè Yesu be kó tináaṅti, bè peité wèè niti kòò tu kuyūḍnkù o kó tináaṅti.

Di mpátíri náaṅti duó ke dómme

1. Bè tu wè tináaṅti ò tùótémè tinitikǎnti 1:1-14
2. Isāā-Batiisi nàkéme Kuyie mBire kpéi 1:15-34
3. Kuyie mBire benkemè de wǎrimú 1:35-12:50
4. Kuyie mBire benkemè dè dómè benìtibè nè de tōmmú miéke 13-17
5. Kuyie mBire duómme demǎa kè bè dè kùu 18-19
6. Kuyie mBire yǎntémè kébenke demǎa 20-21.

Bè tu wè Tináaṅti weè tu kuwenniku

¹ Kuyie nyóó dǎò kutenkù bè tu wè Tináaṅti kòò bomu, ke bonè Kuyie nke tú Kuyie. ² Bè tu wè Tináaṅti ò do bonèmu Kuyie nkù yóó dǎò dii mǎnni kutenkù. ³ Kuyie nwe ndǎnnè dǎè kó dimǎa bo demǎu, demarè í dǎò kòò kpa. ⁴ Mufòmmu do bo weè miéke, kè de kó mufòmmu tú kuwenniku ke mí benìtibè. ⁵ Kuwenniku mímu dibiiṅni miéke bá dibiiṅni í na ke kù dǎtínnè. ⁶ Kuyie ntǎnnímu oniti mǎu kòo yetiri tu Isāā, ⁷ kòò kǎtení, ke nàké benìtibè kuwenniku kpéi kè dè bo yie nkè bèe keè kǎntǎ kuwenniku. ⁸ Isāā do í tú o mómmon̄u nkuwenniku, ò do kǎtení ke bo nàké kuwenniku kpéi nke. ⁹ De kó kuwenniku kuù mǎa do tú kuwenniku mómmon̄ku, kùu kǎtení kutenkù ke mí benìtibè bemǎu.

¹⁰ Bè tu wè Tináaṅti ò do bomu kutenkù, Kuyie nwe ndǎnnè kutenkù, kutenkù me nyí ò banté. ¹¹ Ò kǎtenímu o nitibè borè, bá bè í ò cǎuté. ¹² Bèè me nhò cǎuté koò tá, ò bè duómme muwǎrimú kè bè naá nKuyie nkó ibí. ¹³ Kuyie nyí bè peité oniti peímè kù bè duó mmufòmmu pǎmmù mmu.

¹⁴ Bè tu wè Tináaṅti weè náá nhoniti ke kǎtení ti borè ke tǎni mesǎa nnè timómmon̄ti, kè ti yà o kpeti o cice Kuyie nhò duó nti

wenwe wèè bo omáà. ¹⁵ Isāā do náá nweè kpéí nke tú: Ntenè, n di náá nke tú wèè n tūnní, ò n kpeñnìnèmu, ò do yó mbo kè m mu nyí bo.

¹⁶ Weè ti duó ndemou, ke ti duó mmesàà mmebotí mēbotí. ¹⁷ Mōyiisi weè ti nàké Kuyie nkó ikuú kè Yesu ti tōní Kuyie nkó mesàà nnè timóm̄m̄nti. ¹⁸ Òm̄ou í yà Kuyie, ku Birε dèè bo demáà, ke kù bonè dèè te kè ti kù yǐt̄é.

Isāā-Batiisi kó mutāmmú

(Wénté Matie 3:1-12 nè Mariki 1:1-8 nè Duku 3:1-18)

¹⁹ Ntenè Sedisademmu εi kó bekótibè do tōnní ikuú niùbè nè Defiibe Isāā borè, kè bèè beke Isāā ò tú wè, kòo bè tēñné tì. ²⁰ Ò do í bè sònne, ò do bè nàkèmu mpáíí ke d̄: Míí í tú Kirisi. ²¹ Kè bè d̄: A tú we náke? A tú Edii ñwea? Kòò d̄: N yí tú Edii. Kè bè d̄: A tú Kuyie mpāānāānti náāntò ñwea? Kòò d̄: Ǿ. ²² De m̄onni kè bè d̄: A né tú we? Ti nàké kè ti kò nkénáké bèè ti tōnní. ²³ Kè Isāā bè nàké ke d̄: Kuyie mpāānāānti náāntò Esaii do náá mm̄i kpéí nke tú: On̄iti m̄ou kó metammè péú dikp̄àà miεke ke tú: Tūntenè ti Yiè nkó kuce.

²⁴ Bè do tōnní bè Isāā borè bè do tú Fadisīēbe mbe. ²⁵ Kè bèè wēte kóò beke ke d̄: Kàa í tú Kirisi, a me nyí tú Edii, a me nyí tú Kuyie mpāānāānti náāntò, dè né d̄omme kàa āā bàtēmm̄u? ²⁶ Kè Isāā bè tēñné ke d̄: Mí ndi āā bàtēmm̄u nè menie mme, òm̄ou né bomu di cuokè di mu nyí yé wè. ²⁷ Ò n tūnnímu m me nyí t̄òke m bo ūtém̄e o neùti kó mutāá.

²⁸ Dem̄ou memme dè do d̄ōri Betannii nwe Suditēē kó kukò nyáà Isāā do āā dè bàtēmm̄u.

Isāā-Batiisi nàkémè Yesu kpéí

²⁹ Kè dèè wenté kè Isāā yà Yesu kòò kèríní kòò béi nke d̄: Ntenè Kuyie mpehii dii dèi benitibè kó meyei. ³⁰ N di náá nweè kpéí nke ke tú wèè n tūnní, ò n deunèmu, ò do yó mbo kè m mu nyí bo. ³¹ M móm̄muo n do í ò yé. N né k̄atení ke āā benitibè bàtēmm̄u nè menie mme kè dè bo yie nkè Isidayεεribεε ò banté.

³² Kè Isāā béi n̄ho kpéí nke d̄: N yà Muyaánsààm̄u c̄uténí m̄emme keñkè ke d̄onnè dikp̄etinónkperi ke còm̄m̄u o ñnkè. ³³ Nh 5̄5 í nhò yé Kuyie nkùu n tōnní kè nh āā bàtēmm̄u nè menie, kuù n nàké ke tú kè n yà kè Muyaánsààm̄u c̄uténí wèè ñnkè, weè yóò nhāā bàtēmm̄u nè Muyaánsààm̄u. ³⁴ N de nyà ke náá nke tú ò tu Kuyie mBire.

Yesu yumè o tancòumbè kètibè

³⁵ Kè dèè wenté, kè Isāā wēteni ò wee borè nè o tancòumbè bèdébè. ³⁶ Kè Yesu mpēnké kòo ò yà ke d̄: Ntenè Kuyie mpehii.

³⁷ Kòo tancòumbè bedéε keè ò béi ntì, kētūnne Yesu. ³⁸ Kè Yesu wēte keyà bè ò tūmmè ké bè beke ke d̄: Di wanti ba? Kè bè d̄: Okòtì, yé a ā dè? ³⁹ Kòò d̄: K̄atenni kè di bo yà nh ā dè.

Kè bèe kote kèyà ò ã dè, ké nhò bonè de kó diyìè. Dè do ś ntewebiètè puotì mènàà ndi kuyuoku.

⁴⁰ Simᵃᵃ Pìeri nantè Àntidee, weè do tú bèè do kèè Isāā béimmè kètũnne Yesu be kòò mᵃᵃ. ⁴¹ Kè Àntidee máánè o kóo kótì Simᵃᵃ kòò nàké ke dᵃ: Tì yàmù Kirisi, Kuyie ntāātè wè,

⁴² kòò niitè Yesu borè kè Yesu nhò wùó nkébéi nke dᵃ: A tú Simᵃᵃ nwe Sonaasi kó debire, di mmònni bè bo nda yu ke tú Sefaasi, dèè tu: Ditāri.

Yesu yumè Fidipu nè Natannayēeri

⁴³ Kè dèe wenté kè Yesu nkᵃri Kadidee kéconè Fidipu kòò nàké ke dᵃ: N tũnne.

⁴⁴ Fidipu do tú Betisaidaa èi kou nwe, bè peitè dè Àntidee nè Pìeri. ⁴⁵ Kè Fidipuu máánè Natannayēeri kòò nàké ke dᵃ: Tì yàmù Mᵃyiisi nè Kuyie mpāānāānti náāmbè bè nàké wèè kpéi, Yesu Nansareti kou Sosefu kó debire.

⁴⁶ Kè Natannayēerii ò beke ke dᵃ: Dèmarè sààrè bo na kèyènni Nansareti miēkaà? Kè Fidipuu ò tēnnè ke dᵃ: Kᵃtení kèyà.

⁴⁷ Kè Yesu yà Natannayēeri kòò kèrini kòo béi nke dᵃ: Isidayēeri mᵃmmuᵃ ntú yie, ò í mᵃke siyāābisí. ⁴⁸ Kè Natannayēerii ò beke ke dᵃ: A n yītè de? Kè Yesu dᵃ: N do da yàmù a kari dii mᵃnni diteyuu, kè Fidipu mu nyí da yu. ⁴⁹ Kè Natannayēeri dᵃ: Okóti, a tú Kuyie mBire nde, Isidayēeribe kóo kpààti. ⁵⁰ Kè Yesu dᵃ: N da nàké mèè kpéi nke tú n da yà, a kari dii mᵃnni diteyuu, dèè te kàa tá a bo yà dèmarè dièrè dèè pēētè diè. ⁵¹ Mᵃmmuᵃ nwe n di náāmmè di bo yà tiweti kpetémè kè Kuyie ntᵃrè dèkù ke cuutini Onitibire ìnkè.

2

Yesu dᵃᵃ tii dieti ketiti

¹ Kè dè mmᵃke yewe yetāāti kè mupotúòmù bannii ānné Kanaa, Kadidee kó kutempē nkè Yesu yᵃ ndè bo. ² Kè bè múnkeè yú Yesu nè o tancòumbè de kó mupotúòmù banni. ³ Kè menaà ndeè kè Yesu yᵃ ò nàké ke dᵃ: Menàà ñdónté. ⁴ Kè Yesu ò nàké ke dᵃ: N yᵃ, fᵃᵃ bá n nàké n dò nké dᵃᵃ tì! M mᵃnni mu nyí tūàke.

⁵ Kòo yᵃ nàké betᵃmbè ke dᵃ: Kòò di nàké tì, di tì dᵃᵃ timᵃu.

⁶ Ke ś nsicee dè bo sikuᵃ, bè maánè sì yetārè, Sifube do ᵃᵃ uté sì menie nkéhóúnè bemáà kébántè Kuyie. Bá tē, tē do bo mbo dítiribè tekòutè (100). ⁷ Kè Yesu nàké betᵃmbè ke dᵃ: Píennè sicèè sii mmènie.

Kè bèe sì píe nfèi fèi. ⁸ Kòò dᵃ: Yēnténè di mmònni kédúó nwèè ni dibanni kó mutᵃmmú.

Kè bèe ò duᵃ. ⁹ Kòo yááké menie mmèè naá mmènaà, nhò í mbantè de kó menaà nyènni dè, kè betᵃmbè bie me nyé ke yé beè dómè de kó menie. ¹⁰ Wèè ni dibanni kòo yú wèè tóu o pokù kòò nàké ke dᵃ: Betᵃbè ᵃᵃ keté kètótì menaà mmèè naati

mèmmè kè benitibè muó nke deè bè né totí mèè í naati mesàà nkè fí ndèntenè menatimè!

¹¹ De kó tidièti Yesu dḡò tì Kanaa, Kadidee kó kutempè mmièke, tii tú tiketiti, ò dḡò tì, ke benke ò kpeñnimè, kòo tancòumbè òake nhò tá.

¹² De kó difñkùò kè Yesu kḡte Kapennaummu nè o yḡ nè o neí nè o tancòumbè ke dḡ yewe sámḡó.

Yesu do bètimè bepotambè Kuyie ncīètè mièke

(Wénté Matie 21:12-13 nè Mariki 11:15-17 nè Duku 19:45-46)

¹³ Sifube kó dibanni bè tu di diyentébanni kè dii tḡnní kè Yesu kḡte Sedisademmu, ¹⁴ kḡyà benitibè kè bè fiiti inàake nè ipe nè sinónkpeé Kuyie ncīètè kó kudànkù mièke nè bedíticeetibè kè bè kàri tábùribè také. ¹⁵ Kòo dḡò kuhḡ didàù, kè bè bèti bemḡu nè be nàake nè be pe ke díe bedíticeetibè dííí kḡbuó mbe tábùribè, ¹⁶ kénáké bèè fiiti sinónkpeé ke dḡ: Túóténè di terè kḡyè, di báá dḡò n cice cīètè kupotaá nkpete.

¹⁷ Kòo tancòumbèe dentení tii wàri ke tú: NYiè nKuyie n dḡmu a cīètè kè dè n tuò mmuháá nkḡme.

¹⁸ Kè Sifube ò beke ke dḡ: Dḡò tidièti mati kè tí banté ke dḡ nha mḡke kuce ke bo na kédḡò a mè ndḡò dè.

¹⁹ Kè Yesu bè tḡnné ke dḡ: Pḡntenè Kuyie ncīètè kè n wḡte kḡ tè maá yewe yètāāti mièke. ²⁰ Kè Sifube dḡ: Tínti maá Kuyie ncīètè tè yebie nsipísìnàà nè yèkuò kè fí nné bo tè mmaá yewe yètāāti mièkàà?

²¹ Yesu do náá Kuyie ncīètè kḡéí nke yḡ nḡo mḡmmuo nwe. ²² Yesu yānté dii mḡnni kòo tancòumbèe dentení ò sòò tì béimmè, kḡyie nKuyie nnáañti tii wàri, nè Yesu nàké tì.

Yesu yémè tii bo onitì yèmmè mièke

²³ Yesu bo dii mḡnni Sedisademmu diyentébanni kè benitibè péuu yà ò dḡḡri tii dièti kḡ nhò tá. ²⁴ Yesu me nyí mbè tá ke yḡ ò yémè be yèmmè bemḡu. ²⁵ Dè do í dḡ mbèe ò nàké onitì dḡmmè, ò do yḡmu nè omáá tii bo onitì yèmmè mièke.

3

Yesu nàké tì Nikodemmu

¹ Onitì mḡu weè do bo Fadisīēbe kó fenafe mièke, kòo yetìrì tu Nikodemmu, kòo tu Sifube kóò kḡtì. ² Kòo kḡte keyènkè maké Yesu borè kḡbéi nke dḡ: Okḡtì, ti yḡmu ke dḡ nKuyie nkuù da tḡnní kàa bo ti nàké ku náañti, ke yḡ òmḡu báá namè kédḡò a mè ndḡḡri tii dièti kè Kuyie nyí ò bonè. ³ Kè Yesu ò nàké ke dḡ: N yóó da nàké timḡmmḡnti nti, kè bè í peité onitì mepammè ò báá na kḡyà Kuyie nkḡààtiyuu. ⁴ Kè Nikodemmu dḡ: Bè bo yīme kḡwḡte kḡpeité onitikḡtì? Ò bo na kḡwḡte kḡta o yḡ pḡuti

kè bèè ò peitáá? ⁵ Kè Yesu ò tḗnné ke dò: Timóm̄m̄nti nti n da nàkémè, kè bè í peité onìtì nè menie nnè Muyaánsààmù ò báá na kéta Kuyie nkprààtiyuu miéke. ⁶ Onìtì peité wè tu onìtì nwe kè Muyaánsààmù peité wè tu Muyaánsààmù kou. ⁷ Dè báá da di n da nàkémè ke tú: Di dò mbè di peité mepàmmè. ⁸ Kuyaaakù ò nfuuti kù dó kèè bíékè nkè, kàa yo kù nampúmè, a me nyí yé kù iténí dè yoo kù kàri kè. Muyaánsààmù peité wè o kperε me ndò. ⁹ Kè Nikodemmu dò: Dè yóó yíme kédòò? ¹⁰ Kè Yesu dò: F́s nwèè tu Isidayεeribe miéke ikuó wāābè kóo kóti a í tì yéá? ¹¹ N da náá mmóm̄muo nwe: Ti náá ti yé tì nti nè ti yà tì, di me nyí dó ké tì yie. ¹² Kè n di náá kutenkù kpeti kè di í tá, di bo yíme kéntá n di náá ndiì m̀nni keĩnkè kpeti? ¹³ Òm̀ou í dèke keĩnkè kè dè í tú Onìtìbire, dèè cùténí keĩnkè. ¹⁴ M̀oyiisi do cònné mèè botí femátìwààfè dikpráa miéke, mèè botí nku bè yóó baakémè Onìtìbire kudóú kécónné. ¹⁵ Dε m̀nni bèè ò tá kè bè mm̀ke mufòm̄mu mùù bo sáá. ¹⁶ Ke yé Kuyie mm̀enke d̀kemè kutenkù, ke duənní ku Bire dèè bo demáa, kè bèè dè tá bè báá kú, bè mm̀ke mufòm̄mu mùù bo sáa. ¹⁷ Kuyie nyí duənní ku Bire kè dè bo bekénè kutenkù, kù dè duənní kè dè bo kù dεetému. ¹⁸ Wèè tá Kuyie mBire kù báá ò bekénè, wèè me nyí dè tá kù ò bekénè ke dèemu, ke yé ò yetemè Kuyie mBire dèè bo demáa. ¹⁹ Nte Kuyie mbeénti tú tì: Kuwenniku kàtenímu kutenkù kè benìtibè d̀ke dibìnni kè dè pḗtè kuwenniku, ke yé be d̀òrimè tumè meyeime. ²⁰ Wèè d̀òri meyei nhò í dó kuwenniku, ò ò mbo dibìnni miéke nke, ò d̀òri mèè yei nyàa bo feitè mèè kpéí. ²¹ Wèè me nd̀òri dèè wenni ò ò mbo kuwenniku miéke nke kè benìtibè bo yà ò d̀òrimè Kuyie ndò dè.

Yesu nè Isāā-Batiisi

²² Yesu nè o tancóumbè kè bèè kote Sudee kó kutempē nke dò yewe sám̀pó kòo āā benìtibè bàtém̄m̀. ²³ Dε m̀nni kè benìtibè péu nkəriní Isāā borè kòò bè āā bàtém̄m̀ Enə, Sadimmu také, ke yé menie ndè sūmè. ²⁴ (Dε m̀nni kè bè mu nyí kpetínné Isāā.)

²⁵ Sifu m̀ou nè Isāā-Batiisi tancóumbè kè bè nnei Isāā āā wèè bàtém̄m̀ kpéí. ²⁶ Kè bèè kote kénáké Isāā ke dò: Okóti, nè wè di sòò bo Suditēé kó nyàa, a sòò náá nwèè kpéí, wèè āā bàtém̄m̀ kè benìtibè bem̄ou k̀ri o borè. ²⁷ Kè Isāā bè tḗnné ke dò: Onìtì m̀ke dè Kuyie nkuu dè nhò duó. ²⁸ N sòò di nàkému weti weti ke dò: M̀í í tú Kirisi, Kuyie ntāāté wè, n niiténí ke bo náké o kpéí nke. ²⁹ Onìtì ò ntóú o pokú kòo népo còrím̀ú ke yo o tammè kè dè ò naati mèè botí, n kperε me ndo. ³⁰ Ò dò nkéndéúkúmu kè n kékú.

Keĩnkè kou nè ketenkè kou dε kó tináahti

³¹ Wèè bonní keĩnkè weè baké demou, wèè bo ketenkè kòò tu ketenkè kou, ke náá nketenkè kó tináañti. Wèè bonní keĩnkè weè baké demou. ³² Ke náá nhò kèè tì nè ò yà dè Kuyie mborè, òmòu me nyí tì yie. ³³ Wèè tì yie nhò bantému ke dò nKuyie ntú timómman̄ti kaku nku. ³⁴ Kuyie ntōnní wè weè náá nku kp̄eti ke yé Muyaánsàamù ò piékémè ke í m̄ake kum̄anku. ³⁵ Kuyie ndómu ku Bire, ke dè duó ndemou kè dè baké. ³⁶ Wèè tá Kuyie mBire ò m̄okemu mufòm̄mu mùù bo s̄áá, kè wèè í tá Kuyie mBire ò báá mù p̄eté, Kuyie mmieke bo nhò còú.

4

Yesu nè Sammarii kóo nitipòkù

¹ Kè Fadisĩb̄e keè Yesu m̄òd̄temè benitibè kè bè s̄unè Isāā k̄obe kòò bè ãã bàtém̄mù. ² Weti weti, Yesu do í ãnné òmòu bàtém̄mù, ò tancòumbè beè do ãã bàtém̄mù. ³ Yesu kèè dii m̄onni bè náantemè o kp̄éi nkéíté Sudee kénk̄ori Kadidee, ⁴ kè dè ndò nwèe yé Sammarii.

⁵ Kòo tuòke Sammarii kó diheì marì, bè tú di Sisaa, kè di t̄okénè Sak̄obu do duó nkùù paku o bire Sosefu. ⁶ Kè Sak̄obu do keú t̄èè binte dè bo. Ke s̄ó ndiyiè còm̄mú yeyo kè Yesu ou kék̄aroo tebinte také.

⁷ Kè Sammarii kóo nitipòkù m̄ouu k̄atení ke bo dó menie, kè Yesu d̄ò: M p̄a menie nkè n yà. ⁸ (Dè do s̄ó n̄ho tancòumbè ta diheì ndi ke bo donté mudì.) ⁹ Kè d̄èe di de kóò nitipòkù kòò d̄ò: Dè ȳime f̄ó nSifu k̄aa m m̄óú menie mí nSammarii kou ke bo yà? (Sifube í naatinè Sammarii k̄obe.) ¹⁰ Kè Yesu ò t̄ènné ke d̄ò: K̄aa do nyé Kuyie mp̄ãã ndè, ke yé wèè da m̄óú menie ke bo yà, f̄s̄ò na nhò m̄o kòo da p̄a menie mm̄èè duò mmufòm̄mu. ¹¹ Kòo nitipòkù ò t̄ènné ke d̄ò: Okóti, a í m̄ake dih̄onni kè tebinte cūmp̄urì, a bo ȳime kéninte menie? ¹² A yèmmè do nha deun̄emu ti yàarì Sak̄obu wèè do ȳo nde kó tebinte kó menie nnè o bí nè o w̄ũ ke ku ke t̄è nti yóunàà? ¹³ Kè Yesu ò t̄ènné ke d̄ò: Wèè bo yà menie mmie sinéȳẽi w̄eti ke bo ò p̄ĩm̄mu. ¹⁴ Wèè me mbo yà menie nh ò p̄amè sinéȳẽi t̄enke báá ò p̄i, mè bo náá ntebinte k̄emp̄ũ ò n̄ho mieke, kòo duò mmufòm̄mu mùù bo s̄áá. ¹⁵ Kòo nitipòkùu béi nke d̄ò: Okóti m p̄a de kó menie kè sinéȳẽi t̄enke bá m p̄i kè n w̄etení die mmudúò. ¹⁶ Kè Yesu d̄ò: K̄ote ke yúní a d̄ò. ¹⁷ Kòo nitipòkùu ò t̄ènné ke d̄ò: N yí m̄ake n d̄ò. Kè Yesu d̄ò: A naatimu a me ntúmè a í m̄ake a d̄ò. ¹⁸ A béi móm̄muo nwe, ke yé a yenkemè benitidaabè bènn̄ummù, k̄aa mè mbo wè yie nyí tú a d̄ò. ¹⁹ Kòo nitipòkùu béi nke d̄ò: Okóti, m bantému, a tú Kuyie mp̄ããnáañti náañtò nwe. ²⁰ T̄inti Sammarii k̄obe ti yembè ò mbáá nKuyie ndi nt̄arì ìnkè nke. Kè d̄indi Sifube kè di tú

Sedisadεmmu nwe ti dò nké nkù bàámmè. ²¹ Kè Yesu ò tḗnné ke dò: Onitipòkù fṣ, a nyé ke tú de mōnni kpaanímu kè bè tḗnke í yó mbáá nKuyie di ntārì ñnkè nè Sedisadεmmu. ²² Díndi Sammarii kabe di í yé di báá mmù, tínti Sifube ti yému ti báá mmù, ke yé medeetímè bonnìmmè Sifube borè nde. ²³ De mōnni duunnímu ke tũòkení, bèè tũ nKuyie nnè timómmṁnti kè bè bo nkù báá nnè timómmṁnti nè Muyaánsààmù, Kuyie ndó muù báammu botí. ²⁴ Kuyie ntú muyaá mmu, bèè kù báá mbè do nké nkù báá nnè timómmṁnti nti, nè Muyaánsààmù. ²⁵ Kòo nitipòkù ò nàké ke dò: N yému ke dò nKirisí Kuyie ntāāté wè kòriní, ò bo kōtení dìi mōnni ò bo ti náké demou. ²⁶ Kè Yesu dò: Mí nwèè da náánnè, mī ò tú.

²⁷ De mōnni kòo tancòumbè wētēní, ke nsó mbè nàá, kè dèe bè di, bè me nyí ndáátí ke beke onitipòkù wanti mù yoo Yesu ò náánnè mùù kpéí.

²⁸ Kòo nitipòkù yóu o dúù deborè kéwēte dihei kénáké ke dò: ²⁹ Kōtēnní kényà wèè n nàké n dṁò dèè kó dimàà, Kirisí bo nní nwe.

³⁰ Kè benitibèe íténi kékōtení Yesu borè.

³¹ Ke nsó kòo tancòumbè ò bàá nke tú: Okóti, a báá dià? ³² Kòo bè nàké ke dò: N kó mudii di í mù yé.

³³ Kòo tancòumbè mbékú betabè ke tú: Òmòu wèè sàà ò duó nkòò dià?

³⁴ Kè Yesu bè nàké ke dò: N kó mudii tú m bo dṁòmè wèè n tōnní ò dó dé, kédeè mutōmmù ò n duó mmù. ³⁵ Díndi tú betāābè kpaá bènàà kè tidiiti bi, mi nné di náámmu ke tú: Wéntēne depara tidiiti bimu ke baa mukōũ. ³⁶ Wèè kōũ tidiiti ò mōkemu o kó tiyeti, ke tíkí tidiiti mufōmmu mùù bo sáā mu kpéí. Wèè buōti nè wèè kōũ be wèi dimáá ndi. ³⁷ Kè dè dò mmeemme tii nááñti tú yie mbuōti kòo tōũ kōũ, tì tú timómmṁnti nti. ³⁸ N di tō nké di kōũ tii diiti dī í ti kùúti, betabè beè tì kùúti ke di dei.

³⁹ Kè Sammarii kabe péuu yie nYesu, onitipòkù bè nàké mèè kpéí nke tú: Ò n nàkému n dṁò dèè kó dimàà. ⁴⁰ Kè bèe kōtení Yesu borè kóò bántè ke dò wè nkpaá, kòo yie nkénkpaá ke dò yewe yèdéè. ⁴¹ Kè kusūkùu keè ò bè nàá nti kényie nké nhò tá, ⁴² kénáké onitipòkù ke dò: De í tú a ti nàké tì, tii te kè ti yie koò tá. Ti mōmmṁmbe ti kèèmu ò náámmè ke banté ke dò nhò tu kutenkù kumou kó Odeetiwè.

*Yesu miékunnemè onitidiwè biré
(Wénté Duku 7:1-10, 17:5)*

⁴³ Yewe yèdéè kó difōnkùò kè Yesu íté kénkōri Kadidee. ⁴⁴ Bá nè ò do me mbéimmè ke dò: Bè ã ñ ndé Kuyie mpāānāñti nááñtò mōu o eì miēke. ⁴⁵ Ò tũòkoo dìi mōnni Kadidee kè bèe ò cōuté mesàà, ke yé bè do kōtemè diyentébanni Sedisadεmmu kényà ò dṁò dè.

46 Kè Yesu íté kékote Kanaa ò do cèète dè menie nkè mèe naá mmenaà, ke s̄ nhonitidiwè m̄òu dè bo ke yènní Kapennaummu, kòo birè m̄o. 47 Kòo keè kè bè tú Yesu iténí Sudee ke t̄òkení Kadidee, kòo kote kòò bántè ke d̄ò: M birè deè m̄o nke duúnnè mukũũ, ti kò nkàa dè miékũnne. 48 Kè Yesu ò nàké ke d̄ò: Kè n yí d̄òò tidièti nè medòòrìmè càmmè di ̄̄ í ntá! 49 Kè weè nitidiwè nhò báá nke tú: Okóti! Tí kò nkè m birè mu nyí kú. 50 Kè Yesu ò nàké ke d̄ò: Kò! Nkàa birè miétému.

Kòo yie nYesu ò nàké ti kékété, 51 kénkũnti, kòo t̄ombèè ò co kòò nàké ke d̄ò: A birè miétému.

52 Kòo bè beke ke d̄ò: Dè dè t̄ũke òmmònni? Kè bèè ò nàké ke d̄ò: Ò weè miétému tewebiètè mèmáà m̄ònni.

53 Kè debirè cicee banté ke d̄ò Yesu weè ò nàké dii m̄ònni ndi ke d̄ò: A birè miétému. Wenwe nè o c̄fètè kabè kè bèè yie nkéntá Yesu.

54 Yesu do yìé kédòò tii dièti dérínti ò iténí dii m̄ònni Sudee ke w̄ètení Kadidee.

5

Yesu miékũnnemè wèè m̄o nyebie nsipísitããti nè yèni

1 De kó difõnkúò kè Sifubee ãnnè dibanni mari Sedisademmu kè Yesu kote. 2 Kè dibòri mari bo kè bè di tu Ipe kó dibòri, kè kubinku makù dè bo kè bè kù yu nè ebedee ke tú Betesitaa, kè bè kù cèète tifiiti tinùmmù. 3 Kè bemuõmbe péu duó ti mièke, tiyũònti, nè yekp̄è nè tihòuti. [Bè do ò mbaa menie mbo nampe m̄emè mme, 4 ke yé Kuyie ntõnni mari do ̄̄ cúténimè kénampe menie nkòo muõnti wèè niitè ke ta, wèè miété, bá kòo m̄o mmù m̄ommú botí.] 5 Kòo niti m̄òu dè bo ke m̄o nke t̄òke yebie nsipísitããti nè yèni. 6 Kè Yesu ò yà kòò duó, kòo banté ò dè bomè kè dè m̄ònte, kòò beke ke d̄ò: A d̄ó kèmiétáà? 7 Kòo muõntii ò t̄ènné ke d̄ò: Okóti n yí m̄ake òm̄òu wèè bo n tanné kubinku mièke, kè menie nnampe kè nh àri ke bo ta ot̄òu weè ̄̄ niitè keta. 8 Kè Yesu ò nàké ke d̄ò: Íté! Túóté a mièkù kékété.

9 Dende bàmbà nkòò miété kétúóté o mièkù kékété.

Dè do tú teom̄pùtè yiè ndi. 10 Kè Sifubee ò nàké ke d̄ò: Dè cimù a bo ntòmè a mièkù teom̄pùtè yiè. 11 Kòo bè t̄ènné ke d̄ò: Wèè m miékũnne, weè yè n túóté m mièkù kékété. 12 Kè bèè ò beke ke d̄ò: Weninwe wèè me nyè?

13 De kóo niti me ndo í yé wènwe, difínni dii do sũ kè Yesu taroo di mièke.

14 De kó difõnkúò kè Yesu ò yà Kuyie nc̄fètè mièke kòò nàké ke d̄ò: A me mmietémè a t̄énke báá d̄òò meyi, dedierè yàà bo da tuòkení.

15 Kè de kóo niti kote kénáké Sifube ke d̄ò: Yesu weè m miékũnne. 16 De m̄ònni kè Sifube nkpannè Yesu wè ò miékũnne

mèè kpéi nteomputè yìè. ¹⁷ Kè Yesu bè nàké ke dò: N cice pĩmmu mutōmmú s̄āā kè m múnke pĩ.

¹⁸ Kè Sifube ndó kòò kùò, dè í tú ò dḁḁ mèè kpéi ndèè ci teomputè yìè m̄áà, ò yē mmèè kpéi nho cice tú Kuyie nke erinè om̄áà Kuyie.

Kuyie nduómme ku Bire muwērímú

¹⁹ Kè Yesu bè tēñné ke dò: N di náá mmómmuò nwe, debire í dḁri dēmarè nè dem̄áà. Dè wùó nkè de cice dḁri dè, dè de ndḁri. De cice dḁri dè dè múnke de ndḁri. ²⁰ Debire cice dè dómu ke dè benkú ò dḁri dèè kó dim̄áà dem̄ou, ke yóó dè benke mutōmmú diemù, kè dèè mù dḁḁ kè dè di di. ²¹ Cice Kuyie nduò mmèè botí kè becírìbè yāñni, mèè botí nku debire duómme mufòmmu dè mù dónè wè. ²² Cice Kuyie nyí bekùnè òm̄ou, kù duò nku Bire nde muwērímú mum̄ou, kè dè bo bekénè benitìbè. ²³ Kè benitìbè bem̄ouu déúkùnne debire, kéndōnnè bè déúkùnkomè de cice. Wèè í déúkùnko debire ò í déúkùnko de cice wèè dè tōnní.

²⁴ Kè Yesu yíé kēbēi nke dò: N di náá mmómmuò nwe, wèè kemmu n náañti ke dó wèè n tōnní ò m̄kemu mufòmmu mùò bo s̄āā, bè báá ò bekénè. Ò yèmu mukũ mmiēke ke ta mufòmmu miēke. ²⁵ N di náá timómm̄anti nti, de m̄ōnni tūòke ke dèemu, kè becírìbè bo keè Kuyie mBire tammè, kè bèè mè kèè kè bè nfòu s̄āā. ²⁶ Cice Kuyie mm̄òke mèè botí mufòmmu, mèè botí nku kù duómme ku Bire mufòmmu kè dè mù m̄òke. ²⁷ Kòò dè duò mmuwērímú kè dè bo bekénè benitìbè ke yē dè tímè Onitìbire. ²⁸ Dè báá di di, de m̄ōnni duunnímu kè becírìbè bo keè Onitìbire tammè, ²⁹ kēyānté kēyènní ifōti miēke. Bèè dḁri mes̄áà nkè bèè ta mufòmmu miēke, bèè dḁri meyeyi nkè bèè bè bekénè.

Yesu í wanti benitìbè nhò s̄anti

³⁰ N yí yóó na kédḁò tim̄ati nè m m̄áà, m bekù n cice yē nni mbekù mēmme, kè m beénti wetí ke yē n yí wantimè kédḁò n dó dè. N dḁri wèè n tōnní ò dó dènde. ³¹ Kè m̄i náá m m̄áà kpéi n náañti bá ntú timómm̄anti. ³² Ot̄ou m̄ou weè náá n kpéi, kè n yē ke dò nhò náá nti n kpéi nti tu timómm̄anti. ³³ Di tōmmu benitìbè Isāā borè, kòò nàké ò yē tì timómm̄anti ìnkè. ³⁴ N yí dó bèè nàké n kpéi, m béi nyIsāā kpéi kè dè bo yie nkè di cootému. ³⁵ Isāā do dōnnè fitirè nde ke m̄itè, kè di yie nke yānkè sám̄pó o wenniku miēke. ³⁶ M pĩ mmùò tōmmú deumu ke pēēté Isāā kōmu, mùò benkú ke dò nKuyie nni ntōnní. ³⁷ N cice wèè n tōnní ò nāámmu n kpéi. Di í kèè o tammè diyìè marì, di mē nyí ò yà diyìè marì. ³⁸ O náañti í kari di miēke, ke yē di í támè ò tōnní wè. ³⁹ Di fēi ntù w̄ari kè di yèmmè dò ndi bo pēté ti miēke mufòmmu mùò bo s̄āā, tii mē nni nti tii náá n kpéi. ⁴⁰ Di mē nyí dó kék̄ateni m borè kēpēté mufòmmu.

41 N yí wanti benìtibè nni nsāntí. 42 N di yému, kè di í dó Kuyie. 43 N cice weè n tōnní bá di í n cōuté, kòò tōu mōu kōtēni nè omāà di bo ò cōuté. 44 Di bo yīme kēntā, dīndi bèè wanti ditōbè kó yēsāā, ke í wanti Kuyie nkuu māà di sānte. 45 Di yēmmè bá ndo mmū yóó di sei nKuyie mborè, Mōyiisi di yie nwèe kpēti weè yóó di sei. 46 Kè di mēnke do nyiemmu Mōyiisi kpēti di na nyiemmu n kpēti, ke yé ò nākémè mū kpéi. 47 Di né í me nyiemmu Mōyiisi wāri ti, di bo yīme kēyie n kpēti.

6

Yesu duómme kè pēè sūū

(Wénté Matie 14:13-21 nè Mariki 6:30-44 nè Duku 9:10-17)

1 Kè Yesu sénté Kadidee kó menie mbè tu mè Tiberiyati me kó diyāà. 2 Kè benìtibè péu nhò tū mbè yà mēè kpéi kòò miékunko bēmuōmbe 3 kè Yesu deke ditāri kēnkari nè o tancōumbè. 4 Kè s̄ nSifube kó dibanni bè tu di diyentēbanni kè di duunní. 5 Kè Yesu yà ditīnni kè di kōriní o borè kòo beke Fidipu ke dō: Ti bo donté de mudii kè ditīnni dii ndi? 6 Ò do yému ò yóó dōòmè ke né beke Fidipu ke bo yà ò bo tēnné ti. 7 Kè Fidipuu ò tēnné ke dō: Bá kè ti donténè dibenni tōmmú díítí pēèbè, dè bá nsānnè bá wè ò bo pētémè tēwétitè.

8 Kè Yesu tancōumbè kóò mōu Āntidee, Simō Pieri nantēe ò nāké ke dō: 9 Dēdapūmbire marè mōke die mpēèbè bēnūmmū nè siyī sidési, dēnde né bo dōò ba kunitisūkū kuu? 10 Kè Yesu dō: Duōnnè kè bèe kari.

Ke s̄ ntimúti dè bo kè bèe karoo ti ĩnkè, bè do bo mbo sikōupísìnūmmū (5000). 11 Kè Yesu cōuté pēèbè kēsānte Kuyie nké bè totí nè siyī bè dó mēè botí. 12 Bè di dii mōnni kēsānnè kè Yesu nāké o tancōumbè ke dō: Tíinnè yewétiyè yèè kpaá, kè òimari báá feti.

13 Kè bèe yè tíi nkè yèe píe yemómumuyákè tepíitè nè yèdèè.

14 Kè bèe yà Yesu dōò dè ke dō: Onìti yie mmēnke tú Kuyie mpāānāanti náantò nwe, kù yē nwèe kōriní.

15 Kè Yesu ns̄ mbè dó kóò pī ntikpàti nè muwērímú, kēwēte kédeke ditāri o māà borè.

Yesu kètémè menie nyīnkè

(Wénté Matie 14:22-33 nè Mariki 6:45-52)

16 Kuyuoku mōnni kòo tancōumbèe kōte menie mborè, 17 kédeke kudabekū kēsenti Kapēnaummu bíékè, ke s̄ ndè biite kè Yesu mu nyí wētēni be borè. 18 Kè kuyaakperikú makūu ité kēnfuuti ke íinko yēnéfīnfīrè. 19 Dè do bo ns̄ mbè tūòke cidómētīribè bēnūmmū yoo bèkuò, kēyà Yesu kòò kērōo menie

nyĩnkè ke bè tóntoo kè kufōwāá mbè pī. ²⁰ Kè Yesu bè nàké ke dō: Mí nwe! Kufōwāá mbáá di pī.

²¹ Kè bè ndó kóò tùóténè kudabekù káyà bè pánkè tùòkèmbè bè kòri kè.

Bèè do wanti Yesu pèè kpéí

²² Kè dèe wenté kè bèè kpaá menie nyáà bè wee ité dè, kè bèe dentení kudabekù wee dè bomè kumáá ndi, kè Yesu tancóumbèe kù ta kéíté bá ò í neí. ²³ De mǎnni kè tidabæeti matì bonní Tiberiyati kētuakení Yesu wee sǎnte dè Kuyie mpèè kpéí kè bèe dè cááké. ²⁴ Benitibè banté dii mǎnni ke dò nYesu nè o tancóumbè bè í dè kpaá kéta de kó tidabæeti kékote Kapennaummu o wammù.

Yesu weè tu mudii mùu duò mmufòmmu

²⁵ Bè yà dii mǎnni Yesu kóo beke ke dō: Okóti, a tùòkení die òmmǎnni? ²⁶ Kè Yesu bè tǎnné ke dō: N di náá mómumu nwe, di n wanti ke naati ke yé di wee cáákémè pèèbè kénsànnè, dè í tú di yà mèè kpéí n dǎori dè. ²⁷ Di bá mpī mmutǎmmú mudii mùu yóó cake mu kpéí, mpīnnè mùu í yóó cake mu kpéí, mùu yóó di duó mmufòmmu mùu bo sǎà. Onitibire dó ké mu ndi duó nke yé o cice Kuyie nhò cànnemè koò duó mmuwèrimù.

²⁸ Kè bèe ò beke ke dō: Ti dò nkédòò ba ke pī nKuyie ntǎmmú? ²⁹ Kè Yesu bè tǎnné ke dō: Kuyie nkó mutǎmmú tú di bo ntámè kù tǎnni wè. ³⁰ Kè bèe ò beke ke dō: A bo na kédòò ònti dieti kè ti yà ke né ntá, a bo na kédòò òmmu tǎmmú! ³¹ Ti yembè do dimu mánni dikpáa mieke, kéndònnè tì wàrimè ke tú: Kù bè duó nkeĩnkè kó mudii kè bè di. ³² Kè Yesu bè tǎnné ke dō: N di náá mmómumu nwe, dè í tú Mǎyisi weè di duó keĩnkè kó mudii, n cice weè di duó keĩnkè kó mudii mómumu. ³³ Kuyie nduò mùu dii tú wèè cùténí keĩnkè ke duó mmufòmmu kutenkù. ³⁴ De mǎnni ke be dō: Okóti, níti duò nde kó mudii sǎà. ³⁵ Kè Yesu bè nàké ke dō: Míi tú mudii mùu duò mmufòmmu, wèè kòtení m borè dikònni ténke báá ò pī, wèè n tá sinéyèi ténke báá ò pī. ³⁶ M mè nti ndi nàké: Di n yàmu, di me nyí tá. ³⁷ N cice n duó mbè bəmou bè kàrinímu m borè, m me nyí yóó yete òmòu! ³⁸ Ke yé n cùténímè keĩnkè ke bo dòò wèè n tǎnni ò dómè mme, dè í tú m mómumu n dómè. ³⁹ Wèè n tǎnni ò í dó n fétinne ò n duó mbè kóò mǎu, ò dó n duó nkè bèe yántému diyie sǎnni yiè. ⁴⁰ N cice dó bèè kó dimàà yà debire ke dè tá bè mmakemu mufòmmu mùu bo sǎà, kè dèe duó nkè bèe yánté diyie sǎnni yiè.

⁴¹ Kè dèe yonke Sifube Yesu yī mèè kpéí nhò tú mudii mùu cùténí keĩnkè. ⁴² Kè bè dō: Sosefu kó debire nde, kè ti yé o cice nè o yǎ, ò bo yīme kéna ke dō o cùténí keĩnkè.

43 Kè Yesu dò: Bá nhũntínè dimáà. 44 N cice wèè n tōnní, kòò í yũǎnní òmòù, ò báá na kékatení m borè, kè n duó nkòo yánté diyìè sǎnni yìè. 45 Kuyie mpāānāàntì nāam̀bè páte mièke tì wàri ke tú Kuyie mbo bè duó nyitié. Wèè kèè Cice tié nke ì yie nweè kòriní m borè. 46 Dè í tú n yē nhòmòù yà Cice Kuyie, wèè iténí Cice Kuyie mborè wèè kù yà. 47 N di náá mmómumu nwe, wèè n tá ò màkemu mufòmumu mùù bo sáà. 48 Míi tú mudii mùù duò mmufòmumu. 49 Di yembè do dimu mánni dikpáà mièke nè memme ke ku. 50 Mudii mùù cùténí keĩnkè muù tú muu, wèè mù di ò báá kú. 51 Míi tú mudii mùù cùténí keĩnkè ke duò mmufòmumu. Kè wèè di de kó mudii ò yó nfòumu sáà. N yóó pā mùù dii tú n kǎntì, n yóó mu mpā kè dèe yie nkè benitibè nfòu.

52 Ò b́ei mmemme, kè Sifube ñnei bemáà mediè nke tú: Ò bo yíme ke ti duó nho kǎntì kè ti cááké.

53 Kè Yesu bè nàké ke dò: N di náá mmómumu nwe, kè di í cááké Onitibire kǎntì ke yà de yíi ndi bá mmoke mufòmumu. 54 Wèè cáà n kǎntì ke yō n yíi weè màke mufòmumu mùù bo sáà, kè n yóó duó nkòo yánté diyìè sǎnni yìè. 55 Ke yé n kǎntì tii túmè mudii mómumu, kè n yíi ntú meniè mmómumu. 56 Wèè cáà n kǎntì ke yō n yíi weè n taunè, kè nh ò taunè. 57 N cice wèè n tōnní ò fòumu sáà, ke te kè n fòu. Mèè botí nku wèè cáà n kǎntì m bo ntemè kòò nfòu. 58 Míi tú mudii mùù cùténí keĩnkè, mù í wéñnè di yembè do di mù kékú. Wèè bo di de kó mudii ò bo nfòu sáà.

59 Kapennammu kó kutíintouku mièke nke Yesu do nàkémè de kó tináàntì.

Yesu tancòumbè mabè do ò yetemè

60 Bè kèè dii m̀nni Yesu béimmè de kó tináàntì kòo tancòumbè sũkùbè dò: De kó tináàntì yóumu, we mbo na ké tì yie.

61 Kè Yesu banté tì kàkénèmè o tancòumbè, ké bè beke ke dò: Tì di kàkénèmaà? 62 Dè né bo ndi dòmmè di bo yà dii m̀nni kè Onitibire deètì ò do bo kè nè dim̀nni? 63 Muyaánsààmù muù duò mmufòmumu, tikǎntì í d̀ori d̀emarè, tináàntì n di nàké tì tú Muyaánsààmù mmu ke fòu. 64 Bè mabè di mièke me nyí tì tá. Yesu do yému nè dim̀nni bèè í ò tá, nè wèè yóó ò fité.

65 Kè Yesu yíé kéb́ei nke dò: Dèè kpéi nte kè n di nàké ke tú òmòù í yóó na kékatení m borè kè n Cice í ò yũǎnní.

66 De m̀nni kòo tancòumbè besũkùbèè ò yóu bá bè ténke í nhò neínè. 67 Kè Yesu beke o tancòumbè tepítè nè bedé ke dò: Díndi í d́ó ḱéitáà? 68 Kè Sim̀o Pierii ò t̀h́né ke dò: N Yìè nkè ti da yóu ti bo k̀te we m̀borè? F́s̀ò màke tináàntì tii duò mmufòmumu mùù bo sáà. 69 Tì támu ke banté ke dò nha tú wèè kpa meyei, Kuyie

ntōnní wè. ⁷⁰ Kè Yesu bè nàké ke dò: Míi di tãáté diməu tɛpítè nè bèdébè, nè memme di miéke kòò mǎu tu dibəò.

⁷¹ Ò do náá Sudaasi Siməə Isikadiyoti kó debire kpéi nke, o tancóumbè tɛpítè nè bèdébè kóò mǎu wèè yóó ò fité.

7

Yesu nei do í yie nho kpɛti

¹ Dɛ kó difɔ̀nkúò kè Yesu n̄cɛnti Kadidee kó kutempɛ mmiéke, ò í nyie nke kɛtɛ Sudee, ke yé Sifubɛ do wantimè ke bo ò kùə. ² Kɛ s̄s̄ n̄Sifubɛ kó dibanni bè tú di titouti kpɛri di tǔnní. ³ Kòo nei ò nàké ke dò: Kɛtɛ Sudee kàa tancóumbè múnke yà a dɔ̀ori dè. ⁴ Wèè dó bèè ò yíété ò ɔ̀ɔ̀ í ndɔ̀ori dɛmarè disòri, bɛnke a dɔ̀rimè kè bè da yà.

⁵ (Yesu nei múnke do í ò tá.)

⁶ Kè Yesu bè nàké ke dò: M mǎnni mu nyí tùðke, dindi borè yemǎrè yeməu tú yesààyè nyɛ. ⁷ Kutenkú kəbɛ báá na ké ndi ní, bè n̄immu mí, ke yé m bè nàammè ke tú bɛ dɔ̀rimè í wenni. ⁸ Kɛtɛnè dibanni, mí m mu nyí kəri, m mǎnni mu nyí tùðke.

⁹ Ò bè nàké memme kédeè kénkpaá Kadidee.

Yesu do tièmmè Kuyie n̄c̄t̄è miéke

¹⁰ Kòo nei kɛtɛ dibanni kòò múnke kɛtɛ, ò mɛ nyí nyie nkɛnfeí. ¹¹ Kè Sifubɛ nhò waà ndibanni miéke ke tú: Yé ò borè?

¹² Kè bè n̄nei o kpéi nkè bèmabè tu onitisààwè nwe, kè betəbè tu ò sountɛ bɛn̄itibè mbe. ¹³ Bá òmǎu í nnáá nho kpéi kè dè feí, ke yé bè do démè Sifubɛ kó bekótibè.

¹⁴ Kè dibanni kó yewee toté yɛ cuokè, kè Yesu ta Kuyie n̄c̄t̄è kénduò nyitié mɛn̄itibè. ¹⁵ Kè dɛɛ di Sifubɛ kè bè mbékú bɛmáà ke tú: Ò yíme ke yé Kuyie nnáànti miɛ mbotí ò mɛ nyí tì bɛbíí?

¹⁶ Kè Yesu bè t̄ɛ́nné ke dò: N di náá ntì í tú n kpɛti, wèè n tǔnní wèè tì tɛ. ¹⁷ Wèè dó kédəò Kuyie ndó dè, ò yóó bantému kénsà kè n nàá ntì tú Kuyie nkɛti yoo m mómumuə n kpɛti. ¹⁸ Wèè nàá nhomáà kpɛti ò wanti o kó disānni ndi, kè wèè waà nwèè ò tǔnní o kó disānni ò í náá ntimatì t̄i tu siyáabisí. ¹⁹ Məyiisi di nàkému Kuyie ntannə, di kóo mǎu mɛ nyí yè tū, dè yíme kè di dó ké n kuə?

²⁰ Kè dit̄inn̄i ò t̄ɛ́nné ke dò: Dibəò dii da ta, we ndó ke da kuə?

²¹ Kè Yesu bè nàké ke dò: M p̄i mmutǔmmú m̄umáà ndi kè dè di di. ²² Məyiisi wèè duó mucāmmù kó ikuó, dè mɛ nyí tú wèè keté mucāmmù, mù bonèní di yembè borè ndɛ, nè memme kè di yie nke ɔ̀ɔ̀ cānté on̄itì bá tɛom̄p̄utè yiè. ²³ Kè di yie m̄Məyiisi d̄óu ndii n̄u ke ɔ̀ɔ̀ cānté debire bá tɛom̄p̄utè yiè, ba nkɛp̄i nné tɛ kè di miéke m p̄ei m miékunne m̄ɛ kpéi nhon̄itì tɛom̄p̄utè yiè?

²⁴ Di báá mbekùnè mɛbatimè, dí mbekù ke tū ntimóm̄m̄nti.

²⁵ Kè Sedisadεmmu kɔbe mabè nnáá nke tú: Dè í dò mbè wanti wèè niti nwe ke bo ò kùàà? ²⁶ Nte we ke náá mbá ò í sɔri kè bè ò wúónko. Bekótibè sàà bo mbantému ke do nhò tú Kirisàà? ²⁷ Ti yému oniti yie òyènní dè. Kirisi bo tuɔkení dii m̀nni òm̀ou í yó nyé ò bonni dè.

²⁸ Kè Yesu ntiè mbenitibè Kuyie nciètè miεke kèpĩéké ke dò: Di yé ndi yé ò yènní dèà? N yí k̀tení nè m máà, wèè n t̀nní ò tu timóm̄m̄anti yiè nwe, di me nyí ò yé. ²⁹ Mí nh ò yému ke yé m bonímè weè borè kè weè n t̀nní.

³⁰ De m̀nni kè bè ndó kóò pĩ, òm̀ou me nyí nhò kàáké, ke yé o m̀nni mu ndo í t̀k̄emè. ³¹ Kè kusũkũu yie nho kpeti kènnáá ke tú: Kirisi bo tuɔkení kédòò dèmarè kè dèe pèēté oniti yie nkperàà?

Bè t̄mmè tihāp̀nti kè ti bo pĩ nYesu

³² Kè Fadisĩεbe keè bè ũntí ũntímè o kpéi, ke náké Kuyie nciètè kó benitibè, kè bèe dake kèt̄o ntihāp̀nti kè ti bo ò pĩ. ³³ Kè Yesu bè náké ke dò: N yó nkpaá ke di bonèmu kè dèe yíé sámp̄ó kè n kò nwèe n t̀nní o borè. ³⁴ De m̀nni kè di n wammú kémónté, ke yé di í yóó namè kékote m borè.

³⁵ Kè Sifube mbékú bεmáà ke tú: Ò yóó kote ke, kè ti né báá ò yà? Ò sàà yóó kote kèntiè Sifube bèè ciété bèmbe ke bo Kerekibe cièà? ³⁶ Ò me mbéi t̄i náànti ke tú: Ti bo ò wammú ke báá ò yà, ke báá na kékote ò borè, t̄i tú ba?

Menie mèè duò mmufòmmu

³⁷ Dibanni denni dii yiè kè benitibè nsũ kè Yesu cómmú dit̄nni cuokè kèpĩéké ke dò: Kè sinéyēi bo wè, wèè k̀tení m borè kèyà! ³⁸ Wèè yie n kpeti, menie mmèè duò mmufòmmu mè bo mpũò nho miεke kéndònnè t̄i w̄arimè.

³⁹ Yesu do náá Muyaánsààmù kpéi nke, bèè ò tá bè yóó pété mù. Muyaánsààmù mu ndo í k̀tení ke yé Yesu mu ndo í dèkemè kèĩnkè.

Bè n̄nnimè Yesu kpéi nkétoté yēĩrè

⁴⁰ Kè benitibèe keè de kó tináànti ke dò: We niti mènke tú Kuyie mpāānāànti náànt̄o nwe.

⁴¹ Kè bèmabè ntu Kirisi nwe, kè bet̄obè tu: Kadidee nwe Kirisi dò nkéyènnimèà? ⁴² T̄i í w̄ari ke tú Kirisi dò nkéyènní Dafiti kó kufuku miεke nke kè bèè ò peitè Betideεmmu Dafiti kó diheà?

⁴³ Memme kè dit̄nni toté Yesu kpéi. ⁴⁴ Kè bèmabè ndó kóò pĩ, òm̀ou me nyí nhò kàáké.

Bè t̄mmè tihāp̀nti kè ti bo pĩ nYesu

⁴⁵ Kè tihāp̀nti w̄etoo ikuò niùbè nè Fadisĩεbe borè, kè bèe bè beke ke dò: Dè ȳime kè di í ò p̄ĩn̄i.

46 Kè tihāāpànti bẹ̀ tẹ̀nné ke dọ̀: Ti mu nyí yà wèè náànti dònne onitì yìè nkpeti. 47 Kè Fadisiēbẹ̀e bẹ̀ beke ke dọ̀: Di múnke yie nkè bẹ̀ di soutémaà? 48 Di yà kè ti kó bekótibè kóò mọ̀u yoo Fadisiē mọ̀u kòò yie nho kpetaà? 49 Bèè yie nho kpetaà bẹ̀ í yé Mọ̀yiisi kó ikuó, bẹ̀ tu Kuyie ncōō bẹ̀mbẹ̀.

50 Ke ś Nikodemmu Fadisiēbẹ̀e kóò mọ̀u wèè do kòte keyènkè makè kẹ̀yà Yesu kòò dè bo kẹ̀bẹ̀i nke dọ̀: 51 Ti kó ikuó yé nti ní bekènemmu onitì kòò náké o kpeta, kè ti banté ò cààrè mù ke né na kóò kù.

52 Kè bẹ̀e ò tẹ̀nné ke dọ̀: A múnke tú Kadidee kou nweà? Wénté mesàà nkuyie nnáànti kàa bo yà Kuyie mpāānāànti náàntò mọ̀u mu nyí yènnímè Kadidee. [53 Menmè kè bẹ̀e cíeté kékūũ mbe cēĩ.

8

Bẹ̀ pĩ nweè nitipòkù kòò duónè onitidòu

1 Kè Yesu deke Odifié tārì, 2 ké pike wẹ̀te Kuyie ncīètè, kè benitibèe tí nkòo nkari ke be tiè. 3 Kè ikuó wā̀dè nè Fadisiēbẹ̀e tóni onitipòkù mọ̀u kóò cònné ditĩnni cuokè, 4 kénáké Yesu ke dọ̀: Okótì, ti ś nhonitipòkù yìè nduónè onitidòu mọ̀u nwe kè ti ò pĩ. 5 Mọ̀yiisi kó ikuó yé nti ní búótí wèè dọ̀ò me kóò botí yetárè nyè kékù. A yèmmè dòmme?

6 Bè do náa mmemme kòò díntemu ke wanti bẹ̀ bo ò sei ntii ìnkè. Kè Yesu śnné kénwāũ ketenkè nè o nóm̄bi. 7 Kè bẹ̀ baa nsóké kòò békú, kòò ínni o yuu kẹ̀bẹ̀i nke dọ̀: Di mièke wèè í dọ̀ò meyi nnè ò bomè, wèe keté kóò bòtè ditārì.

8 Kéwẹ̀te késinné kénwāũ ketenkè. 9 Bè kèè di mōnni de kó tináànti kényiiti bema bema, kékètènnè bekótibè ke yàa dentènnè bebémbè, ke yóu Yesu nè onitipòkù deborè. 10 Kè Yesu ínni o yuu kẹ̀beké onitipòkù ke dọ̀: Yé bẹ̀e da pĩnni? Òmọ̀u ténke í dọ̀ ké da kuà? 11 Kòò ò tẹ̀nné ke dọ̀: Ǿ ò n Yìè! Kè Yesu ò nàké ke dọ̀: M múnke í dọ̀ ke da ku, kote, ke ténke né báá dọ̀ meyi.]

Yesu wèè tú kuwenniku

12 Kè Yesu wẹ̀te kẹ̀béinnè ditĩnni ke dọ̀: Mí tú kutenkù kó kuwenniku, wèè n tú nhò bá nkérì dibìnni, de kó kuwenniku ò kàrinè mufòm̄mu borè nde.

13 Kè Fadisiēbẹ̀e ò nàké ke dọ̀: A náa nhamàà kpéi nke, a náànti í tú timóm̄m̄nti. 14 Kè Yesu bẹ̀ nàké ke dọ̀: N náa m mää kpéi nke, kè ti tu timóm̄m̄nti, ke yé n yém̄emu m boni dè nè n kōri kè, díndi me nyí yé m boni dè nè n kōri kè. 15 Díndi bekù di nuò nwúò ndènde, mí mme nyí bekùnè òmọ̀u. 16 Kè dè tũ̀kèni ke dọ̀ m beké, m bekènnè timóm̄m̄nti, ke yé n yí bomè m mää, n cice wèè n tōnni ò m bonèmu. 17 Di kó ikuó mièke ti wàrimu ke tú: Benitibè bédébè yà ti ke béi ntii ò ntú timóm̄m̄nti! 18 N náam̄mu

m mǎá kpéí, nkè n cice wèè n tǝnní kòò nǎá n kpéí. ¹⁹ Kè bèè beke Yesu ke dǎ: A cice bore? Kòo bè tǝnné ke dǎ: Di í n yé, di me nyí yé n cice, kè di do n yé di na nyému n cice.

²⁰ Yesu do bo Kuyie ncǝtǝ miéke nke, bè ǎǎ dè idíítí ke nǎá nde kó tinǎǎnti, òmǎu me nyí nhò pǐ nke yé o mǎnni mu ndo í tǔðkemè.

Yesu nǎkémè ke tú ò kǔnti o cice bo kè

²¹ Kè Yesu yíé ké bè nǎké ke dǎ: N yitimu kè di bo n wammú ke kú di yei mmieke. Di báá na kékǎte n kǎri kè.

²² Kè Sifube nnǎá mbemǎá ke tú: Ò sǎá yóó kuǎ omǎá ndaǎ? Ba nné tú ti báá na kékǎte ò kǎri kè. ²³ Kè Yesu bè nǎké ke dǎ: Di tú ketenkè kǎbe mbe, kè n tu kǝínkè kou, di tú ku ntenkú kǎbe mbe, mí mme nyí tú kutenkú kou. ²⁴ Deè kpéí nte kè n di nǎké ke tú di yóó kú di yei mmieke, ke nsǎ kè di í yie nke dǎ n tú n tú wè, di yóó kú di yei mmieke nke. ²⁵ Kè bèè beke Yesu ke dǎ: A tú we? Kòo bè tǝnné ke dǎ: N di nǎkému n tú wè nè dimǎnni. ²⁶ M mǎkemu tinǎǎnti péu n na nnǎké tí di kpéí nnè m bo di bekénè tí, n cice wèè né n tǝnní ò tu timómmǎnti yiè nwe, n kèè tí o borè, n ti nnǎá nkutenkú.

²⁷ Bá bè í mbanté ke dǎ nhò bè nǎá nho cice kpéí nke. ²⁸ De mǎnni kè Yesu bè nǎké ke dǎ: Di bo dee ndii mǎnni Onitǝbire kudapǎáti ínkè di bo banté n tú wè, kǝbanté ke dǎ n yí nǎá ntimatí nè m mǎá, n nǎá n cice m benke tinti. ²⁹ Wèè n tǝnní wè m bonèmu wè í n yóu m mǎá, ke yé n dǎrimè ò dómè mme sǎǎ.

³⁰ Yesu nǎké dii mǎnni memme kè benitǝbè péuu yie nké nhò tá.

A bo yèmè tidaati mieke

³¹ Kè Yesu nǎké Sifube bèè do ò tá ke dǎ: Kè di yie n nǎǎnti, ndǎarinè tí yemmè, di bo ntú n tancóumbè mómmǎmbe. ³² Di bo yǝtǝ timómmǎnti, kè tí di denne tidaati mieke. ³³ Kè bèè ò tǝnné ke dǎ: Ti tú Abarahammu yaǎbí nyi, ti í naǎ nhòmǎu kó tidaati diyie marí, a báá na ke dǎ ti bo yè tidaati mieke. ³⁴ Kè Yesu bè tǝnné ke dǎ: N di nǎá mmómmuǎ nwe, wèè dǎdǎri meyei nhò tú meyei nkó kudaakú nku. ³⁵ Kudaakú ǝǝ í nhǎ ke bo ku yiè ncǝtǝ sǎǎ, teǝtǝ bire deè ǝ rǎbo sǎǎ. ³⁶ Kè n di denne tidaati mieke di mènke yèmu ti mieke. ³⁷ Nyému di tímè Abarahammu kó iyaǎbí, ke né dǎ ké n kuǎ, di í yie mmèè kpéí n nǎǎnti. ³⁸ Mí n di nǎá n cice m benke tinti, kè di dǎri di kóò cice di nǎké tí. ³⁹ Kè bèè dǎ: Ti cice tú Abarahammu nwe. Kè Yesu dǎ: Kè di mènke do ntú Abarahammu yaǎbí nyí di na mpǝmmu ò do pǝ mmùu tǝmmú. ⁴⁰ N di nǎké timómmǎnti nti n kèè tí Kuyie mborè kè di dǎ ké n kuǎ, Abarahammu í dǎdǎ me kóò botí. ⁴¹ Di pǝ ndi cice kó mutǝmmú mmu. Kè bèè dǎ ti í tú ipocǝmbí, ti cice bo

omàà ndi, weè tu Kuyie. ⁴² Kè Yesu dò: Kè Kuyie nkuù do ntú di cice, di na nni ndómu, ke yé nè ku tî bomè, kè kuù n tōnní, n yí kòtení nè m máà. ⁴³ Ba nte kè di í banní n náànti? Di to kpeñni mèè kpéí nke. ⁴⁴ Di cice tú dibòò ndi, kè di dó kédòò di cice dibòò dómè. Dibòò tu okòùti nwe nè di bomè, di òò í nna kénáké timóm̄m̄nti, di náànti tim̄ou òò ntú siyáàbìsì nsi, ke yé di tumè siyáàbìsì yìè nwe, siyáàbìsì cice. ⁴⁵ Mí n náá ntimóm̄m̄nti nti, deè te kè di í yie n kpeti. ⁴⁶ Di mièke we mbo benke n dòò mèè yei? N náá ntimóm̄m̄nti nti, de yíme kè di í dó kényie n kpeti. ⁴⁷ Wèè tu Kuyie nkou weè kemmu ku náànti. Díndi me nyí tú Kuyie nkòbe, deè te kè di í kemmu n náànti.

Yesu nè Abarahammu we nkótí?

⁴⁸ Kè Sifubee ò nàké ke dò: Ti naatimu ti yímè a tú Sammarii èi kou, kè dibòò da ta. ⁴⁹ Kè Yesu bè tèñné ke dò: Dibòò mari í n ta, n déúkũnko n cice yètiri ndi, díndi me nyí dó ké n déúkũnne. ⁵⁰ N yí wanti disānni, Kuyie nkuù dó n sānni kè kuù bekù. ⁵¹ N di náá mmóm̄muo nwe, wèè yie n náànti ò báá kú.

⁵² Kè Sifubee ò nàké ke dò: Di mmònni ti bantému weti weti ke do ndibòò da ta. Abarahammu kumu kè Kuyie mpāānāànti náam̄bè ku, kè f̄ò ntú wèè yie nha tié nhò báá kúà? ⁵³ F̄òò de ke p̄ēté Abarahammu wèè kú nè Kuyie mpāānāànti náam̄bè bèè kúà? A yèmmè do nha tú we?

⁵⁴ Kè Yesu bè tèñné ke dò: Kè n sánti m máà n sānni bo ndò ndetetirè. N cice weè n sánti, wenwe di yē nwèè tú di kó Kuyie. ⁵⁵ Di í ò yé, mí mme nhò yému, kè n yī n yí ò yé n tú siyáàbìsì yìè nwe ke di dōnnè, m me nhò yému, ke yíé nho náànti. ⁵⁶ Dè do naatimu di cice Abarahammu n kōriní mèè kpéí, kòo n yà kè diwèi ò pī.

⁵⁷ Kè Sifubee ò beke ke dò: A bie mmu nyí tūòke sipísìnùmmù kàa yē nha yà Abarahammaà? ⁵⁸ Kè Yesu bè tèñné ke dò: N yó mbo kè bè mu nyí peité Abarahammu. ⁵⁹ De mōnni kè bēe túóté yetārè ke bo ò bùótí, kòò mōntóo Kuyie nc̄f̄ètè mièke, kòò yè.

9

Wèè do tú kuyūñkù nè bè ò peitémè

¹ Kè Yesu mpēnké kényà onitì mōu, kòò tú kuyūñkù nè bè ò peitémè. ² Kòo tancòumbèe ò beke ke dò: Okótí, ba nte kòò tu kuyūñkù nè bè ò peitémè? O kó meyei mmè te yàà o yembè kōme? ³ Kè Yesu bè tèñné ke dò: Dè í tú o kó meyei mmè te yoo o yembè kōme, ò yēi kè Kuyie nkuù bo benke ku wērímú o ñnkè. ⁴ Ti dò nképī wèè n tōnní o tōmmú mmu kè diyìè kpaá, de yóó biitemu bá òmòu ténke báá na kēpī mmutōmmú. ⁵ M bo kutenkù mièke ke tú kutenkù kó kuwenniku nku.

⁶ Ò b́ei mmemme kédeè ḱetĩt́e ḱetenkè, kédòò titátì kéwaare kuyũ̀nkù nuò, ⁷ ḱé kù nàkè ke d̀ò: Kòte Sidowee kó kubinku ḱeyuut́e (diyè̀tìrì dìi tu Sidowee dì benkù ke tú: Bè t̃õ nwe.)

Kè kùu kòte ḱeyuut́e, kénwè̀tìní ke wúó mpáíí.

⁸ O c̀eꝑeetitòbè nè bèè do ò yè kòò múóte kè bè d̀ò: Dè í d̀ò nwèè do kari wènwè ke ḿóáà?

⁹ Kè bèmabè ntú weñwe.

Kè betòbè tu weè d̀ake, bè d̀õmmu.

Kè wenwe tú: Mí nwe m ḿómmuò.

¹⁰ Kè bèè ò beke ke d̀ò: A yĩme ke wènté? ¹¹ Kòò bè t̃énné ke d̀ò: Onitì bè tu wè Yesu weè d̀òò titátì ke waare n nuò, ke yè ñ kòte Sidowee kó kubinku ḱeyuut́e. Kè n kòte ke yuut́e ke wènté. ¹² Kè bèè ò beke ke d̀ò: De kóo nìtì borè? Kòò d̀ò: N yí yé ò borè.

Fadisĩ̀be bèkúmè kuyũ̀nkù wèè ku wéi

¹³ Kè bèè kòtenè onitì wèè do tú kuyũ̀nkù ke wènté Fadisĩ̀be borè. ¹⁴ Teom̀pùtè yìè do ndi Yesu d̀òòmè titátì kéwaare o nuò kòò wéi. ¹⁵ Kè Fadisĩ̀beè ò beke ò yĩmè ke wènté? Kòò d̀ò: Ò waare titátì nti n nuò, kè n yuut́e ke wènté.

¹⁶ Kè Fadisĩ̀be mabè d̀ò: De kóo nìtì í tú Kuyie nkou ke yé ò í t̃ummè teom̀pùtè kó ikuó.

Kè betòbè d̀ò: Wèè m̀ake meyei nho báá na kédòò yìè mmè ndòò t̃i dieti.

Mèmmè kè metotímèè ànné be cuokè.

¹⁷ Kè Fadisĩ̀beè yíé kèbeke onitì ò wéi nwè ke d̀ò: A yèmmè d̀ò nhò tú we? Ke yé ò wéimmè f̃ó nwe. Kòò bè t̃énné ke d̀ò: Ò tú Kuyie mp̃āānā̀nti náā̀ntò nwe.

¹⁸ Nè mmemme Sifube í nyie nhò do t̃úmè kuyũ̀nkù ke wènté kè deè nte kè bèè yúní o yembè, ¹⁹ ḱé bè beke ke d̀ò: Di bire nde di yè ndeè tú kuyũ̀nkù nè dè peitém̀àà? Dè né wũ̀kémè kòò wènté?

²⁰ Kòò yembè d̀ò: Ti bire nde kòò tu kuyũ̀nkù nè ò peitémè.

²¹ Ti me nyí yé dè yĩmè kòò wènté, yoo wèè ò wéi, bekénè we o ḿómmuò, ò kòtému ke bo na ḱé di t̃énné.

²² O yembè do dé Sifube mbe kénnaá mmemme, ke yé Sifube do t̃úmè kè wèè yie nYesu t̃úmè Kirisi Kuyie nt̃āátè wè, bèè ò bètì kutíintouku mieke. ²³ Kè deè nte kòò c̃f̃ètè kòbe d̀ò: Ò kòtému, bekenè we o ḿómmuò.

²⁴ Kè Fadisĩ̀beè wète ḱeyúní onitì wèè do tú kuyũ̀nkù ke wènté ke d̀ò: Nákè tiḿómm̃nti Kuyie nyiikè, t̃inti yé ke d̀ò nhonitì yie ntú meyei nyiè nwe. ²⁵ Kòò bè t̃énné ke d̀ò: Kòò tu meyei nyiè nyoo ò í ò tu, n yí yé, n yé t̃imatì máà ndi: Nh ã ntú kuyũ̀nkù nku, di m̀m̀nni ke wúó. ²⁶ Kè bèè ò beke ke d̀ò: Ò da d̀òò ba? Ò da wéi nh̃õmmè botí? ²⁷ Kòò bè t̃énné ke d̀ò: N t̃i ndi

nàkémú, di me nyí dọ́ kẹ́yie, dẹ̀ yīme kẹ̀ di dọ́ n wẹ̀te kẹ́bẹ́i? Yáa di múnke dọ́ kẹ́nàá nho tancó̀umbè mbe?

²⁸ Kẹ̀ bẹ̀ nhò sáà nke tú: Fṣ̀ tu de kóò nìtì kóo tancó̀untì, tínti tú Mọ̀yiisi kàbe mbe. ²⁹ Ti yému Kuyie ndo náánèmè Mọ̀yiisi, ti me nyí yé yìè nyènnì kẹ̀è bíékè.

³⁰ Kòo bẹ̀ tẹ̀nné ke dọ̀: Dẹ̀ n dimu di túmè di í yé ò bonní dẹ̀, kẹ̀ weè né n wéi. ³¹ Ti yému ke do nKuyie nyí cọ̀ú meyei nyembè kó mubáammu, bẹ̀è kù dé ke dọ̀rì kù dómè ku cọ̀ú bẹ̀ kǎmu. ³² Ti mu nyí kẹ̀è kòò mọ̀u wéi mbè peitè wè kòò tu kuyũ̀nkù. ³³ Kẹ̀ de kóo nìtì do í boní Kuyie mborè, ò na bá nna kédàò dẹ̀marè.

³⁴ Kẹ̀ bẹ̀è ò tẹ̀nné ke dọ̀: Fṣ̀ nwèè tú meyei nyiè nè bẹ̀ da peitèmè, fṣ̀ bo ti tiènnáá? Kóò bẹ̀ti kutíintouku mièke.

Tiyũ̀nti móm̄m̄nti

³⁵ Kẹ̀ Yesu keè bẹ̀ ò bẹ̀timè, kóò yà kóò beke ke dọ̀: A tá onitibiraá? ³⁶ Kòo ò tẹ̀nné ke dọ̀: Okótì, yé weè tu wè kẹ̀ nní nhò tá? ³⁷ Kẹ̀ Yesu ò nàké ke dọ̀: A ò yàmu weè da náánnè. ³⁸ Kẹ̀ weè nìtì dọ̀: N Yìè n támu.

Ke nínkóo Yesu ìkè kóò bántè. ³⁹ Kẹ̀ Yesu ò nàké ke dọ̀: N kàtenení tibeénti nti kutenkù mièke kẹ̀ bẹ̀è wùò nkè bẹ̀ bo yéì, bẹ̀è yéì kẹ̀ bẹ̀è wénté.

⁴⁰ Kẹ̀ Fadisī̀be mabè dẹ̀ bo, kékeè ò nàámmè, kóò beke ke dọ̀: Ti múnke tú tiyũ̀nti ntaá? ⁴¹ Kẹ̀ Yesu bẹ̀ tẹ̀nné ke dọ̀: Kẹ̀ di do ntú tiyũ̀nti dẹ̀ na bá ntú di kó meyetímè, di yèmmè né me ndòm̄m̄ di wúó, dẹ̀ te kẹ̀ dẹ̀ tu di kó meyetímè.

10

Opecēnti sàawè

¹ N di náá móm̄muo nwe, wèè í ta dipètou kó dibòrì ke ta kupíkù tekù kuduotí ò tu oyúókù nwe, okò̀tì. ² Wèè me nta dibòrì weè tu opecēnti. ³ Wèè bàa dibòrì ò ṣṣ we nkpeté, kòo nyi yu kẹ̀ ì yo o tammè kòo ì yènnè, ⁴ kènni kẹ̀ ì tũ nke yé í yémè o tammè. ⁵ Ipe í tũ nyi í yé wè, ì ṣ nhò cokumu, ke yé ì í yémè o tammè.

⁶ Yesu do bẹ̀ àntému, bẹ̀ me nyí mbanté ò tu mù.

Yesu weè tu opecēnti sàawè

⁷ Kẹ̀ Yesu yí kẹ́bẹ́i nke dọ̀: N di náá mmóm̄muo nwe, m̀i tu dipètou kó dibòrì. ⁸ Bẹ̀è kó dimàà keté ke kàtení bẹ̀ tú beyóóbè mbe, bekò̀bè, ipe me nyí yie mbe kpeti. ⁹ Kẹ̀ Yesu dọ̀: M̀i tu dibòrì, wèè ta m borè ò bo cooté, ke ní ta, kẹ́yè, kẹ́pété mudì. ¹⁰ Oyúókù ṣṣ kàtení ke bo yúúkumu, ke bo ku, ke bo cake. Kẹ̀ mí nkàtení ke bo duó m pe mufòm̄mu kẹ̀ ì mmù m̀àke mediè.

mmε mmù pĩ, nkε di í n tá, ntánè tũnké m pĩ mmù tōmmú kè dεε yie nkè dí banté ke dò n cice bo m miεke kè m bo o miεke.

³⁹ Kè bè tó ndó kòò pĩ nkòo yè kéíté.

⁴⁰ Kékote Suditē, Isāā do keté kénhāā dè benitibè bàtēmmù kέmbo. ⁴¹ Kè kunitisũkũ nkòrì o borè ke náá nkε tú Isāā í dđò tidietì matì, ò né nàké tì kó dimāā onitì yie nkpréi tì tú timómmonti nti.

⁴² Dεborè kè kunitisũkũ yie nkéntā Yesu.

11

Dasaa kúmè

¹ Dasaa do tú Betannii kó dihèi kou nwe kòo tābè bo bèdébè, Maari nè Mariti, kè Dasaa muεke. ² Dasaa tāũ Maari wèè do còu nYesu naàcèi tũdāārì kέũténè o yùtì, weè tāũ Dasaa do muεke.

³ Kòo tābèε tō nkè bèε nàké Yesu ke dò: Ti Yiè nha népo weè m̄.

⁴ Kè Yesu keè de kó tināāntì ke dò: De kó muməmmú í yóó ò kũ, mù pètinke yóó déúkũnne Kuyie nyètìrì ndi, kέnte kè bèε sante ku Birε.

⁵ Yesu do dómu Mariti nè Maari nè Dasaa mediè, ⁶ kέkeè Dasaa məmmè kénkpāā dεborè ke dò yewe yèdèé, ⁷ kénáké o tancóumbè ke dò: Ti wēténè Sudee. ⁸ Kòo tancóumbèε ò nàké ke dò: Okóti, dè mu nyí m̄nte Sifube sòò dómè ké da kuε kàa tu ti kè wètaā?

⁹ Kè Yesu bè nàké ke dò: Diyiè dimāā tewebiètè mεfitímè tεpítè nè mèdémè mmε, kòò m̄u kèrì kuyie nhò báá bété, ke yé ò wùómmè kuwenniku kũ bo kutenkũ. ¹⁰ Kòò m̄u mε nkèrì keyènkè ò bo bété ke yé ò í m̄kemè kuwenniku.

¹¹ Yesu héi mmεmmε kέdeè ke dò: Ti népo Dasaa yè nkε duómu, m mε nkòrimu ke bo ò ènte. ¹² Kòo tancóumbè dò: Ti Yiè nkòò yè nkε duómu ò yóó miεtému.

¹³ Yesu do dó ké bè nàké Dasaa kúmè mmε, kè bεmbe yèmmè né ndò ò nāā mmunəndəmmú kpéi nkε. ¹⁴ De m̄nni kè Yesu bè nàké páíi ke dò: Dasaa kúmu. ¹⁵ Dè né n naatimu di kpéi n yí bomè dεborè dè bo yiemmè kè di nni ntā. Tí kotenè o borè.

¹⁶ De m̄nni Tomaa wèè do tú detāátébirε kòo nàké betəbè ke dò: Ti kotenè kέwēnnénè ti Yiè nkékũ.

Yesu duómmè kè Dasaa yánté

¹⁷ Kè Yesu m̄bo tuεkoo Betannii ke s̄ mbè kũnné Dasaa kè dè m̄ke yewe yènáā. ¹⁸ Betannii do í dētirinè Sedisadεmmu, dè bo mbo cidòmétiribè bètāāti. ¹⁹ Kè Sifubεε yènni péu kékotení ke bo d̄u mMariti nè Maari be tāũ kũũ.

²⁰ Mariti kèè dii m̄nni Yesu kèróomè, kè Maari níkari tεcítè kòo kote kóò co, ²¹ kóò nàké ke dò: N Yiè nkāa do mbo diε n tāũ na ba nkũ. ²² N né yému ke do nkāa beke tì Kuyie kũ bo tì dđò.

²³ Kè Yesu ò nàké ke dò: A tāũ yóó yántému. ²⁴ Kè Mariti dò: N yému ke dò mmukúkékéyántímù yiè, diyiè s̄nni yiè ò bo yánté.

25 Kè Yesu ò nàké ke dò: Mîi tu mukúkékýántímù ke tú mufòmmu. Wèè n tá ò bo nfòu bá kòò ku. 26 Bèè kó dimàà n tá bè báá kú bitì. A ti yienaà? 27 Kè Maritii ò tēñné ke dò: N Yiè, n tãmu ke dò nha tú Kirisi Kuyie mBire dèè kòtení kutenkù mièke.

28 Ò bēi mēmmē kédeè kékote kéwēē Maari ke dò: Ti Yiè nkòtení ke da yu.

29 Kè Maarii íté mēcāā nkénkòri Yesu borè. 30 Yesu mu ndo í ta dihei mièke, ò do kpaá Mariti do ò co dè nde. 31 Sifube bèè do bonè Maari koò báá nkè bèe yà ò itémè mēcāā nkóò tūnne kè be yèmmè dò nhò kòri kufōti borè nde ke bo kuó.

32 Kè Maarii tuòke Yesu borè kénínkóo o ìikè kóò nàké ke dò: N Yiè, kàa do mbo die n tãū na bá nku.

33 Kè Yesu yà ò kuòmmè, kè Sifube múnke kuò, kòo yèmmèē caàrè mediè nkè mesémmèē ò pī. 34 Kòo beke ke dò: Di ò kūnnè de? Kè bèe ò tēñné ke dò: Ti Yiè nkòtení kényà.

35 Kè Yesu kuó. 36 Kè Sifube dò: Wénténè wè ò dó mèè botí.

37 Kè bèmabè ntú: Wenwe wèè wéi nkuyūñkù ò na bá nna kédòò tìmatì kè Dasaa báá kúà?

38 Kè Yesu yèmmèē wēte kécaàrè kòo kote kufōti borè. Bè do kù keú ditári ndi kèpoo nditári. 39 Kè Yesu bè nàké ke dò: Pootenè ditári! Kè Mariti, ocū tãū dò: N Yiè, nhò bo ncààrè, diyie naanni ndi yie nè bè ò kūnnémè. 40 Kè Yesu ò tēñné ke dò: N da nàké tì, kàa tì tá, a bo yà Kuyie nkó tikpeti.

41 Kè bèe pootè ditári, kè Yesu búuté keñkè ke dò: N Yiè nda dójunnè mutōmmú a dòòmè n da mō tì. 42 N yému ke dò nha dōori n da békú tì kó dimàà, nné bēi mēmmē kè dè bo yie nkè benitibè bèè m murí kè beè nyé ke dò nfōò n tōnni.

43 Ò bēi mēmmē kédeè kēpīēké ke dò: Dasaa yènni!

44 Kòo cū yènni ke fī ntiyààti o naàcēi nè o nōu nè o ìikè, kè Yesu bè nàké ke dò: Fīntenè we kòo íté.

*Bè do wēnnémè dinùù ke bo kuò Yesu
(Wénté Matie 26:1-5 nè Mariki 14:1-2 nè Duku 22:1-2)*

45 Kè Sifube bèè do bonè Maari kényà Yesu dòò dè, be mièke kè besūkùbèe yie nYesu. 46 Kè be kó bèmabèe kote kénáké Fadisīēbe Yesu dòò dè. 47 De mōnni ikuó niùbè kó bekótibè nè Fadisīēbe kè bèe tūi dibeéntīnni dieri ke dò: Ti yóo yīme? Oniti yie mmè ndòòrimè tidieti péu? 48 Kè ti yóu kòò mè dòòri benitibè bemōu bo yie nho kpeti, kè Odommu kòbeē kòtení, kèpònte Kuyie ncīētè kétieke ti eì.

49 Kè be kóò mōu bè tu wè Kayifu, wèè do tú ikuó niùti diewè de benni, kòo bè nàké ke dò: Di í banté. 50 Di í yé ke dò ndè tú di kó mesàà mme oniti òmáà bo kúmè kubotí kprí, kè kubotí kumōuu cootáà? 51 Ò do í náá nde kó tináànti nè o mōmmu, ò do mē ntúmè ikuó niùti nwe de kó dibenni, kè Kuyie nduó nkòò

nnáá Yesu weè yóó kúmè kubotí kpéí. ⁵² Dè í tú Sifube máá kpéí nke ò yóó kúmè, ò dó kèwēnné Kuyie mbí nyi kè ìi naá nhonìtì òmáà.

⁵³ De kó diyìè ndi Sifube wēnnémè dinùù ke bo kuᵛ Yesu. ⁵⁴ Bá ò ténke í nyie nkénfeí Sifube miéke, kékote diheì diì bo dikpráà miéke kè bè di tu Efadayimmu, kè nke mbo nè o tancòumbè.

⁵⁵ Ke sǝ ndiyentébanii tǝónni kè benitibè kǝri Sedisademmu, ke bo wénkúnne bemáà kè dibanni né tuǝkení. ⁵⁶ Kè bè nwanti Yesu, ke békú betabè Kuyie nciētè miéke ke tú: Di yèmmè dò nhò bo kǝtení dibannaà?

⁵⁷ Ikuó niùbè nè Fadisiēbe do nàkému ke tú kè wèè ò yà, wèè náké kè bèè ò pǝ.

12

*Maari do còummè tùdààrí Yesu naàcèi
(Wénté Matie 26:6-13 nè Mariki 14:3-9)*

¹ Dè do kpráà yewe yèkuᵛ ndi diyentébanii bo tuǝkenímè, kè Yesu kǝte Betanii, Dasaa, ò do duó nkè wèè yǎnté o cie.

² Kè bèè ò ānné kupòòkù, kè Mariti mbè āà tidiiti Dasaa nè betabè kè bè kǝri nè Yesu kè bè yo. ³ Kè Maarii túóté tùdààrí natiwè wèè donku yóù, kécóú Yesu naàcèi, kéüténè o yùti, kè kufǝǝkkuu dátinné tecīētè temᵛ. ⁴ Yesu tancòumbè kóò mᵛ Sudaasi Isikadiyoti wèè yóó ò fité kòò bèi nke dǝ: ⁵ Dè dòmmè kòò càke de kóò tùdààrí, ti na báá nhò fité dibenni tǝmmú díítí, kèpǝmmú becīribàà?

⁶ Dè í tú mesémmè do ò bonè becīribè kòò nnáá mmemme, ò do tú oyúókù nwe kè wèè ntᵛu idíítí ke yuuku de miéke. ⁷ Kè Yesu ò nàké ke dǝ: Yóu we, ò còù nde kóò tùdààrí n kǝnnímù kpéí nke. ⁸ Becīribè yó ndi bonèmu sǝǝ, mí mme nyí yó nhǝ ke di bonè.

Ikuó niùbè kó bekótibè dàkemè ke bo kuᵛ Dasaa

⁹ Kè Sifube péuu keè Yesu bomè Betanii, kétíínko ke bo yànè Dasaa Yesu do duó nkè wèè yǎnté. ¹⁰ Kè ikuó niùbè kó bekótibèè dake ke bo kuᵛ Dasaa. ¹¹ Ke yé wèè do temè kè Sifube péuu bè yóu kètúnne Yesu.

*Yesu do kǝrimè Sedisademmu ke deke disǝmmarímbii
(Wénté Matie 21:1-11, Mariki 11:1-11, Duku 19:28-40)*

¹² Kè dèe wenté kè benitibè bèè kǝtení diyentébanii Sedisademmu kè bèè keè Yesu kéroómè, ¹³ kékǝũ tipuonti kékote kóò co kèmpīèkù ke tú:

Mesàà nní mbonè Isidayeribe kóo kpààtì wèè kèríní nè ti Yiè nkó diyètìrì.

¹⁴ Kè Yesu yà disǝmmarímbii kédeke, kè dèe dǝò tì wǝrimè ke tú:

¹⁵ Díndi Sedisademmu kǝbe di bá nyīèkù,

ñtenè di kóò kpààtì ke kéréní
ke deke disāmmarínsèrì kó dibii.

¹⁶ De mǎnni Yesu tancòumbè mu nyí mbanté dèè dǎ̀rri. Ò dèke dii mǎnni ndi keĩnkè kè bèe dentení tii wǎri o kpéi tii sòò dǎ̀mè.

¹⁷ Bèè kó dimàà do neínè Yesu káyà ò yumè Dasaa kufōti mieke kòò yǎnté, kè bè nnáá nhò dǎ̀ò dè. ¹⁸ Yesu duómme kè Dasaa yǎnté deè dǎ̀ke do te kè benitibè péuu kǎtení kóò co. ¹⁹ Kè Fadisiēbe nnáá mbetǎbè ke tú: Ti í yóó na kédǎ̀ò dēmarè, benitibè bēməu we ntūnne.

Kerekibe do wantimè Yesu

²⁰ Kè Kerekibe mabè kǎkè be mieke bèè do kǎtení Sedisadēmmu dibanni Kuyie mbáámmu. ²¹ Kè bèe kǎte kénáké Fidipu wèè yènní Betisaidaa Kadidee kó kutempē nke dǎ̀: Okóti, ti dǎ̀ káyà Yesu nwe. ²² Kè Fidipuu náké Āntidee kè bèe nei bedé ké ti náké Yesu. ²³ Kè Yesu bè náké ke dǎ̀: Dè tǎ̀òkemu kè bè bo déúkūnne Onitibire. ²⁴ Timómmǎnti nti n yóó di nákémè, kè bè í buǎtí medibii mmè ò rǎbo mè máà ndi, kè bè me mmè buǎtí, de mǎnni ndi mè ò yènnimè, kǎbutè kè tiditii peité péu. ²⁵ Wèè bo ndó o fōmmu, ò bo mù fétinne, kè wèè í dǎ̀ o fōmmu kǎtenkè kie mmieke kòò mmù mǎke sǎ̀. ²⁶ Kòò mǎ̀ pī n kó mutǎmmú, ò nni ntū, kè m borè wè nde mbo. Wèè pī n kó mutǎmmú n cice bo ò sǎntè.

Yesu nákémè o kǎ̀ũ nkpeí

²⁷ Di mǎmǎnni n yèmmè cǎ̀arè mediè, m bo yí n deeténè me nféũtímàà? Biti! N kǎtení meè kpéi. ²⁸ M bo yí: N cice déúkūnne a yètiri. De mǎmǎnni kè bèe keè metammè mamè keĩnkèni kè mè tú: N di déúkūnne mu ke bo yíé ké di déúkūnne.

²⁹ Benitibè bèè do dè bo kékeè de kó metammè kè bè dǎ̀: Fetapíēfē nfe. Kè betǎbè dǎ̀: Kuyie ntǎnni marì dii ò béinnè.

³⁰ Kè Yesu bè náké ke dǎ̀: Di kèè mèè tammè í náá mmú kpéi, mè náá ndi kpéi nke. ³¹ Di mǎmǎnni ndi Kuyie nyóó bekénnèmmè kútenkú kuu, di mǎmǎnni ndi Kuyie nyóó betimè kútenkú kuu nkóò kpààtì. ³² Kè bè n dèe ndii mǎnni kudǎ̀ò ñnkè, m bo yũnni benitibè bēməu m borè * mmemme kudapǎ̀tí ñnkè nè ò yóó dekemè keĩnkè.

³³ (Ò do béi memme ke bo benke ò yóó kú mùù kǎ̀ũ mboti nku.) ³⁴ Kè benitibè dǎ̀: Bè ti náké ikuó mieke ke tú Kirisi yó nfòumu sǎ̀. A bo yíme ke dǎ̀ bè bo dee nhonitibire kudǎ̀ò? We ñnitì bire nde? ³⁵ Kè Yesu bè náké ke dǎ̀: Kuwenniku kpaá di bonèmu, kú né í yóó mǎnte, ñkérinè kè kú kpaá bo, kè dibiiñni báa di déété, ke yé wèè kèrì dibiiñni mieke ò í yémè ò kǎ̀ri kè. ³⁶ Kuwenniku kpaá ke di bonèmu, ntǎnè ku, kè dèe yie nkè di náa nkuwenniku kó ibí. Yesu béi mmemme kédeè kéité késori.

* **12:32** De kó dináańkéè mieke Yesu náa mbè yóó ò dèe

Sifube í tāmè Yesu

³⁷ Bá Yesu do me ndòòmè tidietì péu kè bèe yà, bè í nhò tá. ³⁸ Kè dè bo dòò Kuyie mpāānāaṅtì náaṅtò Esaii do béi nti ke dò:

N Yiè, we nyie nha náaṅtì ti náá nti,
we mbanté a wērímú a benke mù?

³⁹ Esaii do béimmu mùù te kè bè í banté, ke dò:

⁴⁰ Kuyie nkuù bè yēikūnne

kuù kpénkūnne be to,

bè yàà bo yà mèè kpéí nnè be nuò,

kébanté kè be yèmmèe ceete

kè kùu bè mièkūnne.

⁴¹ Esaii do yà Yesu kó tikpetì nti kénnaá nho kpéí.

⁴² Kè Sifube kó bekótibè péuu yie nYesu bá dè né í nfeí, Fadisiēbe yàà bo bè bèti mèè kpéí kutíintouku. ⁴³ Ke yé bè do dómè benitibè kó yesāā nyè kè dè pēēté Kuyie nkperi.

Yesu náaṅtì bo ti bekénè

⁴⁴ Kè Yesu pīēké ke dò: Wèè n tá dè í tú ò tá mí nwe m máà ò tāmù wèè n tōnní. ⁴⁵ Wèè n yà ò yàmù wèè n tōnní. ⁴⁶ Kè Yesu dò: N tú kuwenniku nku ke kàtení kutenkù miēke, kè wèè n tá ò bá mbo dibiiṅni miēke. ⁴⁷ Kòò mōù kèè n náaṅtì ke í dōori tì yèmmè mù í yóó ò bekénè, ke yé n yí kàtenímè ke bo bekénè kutenkù, n kàtení ke bo kù deetému. ⁴⁸ Wèè n yete ke yete n náaṅtì, n náaṅtì tii yóó ò bekénè diyie sōnni yiè. ⁴⁹ Ke yé n yí náammè m mómmuò n kpeti, n cice wèè n tōnní weè n duó n dò nkénáké tì benitibè ké tì mbè tié. ⁵⁰ N yému ke dò nhò yē n náké tì tu mufōmmu mùù bo sāā mu kpeti nti, deè kpéí nte kè n náà nhò yē n náké tì máà.

13*Yesu òumè o tancòumbè naàcèi*

¹ Kè diyentébanni ntú nanke kè Yesu banté ke dò nho mōnni tūàke ò bo ítemè ketenkè ìnkè kédeke o cice borè, ò né me ndómè o kōbe bèè bo ketenkè ìnkè, kòò bè benke ò bè dómè mediè.

² Bè yo ndiì mōnni ke sō ndibòò dié nke ānné Sudaasi Isikadiyoti Simōò kó debire meyèmmè ò bo fiténèmè Yesu.

³ Yesu me nyémè ke dò nhò bonní Kuyie mborè, ke wēti ku borè, kè kù ò duó ndemou. ⁴ Kòò íté kédáté o yaabòri, kébouté kuyààkù ò do bou kù o ka, ⁵ kéānné menie ndibuu kéketé kénhou o tancòumbè naàcèi, ke ūūtìnè kuyààkù ò do bou kù o ka. ⁶ Kétuàke Simōò Pieri borè, kòò dò: Fó n Yiè, nkè fōó súté n naàcèi?

⁷ Kè Yesu ò nàké ke dò: Di mmōnni n dōori dè a mu mbáá dè banté, a bo dè banté diyie mari. ⁸ Kè Pierii yete ke dò: A báá sù n naàcèi. Kè Yesu ò nàké ke dò: Kè n yí sù a naàcèi ti bá nkpaá wē. ⁹ Kè Simōò Pierii ò nàké ke dò: Kè memme n Yiè, ndè

í tú n naàcèi máà, súnè n n̄ou nè n yuu. ¹⁰ Kè Yesu ò nàké ke d̀: Wèè wùò ò ténke í dò nkéwuò, kòò í sù o naàcèi nsi ke wenke. Díndi wennimu dè né í tú dim̄u.

¹¹ Yesu do yému wèè yóó ò fité, kè deè n̄te kòò d̀: Di í wenni di m̄u.

¹² Ò sù dii m̀nni be naàcèi kédeè kédáátí o yaàbòri kékaroò bè yo ndè, ké bè beke ke d̀: Di banté n d̀òràà? ¹³ Di n yu ke tú Okóti, di Yiè, móm̄muò nwe, n we ntú. ¹⁴ Mí nwèè tú Okóti, di Yiè, kè nh sù di naàcèi, di dò nkéhsúmu ditòbè naàcèi. ¹⁵ N di benke di dò nkéndòòri mèm̄me ditòbè. ¹⁶ N di náá móm̄muò nwe, otònti í deunè ò p̄i nwè mutóm̄mú, ditònni me nyí deunè wèè di t̄. ¹⁷ Di bantému de kó medòòrimè, mmè d̀òòrinè dè bo ndi naati.

¹⁸ N yí náá ndim̄u di kpéi, n yému n tãátè bè, t̄i wàri t̄i né dò nkédòòmu t̄i tú: Nè wè ti wè nweè kònté ke n dokunè. ¹⁹ M p̄anke ti ndi nàkému kè t̄i mu nyí t̄òkèni, kè dè t̄òkèni dii m̀nni di nyé ke dò n tú, n tú wè. ²⁰ N di náá mmóm̄muò nwe, wèè còuté n t̄i nwè ò còuté mínwe, kè wèè n còuté ò còutému wèè n t̄nni.

Yesu nàkémè wèè yóó ò fité

(Wénté Matie 26:20-25 nè Mariki 14:17-21 nè Duku 22:21-23)

²¹ Yesu béi mmèm̄me kòò yèmmèe caàrè mediè nkòò d̀: N di náá mmóm̄muò nwe di kòò m̄u wèè yó n fité.

²² Bá o tancòumbè í mbanté ò yè nwè kénwéi wéi betòbè. ²³ Yesu tancòumbè kòò m̄u ò d̄s wè mesàà, kòò k̄ari kòò pékénè. ²⁴ Kè Simòò Pierii ò p̄àsiri ke d̀: Beke we kèyà ò yè nwè nwe. ²⁵ Kòò s̄innòó kébeke Yesu ke d̀: N Yiè wenninwe? ²⁶ Kè Yesu ò nàké ke d̀: N yóó p̄òtè p̄éè tikũnti kédúò nwè nwe.

Mèm̄me ò p̄òtèmè p̄éè kédúò nSudaasi, Isikadiyoti bire. ²⁷ Sudaasi còuté dii m̀nni p̄éè kè dibòò ta o yèmmè kè Yesu ò nàké ke d̀: A yóó d̀ò t̄i, d̀ò t̄i mecãã.

²⁸ (Ò k̄arinè bè ke yo, be kóò m̄u í mbanté mùu te kòò ò nàké mèm̄me. ²⁹ Sudaasi wèè do me ntòumè idíítí, kè bèmabè yèmmè ñdò nYesu yè nwèè k̄ate kédonténí dibanni kó mudii mmu, yoo wèè p̄ã d̄marè bec̄iribè.) ³⁰ Kè Sudaasii còuté p̄éè kèyè mecãã, ke s̄ ndè urike.

Ditannùu p̄anni Yesu ti dúò ndi

³¹ Sudaasi yè dii m̀nni kè Yesu béi nke d̀: De m̀nni t̄òkemu kè Onit̄ibire bo déúkunnè de yèt̄iri, kédéúkunnè Kuyie nkperi. ³² Kè Onit̄ibire d̄éúkunnè Kuyie nyèt̄iri, Kuyie mmúnke bo déúkunnè de kperi bàmbà. ³³ M bí, n yí yó nkpaá ke di bonè kè d̄e m̄ante. N yitimu kè di bo n wammú kémónté, n nàké t̄i Sifube n t̄i ndi náá, di báá na kék̄ote n k̄ari kè. ³⁴ N di nàké ditannùu p̄anni ndi, n d̄onè ditòbè. N di d̄ake m̄è botí r̄ime

ndónè ditòbè. ³⁵ Kè di dó ditòbè, mènme bè bo bantémè ke dò ndi tú n tancòumbè.

Yesu nàkémè Pieri ò yóó ò pàrikémè

(Wénté Matie 26:31-35 nè Mariki 14:27-31 nè Duku 22:31-34)

³⁶ Kè Simṵ Pierii ò beke ke dò: N Yiè a kṵri ke? Kè Yesu ò tḗnné ke dò: A báá na ké n neiné bàm̀bà, dè yóó yíemu kàa n tūnnṵ. ³⁷ Kè Pierii ò beke ke dò: N Yiè, ba nte kè m báá na ke da neiné bàm̀bà? N yiemmu ke bo kú a kpéí. ³⁸ Kè Yesu ò tḗnné ke dò: A mènke yē nha bo kú n kpéínáà? N da náá mómumuṵ nwe, tekote bo nyóó kuó nkàa pàrikè kuce mètàāti ke tú a í n yé.

14

Yesu weè tu kuce

¹ Kè Yesu bè nàké ke dò: Di yèmmè báá caàrè. N tǎnè Kuyie nké nni ntá. ² Mefiè nsūmu n cice cīètè, kè dè do í dò mēmmē nna bá mbéi. N kūnti ke bo tūnte di yó mborè nde. ³ Kè n kò ke tūnte di yó mborè, m bo wētení ke di túóté kè dí rúbo m borè. ⁴ Di yému n kūnti kè, ke yé kuce.

⁵ Kè Tomaa dò: N Yiè, ti í yé a kūnti kè, ti bo yīme kényé kuce? ⁶ Kè Yesu ò nàké ke dò: Míi tu kuce, nè timóm̄m̄nti, nè mufòm̄mu. Òm̄òú í kṵri n cice borè ke í yè m borè. ⁷ Kè di do n yé di na nyému n cice, di me nhò yému ke ò yà.

⁸ Kè Fidipuu béi nke dò: N Yiè, nti benke a cice kè dè nti sannè. ⁹ Kè Yesu ò tḗnné ke dò: M me ndi bonè dii daà a mu nyí n yītáà? Wèè n yà ò yàmu n cice. Dè dòmme kàa tú n da benke n cice? ¹⁰ A í tǎ ke dò n cice bo m miéke kè m bo o miékaà? N di náá ntii náànti í tú n kpeti, n cice wèè bo m miéke weè pī nho tōmmú. ¹¹ Nni ntánè m bomu n cice miéke kòo bo m miéke, kè di me nyí n tá tū nni ntánè m pī mùù tōmmú. ¹² N di náá mmóm̄muṵ nwe, wèè n tá ò bo pī mmutōmmú m pī mmù kè mù ndeu kēpēēté m pī mmù ke yé n kūntimè n cice borè. ¹³ Di bo mṵ dèè kó dimàà nè n kó diyètìrì, m bo dè dṵ kédéúk̄unne n cice yètìrì. ¹⁴ Kè di mṵ dèmarè nè n kó diyètìrì m bo dè dṵ.

Wèè n dó wè nyíé n kó tináànti

¹⁵ Kè di n dó mp̄innè n tannò. ¹⁶ M bo bántè n cice kòo di duṵnní obáànti tṵ, kòo ndi bonè sǎà. ¹⁷ Wèè tu Muyaánsààm̄m̄ timóm̄m̄nti kṵmu, kutenkù kuu nkṵbe báá na ké mù cṵuté, bè í mù wùó mbè me nyí mù yé, díndi me mmù yému, kè mù di bonè ke bo di miéke.

¹⁸ N yí yóó di yóu kè dí ndò nyiciribí, n wētínímu di borè. ¹⁹ Dè bo yíé sámp̄ó kutenkù kuu nkṵbe ténke bá n yà, díndi me n yóó n yàmu ke yé n fòùmè kè di yó nfòu. ²⁰ De kó diyèè di bo banté ke dò m bo n cice miéke, kè di bo m miéke, kè m bo di miéke.

²¹ Wèè yie n náàntì ke dɔ̄rri tì yěmmè weè n dɔ́, kè wèè n dɔ́, n cice bo nhò dɔ́, kè nní nhò dɔ́ kòò benke m máà.

²² Kè Sudii ò beke ke dà: N yiè ndè dòmmè kàa bo ti benke a máà, ke báá benke a máà kutenkù kɔ̀be. ²³ Kè Yesu ò ténne ke dà: Wèè n dɔ́ ò yó mpĩmmu n náàntì kè n cice nhò dɔ́, kè tí kɔ̀tení kè nhò bonè. ²⁴ Wèè í pĩ n náàntì ò í n dɔ́. N di náá ntii náàntì í t́ n kpeti, n cice wèè n tónnì o kpeti nti.

²⁵ N ti ndi nàkèmu ke kpaá ke di bonè. ²⁶ Obáàntì Muyaánsààmù n cice yóò duwñnì mù n kó difò̀tìrì mù bo di náké demɔ̀u, kè di dente n di nàké tì timɔ̀u.

²⁷ N di duó ndiwèi ndi, n kó diwèi. N yí d̀i ndi duó nkutenkù kuù nkɔ̀mè, di yèmmè báá caàrè, di kɔ̀mbùòtì báá do. ²⁸ Di kèemu n di nàkèmu ke t́ n kũnti n cice borè ke wètiní. Kè di do n dɔ́ dè na ndi naatimu ke yé n kũntimè n cice borè wèè dɛu ke m pèèté. ²⁹ N ti ndi nàkèmu kè dè mu nyí t̀ùòkení, kè dè bo yie nkè dè t̀ùòkení dii m̀onni di ntá. ³⁰ N ténke í yóò di náké timati péu, ke yé kutenkù kuu nkòò kpààtì kèrínimè, ò í m̀oke muwèrímù mamù n yĩnkè. ³¹ Ò kèríní kè kutenkù kɔ̀be beè bo banté ke dò n dɔ́ n cice ke dɔ̄rri ò dómè. Íténè kè tí pèèté.

15

Yesu dònnenèmè o máà mutie bè t́ mù f́nyĩ

¹ Kè Yesu d̀: M̀i t́ f́nyĩ tie kó dikũnnì kè n cice t́ wèè mù te. ² Iba ke ìi n tukúnè ke í pèi ò ì kɔ̀ũmu, kè ibake ìi pèi ke ì kèi kè ì bo d̀ke peité. ³ Tináàntì n di nàké tì dié nke di ciému, kè di wenke páíí. ⁴ Di nni ntaunè kè n di taunè. Kutebaku báá na képeité ke í taunè mutie. Mèè botí nku di báá na képeité ke í n taunè.

⁵ M̀i t́ mutie kũnnì kè di t́ ibake, wèè n taunè kè nh ò t̀aunè wèè pèi yebe péu, kè di í n taunè di báá na kédòò dèmarè. ⁶ Wèè í n taunè Kuyie nhò dootóomu, kutebaku ò kpeí kè bèe kù dootóo mèè botí, kè bèe kù t̀ùóté kécóu nkè kùu cóúté. ⁷ Kè di n taunè kè n náàntì bo di mièke, m̀onè di dɔ́ dè, m bo dè ndi pã. ⁸ Kè di peité yebe péu, mem̀me n cice yè̀tìrì bo deukemè, kè dèe benke di t́mè n tancòumbè. ⁹ N cice n dɔ́ mèè botí, m me ndi dɔ́, n f́ííkúnè. ¹⁰ Kè di pĩ n tannò m bo ndi dɔ́ kè di nf́ííkú, m pĩmmè n cice tannò kòò n dɔ́ kè n f́ííkú.

¹¹ N ti ndi nàké kè dè bo yie nkè di m̀ote n kó diwèi ndi kè di di píe. ¹² Ntenè n di nàké dii tannùu: Ndónè ditòbè n di dɔ́ mèè botí. ¹³ Wèè duó nho f̀ommu o kɔ̀be kpeí, wèè bè dɔ́ mediè. ¹⁴ Kè di dɔ̄rri n di nàké dii nùu di t́ n népobè mbe. ¹⁵ N ténke í di t́ betòmbè, ke yé otòntì í yémè wèè ò duó mmutòmmù ò dò̀rri dè. N di t́ n népobè mbe, ke yé n di benkemè n cice m benke dè demɔ̀u. ¹⁶ D̀i í n tãáté m̀i di tãáté, ke t́ di kote képeité yebe yèè

yó mbo sǎǎ kè dèe yie nkè di mǎo dèè kó dimàà n cice nè n kó diyètìrì, wèe dè ndi pǎ. ¹⁷ N di duó di tannùù tú: Di bo ndómè ditòbè.

Kutenkù kǎbe níímmè Yesu nè o kǎbe

¹⁸ Kè kutenkù kǎbe di níí, nyénè ke dò mbè keté ke níí mínwe. ¹⁹ Kè di do ntú kutenkù kǎbe bè na ndi dómu, di me nyí tú ku kǎbe, ke yé n di dènnenímè kutenkù, dèe te kè bè di níí. ²⁰ Dentenèní n di nàké tì: Otòntì mǎu í deunè wèe ò duó mmutǎmmú. Kè bè n fěũ mbè yóó di fěũmmu kè bè me nyie n kpèti bè yóó yiemmu di kpèti. ²¹ Bè yóó di fěũ ndi tú mèè kpéí nke n kǎbe, ke yé bè í yémè wèe n tǎnní. ²² Kè n do í kàtení ke bè nàké dè na bá ntú be kó meyetímè, n né me nkòtenímè ke bè nàké bè báá na képeri. ²³ Wèe n níí ò níímmu n cice. ²⁴ Kè n do í pǐ mmutǎmmú otòu mǎu í na ke pǐnmú, kè bè yà, dè na bá ntú be kó meyetímè. Bè me mmù yàmù ke ti níí, mmí nnè n cice. ²⁵ Tii wàri be kó ikuó miéke tii dòò tii tú: Bè n níí detetirè.

²⁶ Obáàntì Muyaánsààmù n cice yó n duó mmù kè n di duó, mù bo tuàkení di mǎnni mù yó nnáá n kpéí nke. ²⁷ Kè di múnke n náá n kpéí, nke yé di m bonèmè nè diketírini.

16

¹ N ti ndi nàké dè bo yiemmè mme kè di báá duó. ² Bè bo ndi beti titiíntouti, mǎnni mari ké ndi kǎu kè be yèmmè dò mbè pǐ Kuyie ntǎmmú. ³ Bè yó ndǎari memme bè í yé mèè kpéí nke n cice, bè me nyí n yé m mómmu. ⁴ N ti ndi nàkému kè de mǎnni tǔàkení, di dentení n di nàké tì, n yí tì ndi nàké nè dimǎnni ke yé n di bonèmè.

Yesu nàkémè Muyaánsààmù yóó pǐ mmù tǎmmú

⁵ Di mǎnni n kǔnti wèe n tǎnní o borè nde, di kòò mǎu me nyí m békú n kǎri kè. ⁶ Kè di yèmmè né cààrè n di nàké mèè kpéí n kǎri kè. ⁷ N di náá mómmu nwe, kè n kò dè bo ntú di kó mesàà, nke yé kè n yí kò, Obáàntì sààwè í kǎriní, kè m me nkò m bo wè ndi duǎnní. ⁸ Obáàntì bo kàtení di mǎnni, ò bo nte kè benitibèe banté be yei, kébanté dèè tú timómmǎnti, kébanté Kuyie mbeénti bomè. ⁹ Be yei ntú bè í n tǎmè. ¹⁰ Bè í bantémè ke dò n dǎari Kuyie ndómè ke kǔnti ku borè, di ténke í yó n yà, ¹¹ kébanté ke dò n Kuyie mbeénti bo ke yé Kuyie mbekénèmè kutenkù kuu nkóo kpààti ke dèe.

¹² Tináàntì kpaámu péu n na ndi nàké tì, di me mmu mbáá na ké tì kèè di mǎnni. ¹³ Muyaánsààmù mùù tu timómmǎnti mù bo kàtení di mǎnni, mù bo di nàké timǎu, ke yé mù í yó nnáámmè nè mu kó muwérímú, mù yó nnáá mmù kèè tinti ke di nàké dèè kpaaní. ¹⁴ Mù bo nni nsánti ke yé mù yó nnáámmè

mù kèè tìnti m borè. ¹⁵ N cice mōke dè demou dè tú n kperε nde, deè te kè n tu Muyaáansààmù bo ndi náá mmù kèè tì m borè.

Yesu yèmmè o kōbe yèmmè bo caàrè kèwēte kénarike

¹⁶ Dè bo yíe sám̀pó di ténke bá n yà, kè dèe wēte kényíe sám̀pó kè di n yà, ke yé n kũntimè n cice borè.

¹⁷ De m̀nni kòo tancòumbè mabè mbékú betòbè ke tú: Ōnti náaànti tu, dè bo yíe sám̀pó di ténke bá n yà, kè dèe wēte kényíe sám̀pó kè di n yà, ke yé n kũntimè n cice borè? ¹⁸ Ba ntú dè bo yíe sám̀pó? Ti í banté mùu me ntú.

¹⁹ Kè Yesu banté bè dómè kòò beke ké bè nàké ke d̀: Di d̀ kèbanté mùu tu dè bo yíe sám̀pó kè di ténke bá n yà, kè dèe yíe sám̀pó kè di wēte ké n yaà? ²⁰ N di náá mmómmuò nwe, di bo kómmú, kè kutenkù kōbe nyānku. Di yèmmè bo caàrè, ke de kó meyeñcaàrimè né náá ndiwèl. ²¹ Onitipòkù peí dii m̀nni dè ò nhò yóumu, ke yé o m̀nni t̀̀̀kemè kè debire yènni ke dèe wèe yè̀nko kuyonku, ke yé ò peitémè onitì. ²² Di kperε me ndò, di yèmmè caàrèmu di m̀m̀nni, ke bo narike di bo wēte ké n yà dii m̀nni, bá òm̀òu báá na kèdeite de kó kuyè̀nnaatí.

²³ Kè de kó diyie t̀̀̀ke di ténke í yó mbekε t̀̀matì n di náá mmómmuò nwe de kó diyie di m̀ú dè kó dim̀̀à n cice nè nkó diyètìrì ò bo dè ndi pā. ²⁴ Nè yíennì di mu nyí m̀ò dèmarè Kuyie nè n kó diyètìrì, m̀̀onè kè kù di pā, kè di yèmmè ònnaatí.

Yesu namè kutenkù

²⁵ N di nàké de kó tináaànti nè dináaànhāntìrì ndi, de m̀nni kpaanímu, n ténke í yo ndi náánnè ke di āmmù, de m̀nni n yó ndi náá mpáíí nwe n cice kpeti. ²⁶ De kó dim̀̀nni di bo mm̀ú n cice di d̀ dè nè n kó diyètìrì. Dè í tú n yé n yó nhò báá ndi kpéí. ²⁷ N cice m̀mmuò ndi d̀mu di n d̀ mèè kpéí, ke tá ke do m bonní o borè. ²⁸ N yiténì n cice borè nde ke k̀tení kutenkù, ke iti kutenkù ke kũnti n cice borè.

²⁹ Kòo tancòumbèe ò nàké ke d̀: Nte a náámmè páíí bá a í āmmù. ³⁰ Di m̀m̀nni ti bantému ke dò nha yé demou, kè dè í dò nhòm̀̀u benné ké nda békú t̀̀matì. Deè te kè ti tá ke dò nha bonní Kuyie mborè. ³¹ Kè Yesu bè beke ke d̀: Di tá di mm̀nnàà? ³² De m̀nni duunnímu ke t̀̀̀kení, kè di bo cíeté kékṹ ndi cḗ ké n yóu. M me nyí yó mbo m m̀̀à, n cice m bonèmu. ³³ N tì ndi nàké kè dè bo ndi naatimu ti kó metaummè mieke, bè yóó di f̀̀̀mmu, di yèmmè né báá caàrè n namu kutenkù.

17

Yesu bā̀ntè̀mè Kuyie nho tancòumbè kpéí

tú wè ke yó nsáké ke bè benkú, kè bè nyé ke dò nha bè dó a n dó mèè botí, kè m bo be miéke.

18

Bè pīmmè Yesu

(*Wénté Matie 26:47-56 nè Mariki 14:43-50 nè Duku 22:47-53*)

¹ Yesu nàké memme kédeè, nè o tancóumbè kè bèe íté kékote Setinoo kó kukó, kè kupúú makú dè bo, kè bèe ta ku miéke.

² Sudaasi wèè yóó fité Yesu ò do yému de kó kupúú, ke yé Yesu nè o tancóumbè do kōrimè deborè sáà. ³ Ikuó niùbè kó bekótibè nè Fadisīēbe kè bèe tōnni behāāpōmbè nè ntihāāpōnti tii bàà Kuyie ncīētè kè Sudaasii bè niitè kè bè tō fitii nè dehāanne ke tōnè tikpārinti. ⁴ Yesu me nyémè tii yóó ò tū̀kení, kòò tóonko be borè kè bè beke ke dō: Di wanti we? ⁵ Kè bèe ò tḗnné ke dō: Yesu Nansareti kou. Kè Yesu bè nàké ke dō: Mīnwe! Kè Sudaasi wèè ò fité kòò bè neínè. ⁶ Ò bè nàké dii mōnni ke dō: Mīnwe. Kè bè mbótiri ke duò. ⁷ Kè Yesu wēte kè bè beke ke dō: Di wanti we? Kè bè dō: Yesu Nansareti kou. ⁸ Kòò dō: N di nàkému ke tú mīnwe, kè di wanti mīnwe, yóunè betōbè kè bèe íté.

⁹ Memme kè dēè dōò kéndōnnè ò béi nti ke tú: N cice n yí fétinne a n duó mbè kóò mōu. ¹⁰ Kè Simoo Pierii kpaté disie kékōũ ikuó niùti diewè tōnti toò youri. De kóò tōnti yētiri do tú Madikuusi. ¹¹ Kè Yesu nàké Pieri ke dō: Nōnne a siè di nōrikù, a yèmmè dò m báá yà febòòfè n cice n duó nfèà?

Bè kàtenèmè Yesu Anni borè

¹² Kè behāāpōmbè kóò kótii duó ndinùu tihāāpōnti nè tii bàà Kuyie ncīētè kè bèe pī nYesu kébou. ¹³ Ke kété kóò kàtenè Anni, Kayifu còkù cīētè, wèè do tú ikuó niùti diewè de benni. ¹⁴ Weè Kayifu do nàké Sifube ke dō: Dè bo nwenni oniti omáà bo kúmè kubotí kumōu kpéí.

Pieri nēnnimè Yesu

(*Wénté Matie 26:69-70 nè Mariki 14:66-68 nè Duku 22:55-57*)

¹⁵ Simoo Pieri nè Yesu tancóuntii tōu mōu, kè bè ntū nYesu. Ikuó niùti diewè né me nyémè Yesu tancóuntii tōu, kè wenwee ta. ¹⁶ Kè Pieri nkpaá ditowaa ke kari dibòri kè Yesu tancóuntii, ikuó niùti diewè yé wèè yēnni kénáké osapàà nwèè bàà dibòri kè Pieri bo ta. ¹⁷ Kè de kóo sapàà mbeke Pieri ke dō: A múnke í tú we ñniti kóò tancóuntii nweà? Kè Pieri dō: Ǿ! N yí ò tú!

¹⁸ Ke ś mmuséé mbo kè behāāpōmbè nè betōmbè kè bè tōtinne muhāā nke iiri, kè Pieri ncómmú deborè ke iiri.

Ikuó niùti diewè beké ti Yesu o tié nyīnkè

(*Wénté Matie 26:59-66 nè Mariki 14:55-64 nè Duku 22:66-71*)

¹⁹ Kè ikuó niùti diewè beke Yesu o tancóumbè kpeti nè o tié nkpeti. ²⁰ Kè Yesu ò tḗnné ke dō: N yí nàké timati disòri, nh ǿǿ

ntiè ntitiíntouti nè Kuyie ncĭètè diètè mieke nke Sifube βεμου ὃῶ tíí ndè. ²¹ Dè dòmmè kàa m bèkú? Beke nh ὃ nnáá nkè bèè bo, bè yému n nàké tí.

²² Yesu béi memme kè kuhāāpònkù kùù ò tòkénè kè kùù ò bènte ke dò: Ikuó niùti diewè nwe a náammè memmaà? ²³ Kè Yesu dò: Kè m béi tiyèiti nti benke tii tu tiyèiti? Kè m me béi tisààti nti ba nte kàa m poté?

²⁴ Memme kè Anni yóu kòo nkpaá bou kòo ò duónko ikuó niùti diewè Kayifu.

Pieri nènnimè Yesu

(Wénté Matie 26:71-75 nè Mariki 14:69-72 nè Duku 22:58-62)

²⁵ Kè Simō Pieri ndè kpaá ke iiri, kòo mōu wēte kòò beke ke dò: A í tú we ñniti kóo tancòuntì ñwèd?

Kè Pierii ò nenni ke dò: N yí ò tú. ²⁶ Kè ikuó niùti diewè kóo tñnti, Pieri dàte wèè toò cĭètè kouu béi nke dò: N do da yamu kàa ò néinè kupúú mieke. ²⁷ Kè Pierii wēte kòò nenni ke dò: N yí ò yé. De mōnni kè tekotee kuó.

Pidati bekénèmè Yesu

(Wénté Matie 27:1-2, 11-14 nè Mariki 15:1-5 nè Duku 23:1-5)

²⁸ Kè bèè íténè Yesu Kayifu cĭètè, kóò sōōnnè kùmandáa cĭètè kè dè kpaá uu, kè Sifube yete mutarimù bè yàà bo sãũ mèè kpéí mbemáa képaà ndiyentébanni kó mudii. ²⁹ Kè Pidatii yènni ké bè beke ke dò: Di yē nhoniti yie ñcàke ba? ³⁰ Kè bèè ò tēñné ke dò: Kòò do í càke dēmarè, ti na bá nhò kàtēnní a borè. ³¹ Kè Pidatii bè nàké ke dò: Túóténè we, kóò bekénè di mómmambe di kuó dòmmè. Kè bè dò: Ti kó ikuó í yie nti kuómè òmō.

³² Kè dè bo yie nkè dēe dōò Yesu do yē nhò yóó kú mùù kũũ. ³³ Kè Pidatii ta kudieku kényú Yesu kóò beke ke dò: Fṣṣ tu Sifube kóò kpààtàà? ³⁴ Kè Yesu ò tēñné ke dò: A m békú nè amáa ndaà? Kè betòbè bèè yē nha m beke? ³⁵ Kè Pidatii ò tēñné ke dò: N túmu Sifua? A botí kàbe nè ikuó niùbè kó bekótibè bèè da kàtēnní m borè. A càke ba? ³⁶ Kè Yesu ò tēñné ke dò: N kó tikpàti í tú kutenkù kuu nkpeti, kè tí do nti ntú, n kàbe na mbàaomu bá Sifube bá m pí. N kó tikpàti me nyí tú kutenkù kuu nkpeti. ³⁷ Kè Pidatii ò beke ke dò: A tú okpààti nwe yáa ba? Kè Yesu ò tēñné ke dò: A ti mbéi, n tú okpààti nwe ke kàtēní kutenkù, kè bè m peité kè m bo nàké timómmanti. Bèè dó timómmanti bèè kemmu n náànti.

Bè do yēmmè bèè kuó Yesu

(Wénté Matie 27:15-31 nè Mariki 15:6-20 nè Duku 23:13-25)

³⁸ Kè Pidati dò: Ba ntú timómmanti? Ò béi mmemme kényè kékote Sifube borè ké bè nàké ke dò: N yí yà oniti yie n càkemu ke dò nti ò kùò. ³⁹ Kéndōnnè di kó ikuó mieke di ὃῶ dúómmè kè n fñ nkukpetínkù makù diyentébanni yiè, di dó n fñ nSifube

kóo kpààtàà? ⁴⁰ Kè bèe wekíí ke dò: Ti í dós a fīī nyie, ti dós a fīī mBarabaasi nwe!

Barabaasi me ndo tú onitikòùti nwe.

19

Bè òómme Yesu ipo kó dipii

¹ Mēmme kè Pidatii duós nkè bèe puotí Yesu yedá. ² Kè tihāāpòntii duòke ipo kó dipii kóò òó, kóò dàtinné diyaaòbòri wūāri. ³ Ke níí tóónní kóò dāu nke dò: A kpeñnà Sifube kóò kpààti? Mbo sáà! Kóò bènte. ⁴ Kè Pidatii wēte keyènní ké bè nàké ke dò: N yóó ò dènnemu kè di banté n yí yàmè ò càkemu ke dò nti ò kùò. ⁵ Kè Yesu yènní ke óké ipo kó dipii ke dáátí diyaaòbòri wūāri, kè Pidati dò: Ntenè we! ⁶ Ikuús niùbè kó bekótibè nè tihāāpònti tii bàà Kuyie ncīētè kè bèe yà Yesu kēpīēké ke dò: Baaké we kudapāāti! Kè Pidati dò: Túóténè we di mómmambe kébaaké! Mí n yí yà ò càke mù ke dò nti ò kùò. ⁷ Kè Sifube ò tēhné ke dò: Ti kó ikuús tú ò dò nkékuomu, ò yī mèè kpéi nhò tú Kuyie mBire.

⁸ Kè Pidatii keè de kó tináànti kè kufōwāā nhò auté. ⁹ Kòò wēte kéta kudieku kébeke Yesu ke dò: A yènní de?

Yesu me nyí nhò tēhné tìmatì. ¹⁰ Kè Pidati dò: A í dós ké n tēnné tìmatàà? A í yé ke dò m mōke muwērimú ke bo na ke da fīī, ke mōke muwērimú ke bo na ke da baakáà? ¹¹ Kè Yesu ò tēhné ke dò: A na bá mmōke muwērimú mamù n yīnkè kè Kuyie ndo í mù nda duós. Deè kpéi nte wèè m pī nke da duós nkòò kó meyi ndeunè a kōme.

¹² De mōnni kè Pidati ndós kēfīī nYesu, kè Sifube pīēké ke dò: Kàa ò fīī nha í dós okpààti diewè Sesaa, weè tú omāà okpààti, ò yete Sesaa kpeti nti.

¹³ Kè Pidatii keè de kó tináànti kédenneni Yesu kékari obeénkàri ìnkè, bèe tú dè dibòri bèe ce di. Nè ebedee kó tináànti: Kabata. ¹⁴ Dè do tú diyie sōnni yiè ndi kè diyie còmú yeyò kè dè né bo wenté diyentébanni. Kè Pidatii nàké Sifube ke dò: Ntenè di kóo kpààti.

¹⁵ Kè bèe pīēké mediè nke dò: Baaké we! Baaké we kudapāāti ìnkè! Kè Pidati dò: M baaké di kóo kpààti kudapāātàà? Kè ikuús niùbè kó bekótibè dò: Ti í mōke okpààti tōu mōu kè dè í tú Sesaa.

Bè baakémè Yesu

(Wénté Matie 27:32-44 nè Mariki 15:21-32 nè Duku 23:26-43)

¹⁶ Mēmme kè Pidatii bèe duós nYesu kè bèe ñkòrinè ke bo baaké. ¹⁷ Kè Yesu ñtò o dapāāti kētuòke dibòri mari bèe tú di kuyukúū, nè be kó tináànti mieke Kodikotaa. ¹⁸ Deñde bèe baakémè Yesu kudapāāti nè benitibè mabè bèdébè, kóò soó mbe cuoke.

¹⁹ Kè Pidatii duós nkè bèe wāri tedabēetè ke dò: Yesu Nansareti kou, Sifube kóò kpààti, kédanne kudapāāti yómmè. ²⁰ Bèe do

baaké dè Yesu do í dētirinè dihei. Bè do wàri ebedee nè datēē nè kereki nwe kè benitibè péu mpēnkù ke tì kàà. ²¹ Kè ikuó niùbè kó bekótibèe náké Pidati ke dò: A na bá nwàri ke yī Sifube kóo kpààti, wàri ke dò ò yē nhò tú Sifube kóo kpààti. ²² Kè Pidati dò: N wàri tì tiñti.

²³ Kè tihāāpòntii baaké Yesu kédeè kětóté o yààti yecúò yènáà, bá kù nè ku kpeti, kè dè nkpaá o yaàbòri dièri dii í màke kuyī. ²⁴ Kè tihāāpòntii náké titòbè ke dò: Ti báá kēté di nyaàbòri, ti tãũ tété kényà wèè bo di di.

Memme kè dèe dòò tì wàri ke yēmmè tì tu: Bè totí n yààti ke tãũ n yaàbòri dièri tété. Tihāāpònti do me ndòò.

²⁵ Kè Yesu yō nè o yō nantè nè Maari Kodopaasi pokù nè Maari Makitadaa kou, kè bè còmú Yesu dapāāti také. ²⁶ Kè Yesu ñwúó nho yō kòò pekénè o kòò tancòuntì ò dó wè mediè, nkòò ò nàkè ke dò: N yō, nte a bire. ²⁷ Ke náké o kòò tancòuntì ke dò: Nte a yō.

Memme kòò ò tùóté kékonè.

Yesu kumè

(Wénté Matie 27:45-56 nè Mariki 15:33-41 nè Duku 23:44-49)

²⁸ Yesu me nyémè ke dò ndemou dè dòò kébéi nke dò: Sinéyēi sii m bo, kè dè bo dòò tì wàri ke yēmmè.

²⁹ Ke sǒ ndidúu mari dè ñkú ke píéké menéyāā nkè tihāāpòntii méú disòsùè me mièke kécə isópù kó kudəú kényoutoo kētuú nYesu nùu. ³⁰ Kòò sũōte menéyāā nke béi nke dò: Demou dè dòòmu.

Ke sǐnné o yuu kékú!

Kuhāāpònkù kũmè Yesu píkù dikpānni

³¹ Dè do tú diyie sanni ndi kè dè né bo wenté teomputè, kè Sifube nyīèkù teomputè bo nsómme bè kpaá idapāāti ñnkè. De kó teomputè do máánè diyentébanni ndi, kè Sifube məo Pidati dinùu ke bo píe bè baaké bè tààke, kè bè cũnní.

³² Memme kè tihāāpòntii kote kèpíe bè baakénè bè Yesu be tààke. ³³ Ke tuəke Yesu borè kénsó nhò ku, bá bè í mpié o tààke.

³⁴ Kè kuhāāpònkù makùu kũũ o píkù dikpānni kéduute, menie nnè meyī nkè dèe yènní. ³⁵ Wèè dè yà wèè nàá nkòo nàá ntí tú timómmannti, ò yà tì ò ti nnáá nkè dè bo yie nkè di ntá. ³⁶ Dè dòò ti wàri ke yēmmè mme tì tu: Bè í yóó kèété o kǔũ mari. ³⁷ Kè títeti wàri ke tú: Bè yóó yàmu bè dùute wèè píkù.

Bè kũnnémè Yesu

(Wénté Matie 27:57-61 nè Mariki 15:42-47 nè Duku 23:50-56)

³⁸ Dè dòò memme kédeè, Sosefu Adimatee èi kou wèè do tú Yesu kou kè dè sòri, ke yé ò do démè Sifube, kòo kote kéməo Pidati dinùu ke bo túóté Yesu. Kè Pidatii yie, nkòo kote kóò tùóté. ³⁹ Nikodemmu wèè do kote keyènkè makè kényà Yesu kòò múnkèe

kote, ke to tudaari koo korene mutie muu 5 nte koo ci baapaa meca. De koo tudaari do bo mbo cidooe sipisitaati. ⁴⁰ Bede ke be tute Yesu kedoo Sifube 5 doome, koo pu ntiyati keyore tudaari.

⁴¹ Be do baake de Yesu, de do tokene kupuu maku nku, ke kufiti panku maku de bo be mu nyi tanne ku omou. ⁴² De do yoo wente tompute nte, ke dee nte ke be ndo meca, de ko kufiti ne me ntokeme debore, ke be de nhoo dou.

20

Kufitikperi

(Wente Matie 28:1-8 ne Mariki 16:1-8 ne Duku 24:1-12)

¹ Dimasi ko kukunwentoo ke de nkpa ke uu ke Maari, Makitadaa ei kouu, kote kufiti kensoo nditari poote. ² Koo coke kewete kenake Pieri ne Yesu tancuunti tou Yesu do we ke do: Be kutemu ti Yi, nti me n yi ye be o yime.

³ Pieri ne Yesu tancuunti tou ke be ite kenkari kufiti ⁴ ke coku ke Yesu tancuunti tou dienne Pieri ketuake kufiti, ⁵ kesieke keya tiyati be do pu nti Yesu ke ti duoo o me nyi nta. ⁶ Ke Simoo Pieri tuakeni keta keya tiyati be pu nti Yesu ke ti duoo ketenke. ⁷ Ke kuyaku kuu do fi ndiyuu ke ku kpeu ke caa nke duoo. ⁸ Ke Yesu tancuunti tou we do niite ketuake, koo munge ta keya kentaa. ⁹ (Yesu tancumbè mu ndo i bante ti wari ke tu: Yesu do keyante.) ¹⁰ De ko difonkuo ke Yesu tancumbèe ko.

Yesu yanteme

(Wente Matie 28:9-10 ne Mariki 16:9-11)

¹¹ Ke Maari kpa ke cocommu kufiti benni ke ku, nke sinne kesieke ¹² keya Kuyie ntore yede ke ye daati tiyapiti ke kari be do dou nde Yesu, dii nhou yuu do duoo de, diteri o naacei do bore. ¹³ Ke ye o beke ke do: Onitipoku a kuonne ba? Koo ye tene ke do: Be tute n Yi nwe, m me nyi ye be o yime.

¹⁴ O bei memme kewete keya Yesu koo commu, o me nyi nhoo bante. ¹⁵ Ke Yesu o beke ke do: Onitipoku de domme ka ku? A wa nwe?

Koo yemme ndo okunyodriwe nwe, ke do: Ke fo o tute, m benke a o dou nde ke n kote koo tute. ¹⁶ Ke Yesu o yu ke do: Maari!

Koo bunnoo ke do: Okoti! Ne be ko tinaanti mi ke dabunni! ¹⁷ Ke Yesu o nake ke do: Ba n kaake, m mu nyi deke n cice bore. Kote kenake n kebe ke do: N deeti n cice bore nde, we tu di koo cice, Kuyie nkuu di te.

¹⁸ Ke Maari Makitadaa ei kouu kote Yesu tancumbè bore ke do: N yamu ti Yi.

Koo be nake we o nake ti.

Yesu benkemè omàà o tancòumbè
(*Wénté Matie 28:16-20 nè Mariki 16:14-18 nè Duku 24:36-49*)

¹⁹ Dε kóò òmáàsì kó kuyuoku kòo tancòumbè ntíkú tεcǐētè matè miεke, ke kpetínné yebòrè ke pàá, mbè dé mèè kpéí nSifube, kè Yesu taroo kécómmú be cuokè ke dò: Kunaatí ndi bonè!

²⁰ Ò búi mmemme kédeè kébenke o nou nè o píkù kè diwèìi bè pǐ mbè yàmè be Yiè. ²¹ Kè Yesu yíé kébéi nke dò: Kunaatí ndi bonè! N cice n tōnní mèè botí m me ndi tūō.

²² Ò búi mmemme kédeè kéfuute be ñnkè ke dò: Cɔuténè Muyaánsààmù. ²³ Di bo cǐé mbè be yei mbè bo pété mεcǐémmè, kè di í cǐé mbè be yei, mbè báá pété mεcǐémmè.

Yesu kpannèmè Tomaa ò í tāmè

²⁴ Dè do sǐ nTomaa, Yesu tancòumbè kóò mǎù, bè tu wè Didimmu í dè bo. ²⁵ Kè Yesu tancòumbè tǎbèè ò nàké ke dò: Tí yà ti Yiè.

Kè Tomaa dò: Kè n yí yà sikāū kó yebòrè o nou ke baá n nómbii, kè n yí baá n nómbii o píkù m bá n tá.

²⁶ Kè dè mmàke seménni òmáà kè Yesu tancòumbèè wēte kǐtíi nkudieku miεke kè Tomaa ndè bo, kè yebòrè kpetí ke páké, kè Yesu taroo kécómmú be cuokè ke dò: Kunaatí ndi bonè! ²⁷ Kédeè kénáké Tomaa ke dò: Youtení a nòutè kébaá a nómbii yebòrè, ke baá m píkù kéntá ke bá nyǐkù. ²⁸ Kè Tomaa kuónko ke dò: N Yiè! N kó Kuyie! ²⁹ Kè Yesu ò nàké ke dò: A n yàmù ke tá. Dè ñnaati bèè í n yà ke tá. ³⁰ Yesu dòòmu tidieti péu kòo tancòumbè yà, bá ti í wàri dipátiri dii mmieke. ³¹ Tii nwàri kè di bo banté Yesu Kirisi túmè mme Kuyie mBire ké nhò tá kǐpété mufòmmu.

21

Yesu benkemè omàà o tancòumbè Tiberiyati nie nnùù

¹ Kè Yesu wēte kébenke omáà o tancòumbè Tiberiyati kó menie nnùù. ² Nte ò bè benke mèè botí omáà: Simǎo Pieri nè Tomaa bè tú wè Didimmu nè Natannayεeri Kanaa Kadidee kó kutempǐ nkou, nè Sebedee kó íbí, nè Yesu tancòumbè tǎbè mabè bèdébè kè bè ntíkú. ³ Kè Simǎo Pierii bè nàké ke dò: M bo kǎte muiyǐmpǐmmù.

Kè bεtǎbè dò: Tí bo nneí.

Kè bèε kǎte kényié nke buò, mbá bè í pǐ mmùmamù.

⁴ Dikūnweñi kè Yesu ñcómmú menie nnùù bá o tancòumbè í nhò banté. ⁵ Kè Yesu bè beke ke dò: Bedapàmbè, di pǐ nsiyǐñà? Kè bè dò: Ɔò, ti í pèté. ⁶ Kòo bè nàké ke dò: Bǎnnè muditímù kubakù youú bíéké di bo pété.

Kè bèε bǎnkè siyǐ píε mmedie, bá bè í nna ke mù dènnení. ⁷ Kè Yesu tancòuntì ò dó wèe nàké Pieri ke dò: Tí Yiè nwe.

Kè Simǎo Pierii tí kèè ke dáátí o yaabòri ke yé ò do í dáátímè mùmamù, kédoroo menie mmieke kéndèitì.

⁸ Kè Yesu tancòumbè tɔbè nkéríní nè kudabekù ke yǔś muyĩnditìmù kè siyĩ piéké. Bè do í dètìrìnè menie nnùù, dè do bo mməke métìrì tekòùtè (100). ⁹ Kè bèe yènní káyà muhāā, nkè siyĩ āũ mu ìnkè nè pèè. ¹⁰ Kè Yesu bè nàké ke dò: Dèitenèní siyĩ dí pĩ nsi.

¹¹ Kè Simə Pierii ta kudabekù kécũunní muyĩnditìmù kè siyĩ diəsi piéké, ke bo tekòùtè nè sipìsinùmmù nè sītāāti (153), nè memme muyĩnditìmù í nkèté. ¹² Kè Yesu bè nàké ke dò: Kətenèní kédi.

Ò tancòumbè kòò m̀̀u me nyí ndàátì kòò beke ò tú wè, bè do bantému be Yiè nwemè. ¹³ Kè Yesu tóónnì kətúóté pèè ké bè duó, ké bè duónnè siyĩ.

¹⁴ Kuce metāāmmè mme Yesu yànté kébenkemè omáà o tancòumbè.

Yesu bekemè Pieri kuce metāāti ke tú: A n dɔ̀̀à?

¹⁵ Bè di diì m̀̀nnì kédeè kè Yesu beke Simə Pieri ke dò: Simə Isāā kó debire a n dɔ̀̀ kè dè pèēté betɔ̀̀bàà? Kòò dò: Èè n Yiè a yému n da dómè. Kè Yesu ò nàké ke dò: Cəmmú m pebí. ¹⁶ Ke yíé kóò beke kuce medérímè ke dò: Simə Isāā kó debire a m̀̀nke n dɔ̀̀à? Kòò dò: Èè n Yiè a yému n da dómè. Kè Yesu ò nàké ke dò: Cəmmú m pe. ¹⁷ Kè Yesu wēte kóò beke metāāmmè ke dò: Simə Isāā kó debire a yē nha n dɔ̀̀à? Kòò dò: N Yiè, nha yému deməu. Kè Pieri yèmmèe caàrè Yesu wēte koò bekemè kuce metāāmmè ke tú: A ndɔ̀̀à? Kòò dò: N Yiè a yému deməu, ke yé n da dómè. Kè Yesu ò nàké ke dò: Cəmmú m pe. ¹⁸ N da náá mómumu nwe. A do kpaá ke be ndiì m̀̀nnì ke yiì a naàkònfè amáà ndi, ke kərì a dɔ̀̀ kè. A bo kóté diì m̀̀nnì ke ní nyuo a nəu nsi kòò t̀̀u fè nda yiì, ke da kətenè a í dɔ̀̀ kè.

¹⁹ (Yesu náá memme ke benkú Pieri yóó kú mùù kũũ mboti nku ke déúkunnè Kuyie nyètìrì.) Kédeè kòò nàké ke dò: N tũnne.

Yesu nàké tì Isāā kpéi

²⁰ Kè Pierii wēēte káyà Yesu tancòuntì ò dɔ̀̀ wè kòò kèrínì, (wèè do ò beke bè yo ndiì m̀̀nnì diyentébanni kó mudì ke dò: N Yiè, we nyóó da fíté?) ²¹ Kè Pierii beke Yesu ke dò: N Yiè, yie ntá, o kpeti yó ndòmme? ²² Kè Yesu ò t̀̀r̀né ke dò: Kè n dɔ̀̀ we nfòu kè n yàa wētenèní a kpeti í bo, f̀̀ ní nni ntũ.

²³ Kè de kó tináahtì píté be cuokè, kè bè dò de kóò tancòuntì í yóó kú. Yesu me ndo í nàké Pieri ke dò wè í yóó kú, ò do yì: Kè n dɔ̀̀ wè nfòu kè n yàa wētenní, a kpeti í bo.

²⁴ Wèè tancòuntì mómumu nweè béi nde kó tináahtì, ke tì wàri, kè ti yé tì tumè timómumntì.

²⁵ Yesu do pĩĩmu mutōmmú tēmù, kè bẹ̀ yě mbè bo tì wàri
tīmou γεράτε miεε, n yèmmè dò kutenkù báá pété kù bo yè dǎú
ndè.

Yesu Tõrè tõmmú pátíri Di mpátíri tɔ tìi náaàntì

Yesu tõrè kó dipátíri sɔɔténè tináaànsààti kpɛyɛ kó tináaàntì nti. Duku dòdòtóri diɛwè Pɔɔri népo, ò do neitinè wè weè wàri de kó dipátíri (Kòdɔɔsi 4:14). De kó dipátíri mieke yenáaànkékè yèè ti náá mMuyaáansààmù pī mmùù tõmmú yè sūmu.

De kó dipátíri dii ti náá nKirisi kɔbe tīrè keté mèè botí Sifube cuokè kéketénè Sedisademmu bèè tu Sifube. Nè bèè í tú Sifube: Kòdentì nè Āntiyosi nè Fidipu. De kó dipátíri dii ti náá mbè do màánè ìi dièti mesàà nKirisi kɔbe tīrè yepànyè mieke, nè Muyaáansààmù do bè niité kè bèè ti tũnte mèè botí.

Di mpátíri náaàntì duó ke dòmmè

1. Muyaáansààmù cùténímè nè Kirisi kɔbe tīnnì ketémè Sedisademmu 1-12
2. Pɔɔri itémè Kuyie nnáaàntì náammù 13-28

¹ N népo Teofiiri, m pátíri ketirì mieke n da nàkému Yesu pī mmùù tõmmú muməu nè ò tié nti benitibè nè ò keté ndii yié o tõmmú, ² kéntɔ kétuɔkenè Muyaáansààmù ò niitémè kòò duó nho tannò o tancòumbè ò tããté bè ke íté kédeke keĩnkè. ³ O kũũ nkó difɔnkúò koo mbè benkú omáá nè mebenkúmè péu mèè benkú ò fòutemè, ke dò yewe sipísìnàà ke bè náá nKuyie nkpaàtiyuu kpɛti. ⁴ Diiyè mari ke sɔ mbè yo nke Yesu bè nàké ke dò: Di báá déténe Sedisademmu, dí nkari ke baa n cice do yè nhò yóó di pã dè, n di nàké dèè kpéí. ⁵ Isáã do di ãã bàtémmù, nè menie mme yewe sámɔpó mieke bè bo di ãnné bàtémmù nè Muyaáansààmù.

Yesu dèkemè keĩnkè

⁶ Kè bèè ò beke ke dò: De mɔnnì ndi a yóó fíímmè Isidayεεribe kó dikpaàtiyuuà? ⁷ Kè Yesu bè tēnné ke dò: Di kpɛti dɔke, di bo yíétémè de kó yemàrè nè de kó yewe, n cice Kuyie nkumóm̄m̄nku kuù dɔú nde kó yemàrè nè de kó yewe. ⁸ Kù bo di duó mmuwērímú, kù bo cūñní Muyaáansààmù di ñnkè kè di náá mbèè yo nnáá n kpéí nSedisademmu mieke nè Sudee nè Sammarii de kó ketenkè keməu mieke nè itemmànke iməu miékoo.

⁹ Ò ti mbè nàké dii mɔnnì kédeè kéíté kèndeètì keĩnkè, kè bè nhò búó kè diwetirì marii ò dàtínko.

¹⁰ Kè bè nkpaá búó, káyà benitibè bèdébè kè bè dàátí tiyaàpéítì kékɔtení be borè kébéi nke dò: ¹¹ Kadidee kó benitibè dè dòmmè kè di cómmú ke búó keĩnkè? Yesu itè mèè botí di cuokè ke dèke keĩnkè ò yóó wētení mèè botí.

¹² Mém̄m̄m̄e kè bèè íté Odifíè tãri kéwētení Sedisademmu. De kó ditãri do í détirinè Sedisademmu, dè do bo mbo cidómétiri omáá

ndi. ¹³ Bè tũ̀kení dìi m̀nni k̀deke tẽcĩtẽtè bè ẽõ tíi ntèè miẽke, Nte o tancũmbè bèè do mbe be yètè: Pieri nè Isãã nè Isaku nè ãntidee nè Fidipu nè Batidemii nè Matie nè Isaku Adifee kó dẽbirẽ nè Simã Sedõtibe kó ditĩnni kou nè Sudi Isaku kó dẽbire. ¹⁴ Kè benitipòbè mabè múnke ndè bo nè Maari Yesu yõ nè Yesu neí, bemou kè bè nwẽ nke báá nKuyie nè meyemmè mèmáà.

Wèè cõtè Sudaasi kó difõtiri

¹⁵ Diyiè mari ke s̄ mbè tó tĩkú, ke bo ntũ̀ke tekũ̀tè nè sipísidè (120), kè Pierii béi nke d̀: ¹⁶ N k̀be Muyaánsààmũ do niitè Dafitii kòo wãri tĩ Sudaasi kpéi, nwèè niiténí bèè pĩ nYesu tĩ d̀ nkédãmu. ¹⁷ Sudaasi do tú ti kou nwe kè tĩ wẽ nke pĩ mmutãmmú.

(¹⁸ Kòò yè ke donténè kupaku o yei nkó idiítí, ò nũ̀nnè dè omáà, ke donní ke p̀nte, kòo nauti cìtè cìtè. ¹⁹ Kè Sedisadẽmmu k̀be bemouu yĩtè de kó tináahti ke yu de kó kupaku ke tú: Mukũũ nkó kupaku. Nè be kó tináahti Akedidamaa.)

²⁰ Tĩ wãrimu Yesãã mpátiri miẽke ke tú:

O cĩtè bo naá nkudobonkù,
bá òmòu ténke bá ntè ã,
kòo tũ̀ m̀ou cõtè o fõtiri.

²¹ Dè d̀ ntí yà oniti m̀ou nwe wèè do ti bonè Isãã ãã dìi m̀nni bàtẽmmũ, ²² k̀nto k̀tuakènè Yesu d̀kemè keĩnkè, kòo ti wẽnnénè kè ti nnáá nYesu kumè ke yãntè.

²³ Kè bèè dẽite benitibè bèdébè, Sosefu bè do tú wè Baadisabasi kóo yu ke d̀ Susituusi nè otũ̀ m̀ou bè tu wè Matiasi. ²⁴ Kédeè kébántè Kuyie nke d̀: Ti Yiè nfõõ yé benitibè yèmmè, a tí benke a tããtè wè benitibè bie mmiẽke, ²⁵ kòo cõtè Sudaasi fõtiri, ò yóu d̀, ke k̀te o kó kuce.

²⁶ Kè bèè tãũ tètè kè tètè do Matiasi ãnkè, kòo wẽnnénè Yesu tõrè tepítè nè dimáà.

2

Muyaánsààmũ cùténimè

¹ Kè Pãntikoti kó diyie nyóo tuãke, ke s̄ mbè tĩkú dibòri dimáà. ² Ké nyóo daate kékeè kutoweku makù kè kù cutiní keĩnkè ke donnè kuyaakperikù, ké bè kpètè bemou bè k̀ari tèè cĩtè miẽke. ³ Kè bèè yà ihããdẽmbii kè ì donnè inõndie nkéntotírí ke commu be ãnkè. ⁴ Kè Muyaánsààmũ bè píe, kè bèè keté kènnáá ntĩnãcãhti.

⁵ Dè do s̄ nSifube bèè iténí titenti timou ke k̀tení ke bo Sedisadẽmmu. Bè do tú bèè dé bèmbè Kuyie. ⁶ Bè kèè dìi m̀nni kutoweku ke tínní, kè dèè bè di mediè nke yé bá wè ò do yomè

kè bè nàá nho kó tináaànti mómmənti. ⁷ Kè dèe bè kpeí mediè, kè bè mbè wùò nke tú: Dè í dò nKadidee kəbe mbe beməuà? ⁸ Dè né dōmmə bá wè kòò yo bè nàámmè o kó tináaànti? ⁹ Ti miəke kə bəmabè bonní Paditi kó ketenkè: Medii nè Medammu Mesopotamii nè Sudee nè Kapadoosi nè Pōō Asii kó ketenkè miəke. ¹⁰ Nè Fidisii nè Pānfidii nè Esibiti nè Dibii kəbe mabè bèè təkénè Sidenni, kə bəmabè bonní Odommu, kə betəbè tu Sifube mómməmbə nè bèè tū nSifube kó kuwedəuncə nè Kereti kəbe nè Adabii kəbe. ¹¹ Nè memmə kè ti yo bè nàámmè bá wè o kó tináaànti ke sāntí Kuyie nku dieti kpéi.

¹² Kè dèe bè di mediè, bè í nyà bè bo béi nti, kémbékú betəbè ke tú: Ba mbotí nku dié?

¹³ Kè bəmabè mbè daú ke tú: Bè muó mmənaà nnatimè mme.

Pieri nàké ti Muyaánsààmù cùténí dùi yìè

¹⁴ Kè Yesu tōrè epíitè nè yèdèé íté kécómmú, kè Pieri nnáánnè ditínni mekperímè ke tú: Díndi Kadidee kəbe nè bèè kó dimàà kətení Sedisadəmmu miəke! Kénténè kékeè n yóó di nàké ti. ¹⁵ Di yəmmè bá ndò mbenitibè bie mmuó mmənaà, diyìè kraá ke bemmu. ¹⁶ Kuyie pāānāànti nāāntò Sowēeri do nàké ti tii dòò. Tii tu:

¹⁷ Yewe sonye mmieke m bo cūūnní Muyaánsààmù

benitibè beməu ìnkè,
di kó bedapàmbè nè di kó besapàmbè
bo naá m pāānāànti nāāmbè.

Kè bebémbè nyau mebenkùmè.

Kè bekótibè nyau tidəuntì.

¹⁸ Də kó yewe miəke

m mènke yóó cūūnkumu n Yaá

n kó benitibè beməu ìnkè,

benitidaabè nè benitipòbè

kè bèe naá m pāānāànti nāāmbè.

¹⁹ M bo dəò tidietì ke ìnkè nè ketenkè,

meyĩ nnè muháá nè kuyukú diəkù

dè bo mbo də kó diyìè.

²⁰ Diyìè bo səute,

kòò tánkùu wūšté kéndò meyĩ,

kè ti Yiè nkó diyìè dierì né na kətuəkəní,

dii duò tikəmbùòti.

²¹ Də mənni wèè bo kuónnè

ti Yiè nKuyie nhò bo cooté.

²² Díndi Isidayeribe kénténè kékeè n yóó di nàké ti. Yesu Nansareti kou Kuyie ndi benke wèè miəke ku wérímú, kòò dəò tidietì, di mómməmbə kè di yà. ²³ Bè we ndi fiténè Kuyie ndo tì yému nè dimənni, kuù duó nkè tì dòò, kè di ò duó mbèè í yé Kuyie nkè bè ò baaké koò kùə. ²⁴ Kè Kuyie nduó nkòò yānté, kè

kù ò deeténè mukũũ nkó iwẽĩ, ke yé mukũũ ndo í dommè mù bo na kóò pĩnné muwērímú. ²⁵ Dafiti do nàké weè kpéí nke dò:

M búó n Yìè sãã,

ke yé we m bonèmè m báá kpeute.

²⁶ Dèè te kè n yèmmè naati,

kè n diènnè diwèì.

²⁷ Ke yé ke dò mbá kè n ku,

m bá nkpaá kufõti mièke.

Ke yé a í yóó yóumè a kou kòo pããke.

²⁸ A m benkemu mufõmmu kó kuce,

ke yóó nni mbonè ke n duò diwèì.

²⁹ N kòbe n dó ke di nàké ti yààrì Dafiti kpéí nke, ò kúmu, kè bè

ò kũnné kòo fõti kpaá bo nè yíenní. ³⁰ Ò do tú Kuyie mpããnáàntì

náàntò nwe ke nyé ke dò nKuyie mbéi ke tú kù yóó kanne o

yaàbire marè o kpààtikàrì ìnkè. ³¹ Dafiti do náá nKirisì yóó

yántémè mme ke tú:

Ò í yó nkpaá kufõti mièke.

Ò í yóó pããke.

³² Weè Yesu nwe Kuyie nduómmè kòò yànté timòu kè ti ò

yà. ³³ Kè Kuyie nhò tùóté koò kànnè kubakù you, koò duó

Muyaánsààmù kù do nàké mùù kpéí, kòò mù nti duònní, dèndè

di kèèmé ke dè yà. ³⁴ Dafiti í dèke ke ìnkè ke né béi nke dò:

Kuyie nnàkému n Yìè nke tú:

Nkari m bakù yóú,

³⁵ kè n yàa da duó nha kprantídèntòbè

kàa bè cùùti.

³⁶ Isidayeribe di tũ mbanté ke dò nYesu di baaké wè kudapããtí ìnkè, Kuyie nwe ndòò ti Yìè nti deetiwè.

³⁷ Bè kèè diì mònni de kó tináàntì kè tìi bè kàáké mesàà,

nkè bèè beke Pieri nè Yesu tõrè teyè ke dò: Tì kòbenè tì dò

nkédòò ba? ³⁸ Kè Pierii bè nàké ke dò: Ceetenè kè bè di ànné

bàtémù nè Yesu kó diyètìrì, kè Kuyie ndi cǐé ndi yei nke di pã

Muyaánsààmù. ³⁹ Ke yé kù béimmè de kó tináàntì diì kpéí, nè di

bí, bèè bo diè nnè bèè dètìrì. Nè betòbè tì Yìè nKuyie nyóó yu bè.

⁴⁰ Kè Pieri mbè náá ntínáàntì tetì péu ke yáúkũnko be kǎntì ke

bè tiè nke tú: Yìènnè Tináànsààtì kèyatènè dimàà benitiyèibe bie.

⁴¹ Bèè yie nho náàntì kè bèè bè ànné bàtémù kè bè nsũ, be

bo ntùòke sikòupísitããtì (3000), kè bèè wéñnénè Yesu kòbe de

kó diyèè. ⁴² Ke níí nkémmú Yesu tõrè bè náá nti nè be yèmmè

mèmmò, kénwè nke yo nke yonnè Mudisààmù, ke báá nKuyie.

Kirisì kòbe ketibè kó mufõmmu

⁴³ Kè Yesu tõrè ndòòrì tidietì nè mebenkùmè péu nè de kpéí nke

benitibèè yòte Kuyie. ⁴⁴ Kè Kuyie nkòbe ntiku sãã, kè wèè mòke

dè bè nde wẽ mbemou. ⁴⁵ Kè bè nfiiti be kperè nè be paa nke totírí nè bèè kpa bá wè dè ò bèkúmè. ⁴⁶ Ke níí ntíkú ke bo Kuyie nciètè ke báá nKuyie, ke wẽ mmeyèmmè memáà ke yo mbetòbè cǐí, ke yonnè Mudisààmù. ⁴⁷ Ke sántí Kuyie, nkè benìtibè bemou be dó kè ti Yiè mbè yèútí yewe yemou ò deetè bè.

3

Pieri nè Isāā bè miékùnnemè kuhùkù

¹ Diiyè mari, diiyè tũntè dii mǎnni Pieri nè Isāā kè bè nkǎri mubáammu. ² Ke nsó nhoniti mǎu kǎri ke tú kuhùkù nè bè ò peitémè, kè kù kǎri Kuyie nciètè kó dibòri bè tú di disàari. Bè do kù tounímu yewe yemou ke kanninko deborè kè kù bo mmóú idiítí bèè taà mubáammu. ³ Pieri nè Isāā kè bè ntati kè kùu bè mǎo idiítí. ⁴ Pieri nè Isāā kè bè nkù wúó nkè Pierii kù nàké ke dǎ: Tì wènté.

⁵ Kè kùu bè wènté kè ku yèmmè ñdò mbè yóó kù pǎ dèmarè nde. ⁶ Kè Pierii kù nàké ke dǎ: N yí mǎke idiítí ke bo da pǎ, m mǎke dè, m bo dè nda pǎ. Nè Yesu Nansareti kou kó di yètiri íté kékété!

⁷ Ke pǐ nku nùtè youte, kényínni, dende bǎmbà nkè ku naàcèi nè ku báá nkè dèe kpenke. ⁸ Kè kùu puu kécómmú, kénèinè Yesu tǎrè, kè bèè ta Kuyie nciètè, kòo ncenti ke yǎnku, ke sántí Kuyie. ⁹ Kè benìtibè bemou nhò wúó, kòo cènti ke sántí Kuyie. ¹⁰ Bè banté dii mǎnni ke dò nwèè do kari wenwe Kuyie nciètè kó dibòri sàari ke móú, kè dèe bè di bemou kè kufōwaá mbè pǐ nkè bèè mǎnté ò yĩmè ke miété.

Pieri do nàké ti

¹¹ Kè de kóo niti baa ntũ Pieri nè Isāā, kè dèe di benìtibè bemou, kè bè ncokòo be borè kufiiku bè tú kù Sodomǎo kó kufiiku miéke. ¹² Kè Pierii bè beke ke dǎ: Isidayeeribe dè dǎomme kè dè di di? Kè di ti wúó nke donnè tũ kó muwèrimú mmu yoo ti kpa mèè kpéi meyei nte nkè oniti yie mmieté? ¹³ Kuyie nti yembè, Abarahammu nè Isaki nè Sakǎbu do tũ nkù kuú miékùnne de kóo niti, ke déúkùnne ku kóo tǎnti Yesu yètiri di pǐ nwè, ke dúo ndiheì yembè, Odommu kǎbe, kè di ò yete Pidati ùkè, ke sǎ nhò do dó kóó fǐí. ¹⁴ Kè di yete wèè dǎdri Kuyie ndómè ke kpa meyei, nke bǎntè okpǎàti Pidati ke dò wèè fǐí onitikùtì. ¹⁵ Kè di kùo mufòmму yìè, kè Kuyie nduó nkòò yǎnté. Kè ti ò yà ke náá. ¹⁶ Yesu ti tá wè kó diyètiri dii te, oniti di me nwúó nwè koò yé ò miétémè páíí. Ti tá mèè kpéi nke Yesu deè te kòo kpenke.

¹⁷ N kǎbe n yému ke dò nde kó dimǎnni dǐndi nè di kó bekótíbè di do í yé di dǎdri dè. ¹⁸ Kuyie mpǎānǎānti náam̀bè bemou do ti nàkému nè dimǎnni ke tú: Odeetiwè dò nkéféüté. ¹⁹ Ceetenè tũnke kécúó nKuyie mbíékè kè kùu ùté di yei. ²⁰ Kè dèe yie

nkè ti Yiè nKuyie di pã meom̄pùmè, ke di duonní Odεεtíwè Yesu kù nàké wèè kpéí nnè dimònnì. ²¹ Yesu yó mbo kefnkè nke kè Muyaáansààmù tūntenè demou kè dèe naá ndεpànnè ku pãānāaanti náam̄bè do ti nàké mēmme. ²² Mōyiisi do náá nweè kpéí ke tú: Kuyie mbo di duonní ku pãānāaanti náaantò kòò nni ndònnè. Di nyíé nho kpeti timou. ²³ Wèè bo yete o kpeti bè bo ò dènne Kuyie nkó benitibè miεke kòò kù. ²⁴ Kuyie mpãānāaanti náam̄bè, kéketénè Sammuyεeri nè o fōnkúò kabe bè nàkému bemou ti mè mbo yèè we kpéí. ²⁵ De kó yewe bo dūi kpéí nke, kè di kake Kuyie nkó metaummè miεke, ke yé kù do náánnè dīi yembè kù naá ndīi mōnni Abarahammu ke tú kù bo dōò mesàà nyibotí imou ketenkè miεke nè o kpéí. ²⁶ Kuyie nduonní ku Bire dīi kpéí nke meketimè, kè dè bo di dōò mesàà nke di teennè kè dīi yóu di dōòri mèè yei.

4

Bè pīímè Pieri nè Isāā ke kpetínnè

¹ Pieri nè Isāā kè bè nkpaá ke náánnè benitibè, kè ikuó nīùbè kó bekótibè nè Sadusiēbe nè tihāāpònti tūi bàa Kuyie ncīētè ti kóo kóti kè bèe tuakéní. ² Kè be miεkee peike Yesu tōrè náámmè benitibè ke tú: Yesu yānté kè becírìbè múnke bo yānté. ³ Kè bèe bè pī nke sós ndè dós kébiíte kè bèe bè kpetínné dikpetíntou kémbaanè dè bo wentémè. ⁴ Bá nè mēmme bèè kèè de kó tināaanti, kè bèmabèe ti yie nkénsū, bè bo ntùòke sikoupísinnūmmù (5000).

⁵ Kè dèe wenté, Sifube kó bekótibè nè dihei kó bekótibè nè ikuó wāābè kè bèe tíi nSedisademmu. ⁶ Kè ikuó nīùti diewè Anni ndè bo nè o cīētè kabe: Kayifu nè Isāā nè Adekisāntiri nè ikuó nīùti diewè cīētè kabe sōmbe, ⁷ kéduós nkè bèe kōtenní Pieri nè Isāā kè bèe bè beke ke dō: We ndi duós mmuwērímú? Nè we nkó diyètiri ndi di ò miékūnnemè?

⁸ Kè Muyaáansààmù piéké Pieri kòo bè nàké ke dō: ⁹ Isidayεeribe kó bekpaātibè nè bekótibè, ti dōò mèè sàà nkuhōkù kpéí nte kè di ti békú ke tú ti nàké dè yīmè kè kù miété. ¹⁰ Benitibè bemou nè Isidayεeribe banténè tūnké weti weti ke do nnè Yesu Kirisi Nansareti kou di baaké wè kudapāātí, kè Kuyie nduós nkòò yānté, wèè kó diyètiri te kòo niti yie mmieté páii ke cómmú di òkè. ¹¹ Yesu di yete wè, Kuyie nnāaanti náá nweè kpéí ke tú:

Bèè maà bè dootóo dīi tārì,

dīi naá ndipūi kó ditārì mómmōnni.

¹² Banténè ke dō nkutenkù kumou miεke òmòu tòu báa na kédeεté, Kuyie nti duós nYesu nwe, wèè ti deεrí.

¹³ Kè bebeémbèe yà Pieri nè Isāã be m̀ðke dii k̄m̀b̀ù̀ kè d̀e b̀e di mediè, nke yé b̀e do yém̀e ke dò mb̀e í bebíí yepáte mediè, b̀e do yé b̀e neitinèm̀e mme Yesu. ¹⁴ B̀e né me nwúóm̀m̀e wèè mieté kòò còm̀m̀ú be borè b̀e í nyà b̀e bo téǹné tì. ¹⁵ Kè b̀eè b̀e dènne ke náké bemáà ke d̀ò: Ti bo yíme benitibè bie? ¹⁶ Sedisademmu k̀obe bem̀ou yému beè d̀òòm̀e tidietì tii, ti báá na ké tì nènni. ¹⁷ Kè ti né d̀ó kè de kó tináànti d̀ake báá pité, ti b̀e kpànnè, ké b̀e bàa kè b̀e ténke báá béinnè òm̀ou Yesu kó diyètìrì.

¹⁸ Kè b̀eè ẁete ké b̀e ỳuní ké mb̀e kpànnè ke tú: Di yo báá kú kè di ẁete keyú Yesu yètìrì òm̀ou borè yoo dí ò nàkè o náànti. ¹⁹ Pieri nè Isāã kè b̀eè b̀e téǹné ke d̀ò: Wénténè di móm̀m̀om̀be Kuyie nyìkè nsa kè d̀e wenni, ti bo yiem̀m̀e dii kpeti keyete Kuyie nkpeti. ²⁰ Tínti báá na ke í mbéi ti yà d̀e nè ti kèè tì.

²¹ Kè bebeémbèe ẁete ké b̀e ỳuní b̀e í nyà b̀e bo yíme ké b̀e puotí, ke yóu, ké b̀e kpànnè, ké b̀e f̀ĩnko, ke yé benitibè bem̀ou do sántím̀e Kuyie nnè d̀èè d̀ò de kpéi. ²² Ke yé kuhù̀kù b̀e miék̀unne kù bie do p̀èètém̀e sipísìnàà.

Yesu t̄õrè m̀om̀e Kuyie ndik̄m̀b̀ù̀

²³ B̀e f̀ĩ ndiì m̀onni Pieri nè Isāã kè b̀e p̀ankèe k̀ete be k̀obe borè, ké b̀e nàké ikuó niùbè kó bekótibè nè bekótibè b̀e b̀e nàké tì. ²⁴ B̀e tì kèè dii m̀onni kéwənné kébántè Kuyie nke d̀ò: Ti Yiè nf̄́ nwèè d̀òò ketenkè nè keĩnkè nè dàmeèrì nè d̀èè kó dimàà bo o mièke. ²⁵ F̀s̄̀ do duó Muyaánsààm̀u ti yà̀rì Dafiti a kóo t̄õnti kòò béi nke d̀ò:

Ba nte kè ibotí mièke cúu?

Ba nte kè yebotè d̀akii

meyei nkpeí ndetetirè?

²⁶ Kè kutenkù yembè baati dikpànni,

kè sikpà̀tibìi wənné

ke kpànnè Kuyie nnè kù t̄ãáté wè.

²⁷ Móm̀mu Edoti nè P̄õnsi Pidati b̀e wənnému dihèi mièke nè bep̀ò̀b̀e nè Isidayeribe ke bo d̀ò meyei nha kóo t̄õnti Yesu a t̄ãáté wè wèè dò mpáíí. ²⁸ D̀e d̀ò a d̀ó t̄inti nè dim̀onni ke tì t̄ãáté. ²⁹ Ti Yiè nwénté b̀e ti kpànnèm̀e, kédúo nha kó bet̄ombè dik̄m̀b̀ù̀ kè b̀e nnáá nha náànti. ³⁰ Benke a w̄erím̀ú kémmiék̀unko bem̀oum̀be, kéndò̀rì tidietì nè mebenkùm̀e nè a kóo t̄õnti Yesu yètìrì wèè dò mpáíí.

³¹ B̀e bántè dii m̀onni Kuyie nkédeè, kè ketenkèe sántè b̀e tikú d̀e kè Muyaánsààm̀u b̀e píe nkè b̀e nnáá Kuyie nnáànti nè dik̄m̀b̀ù̀.

Yesu k̀obe kó mewənním̀e

³² B̀èè kó dimàà do t̄á Yesu kè b̀e nwə mmeyèmm̀e m̀emáà, òm̀ou í ntú ò te o kperè omáà, b̀e do d̀e w̄erím̀mu bem̀ou. ³³ Kè Yesu t̄õrè nnáá mbenitibè nè muw̄erím̀ú Yesu yã̀ntém̀e, kè Kuyie mb̀e

bonè ke bè dòòri mesàà. ³⁴ Òmòù í mmónnì dèmarè be mièke, bèè màke depaa nyoo sicẽĩ kè bè ndè fiiti ke touní idíítí ³⁵ ke duó nYesu tårè kè bè toti bá wè dè ò bèkúmè.

³⁶ Onìti mòù kè bè ò tu Sosefu Defii kó kuwuò kou, kè bè ò peité Sipiri kó kutempè mmièke, kè Yesu tårè ò yu ke dò: Tikõnyauti yìè. Nè be kó tináàntì Bannabaasi. ³⁷ Kòo fité o paku kètóní idíítí kè í duó nYesu tårè.

5

Ananniyaasi nè o pokù Safidaa

¹ Ananniyaasi nè o pokù Safidaa kè be múnkèe fité be paku, ² kèyaate kèsònnè, kòo ñkòrinè isonyi ke bo duó nYesu tårè kòo pokù yé. ³ Kè Pierii o beke ke dò: Ananniyaasi! Dè dòmme kàa yóu kè dibòò da ta kàa souté Muyaánsààmù, ke fité a paku ke yààte idíítí ke sònnè? ⁴ A í kù fité dii mònñi kè kù í tú a kòkàà? A kù fité dii mònñi ke í nte idíítáà? Dè dòmme kàa yóu kè meyèmmè memme da ta? Dè í tú benìtibè mbe a soutémè, a souté Kuyie nku.

⁵ Kè Ananniyaasii kèè tii náàntì kèdo kékú. Kè benìtibèe dè kèè kè kufõwáá mbè pĩ mmediè. ⁶ Kè bedapàmbèe íté kòò tùóté kékote kékũnné.

⁷ Kè dè mmòke tewebiètè mefitímè mètààti kòo pokù taroo bá ò í yé dèè dòò. ⁸ Kè Pierii ò beke ke dò: Di fité di paku i ndíítí nyià? Kòò dò: Èè inyì.

⁹ Kè Pieri dò: Dè dòmme kè di dàke ke bo yááké Muyaánsààmù? Nte bèè kũnné a dòu ke bo dibòò ke bo da tùóté.

¹⁰ Kòò pànkèe do Pieri ìkè kékú. Kè bedapàmbèe taroo ke sò nhò ku, kè bèe ò tùóté kékote kékũnné kèpéennè o dòu. ¹¹ Kè kufõwáá mpĩ Kirisi kòbe nè bèè kó dimàà ti kèè.

Yesu tårè dòòmè tidietì péu

¹² Yesu kòbe do wẽrĩmu meyèmmè memàà, ke tiku Sodomòo fikku mièke, kè Yesu tårè dòòri tidietì péu. ¹³ Bá betòbè í ndáátí ke bo bè wẽrĩnénè kè benìtibè mbè sántí. ¹⁴ Bèè tá ti Yiè nYesu benitidaabè nè benitipòbè kè bè nyéúítí ke sũũnko. ¹⁵ Kè benitibè ntouní bemuòmbè nè be mièti nè be tãĩ ke dàũnko kuce nùù, kè Pieri bo mpènké kòo fènkù dátínné be mièke òmòù. ¹⁶ Kè Sedisademmu kó sihekésí kòbe ntouní bemuòmbè nè yebòkè ta bè, bemòu kè bèe miéte.

Bè fèũmmè Yesu tårè

¹⁷ Ikuó nùùti dièwè nè o kòbe Sadusĩèbe kè bèe íté nè kemieke, ¹⁸ kèpĩ nYesu tårè kékpetínné dikpetíntou. ¹⁹ Keyènkè mònñi kè Kuyie ntõnni kòtení kékpeté dikpetíntou kó yecàkè kè bè dènne, kè bè nàké ke dò: ²⁰ Kòtenè Kuyie ncĩètè kènnáa mbenitibè mufòmmu kó tináàntì.

21 Kè bèe yie nkékote dikünweñni sèi Kuyie ncīētè, ke nnáá nKuyie nnáañti.

Kè ikuó niùti diewè nè o kabe kè bèe yú bebeémbè nè Sifube kó bekótibè kētō nkè bè bo yúní Yesu tōrè dikpetíntou. 22 Kè tihāāpònti kote ké bè mǎnté, kēwēténí ké bè nàké ke dō: 23 Ti sá ndikpetíntou kpetímu táu kè tihāāpònti bàa, kè ti kpeté ke ta ti me nyí yà òmǎu.

24 Kè dèe di tihāāpònti tì bàa Kuyie ncīētè kóo kótì nè ikuó niùti diewè kè bèe mǎnté de kó tináañti tu mù. 25 De mǎnni kòo mǎuu kǎtení ké bè nàké ke dō: Di me nkpetínné bèe nitibè bo Kuyie ncīētè ke náá nKuyie nnáañti.

26 Kè tihāāpònti kóo kótii neinè o tōmbè kè bèe bè pīñní meyoðmmè ke yé bè do déme benitibè yàa bo bè bùótímè yetárè kékuo. 27 Kè bèe bè kǎtenè bebeémbè borè kè ikuó niùti diewèe be beke ke dō: 28 Ti di nàkému ke tú: Di bá nnáá nhoniti yie nkpeí. Dè dòmmè kè di pité de kó tináañti Sedisademma omǎu miéke, ke dó dè ndò tū te kè bè ò kùo?

29 Pieri nè Yesu tōrè teyè kè bèe bè tēñné ke dō: Ti dò nkéyie Kuyie nkpeti nti kè dèe pēēté benitibè kpeti. 30 Kuyie nti yembè do tū nkù kuù te kè Yesu yǎnté wenwe, di baaké wè kudapāāti kòo kùo. 31 Kuyie nwe ndéúkunnè kòo dǎò okpààti, Odeetíwè, kè Isidayeribe bo ceete kè Kuyie mbè cíé mbe yei. 32 Ti ti nyé kè Muyaánsààmù tì yé mummu Kuyie duó mmù bèe yie nku náañti.

33 Bebeémbè tì kèè dìi mǎnni kè be miéke peike, kè bè ndó kékuo Yesu tōrè. 34 Kè Fadisīe mǎu dè bo kòo yètiri tu Kamadiyeri kòo yé Kuyie nkuó mesàa nkè benitibè ò dé, kòo ité kéduó nkè bèe mu ndenne Yesu tōrè. 35 Kòo béi nke dō: Isidayeribe, dǎnnè meyoðmmè benitibè bie. 36 Dè í mǎnte oniti mǎu ānnémè kè bè ò tu Tedaasi kòo yèmmè ndo nhò tú òmǎu, kè benitibè sikǎusinàa (400) nhò tū. Kè bèe ò kùo kè bèe cíété kè dè dèè. 37 De kó difōnkúò kè Sidaasi Kadidee kouu ānné, kè kunitisūkùu ò tūnnè kòo múнке kú kè bèe cíété. 38 N di náámmu di ténke bá ndake benitibè bie nkpeti, kè be tōmmú bè pī mmù tú benitibè kōmu mmu mù yóó deèmu. 39 Kè mù me ntú Kuyie nkōmu mmu di báá na ké mù pàa. Dǎnnè meyoðmmè kè di báá dokénè Kuyie.

40 Kè bèe yie nho kpeti ke yúní Yesu tōrè kéduó nkè bèe yè puotí yedá kè bè dō yè ténke bá nnáá nYesu kpéi kédeè ké yè fīnko. 41 Kè Yesu tōrèe ité bebeémbè borè nè kuyeñnaatí, ke yé Kuyie nsómmè bè mǎnnè bèe bè fēū nYesu kó diyètiri kpéi. 42 Kè bè nsaké yewe yemǎu Kuyie ncīētè nè sicéí miéke ke náá nTináañsààti Yesu Kirisi Odeetíwè kpeti.

6

Yesu kɔbe tããtè bè bèyiekè

¹ De m̀nni kè Yesu kɔbɛɛ sũũ nkè Sifube bèè nàá nkèrèkì kè bè nkpannè Sifube bèè nàá nhebedee ke tú: Di í toti ti kó bekúpobè mudii mesàà. ² Kè Yesu tǝrè tɛpíítè nè yèdèè tíí nYesu kɔbe tǝnni, ké bè nàké ke d̀: Dè í wenni ti bo yóumè Kuyie nnáànti kéndakènè mudii kó mutotimù. ³ Tããtènè di mieke benitibè bèyiekè, bèè borime wenni, kè Muyaánsààmù bè piéké, kè bè m̀ke mecii, kè tí bè duó nde kó mutǝmmù. ⁴ De m̀nni kè ti péte mefiè nke mbáá nKuyie nke nnáá ku náànti.

⁵ Kè Yesu kɔbe tǝnni yie nde kó tináànti kètããtè Etienni wèè tá Kuyie mmesàà kè Muyaánsààmù ò piéké nè Fidipu nè Podokǝ nè Nikannǝ nè Timǝ nè Padimenaà nè Nikodaa Āntiyosi èi kou wèè do tũ nSifube kó kuwedǝunce, ⁶ ké bè kǝtenè Yesu tǝrè borè, kè yèè nǝó nye nǝu be ìnkè kébántè Kuyie mbe kpéi.

⁷ Kè Kuyie nnáànti dǝke mpitírí, kè Yesu kɔbe nsũũnko Sedisadɛmmu mieke, kè ikuó nìùbè péuu yie nkéntá Yesu.

Bè pǝmmè Etienni

⁸ Kè Kuyie nni mbonè Etienni kóò duó mmuwǝrímù kòò ndǝari tidietì nè mebenkùmè càmmè benitibè cuokè. ⁹ Kè sifube bèè do kǝri kutiintouku bè tú kù tidaati bè fii nti kǝku nè Sifube tǝbè, Sidenni èi kɔbe, Adekisǝntiri èi kɔbe, Sidisii nè Asii ekè kɔbe kè bèè yete Etienni kpèti ké nhò nèìnè. ¹⁰ Bè me nyí nhò na ke yè ò do náannèmè mecii Muyaánsààmù ò duó mmè. ¹¹ Kè bèè yóu keyietí benitibè kè bè d̀: Ti kèèmu ò sǝámmè Mǝyiisi nè Kuyie. ¹² Kè bèè íi mbenitibè mieke, dihei kó bekótíbè nè ikuó wǝábè, kè bèè pǝ nhEtienni kóò kǝtenè bebeéndiebè borè, ¹³ kénneínè benitibè kè bèè souté ke d̀: Onitì yie nsǝá nKuyie nǝfètè nte ke sǝánnè Mǝyiisi kó ikuó. ¹⁴ Ti kèèmu kòò tu Yesu Nansarèti kou bo pǝnte Kuyie nǝfètè kéceete Mǝyiisi dǝú nyii kuó.

¹⁵ Kè dibeéntǝnni dierì nwúó nhEtienni kòò ìkè cèète ke d̀ Kuyie ntǝnni kǝke.

7

Etienni nàké tì

¹ Kè Ikuó niùtì diɛwèè beke Etienni ke d̀: Bè nàá mǝmmuǝ nwaà? ² Kè Etiennii béi nke d̀: N tebíi nè n cicebè kénntènè kékeè, Kuyie nnè ku kó tikpetì kuù do benke kumáà ti yààri Abarahammu ò kpáá bo dii m̀nni Mesopotamii ke mu nyí kò Anaa, ³ kóò nàké ke d̀: Yóu a cǝfètè kɔbe nè a èi kékǝte dihei n yóó da benke di. ⁴ Memme kè Abarahammu íté Kandee kékò Anaa, kòò cicee kú. Kè Kuyie nhò sǝónnènni di mè mbo dii èi mieke yie. ⁵ Kuyie nyí nhò duó nkètenkè deborè bá sámǝp, ke né ò nàké ke d̀ kù bo ò duó nde kó dihei kò yaabí di tieke ke

só nhò nyí m̀ə̀kə dəbirɛ. ⁶ K̀ə̀ Kuyie nhò ǹə̀kə kɛ d̀: A yàb́i bo k̀ə̀tɛ bɛtə̀bè c̀iɛ k̀ə̀nàá ntidaat̀i k̀ə̀ b̀ɛɛ ì f̀éũ nyɛbie sikə̀us̀ìnàà (400) miɛkɛ. ⁷ K̀ə̀ n f̀éũ ndɛ k̀ó bɛǹit̀ibè k̀ə̀ ì ìt̀ɛ kɛ p̀ĩ n t̀ómmú diɛ ndi nhɛi miɛkɛ. ⁸ K̀ə̀ Kuyie ntaunnè kumáà Abarahammu kɛ d̀ b̀ɛ ncāmm̀. Mɛ̀m̀mɛ k̀ə̀ Abarahammu pɛit̀ɛ Isaki k̀óò cānt̀ɛ diyie niĩnni yiè, k̀ə̀ b̀ɛɛ mɛ nsə̀ot̀ɛ. K̀ə̀ Isakii pɛit̀ɛ Sakə̀bu k̀óò cānt̀ɛ k̀ə̀ Sakə̀buu cāmm̀ú ti yàar̀ibè tɛp̀it̀ɛ ǹɛ̀ b̀ɛ̀d̀ɛ̀b̀ɛ̀.

⁹ K̀ə̀ ti yàar̀ibè miɛkɛ mp̀ɛ̀i bɛ t̀ɛ̀bitɛ Sosefu, k̀ə̀ b̀ɛɛ ò fit̀ɛ k̀òò bo naá nkudaak̀ú Esibiti miɛkɛ. ¹⁰ K̀ə̀ Kuyie mɛ nni nhò bonè, k̀òò dɛ̀r̀i k̀óò dùs̀ mmə̀ciũ nk̀òò kp̀àat̀i ò p̀éns̀ir̀i, k̀óò dùs̀ nho c̀ìt̀ɛ̀t̀ɛ tɛm̀ə̀u k̀òò mbaké. ¹¹ K̀ə̀ dik̀onǹi dier̀i tanǹi Esibiti om̀ə̀u ǹɛ̀ Kannahā́ k̀ə̀ d̀ɛ̀ nyó̀u, bá ti yembè í mp̀ɛ̀t̀ɛ̀ b̀ɛ̀ bo di mù. ¹² K̀ə̀ Sakə̀buu keè tidiiti bom̀ɛ̀ Esibiti k̀ét̀ɔ̀ nti yàar̀ibè m̀ekɛtim̀ɛ̀. ¹³ K̀ə̀ b̀ɛɛ ẁɛ̀tɛ mɛ̀d̀ér̀im̀ɛ̀ k̀ə̀ Sosefuu b̀ɛ̀ bɛnke omáà, k̀òò kp̀àat̀i bant̀ɛ̀ ò k̀ə̀bɛ t̀ú b̀ɛ̀. ¹⁴ K̀ə̀ Sosefuu t̀ɔ̀ nk̀ə̀ b̀ɛ̀ bo ỳuǹi o c̀icɛ Sakə̀bu ǹɛ̀ o c̀ìt̀ɛ̀t̀ɛ̀ k̀ə̀bɛ bɛm̀ə̀u sip̀is̀iyiek̀ə̀ ǹɛ̀ b̀ɛ̀ǹũmm̀. ¹⁵ Mɛ̀m̀mɛ k̀ə̀ b̀ɛɛ k̀ò nhEsibiti Sakə̀bu dɛ nku, k̀ə̀ ti yembè m̀uǹkɛ dɛ nku. ¹⁶ K̀ə̀ b̀ɛɛ b̀ɛ̀ t̀ɔ̀ k̀ékũnnè Sisemmu Abarahammu do dont̀ɛ̀ k̀ù̀u f̀ɔ̀ti ǹɛ̀ idiit̀i Emə̀ bí borè.

¹⁷ K̀ə̀ d̀ɛ̀ɛ tuə̀kɛ Kuyie ndo ǹə̀kə̀ t̀i Abarahammu ti bo d̀ə̀m̀ɛ̀, k̀ə̀ ti k̀ó kubot̀i sũũ mmɛ̀diè Esibiti miɛkɛ. ¹⁸ K̀òò kp̀àat̀i p̀anwè m̀ə̀u buot̀ɛ̀ wèè í ỳé Sosefu, ¹⁹ k̀ényó̀u mɛ̀diè nke sɛ̀nǹinnɛ ti yembè, k̀é n dùò nk̀ə̀ b̀ɛ̀ mbuə̀nko bɛ bí k̀ə̀ ì k̀ə̀. ²⁰ Dɛ̀ m̀onǹi ndi b̀ɛ̀ pɛit̀ɛ̀m̀ɛ̀ Mə̀yiisi k̀òò nweni, k̀ə̀ Kuyie nni nhò d̀á, k̀ə̀ b̀ɛ̀ nhò ỳuə̀ri o c̀icɛ c̀ìt̀ɛ̀t̀ɛ̀ miɛkɛ, k̀òò mmə̀kɛ bɛt̀ə̀ā̀b̀ɛ̀ b̀ɛ̀t̀ā̀ā̀ti ²¹ k̀ə̀ b̀ɛɛ ò b̀ə̀nt̀óò, k̀ə̀ Esibiti k̀óò kp̀àat̀i k̀óò sap̀àà nhò t̀uot̀ɛ̀ k̀é nhò ỳuə̀ri kɛ d̀ò nho bire m̀ómmə̀ndɛ. ²² K̀ə̀ Mə̀yiisi beb̀i Esibiti k̀ó mɛ̀ciũ mmɛ̀m̀ə̀u k̀énnə̀ mmut̀ə̀mm̀ú kɛ ỳé tináànt̀i.

²³ Ò t̀uə̀kɛ dii m̀onǹi yɛbie nsip̀is̀ìnàà k̀ét̀ā̀ā̀t̀ɛ̀ k̀ékə̀tɛ kɛ bo yà o k̀ə̀bɛ Isidayɛɛribɛ, ²⁴ k̀éns̀ó Esibiti kou puot̀i Isidayɛɛribɛ kou, k̀òò k̀onnè o bot̀i kou, k̀épot̀ɛ̀ Esibiti kou k̀ékuə̀. ²⁵ K̀òò ỳem̀mɛ ñd̀ò nho k̀ə̀bɛ bo bant̀ɛ̀ Kuyie nyóò dùs̀mm̀ɛ̀ k̀ə̀ wèè b̀ɛ̀ dɛɛt̀ɛ̀. B̀ɛ̀ mɛ nyí mbant̀ɛ̀. ²⁶ K̀ə̀ d̀ɛ̀ɛ went̀ɛ̀ k̀òò t̀ó ns̀ó Isidayɛɛribɛ máà kp̀à, k̀òò mbè p̀àat̀i kɛ d̀: N k̀ə̀bɛ d̀ɛ̀ ỳimɛ k̀ə̀ di kp̀a d̀ĩndi kubot̀i k̀umáà k̀ə̀bɛ? ²⁷ Wèè do d̀á k̀ə̀nə̀ ot̀ə̀u k̀òò baə̀o kɛ d̀: Wɛ̀ nda p̀ĩ ntikp̀at̀i k̀aa bo nti bek̀uǹɛ̀? ²⁸ A d̀á k̀é n kuə̀ a wèe k̀uə̀m̀ɛ̀ m̀mɛ Esibiti kouà? ²⁹ K̀ə̀ Mə̀yiisi t̀i k̀èè k̀écoké k̀ékə̀tɛ Mandiyā́ k̀ó kɛtenk̀ə̀ k̀é nke mbo k̀émə̀otɛ ibi ìd̀éi.

³⁰ Yɛbie sip̀is̀ìnàà k̀ó dif̀ə̀nk̀úò k̀ə̀ Kuyie ntōnǹi k̀ə̀tɛǹi o borè Sinaii k̀ó dit̀ar̀i také, dikp̀àà cuok̀ə̀ dif̀ə̀p̀èu mar̀i miɛkɛ k̀ə̀ di c̀ə̀u. ³¹ K̀ə̀ Mə̀yiisi d̀ɛ̀ yà k̀ə̀ d̀ɛ̀ɛ ò di k̀òò nt̀ə̀ə̀nt̀oo kɛ bo d̀ə̀kɛ wént̀ɛ̀, k̀ékeè ti Yiè nKuyie ntamm̀ɛ̀ k̀ə̀ m̀ɛ̀ tu: ³² M̀iũ tu Kuyie nha yembè Abarahammu, Isaki ǹɛ̀ Sakə̀bu b̀ɛ̀ do t̀ũ nk̀ú, k̀ə̀ Mə̀yiisi k̀ə̀nt̀i ñhau ò ì ndáat̀i k̀éwént̀ɛ̀. ³³ K̀ə̀ Ti Yiè nKuyie nhò ǹə̀kə̀ kɛ d̀:

Deíte a neùtì a cómmú kèè tenkè tú Kuyie nkàke nke. ³⁴ N yà n kó ibí fěũrìmè mmε Esibiti èi miεke, ke kèè i dabuò nke cùténì ke bo ì δεετέ ke yóó da tō nhEsibiti.

³⁵ Mɔyĩisi Isidayεεribe do yete wè ke dò: We nda pĩ ntikpàti kàa ti bekùnè, Kuyie nwète ke we ntõnní kòo naá mbe kóo kpààti, be δεετίwè nè Kuyie ntõnnì ò do yà dì difāpèù miεke dì kó meteèmmè. ³⁶ Weè bè dènne tidaati miεke, ke dòò tidietì Esibiti miεke nè dàμέèrì wũōwè miεke nè dikpàà miεke yebie nsipísìnàà. ³⁷ Weè do bè nàké ke dò: Kuyie mbo di duønní ku pāānāāntì nāāntò mǎu, di botí kou, kòo nni ndòmè. ³⁸ Weè do bonè Isidayεεribe ti yembè dikpàà cuokè bè do tíkù dè Sinaii tārì, kè Kuyie ntõnnì ò nāānnè, Kuyie nwe nduó mmufòmму kó tināāntì, kòò tì nti tũo.

³⁹ Kè ti yembèe yete o kpɛti kóò bàào kéndó kέwēte Esibiti. ⁴⁰ Ke náké Anɔ ke dò: Ti í yé tì tũòkení Mɔyĩisi wèè ti dènnení Esibiti. Tí dǎò Kuyie nkùù nti dònne. ⁴¹ Kè bèe dǎò mesɔ nkè dè ndò nkunaabiiku, kè bèe kù fié iwũō, kényānku nè bè dǎò dè be mómmɔmbe de kpéi. ⁴² Mémme kè Kuyie mbè yóu kè bè mbáá ndiyiè nè otānkù nè siwāā, kéndònnè tì wārimè Kuyie mpāānāāntì nāāntò pátiri miεke ke tú:

Isidayεεribe,

di do n feumu iwũō yebie nsipísìnàà

di do dǎò yè dikpàà miεkaà?

⁴³ Di do dǎò dibǎò Mǎdǎki tenkaanìtè nte

nè Defāā kó tεwātè kè nde báá.

Deè te kè n yóó di denne

ke di pēē mBabidōnni.

⁴⁴ Ti yembè do mǎke Kuyie nkó ditou ndi dikpàà cuokè, Mɔyĩisi do dǎò dì kè di ndòmne Kuyie nyē nwèe dì dǎò kè di ndòmne kù do dì nhò benke kè di ndòmne. ⁴⁵ Kè bè ndi tǎuti kè Sosuwee yàà bè tanné dihei Kuyie ndo bèti dii miεke bèè í kù tũ. Kè di mbo kētuokenè Dafiti kó dimōnnì. ⁴⁶ Kòò dò: Ò bo maá Kuyie nSakɔbu do tũ nkù tεcīētè ke yé kù ò dǎòmè mesàà. ⁴⁷ Nè memme kòo bire Sodomɔ weè né kù maá tεcīētè.

⁴⁸ Kuyie nkùù bo keĩnkè kù í ā benitibè maá sìl cēĩ miεke, Kuyie mpāānāāntì nāāntò béimmu ke yĩ: ⁴⁹ Kuyie ntu:

Keĩnkè tu n kpààtikārì,

kè ketenkè tu n nacèdaānnì.

Ɔndi bòrì ndi n dò nkéom̄p̄emè?

⁵⁰ Dè í tú mũ dè dǎò demǎuà?

⁵¹ Kè Etiennii sǎoté kébéi nke dò: Di to yeè kpeñnì di yembè kpɛye do dòmne, di í dǎo kέkeè Kuyie nkɛti, ke yetírì Muyaānsàāmù yē mmù sǎā. ⁵² Di yembè do fěũmmu Kuyie mpāānāāntì nāānbè bemǎu, kékuɔ bèè nāá nhowenniwe

kõrinímè, kòò kòtèní, kè di ò fité koò kùò. ⁵³ Kuyie ntõrè di duúmmu Kuyie nkó ikuó bá di í yie nke ì tũnne.

Bè bùótímè Etienni yetárè ke kùò

⁵⁴ Kè bebeémbèe tì kèè kè be miéke peike Etienni kè bèe maá nyèbiè nEtienni kpéí. ⁵⁵ Kè Muyaánsààmù mpiéké Etienni kòò bùò keñkè, kèyà Kuyie nkó tikpeti kè Yesu cómmú Kuyie mbakù youú. ⁵⁶ Kòò b́í nke d̀: Keñkè kpetému kè n wùò nOnitìbire kè dè còrímmú Kuyie mbakù youú.

⁵⁷ Kè bèe pi be to kéwekii mediè, kébunnóò bemou o bíékè. ⁵⁸ Kóò dènnè diheì mànkù kòò bùótí yetárè kébanne be yààti odapàà mmòù kòò yètìrì tu Sòori. ⁵⁹ Kè bè mbuati Etienni yetárè, kòò bántè Kuyie nke d̀: N Yiè nYesu còuté n wènnì.

⁶⁰ Kédeè kèdo kénínkú kèpíéké ke d̀: N Yiè mbáá bè yietí be yei!

Ò b́í mmemme kékú.

8

¹ Sòori do wèínèmu bèè kòù Etienni.

Bè fèũmmè Kirisi kabe

De kó diyie kè bèe fèũ nKirisi kabe Sedisadèmmu miéke. Kè bèe ciété bemou kékote Sudee nè Sammarii kó ketenkè kè Yesu tõrè yeè máá nkpaá. ² Bèè dé Kuyie nkè bèe kũnné Etienni kékómmú o kũũ mmèdiè.

³ Kè Sòori nkòrì Kirisi kabe cèí ke pĩ mbenitidaabè nè benitipòbè ke kpeti.

Fidipu nàkémè Tináansààti Sammarii

⁴ Bèè ciété kè bè nkòrì yehekè yemou ke náante Tináansààti. ⁵ Kè Fidipuu kote Sammarii kó diheì mari ké bè nàké Kirisi kpéí. ⁶ Kè benitibè bemouu yie, kénkémmú o náàntì, ke wúó nhò d̀d̀rimè tidietì. ⁷ Kè yebokè kuò nke yie benitibè miéke, kè tihùùtì péu nè yecíè nkè dè mièrí. ⁸ Kè kuyènaati diekù r̀bo de kó diheì miéke.

⁹ Ke s̀ nhonitì m̀ù dè bo kòò yètìrì tu Simòò, kòò níí ndòori tidietì kè dèe di Sammarii kabe, kòò yèmmè r̀dò nhò tú òmòù. ¹⁰ Kè benitibè nhò tũ, nyibí nè bekótibè ke tú onitì yie mmòke Kuyie nkó muwèrímu diemù.

¹¹ Bè do ò tũ nke yé ò d̀d̀rimè tidietì s̀á. ¹² Bè yie ndii m̀nni kéntá Fidipu bè nàá ntii náansààti, Kuyie nkpaàtiyuu kpeti, nè Yesu kó diyètìrì kè bèe bè ànné bàtèmmù benitidaabè nè benitipòbè. ¹³ Kè Simòò múnkèe yie nkéntá Yesu kè bèe ò ànné bàtèmmù kòò mbonè Fidipu ke wúó nho d̀d̀rimè tidietì nè mèd̀d̀rimè càmmè kè dèe ò dí.

14 Yesu tõrè yèè bo Sedisademma miεke kè yèè keè Sammarii kabe yiemme Yesu, kè bè duónko Pieri nè Isāā. 15 Kè bèe tuokoo kè bè bántènè Kuyie nkè bè bo pété Muyaánsààmù. 16 Ke yé mù mu ndo í cùténimè be kóò mǎù ìnkè, bè do bè ànné bàtémù nè Yesu kó diyètìrì máà ndi. 17 Pieri nè Isāā kè bèe bè nõó nsinòu kè bèe pété Muyaánsààmù.

18 Kè Simoo yà bè bè nõómmè sinòu kè Muyaánsààmù cùténì kètónì idíítì ke dò: 19 N duónnè de kó muwèrímù, kè n nõó nwè sinòu wèe pété Muyaánsààmù.

20 Kè Pierii ò nàké ke dò: Feti nè a díítì, ke yé a yèmmè dòmmè bè do nKuyie nkó dipānni nè idíítì. 21 A í kóké de kó mutómmù miεke, a báá pété de kó dipānni, ke yé a toti mèè yèmmè í wennimè. 22 Yóu meyèmmè yeime kéceete kémoo Kuyie mmεcífèmmè kè dè naati kù da cífè nha toti mèè yèmmè yeime. 23 M bantému ke dò nha moke meyèmmè yeime ke tú meyi nkó kudaakù.

24 Kè Simoo náké Pieri nè Isāā ke dò: Di mómmombe bántènè ti Yiè nKuyie n kpéi nkè di nàké tì bá n tuokeni.

25 Pieri nè Isāā kè bèe náké bè yà dè ke náké Tináansààti kédeè, kénwèti Sedisademma ke náantoo Tináansààti Sammarii kó yehékè péu yèè tákèné kuce.

Fidipu nè Etiopii kou

26 Ke Kuyie ntōnni náké Fidipu ke dò: Íté kékote diyie yie kèè bíkè. Sedisademma kó kuce, kùù yie dikpàà cuokè ke kōrinè Kasaa.

27 Kè Fidipuu íté kékote káyà Etiopii èi kóo nitipokpààti Kāndaasi kpààticífètè kóo kótì. Bè do ò fòntemu kòo mbaa tikpàti. Dè do sǎ nhò boní Sedisademma nwe ke kūnti o cie, 28 ke kari o naāsāntè miεke ke kaà nKuyie mpāānāāntì nāāntò Esaii kó dipátiri. 29 Kè Muyaánsààmù náké Fidipu ke dò: Kétóo kéninte de kó tenaasāntè.

30 Kè Fidipuu coké kètóónkoo, kékeè ò kàammè Kuyie mpāānāāntì nāāntò kó dipátiri, kòo ò beke ke dò: A banté a kaà ntàà? 31 Kòo ténne Fidipu ke dò: M bo yime kébanté kòò mǎù í n nàké tì tu mù? Kéduó nkè Fidipuu deko o naāsāntè miεke kékari kóò pèennè. 32 Ò do kaà nti nāāntì tu:

Ò do dò nfepièfè bè kōrinè fènfè mukòù,

dipebii bè kēi dìi cìti kè dì cíféké,

ò í ààte o nùù.

33 Ke kékūnne omáà kè bè ò sènkèrì, kòò dòò bè do í dò nkóò dòò dè, òmòù báá na kénáké o wuò nna ndómmè. Ke yé bè ò kùòmèmu ketenkè ìnkè.

³⁴ Kè de kóo ãpònkótii beke Fidipu ke dò: N da báámmu n náké, Kuyie mpãñáànti náàntò nàá nhomáà kpéíináà kòò mǎu kpéí?

³⁵ De mǎnni kè Fidipuu ò tũntè de kó tináànti, kóò náké Tináànsààti, Yesu kpeti. ³⁶ Kè bè nkéri kétuàke menie mmamè, kè weè niti dò: Nte menie, bá ndiítí a bo nhãnnémè bàtémǎmù? [³⁷ Kè Fidipu dò: Kàa tá nè a yèmmè mǎmǎu dè í yóu. Kòò dò: N támu ke dò nYesu Kirisi tu Kuyie mBire.]

³⁸ Kòo cónné tenaasãntè kè bèe ta menie mmieke bedé, kè Fidipuu ò ãnné bàtémǎmù. ³⁹ Bè yènní dii mǎnni menie mmieke, kè Muyaánsààmùu túóté Fidipu, kè weè niti ò mǎntóo, kénsàké o ce nè kuyènaatí. ⁴⁰ Kè Fidipu nyóó daate ke bo Asoo, késòoté kénnáantoo Tináànsààti yehékè yemǎu ke yàa tuàkenè Sesadee.

9

Sõari cèètemè

(Yesu Tõrè 22:6-16, 26:12-18)

¹ De kó yemǎrè kè Sõari baa kraá fèũnko Yesu kǎbe ke bè kòu, kékote ikuó niùti diewè borè, ² kóò beke yepáte ke bo kote Damaasi kó titiíntouti, kèpímmú Yesu kǎbe benitidaabè nè benitipòbè kéboú kékònnè Sedisademmu.

³ Mèmmè kòò nkéri kèhautóo Damaasi ké nyóó daate kè kuwenniku makù cùténí o ìnkè ke pĩnti. ⁴ Kòo do ketenkè, kèkeè metammè mamè kè mè tu: Sõari, Sõari, dè yĩme kàa nfèũnko? ⁵ Kè Sõarii beke ke dò: Fí nwe nni nwe kè mèe ò tèínné ke dò: Mí nYesu nwe a fèũnkómè. ⁶ A né íté kéta dihei kè bè da náké a dò nkédòòmè.

⁷ Bèè ò neínè kè bèe keè metammè bè me nyí nyà wèè náá, kè dèe bè di kè bè ndò nyúóó. ⁸ Kè Sõarii íténi kèwénté ò í nna kèyà dèmarè, kè bèe ò dète kékòtenè Damaasi. ⁹ Kòo mbo, ke dò yewe yètàãti bá ò í wúó, nhò í yo, nhò me nyí yò.

¹⁰ Ke ś nYesu kou mǎu dè bo kòo yètiri tu Ananniyaasi, kè Kuyie nhò yu ke dò: Ananniyaasi! Kòò dò: N Yiè nte mí! ¹¹ Kè kùu ò náké ke dò: Íté kékote kuce bè tu kù kuce kùu sié, Sudaasi cìètè, kèbeke bè tú wè Sõari Taasi kou, kòò m bàá. ¹² Kè nh ò benke òmǎu kòo yètiri tu Ananniyaasi, kòò kàtoo kòò nòò sinǎu ke bántè Kuyie nkòò bo wète kèwénté. ¹³ Kè Ananniyaasii béi nke dò: N Yiè! Benitibè péu n nákému de kóo niti dòò mèè yei nha kǎbe Sedisademmu mieke. ¹⁴ Kè ikuó niùbè kó bekótíbè ò duó ndinùu kòò bo pĩmmú bèè tu a kǎbe kéboú. ¹⁵ Kè ti Yiè nhò náké ke dò: Kote kè mí ò tàáté kòò bo náké n kpéi nyebotè nè bekpààtibè nè Isidayeribe. ¹⁶ N yóó ò benkemmu ò dò nkéfèüté mèè botí n kpéi.

17 Kè Ananniyaasii kate kénóó sinou Sõari ñnkè ke dò: N tebite Sõari! Ti Yiè nwèè da benke omáa kuce weè n tōnní kaa bo wēte kēwénté kè Muyaánsààmù da píe.

18 De mǎnni kè dèmarèe yenni o nuò ke donnè yeyĩnyíéékè kèdo, kòò wēte kēwénté, kè bèe ò ànné bàtém̀m̀. 19 Kòò di, kēwēte kēpété muwērím̀.

Sõari nàkémè Yesu kpéi Damaasi

Kòò nkpaá Damaasi ke dò yewe sánpó ke bonè Yesu kàbe. 20 Ke pánke nnáá titíintouti mièke Yesu tùmè Kuyie mBire. 21 Kè dèe di bèè kó dimàà ti kèè kè bè ntú: Dè í do nwèè do fēũnko wènwè Yesu kàbe Sedisademmaa? Ò í kàtení ke bo bè pĩr̀m̀m̀mu kèboú kédúó nyikuó niùbàà?

22 Kè Sõari dake ñkpénkú Kuyie nnáànti mièke, ke náá nSifube bèè bo Damaasi mièke Yesu tùmè Kirisi.

23 Kè dèe yíé kém̀onte sánpó kè Sifubee dake ke bo kuò Sõari, 24 kèmbaa yebòrè keyènkè nè kuyie nkè dè bo yie nkè bèè ò kùò. 25 Kè Yesu kàbee ò tuóté nè dimámm̀yáà keyènkè makè késée nkuduotí.

Sõari wènném̀m̀è Yesu tōrè

26 Kè Sõarii tuòke Sedisademma kéndó kēwènnénè Yesu kàbe, kè bè nhò dé, bè í ntá ke dò nhò mènke còuté Yesu. 27 Kè Bannabaasii ò niité Yesu tōrè borè, kè bè nàké ò yà mèè botí ti Yiè nnè ti Yiè nhò nàké ti, nè ò nàké mèè botí ti Yiè nkpeí Damaasi mièke nè dikòmbùò. 28 Kè bèe ò còuté, kè bè nwè nke ceñti Sedisademma ke náá nYesu kpéi nè dikòmbùò. 29 Kòò múnke nnáá Sifube bèè náá kereki, kè bè nèi kè bè nwanti ke bo ò kùò. 30 Kòò kàbee ti kèè, kòò kàtenè Sesadee kòò bo kò nTaasi.

31 De kó yemàrè mièke Kirisi kàbe bèè bo Sudee nè Kadidee nè Sammarii de kó itempè mmieke kè bèe om̀pè, kénkpénkú Kuyie nnáànti mièke ke sũũnko kè Muyaánsààmù bè bonè.

Pieri mièkùnnem̀m̀è Endee

32 Kè Pieri ñceñti tipíiti timou ke síete Yesu kàbe, kékate Didaa èi kàbe borè. 33 Ke nsó nhoniti m̀ou bè tú wè Endee náa kuhòkù, yebie nyèni ke d̀ou. 34 Kè Pierii ò nàké ke d̀ò: Endee Yesu Kirisi da mièkùnnem̀mu! Íté kètúóté a d̀ou!

Dènde bàmbà nkòò íté. 35 Kè Didaa èi kàbe bemou nè Sanou èi kó kutempè nkàbe kè bèe ò yà kèyie nYesu.

Pieri fòukùnnem̀m̀è Dòrikaasi

36 Onítipòkù m̀ou weè do bo Sopee kòò yètiri tu: Tabitaa, nè kereki kó tináànti Dòrikaasi, kòò d̀òrri mesàà ke teénnè becĩribè, 37 kèmuòke kékú kè bèe ò wùò kédúú nkudànkù kudièku. 38 Kè Yesu kàbee keè Pieri bomè Didaa ke tókèné Sopee, kètò mbenitibè bèdébè, kè bè bo ò bántè kòò kàtení mecãã. 39 Kè Pieri pánkee íté kè bè neiné kè bèe tuòke kèdeke kudànkù kudièku, kè bekúpobè kàri ke kuò, nkòò benke Dòrikaasi do kpaá ke fòu kè

bè dùàke yèè yaàbòrè. ⁴⁰ Kè Pierii denne benitibè bemou kénínkú kebántè nKuyie kéwèète ocì bíékè ke dò: Tabitaa, íté!

Kòo wéntení kòò yà, ke íté, kékari. ⁴¹ Kè Pierii pĩ nho nàùtè kòò teennè kòò íté kécómmú, kòo yu Yesu kàbe nè bekúpobè ké wè mbè benke kòò fòùte. ⁴² Kè Sopee kàbe bemouu tì kèè kè kusükùu yie nYesu. ⁴³ Kè Pieri mbo Sopee kémònte. Ò do bo okõnnuuriwè mòu cìètè nte kè bè ò tú Simò.

10

Kòrinèi yumè Pieri

¹ Onitì mòu wèè do bo Sesadee kòò yètiri tu Kòrinèi, kòò tu ohāāpònkòtì, ke ni Odommu kó tihāāpòntì tekòùtè (100), ² ke dó Kuyie nnè o cìètè temou, ke kù dé, ke kù bàá nsáà ke pāā nyepārè Sifube kó becìribè. ³ Diyiè mari kuyuoku tewebiètè mètāāti mōnni kè Kuyie ntōnni taroo o cìètè kòò di yà weti weti, kè dūi ò yu ke dò: Kòrinèi.

⁴ Kòò di wènté kè kufōwaá nhò auté kòò dò: N Yiè ndè dòmmè? Kè dūi ò nàké ke dò: Kuyie ncòutému a báámmu, ke pénsiri a pāā a pāā nyè becìribè, ke dààtení a kpéí. ⁵ Tõ mbenitibè Sopee kè bèè yúní Simò bè tu wè Pieri. ⁶ Ò bo Simò okõnnuuriwè cìètè nte dāmèèrì také.

⁷ Kuyie ntōnni ò nàké kédeè kéíté, kòò yú o tōmbè bèdébè nè kuhāāpònkù ò tá kù, kè kù dó Kuyie, ⁸ ké bè nàké dè dòò mèè botí kédeè ké bè tō nSopee.

Kuyie mbenkemè Pieri dèmarè

⁹ Kè dèe wenté kè bè nkéri ke tóonnènko Sopee, kè Pieri dèke kudànkù ke bo dou nKuyie kè diyiè còmú yeyo. ¹⁰ Kè dikònni ò pĩ nkè bè nhò bèrì mudii, kè Kuyie nhò benke dèmarè. ¹¹ Kòò yà tiwetì kpetémè kè dèmarè cutiní keĩnkè ke dònnè kuyààkù, ke píítí de píitì tìnàà ke tóonteni ketenkè. ¹² Kè iwũs imou botí bo de mieke: Itààke inàà kpèyi nè iwààke nè tinòtì tibotí tibotí. ¹³ Kòò keè metammè mamè kè mè tu: Pieri íté kékuo kécááké. ¹⁴ Kè Pierii yete ke dò: Áà n Yiè! N yí di diyiè mari ikuó yete dè nè dèè í wenni. ¹⁵ Kè metammèe yíé ke dò: Bá nwúó nKuyie nyí dèè wenni ke tú dè sī.

¹⁶ Kè dè mmè nhò ke dò kuce mètāāti kéwètoó keĩnkè.

¹⁷ Kè Pieri ntoti o yèmmè ke bo yà Kuyie ndó kòò nàké tì ke dè nhò benke, kè Kòrinèi tōnni bè tūòkení ke còmú dibòrì, ¹⁸ kébeke ke dò: Diè nde Simò bè tú wè Pieri ò bomàà?

¹⁹ Kè Pieri baa nkpaá toti o yèmmè kè Muyaánsààmùu ò nàké ke dò: Benitibè betāāti bie nkòtení a borè nde. ²⁰ Cútóo ké bè neinè, ke bá nyíèkù, mūi bè tōnni.

²¹ Kè Pierii cútóo ké bè nàké ke dò: Mūi tú onitì di waà nwè, di yè mba? ²² Kè bè dò: Ohāāpònkòtì Kòrinèi wèè dōòri Kuyie ndó

dè, ke kù dé, kè Sifube bemou ò dó, Kuyie ntõnni we nnàké kòò ti tõnni ke tú a katoò kòò nàké a màke ti.

²³ Kè Pierii bè còuté, kè bèe yie.

Kè dèe wenté kè bèe nei, kè Yesu kabe bèè bo Sopee kè be kó bèmabèe ò cie. ²⁴ Di wentiri kè bè ntuòkòo Sesadee ke sá nKorinei yu o cfiètè kabe bemou nè o néposàabè kè bè ò bàà. ²⁵ Kè Pieri ñtatoo kè Korineii íté kòò co kéninkóo o ìikè. ²⁶ Kè Pierii ò ìinni ke dò: N tú a nititòu nwe.

²⁷ Kè bè nnáante kétaroo kè benitibè tikú péu. ²⁸ Kè Pierii bè nàké ke dò: Di yému ke dò nSifube ci bè bo tamè wèè í tú Sifu o cfiètè, mí nKuyie nné n nàkému ke tú m bá nwúó nhòmou osinwè. ²⁹ Dèe te kè di n yu kè n yie nke kàtení, n nàkénè di n yu mùu kpéí.

³⁰ Kè Korinei dò: Dè màke yie nyewe yènàà n sòò báámmè Kuyie, kè tewebiètè bo mètáati, kè nní nyóó daate keyà oniti mòu kòò còmú n yìikè ke ã tiyàati kè ti mièti, ³¹ ke n nàké ke dò: Korinei, Kuyie ncóutému a báámmu, kù í yè nha pãrè, a pãa nyè becírìbè. ³² Tõ mbenitibè Sopee kè bèe yúni Simoo bè tú wè Pieri, ò bo okõnnuuriwè mòu cfiètè kè bè ò tu Simoo, kòò bo dàméèri také. ³³ Memme kè m pãnkèe tõ mbenitibè kè bè bo da yúni, kàa yie nke kàtení. Ti tikú die nKuyie nyìikè ke bo keè Kuyie nda dúò ntinti kàa bo ti nàké.

Pieri nàkémè Kuyie nnáanti Korinei cfiètè

³⁴ Kè Pierii béi nke dò: M bantému di mmònni ke dò nKuyie nyí baati òmòu. ³⁵ Bá kùu botí mieke wèè kù dé ke dòòri kù dómè kù we ndó. ³⁶ Kuù tu benitibè bemou Yiè, ke dúò nkè bè nàké Isidayeeriibe Tináansàati tii bo taunnè benitibè Kuyie nnè Yesu Kirisi kpéí. ³⁷ Di yému tii dòò Sudee omou nè Kadidee Isã ãnné òò mònni benitibè bàtémmù kédeè. ³⁸ Di yému Kuyie ntáátémè Yesu Nansareti kou, kòò dúò Muyaánsààmù nè muwèrimú kòo ncenti tipíiti timou ke miékunko dibòò fèũnko bè, ke yé Kuyie nhò bonèmè. ³⁹ Kè ti yà ò dòò dè demou Sifube kó ketenkè Sedisadèmmu nè yehékè yemou. Kè bè ò baaké kudapãati ke kùu. ⁴⁰ Kè Kuyie nhò fòukunne diyè tãánni yie ke dúò nkòò ti benke omáa. ⁴¹ Tinti kù tãátè bè nè dimònni kè ti bo nàké o kpéí, kè ti ò wènnénè ke di ke yà. ⁴² Kòò yè nti nnáa mbenitibè, wèè túmè Kuyie ntáátè wè kòò bo bekénè befòubè nè becírìbè. ⁴³ Kuyie mpãánaanti náambè bemou nàké wèè kpéí nke tú wèè ò tá kùu ò cfiè nho yei nnè o kó diyètiri kpéí.

Muyaánsààmù cúténimè bèè í tú Sifube be ñnkè

⁴⁴ Pieri kpaá ke náa memme kè Muyaánsààmùu cúténí ò náánnè bè ñnkè. ⁴⁵ Kè dèe di Sifube bèè tu Yesu kabe ke neínè Pieri, Muyaánsààmù Kuyie nduò mmù cúténimè bèè í tú Sifube

be ìnkè. ⁴⁶ Ke yé bè do yomè kè bè nàa ntinaaàncànti ke sánti Kuyie nkù deumè. ⁴⁷ Kè Pieri dò: Ti bo na kéyete ti bo bè ànnémè bàtémù menie nkou, bembe Muyaánsààmù cùténí bèè ìnkè mù cùténí mèè botí ti ìnkàà?

⁴⁸ Mèmmè kè bèè bè ànné bàtémù nè Yesu Kiriisi kó diyètìrì, kédeè kè bèè ò bántè ke dò ò nkpaá be borè yeuwe sámpó.

11

Bè kpannèmè Pieri ò kàtemè Kòrinei cìtè

¹ Yesu tõrè nè Yesu kòbe bèè bo Sudee kè bèè keè bèè í tú Sifube bè còutémè Kuyie nnáànti. ² Pieri wétoo dii mònni Sedisadèmmu, kè Sifube bèè tu Yesu kòbe kè bè nhò kpannè ke tú: ³ Dè dòmmè kàa kàte bèè í cāmmù be cie ke di wènné ke di?

⁴ Kè Pierii tuú nké bè nàké dèè dòò demou ke dò: ⁵ N sòò bo Sopee èi mièke nke, ké mbáá nKuyie, nkè kù m benke demarè kè dè dònne kuyàakù ke píítí tipítí tinàà, ke cutiní ke ìnkè ke n tóontenní kè dè n di. ⁶ Kè n wénté de mièke kéyà iwũò itààke inàà kpeyi nè iwààke nè tinàti timou botí, ⁷ kékeè metammè mamè tímè: Pieri íté kékuò kécááké. ⁸ Kè n dò: Áa n Yiè! N yí di diyè mari ikuó ci dè nè dèè í wenni. ⁹ Kè metammèe yíe ke dò: Bá nwúó ndèmarè Kuyie nyí dèè wenni ke tú dè sí. ¹⁰ Kè de mme nhò ke dò kuce mètààti kéwétoo ke ìnkè. ¹¹ De mònni kè benitibè bètààti tũòkení ke boni Sesadee kè bè bè tōnni m borè. ¹² Kè Muyaánsààmù n nàké ke dò: Kote ke bá nyièkù. Kè ti kòbe bekuò bie nni ncíe nkè tí kote kéta Kòrinei cìtè. ¹³ Kòò ti nàké ò yàmè Kuyie ntōnni o cìtè mièke, kè di ò nàké ke tú: Wèe tō mbenitibè Sopee kè bèè yúní Simòò bè tú wè Pieri. ¹⁴ Kòò ò nàké tináànti tii bo ò deeté wenwe nè o cìtè kòbe. ¹⁵ Kè nní ntì mbè nàa nkè Muyaánsààmù cùténí be ìnkè kéndònnè mù cùténímè ti ìnkè meketimè mònni. ¹⁶ Kè n dentení ti Yiè ndo béi ntì ke tú: Isāā do āā bàtémù nè menie mme, díndi bè bo di ànné bàtémù nè Muyaánsààmù. ¹⁷ Kè Kuyie mbè pā dipānni kù pā di tinti bèè còuté Yesu Kiriisi, yé n tú wè kè mii bo paa nKuyie nkó mutōmmú!

¹⁸ Bè kèè dii mònni de kó tináànti kè be mièkeè do kè bè nsánti Kuyie nke tú: Kuyie ntũ nkpetému kuce bèè í tú Sifube kè bè bo ceete képété mufōmmu mùò bo sáà.

Mefēūtímè mèè cíe nYesu kòbe

¹⁹ Bè do kùò Etienni kédeè kè mēfēūtímè mēè tanní kè Yesu kòbeè cíété tipítí timou, kékote Fenisii nè Sipiri nè Āntiyōsi kénnaante Tináansààti Sifube máà. ²⁰ De mònni Yesu kòbe bèè bo Sipiri nè Sidenni kè bèè kote Āntiyōsi, kénnaá Kerekibe Tináansààti ti Yiè nYesu kpeti. ²¹ Kè ti Yiè nkó muwērimú mbè bonè kè benitibè péuu yie nkéceete, kétūnne ti Yiè.

22 Kè Sedisademma kó Kuyie nǎǎtè kǎbe tì kèè kètō mBannabaasi Āntiyosi. 23 Kòo tuǎkoo kǎyà Kuyie mpǎmǎmè mutōmmú, kè dèe ò narike kòo yáúkunnè be kǎntì ke dò, bè dǎke duó mbemáà ti Yiè nke nhò tàunè be yèmmè memou. 24 Bannabaasi do tú onitisàù nwe, ke dó Kuyie nkè Muyaánsààmù nhò piéké kè benitibè péuu yie nYesu.

25 Kè Bannabaasii sǎǎtè kékate Taasi Sǎori wammù. 26 Ò ò yà dii mǎnni kè bèe wǎte Āntiyosi kémbo ke tiè Kirisi kǎbe ke dò dibenni. Bè de nyú meketimè bèè tū nYesu ke dò Kirisi kǎbe.

27 De mǎnni kè Kuyie mpǎānāānti náam̄bèe íte Sedisademma kékate Āntiyosi. 28 Kè Muyaánsààmù pié be kòò mǎù kòo yètiri tu Akabuusi kòo íte kǎbèi nke dǎ, dikǎnni dieri bo tanní ketenkè kemou mieke. Kè di mǎnke tanní Kododi kó tikpàti mǎnni. 29 Kè Yesu kǎbe wǎnné kǎnáké ke dò bá wè wèe pǎ ò pètè kè dè mǎmè kéteennè Yesu kǎbe bèè bo Sudee. 30 Bè me ndǎò kédúú nde kó yepǎrè Bannabaasi, nè Sǎori kè bèe kǎte kédúú nSedisademma kó bewedǎunkótibè.

12

Bè kùomè Isaku

1 De kó dimǎnni kòo kpààti Edoti nǎǎũnko Kirisi kǎbe mabè, 2 kédúú nkè bèe kuǎ Isakā nantè nè disiè, 3 kǎyà dè narikemè Sifube kòo yíe kédúú nkè bèe pǐ mPieri, ke sǎ ndè tu pǎǎbè bèè í kǎorenè mutie mùù muuti be kó dibanni mieke. 4 Kòo duó nkè bèe ò kpetinné kǎbannè tihǎāpǎnti tepítè nè tikúǎ, tinàà tinàà, kè diyentǎbanni bo pǎǎtè kè bèe ò bekénè. 5 Kè Pieri mbo dikpetintou kè Kirisi kǎbe báá nKuyie nho kpéi sǎǎ.

Kuyie ntōnni dǎetémè Pieri

6 Bè do boumu Pieri mǎfimmè mǎdémè kòo nduó tihǎāpǎnti tidétì cuokè kè titeti bàa dibòri, kèè yènkè na nwenté kè Edotii duó nkè bèe ò bekénè, 7 kè Kuyie ntōnni taroo kè kuwenniku makùu míte kufáá, kè dii baùtè Pieri.

Kè mǎfimmèe tǎũ. 8 Kè dii ò nǎké ke dò: Yi a naǎkǎnfè kǎānné a neùti.

Kè Pierii me ndǎò. Kè di dò: Daátì a yaàbòri ké n tūnne.

9 Kè Pierii di tūnne kè bè nyeti kè dè ò dò ntidǎuntì bá ò í yé ke dò ndè tu mǎmmuǎ. 10 Kè bèe pǎǎtè dibòri ketiri kǎpǎǎtè didéri, kǎtuǎke timátì kperi, bè yìe di, ke kǎri dihei, kè dii kpeténè dimáá kè bèe yè, kédétóo sǎm̄pǎ kè Pierii mǎntóo Kuyie ntōnni.

11 De mǎnni kè Pierii banté ke dò, Kuyie kuù tōnni ku tōnni kè di ò dǎeténè Edoti nè Sifube do ò dǎnè mèè yei.

12 Kòo totínì o yèmmè, kékate Isakā bè tu wè Mariki, o yǎ Maari cǎǎtè, ke nsǎ mbenitibè tikú péu ke báá nKuyie. 13 Kòo bente dicàù kòo sapàà mmǎù bè tu wè Odotii iténì kǎbeke ke dò:

Wenni nwe? ¹⁴ Kébanté Pieri tammè kè diwèiì ò pĩ nkòo yóu ò bo kpetémè kéwētoò ké bè nàké ke d̀̀: Pieri còm̀m̀ú dibòrì. ¹⁵ Kè bè d̀̀: A yèmmè í naataà?

Kòò d̀̀: N yí so, kè bè d̀̀: A d̀̀ú ntid̀̀untì nti.

¹⁶ Kè Pieri baa r̀̀bie ndic̀̀àu, kè bèe kpeté kóò yà, kè d̀̀e bè di. ¹⁷ Kè Pierii bè yèk̀̀iì teǹ̀ùtè kè bè d̀̀ yúóó, kòo bè nàké Kuyie ntõnni ò d̀̀enne mèè botí dikpetíntou mieke, ke d̀̀: Nákénè ti Isaku nè Yesu k̀̀be t̀̀bè.

Ὁ με νῆ κέγυε κέκωτε κυρίκὺ τεκὺ.

¹⁸ Kè d̀̀e wenté kè tihããp̀̀ntì ñkpeutí ke békú tit̀̀bè Pieri k̀̀te kè? ¹⁹ Kè Edõtii duó nkè bèe wammú Pieri ke m̀́nté. Kòo bekénè tihããp̀̀ntì kè d̀̀ bèe tì k̀̀w, kédeè kέkωte Sesadee kέmbo.

Kuyie ntõnni potémè Edoti

²⁰ Edoti do í naatinè Tiiri nè Sitõõ ekè k̀̀be, kè bè né wènnè dinùù kέkωte kέyà Edoti kó ditõnni, Badasitusi ke bo taunnè Edoti ke yé be diiti do yiènímè weè èi mieke.

²¹ Kè Edõtii d̀̀ú mmetaummè kó diyie. Kè dii tuòke kòo ãnnè o kpààtiyààti kénkari okpààti k̀̀rì ñnkè ke náánnè benitibè. ²² Kè bè pĩk̀̀k̀̀ ke tú: Kuyie nkuu náà ndè í tú onitì.

²³ D̀̀ende bàmbà kè Kuyie ntõnni ò poté kè yebièe ò càáké kòo kú ke yé ò do c̀̀utémè Kuyie nkó disãnni.

²⁴ Kè Kuyie nnáàntì d̀̀ke mpitírì tipitì timou.

²⁵ Bannabaasi nè Sõari kè bèe duó nyepãrè bè do bè tõnnè yè Sedisademm̃u kénwēti Sesadee ke nneínè Isãã bè tu wè Mariki.

13

Muyaánsààm̀̀ù tããátémè Bannabaasi nè Sõari

¹ Kirisi k̀̀be t̃nni dii bo ãntiyõsi di mieke Kuyie mpããnáàntì náànbè do bomu nè bèè tiè mbenitibè Kuyie nnáàntì: Bannabaasi nè Simmeõõ os̀̀ùwè nè Dusiyu Sidenni kou nè Mannaa wèè do biikú nè okpààti Edoti nè Sõari. ² Diyie mari kè bè mboú dinùù ke báa nKuyie nkè Muyaánsààm̀̀ù bè nàké ke d̀̀: Cãnnénè Bannabaasi nè Sõari kè bèe pĩ mmutõmmú m bè yu mùù kpéi.

³ Mem̃me kè bè nsoké ke bou dinùù kédeè ké bè nõó nsinou kébántè Kuyie, ké bè yóu kè bèe íté kέkωte.

Sõari nè onitiǹ̀nti Edimaasi

⁴ Kè Muyaánsààm̀̀ù bè niitè kè bèe k̀̀te Sedisii kéta bàtòó kénkari Sipiri kó ketenkè kèè soké menie mmièke, ⁵ kέtuòke Sadaminni kénnáá nSifube Kuyie nnáàntì titúintouti mieke, kè Isãã Mariki bè teénnè.

⁶ Kè bè nnáante Kuyie nnáàntì kέtuòke kum̀̀nku tek̀̀u Pafõosi, ke máánè Sifu m̀̀ou kòò tú onitiǹ̀nti, kòo yètìrì tú Baari-Yesu, kòò tu omáà Kuyie mpããnáàntì náàntò. ⁷ Ke bo de

kó diheì kóo kùmàndáà Σεεsuusi Poduusi borè, wèè tu meciì nyiè, kédúò nkè bèè yúní Bannabaasi nè Sõari kè bè bo ò nàké Kuyie nnáànti. ⁸ Kè weè nitinènti Edimaasi, ò yètirì me ntú nè kerekì, kòò ndó képaannè kùmàndáà Kuyie nnáànti. ⁹ De mònni kè Muyaánsààmù piéké Sõari, bè yu wè Põari, kòò ò wènté, ¹⁰ kébéi nke dò: F́ ndibòò bire, onitisounti, ociìnti, a í yóó yóu a bo ncaàrimè Kuyie nkó mutõmmáà? ¹¹ Kuyie mbo da potè bàmbà nkàa yéi ke ténke bá nwúó ndiyiè yemòrè mayè mieke.

Dende bàmbà kè Edimaasi yéi kénháá nke wanti wèè bo ò dète. ¹² Kè kùmàndáà dè yà kè dèe ò di, kè Kuyie nnáànti kááké o yèmmè kòo yie nYesu.

Põari do nàké ti Æntiyosi

¹³ Põari nè o népobè kè bèè ta bàtóò Pafuosi kékote Pèdisi Pánfidii kó ketenkè, Isã Mariki de mbè yóu kéwète Sedisadèmmu. ¹⁴ Kè bè nsoké kètuoke Æntiyosi Pisidii kó kutempè mieke, teomputè yiè kéta kutíntouku kénkari. ¹⁵ Bè kàà ndiì mònni Kuyie nkuó páte nè ku pããnáànti náambè kpeye, kè kutíntouku kó beniùbèe duó nkè bèè nàké Põari ke dò: Ti kòbe kè di mòke tìmatì ke bo ti teennè di bo na kébéi.

¹⁶ Kè Põarii youte o nòutè kè bè dò yúóó kòò béi nke dò: Isidayeeri be nè dindi bèè dé Kuyie nkémùnè kékeè. ¹⁷ Kuyie nyIsidayeeri be tũ nkù, kuù tããté ti yembè ke duó nkè bè sũũ mbè bo diì mònni Esibiti, de kó difõnkúò kè kùu bè dènnè nè ku kó muwèrímu. ¹⁸ Kè mbè to yebie nsipísìnàà dikpàà cuokè, ¹⁹ kékua ibotì iyiekè Kannahã kó ketenkè ké kè duó nku kòbe kè bèè kè tieke, ²⁰ kè dè mmòke yebie sikousìnàà nè sipísìnùmmù (450).

Kè Kuyie mbè duó mbebaatibè kè bè ríbo kètuokenè Sammuyeeri kó dimònni. ²¹ Kè bè dò bè dó okpààti, kè Kuyie mbè duó Sauri Kiisi kó debire, Bensamee kó kufuku kou, kóo ñto tikpàti ke dò yebie nsipísìnàà. ²² Kè Kuyie nhò dènnè kédúò nDafiti tikpàti, ke béi nke dò: M pètè oniti n yèmmè kou, wèè yó ndõari n dómè memou. ²³ Nè Dafiti kó kufuku mieke nke Kuyie nduõnnímè Yesu Odeetiwè, kù yè nkù yóó duõnni wè, kòò deetè Isidayeeri be. ²⁴ Yesu mu ndo í kòtení kè Isã nàkému Isidayeeri be ke dò bèè ceete kòò bè ànné bàtèmmù. ²⁵ Isã dèu diì mònni o tõmmú ke nnáa nke tú: Mii í tú di baà wè, ò kèrínimu, n keté ke í sannè m bo seutemè o neùti kó iwéi.

²⁶ N kòbe dindi Abarahammu kó kufuku kòbe nè betòbè bèè dé Kuyie, tímbe Kuyie nduõnnímè medeetímè kó tináànti tii. ²⁷ Sedisadèmmu kòbe nè be kó bekpààtibè me nyí banté Yesu, kòò kùò ke né dòò Kuyie mpããnáànti náambè wàri tì kè bè tì kàa nsionpùu simou. ²⁸ Bè í nyà meyei mmamè Yesu dòò mè ke nçíéké ke nàké Pidati ke dò wèè ò kùò. ²⁹ Bè dòò diì mònni tii wàri o kpéi tì yèmmè, kóò cũnni kudapããti kédúú nkufõti

mieke. ³⁰ Kè Kuyie mme nduó nkòo yánté. ³¹ Kòo benke omáà yewe péu mieke bèè do ò nèinè Kadidee kékote Sedisademmu, bàmbà nke náá nyIsidayeeriibe o kpéí. ³² Ti di náá tì náaṣààtì Kuyie ndo nàké ti yembè tì kpéí. ³³ Kè tì dḡò tìnti be yaabí ti kpéí, ke duó nkè Yesu yánté tì wàri ke yēmmè Yesāā mmieke mukàmmù mudérímù ke tú:

A tú m biré nde
kè n da pèité yíe.

³⁴ Kuyie ndo nàké weè kpéí nke dḡ:

M bo duó nkòo yánté
m báá yóu kòo pāāke.

M bo di dḡò mēsàà
n do yē n yóó dḡòmè Dafiti.

³⁵ Tì wàrimu Yesāā mmieke kupíkù tekù ke tú:

A í yóó yóu kàa kou pāāke.

³⁶ Dafiti do dḡòmù Kuyie nyē nwèe dḡòmè, ke ku, kè bè ò kūnnè o yembè borè kòò pāāke. ³⁷ Kuyie me nduó nkè wèe yánté ò í pāāke. ³⁸ N kabe banténè tūnke ke dḡò nnè Yesu borè nde Kuyie mbo di cīēmme di yei. ³⁹ Kè wèe ò tá, wèe ūté o yei mmemou, Mōyiisi kó ikuó do í yóó na kéūtè mè. ⁴⁰ Ndakenè tūnké kè Kuyie mpāānāaṣtì náam̀bè do nàké tì báá di tuōkení. Tì tu:

⁴¹ Wénténè díndi sifeí yembè,

kè dè di di kè di kú.

N yóó pī mmutōmmú mamù mmu

di kó yewe mieke

di do í yóó yie nke dḡò mmùù bo dḡò

bá kè bè di nàké.

⁴² Bè yènní dīi m̀nṣnì kutíntouku kè bè dḡ: Pḡori nè Bannabaasi bèe wētení teom̀pùtè tetè yíe ke yíe kè bè nàké de kó tináaṣtì. ⁴³ Bè cìeté dīi m̀nṣnì kè benitibè péu, Sifube nè bèè í Sifube ke tūnne Sifube kó kuwedəunce kè bèe cíe mPḡori nè Bannabaasi kè bèe yáuk̀unne be kḡnti ke dḡ, bè ntaunè Kuyie nkù bè dḡò mèè sàà nkpéí.

Pḡori nè Bannabaasi bè kpāātémè be nacètáá

⁴⁴ Teom̀pùtè tetè yíe kè dihei kabe bemouu sákeε tíi nke bo keè Kuyie nnáaṣtì. ⁴⁵ Kè Sifubeε yà benitibè tiímmè ke sū kè dèe bè yonke. Kè Pḡori nnáá ntii kè bè nàà ntiteti koò sàá. ⁴⁶ Pḡori nè Bannabaasi kè bèe bè nàké weti weti ke dḡ: Dè do dḡò mbèε keté kénáké dímbε Kuyie nnáaṣtì. Di né me ntì yetemè ke benke di mómməmbε di í dḡommè ke pété mufḡommu mùù bo sàá. Di m̀nṣnì ti bo kote bèè í tú Sifube be borè. ⁴⁷ Ke yé tì wàrimè ke tú:

N da tāātému,

kàa bo ntú yebotè yemou kó kuwenniku

kénáké titenti timou kabe
medeetímè kó tináaṅti.

⁴⁸ Bèè í tú Sifube kè bèe keè de kó tináaṅti kè dèe bè narike
mesàà, bèè tú mufõmmu mùù bo sáà mu kabe kè bèe yie nYesu.

⁴⁹ Kè Kuyie nnáaṅtìi pité de kó ketenkè kemou. ⁵⁰ Kè Sifube
sukú benitipodiebè bèè tũnne Yesu nè dihei kó benitidiebè, kè
bèe fẽũ mPõari nè Bannabaasi kè bè dènne be tenkè. ⁵¹ Põari nè
Bannabaasi kè bèe kpááé be nacètáá*, kédeè kékote Ikõnni. ⁵² Kè
diwèi mbo Yesu kabe bèè dè bo, kè Muyaánsààmù bè piéké.

14

Põari nè Bannabaasi bè do bomè Disiri

¹ Põari nè Bannabaasi kè bè tó ta Ikõnni kó kutíntouku, ke
nnáá nKuyie nnáaṅti kè dèe narike Sifube nè bèè í tú Sifube,
kè benitibè péuu yie nYesu. ² Bèè tu Sifube kè bèe sukú bèè í
tú Sifube kè bè bo dò meyei mPõari nè Bannabaasi. ³ Põari nè
Bannabaasi kè bè mbo Ikõnni kémonte, kénnáá Kuyie náaṅti
nè dikõmbùò, ke náá nKuyie mbè dòò mèè sàà, kè ti Yìè nkó
muwèrimú bè bonè kè bè dòòri tidieti péu. ⁴ Kè de kó dihei kabee
toté mèdémè, ke bie nni ndó Sifube kè betòbè dó Yesu tõrè.

⁵ Sifube nè bèè í tú Sifube nè de kó bekpààtibè kè bèe dake ke
bo fẽũ mPõari nè Bannabaasi, ke bo bè bùótí yetárè kékuo. ⁶ Kè
bèe ti kèè kécoké kékote Dikaonii kó yehékè: Disiri nè Deribu nè
yehékè teyè yèè dè tóké, ⁷ kénnáá Tináaṅsààti.

Bè do dómè kéfíé Põari nè Bannabaasi inààke

⁸ Kòo niti mōu bo Disiri ke tú kuhòukù nè bè ò peitémè ò í
nò nke ceṅti. ⁹ Kè Põari nnáá nkè kù kèmmú kè Põarii wénté
kébanté kù tāmè ke do nKuyie mbo kù miékunne. ¹⁰ Ke béi
mmekperímè ke dò: Íté ke cómmú, kè kùu puuní mecãã nkékété.
¹¹ Kè benitibèe dè yà kéwekii nè Dikaonii kó tináaṅti ke dò:
Kuyie nnaá mbenitibè ke cùténí ti borè!

¹² Kè bèe bè yú be kó yebòkè yètè, ke yú Bannabaasi ke dò:
Seyuusi, ke yú Põari ke dò: Edimesi, ke yé weè do náámmè. ¹³ Kè
be kóo bõoyiè nwèè kó dibòòtu do bo dihei kó dibòòri borè kòo
tóni yenaadakè yèdéè, kè yè dùúkú mutepóó, nè benitibè kè bè
bo wènné kè yè fié Põari nè Bannabaasi. ¹⁴ Põari nè Bannabaasi
kè bèe ti kèè kè be yèmmè caàrè, kè bèe kèri be yaàbòrè kécokóo
ditínni miéke kékuónko ke dò: ¹⁵ Ti kabee dè dòmmè kè di dòòri
memme? Ti tú benitibè mbe ke di dònnè, ti di tóni Tináaṅsààti
nti, ke tú di yóu yebòkè kètũnne Kuyie kùu fòu, kùu dòò kéfinkè
nè ketenkè nè dàméèrì nè dèè kó dimàà bo o miéke. ¹⁶ Kuù do
yóu yeboté bá wè kòo ntũ ò dó kùu ce. ¹⁷ Nè memme kè kù baa

* **13:51** kpááté be nacètáá: Dè benkú ke dò mbe kpeti ténke í bè bonè ke yé bè yetemè
bè bè tóni tì náaṅti.

di benkú kù bomè, ke di dòrri mesàà, nke di duònní fetaafè, kè di paa mpéi kè di mọke ke yo nkè di yèmmè naati.

¹⁸ Kè dèe ari mesàà nkè bè né na ké bè bàa bè bo bè fiémè de kó inààke.

¹⁹ Kè Sifube yènní Āntiyosi nè Ikōnni, késukú benitibè, kè bèe búótí Pòari yetárè, ke nyé ke tú ò ku, kòò fūrí kédenne dihei mànkú. ²⁰ Kè Yesu kọbe tíi nho borè kòo íté kéta dihei, kè dèe wenté nè Bannabaasi kè bèe kọte Deribu.

Pòari nè Bannabaasi bè wètemè Āntiyosi

²¹ Pòari nè Bannabaasi kè bèe náké Tináansààti Deribu kè benitibè péuu tí yie nkè bèe íté kéwète Disiri nè Ikōnni nè Āntiyosi, ²² kényáúkunko Yesu kọbe kònti ke bè nàá nke tú bè nyé ke dò nti dò nkéféütému ke né ta Kuyie nkprààtiyuu miéke.

²³ Ke kanninko Kirisi kọbe tìrè yemou bewedunkótibè, ke bou yendè ke báá nKuyie, ke bè nàá nke tú ti Yìè ndi dọ wè di teennè.

²⁴ Kòo deè kényè Pisidii kó kutempè nkéta Pānfidii kọku, ²⁵ kénáké Pēdisi Kuyie nnáànti kédeè kékọte Atadii. ²⁶ Bè de ndèke bàtòò, kéwète Āntiyosi, bè do bè bántènè dè Kuyie nkè bèe kọte ke pī mmutōmmú bè bo ke deu mù.

²⁷ Kòo bè nàké Kuyie mpī mmèè botí mutōmmú ke kpeté kuce bèè í tú Sifube kè bè yie nYesu. ²⁸ Kè bè ndè bo nè Kirisi kọbe kè dèe mọnte.

15

Bè nènnimè Sedisademmu

¹ Kè bèmabèe yènní Sudee kékọte Āntiyosi kénnaá mbèè yie nYesu ke tú: Kè bè í di cāmmú Mọyiisi kó ikuó yèmmè Kuyie mbáá di cọté. ² Pòari nè Bannabaasi kè bèe yete kè bèe nenni mediè, nkè Yesu kọbe dò: Pòari nè Bannabaasi nè Āntiyosi kọbe mabè bèe kọte Sedisademmu kényà Yesu tōrè nè bewedunkótibè kè bèe náké de kó tináànti.

³ Kè bèe bè cíe nkédenne dihei, kè bè nkéí kényènnè Fenisii nè Sammarii kó ketenkè kénnaante bèè í tú Sifube bè cọtémè Yesu, kè de kó tináànti nnárinkunko Kirisi kọbe bemou yèmmè.

⁴ Bè tùòkoo dìi mōnni Sedisademmu Kirisi kọbe nè Yesu tōrè nè bewedunkótibè kè bèe cò Pòari nè Bannabaasi kè bèe bè náké Kuyie mbè pīnné mùù tōmmú. ⁵ Kè Fadisīēbe mabè bèè yie nYesu kè bèe bēi nke dò: Bèè í tú Sifube ke yie nYesu bè dò nkécāmmúmu kētūnne Mọyiisi kó ikuó.

⁶ Kè Yesu tōrè nè bewedunkótibè kè bèe tíi nke bo yà de kó tináànti, ⁷ kènnèi kè dèe mọnte, kè Pierii íté ke bēi nke dò: N kọbe, di yému Kuyie nni ntāātémè nè dimōnni kè m bo náké Tináansààti bèè í tú Sifube ke yie nYesu. ⁸ Kuyie nkùù yé benitibè bemou yèmmè kè kù bè duó Muyaánsààmù kù ti duó mmù, ke benke kù bè cọtémè. ⁹ Mecánnímè mamè í bo tínti

nè be ti cuokè, be yie ndiì m̀ǹnni Yesu kè Kuyie nhũté be yei.
 10 Dè d̀ommè kè di d̀ó k̀yíi nKuyie mmieke k̀étou mbèè yie nYesu
 ditou tinti nè ti yembè ti í na ke to di. 11 Di í yé ke do nnè ti Yiè
 nYesu k̀ó mesàa mme timou ti cootémè tinti nè beàà?

12 Kè benitibè d̀ó yúóó, Bannabaasi nè P̀õri kè bèe bè nàké
 Kuyie ndòò t̀i dieti bèè í tú Sifube be cuokè. 13 Bè nàké diì m̀ǹnni
 ke dèè kè Isaku d̀ò: N k̀obe k̀emmúnè! 14 Simoo nàkèmu Kuyie
 ndààtenimè bèè í tú Sifube be kpéi nke t̀ankíi ku k̀obe. 15 Kuyie
 mpããnaantì náam̀bè do nàké t̀i dè wẽr̀mu t̀i tú:

16 M bo wẽtení k̀emaá Dafiti c̀iètè,

k̀yíi nho dobuò.

17 Kè benitibè bemou

nè bèè í tú Sifube

n yu bè kè bè bo n tú n k̀obe

kè bèe wammú Kuyie.

18 Kuyie nti nnàké kunku kùu t̀i nti benke nè dim̀ǹnni.

19 Kè Isaku d̀ò: N yèmmè í d̀ò nti duó mbèè í tú Sifube ke yie
 nYesu de k̀ó ikuó kè bè nhàari. 20 Yóunè kè tí bè wãri ke d̀ò: Bè
 bá nyo iwũõ bè fié ì yebokè, k̀ementénè bemáa bè bo ndoutinèmmè
 betabè, ke báa cááké fehòfè bè í fèuté fè yoo meyiĩ. 21 Ke yé M̀oyiisi
 k̀ó ikuó bomè nè dim̀ǹnni kè bè ì k̀aa siom̀p̀u simou titíintouti
 mieke.

Bè do wãri diì pátiri mucãmmu kpéi

22 Yesu t̀õrè nè bewed̀unkótibè nè Kirisi k̀obe bemou kè bèe
 pénsiri de k̀ó ikuó, k̀etãátè Sudi bè tú wè Baarisabaasi nè Sidaasi
 benitibè bemou tã bè, kè bè neínnè P̀õri nè Bannabaasi kè bèe
 kote Āntiyosi, 23 kè bè duó ndipátiri kè di tu: Di k̀obe tinti
 Yesu t̀õrè nè bewed̀unkótibè, ti di d̀unko d́indi bèè í tú Sifube
 ke bo Āntiyosi nè Sidii k̀ó itempè. 24 Ti kèè ti k̀obe mabè
 k̀toomè ke di k̀ékénè ke càarè di yèmmè, t̀i í bè duó nde k̀ó
 dinùu. 25 Dèe te kè ti wènnè ke tãátè bèmabè ke bè neínnènko ti
 népobè sàabè Bannabaasi nè P̀õri. 26 Bèè duó mbemáa ke k̀aátè
 mukũũ kuce m̀p̀éu ti Yiè nYesu k̀ó mutõmmú kpéi. 27 Ti t̀anko
 Sudi nè Sidaasi kè bè bo di tuo nt̀i wãri tinti dipátiri mieke.
 28 Muyaánsàam̀mu muu ti niitè kè ti yè nti báa di sũũ mmucirim̀mu
 kè dè í tú ikuó ì ì d̀ò nkéyóu. 29 Ì tu di bá nyo iwũõ bè fié ì yebokè
 nè meyiĩ nè iwũõ bè í fié ì, k̀ementénè dimáa di bo ndoutinèmmè
 ditabè, kè di d̀õri memme dè bo nwenni. Dè nsúónnè diyie
 mari.

30 Kè bèe cau mbetabè kèdeè kè bèe kote Āntiyosi k̀etíi nYesu
 k̀obe p̀éu, kè bè duó ndipátiri. 31 Kè bèe di k̀aa nkékeè,
 kè dèe bè narike bemou. 32 Sudi nè Sidaasi bè me nt̀umè
 Kuyie mpããnaantì náam̀bè mbe, kè bèe bè duó nyitié m̀p̀éu
 k̀yáákunne be k̀õnti. 33 Kè mbè bonè kè dèe m̀onte, kè bèe bè cau

nkéwēte bèè sòò bè tōnní be borè nè kunaatí. [³⁴ Kè Sidaasi yie dò ò bo nkpaá.]

³⁵ Pōori nè Bannabaasi nè betòbè kè bè mbo Āntiyōsi ke tiè nYesu kòbe ke bè nàá Tináaṣààti Yesu kpeti péu.

Bannabaasi nè Pōori bè yàtemè

³⁶ Kè dèe mōnte kè Pōorii náké Bannabaasi ke dò: Tí wēte yehékè yemou kēsíéké ti sòò náké bè Kuyie nnáaṣti, káyà bè bo kè dè dòmmè.

³⁷ Kè Bannabaasi ndó Isāā bè yu wè Mariki mbè neínè. ³⁸ Kè Pōorii yete ke dò: Ò bá nti neínè ke yé ò do ti yóunèmmè mutōmmú Pānfidii kéité. ³⁹ Kè dèe naá tineiti mediè nkè bèe yate, kè Bannabaasii túóté Mariki kè bèe ta kudabekù kékote Sipiri. ⁴⁰ Kè Pōorii tāāté Sidaasi kè bèe bè bántènè Kuyie nkè bèe íté. ⁴¹ Kòo kote Sidii nè Sidisii kénkpénkùnkò Kirisi kòbe Kuyie nkó kuce mieke.

16

Pōori do tùótémè Timōntee

¹ Kè Pōorii kote Deribu kēpēēté kékote Disiri, káyà odapàà mmou bè tú wè Timōntee, kòò tu Yesu kou, kòò yō tú Sifu ke tū nYesu, kòò cice tú Kereki. ² Kè Yesu kòbe bèè bo Disiri nè Ikōnni kè bè ò sāntí. ³ Kè Pōori ndó Timōntee ò neínè, kóò tùóté kécānté Sifube bèè dè bo be kpéí, ke yé bè do yémè bemou o cice túmè Kereki. ⁴ Kè bè nkòri yehékè ke náante Yesu tōrè nè bewedəunkótíbè bè tāāté ti Sedisadēmmu, ke tú bèe ti yie. ⁵ Mēmme kè Kirisi kòbe nképénkú Kuyie nnáaṣti mieke ke sūṅko yewe yemou.

Kuyie nyúmè Pōori Maseduōnni

⁶ Kè Muyaánsààmùu yete bè bo nàkémè Kuyie nnáaṣti Asii kè bèe pēēté Fidisii nè Kadasii, ⁷ kētuoke Misii kó kutemmànku ke ndó kékote Bitinnii kè Muyaánsààmùu yete. ⁸ Kè bèe yóu kéta Misii kēpēēté kékote Todowaasi. ⁹ Kè Pōori nduó keyènkè kè Kuyie nhò benke mebenkùmè kòò yà Maseduōnni kou mōu, kòò cōmmú kòò bàá nke tú: Kōtení ti cie ké ti teennè! ¹⁰ Kè ti banté ke dò nKuyie nkuu kè n ti yu kè ti bo náké Tináaṣààti, kè ti pānkee íté Todowaasi, ¹¹ kéta bàtòò kékote Sammutaasi dihei dii soké menie mmieke. Kè dèe wenté kè ti kote Neapodii. ¹² Ke íté dēborè kékote Fidipu Maseduōnni kó kutempē nkó dihei kètiri kè Odommu kòbe di baké, kè tí nke mbo ke dō yewe sāmṓ.

Didii tūnnemè Yesu

¹³ Teomṓpùtè yie kè ti yè, kéta kukó nke bo yà Sifube bo nke bàá nKuyie. Ke sónké benitipòbè mabè dēborè kēkaroo ké mbè nàá Kuyie nnáaṣti, ¹⁴ káyà onitipòkù mōu bè tú wè Didii kòò bonní Tiyatiiri, ke fiiti tiyaàkpeti tiwūṣti ke tū nKuyie, kè Kuyie

nkpeté o yèmmè kòò nkémmú Pɔ̃ari nàá nti. ¹⁵ Kè tí ò ànné bàtèmmù nè o cīètè kɔ̀be.

Kòo nyetíróo ke tú: Kè di yie nke dò m mènke cɔ̀uté Yesu kɔ̀tenèní kèmbò n cīètè.

Pɔ̃ari bètimè onipopāũ kó dibò

¹⁶ Diyìè mari ke ti nkɔ̀ri mubáammu kèconè osapàà mmòu kòò tu kudaakù, kè dibò ò ta, kòò pāũ kòo yembè pèù idíítí. ¹⁷ Kòo nti tũ nke wékíí ke tú: Benítìbè bie ntú Kuyie ndiekù tɔ̀mbè mbe, ke di nàá mmedeetímè kó tináànti.

¹⁸ Kòo mme nhõ nyewe yemou kè dèe ou Pɔ̃ari kòo wèète kèpèi ndibò ke dò: Nè Yesu Kirisi kó diyètìri yè onitipòkù yie mmièke! Dende bàmbà nkè dii yè. ¹⁹ Onitipòkù yembè s̃s̃ ndii m̀nni bè ténke í yó mpéù idíítí, ke pī mPɔ̃ari nè Sidaasi kékɔ̀tenè bebeémbè borè. ²⁰ Kè dò: Benítìbè bie ntú Sifube mbe ke kàtenní diè mmekòmmè. ²¹ Kè benkú be kó ikuó tínti Odommu kɔ̀be tí í dò nkéntũ nyi.

²² Kè dit̃nni tì yie nkè bebeémbèe duó nkè pod̃isibèe dáté Pɔ̃ari nè Sidaasi be yaabòrè kè bè puotí yedá, ²³ kédeè kè bè kpetínne kèduó nkè kuhā̀pònkù mbè bàa mesàà, ²⁴ kè bè táu nkétanné kufáá ndétikù.

²⁵ Keyènkè cuokè kè Pɔ̃ari nè Sidaasi kè bè bàá nKuyie nke diè nke kù s̃ántí, kè tikpetínti teti kèmmú. ²⁶ Kè bè nyóó daate kè ketenkèe s̃antè, kè dikpetíntouu s̃antè kè yebòrèe kpeté, kè bè bou m̀èè f̃imme tikpetínti nè bè bè táu nnè dè kè dèe duó. ²⁷ Kè kuhā̀pònkùu entení kèyà yebòrè kpetémè ke nyé ke tú bè coké, kékpatè disìè ke bo kuò kumáà. ²⁸ Kè Pɔ̃arii péi nke dò: Báá d̀ò amáà meyi. Ti bomu timou.

²⁹ Kè ku k̃nti au kè kùu duó nkè bèe mííté kè kùu cokóo Pɔ̃ari nè Sidaasi be borè kénínkóo be iikè, ³⁰ kè bè dènnení kè bè beke ke dò: Bekótìbè, n dò nkéyímè kè Kuyie nni ndeeté? ³¹ Kè bèe kù t̃ènné ke dò: N tá ti Yiè nYesu a bo cooté f̃s̃ nnè a cīètè kɔ̀be.

³² Kè bèe kù nàké Kuyie nnáànti nè bèè kó dimàà bo ku cīètè. ³³ Kè kùu bè t̀uóté ke óu be muo, nkè bè p̃̀nkèe kù ànné bàtèmmù de kó keyènkè nè ku cīètè kɔ̀be. ³⁴ Kè kùu yú Pɔ̃ari nè Sidaasi kèkonnè kè bè duó mmudii, kè diwèi nkù bo nè ku cīètè kɔ̀be bè cɔ̀utéme Kuyie.

³⁵ Kè dèe wenté kè bebeémbèe t̃o mpòd̃isibè, kè bèe kù nàké ke dò kùu bè f̃i.

³⁶ Kè kuhā̀pònkùu nàké Pɔ̃ari ke dò: Bebeémbè t̃õnní ke tú n di f̃i, di m̀nni yènnè kèpèèté ke bá nyī̀èkù.

³⁷ Kè Pɔ̃arii nàké pòd̃isibè ke dò: Tínti Odommu kɔ̀be bè ti puotí benítìbè iikè bá bè í ti bekénè ke né dó ke ti f̃i ndisòràà? Ti báá yie. Bèe k̃tení be m̀ommòmbe kè ti denne.

³⁸ Kè pòd̀f̀is̀ib̀e k̀o te k̀eǹak̀e b̀e b̀e émb̀e P̀o ri ǹe o k̀o b̀e b̀e tum̀e Odommu k̀o b̀e k̀e kuf̀o waá mb̀e p̀i. ³⁹ Kè b̀e k̀o te k̀e b̀e m̀o mecf̀emm̀e, k̀e b̀e d̀enne dikpetintou, k̀e b̀e bánt̀e ke d̀o b̀e ỳe dihei. ⁴⁰ Kè b̀e ỳe dikpetintou k̀ek̀o te Didii cf̀èt̀e, k̀éyà Yesu k̀o b̀e ke yáú k̀unne b̀e k̀ònt̀i, k̀ép̀eé́t̀e.

17

B̀e p̀i mm̀e Sasõõ ǹe o k̀o b̀e ke k̀ò teǹe b̀e b̀e émb̀e bor̀e

¹ Kè b̀e p̀eé́t̀e Ænfi podii ǹe Apodonii k̀étuak̀e Tesadoniki, k̀e Sifube k̀o kutiintouku d̀e bo. ² Kè P̀o ri t̀o ta Sifube k̀o kutiintouku ke d̀o sionp̀uu sitáati ke náá Kuyie nnáanti. ³ Kè mb̀e náá nke tú: Kirisi do d̀o nkéféú́tému k̀ékú k̀éyánt̀e, Yesu n di náá nwèè kpéí weè tu Kirisi.

⁴ B̀e miéke k̀e Kerekibe b̀e d̀o dé Kuyie benitipodieb̀e k̀e b̀e yie mP̀o ri ǹe Sidaasi kpeti k̀énsũ mesàà.

⁵ Kè d̀e yonke Sifube k̀e b̀e yú b̀eciémb̀e k̀e b̀e wënǹe k̀éanǹe dikpànǹi k̀éitéǹe kemieke k̀enwanti P̀o ri ǹe Sidaasi, k̀ék̀o te Sasõõ cf̀èt̀e ke bo b̀e k̀ò teǹe ditinǹi bor̀e, ⁶ k̀e b̀e m̀òht̀e, k̀ép̀i nSasõõ ǹe Yesu k̀o b̀e mab̀e k̀ék̀o teǹe b̀e b̀e émb̀e bor̀e k̀enwékú ke tú: D̀e k̀o benitib̀e càari kutenk̀u kumou k̀o ikuó nyi ke t̀uak̀eni die nkè Sasõõ b̀e còuté. ⁷ Ke sènkèr̀i okpàati Sesaa ke náá nke tú okpàati m̀ou bo k̀e b̀e ò tu Yesu.

⁸ Kè d̀e yonke b̀e b̀e émb̀e ǹe dihei k̀o b̀e. ⁹ Sasõõ ǹe o k̀o b̀e k̀e b̀e yietí idíítí dihei yemb̀e k̀e b̀e né na k̀e b̀e f̀i.

P̀o ri ǹe o k̀o b̀e b̀e nàkém̀e Kuyie nnáanti Bedee

¹⁰ Kè keyènk̀e biite k̀e Yesu k̀o b̀e duó nkè P̀o ri ǹe Sidaasi k̀e b̀e k̀o te Bedee, b̀e t̀uak̀e dii m̀onni k̀éta Sifube k̀o kutiintouku. ¹¹ Kè bemb̀e ndó Kuyie nnáanti k̀ép̀eé́t̀e Tesadoniki k̀o b̀e, ke ní ntí k̀àa nyewe yemou ke bo yà k̀e nsà k̀e b̀e náá ntí tu timómmanti. ¹² B̀e miéke k̀e benitib̀e péuu yie nYesu, Kereki k̀o benitipòb̀e ǹe benitidaab̀e péu. ¹³ Sifube b̀e bo Tesadoniki k̀e b̀e keè P̀o ri náamm̀e Kuyie nnáanti Bedee k̀ék̀o too k̀ésukú benitib̀e. ¹⁴ Kè Yesu k̀o b̀e k̀ò teǹe P̀o ri dà méèr̀i k̀ò d̀o bo ta bàtòò, k̀e Sidaasi ǹe Timontee k̀e b̀e nkpaá Bedee. ¹⁵ Kè b̀e ò cíe nkétuak̀e Atenni k̀éwè te Bedee k̀enak̀e Sidaasi ǹe Timontee ke d̀o: P̀o ri tu b̀e k̀o too mecaã.

P̀o ri k̀ò tem̀e Atenni

¹⁶ Kè P̀o ri mbaa Sidaasi ǹe Timontee Atenni, k̀éyà yebak̀e sũm̀e d̀e k̀o dihei k̀ò yèmm̀e càar̀e mediè. ¹⁷ Kòò nnáanǹe Sifube ǹe b̀e í tú Sifube ke t̀u nSifube k̀o kuwedòunce titiintouti miéke, yewe yemou ke nnáanǹe ò mauǹe b̀e. ¹⁸ Ke múnke mmauǹe mecii nyemb̀e b̀e tu b̀e Epikudiyèbe, ǹe Sitoyisíèbe, k̀e b̀e mab̀e ntú onití yie nnáa nhònti? Kè betòb̀e tu d̀e d̀o nhò náa

nKuyie ncànkù makù kpéi nke, ke yé ò do náámmè Yesu kumè mme ke yànté.

¹⁹ Kè bèè ò kàtenè dihei kó bekótibè òó tíí ndè kóò beke ke dò: Dòò ke ti náké tináàmpàntì a náá nti tú mù. ²⁰ Tì mu nyí kèè de kó tináàntì diyie mari ke dó kébanté tì tu mù.

²¹ Ateni kàbe bemou nè bepòòbè bèè bo de kó dihei, bè do ò ntũũ ke náámmu ke kémú tináàmpàntì tii yiení.

²² Kè Pòorii íté kécómmú benitibè ìikè ke dò: Díndi Ateni kàbe n yàmú ke dò ndi wanti Kuyie mmediè. ²³ N cè ndihei ke yà

di báá ndè ke tú Kuyie nke wàri dèmarè ìnkè ke tú: Kuyie nti í yé kù. Di báá nkùù yie nke í kù yé, n kàtení ke bo di náké kuù kpéi. ²⁴ Kuù dòò ketenkè nè dèè kó dimàà bo, kuù baké keìnkè nè ketenkè, kù í ã benitibè maá tii touti mieke. ²⁵ Kù í yé nti nkù duò ndèmarè ke yé kuù duòmmè mufòmmu denennè demou. ²⁶ Kuyie ndòò wèè niti borè nde ibotí imou sũmmè kutenkù kumou. Kè kù yé bá wè ò yó mborè nè o we màmmè.

²⁷ Kù mè dòò ke dó benitibèè kù wammúmu, kè bè kù waá mbá ke í yé bè bo kù wammúmè bè bo kù yà, ke yé kù í ti dètirinèmmè.

²⁸ Ke yé kuù temè kè ti fòu ke bo, ke òó na kédòò dèmarè. Di kó bepátiwáábè mabè ti nwàri ke tú: Tì tú kuù kó ibí. ²⁹ Kè ti tú ku bí, ti yèmmè bá ndò Kuyie ndònnè tetenkaanitè mesò

nkpete, yoo meberime kpete, yoo ditàri oniti dòò dè nè o kó mecii. ³⁰ Kuyie mbùútoomu meyei nti í kù yé dii mòmni ke dòòri

mè ke náá ndi mmòmni benitibè ke tú: Bèè cèète meborime. ³¹ Ke yé kù tãátémè diyie ke yóó duó nkè Yesu bekénè benitibè bemou.

Kù de mbenke ke duó nkè Yesu yànté

³² Kè bèè keè Pòorii náámmè mukúkéyántímù kpéi kè bèmabè nhò daú kè betòbè tu: Diyie mari ndi a bo tì nti nákémmè.

³³ Mèmmè kè Pòorii íté deborè. ³⁴ Nè mèmme kè bèmabè nhò tũ nkéyie nYesu. Bèè kóò mòu tu: Deniisi dibeéntinni kou, nè onitipòkù mòu bè tú wè Dammariisi nè betòbè mabè.

18

Bè pĩmmè Pòorii Kòdenti

¹ Kè Pòorii íté Ateni kékote Kòdenti ² ke máánè Sifu mòu bè tú wè Akidaasi Pòò èi kou, kóò boní Itadii nè o pokù Piriisiidi ke tũakení bàmbà. Ke yé okpààti diwè Kododi do duómmè kè Sifubee yè Odommu kè Pòorii kote ké bè yà. ³ Pòorii do me nnòmme muyaadùò kè bèè wéñné kènduòkù tiyààti bè dòòrinè tì titouti. ⁴ Kè Pòorii nnáá nKuyie nnáàntì sionpùu simou kutíintouku mieke ke yáúkunko Sifube nè Kerekibee kònti kè bè yie nKuyie nnáànti.

⁵ Sidaasi nè Timante kè bèè íténi Maseduanni kètuakení, kè Pòorii pété mefiè nke nnáá nSifube Kuyie nnáànti ke tú Yesu

wèè tu Odeetiwè, Kuyie nnàké wèè kpéi. ⁶ Kè Sifubee yete ké nhò nsàá, nkè Pɔɔrii piùrè o yààti ke dò: Kè di feti dè í tú n kpeti, di yei ndo di yò ìnkè nke, di mmònni n kɔri bèè í tú Sifube be bíkè nke.

⁷ Kòò yè kéta onìti m̀òu c̀fètè bè tú wè Tituusi Susituusi kòò tũ nKuyie, kòò c̀fètè pèkénè kutíintouku. ⁸ Kè Kirisipusi kutíintouku kóo kóti nè o c̀fètè kòbe bem̀ou kè bèe yie nYesu kè Kòdenti kòbe p̀euu keè Pɔɔri nàámmè ke m̀unkèe yie nYesu kè bèe bè ànnè bàtèmm̀u.

⁹ Keyènkè makè kè ti Yiè mbenke om̀áá Pɔɔrii kóò nàké ke d̀ò: Bá nyĩ̀k̀ù, s̀òtè kénnaá, báá yóu a bo nnáámmè. ¹⁰ N da bonèmu, òm̀òu báá na ke da d̀ò mèyei, ke yé n kòbe sũmè dihei dii mmieke.

¹¹ Memme kè Pɔɔri m̀bo Kòdenti ke d̀ò dibenni nè dikèè ke bè nàá Kuyie nnáànti.

¹² Kayõõ naá ndi m̀nni kùmàndáà Akayii kó kutempè nkè Sifubee wènnè kèp̀i m̀Pɔɔri kékòtenè kubeéndieku. ¹³ Ke d̀ò: Onìti yie ndó benitibè mbáá nKuyie mèmamè boti nku ikuó yetemè.

¹⁴ Kè Pɔɔri ndó ke na mbéi nkè Kayõõ nàké Sifube ke d̀ò: Kòò do nyeténè dihei kó ikuó nyi, yoo ò d̀ò mèyei ndiemè mamè, n na nkèemu di tú mù. ¹⁵ Dè né me ntúmè tináànti nè yeyètè dèè tu di kó ikuó kperè, dè tu di kpeti nti, m̀ báá na kè tì beké.

¹⁶ De m̀nni kè bè bèti kubeéndieku. ¹⁷ Kè bèe p̀i Sositenni, kutíintouku kóo kóti kubeéndieku borè, kèmpuotì, kè Kayõõ bùútóo.

Pɔɔri wètemè Àntiyosi

¹⁸ Kè Pɔɔri nkpaá Kòdenti kèmm̀onte kècau nYesu kòbe kèneinè Pirisiidi nè Akidaasi ke bo kòte Sidii, kètuòke bàtòò commu dè Sankidee kèkuó ke yé ò do cànnenèmè dinùù Kuyie. ¹⁹ Kè bèe tuòke Efesi kè Pɔɔrii yóu Akidaasi nè Pirisiidi kéta kutíintouku kénnaánnè Sifube. ²⁰ Kè bè d̀ò wè nkpaá kòò yete, ²¹ kè bè cau nke d̀ò: Kè Kuyie ndó m̀ bo wèteni diyie mari. Ò me nyĩ kéta bàtòò kèp̀èètè, ²² kècútè Sesadee kèp̀èètè Sedisademmu kédou Kirisi kòbe kèdeè kékòte Àntiyosi, ²³ kèmm̀onte sámpò kèp̀èètè, kékòte Kadasii nè Fidisii de kó itempè mmieke kè nyáúkunko Yesu kòbe kònti.

Apodoosi nàámmè Kuyie nnáànti Efesi

²⁴ Kè Sifu m̀òu bè tu wè Apodoosi, Adekisántiri èi kouu tuòkeni Efesi. Ò do tú onìti nwe wèè yé Kuyie nnáànti mesàà, ke nò nke náá. ²⁵ Ò do tì bebíi mesàà mme, kénnaá Yesu kpeti weti weti nè tikõnyauti, bá ò me nyémè Isáá kóo bàtèmm̀u máà. ²⁶ Kòò nnáá nkutíintouku mieke ke í yĩ̀k̀ù kè Pirisiidi nè

Akidaasi kè bè nkémú, kédèè kóò yu be c̄fètè kóò benke dèè ò dónni Kuyie nnáànti mieke. ²⁷ Kòò ndó kékote Akayii, kè Yesu kabe yáúkunnè o kònti kèwāri dipátiri Kirisi kabe bèè kè bo, kè bè bo ò cōuté. Kòo kotoo kè Kuyie nkó mesàà nnì nhò bonè, kòo teénnè bèè cōuté Yesu. ²⁸ Kòo nnáá Sifube weti weti bá ke í sari, ke bè benkú nè Kuyie nnáànti mieke Yesu tùmè Odeetiwè.

19

Efesi kabe pètémè Muyaánsààmù

¹ Apodoosi bo dii m̀nni Kòdenti kè Pòori íceñti Asii kó yehèkè yèè bo yetārè ìnkè, kètuòke Efesi kèyà bèmabè kè bè tú Yesu kabe. ² Kòo bè beke ke d̀: Di pètè Muyaánsààmù nnè di tūnnemè Kuyienáà? Kè bè d̀: Ti keté ke í kèè Muyaánsààmù kpéi diyèè mari. ³ Kè Pòorii bè beke ke d̀: Bè di ānné we mbátém̀m̀? Kè bè d̀: Isāā kou. ⁴ Kè Pòorii bè nàké ke d̀: Isāā do āā bātém̀m̀ bèè d̀ó kéceete bèmbè be borime, ke bè nàà nke tú bèè tūnnè wèè kèríní o kó difōnkúò, wèè tu Yesu.

⁵ Kè bèè keè de kó tináànti kédúò nkè bèè bè ānné bātém̀m̀ nè ti Yiè nYesu kó diyètiri. ⁶ Kè Pòorii nòó nho nou be ìnkè, kèbántè Kuyie nkè Muyaánsààm̀m̀ cúténí, kè bè nnáá tináàncanti, ke nàá Kuyie mpāānānti. ⁷ De kó benitibè do bo tepítè nè bèdébè mbè.

⁸ Kè Pòori ntaà kutíintouku ke d̀ betāābè bètāāti ke nàá Kuyie nkprààtiyuu kpèti bá ke í yīk̀k̀, ke d̀ó bèè ti yie. ⁹ Kè itookperí yembèè yete kénsáá nYesu, benitibè ìikè. Kè Pòorii túóté Yesu kabe kékote ǹ Tidanuusi kóo dàkòòrì ké mbè nàá Kuyie nnáànti yewe yemou. ¹⁰ Ke d̀ó yebie nyèdèè kè Asii kabe bemou Sifube nè bèè í tú Sifube kè bèè keè Kuyie nnáànti.

Dibòò puotímè Sefa bí

¹¹ Kè Kuyie nkó muwērím̀m̀ r̀bonè Pòori kòò d̀òòri tidietì. ¹² Kè bè ntau tiyààti t̀i kááké Pòori ke nōnku bemuambe kè bè mièri kè yebòkè yèè yè ta bè. ¹³ Sifube mabè bèè do centi ke beti yebòkè kè bè múnke ndó kèbeti dibòò nè Yesu kó diyètiri ke d̀: Nè Yesu, Pòori nàá nwèè kpéi kó diyètiri mí tu a yè onitì yie mmieke.

¹⁴ (Ikuó kóo niutì dièwè Sefa kó ibi iyiekè ìi do d̀òò memme.)

¹⁵ Kè dibòò d̀: N yému Yesu! Ke yé Pòori! Díndi né tú òmbè?

¹⁶ Kè dibòò ta wèè bunnóò, ké bè puotí ké bè kòute kòute, kékèrí be yààti, kè bèè yè kécoké mebii. ¹⁷ Kè Efesi kabe bemou Sifube nè bèè í tú Sifube kè bèè keè de kó tináànti, kè kufōwāá mbè pī nkè bè ndéúkunko ti Yiè nYesu kó diyètiri. ¹⁸ Benitibè péu bèè yie nYesu kè bè nkòríní ke dáanko be yei. ¹⁹ Kè betetiebe ntauñní betetepáte ke c̀unko benitibè ìikè, de kó yepáte díítí bo ntùòke medítibii nsikòupísínùmm̀ (5000). ²⁰ Memme kè Kuyie nkó muwērím̀m̀ mbè bonè kè Kirisi kabe sũũnko.

Bè kparammè Dianni kpéí

²¹ Kè Pɔɔri dɔ̀: M bo nkɔ̀ri d̀i m̀ǹǹi Sedisadεmmu ḱyè Maseduɔ̀nni nè Akayii kó itempɛ̀. Kè n dèè mεmmε nkɔ̀te Odommu.

²² Mεmmε ò duóm̄m̄m̄ kè Timɔ̀ntee nè Edasiti bèè do ò teénnè mutóm̄m̄m̄, kè bèe niitè kékɔ̀te Maseduɔ̀nni kòo nkpaá Asii ke d̀ò yewe sánp̄ò.

²³ De m̀ǹǹi ndi dikɔ̀nkɔ̀nni dierì tanním̄e Kuyie nnáànti kpéí. ²⁴ Kòo nitì m̀òu bè tu wè Demetiriyuusi kòò màátí mesɔ̀ ke donnikonè Dianni kó kudieku, ke yietì o tɔ̀mbè mesàà. ²⁵ Kòo tíí ndiyiè mari betɔ̀bè bèè múnke p̄í nde kó mutóm̄m̄m̄, kè bè nàké ke d̀ò: N kɔ̀be di ýemu ke d̀ò mmu ntóm̄m̄m̄ muù te kè ti m̀ake ti kperε. ²⁶ Di wúóm̄m̄m̄ ke yo dè í tú Efεesi máà, Asii kó ketenkè kem̄u ndi Pɔɔri náámm̄e benitibè ke tú benitibè d̀òd̀ri s̄i tenkaanì í tú Kuyie, kè kusũkù yíé n̄ho kpeti. ²⁷ Dè í d̀ò ndè yóó caà̀rè ti kó mutóm̄m̄m̄ máà, dè bo cakε nè ti kó dibɔ̀ dierì Dianni Aditemiisi kòo yè̀tir̄i k̄εke, Asii kɔ̀be nè kutenkù kum̄u kɔ̀be tũ ndi bo naá detetirè.

²⁸ Kòo kɔ̀beε ti kèè kè be miεkeε p̄ike kè bè nwékíí ke tú: Efεesi kó dibɔ̀ Dianni deumu!

²⁹ Kè kutowekuu dátinnè dihèi dim̄u kè bèe p̄í Kayuusi nè Adisitaki Maseduɔ̀nni kɔ̀be bèè cienní Pɔɔri, kékɔ̀tenè bè ɔ̀ tíí ndè. ³⁰ Kè Pɔɔri d̀ò ò bo kɔ̀te, kè Yesu kɔ̀beε yetε. ³¹ Kòo népobè Asii kó benitidiebè mabèe tōnní òm̄u ke d̀ò ò báá k̄otoo. ³² Kè benitibèe s̄ónté kénwékíí be bíékè be bíékè, besũkùbè keté ke í ýè bè tíí mm̄u k̄péí. ³³ Kè bèe náké Adekisántiri dit̄inn̄i miεke dè dòmmè, kè Sifube d̀ò wèe béi, kòò t̄entoo deȳikè, kòò d̀ò: Kém̄m̄unè! ³⁴ Kè bèe banté ò túm̄e Sifu nwe kénwékíí bem̄u ke tú: Efεesi kóo Dianni Aditemiisi deumu kè dè mm̄ake tewebietè m̄efitím̄e m̄édém̄e.

³⁵ Kè dihèi kóo pátíwã̀t̄i bónk̄unne benitibè yèmm̄e, kébéi nke d̀ò: Bá wè ò ýemu ke do nt̄inti Efεesi kɔ̀be t̄i bàa Dianni kó kutouku nè tetenkaanitè t̄èè donní k̄ε̄nk̄e. ³⁶ Òm̄u báá na kè ti n̄enni, di d̀ò nkétotì di yèmm̄e m̄me ke báá s̄ónté kédòò timatì m̄εcãã. ³⁷ Di p̄ínn̄i benitibè bie mbè m̄e nyí yùúkù d̄emarè ti kó kubɔ̀t̄ouku miεke, bè m̄e nyí s̄ãã ti kó tetenkaanitè Dianni. ³⁸ Kè nsà kè Demetiriyuusi nè o kɔ̀be kè bè m̀ake nè òm̄u timatì nti, yebeé̄nwe bomu, kè bebeé̄mbè bo, bè d̀ò nkényu yè betɔ̀bè. ³⁹ Kè di m̀ake titetì matì di bo na kè ti t̄unte bebeé̄mbè borè. ⁴⁰ Ketenkè yembè bo na ke d̀ò ti d̀ó k̄eyete be kpeti nè t̄i d̀ò yíe nti kpéí nke ýè ti í yóó namè kénáké muù te kè benitibè tíí.

⁴¹ Ò béi mεmmε kédeè kécíε mbenitibè.

20

Pɔɔri k̄at̄em̄e Maseduɔ̀nni nè Kerεsi

¹ Dikōnkōōnni dèè dii mōnni kè Pōōrii tí nYesu kōbe kényáúkunnè be kōnti ké bè cau nkéité kénkōri Maseduōnni. ² Kényáúkunko Yesu kōbe kōnti yehékè péu miéke kékōte Kerési. ³ Kémōke betāābè betāāti kéndó ke na nkōte Sidii kékeè Sifube ò diimè kényóu kēwēte Maseduōnni. ⁴ Nte bèè do ò cíe mbe yètè: Piduusi Bedee èi kou bire nè Sopatee Adisitaki nè Sikunduusi Tesadoniki èi kou nè Kayuusi Deribu kou nè Timōntee nè Tisiki nè Todofimmu Asii kó kutempē nkou. ⁵ Kè bèe niitè ké nti baa Todowaasi. ⁶ Kè pēēbè bèè í kōōrenè mutie mùu muuti de kó dibannii pēētè kè ti ta bàtòò Fidipu èi kémōke yewe yènummù ké bè sōntóo Todowaasi, kè tí mbo ke dō yewe yēyiekè.

Pōōri duómme kè Etiisi yāntè

⁷ Dimāāsì yìè kè ti tíi nteçīētè tèè mūmmu, ke bo di kédinè Mudisààmù, kè Pōōri nnáá nKuyie nnāānti kè keyènkè yàa totè ke cuokè, ke yé ò naa itimè. ⁸ Ti do tíkú kudānkù tāānkù nku, kè ifitíyì cōù mpéu. ⁹ Kè Pōōri nnáá nkè dēe mōnte mediè, kè dedapūmbire marè kari kudieku kó tebòtè ìnkè kè de yètiri tu Etiisi, ke yè nke duó kédonní, kè bè dō bè bo dè íi nke sō ndè kú. ¹⁰ Kè Pōōrii cúténì ké dè tūóté kébèi nke dō: Di bá nyīèkù debire fòumu.

¹¹ Kēwēte kēdeke kè bèè di kédinè Mudisààmù. Kòo sōtè kēnnáá nkè diyìè yàa yènnì, kòo pēētè. ¹² Kè bèe kpēnné de kó dedapūmbire kè dè fòu kè benitibè bēmou yèmmèe narike.

Pōōri itémè Todowaasi kékōte Mideti

¹³ Kè ti ta kudabekù kēniitè Asoo kēmbaa mPōōri, ke yé ò kèrímè o naàcèi. ¹⁴ Kòo ti sōnténì kè ti pēētè kékōte Mitedōnni. ¹⁵ Kè dēe wentè kè tí tuōke Kiyō, diyìè terì kētūōke Samōōsi ke cómmù, kēpēētè kékōte Mideti. ¹⁶ Kè Pōōri ndó kēmbō Sedisadēmmu pāntikoti kó diyìè ké nsà kè dè bo yie, kè dè nte kòò í ndó kécómmù Efēesi Asii kó kutempē mmieke.

Pōōri caummè Efēesi kōbe mēsōmmè

¹⁷ Kè Pōōrii mbo Midee kētō nkè bèe yúnì Efēesi kó bewedōunkótibè. ¹⁸ Kòo bè nàké ke dō: Di yému meborime do dōmmè nè n tūōkēnīmè di borè Asii kó kutempē mmieke ke n yàa itènè. ¹⁹ Di yému n kékūnkōmè mmáa ke pī Kuyie ntōmmù nè tinōnnieti, kè Sifube n díi ke n fēūnko. ²⁰ Di yému n di nàké ti timōu, metíimmè miéke nè sicēī miéke, n yí di sōnne timatì tii dō nkè di teennè. ²¹ N nàkému Sifube nè bèè í tú Sifube ke tú bèè ceete be borime kētūnne Kuyie nkéyie nti Yiè nYesu. ²² Di mmōnni Muyaánsààmù muù yē n kōte Sedisadēmmu, m me nyí yé dè yó nni ndōmmè de bíékè. ²³ Bá dii èi Muyaánsààmù ò n nàkému dikpetíntou nè mefēūtímè dè m bàamè. ²⁴ N kpeti

í bonè n fòmmu, n dó n deè ti Yiè nYesu n duó mmù tōmmú mmu ke yè n náké Kuyie nkó Tináaansààti benitibè.

²⁵ Di mmònni n yému ke dò ndi ténke í yó n yà, díndi n náké bè Kuyie nkprààtiyuu kpèti. ²⁶ Dèè te kè n di náá nyíe nke tú: Kè tii di tùòkení dè í tú n kpèti. ²⁷ N di nàkému demou Kuyie ndó dè, n yí di sònne demarè. ²⁸ N dakènè di mómməmbə kpéi nnè Muyaansààmù di duó mbè kpéi. Mbaanè Kuyie ndonté bè nè ku Bire kũũ. ²⁹ N yému ke dò m bo íté dii mōnni, benitiyeibe bo kətení kéndò yekpamaà nké ndi dōri meyei, mbá mesəmmè í mbè bo. ³⁰ Benitibè yóó yému di cuokè ké n náá nsiyáábísi ke bo yṹs nYesu kəbe be bíékè. ³¹ Dentenni tũnke n di tiəmmè yebie nyētāāti mieke, keyènkè nè kuyie nnè tinənnieti.

³² Di mmònni n di duó nKuyie nku, kè ku kó mesàà nkó tináaanti bo ndi baà. Kuù yóó na ke di kpénkūnne, ke di duó ndemou kù yè nkù yóó duó ndè ku kəbe. ³³ N yí beke omou idiítí yoo tiyààti. ³⁴ Di yému ke dò nnè n nou sii nsi m pīmmè mutōmmú ke teənnè mmáà nè n kəbe nè bè ti neiti. ³⁵ Ke di benke di dò nkəmpī mmèè botí mutōmmú, ke teənnè becīribè, kè n dènniní ti Yiè nYesu béi ntii ke tú: Dè 55 nda naati a pā dii mōnni ke pēēté bè da pā dii mōnni.

³⁶ Pōri náké mēmmə kédeè ke nínkú kè bèe wēnné ke bántè Kuyie. ³⁷ Kè bèe ò cau nkóò ərí kékúó mbemou. ³⁸ Kè be yəmmè càarè mediè nhò béi ntii kpéi nke tú, bè ténke í yóó ò yà. Kè bèe ò cíe nkékətenè bātóò commu dè.

21

Muyaansààmù tumè Pōri bo fēūtè Sedisademmu

¹ Kè tí cau ntitəbè kédeè, kè tí ta bātóò kətuəke Koosi, kè dèe wenté kè tí tuəke Odoti kəpēēté kəkəte Patadaa. ² Ti de mpètè bātóò wèè kəri Fenisii kəta kəpēēté. ³ Kétóōnnè Sipiri, kóó yóu kubakù cānku kəwetínné Sidii kó kutempē, kətuəke Tiiri, bātóò dò nkécũũ ndè tinenti. ⁴ Ti de nyà Yesu kəbe, ké mbè bonè ke dò yewe yəyiekè kè Muyaansààmùu bè niitè kè bèe náké Pōri ke dò ò báá kəte Sedisademmu. ⁵ De kó difōnkúò kè bè ti cíe mbemou, benitidaabè nè be pobè nè be bí, ke ti denne dihei mánku, kè tí nínkú dàməèrì také kəwēnné kəbántè Kuyie. ⁶ Kécau ntitəbè kè tí ntati bātóò, kè be kũnti.

⁷ Kè tí íté Tiiri kətuəke Potodemayiisi ke dò diyie dimáà ke dǎu nti kəbe Yesu kəbe. ⁸ Kè dèe wenté kè tí pēēté kətuəke Sesadee kəta Fidipu cīētè, bè do tāāté bè beyiekè kè bè bo nteənnè Yesu tōrè kóó mǎu nwe. ⁹ Kòò məkə besapəmbè bənàà bá bè í ye, ke tú Kuyie mpāānāānti náāmbè. ¹⁰ Kè tí nde mbo ke dò yewe sām̀pó, kè Kuyie mpāānāānti náāntò mǎu bè tú wè Akabuusi boní Sudee kətuəkení. ¹¹ Kékətoo ti borè kətúóté Pōri naàkōnfè

κέβου omàà o nou nè o naàcèi ke dō: Nte Muyaánsààmù n nàké tì, wèè te fenaàkònfè fiε, Sifube yóó ò bou mie mbotí nku Sedisadεmmu kéduó mbèè í tú Sifube.

¹² Ti kèè diì m̀ǹnni de kó tináaǹti, nè Sesadee kabe kè tí bántè Pɔɔri ke dō ò báá kate Sedisadεmmu. ¹³ Kòo béi nke dō: Di kuònnè ba ke caari n yèmmè? N wākému kè bè bo n kpetínnè Sedisadεmmu bá bè n kuò ti Yiè nYesu kó diyètiri kpéi.

¹⁴ Ti í nna ke bo ò bàa kέyóu ke dō: Kuyie ndòò kù dómè.

¹⁵ Kè tí mmàke yewe sám̀pó ke báátí kékate Sedisadεmmu. ¹⁶ Kè Yesu kabe bèè bo Sesadee kè bè ti cíe nkè ti bíí báté onìti m̀òu c̀f̀ètè bè tu wè Manasòò, Sipiri εi kou, kòò tu wèè c̀outé Yesu nè dim̀ǹnni.

Pɔɔri dààmè Kuyie nkó ikuó Sedisadεmmu

¹⁷ Ti tùòke diì m̀ǹnni Sedisadεmmu kè Yesu kabεε ti c̀outé nè diwèi. ¹⁸ Kè dèe wenté, kè Pɔɔri ti katenè Isaku c̀f̀ètè, ke bewedəunkótibè beməuu tíí. ¹⁹ Kè Pɔɔrii bè d̄u nkédeè, ké bè nàké deməu Kuyie nhò p̄iñnè mèè botí mutəmmù bèè í tú Sifube be mieke. ²⁰ Kè bèe s̄ante Kuyie nkédeè ke né ò nàké ke dō: Wénté Sifube c̀outé Yesu ke s̄u mèè botí, ke né kpaá t̄u mbe kó ikuó weti weti. ²¹ Bè kèè kè bè tu a yē nSifube bèè bo ibotí tei mieke bèe yóu Məyiisi kó ikuó, ke bá ncāmmù be bí, bè me mbá nt̄u Sifube kó medə̀r̀imè. ²² Kè bè kèè a tùòkenimè ke k̄atení ti ȳime? ²³ Dòò ti yóó me nda nàké tì: Ti m̀ake die mbenitibè bènàà ndi bèè cànnenè Kuyie ndinù. ²⁴ Neinè be kè dí d̄òò Kuyie nkó ikuó kéwenke, k̄a yietí be kó tiyeti kè bèe bè kuó, kè benitibèe banté a t̄ummè Məyiisi kó ikuó, kè bè kèè tì, í tú timóm̄m̄nti. ²⁵ Ti w̄arimu dipátiri bèè í tú Sifube, ke c̀outé Yesu, ti tāāté tì, ke tú bè bá nyo nyiwūš bè fié ì yebəkè nè meȳiñ nè iwūš bè í fié ì kè meȳiñ nyè, kémenténè bemàà bè bo ndəutinè mè betəbè.

²⁶ Kè Pɔɔrii bè neinè kè bèe d̄òò ikuó kéwenke, kè dèe wenté kè bèe ta Kuyie nc̄f̀ètè mieke kénáké ke dō yewe yèyiekè ikuó bo deè, bá wè kòo t̄oní o wūš kέfié.

Bè p̄im̄mè Pɔɔri Kuyie nc̄f̀ètè mieke

²⁷ Kè de kó yewe yeyiekè ndó kédeè, kè Sifube bèè bonní Asii kó kutemp̄ε kè bèe yà Pɔɔri Kuyie nc̄f̀ètè késukú benitibè, kè bèe ò p̄i, ²⁸ kékuónko ke dō: Isidayεeribe ti deeténè! Onìti yie, nweè náante tip̄iti timəu Isidayεeribe kpéi, ke yete Məyiisi kó ikuó, ke dàátí ke tanné bèè í tú Sifube Kuyie nc̄f̀ètè, ke tè s̄ink̄unne.

²⁹ (Bè do náá memme ke yé bè yàmè Todofimmu Efesi εi kou wèè tu Kirisi kou dihei mieke kòò neinè Pɔɔri kè be yèmmè ndò mPɔɔri ò tanné Kuyie nc̄f̀ètè.) ³⁰ Kè dèe yonke benitibè kè bèe yènni beməu dihei kέp̄i mPɔɔri Kuyie nc̄f̀ètè mieke kédete kέyènnè, kέkpetínnè yebòrè mecāā. ³¹ Kè bè nwékíi ke dó kòò kùò, kè bèe nàké Odommu kó behā̀p̄əmbè kóo kótí ke

dò: Dikpànnì bo dihei mieke. ³² Kòo yú behããpòmbè nè iwěĩ yembè kè bèe kote mecãã. Bè bè yàní dìi mǎnnì káyóu bè bo mpuotimè Pɔɔri. ³³ Kè behããpòmbè kóo kótii tóónko kéduó nkè behããpòmbèe bóu Pɔɔri mǎfimme mǎdémè kédeè kòo beke benitibè Pɔɔri tú wè nè ò càke mù. ³⁴ Kè biε nni nnáá ntii, kè betòbè náá ntiteti, bá ò í mbanté kéduó nkè bèe ò kòtenè tēhããpòncfētè, ³⁵ kéndèeti yedētisàkè kè tihããpòntii ò buuté benitibè mieke ò péi mǎè kpéi. ³⁶ Ke yé kunitisũkù do tũmmè ke wékíi ke tú: Kuonè we!

Pɔɔri beémme o kpeti

³⁷ Kè bè nhò tanninkoo kudieku kòo beke behããpòmbè kóo kótii ke dò: A bo yie nkè n da náké timatàà? Kòo ããpònkótii dò: A yomu kerēkiàà? ³⁸ Fǔǔ í tú Esibiti kou wèe yete dihei kpeti ke waá mbekpàribè sikoupsinàà (4000) kè dí ta dikpáà miekaà? ³⁹ Kè Pɔɔri dò: N tú Sifu nwe kè bè m peité Taasi dihei die, Sidisii kó kutempē, n da báammu yóu kè m béi.

⁴⁰ Kòo ããpònkótii yie nkè Pɔɔrii ncómmú yedētisàkè káyekii o nùtè benitibè kè bè dò káré. Kè Pɔɔri béinnè Ebedeebe kó tináaanti ke dò:

22

¹ N népobè nè n cicèbè kémmúnè kè n di náké kè di banté n yí cààrēmè mǎmamù.

² Kè bèe keè ò bè náannēmè Ebedeebe kó tináaanti ke dake dò káré. ³ Kòo dò: N tú Sifu nwe, kè bè m peité Taasi, Sidisii kó kutempē, kè m biúkú die Sedisademmu, kè Kamadiyēeri m benke ti yembè kó ikuó weti weti, kè n kǎnti n̄yaunè Kuyie nkó mutǔmmú ke dò ndi kpeti mǎ ndòmme yíe. ⁴ Kè nní nfěũnko Yesu kabe, benitidaabè nè benitipòbè, ke bè p̄ĩ nke kpeti betòbè.

⁵ Ikuó niùti diewè nè o kabe bè yému, beè do n duó yepáte kè m bo kote Damaasi ke p̄immú Yesu kabe kékonnènní Sedisademmu kǎfěũ.

Pɔɔri nàkémè ò cèète mǎè botí (Yesu Tõrè 9:1-19, 26:12-18)

⁶ Kè nní nkeri ke tóónko Damaasi kè diyie còmmú yeyo, kè kuwenniku makùu cúténii kǎnkè kè n fité. ⁷ Kè n do ketenkè kékeè metammè mamè tumè: Sɔɔri! Sɔɔri! Dè dòmme kàa n fěũnko? ⁸ Kè n dò: Fǔ nwenninwe n Yiè? Kòo dò: Mí nYesu Nansareti kou nwe a fěũnkómè. ⁹ Nè bè ti nei kè bèe ya kuwenniku bè me nyi nkèè metammè. ¹⁰ Kè n dò: N Yiè n dò nkédòò ba? Kòo dò: Íté, kékote Damaasi, bè yóo ke nda náké a dò nkédòò ti. ¹¹ De mǎnni ke sǔ nde kó kuwenniku n tiité bá n yí wúó, kè n neínè bè n dete kǎtannè Damaasi.

¹² Kòo nitii mǎu dè bo bè tú wè Ananniyaasi kòo dé Kuyie nke yíe nku kuó, kè Sifube bemau ò dó. ¹³ Kòo kòtení m borè ke dò:

N tebite Pɔ̃ri, wẽte kẹwénté, de m̀nni kẹ n na kẹwénté kòò yà.
 14 Kòò bẹi nke d̀: Kuyie nti yembè tũ nkù kuù da tããté kàa yà
 wèè d̀̀ri kù d̀mè kòò bẹi nkàa kèè ke bo banté o d̀ d̀. 15 F̀́
 yóó náké o kpéi benitibè bemou a kèè ti nè a yà d̀. 16 A ténke baa
 ba? Íté kè bè da ãnné bàtémmù kàa duó nhamàà ti Yiè, nkòò da
 óúté a yei.

Pɔ̃ri nàkémè ò kàtemè bèè í tú Sifube be cie

17 Kè n wẽteni Sedisademmu, kẹmbáá nKuyie nku cĩtè
 miẽke. 18 Kè ti Yiè nni mbenke omáà kẹ n náké ke d̀: Íté kẹyè
 Sedisademmu mecãã nke yé bè í yóó yiemme a bè nàa nti n
 kpéi. 19 Kè n d̀: N Yiè, mbè yému be mómmɔmbe m̀i do k̃rimè
 tíítintouti ke p̃i nha k̃be ke bè puotì, ke bè kpetì. 20 Bè do k̃u
 a k̃oo t̃nti Etienni kè m bomu ke w̃nnè bèè ò k̃u, ke baa be
 yààti. 21 Kè ti Yiè nni nnáké ke d̀: N yóó da t̃ ndedétirè nde bèè
 í tú Sifube be borè.

Pɔ̃ri nè Odommu kó kuhããp̀nkù

22 Pɔ̃ri do náá kè bè kèmm̀mu, bè né kèè dii m̀nni bèè í
 tú Sifube be kpeti kẹwekí ke d̀: Kuonè oniti yie, nwè í d̀
 nkénf̀u.

23 Kè bè nwékí ke buoñkoo be yààti ke déi mutáá. 24 Kè
 behããp̀mbè k̃oo k̃oti duó nkè bèè tanné Pɔ̃ri tehããp̀ncĩtè,
 ke bo ò puotí yedá, k̃oo náké mùu te kè benitibè miẽke ò c̀u.
 25 Kòò táú nke bo ò puotí, k̃oo beke kuhããp̀nkù kuù do bè bàa
 de kó diyè ke d̀: Dí m̃ke kuce ke bo puotí Odommu kou ke í ò
 bekénàà?

26 Kè k̃uu coké kénáké be k̃oo k̃oti ke d̀: A bo yĩme oniti yie?
 Ò tu Odommu kou nwe.

27 Kòò ããp̀nk̃oti k̃ateni kẹbeke Pɔ̃ri ke d̀: A m̀nke tú
 Odommu kou nweà? Kòò d̀: Èè, n we ntú.

28 Kòò ããp̀nk̃oti d̀: Mí n yietí idiítí nyi mediè nke naá
 nhOdommu kou. Kè Pɔ̃ri d̀: Mí nhò tu nè bè m peitèmmè mme.

29 Bèè do d̀ kòò puotí kè bèè íté, kè kuf̃waá mp̃i
 nhohããp̀nk̃oti ò duómmè kè bè bóu m̃f̃imme Odommu kou.

Pɔ̃ri nè bebeémbè diebè

30 Kè d̀e wenté kòò ããp̀nk̃oti ndó kẹyà mùu te kè bè p̃i
 mPɔ̃ri, ke tíi nyikuó niùbè kó bek̃otibè nè bebeémbè kẹbouté
 Pɔ̃ri m̃f̃imme kécũũnni kécónné be cuokè.

23

1 Kè Pɔ̃ri nwúó mbebeémbè kẹbèi nke d̀: Kuyie nni
 nwúómu, nè m bomè t̃matì í k̃ónnè n yèmmè.

2 Kè ikuó niùti diewè Ananniyaasii duó nkè bèè t̀kénè Pɔ̃ri
 kè bèè poté o nùu. 3 Kè Pɔ̃ri d̀: Kuyie nyóó poté f̃ nwe, a d̀

nnè ditou sīnni bè bi di mumòmmu péimù. A kari die nke bo m bekénè ikuó yēmmè ke wēte ke ì yeténè, ke duó nkè bè m poté.

⁴ Bèè tókénè Pòori kè bèè ò nàké ke dò: Ikuó niùti diewè nwe a sáámmàà? ⁵ Kè Pòori dò: N kòbe n do í yé ke do ikuó niùti diewè nwe, ke yé ti wàrimè ke tú: A báá sáá nwèè ni a kó kubotí.

⁶ Kè Pòorii banté bebeémbè bomè ibotí idéi, Sadusīēbe nè Fadisiēbe, ke bēi nke dò: N tú Fadisiē nwe kè n cice tú Fadisiē, n tá mèè kpéi nke dò mukúkéyántímù bo, deè te kè di m bekùnè.

⁷ Ò bēi memme Fadisiēbe nè Sadusīēbe kè bèè íté tinèiti kéyate.

⁸ Kè Sadusīēbe ntú mukúkéyántímù í bo, Kuyie ntōrè me nyí bo, yoo muyaá ntēmù mamù me nyí bo, kè Fadisiēbe bie nyé ke dò dende kó dimàà bo. ⁹ Kè kutowekuu deuke kè ikuó wāābè bèè tu Fadisiēbe kè bèè kónné Pòori ke dò: Ti í yà onìti yie ndòò mèè yei, kè dè yèmmè Kuyie ntōnni marì dii bo nhò béinnè, yoo muyaá ntēmù mamù.

¹⁰ Kè dikpànni deuke, kòo āāpònkóti ñyīèkù bè bo kuómè Pòori, kédúó nkè behāāpòmbèe cútóo kóò tùóté ditīnni mieke kétannè tehāāpòncīètè.

¹¹ De kó keyènkè kè ti Yiè nkòtení kénáké Pòori ke dò: A kònti báá yārike, a nàké mèè botí nkpeí Sedisademmu kòbe a yóó me nnáké Odommu kòbe n kpéi.

Sifube dàkemè ke bo kuò Pòori

¹² Kè dèe wenté kè Sifubee wēnné ke dò bè báá di, bè me mbáá yà dèmarè ke í kùò Pòori. ¹³ Bèè do wēnné ke bo ò kùò bè do bo mbo sipísìnàà, ¹⁴ kékòte kégà ikuó niùbè kó bekótíbè nè bekótíbè kè bè nàké ke dò: Ti yetemu ke tú ti báá di dèmarè ke í kùò Pòori. ¹⁵ Bekenè ohāāpònkóti kè dè ndò ndi dó kégà Pòori ke wénté o náànti mesàà, kè bè ò kàrinní, ti bo mbo de mōnni kuce kóò kùò kòo mu nyí tùòkení.

¹⁶ Kè Pòori tāū birèe keè bè dàkemè ke bo kuò Pòori, kékòte tehāāpòncīètè kéta kóò nàké. ¹⁷ Kè Pòorii yú kuhāāpònkù makù ke dò: Niité we ndapàà nhOkóti borè, ò mòke tìmatì nti ke dó kóò nàké.

¹⁸ Kè kuhāāpònkùu ò neinè kè bèè kòte ohāāpònkóti borè, kè kùu ò nàké ke dò: Kukpetínkù Pòori weè yē n kòtenní we ndapàà nha borè kòò da nàké tìmatì.

¹⁹ Kòo āāpònkóti dete weè dapàà nkè bèè kenté kòò dò: A yē mba? ²⁰ Kòò dò: Sifube beè dàke ke duó nkè bebeémbè bo da beke kàa naa nkòrinò Pòori kè dè ndò mbè dó ke wénté o náànti mesàà. ²¹ Báá yie mbe kpèti! Bèè dó kóò kùò bè bo mbo sipísìnàà ndi ke tú bè báá di, bè me mbáá yà dèmarè ke í ò kùò. Bè bàátímu ke baà fí nwe.

²² Kòo āāpònkóti dò: Kò, a né báá nàké òmòu a tì nni nnàkémè.

Bè kòtemmè Pòori Fedisi borè

²³ Kè behāāpòmbè kóo kótii yú iwēĩ yembè bédébè ke dò: Duónnè kè behāāpòmbè sikəusìnàà nè sipísìyiekèe (470) báátí. Kè sikəusidé (200) ñto tikpàrìnentì, kè sipísìyiekè ñdeke sisēĩ, kè sikəusidé tesìi báátí, kè di íté keyènkè tewebiètè m̀ewei m̀onni kékote Sesadee. ²⁴ Waánnè sisēĩ s̀iì yó ñto Pəori kòo tuəke kùmàndáà Fediisi borè nè kusààkù.

²⁵ Ò b́ei mmemme ḱewāri dipátiri ke dò:

²⁶ Kudodi Disiyasi m̀ii d̀ounko kùmàndáà Fediisi. ²⁷ M̀ mè nda duónko wèè ǹiti Sifube beè sòò ò p̀i nkéndó kóò k̀uə, kè n k̀otoo nè nh āāpòmbè. Kékeè ò túmè Ódommu kou kóò fiète, ²⁸ kéndó ḱyà b̀è ò p̀i mmùù kpéi, kóò k̀atenè bebeéndiebè borè. ²⁹ Ke s̀ó mbè ò p̀i mbe kó iwedəunkúó kpéi nke, ò me nyí d̀ò meyi mmamè mèè d̀ò mbèè ò k̀uə yoo b̀èè ò kpetínné. ³⁰ N kèè b̀è d̀akemè mmè ke d̀ó kóò k̀uə, ke p̀anke wè nda duónko kè b̀è bo k̀otoo k̀aà ya o kpeti.

³¹ Kè behāāpòmbèe d̀òò be kóo kóti b̀è nàké ti, ḱétúóté Pəori de kó keyènkè kékotenè Āntipatirisi. ³² Kè d̀èe wenté kè behāāpòmbè b̀èè c̀enti be naàc̀ei kè b̀èe kpénté kè b̀èè d̀èke sisēĩ kè b̀è nhò s̀akénè. ³³ Kétuəke Sesadee ḱedúó nkùmàndáà dipátiri nè Pəori. ³⁴ Kè kùmàndáà k̀aà ndipátiri, ḱebekè Pəori ò tu k̀ùù tempè nkou, kòò d̀ò: Sidisii. ³⁵ Kòò d̀ò: N yóó ẁete ke da bekému b̀èè da p̀i b̀è bo tuəkení dii m̀onni ḱedeè kóò tanné Edəti do maá t̀èè c̀iètè miəke.

24

Bè bekunnèmè Pəori Fediisi borè

¹ Yewe ỳenùmmù kó difōnkúò kè ikuó niùti diewè Ananniyasii tuəkení nè dihei kó bekótibè nè opútíwè Tetiduusi, ke bo nàké kùmàndáà Pəori kó meyi. ² Kè b̀èe ỳuní Pəori, kè Tetiduusi nyóó ò wátí ḱesānte kùmàndáà ke d̀ò: Kùmàndáà diewè Fediisi, ³ f̀òò te kè ti òmpè, kè ti èi c̀èete ke wenke. Ti da s̀ántí s̀áà tip̀iti timəu a s̀àà nkpéi. ⁴ N né da báammu nè a s̀àà nkpéi, yóu kè n da nàké oǹiti yiè nkpeti s̀am̀pó. ⁵ Ò tú onitiyiwe nwe, ke yaáati Sifube tip̀iti timəu, ò tu Nansareti kəbe kó dit̀inni kóo niùti nwe. ⁶ Ò d̀ó ḱesínk̀unne Kuyie nc̀iètè nte ke ti ò p̀i, [ke na nhò bekénè ti kó ikuó ỳemmè. ⁷ Kè behāāpòmbè kóo kóti Disiyasi ò fiète nè muwērímu, ⁸ ḱedúó nkè b̀èè ò p̀i nkè b̀è ò k̀atenèni a borè.] Bekè we a m̀ómmuə nkòò da nàké.

⁹ Kè Sifube yie mbeməu nke d̀ò: Ò náà m̀ómmuə nwe.

Pəori nàkémè o kpeti Fediisi borè

¹⁰ Kè kùmàndáà d̀ò Pəorii b́ei, kè Pəori d̀ò: Kùmàndáà diewè Fediisi, n ỳemu ke d̀ò nti kó ketenkè keməu kəbe bekù f̀ó nwe yebie mpéu miəke, n yí ỳièk̀ù m bo da nàkémè n kpeti. ¹¹ A bo na

ké bè beke. Nè n tũðkennímè Sedisademmumu ke bo bántè Kuyie dè í pẽẽtè yewe tẽpítè nè yèdéè. ¹² Òmòù í n yà Kuyie ncĩtè miẽke yoo titíintouti yoo dihei kè n neínè òmòù yoo n sukíí benitibè. ¹³ Be nnitibè báá na kénáké tĩmatĩ bè m pĩ tũ kpeí. ¹⁴ Tĩmatĩ máá ndi n yémè. N tũ ti yembè kó kuce nku meborime pammè miẽke, bembeyẽ mmèè í wenni, m me nyí yete tũ wàri ikuó kó yepáte nè Kuyie mpããnaãnti náam̀bè kpeye miẽke. ¹⁵ N támu bè támè ke dò nKuyie mbo duó nkè benitisàabè nè benitiyeibe kè bèe yántè. ¹⁶ Deè te kè n yetíróo ke í dó kéyeténè Kuyie nè benitibè.

¹⁷ Dè m̀ðke yebie mpéu n yitèmmè Sedisademmumu, ke wètení ke to idiítí ke bo pã n kobe kèpã Kuyie nyepãrè. ¹⁸ Nsòò ye mpãã Kuyie ncĩtè miẽke bá kutoweku í bo. ¹⁹ Kè Sifube mabè bèè ð mboní Asii kè bè n s̀snté, bèè dò nke na mbo die, kè n cààrè dèmarè nde bèe béi. ²⁰ Yoo bèè bo die mbèe béi mbè sòò m bekùnè kèyà mèè yei. ²¹ Kè dè í tú n sòò béi nti mekperimè be iikè ke dò: N tá mèè kpeí nke dò mukúkèyántimù bo, deè kpeí nte kè di m bekùnè yíe.

²² Fediisi wèè yè Yesu kó kuce do mmèè botí, kòo tentè dikàtirì ke dò: Behããpòmbè kóo kóti Disiyasi bo tuakení dii m̀nni m bo d̀d̀ kèwénté de kó tináãnti.

²³ Ò béi memme kénáké kuhããpònkù ke dò kùu kpetínnè P̀ori, ke né ò pã m̀fiè ke yóu kòo kobe nhò teénnè.

P̀ori nàkémè o kpeti Fedikisi nè o pokù Turisiiri

²⁴ Kè dè d̀ yewe sám̀pó kè Fedikisii neínè o pokù Turisiiri wèè tu Sifu, kékote, kéduó nkè bèe yúni P̀ori kòo mbè nàá nYesu Kirisi kpeti kè bè kèmmù. ²⁵ Kè P̀ori nnáá onitì d̀ommè kènd̀ori Kuyie ndó dè, kènnò nke pĩ nhomáá. Nè Kuyie nyóó bekènnèmmè benitibè. Kè kuf̀waá mpĩ Fediisi kòò d̀: Kè m pètè m̀fiè m bo wète ke da yú.

²⁶ Ò do d̀ P̀ori bo ò pãmè mme idiítí kè deè nte kòo nhò yu sãã kè bè nàá.

²⁷ Kè yebie nyèdéè pẽẽtè, kè P̀disuusi Fesituusii còutè tikpàti kè Fediisi ndó kènnàatinè Sifube ke yóu kè P̀ori ñkpetí.

25

P̀ori d̀mè kèyà okpàati diewè Sesaa

¹ Kè Fesituusii tuakení Sesadee kèmm̀ke yewe yètàãti kékote Sedisademmumu. ² Kè ikuó niùbè kó bekótibè nè Sifube kó bekótibèe katení o borè kè nhò nàá mP̀ori kó meyei. ³ Koò bàá nke tú wèè duó nkè P̀orii katení Sedisademmumu. Bè do dàkemu ke bo ò kùo kuce miẽke. ⁴ Kè Fesituusii bè nàké ke d̀: P̀ori kpetí Sesadee nwe. Mí mmómmuò nkè n kũnti bàmbà. ⁵ Di kó bekótibè bo na kè n neínè Sesadee, kòò d̀d̀ meyei mmamè mme bèe nàké.

⁶ Kè Fesituusi mbè bonè ke dò yewe yèni yoo tepíítè, kèwète Sesadee. Kè dèe wenté kòo ta kubeéndieku kéduó nkè bèe yúní Pòori. ⁷ Kòo tuəkēnī, kè Sifubee yènní Sedisademu kóò kèhné, ke nnáá ò nu ndòò mèè yei mpéu, bè me nyí mpètè dèè benkú ke dò mbè nàá nti tú timóm̄m̄anti. ⁸ Kè Pòorii yete ke dò: N yí yete Sifube kó ikuó mai, m me nyí yeténè Kuyie nc̄f̄ètè, m me nyí yete ketenkè yiè nkpeti mati.

⁹ Kè Fesituusi ndó kénnaatinè Sifube kébeke Pòori ke dò: A dó kékote Sedisademu kè bè nda bekùnè kè m boàà? ¹⁰ Kè Pòorii ò t̄h̄nné ke dò: N dó kékote okpààti diewè Sesaa borè nde kè wèe m bekénè, n yí dòò Sifube meyi mmamè kéndonnè a yémè a móm̄mu. ¹¹ Kè n do nc̄àr̄emu yoo n dòò meyi mèè dò mbè n kuò, n yí yetírí m bo kúmè, kè bè me ns̄h̄nté ke n nímmu òm̄òú í m̄ake kuce ke bo m p̄í nké bè duó. N dó k̄yà okpààti diewè Sesaa nwe.

¹² Fesituusi nè o kobe kè bèe náké bemáá kédeè kòo náké Pòori ke dò: Kàa dó k̄yà Sesaa nwe a yóò ò yàmu.

Akiripaa dómè kékeè Pòori nàammè

¹³ Kè dè dò yewe sám̄p̄ kóo kpààti Akiripaa nè Beriniisi kè bèe kote Sesadee ke bo dou Fesituusi, ¹⁴ kémbo kè dèe m̄ante sám̄p̄ kè Fesituusii ò nàké ke dò: Fediisi n yóunè onitì m̄òú kòò kpáá kpetí. ¹⁵ Kè n sòò k̄ote Sedisademu kè ikuó niùbè kó bekótibè nè Sifube kó bekótibè kè bè n nàké o kp̄éi nke dò nh ò kùò. ¹⁶ Kè m bè t̄h̄nné ke dò: Odommu kobe ò̄ í nduó nhonitì o kpantíd̄ent̄òbè kè bè í beké, kòò nàké o kpeti. ¹⁷ Mem̄me kè bèe kat̄eni die, kè dèe wenté kè m p̄ank̄ee ta kubeéndieku kéduó nkè bèe yúní de kóo nitì. ¹⁸ Bèè ò p̄í mbè me nyí nàké meyi mmamè n yèmmè do dò mbè yē nh ò d̄òmmè. ¹⁹ Bè do nei be kó muwed̄ummu kp̄éi nke nè Yesu m̄òú wèè ku kè Pòori tu ò fòu. ²⁰ Bá n yí mbanté m bo beke mèè botí de kó tináantì, kébeke Pòori kòò bo ndó kékote Sedisademu kè bèe ké mbeké. ²¹ Kè Pòori yete ke tú: Ò dó okpààti diewè wèè ò bekénè, kè m me nyóu kòò kpetí ke kém̄m̄unè m bo ò duónkomè Sesaa.

²² Kè Akiripaa d̄ò: M múnke dó kékeèmu de kóo nitì nàá nti. Kè Fesituusi d̄ò: A naa bo ò yà kékeè ò nàammè.

²³ Kè dèe wenté Akiripaa nè Beriniisi kè bè nk̄ori kè benitibè bè urí, kè bèe ta kubeéndieku ke neinè iw̄ēi yembè nè dihei kó bekótibè, kè Fesituusii duó nkè bèe yúní Pòori. ²⁴ Kè Fesituusii béi nke dò: Okpààti Akiripaa nè díndi bèè bo die, n̄tenè onitì Sifube bem̄ou Sedisademu kobe nè Sesadee kobe yē n kuò wè. ²⁵ Mí n yí yà ò d̄òò mèè yei nke dò nti ò kùò, ò né me nyēmmè ò dó k̄yà okpààti diewè, kè m me nyie ke bo wè nhò duónko. ²⁶ N yí yà m bo w̄ari tì, deè te kè nh ò yúní, f̄s̄ nhokpààti Akiripaa a iikè nè betòbè, kè ti bo náké de kó tináantì kè n yà m bo

wãri ti ketenkè yìè. ²⁷ Mí m borè dè í wenni m bo duónkomè kukpetínkù okòtí ke í nàké kù càkemu.

26

Pɔɔri beémme okpààti Akiripaa

¹ Kè Akiripaa nàké Pɔɔri ke dò: Ti da duómumu dinùù. Náké bè yè nha càkemu.

Kè Pɔɔri youte o nùtè ke bo beé nho kpeti ke béi nke dò: ² Okpààti Akiripaa dè n naatimu yíe mmesàà n yóó béimmè a ìikè Sifube m bekùnè tìi kpéí. ³ A yému Sifube kó ikuó nè bè màkemè tinèitì, n da báammu a minné ké n kénté.

⁴ M biíkú Sedisademma n kɔbe cuokè nke kè Sifube bemou yé. ⁵ Bè n yému nè dimònni kè bè dó bè bo na kénáké n do túmè Fadisiè wèè tū nti kó ikuó kperiyi. ⁶ Bè m bekùnè yíe n tá mèè kpéí nke Kuyie ndo nàké ti ti yembè. ⁷ Kè ti kó iwuɔ tɛpiítè nè idèi pī nKuyie nkó mutōmmú ke baa ti bo dōòmè. Okpààti, n ti ntá kè Sifube m bekùnè. ⁸ Dè dōmmè dīndi Sifube kè di í tá ke dō becírìbè bo yánté?

⁹ Mí m mómumu n do yé ke tú desààrè nde kémmau ke bo paa mbè bo nyumè Yesu Nansareti kou kó diyètiri. ¹⁰ Kè ikuó niùbè kó bekótìbè n duó ndinùù kè m pīmmú Yesu kɔbe péu Sedisademma mièke ke kpetinné, kè bè mbè kùù kè n dó, ¹¹ ké m bè pī titiintouti mièke ke puotì, kè bè bo yete Yesu, kè m mièke mbè còù mmesàà kè m bè fēũnko nè yehèkè tɛyè mièkoo.

Pɔɔri nàkémè ò cèète mèè botí

¹² Mèmmè kè ikuó niùbè n duó ndinùù kè nní nkɔri Damaasi ke neínè n kɔbe. ¹³ Okpààti! Kénkááké kuce kè diyèè còmú yeyo, kè kuwenniku makúu cúténì ti ìnkè kèpèèté diyèè koku. ¹⁴ Kè ti duó timou ketenkè, kè n keè metammè mamè nè Ebedeebe kó tináaanti kè mè tu: Sɔɔri! Sɔɔri ba nte kàa n fēũnko, dè bo nda yòùnè a bo m baaomè. ¹⁵ Kè m beke ke dò: Fó wenni nwe? Kè mè dò: Míwè Yesu a fēũnkomè. ¹⁶ A né íté kécómmú, n da benke m máà ndi kàa bo naá n kóo tōntì, kénnáante a me nyà dè yíe nè n yóó yíé da benke dè. ¹⁷ N da tãáté Sifube nè bèè í tú Sifube be cuokè nke, ke bo da tš mbè borè. ¹⁸ Kàa bè wéi, ké bè duó nKuyie, kè bèè yie nkè kùu bè cīé nkè bèè wēnnénè ku kɔbe ku cīètè.

Pɔɔri keté yèè ekè Kuyie nnáanti

¹⁹ Mèmmè okpààti Akiripaa n yí nyete Kuyie nni mbenke de. ²⁰ N keté kénáké Kuyie nnáanti Damaasi nwe nè Sedisademma nè Sudee kó yehèkè yemou nè bèè í tú Sifube, ke tú bèè ceete kéndòori Kuyie ndómè. ²¹ Dèè te kè Sifube m pī Kuyie ncīètè mièke kéndó ké n kuɔ. ²² Kè Kuyie nni ndeetè kè n kpaá fòu, ke náá ku náanti besámphóbè nè benitidièbè. N yí náá ntímatì kè dè

í tú Kuyie mpããnáàntì náam̀bè nè M̄oyiisi bè do nàké tì ke d̀: ²³ Kirisi d̀o nké f̄éüt̄emu kékú, kéntú oketiwè wèè yãnté, kémííté tì kó kubotí nè ibotí t̄ei kuwenniku.

P̄ori nàámmè Kuyie nnáàntì Akiripaa

²⁴ Kè P̄ori nkraá náá kè Fesituusi ò péi nke d̀: A bebíi yepáte kè yè da wáammaà? ²⁵ Kè P̄ori d̀: Okpààti, n yí wàáté, n náá timóm̄m̄nti nti. ²⁶ Okpààti Akiripaa tì yému tim̄ou, deè te kè n nàa ke í yìèkù, ke yé ti í d̀òm̄è disòrì. ²⁷ Okpààti Akiripaa, n yému ke d̀o nha yie Kuyie mpããnáàntì náam̀bè nàké tì. ²⁸ Kè Akiripaa d̀: P̄ori a yóó duó kè nní mbo ke naá nYesu kou nwe. ²⁹ Kè P̄ori d̀: Kè dè c̄arike yoo dè òote, mbáá nKuyie nku f̄ó nnè betabè bie ndi kpéi, kè di bo naá nYesu kabe, ké nni ndònnè, bè né báá di boú m̄f̄imme bè m boúm̄è.

³⁰ Okpààti Akiripaa nè kùm̄andáa nè Beriniisi nè betabè bem̄ou, kè bèe íté. ³¹ Kénkérí ke náante ke tú onit̄i yie nyí d̀ò meyei mmamè ke d̀o mbèe ò kùo yoo bèe ò kpetínné.

³² Kè Akiripaa náké Fesituusi ke d̀: Ti na nhò f̄f̄immu kòò do í yè nhò d̀ó k̄yà ketenkè yie.

27

P̄ori k̄arimè Odommu

¹ Bè yí d̀i m̀nni ti d̀o nkékote Itadii kédúo mP̄ori nè tikpetint̄i teti kuhããp̄onkù, kùu ni ketenkè yie nkó fehããp̄onnafè bè tú kù Sidiyusi. ² Kè ti ta Atidamiti kóo bàtòò kòò k̄ari Asii, kè Adisitaki Maseduonni kó kutemp̄e nkou kòò èi tu Tesadoniki kòò nti neínè. ³ Kè d̀eè wenté kè tí tuòke Sitõõ. Sidiyusi wèè d̀ó P̄ori kòò yóu kòò kate k̄yá o kabe, kè bèe ò coute mesàà. ⁴ Kè ti íté deborè kè kuyaakùu yete ke ti kónté k̄yè Sipiri bakù yóu. ⁵ Kè ti sénté d̄am̄èèrì wèè pekénè Sidisii nè P̄anfidií kó itemp̄e nkétuòke Midaa Disii kó kutemp̄e. ⁶ Deñde kuhããp̄onkù yamè Adekisãntiri kóo bàtòò kòò k̄ari Itadii kè kù ti tannè.

⁷ Kè ti nkérí ke d̀o yewe péu ke f̄éüté mediè nke né na kétuòke Kinidi, bá kuyaakù í nyie kè ti kónté k̄yè Sodom̄nni kétuòke Kereti. ⁸ Kè nhò peké ke àari, kétuòke dibòrì marì kè bè d̀i tu: Dicónni sàari, kè d̀i t̄akénè Dasee kó dihei.

⁹ Kè bàtòò kó mucèmmu d̀ake yónkú ke ti m̄ante kuce mediè d̀e do s̄́ m̄menùboúmmè kó dim̄nni p̄ètému. ¹⁰ Kè P̄orii béi nke d̀: N kabe, ti kó kuce kuù nyó nyóumu, bàtòò bo cake nè tinenti, kè ti í yé ti kú.

¹¹ Kè kuhããp̄onkù ntá wèè piú bàtòò nè wèè ò te kè dè p̄èté P̄ori béi nti. ¹² Bàtòòbè commu dè í wenni diyõõ, kè bèmabè d̀ò bèe p̄èté kékote Fennikisi, Kereti kóo bàtòòbè commu dè ke weti diyie taà kèè bíékè, d̀èè do d̀ò á nde mbo diyõõ.

Kuyaakù dièkù itémè dàméèrì mièkè kénfuu

13 Kè kuyaakù makùu iténí kubakù cǎnku bíékè kénfuuti meyoǎmmè, kè be yèmmè ndò bè bo tuǎke bè dó dè, kédeite bàtòò cǎnnírì, kèmpékénè Kereti kó ketenkè. 14 Kè dè nyóó yíè kè kutèkù makùu iténí kubakùu yóú diyìè yìèní kèè bíékè kó kuyaakù ke kpeñni. 15 Bá ti í nna ke kù kètè, ke yóú kè kù nti tǎ. 16 Kè ti pèǎtè Kodaa, dihei dii soké dàméèrì mièkè kè di nti kǎnké sǎmpǎrè, kè ti áké ke né na kédeè mbàtòò sǎmpǎrù. 17 Kóò boú iwēī kényīèkù ò bo tamè mubirímú kécũũ ntiyààti, ke yóú kè kuyaakù níti tǎ. 18 Kè dèe wenté kè kuyaakù baa nkpaá ti kóonko mekperímè, kè tí ndei tinenti ke buǎnko dàméèrì mièkè. 19 Kè dè tó wenté kè bàtòò yembè mómmǎmbe ndei tipotanti ke dokòò dàméèrì mièkè. 20 Yewe péu mièkè kè kuyaakù baa kpaá kpeñni, bá ti í nwúó diyìè nè siwǎǎ, ti ténke í nyé ke dò nti bo cooté.

21 Yewe péu mièkè òmǎu í ndi dèmarè, kè Pǎrii cómmú kèbéi nke dǎ: Nkǎbe kè di sòò do nyie n kpeti kè tí nkpaá Kereti ti na bá nyà meháárímè miè nkè ti kperere cake. 22 Di mmǎnni dí cǎtinnè di yèmmè, òmǎu í yóó kú, bàtòò weè máa yóó yèi. 23 Kuyie nkùu n te kè m pī ku tǎmmú ku tǎnni kǎtenímu ke nyènkè ke n nàkè ke tú: 24 Pǎri bá nyīèkù a dò nkétuǎkemu ketenkè yìè mborè, Kuyie nda dó mèè kpéí nte kè kù yóó dèetè a néinè bè. 25 Dèè te kè n tú cǎtinnè di yèmmè, n yému weti weti dè yó ndòmmè Kuyie nni nnàkémè mme. 26 Ti né yóó fũúkúmu dibòrì mari dihei dii soké dàméèrì mièkè di borè.

27 Keyènkè tepíítè nè kènaankè do nke, kè kuyaakù kpaá ti kóonko kè ti baa bo dàméèrì mièkè, kè bàtòò yembè yèmmè ndò ti tǎónnè ketenkè, 28 kèbǎ nkuhǎũ kè mecũmpume mbo métiri sipísitǎati nè mèyiekè, kè bèe yíè détóò kèbǎ nkè mè mbo sipísidè nè mènì. 29 Kè bè nyīèkù bàtòò bo bootemè dipèrì mari, kèbǎ mbàtòò cǎnníyè yènàà o fǎnkúò bíékè, kémbaa dè bo wentémè kè dè bè ǎtí. 30 Kè bàtòò yembè ndó kécoké kèncũũnko bàtòò sǎmpǎrù ke dǎori ke dò mbè pitírì bàtòò cǎnnírì. 31 Kè Pǎrii náké iwēī yìè nnè tihǎǎpǎnti teti ke dǎ: Kè be nnitibè í kpaá bàtòò mièkè òmǎu báa cooté.

32 Kè tihǎǎpǎntii kéétè iwēī ì pìtí bàtòò sǎmpǎrù kòò pǎnté.

33 Kè dèe auté ke bo wenté kè Pǎrii bè nàké ke dǎ: Dè mǎke yíè nyewe tepíítè nè yènàà di í dimè mùmamù. 34 Dinè kénfòu, di kóò mǎu kó kunónkúókù í yóó feti.

35 Pǎrii béi memme kétúóté pèè késǎnte Kuyie mbe ìkè ke wétè kéncaá. 36 Bemǎu, kè be yèmmèe cǎté, kè bèe di. 37 Timǎu ti do bo sikǎusidè nè sipísiyiekè nè bèkuò (276) ndi bàtòò mièkè. 38 Kè bèe di kédeè kédootóò tidiiiti sǎnti dàméèrì mièkè kè bàtòò bo yauke.

Bè diunèmè bàtòò

³⁹ Dè wenté dii m̀nni bá bè í mbanté ketenkè, ḱyà kubinkenkenkù makù kè mubirimù de bo, kè be yèmmè ñdò kè bè bo na, bèe katenè bàtòò deborè. ⁴⁰ Ke kééte bàtòò cònniyè ḱpítè dèè piunè bàtòò kédeè kécónné kuyàakù, kè kuyaakù mbè tèmù kè bè kòri deborè. ⁴¹ Kéta mubirimù kó kupè mmakù, kè bàtòò fũkù o ìkè kè menie nni mpuoti o fõnkùò koò wéú.

⁴² Kè tihãpònti ñyĩkù tikpetinti bo deimè kè kùmakùu coké, kéndó kè ti kùò timòu. ⁴³ Kè iwẽi yiè nni ndó kédeete Pòori ḱeyete ke dò, bèè nò nke dei bèe dei kéniiète késénté. ⁴⁴ Kè betòbè mbe tũ ke deitínè tidabeeti yoo bàtòò kó yewétiyè. Memme kè bèe sénté bemòu bá dèmarè í bè d̀d̀.

28*Fewàáfè d̀ntémè Pòori*

¹ Ti sénté dii m̀nni nè kukõnnaatí kékeè de kó dihei yètiri tímè Mariti. Di do soké dàméèrì mièke nke. ² Kè de kó dihei yembè ti d̀d̀ mesàà. Ke ś nfetaafè niu kè muséè mbo, kè bèe t̀tinnè muhãã mmèdiè. ³ Kè Pòorii oté tidabiti ke bo ãnné muhãã mmieke, kè fewàáfè ã ti mièke kékeè kuhãäyĩnkù ḱyènni kédònté o nòutè kéncaátí. ⁴ Kè de kó dihei kòbeè yà fewàáfè càátímè Pòori nòutè kénnaá mbemáà ke tú: Oniti yie mmènke tú onitikòuti nwe, bá ò me ncootémè dàméèrì mièke meyi mbaa ò tũmmu.

⁵ Kè Pòorii míétóò fewàáfè muhãã mmieke bá ò í nkèè kuyonku. ⁶ Kè bè nkémù dè bo múútímè yoo wèe doroo bàmbà nkékù. Kè dèe m̀nte bá dèmarè í d̀d̀, kè bèe ceete tináantì ke d̀ ò d̀ nKuyie nku.

⁷ Ke ś nkùmàndáà bè tú wè Pibidiyuusi, wèe te dihei kòò bàtè dè bo, kòò ti còuténè diwèi. Kè tí mbo ke d̀ yewe yètàãti. ⁸ Kè timiétì bo o cice kòò yénkù meyi ke duó kè Pòorii ò nòò nsinòu, ke bántè Kuyie nkòò miéte. ⁹ Kè bemuambe tòbè ñkòrini kòò bè mièkùnkò. ¹⁰ Kè bè ti d̀d̀ mesàà. Kè ti pèxítimùu tuòkeni dii m̀nni kè bè ti pãmmù dè ti békù dè.

Odommu kòbe do dómè Pòori

¹¹ Betààbè bètàãti kó difõnkùò kè ti ta bàtòò m̀u wèe do dè bo diyòò mièke, ke bonni Adekisãntiri, ke m̀ke sitenkaanii sidési kè bè si tu itáátébi. ¹² Kè ti tuòke Sidakii ke cómmù ke d̀ yewe yètàãti. ¹³ Ke ité deborè kémpékénè ketenkè kè dèe wenté kè ti tuòke Desiyo kè kubakù cãnkù kó kuyaakù m̀bo, kè ti mmòke yewe yèdéè kétuòke Pusòori. ¹⁴ Ke dè yà Yesu kòbe kè bè d̀ ti mbè bonè ke d̀ yewe yèyiekè. Kè ti mbè bonè kèpèxéte kénkòri Odommu. ¹⁵ Kè Yesu kòbe bèè bo Odommu kè bèe keè ti ḱpéi, kékòtení Dapiyusi bè taà dè dikàtiri ke ti co, kè betòbèe kòtení bè

tu dè titouti titāāti bepòòbè kpèti. Kè Pòorìi bè yà kòo yèmmèè narìkè kòo sāntè Kuyie. ¹⁶ Ti tūòkè dīi mǎnnì Odómmu kè bèè dúò mPòorìi kudiekú kòo mbo kè kuhāāpònkù ò bàà.

Pòorìi nàámmè Kuyie nnáaàntì Odómmu

¹⁷ Yèwe yètāāti kó difōnkúò kè Pòorìi yú Sifubè kó bekótíbè bèè bo Odómmu kè bèè tínní kòo bè nàké ke dò, ti kòbe n yí yeténè ti yembè kó ikuó, kè bè m pī Sedisadèmmu ke dúò nhOdómmu kòbe. ¹⁸ Kè bè m biéké kéndó ké n fīi ke yé bè í yàmè meyei n dǎdǎmè ke dò mbè n kuó. ¹⁹ Kè Sifubè né yete, kè deè nte kè n dǎ: M bo yà ketenkè yiè, dè né í tú n yè m bo ò yà kóò nàké be kó meyei mmamè. ²⁰ Deè te kè n dǎ ke di nàké, Isidayeeriibe baa wè kpéi ntemè kè m bou mēfīmmè.

²¹ Kè bèè ò tēñné ke dǎ: Bè í wǎri a kpèti matì Sudee ke ti duònní, ti kou mǎu me nyí ke yènní ke ti nàké a cààrè mù. ²² Ti yému ke dǎ ntipúti timǎu bè í dǎ a tū nkùù wedǎuncè, a ti nàké a mómmuò ndé kó tináaàntì.

²³ Kè bèè dǎu ndikàtìri kékòtení de yiè Pòorìi borè kénsūnè bè sòò mǎmè. Kè Pòorìi ntūū nke bè nàá Kuyie nkprààtiyuu kpèti, ke bè benkú Mǎyiisi nè Kuyie mpāānāaàntì nāaànbè do nàké ti, ke yetíróo ke dǎ bèè banté Yesu tǔmè Odèetiwè. ²⁴ Kè bèmabèè yie nkè betòbèè yete. ²⁵ Kè bè nyiti ke nei bemáà, kè Pòorìi béi nke dǎ: Muyaánsààmù naatimu mù do me nnàkémè Kuyie mpāānāaàntì nāaàntò Esaii ke dǎ: ²⁶ Kòte kénáké ku mbotí kòbe ke dǎ:

Di bo nyo,

di me mbáá banté,

kénwúó, di me mbáá yà.

²⁷ Ke yé de kó kubotí kòbe yèmmè kpeñnìmè,

bè í yíé ntimatì,

ke ìtinné be to, ke báá keè,

ke ūū nke báá yà,

bè yàà bo ceete mēè kpéi

kè m bè miékūnne.

²⁸ N yèné ke dǎ medeetímè kó tináaàntì kàtemu bèè í tú Sifubè be borè kè bembe yóó ti cǎuté.

[²⁹ Pòorìi béi memme kè Sifubèe íté tinèiti bemáà kénkūnti.]

³⁰ Kè Pòorìi dǎ yebie nyèdèè ke yieti ò bo kùù dieku, ke cǎú bèè kòriní o borè. ³¹ Ke nàá Kuyie nkprààtiyuu kpèti nè Yesu tǔmè Odèetiwè bá ke í yīèkù, òmǎu me nyí nhò kǎónnè.

Pɔ̄ari w̄ari d̄i pátírí Kirisi kɔ̄be bèè bo Odommu Di mpátírí tɔ̄ t̄i náānti

Kuyie nkóo t̄ɔ̄nti Pɔ̄ari weè w̄ari de kó dipátírí Odommu kɔ̄be. De kó dipátírí d̄i ti náá nKuyie ndeeri m̄è botí on̄tì, d̄i ti náá mbenit̄ibè b̄em̄ou túmè meyei nyembè mbe kè Kuyie nti deeri ti tá d̄i m̄on̄ni Yesu. De m̄on̄ni ndi Kuyie nh̄ɔ̄ ti c̄íemmè kè Muyaánsààmù ti w̄énkunn̄e. Kòò b̄éi n̄ho pátírí mīeke ke tú tináānsààti ò náá nti tu benit̄ibè b̄em̄ou kpeti nti. Ò í baàti òm̄ou.

Pɔ̄ari yóò p̄ánté o pátírí, ké bè nàk̄emu bè dò nkénfòu m̄è botí be cuokè nè bè bo ndòm̄mè ketenkè yembè ìkè.

Di mpátírí náānti duó ke dòm̄mè

1. Pɔ̄ari do dóm̄mè kék̄ote k̄esíéké Yesu kɔ̄be bèè bo Odommu 1:1-17
2. Benit̄ibè b̄em̄ou tú meyei yembè mbe Kuyie mborè 1:18-3:20
3. On̄tì ð ntá Kirisi nwe kè Kuyie nh̄ò w̄énkunn̄e 4-5
4. Ti w̄ennénè Kirisi nwe ke ku, kòò w̄ennénè ke ȳánté, deè te ke ti wenke 6-8
- 5 Isidayeribe do í yiem̄mè Kuyie nkpeti 9-11
- 6 Yesu kou kó mufòm̄mu nè o borime dè dòm̄mè kéndéúkunko Kuyie nyètiri 12:1-15:13
- 7 Yesu kou bo mbenkúmè o dókùmè 15:14-16:27

Mud̄ummu

¹ Mí mPɔ̄ari, Yesu kóo t̄ɔ̄nti m̄i di w̄ari di mpátírí, Kuyie nkuu n yu ke n t̄āat̄e ke n d̄òò ku kó dit̄on̄ni kè m bo náké ku náānsààti. ² Kù do nàk̄é t̄i k̄p̄éi ku p̄ānāānti náānbè nè dim̄on̄ni kè bè ti w̄ari. ³ Tì náá nti Yiè nYesu k̄p̄éi nke w̄èè t̄uòt̄é tinitik̄on̄ti kè bè ò p̄eit̄é Dafiti kó kufuku mīeke. ⁴ Kè Kuyie nh̄ò duó mmuw̄erímù kè Muyaánsààmù duó nkòo ȳánté ke benke ò tumè ku Bire. ⁵ Weè te kè Kuyie nni ndòò mesàà kè n naá nku kó dit̄on̄ni ke bo ȳũ̄nní ibotí im̄ou kè ì nh̄ò tá k̄éyíé n̄ho kpeti. ⁶ Díndi Odommu kɔ̄be di tú ì botí kó bèmabè kè Kuyie ndi yu.

⁷ N di d̄ummu díndi, Kuyie ndó bè, ke di t̄āat̄é, kè di bo nfòu kù dóm̄mè. Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè di p̄ā mesàà nnè diw̄èi.

Pɔ̄ari dóm̄mè kék̄ote k̄éyà Odommu kɔ̄be

⁸ N s̄antí Kuyie nnè Yesu Kirisi kó diyètiri di k̄p̄éi, nke ȳé nh̄ ð̄ k̄ote k̄èè bíékè kè bè n náámmu di tá m̄è botí Kuyie.

⁹ M báámmu Kuyie ndi k̄p̄éi ns̄áà kè kù ȳé, kunku m p̄i nkùu

tōmmú nè n yèmmè meməu ke náá nku Bire kó Tináaṣààtì. ¹⁰ M báámmu Kuyie nsáà, ke tú kè kù dó kù m pā kuce kè n kətoo di cie. ¹¹ N do dó ke di yàmu ké di náké Kuyie nkó yepārè mayè kpéi nkè dèe yie nkè di kpenke Kuyie nkó kuce mièke. ¹² Ke wète ke do dó tí máá kényáúkunnè titəbè kòntì, ke yé timəu ti wērímè ketá Kuyie.

¹³ N kəbe n dó dí nyému n do dómè kékətoo di cie ke di náké Kirisi kpəti kè di tì yie, kéndò n tì nàkémè ibotí tɛi kè ì tì yie. ¹⁴ N kó mutōmmú mmu n dò nképi mmù bèè tú Kerekibe nè bèè í tú Kerekibe, bèè yé yepáte nè bèè í yé yé be cuokè. ¹⁵ N dó tì tú m bo di nákémè Tináaṣààtì díndi bèè bo Odommu.

Tináaṣààtì tú Kuyie nkó muwērímú mmu

¹⁶ Ke yé ifei í m bonèmè m bo nákémè Tináaṣààtì, tì tú Kuyie nkó muwērímú mmu, ke dɛerí bèè kó dimàà tì tá kékəténè Sifube borè nè besəmboo. ¹⁷ Kuyie nhṣṣ wénkunnè onìtì ò tá dii mōnni ndi nè o yèmmè meməu. Tì wārimu ke tú: Wèè wetí ò bo nfòu ò tá mèè kpéi.

Benitibè báá na képeri Kuyie nyiikè

¹⁸ Kuyie mmieke cóunní keṣnkè benitibè caarimè nè meyei mbè dṣṣri mè kè mè diití timómmənti. ¹⁹ Dèè dò nkénte kè benitibèe banté Kuyie ndè feímu, Kuyie mmómmənkú kuù dè mbè benke. ²⁰ Kuyie nkó medómmè nè ku wērímú mùù bo sáà dè í dò nna kényà. Kàa né wénténí kù dṣṣmè kutenkù dè feímu ke dò ntí na ké dè banté dèe te kòo niti báá na képeri Kuyie nyiikè. ²¹ Ke yé bè kù bantémè ke yete bè bo déúkunnemè ku yétiri, ké kù sante, ke tūnne iyeṣtotí detetirè kpəyi nè itookperí, ke ta dibiiinni mièke. ²² Kè be yèmmè dò mbè ciì kè bè né yei. ²³ Bè bo mbáámmè Kuyie nkùù í deu, kè bè bàá nsitenkaanì sii dōnnè benitibè nè sinṣṣ nè tiwanwantì nè iwààke.

²⁴ Dèe te kè Kuyie mbè yóu kè bè dṣṣri meyei mbè dómè, ke dṣṣri isəke kpere nè be kántì. ²⁵ Ke yóu Kuyie nkpeti ke tū nsiyáàbisi, bè bo mbáámmè Kuyie nkè bè bàá nkù dṣṣ dè. Kuù do dò nkénsántí sáà, kè dè mme ndò.

²⁶ Dèe te kè Kuyie mbè yóu kè bè dṣṣri isəke, kè benitipòbè yóu bè bo ndəunèmè benitidaabè ke dəunè betəbè. ²⁷ Kè benitidaabè yóu bè bo ndəunèmè benitipòbè ke dəunè betəbè. Memime kè Kuyie mbè yóu kè bè yàu be dṣṣrimè kó tiyeti.

²⁸ Bè me nyetemè Kuyie ndeè te kè kù bè yóu kè bè tū mme yèmmè yeime ke dṣṣri bè do í dò nkéndṣṣri dè. ²⁹ Bá bè í weti, ke dəri, ke dó idíití, ke yóu, ke məke mehēmmè, ke dó munitikòu, ke dó yekpàrè, ke sou mbetəbè, ke ciì mbetəbè, ke dó munáaṣàtòu. ³⁰ Ke náante betəbè kpéi, ke í dó Kuyie, ke sáante betəbè, ke tú sifei yembè, sipṣṣ yembè, ke waà mmeborime

pàmmè bè bo yĩmè kédòò meyei ke yetírí be yembè kpeti. ³¹ Bè í yé bè dòòri dè, bè me nyí dòòri bè nàké tí, bè í dó betòbè, bè í mọke betòbè kó mesémmè. ³² Bè yému ke dò nKuyie nkó ikuó miéke bèè dòòri me kóò botí bè dò nkéta muháá mmieke. Bá nè memme kè bè sọké ke dòòri meyei, dè í tú bè dòòri meyei mmáá, bè kòmmúmu bèè mè dòòri.

2

Kuyie mbeénti wennimè

¹ F́ wèè bekùnè betòbè, bè í yóó da coo, ke yé a bekùnè dii mònni betòbè a bekùnè a máà ndi. Ke yé bè dòòri tí a tí dòòri mè. ² Ti yému ke dò nKuyie mbo bekénè bèè dòòri de kó meyei mbotí kénnaati. ³ F́ nwèè nàá mbetòbè dòòri mèè yei nke mè dòòri, a yèmmè dò nha bo yenténè Kuyie nkó tibeéntàà? ⁴ Yáà a sènkèrì Kuyie nkó mesàà mme nè ku minnímè nè ku niti? Kè kù í da kpetínné bàmbà nkù mirímu ke dó a ceete. ⁵ Kàa yèmmè kpenke kàa í dó kéceete a yéúti amáà ndi Kuyie nkó tiyēiti, ku beénti bo tuọke dii yiè. Kunku kùù bekù weti weti. ⁶ Kù yóó yietí bá wè o tómmú mannè tí yeti nti, ⁷ kéduò mmufòmmu mùù bo sáà bèè wéèrì ke dòòri mesàà, ke dó kùù bè sántè, ⁸ képuotí bèè yete ku kpeti nè kemieke, bèè duó mbemáà meyei nke tū nsiyáábisi, ⁹ ké bè f́éũ, ké bè ànné meyeñcaàrimè, Sifube meketimè nè bèè í tú Sifube, ¹⁰ késántè bèè dòòri mesàà nké bè duó ndiwèi, Sifube meketimè nè bèè í tú Sifube. ¹¹ Ke yé Kuyie nyí baàtìmè òmòu.

¹² Bèè dòòri meyei nke í yé Mọyiisi kó ikuó, bbè báá kù í kó mukũũ, kè bèè yé de kó ikuó ke dòòri meyei bè yóó í mbè bekénè. ¹³ A bo nyémè ikuó deè í tú a wenni, a dòòri dii mònni ndi ikuó yèmmè, Kuyie nhōō da wénkùnnemè. ¹⁴ Bèè í tú Sifube ke í yé Mọyiisi kó ikuó bè dòòrimu ì yèmmè, bè í yé Mọyiisi kó ikuó kè ì né bo be miéke. ¹⁵ Be dòòrimè benkúmu ke dò mbè yé Kuyie nkó ikuó. Be yèmmè mèè ò mbè bekùnè dimònni marì, diterì ké mbè kòmmú. ¹⁶ Dèè sòri dè bo yènní Kuyie nyóó duó ndi yiè kè Yesu Kirisi bekénè benitibè be dòòrimè ìnkè. Tináànsààti n nàá tí me nyé.

Sifu mómmu nyi tú wèè cānté

¹⁷ F́ nSifu wèè pàti a tùmè Sifu ke yé Kuyie nkó ikuó ke sonku a yémè Kuyie. ¹⁸ A yému Kuyie ndó dè, ikuó dè nda benkemu kàa bo na kétāātè dèè wenni. ¹⁹ Kàa yèmmè dò nha tú tiyũñnti kóo dèrì, ke mí bèè bo dibìnni. ²⁰ Ke tú amáà tiyeinti nè ibí be kóo tenti, ke tú ikuó da duó mmeyíétimè kàa yé timómmonti. ²¹ F́ nwèè tiè mbetòbè ke í tiè nhamáà, ke tú bè bá nyuuku ke né yuuku. ²² F́ nwèè tu bá ndauti dautinè ditòbè ke dauti dautinè

betòbè, ke tú yebòkè í wenni ke wète ke yè waà nke bo kparìkè.
²³ Ke déúkùnkò amáà a yémè ikuó, ke né dɔ̀rì í yete dè, ke caàrì
 Kuyie nyèti. ²⁴ Tì wàrimu ke tú: Díndi Sifube dîi te kè ibotí tei
 sáá nKuyie.

²⁵ F́ nSifu kàa dɔ̀rì Kuyie nkuó yémme, mucāmmù íwenni,
 kàa né í dɔ̀rì í yémme mucāmmù tú detetirè nde. ²⁶ Wèè í tú
 Sifu ke í cānté kòò yie nyikuó yémme Kuyie nhò wùó nwèè
 cānté wènwe. ²⁷ Dè te wèè í cānté kòò bo da bekénè f́ nwèè tu
 Sifu ke cānté, ke m̀ke ikuó kó dipátiri, ke í tũ nyi yē mmù. ²⁸ Kè
 bè da peité kàa tu Sifu ke cānté dè í sannè. Sifu mómmuò ntú
 wèè cèete wènwe. ²⁹ Dè tu Muyaánsààmù kó mutōmmú mmu,
 dè í tú ikuó ì wàri dipátiri miēke. De kóo Sifu í wanti benitibè
 bo nhò sántimè, ò wanti Kuyie nkuù ò sante.

3

Kuyie nwetímè bá kè ti í wetí

¹ Kàa tu Sifu dè bo dɔ̀ ba? Mucāmmù bo da dɔ̀ ba? ² Dè
 né bo dɔ̀mu baka, ke yé Kuyie nketé kedúmmè Sifube mbe ku
 náaàti. ³ Ti bo yí ba? Kè Sifube mabè í yie nKuyie mbéi nti dè dó
 ké dɔ̀ Kuyie nyí dɔ̀mu kù béi ntàà? ⁴ Bitì! Bá kè benitibè bem̀ou
 í wetí Kuyie mbáá yóu kù bo nwetímè kéndonnè tì wàrimè ke
 tú:

Kàa náá, nha náaàti ntú timómm̀anti,
 kè bè da bekùnè a kpeti ínaati.

⁵ Kè nsà kè ti yé ti bo dɔ̀ dè ke í dè dɔ̀, kè kù dɔ̀ kù béi nti,
 ti yí kù í wenni kù ti kpetínné dîi m̀nnàà? (N náá mbenitibè
 yémme dōmmē mmē.) ⁶ Bitì! Bitì! Kè Kuyie nyí wetí kù bo yíme
 kébekénè benitibè.

⁷ Kè nsà kè n yáabisí bo nte kè Kuyie nkó timómm̀antii feité
 kédéúkunnè ku yetìrì, ba nkpréi bo nte kè kù m bekénè ténke?
⁸ Bèè tũ nyē nti ídɔ̀rì meyei nkè m̀e peité mesàà, bèè náà
 mmemme Kuyie mbo bè kpetínné kennaati.

Òm̀ou í dɔ̀rì Kuyie ndómè bá omáà

⁹ Ti bo yí Sifube pēēté bèè í tú Sifubaa? Bitì! Tì béimmu ke tú
 Sifube nè bèè í tú Sifube bè tu meyei nkó tidaati nti. ¹⁰ Tì wàrimè
 ke tú:

Òm̀ou í bo wèè wetí, bá omáà.

¹¹ Òm̀ou í cìi,
 òm̀ou í wanti Kuyie.

¹² Bem̀ou bè yetému,
 ke dēténè Kuyie.

Òm̀ou í dɔ̀rì dèè wenni bá omáà.

¹³ Kè be náaàti dò nkufōti kùu feí,
 kè bè sou,

tii yìenì be nò kè tì tii

ke dò mmewaàdòmmè.

¹⁴ Bá be nò í wenni,

kè be náaṅtì tii.

¹⁵ Kè bè ð ndó mecāā nke bo ku.

¹⁶ Kè bè pēēté kèè bíékè,

meysi nnè meyeñcaàrimè deè ānné.

¹⁷ Bè í yé meom̄p̄umè kó kuce.

¹⁸ Bè í dé Kuyie.

¹⁹ Ti yému ke dò nKuyie nkó ikuó náánnè bèè ì te bèmbè, kè dè bo yie nkè bè báá na képeri, kè benitibè bem̄ou banté bè tumè beyibe Kuyie nyìkè. ²⁰ Om̄ou báá na kédòò ikuó yemmè kéwenke Kuyie nyìkè, ikuó ti benkú ti tumè mmè benitiyibe.

Kuyie nwénkunko mēè botí benitibè

²¹ Di mm̄nni Kuyie nyí ti wénkunko nè ikuó miēke, ku pāānāaṅtì náaṅbè nè ikuó páte dè tì béimmu. ²² Kuyie nh̄ō wénkunne onitì ò tá dii m̄nni ndi Yesu Kirisi. Kù mē d̄òri bèè kó dimàà tá bèmbè Yesu, kù í baàti òm̄ou. ²³ Benitibè bem̄ou yetému ke pàà Kuyie nkó tikpeti. ²⁴ Di mm̄nni Kuyie nnè ku kó mesàà nkè kù bè wénkunne fààrè kè Yesu Kirisi bè deēté nè meysi. Dipānni ndi fààrè. ²⁵ Kuyie ndo mir̄mu nè dim̄nni, kù né me ndòrimè kù béi nti kù báá yie nkéyóu meysi nyembè sáà ke í mbè kpetinné, deè te kè kù tāāté ku Biré kè bè dè kù, ke dè bo ūté benitibè yei. ²⁶ Di mm̄nni Kuyie nwénkunko bèè tá bèmbè Yesu ke benkú kù tumè tim̄mm̄nti yie.

²⁷ Kuyie nwénkunko òmmè botí benitibè? Bè d̄ò mēè kpéi nyikuó yemmàà? Ì! Bè tá mēè kpéi nke Yesu. Kè dè dò mm̄mm̄ onitì bo yīme kēsānte om̄áà. ²⁸ Ti yému ke dò nhonitì í d̄òri Kuyie nkó ikuó kè kù ò wénkunko, ò tá dii m̄nni ndi Yesu. ²⁹ Yàà Kuyie ntu Sifube máà k̄aku nku? Ì! Kù tú ibotí im̄ou k̄aku nku. ³⁰ Kuyie mbo kumàà ndi ke wénkunko Sifube nè bèè í tú Sifube bè tá dii m̄nni Yesu. ³¹ Ti pañkomu ikuó ti tá mēè kpéināà? Ì, ti pētinke ì commu i f̄t̄ir̄i ndi.

4

Kuyie nwénkunne mmēè botí Abarahammu

¹ Ti bo náké ònti ti yààri Abarahammu kpéi? Kuyie ndo ò d̄ò ba wenwe onitì? ² Kè kù do nhò wénkunne o t̄ommú kpéi nke ò na mp̄otimu, Kuyie mborè dè me nné í dò mm̄mm̄. ³ Ti w̄arimu ke tú: Abarahammu do tá Kuyie nku kè deè nte kè kù d̄ò ò weti. ⁴ Kòo nitì p̄i mm̄ut̄ommú bè ò nhò yietimu, de kó tiyeti í tú dipānni, o t̄ommú yeti nti. ⁵ Kuyie mborè dè í tú nè mut̄ommú kpéi nke kù ò wénkunemè onitì, ò tá dii m̄nni ndi

Yesu kù 5̄ ò wénkùnɛmè. ⁶ Dè te Dafiti béimmè ke tú: Diwèi 5̄ mbo Kuyie nwénkùnne wè bá dè í tú nè o t̄mmú kpéi.

⁷ Dè náaati Kuyie ncíé mbè be yetimè,
ke ùté be yei.

⁸ Dè nnaati Kuyie nténke í kaànnè bèè kó meyei.

⁹ Dè kó diwèi bo Sifube máa kpéi nkaà? Ɔ̀! Di bomu bèè í tú Sifube be kpéi mmúnke. Ti bo ke náá nke tú Kuyie nwénkùnne Abarahammu ò kù tá mèè kpéi nke. ¹⁰ Ɔ̀mmònni ndi Kuyie ndo wénkùnɛmè Abarahammu? Dè do s̄ nho cāntàà kòò mu nyí cānté? Kuyie nyóó ò wénkùnne kòò mu nyí cānté. ¹¹ Ò mu ndo í cānté kéntámu Kuyie nkè kùu duó nkòo cānté kè dèe benke kù ò wénkùnɛmè ò kù tá mèè kpéi. Dè te kòò tu bèè tá Kuyie mbe kóo cice. ¹² Weè wète ke tú bèè cāmmú be kóò cice, dè né í tú bèè cāmmú beməu, bèè tá bèmbe Kuyie nhò do kù tá mèè botí ke mu nyí cānté.

Abarahammu yiemme Kuyie mbéi nti

¹³ Kuyie ndo yē nhAbarahammu nè o yaabí bè bo tieke kutenkù kuməu, dè í tú ò do yie mmèè kpéi nku kuó, ò do tá mèè kpéi nke Kuyie. ¹⁴ Kè nsà kè bèè yie nKuyie nkuó kè beè máa yóó tieke kutenkù, Kuyie mbè dounnè dii nùu tū ntú detetirè nde, kè bèè kù tá kè bè kù tá detetirè. ¹⁵ Ikuó í nko Kuyie nkó kemieke nke, kè ikuó í bo a báá ì yeténè.

¹⁶ Ti tá mèè kpéi nKuyie ndè te kè kù yē nkù bo ti pā dipānni fààrè, kè di ntú Abarahammu yaabí iməu kperi, di í tú bèè yie nyikuó máa be kperi, di tu nè tinti bèè tá Kuyie nhAbarahammu do kù tá mèè botí ti kperi ndi. ¹⁷ Ti wàrimu ke tú: N da dòò ibotí péu kóò cice. Abarahammu yīme ke náa nyibotí kóò cice? Ò do tá mèè kpéi nke Kuyie nkùu duó nkè becírìbè yānni, kùu dènnìnkoni dèè í bo. ¹⁸ Dè í dò ndii mōnni wèe yie nkòò yie, mēmme kòo náa nyibotí péu cice, kéndōnnè ti wàrimè ke tú: A yaabí bo nsū mediè. ¹⁹ Abarahammu bie ndo bo ntùòke tekòutè (100), kòo pokù Saraa múnkèe kóté kèpèétè ò bo peité dè, bá nè mēmme kòo tákùmè nfiíkú. ²⁰ Kòo yie nKuyie mbéi nti ke í nyīèkù, ò tá mèè kpéi nkè dèe ò duó mmuwērimú kòo déúkùnne Kuyie nyètiri. ²¹ Kòo nyé weti weti ke dò nKuyie mbéi nti kù mòke muwērimú ke bo ti dòò. ²² Nè de kpéi nkè Kuyie ndò: Ò wetí. ²³ Dè kó ditannùu dii tú Kuyie nhò wénté wèè wetí ti í wàri Abarahammu máa kpéi. ²⁴ Ti wàrinèmu ti kpéi, ti tú Kuyie nyóó ti wénté bèè wetí tinti bèè tá ti Yiè nYesu, kù duó nkè wèè yānté. ²⁵ Wèè ku ti yei nkpéi nke yānté ke ti wénkùnko.

5

Kuyie ntaunnèmè kumàà onìti

¹ Kuyie nhõõ ti wénkùnne ti yie ndii m̀ǹnni ndi ku kpeti, Yesu d̀d̀d̀ d̀è ti kpéí ndeè te nè Kuyie nkè ti narike. ² Ti tá m̀èè kpéí nke Yesu deè te kè Kuyie nti d̀d̀d̀ mesàà kè ti na ke kù t̀d̀d̀nnè. Ke kù wẽ́ǹnè ke fòu kè d̀è ti naati kè ti baa Kuyie mbo ti duómmè ku kó tikpeti. ³ Ti arìmu kè diwèi né ti bo ke yé meháárìmè ti duómmè mewéèrìmè. ⁴ M̀eminnímè meè òõ nte kè meháárìmè ti t̀d̀kení tí nwéèrì. Kè mewéèrìmè nte kè ti péte ti baa dè. ⁵ De kó mubàrìm̀ù ti baa mù òõ í nti souté ke yé Muyaánsààm̀ù muu ti benkú kù ti dómè.

⁶ Ti do í m̀ake dii m̀ǹnni muwérimú ke bo deeté timáà, kè Kirisi ku ti yei nkpéi nKuyie ntááté dii m̀ǹnni. ⁷ We mbo yie nké kù wèè d̀d̀d̀ri Kuyie ndómè o kpéi? Kè dè yete a sàà bo kù mesàà nyiè nkpéi nke. ⁸ Kuyie mbenkemu kù ti dómè, kè Kirisi ku ti kpéi nti tú dii m̀ǹnni benitiyeibe. ⁹ Bàmbà nho kũũ mme ntemè kè ti wenke, ba mbo nte kòò báá ti deeté n Kuyie nkó kemieke? ¹⁰ Kè Kuyie nti taunnè kumàà ku Bire kó mukũũ mmieke, ti tú dii m̀ǹnni meyei nyembè, dè bo yĩme ku Bire me nyántémè kè kù báá ti deeté ti naá ndii m̀ǹnni ku k̀be! ¹¹ Dende kó dif̀ǹkúò, kè ti wète ke m̀ake diwèi ke yé nè Yesu Kirisi kó mukũũ mmieke nke nè Kuyie nti taummè.

Adammu nè Yesu be kó tináàǹti

¹² Nè onìti omáà borè nde meyei ntannímè kute nkù kumau, kè mukũũ mbuoté ke k̀u benitibè bemau, ke yé bè yetémè. ¹³ Ikuó do í bo dii m̀ǹnni kè meyei mbomu, ikuó né í me mbomè Kuyie nyi mbè bekùnè, ke yé bè í yémè dèè tu meyei, ¹⁴ kétúóté Adammu kó dim̀ǹnni kétuákenè M̀ayiisi, kè mukũũ nk̀u bèè í yete Kuyie nkpéti Adammu do yete m̀èè boti.

Adammu do tú dibenkèrì ndi wèè kèrini o kperi. ¹⁵ Adammu yétimè í wẽ́ǹnè Kuyie nkó dipānni. M̀ómmuò nwe onìti omáà yete m̀èè kpéi nke kusũkù kōmmè. Nè onìti omáà Yesu Kirisi borè nde, Kuyie nti pāmè mesàà nkè m̀è deu. ¹⁶ De kó mesàà nyi wẽ́ǹnè onìti omáà yétimè, onìti omáà yete m̀èè kpéi nke benitibè yàtènè m̀è Kuyie nkè kù ti d̀d̀d̀ mesàà nnè Yesu Kirisi kpéi. ¹⁷ Onìti omáà yetémè kè mukũũ ntanní ke k̀u benitibè, meè boti nku onìti omáà Yesu kó mesàà nkpéi nke benitibè pèù mufòmmu, ke bo ò wènnénè kèdi tikpàti.

¹⁸ N wète ke náammu ke tú onìti omáà yete m̀èè kpéi nke benitibè í naatinè m̀è Kuyie. Meè boti nku onìti omáà wèè weti o kpéi nke benitibè narikenè m̀è Kuyie, kè kù bè duó mmufòmmu. ¹⁹ Onìti omáà yete m̀èè kpéi nKuyie nkpéti deè te kè benitibè bemau naá mmeyei nyembè. Meè boti nku onìti omáà wèè yie nKuyie nkpéti ò yó ntemè kè k̀u wénkùnne benitibè bemau.

20 Ikuó ãnné ke bo fei mmeyei mme kè ti yà mè deumè. Meyei ndeu dè, Kuyie nkó mesàà nhõ ndeu kèpèēté memme. 21 Këndonnè meyei nkòumè benitibè, meè botí nku Kuyie nkó mesàà nti duòmmè mufòmmu Yesu weè te kè Kuyie nti wénkùngo.

6

Ti kunèmè Yesu ke yànté

1 Kè dè dò memme ti bo nsaké ke dɔori meyei mme kè Kuyie nkó mesàà nné deukaà? 2 Bitì, bitì! Ti yèmu meyei mmieke, ti ténke báá na ké mmè dɔori. 3 Di í yé ke dò nkè bè ti ãnné dii mǎnni bátémmù ti wènnénè Yesu Kirisi nwe ke kúà? 4 Bè ti kùnnè dii mǎnni meniè ndè dǎnnè bè ti kùnnénè Kirisi nwe, kéndò Kuyie nkó muwèrímú diemù duómmè kòò yànté kù múnke bo nte kè tí nfòu mufòmmu pàmmù.

5 Kè ti ò wènnénè ke ku ti bo ò wènnénè kényánté. 6 Ti yèmu ke dò nti fòmmu mukótímù, bè mù wènnénè Kirisi ke baaké kudapāátí, kè meyèmmè mèè do ti yūš mmeyei mbíékè kè mè ténke í mǎke muwèrímú, ti ténke í tú meyei nkó tidaatì. 7 Ke yé wèè ku ò ténke í bomè meyei mmieke. 8 Ti nyé ke dò nkè ti wènnénè Yesu ke ku ti bo ò wènnénè o fòmmu pàmmù. 9 Ti yèmu ke dò nKirisi ku ke yànté, ò ténke í yóó kú. Mukūū ténke báá na kòò kù. 10 Ò ku ke na meyei nkuce memàà ndi sǎà, ke yànté ke fòu ke bo Kuyie mborè. 11 Wénténè dimáà meyei mbíéké kéndò ndi ku, ke nfòu Kuyie nkó mufòmmu Yesu Kirisi borè.

12 Báá yiennè kè meyei ní nte di kǎntì, kè di yèmmè ndi yūš nkè di dɔori meyei. 13 Di báá yie nkè di tùdòtii naá mmeyei nkó titǎnnenti. Duónnè dimáà kéndò mbenitibè bèè ku ke yànté, kéndò ntitǎnnenti Kuyie nkó mutómmú kpeti. 14 Meyei nténke í di te, di ténke í dò nkéndé ikuó, di bo Kuyie nkó mesàà mmieke nke.

Ti yèmè meyei mmieke

15 Kè ikuó ténke í ti te tí ndɔori meyei mme ti bo mèè kpéi Kuyie nkó mesàà mmiekaà? Bitì! 16 Di í yé ke dò nkàa duó nhamàà òmòu, ke yíé nhò yèmmù, a naá nho daakù nkuàà? Kàa dɔori meyei nha yóó kúmu, kàa me nyie nKuyie nkpeti kù da wénkùnnè. 17 Ti sǎntí Kuyie ndi do túmè meyei nkó tidaatì, di mmǎnni kényie nnè di yèmmè memɔu itié mbè ti nàké ì. 18 Di mmǎnni di yèmu meyei nkó tidaatì mmieke, ke naá mmewetímmè kó tidaatì. 19 N yóó béi nkédonnenè di yé ti nti, ke yé di mu nyí kpenkemè. Kéndò ndi do duómmè dimáà mufòmmu yeimu kénáá mmu kó tidaatì, di mmǎnni duónnè dimáà kéndò mmewetímmè kó tidaatì kè di fòmmu ndò mpáíí.

²⁰ Di do tú dìi m̀ǹǹni meyei kó tidaati, di do í wetí di do d̀òri di dómè mmè. ²¹ Di do d̀òri dìi m̀ǹǹni meyei nyifei mè ndi bonnèmè di mm̀ǹni kéréú òmmu c̀ntimu? Di kó muc̀ntimu do tú mukũũ mmu. ²² Di mm̀ǹni di yèmu meyei nkó tidaati mièke ke naá nKuyie nkó tidaati kè kù di wénk̀nnè kè di pètè mufòmmu mùù bo sáà. ²³ Ke yé meyei nkó tiyeti túmè mukũũ mmu, kè Kuyie nkó dipāǹni tú mufòmmu mùù bo sáà ti taunnè ti Yiè nYesu Kirisi nwe ke mù pètè.

7

Ikuó ténke í ti te

¹ N k̀be n di náannè ke dò mbeǹtìbè mbe b̀èè yé ikuó, ikuó ò nte oǹtì ò kraá fòu dìi m̀ǹǹni ndi. ² Ntenè medonnimè mamè, kòo nitipòkù ye nho d̀u ikuó òò ò taunnèmu o d̀u, kòo d̀u me nku ì t̀temu. ³ Kòò yenke ot̀u kòo d̀u kraá fòu ò tu wèè d̀uti d̀utinè wènwè benitidaabè. Kòo d̀u me nku ò feítèmu, de m̀ǹni kòò yenke ot̀u ò í tú wèè d̀uti d̀utinè benitidaabè. ⁴ Kéndò ndi wènnénèmè Kirisi ke ku, ikuó ténke í di te, di mm̀ǹni wèè ku ke yánté weè di te, kè di d̀òrimè bo nwenni Kuyie mborè. ⁵ Ti do fòu dìi m̀ǹǹni ti móm̃m̃m̃be ti dó mèè botí kè ikuó ì ti te, kè ti d̀òri meyei, nkè de kó tiyeti tú mukũũ. ⁶ Di mm̀ǹni, ti yèmu ikuó kó tidaati mièke, ke yé Yesu kũũ nti dènnèmè ikuó kó tidaati mièke, kè Muyaánsààmù ti duó mmeborime pammè, kè ti bo na k̀p̃i Kuyie ntóm̃m̃m̃ k̀yóu ikuó kó meborime kótímè.

Ikuó wennimè

⁷ Ti bo yí ikuó tú meyeimmaà? Bitì! Ikuó ì né te kè n yíété meyei, n na bá nyé ke dò nha bo nyáammè ot̀u k̀pere dè í wenni, kè ikuó do í n nàké ke tú: A bá nyáá nhot̀u k̀pere. ⁸ Meyei ndiinnè ikuó nyi ke íi m mièke ot̀u k̀pere kó muyáammù, kè ikuó í bo dè, meyei òò í nfeí. ⁹ Ikuó do í bo dìi m̀ǹǹni kè dèmarè í n k̀ónnè, ì buotému kè n yíété meyei kè mè n k̀u. ¹⁰ Mèmmè ikuó ì na nni nk̀tenè mufòmmu bíékè, kè ì né n k̀tenè mukũũ mbíékè. ¹¹ Kè meyei nni ndiinnè ikuó ke n ǹnte ke n k̀u.

¹² Ikuó dò mpáíí nwe kè ku tannùù dò mpáíí. ¹³ Desààrè deè n kuà? Bitì! Meyei mmèè t̀oté dèè wenni ke n kuà, kè dè bo yie nkè meyei nfeíté mè deu ke mamè.

Nyí d̀òri n dómè

¹⁴ Ti yému ke dò nyikuó tú Kuyie nkpeyi, kè mí ntú oǹtì meyei nkó kudaakù. ¹⁵ N yí yé n d̀òri dè, n yí d̀òri mesàà n do dó kédòò mè, meyei n yí dómè n né me nd̀òri. ¹⁶ Kè n d̀òri n yí dómè n tũ nyiemmu ke dò nyikuó wenni. ¹⁷ Mii í d̀òri n dómè, meyei mèè bo m mièke mèè n tèm̀m̀ kè m mè d̀òri. ¹⁸ N yému ke

dò n tú onitì kè mesàà nyí bo m miéke, nh ð ndómu kédòò mesàà nkémónté muwērímú. ¹⁹ N yí dǎari mesàà n dǎ kédòò mè, n né dǎari meyei mme n yí dǎ mè. ²⁰ Kè n dǎari meyei n yí dǎ mè, dè í tú mû mè dǎari, meyei mmèè bo m miéke meè n tèmù.

²¹ Nte ìi kuó bo m miéke: Nh ðñ ndó kédòò mesàà kénsǎ n dǎ meyei mme. ²² Nè n yèmmè miéke n dǎmu Kuyie nkó ikuó. ²³ M bantému ke dò mmeyèmmè mèdémè meè m màùnè: Mesàà nkǎme nè meyei nkǎme. Kè meyei nkǎme n na kè n wète ke naà mmeyei nkó kudaakù. ²⁴ Mí nhosènniwè! We mbo n denne mukũ kó difǎtìrì dii mmieke? ²⁵ Òmǎu bomu wèè tu Kirisi. Kuyie nnè mutǎmmú! De kó meyèmmè mèdémè baa bomu m miéke ke mie ñdó Kuyie nkó ikuó yèmmè, kè metèmè dǎ n dǎ meyei.

8

Muyaánsààmù kó mufòmму

¹ Di mmònni Kuyie nténke í yóó kpetínnè bèè wéínnè Yesu Kirisi. ² Ke yé Muyaánsààmù kó ikuó ìi duò mmufòmму bèè tàunnè Yesu Kirisi ìi n dènnemè meyei nkó ikuó miéke ìi kòù. ³ Ikuó do í na ke ti duó mmufòmму, ke yé onitì í mǎkemè muwērímú ke bo dǎò ì yèmmè, deè te kè Kuyie ntǎnni ku Bire kè dè tùóté tinitikǎnti, ke bo ti deeté ke ku kudapǎátì ñnkè ke na meyei. ⁴ Yesu ku ke dǎò ikuó yèmmè mme, di mmònni ti bo na ké ì tǎnne ke yé Kuyie nti duómmè Muyaánsààmù. ⁵ Wèè tũ nho mómmuǎ nkó meyèmmè ò dǎari tikǎnti kperè nde, kè wèè yie mMuyaánsààmù kpeti kòò dǎari mù dǎ dè. ⁶ Kǎa tũ nha mómmuǎ nkó meyèmmè dè da kǎrinè mukũ mborè nde, kǎa yie mMuyaánsààmù kpeti a pété mufòmму nè diwèi. ⁷ Bèè tũ mbe mómmǎmbe kó meyèmmè bè tú Kuyie nkprantídèntǎbè mbe, ke yé onitì kó meyèmmè í tǎmmè Kuyie nkó ikuó, mè keté ke báá na ké ì tǎnne. ⁸ Bèè dǎari be yèmmè dómè Kuyie mbáá bè pénsìrì.

⁹ Díndi ténke í tũ ndi kǎnti kó meyèmmè, di tũ mMuyaánsààmù kpeti nti mùò bo di miéke. Kòò mǎu í mǎke Muyaánsààmù Kirisi duò mmù ò í tú Kirisi kou.

Mufòmму pàmmù

¹⁰ Bá di kǎnti me ntúmè tìi yóó kú diyèè marì, kè Kirisi bo di miéke Kuyie ndi wénkùmmu, kè Muyaánsààmù di duó mufòmму pàmmù mùò bo sǎá. ¹¹ Kè Muyaánsààmù mùò te kè Yesu yǎnté kè mùò bo di miéke, mummu mùò te kè Kirisi yǎnté mùò bo duó nkè di kǎnti foute.

¹² N kǎbe kè dè dò mmemme di ténke í dò nkéndǎari di kǎnti dǎ dè. ¹³ Kè di dǎari di yèmmè dómè di wèrè bo kú, kè di me

nyóu ke Muyaánsààmù kùò di móm̄m̄m̄be kó meyèmmè, di bo nfòu sáà. ¹⁴ Muyaánsààmù ni bèè kó dimàà beè tu Kuyie mbí. ¹⁵ Kuyie nti duó mmùù Yaá nyí ti d̄òri tidaatì, ke ti ãã kuf̄waá, mmù ti d̄òri Kuyie mbí nyí, ke te kè ti kù yu ke tú ti cice. ¹⁶ Muyaánsààmù mmuù ti náá nti yèmmè mièke ti túmè Kuyie mbí. ¹⁷ Kè ti tú Kuyie mbí ke w̄ennénè Kirisi ke f̄éüté ti bo tieke Kuyie mm̄ke dè, kèw̄ennénè Kirisi kédi tikpàti.

Kuyie ndómè ti kù w̄ennénè kémbo ku kpeti mièke

¹⁸ N yému ke dò nKuyie nti baanè tìi kpàti ðeumu ke p̄èté ti me nf̄ürì mèè f̄éütímè. ¹⁹ Kuyie ndòò dè kó dimàà bàamu Kuyie mbo dè benkemè ku bí kó tikpàti. ²⁰ Kuyie ndòò dè ta mèè f̄éütímè ðetetirè kōme dè í tú deè mè dó Kuyie nkuù yē ndè mme dò. ²¹ Kuyie ndòò dè bàamu bè bo dè ðeeténèmè mef̄éütímè kè dèe yè me kó tidaatì kèw̄ennénè Kuyie nkó ibí meom̄pùmè. ²² Ti yému ke do nnè dimònnìní Kuyie ndòò dè ðem̄ou yo mmesém̄mè, ke f̄éürì onitipòkù ò mpeí ke f̄éürì mèè botí. ²³ Dè í tú Kuyie ndòò dè deè maa f̄éürì, tínti bèè niité ke m̄òte Kuyie mp̄annì Muyaánsààmù, ti múnke f̄éürìmu ke baa Kuyie mbo ðeeté dii yie ti k̄ontì páíí, ke ti túóté kédòò ku bí. ²⁴ Yie nti cootému kè ti cootímè móm̄m̄m̄m̄ né kpaaní kè ti mè bàa. Kaa yà ðem̄arè a ténke ð̄ ì ndè bàa. ²⁵ Kè ti baa ti í wúó ndè, ti ð̄ ndè bàa nè mew̄éèrìimè mme.

²⁶ Ti í m̄ake muw̄erímù, deè te kè Muyaánsààmù ti teénnè, ke yé ti í yémè ti bo nkù bàá mmèè botí, kè mù kù bàá nke sáutí ti do í yóó na kédòò mè. ²⁷ Kuyie nkùù yé ti yèmmè, kù yému Muyaánsààmù dó ti, ke yé Muyaánsààmù túmmè Kuyie ndómè mme ke kù bàá nku k̄obe kpéí.

²⁸ Ti yému ke dò nKuyie ndòòri dè ðem̄ou kù dè d̄òòri bèè kù dó be kó mesàà nkpeí nke, bembè kù yu bè ke tū nkù do t̄āaté ti be kpéí. ²⁹ Kuyie nt̄āaté bè nè dimònnì kù bè t̄āaté ke dó bè ndònnè ku Birè nde, kè dè ntú be kóò Po. ³⁰ Kuyie nt̄āaté bè nè dimònnì ku be nyu, kù yu bè kù be nwénk̄unne kù wénk̄unne bè kù be nduó nku kpeti.

Ba mbo na ke ti yatenè Kirisi

³¹ Ti bo yí ba náke? Kè Kuyie nti kóm̄m̄m̄ we mbo nti níí? ³² Kunku í ti yetenè ku Birè móm̄m̄m̄nde ke duó nkè bè dè kùò, dè bo yíme kè kù báá ti duó nde s̄onne? ³³ We mbo sei nKuyie nt̄āaté bè? De yie nyí bo! Kuyie nkuù bè wénk̄unne. ³⁴ Ke yé Yesu Kirisi kumè ti kpéí nke ke ȳánté ke bo Kuyie mbakù yóu ke báá nti kpéí. ³⁵ Ba mbo ti yatenè Kirisi? Meháárìmàà? Meyeñcaàrìmàà?

Meféütímàà? Dikònnàà? Tidawantàà? Kufōwaanàà? Yáà mukūŭ? ³⁶ Tì wàrimu ke tú:

Fṣṣ kpréi nke

bè ti dónèmè mukūŭ

ke ti dṣari ke dò ntipièti

tù bo mukòù kpréi.

³⁷ Demṣu memme wèè ti dó weè te kè ti tú bèè na ke mènke na.

³⁸ N yēmu weti weti ke do ndèmarè báá na ké ti yatenè Kuyie nti dṣke mèè dókùmè nè Yesu borè! Bá mukūŭ, bá mufòmmu, bá Kuyie ntṣrè, bá yebakè kó meyei, bá meháàrìmè di mmònni kṣme, yoo mèè kpaani. ³⁹ Bá keĩnkè kó bekperíbè, bá ketenkè kṣbe. Dèmarè báá na ke ti yatenè Kuyie nkùù ti dó ke ti duṣnni Yesu Kirisi wèè tu ti Yiè.

9

Kuyie nkó mesémme

¹ N tú Kirisi kou nwe kè Muyaánsààmù bo m miēke ke n ni kè n nàà ntimómṣnti n yí sóú. ² N yèmmè meè càari mediè nkè dè nyóù sáà. ³ N na ndómu Kuyie nni ncṣṣ kè n yatenè Kirisi kè nsà kè dè bo yie nkè m botí kṣbe Isidayēeribe cooté. ⁴ Bè tu Isidayēeri yaábí nyi, kè kù bè dṣṣ ku bí, ke bè benke kù deū mèè botí, ke bè taunnè kumáà. Ke bè duó nyikuó, ke bè benke ku kpeti, ke bè benke bè yóó nkù báámmè ke bè dṣúnnè yenò. ⁵ Bèè tu ti yààribè bèè yètè fei be kó iyaábí nyi, kè Yesu boñní be kó kubotí miēke wèè baké denennè demṣu. Kuyie nyètiri ñdeu sáà. Kè dè mmè ndò.

⁶ Dè í tú n yē nKuyie nyí dṣṣ kù do bè dṣúnnè dii nùù, n dó ke yí Isidayēeribe bemṣu bèè í tú Isidayēeribe mómmṣmbe. ⁷ Dè í tú Abarahammu yaábí imṣu ì tu o bí mómmṣnyi, ke yé kù do yē nkù bo ò dṣṣ mesàà nyIsaki kó ibí kpréi nke. ⁸ Dè í tú bèè cice tú Abarahammu bèè tú Kuyie mbí, bèè yie nkù do bè dṣúnnè dii nùù bèè tu ku bí. ⁹ Nte Kuyie ndo ò nàké tì ke dṣ: Dè yàà bo mmè nkááké kè nní nwētini ke sṣ nSaraa peité denitidabire.

¹⁰ Debekaa kó ibí idèi do wērmu i cice Isaki. ¹¹⁻¹² Ò mu nyí ì peité dii mṣnni, ì í dṣṣ meyei mmamè yoo mesàà mmamè kè Kuyie ntāātè dèmarè kè dè bo ntú ku kperε, dè í tú ì dṣṣ mesàà mamè kè meè te, kù dṣṣ kù dó mēmme ke nàké Debekaa ke dṣ:

¹³ Osámṣpòù bo mbaké Okóti, kéndònnè tì wàrimè ke tú:

N dṣke Sakṣbu ke nii Esayu.

¹⁴ Ti bo yí Kuyie nyí wennaà? Áà! ¹⁵ Ke yé kù do nàkémmè Mṣyiisi ke dṣ: M bo kuó mmesémme n dó ké mè kuó nwè kédṣṣ mesàà n dó ké mè dṣṣ wè. ¹⁶ Dè í tú onitì weè ṣ ndó yoo nè o kó mēwéérìmmè, Kuyie nkuù ṣṣ ò kuó mmesémme. ¹⁷ Ti wàri ke tú Kuyie ndo nàké Esibiti kóo kpààti ke dṣ: N da duó ntikpàti ke bo benke n wērimú mmu, kè bèè déúkunne n yètiri kutenkù

10

1 N kɔbe, n dɔ tì nè n yèmmè mèməu ke báá nKuyie nti kpéi tìi tú Kuyie ndeeté Sifube. 2 N yému ke dò mbe kònti yau Kuyie nkpéi kè meyiétimè né bè dònité. 3 Bè í banté Kuyie nwénkunko mèè botí benitibè ke wanti kéwenke nè bemáà ke í túnne kuce Kuyie nwénkunko kù nè benitibè. 4 Mómumu nè Kirisi kòtenímè ikuú ténke í ti wénkunko di mmònni Kuyie nwénkunko bèè tá bèmbe Kirisi.

Yesu weè màà deerí

5 Məyiisi do wàri kè dè ntukúnè Kuyie mbo wénkunnemè onitì nè ikuú miéke ke dò: Wèè bo túnne ikuú yèmmè, ì bo nte kòò nfòu. 6 Né nte ò nàké tì kè dè ntukúnè a bo ntámè kè Kuyie nda wénkunne: Ò do tú: We mbo deke kéfinkè? Ke yè nkécūūnní Kirisi nwe. 7 Ò do tú: We mbo ta kudənkù? Ke yè nkéyiinní Kirisi nwe becírìbè cuokè. 8 Ò né wàri ke yè mba? Tìi tú: Tináàntì í da dètìrìnè, tì bo a nùu ndi ke ā a yèmmè miéke. De kó tináàntì tú a bo ntámè mme, tiñti ti náantemè. 9 Kàa béinnè a nùu ke yī Kirisi tú a Yiè ke tá nè a yèmmè miéke ke dò nKuyie nduú nkòò yànté, a bo cootému. 10 Ke yé onitì ò ntámè nè o yèmmè mme kè Kuyie nhò wénkunne kòò béi nnè o nùu ke pété medeetímè. 11 Ke yé tì wàrimè ke tú: Wèè ò tá ò báá di ifei. 12 Sifu nè wèè í tú Sifu dè tū nyí cǎá, be Yiè nhomáà ndi, kòò nùtè yàa mbèè kó dimàà ò kuònnè be kpéi. 13 Ti wàrimu nke tú: Bèè bo kuònnè ti Yiè mbè bo cooté.

14 Bè bo yīme kòò kuònnè ke í ò tá? Bè bo yīme ké nhò tá kòò məu í bè nàké o kpéi? Bè bo yīme kékeè o kpéi kòò məu í bè nàké. 15 Bè bo yīme kénáké o kpéi kè bè í bè tɔ? Kédonnè tì wàrimè ke tú: Diwèi ò mbo bèè náante Tináànsààtì bè tɔkəní dii mònni. 16 Beməu òməu me nyí yie nde kó Tináànsààtì, Esaii do béimmu ke dò: N Yiè nKuyie, we nyie nha náàntì ti náá nti? 17 Onitì òò keè tináàntì nti kéntá, de kó tináàntì tú Kirisi kpeti nti.

18 M bo beke ke dò: Sifube sàà í kèemu de kó tináàntàà? Bè tì kèemu ke yé tì wàrimu ke tú:

Be náàntì pitému kutenkù kuməu,
kè bè tì kèè itemmànke iməu.

19 M bo beke ke dò: Isidayeeriibe sàà í bantému de kó tináàntàà? Kuyie ndié nke duó nkè Məyiisi béimmu ke tú:

M bo túóté bèè í tú Sifube,
di yèmmè dò mbèè í ciì,
kè dè nte kè dè dí yonke,
kè di miéke peike.

20 Kuyie nyí ke nàkému Esaii kòò tì wàri ke tú:

Bèè do í n wanti bè n yàmu,
m benkemu m màà bèè do í dake n kpéi.

21 Kuyie mbéimmu Isidayεεriβε κρεί κε tú: N yuo n n̄ou nsi γεwe γεm̄ou itookperí γεmbè bèè yete n κpeti be bíékè.

11

Kuyie nyí yete Isidayεεriβε

1 M bo yí Kuyie nyí d̄omu Isidayεεribàà? Bitì, κε yé n túmè Isidayεεri nwe, Abarahammu yaàbire, Bensamεε kó kuwuò nkou. 2 Kuyie nyí yete ku kó benitibè kù tāāté bè nè dimònni, yáà di í yé Edii do kuònnè Kuyie κε βéi ntì Isidayεεriβε κρεί nκε δò: 3 N Yìè, mbè kùò a pāānāāntì náām̄bè bem̄ou κε p̄uò nha wūōt̄rè, kè m̄i kpaá m m̄áà kè bè d̄ó ké n kuò. 4 Kuyie ndo ò tēñné ònti? Kù do ò tēñné κε δò: N s̄on̄nemu benitibè sik̄oupīsiyiekè (7000) bèè í n̄inkú dib̄òò Baari iikè. 5 Mèè botí nku, bèmabè kpaámè yíe nKuyie ntāāté bè nè ku kó mesàà nκp̄éi. 6 Kù bè tāāté nè ku kó mesàà nκp̄éi nκε, δè í tú be d̄òr̄imè κp̄éi kè mèè d̄oke δè ténke í tú ku kó mesàà.

7 Ti bo yí ba náke! Isidayεεriβε í p̄ètè bè do wanti d̄èà? Kuyie ntāāté bè beè m̄áà δè p̄èté, kè bes̄ombe to κpenke. 8 Tì w̄arimu κε tú: Nè yíenni Kuyie nkuù bè tanné tik̄ònc̄éētì mieke, κε bè yèik̄unne κε κp̄énk̄unne be to. 9 Kè Dafiti múnκεε βéi nκε δò:

Yebaa mbè āà yèè naá mbe κp̄éi tim̄ati nè ticuòti

ké bè t̄uòti

kè δè ntú be yei nkó tiyeti.

10 Bèè naá ntiyūōntì

κε ténke bá nwúó mbá s̄amp̄ó.

P̄t̄inné be kè bè mp̄ūūtì s̄āà.

11 M békúmu nκε tú: Sifube bèté κε do s̄āà nweà? Bitì! Be kóo kédò κp̄éi nte kè Kuyie ndeeté ibotí t̄ei kè δè bo bè yonke. 12 Kè Sifube yete mèè κp̄éi nte kè kutenkù kum̄ou p̄èté mesàà, kè bè p̄àà mèè s̄àà nnaá nyibotí t̄ei kōme, δè né bo ndòmmè bè bo ceete dii yiè k̄ew̄etení Kuyie mborè?

Dikp̄àà kó itebake naámmè kupaku κpeyi

13 N náānnè dímbε bèè í tú Sifube. Kuyie nni ntāāté kè m bo náké dímbε ku náāntì, kè δè n naatinè de kó mutōmmú. 14 Kè n yèmmè dò ndè bo yonke m botí k̄obe Sifube kè bèmabèε t̄unne Kirisi. 15 Kè Kuyie ndo bè yóu k̄etaunnè kum̄áà ibotí t̄ei, δè né bo ndòmmε bè bo w̄ētε ké kù taunnè dii m̄on̄ni. De m̄on̄ni δè bo ndò bè do ku κε yānté.

16 Kè Kuyie nte dicaw̄éit̄irì k̄et̄irì, kù temu dicabuu dim̄ou. Kè kù te mutie k̄ūnni kù temu mutie m̄um̄ou. 17 Sifube d̄on̄nè mutie bè buotí m̄um̄mu kupaku, kè bèè í tú Sifube kè bè d̄on̄nè dikp̄àà kōmu, kè bè kōūnì mu bake κε tuuténè kupaku kōmu, kè

ì pèú mu kó mekūmmè. ¹⁸ A né bá mpòtì kàa yèmmè dò nha pèḗtè bè kōũ ìì baka, dikūnnì dii da tɔ, fḗḗ í dì tɔ.

¹⁹ Kè dè yèmmè a bo yí: Bè kōũ ibake ke útóo ke bo tuuté mínwe. ²⁰ Mómumu nwe bè ì kōũmè ì í tá mèè kpéí, ke da tuuté a tá mèè kpéí, a né bá mpòtì, dàò meyoðmmè kéndé. ²¹ Kè Kuyie nyí yóu kù bo kōũmè mutie mómumu kó itebake, kù báá da yóu. ²² A nyé ke dò nKuyie nyóumu ke wète ke sà. Kù yóumu bèè kù yete be kpéí, ke sà a kpéí kénsà kàa í yè ku kó mesàà mmièke, kè meè òake kù bo da kōũ itebake tèi kōme. ²³ Kè Sifube yóu be tookperí Kuyie mbo wète ké bè tuuté be kūnnì, ke yé kù mòkemè muwērímú ke bo mè dḗḗ. ²⁴ A nyé ke dò nha tú kutebaku dikpàà kòku nku ke Kuyie nda kōũní ke tuuté nè bè buotí mùù tie kupaku, dè tū ténke bá nkù yóùnè kù bo tuuté mè itebake mómumu ì kūnnì.

Kuyie mbo deetè Sifube

²⁵ N kòbe n dó ke di náké disòrì kpèti matì nti kè di bá mpòtì, Isidayeribe to í yó nhā ke kpeñnì sáà, yè yó nkpeñnì ke kémúnè Kuyie mbo deetè mèmme kù tāātè bè bemou ibotí tèi mièke. ²⁶ Mèè botí nku Kuyie nyóó deetémè Isidayeribe kéndònnè tì wàrimè ke tú:

Odeetiwè bo yènní Siyḗḗ

kéūtè Sakòbu yaabí yei mmemou.

²⁷ Dèè yó ntú mí nnè be ti kó metaummè, m bo bè ütè dii mònnì be yei.

²⁸ Sifube yete Tináaansàtì nti ke naá nKuyie nkpantidèntòbè. Dèè tú ti kó mucóntimu Kuyie mbè dómu kù tāātè mèè kpéí mbe yembè. ²⁹ Ke yé Kuyie nhḗḗ í mpā kéfiete kù me nhḗ í nyete kù yu wè. ³⁰ Di do tú bèè yete bèmbè Kuyie nkpeti. Di mmònnì kè kù di kuó mmesémmè Sifube yete mèè kpéí ku kpèti. ³¹ Sifube yetemè Kuyie nkè kù di kuó mmesémmè kù múнке yóó me mbè kuó mmesémmè. ³² Kuyie nyóumu kè benitibè bemou yete ku kpèti, kè dè bo yie nkè kùu bè kuó mesémmè.

Kuyie nsàà ndeumu

³³ Kuyie nsàà ndeumu, kè ku cìi ndeu kè kù yé demou. We mbo na kénáké kù tāātè tì nè kù dó kédòò tì. ³⁴ Kéndònnè tì wàrimè ke tú:

We nyé ti Yiè nyèmmè dòmmè?

We nkù duò nyitié?

³⁵ We nkù pā diyie marì demarè

ke baa de kó tiyeti?

³⁶ Kuù dḗḗ demou, ke dè te, bá dè nè de kó mutómmú. Kuyie nyètìrì ndeu sáà. Kè dè mme ndò.

12

Tínti Kuyie ndeeté bè ti bo mpĩ mmèè botí ku tōmmú

¹ N kɔbe Kuyie ndi dɔ̀dumu mesàà, deé te kè n di tiè nke tú dí kù duó ndi kònti nè di fòmmu kè dè ndò ndipā̀nni sà̀ari dìi kù wenni dìi dò páíí. Deé yó ntú mubáammu di dò nké nkù báá mmù. ² Bá nɔ̀ɔ̀unè kuntekù kuù nkó medò̀rimè. Yóunè kè Kuyie nceete di yèmmè páíí, mèmme di bo namè kébanté kù dó dè dèè wenni páíí.

³ Nè Kuyie nni ndòò mèè sàà nkpréi nkè n naá ku kó ditōnni, n dó ke di náké ke tú di yèmmè bá ndò ndi deu ke pḗtè di dommè. Kékūnne dimáà kéyie nKuyie ndi duó nyèè fà̀tè. ⁴ Wénténè oniti m̀ke mèè boti itùòti péu kè i tōmmú cáá ncáá. ⁵ Tínti Kirisi kɔbe ti kperè me ndò, kè ti sũ koò tàunè, ti wē tikònti timáà ndi, ke teé ntitòbè. ⁶ Bá wè kòo pā̀nni cáá nKuyie nhò pā kè dè māmè, kè Kuyie nyē nwèè duó nwè ku náànti, wè nti nàá nti tákùmè dōmmè. ⁷ Kè Kuyie nyē nwèè ntee mbetòbè, wè mbè teé, kè kù yē nwèè ntiè mbetòbè, wè mbè tiè. ⁸ Kè kù yē nwèè nyáúkunko betòbè kònti wè nti yáúkunko, kè kù duó nkàa m̀ke a kperè a mpā̀a nnè meyèmmè mèmáà, kè kù yē nwèè nni betòbè wè nni kè dè wenni, kè kù yē nwèè nteé mbecirìbè, wè mbè teé nnè diwèi.

Ti bo ndómè titòbè

⁹ Ndónè ditòbè nè timómmənti ke ní mmeyei ke taunnè dimáà mesàà nteii. ¹⁰ Ndónè ditòbè díndi Kirisi kɔbe, kéndé ditòbè. ¹¹ Di bá ntú betōnnédíébè, di kònti nyau kè di mpĩ nti Yiè ntōmmú kè Muyaánsààmù ndi teénnè. ¹² Dè ndi naati di baa dè kpéi, kè di féũri di mmi ke báá nKuyie nsáá. ¹³ Nteénnè di kɔbe Kirisi kɔbe dèmarè bè dónni dìi m̀nni, kéncóu bepò̀bè nè diwèi.

¹⁴ Kè bè di féũnko di mbékú Kuyie nkó mesàà mbe kpéi, di mbékú Kuyie nkó mesàà bèè di féũnko be kpéi, di bá mbè buò nkusĩnkù. ¹⁵ Di ní nweĩnnè diwèi bo bè ke yānku ke nweĩnnè bèè kuò, nke kuò. ¹⁶ Nyonè titòbè tú mù, di bá nhā sifeé, nkékunkonè dimáà, di yèmmè bá ndò di yé demou.

¹⁷ Di bá nfoku meyei bèè mè ndi dɔ̀ori. Ndɔ̀orinè dèè wenni kè bènìtibè bəmou wúó. ¹⁸ N dɔ̀orinè di bo namè kénnaatinè bènìtibè bəmou. ¹⁹ Di bá nwanti képeite di mómməmbə, yóunè kè Kuyie nkpa ndi kpéi, nke yé ti wā̀rimè ke tú: Mí nKuyie, mĩ yóó kpà ndi kpéi. ²⁰ Kè dikònni bo a kpantídèntòu, duó nwe kòo di, kè sinéyēi ò bo, duó nwe kòo yā. Kàa dòò mèmme dè dò nha còu yehā̀akū̀s nye o yuu ĩnkè. ²¹ A báá yie nkè meyei nda na, ndɔ̀ori mesàà nkè mèè nte kàa na meyei.

13

Ndénè bèè baké

¹ Benitibè bəməu dò nkényíémmu bèè baké be kpɛti ke yé Kuyie nkuù bè kànnemè. Bèè kó dimàà baké Kuyie nkuù bè baá. ² Dɛè kpéí nte kè bèè yete bèè baké be kpɛti, bè yete Kuyie nkpɛti nti, kè bèè me nti yete tibeénti tì doti be yə ìnkè. ³ Bèè d̀̀̀rri mesàà, mbè í dò nkéndé bèè baké, bèè d̀̀̀rri meyei mbèè dò nké mbè dé. Kàa í d́́ kè mbè dé, d̀̀̀ mesàà nkè bè da sántɛ. ⁴ Bè p̄́ nKuyie ntōmmú mmu ke bo da teennè kàa d̀̀̀ mesàà. Kàa d̀̀̀rri meyei ndé be, ke yé Kuyie nkuù bè duómmè de kó mutōmmú ke bè f̄̀ũnko bèè d̀̀̀rri meyei nke benkú Kuyie nyí dómè bè d̀̀̀rri dè. ⁵ Dɛè kpéí nte kè ti dò nkényíé mbèè baké be kpɛti, dè né bá ntú bè bo ti f̄̀ũmmè máá kpéí, ti yèmmè yàà bo nti bekùnèmè kpéí.

⁶ Dɛè te kè di yietì dàr̀̀pò̀̀. Bèè p̄́ nde kó mutōmmú Kuyie nkuù mù mbè duó, nkè bè mù p̄́. ⁷ Nduònnè bá wè ò te dè: Ke yietì dàr̀̀pò̀̀ o yembè, ke yietì dèè dò do nkényietì di dò nké ndè yietì bè, kényíé di dò nkényíé mbèè kpɛti, kéndé di dò nkéndé bè.

Ti bo ndómè ti kou t̀̀̀

⁸ Di bá mbannè òm̀̀̀, dibànni bomu di bo nyietì di diù tú di bo ndómè ditə̀̀̀. Wèè d́́ betə̀̀̀ ò d̀̀̀ Kuyie nkuó iməu yèmmè mme. ⁹ Ntenè ikuó yèmmè: Báá duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a d̀̀̀, báá kuə onitì, báá souté kécaàrè a kou t̀̀̀ yè̀̀rri, báá yúúkú, báá yaa nhot̀̀̀ kpere marè. De kó ikuó iməu kó dikūnni tú: Ndó a kou t̀̀̀ a d́́ mèè botí amáà. ¹⁰ Wèè d́́ o kou t̀̀̀ ò í ò d̀̀̀rri meyei, ò d̀̀̀rri Kuyie nkuó yèmmè mme.

Ndakenè Yesu kó muwētìmu kpéí

¹¹ Di yémèmu ti bo yèè m̀̀̀rè miɛke. Dè t̀̀̀̀kemu di bo entemè, ke yé ti t̀̀̀̀nèmu medeetímè səmmɛ di mm̀̀̀nni. ¹² Keyènkè yòtému kè dè auté ke bo wenté, yóunè dibì̀̀nni kó mutōmmú muməu, ke báátí kuwenniku kó tikpà̀̀rinenti. ¹³ Ti f̀̀̀mmu nwenni kè ti kéri kuwenniku miɛke. Ti yóu mudikétontímù nè tinayàkémú̀̀nti, ke bá ndəuti dəutinè titə̀̀̀, ke bá nf̀̀̀̀ muf̀̀̀mmu yeimu, ke bá ndó yekpà̀̀̀rè nè meh̄̀̀̀mmè. ¹⁴ Nf̀̀̀̀̀nè muf̀̀̀mmu p̀̀̀mmù mù̀̀̀ tu Kirisi k̄̀̀mu, ke ténke bá ndəori di mómməmbɛ di k̀̀̀nti dómè.

14

Òm̀̀̀ bá mbekùnè ot̀̀̀

¹ Nc̀̀̀̀nè bèè kó metákùmè mu nyí kpenke, ke bá nsenku be yentotí. ² Òm̀̀̀̀ yèmmè d̀̀̀mmu ò bo na kényo ndeməu, wèè tákùmè mu nyí kpenke k̀̀̀o yo ntikūnf̄̀̀̀̀tí. ³ Wèè yo ndeməu ò báá senkèrri wèè í yo ndeməu, wèè í yo ndeməu ò me mbá

mbekùnè wèè yo ndemou ke yé Kuyie mbè cəutémèmu. ⁴ A tú we ke bo mbekùnè otəu koo tǎnti? Koo cómmú yoo ò do o yiè nkpeti nti. Ò me nyó ñcómumú ke yé ti Yiè mməkemèmu muwérímú ke bo nhò cúó. ⁵ Bèmabè yèmmè dòmму yewe mayè wenni nè yeteyè, kè betəbè yèmmè dò yèmayè í cáá, òmou yèmmè cénke bá nhò bekùnè. ⁶ Wèè yèmmè dò nyewe mayè wenni nè yeteyè, ò sánti Kuyie nku, kè wèè yo ndemou koo múnke kù sánti, ke yé ò ɔ nyóó dimè ké ku dounnè mutəmmú. Kè wèè í yo ndemou koo múnke ku nsánti. ⁷ Òmou í fòu omáa kpéi, òmou me nyí kə nhomáa kpéi. ⁸ Ke yé kè ti fòu, ti fòu Kuyie nkpréi nke, ke ti ku, ti ku Kuyie nkpréi nke. Kè ti fòu yoo ti ku, ti ã Kuyie nnòutè mieke nke. ⁹ Ke yé Kirisi kumè ke yǎnté, ke baké becíribè nè befòubè. ¹⁰ Dè dómme kaa bekùnè a kou təu? Ba nte kaa ò sènkèrì? Timou ti yóó cómmú Kuyie nyìkè nke kè kù ti bekènè. ¹¹ Tì wàrimu ke tú: Mí nKuyie m bomu! Benitibè bemou bo nínkú n yìkè, bá kùu botí kè kù n sante. ¹² De mǎnni bá wè koo kù nàké tii ò tukúnè.

A báa bə a kou

¹³ Ti tū nyounè ti bo bekùnèmè titəbè, kétǎáté ké báa də dèmarè dèè bo bə nha kou təu. ¹⁴ Nè Yesu ti kó metaummè mieke n yému weti weti ke dò ndèmarè í sǐ, a yèmmè dò ndèè sǐ ndèè ɔɔ naá ndesinnè a kpéi. ¹⁵ Kaa yo mmudii mamù kè dè kóonnè a kou, a í ò dómú. Báa yie nkényo ndèmarè dèè bo fétinne a kou Kirisi ku wèè kpéi. ¹⁶ A báa yie nkè bè da wátí dèmarè kpéi fǐ n yèmmè dò ndèè wenni. ¹⁷ Kuyie nkpràtiyuu í tú mudii nè muyáa kpèri. Di tú a bo nwetímè mme kéməke diwèi, Muyaánsàamù duò ndè. ¹⁸ Wèè tū nKirisi mebotí Kuyie nwe ndó kè benitibè ò sánti.

¹⁹ Kè dè dò mmemme, younè kè ti ñwaa dèè bo nte kè kunaati mbo ti cuokè, kè tí nkprénkunko titəbè Kirisi kó kuce mieke. ²⁰ Mudii muù bá nte kè ti cake Kuyie ntəmmú. Mudii mamù í sǐ, ndè né í wenni a bo dimè dèmarè kébə nha kou. ²¹ Dèè wenni dèè tú a bo yómè imaa, ke bá nyɔ menaa, kényóu dèè kó dimaa bo bə nha kou təu. ²² Kaa yèmmè dómme de kó tináanti ñnkè, nyé ti fǐ nnè Kuyie ndidé. Dè ñnaati wèè dǎrri timatí kè dè í ò bekùnè. ²³ Wèè me nyo mmudii mamù koo yèmmè ò bekùnè, Kuyie mmúnke ò bekènèmu ke dèè. Onití dǎrri dè koo yèmmè ò bekùnè dè tú meyi mme.

¹ Tínti bèè kó metákùmè kpenke ti dò nkémimmu bèè mu nyí kpenke be kpéí, ti í dò nkéndòari ti mè ndómè. ² Timəu bá wè ò ndòari dèè bo nnaati o kou, dèè bo ò teennè kòo tákùmèe kpenke. ³ Ke yé Kirisi do í dòarimè ò mè ndómè. Tì wàrimu ke tú: Bèè da sáá mbe sáàmbè do n yuu ìnkè. ⁴ Kuyie nnààntì wàri ke bo ti benke ti do nkémmi mmèè botí nku, ke wéèrì ke baa Kuyie nyóó ti duó ndè. ⁵ Kuyie nkùù ɔ̄ duó nhonìti meminnímè kóò bántè, kù di teennè kè dí nyo titòbè tú mù ke tū nKirisi kó itié. ⁶ Mèmmè di bo nwèmmè meyèmmè mèmáà nè metammè mèmáà ke sántí Kuyie ti Yìè nYesu Kirisi cice.

Tinàaṣààti bomè ibotí iməu kpéí

⁷ Kè dè do memme ncòúnè ditòbè, Kirisi di còuté mmèè botí kè Kuyie nyètìrì deuke. ⁸ Mómumu nwe n di náammè Kirisi dòò omáà Sifube kóo tǎntì, ke benke Kuyie ndo nàké tì ti yembè tì túmè mme timómman̄ti. ⁹ Ò kàtení kè bèè í tú Sifube kè bè múnke bo sànte Kuyie nku sàà nkpéí, kéndò nti wàrimè ke tú: M bo ndiè nke da sántí yebotè cuokè, kéndéúkunko a yètìrì.

¹⁰ Kè titètì wàri ke tú:
Ibotí iməu kəbe di wènnénè ku kó benitibè
kè di nyānku.

¹¹ Kè titètì tu:
Díndi yebotè yeməu kəbe
nsāntínè ti Yìè nKuyie,

díndi ibotí ndéúkunkonè ku.

¹² Kè Esaii múnke bée nke dò:
Òmòu bo yènní Isaii kó kufuku mièke
kémbaké yebotè yeməu,
kè ibotí iməu nhò tá.

¹³ Kuyie nkùù ɔ̄ te kè ti ntá, kù di píe ndiwèi nè kuyeṅnaati di kù tá mèè kpéí. Kè Muyaánsààmù di teennè kè di dake ntá.

Pòari nàkémè mùù te kòo bè wàrinè dikòmbùò

¹⁴ N kəbe n yému ke dò ndi niti, ke yé deməu, ke bo na kètié nditòbè. ¹⁵ Kuyie nni ndòò mèè sàà nkpéí nte kè n di wàri nè dikòmbùò bá n yí di sònne tìmatì, ke bo di dente di kèè tì nè dimònnì. ¹⁶ N tú Yesu Kirisi kóo tǎntì nwe ke náá mbèè í tú Sifube o kpéí. M pí nKuyie nkó mutómumú mmu ke náá nTinàaṣààti kè Muyaánsààmù bo wénkunnè bèè í tú Sifube, kè bèè náá ndipānnì sààrì Kuyie ndó dì. ¹⁷ Nè Yesu Kirisi ti kó metaummè mièke, dè n naatimu Kuyie nkó mutómumú m pí mmù kpéí. ¹⁸ N náá mmie nKirisi n tee mmèè kpéí nke, kè n nàké bèè í tú Sifube kè bè còuté Kuyie. Weè n teé n náàntì mièke nè n tómmú mièke. ¹⁹ Muyaánsààmù n teènnèmu kè n dòò tidietì péu, ke nàké Kuyie nnààntì Sedisademmu nè Idirii kó kutempè

nkumou miεke. ²⁰ N tããté ke dó kénnaante Tináaansààtì nti bè mu nyí ti kèè kèè bíékè, ke báá sòó nhòmou kó dipũũ ñnkè. ²¹ N dðò ti wãri memme ke tú; Bè do í nàké bè o kpéí, bè bo ò yà, kè bèe do í kèè o kpéí, kè bèe keè.

Pɔɔri dómè kékote Odommu

²² Dèè n diítí sãã kè n yí kòtoo di cie. ²³ Di mmònnì n ténke í pĩ mutõmmú mamù i ntempè mmieke, yebie mpéu mieke nke n dómè ké di síéké. ²⁴ Bàmbà n dó kékote Esipanyi nwe, m bo nkõri kéyeroo di cie ke di yà, kè n yèmmèe narike kè ti dóóté, kè dí n teennè kuce. ²⁵ N né yóó niité kékote Sedisademma nwe kéduó nKirisì kòbe yepãrè. ²⁶ Maseduõnni kòbe nè Akayii kòbe bèè pãmmú yepãrè ke bo teennè Kirisì kòbe beçrìbè bèè bo Sedisademma. ²⁷ Bè tããté nè bemàà ndi ke bè pã de kó yepãrè, bè do dò nké bè pãmu. Ke yé Sifube bèè bo Sedisademma bè bè nàkémè Kuyie nnáàntì bembè bèè í tú Sifube. Bè tũ ndò nké bè pãmu be kperè. ²⁸ Kè m bè duó nde kó yepãrè ke deè, m bo nkõri Esipanyi kéyeroo di cie. ²⁹ N yému ke dò m bo nkõroo dii yie ke di tɔo Kirisì kó mesàà mme.

³⁰ N kòbe n di békúmu, nè ti Yiè nYesu Kirisì kó diyètìrì kpéí nè Muyaánsààmù mùù ò nte kè ti ndó titòbè ke tú di n wènnénè dimàù kémbáá Kuyie n kpéí, ³¹ kè n yenténè Sudee kó itookperí yembè. Kè Sedisademma kòbee còuté m bè tɔo yèè pãrè. ³² Kè Kuyie ndó m bo tuòkoo di cie nè diwèi, kéompè sãm̀pó. ³³ Kuyie nkùù duó nkuyèhnaatí kù ndi bonè dimou. Kè de mme ndo.

16

Mudõummu

¹ N dó ke di náké kè di nyé ti tãũ Febee wèè pĩ nSãnkiree Kirisì kòbe tĩnnì mieke mutõmmú, ò kèróomè mme. ² Dí ò còuté nè ti Yiè nkó diyètìrì, Kirisì kòbe dò nkéncóumè betòbè, ké nhò teennè de ò bèkú dii mònnì meteèmmè. Ò teennèmu benitibè péu, ke n teennè mí m mómumu.

³ N dõunko Pirisiidi nè Akidaasi nè bè ti wè nke pĩ nYesu Kirisì tõmmú. ⁴ Bèè kàáté mukũũ ke n deeté. Dè í tú mĩ máà bè sãntí, nè Kirisì kòbe bemou ndi bèè í tú Sifube. ⁵ N dõunko bèè tiku be cĩtè ke báá nKuyie ke dõu n népo sàù Epaineti, wèè keté ke còuté Yesu Asii kó kutempè mmieke. ⁶ N dõunko Maari wèè pĩ mmutõmmú mediè ndi kpéí. ⁷ Ke dõunko Ændonnikuusi nè Sunniyaasi n cie kòbe, nè bè ti do wè nke kpetí, benitidièbè mbe Yesu tòrè mieke. Bèè n niiténè ke còuté Yesu.

⁸ Kè n dõunnènko Æmpidiyatuusi n néposàù ti Yiè nkó kuce mieke. ⁹ Ke dõunko Udimèe wèè múnke pĩ nKirisì tõmmú nè

n népo Sitakiisi. ¹⁰ Ke dɔunko Apedesi Yesu tɔnti wèè fiíkú ti Yiè nkó kuce miεke. Nè bèè pĩ mmutōmmú Adisitobuuri cīētè. ¹¹ Ke dɔunko Edodiyōō n cīētè kou nè Nasiisi cīētè kɔbe bèè cɔuté ti Yiè. ¹² N dɔunko ti tābè Tidifenni nè Tidifoosi, bèè pĩ nti Yiè ntōmmú nè ti tāū sààwè Pedisii wèè pĩ nti Yiè ntōmmú mediè. ¹³ Ke dɔunko Dufuusi Kuyie ntāāté wè nè o yō, wèè múnke tú n yō. ¹⁴ Ke dɔunko Asēnkiriti nè Fekōō nè Edimesi nè Patirobaasi nè Edimaasi nè ti kɔbe Kirisi kɔbe bèè be bonè. ¹⁵ Ke dɔunko Fidokosi nè Sudii nè Nedeē nè o tāū Odimpaasi nè Kirisi kɔbe bèè bè bonè.

¹⁶ Di dɔunko ditɔbè nè diwèi. Kirisi kɔbe bemou di dɔunko.

Nyénè bèè āā metotímè be kpéi

¹⁷ N kɔbe n di náámmu ke tú: Di nyé bèè āā metotímè Kirisi kɔbe cuokè be kpéi, ke náá ntii cāā ke bè fétinko. Di bè détinne dimáà. ¹⁸ Bè í pĩ nti Yiè nKirisi kó mutōmmú, bè wanti bemáà kó mudii mmu. Ke ò nnáá nnè inunaatí nè yesāā, ke sou nKirisi kɔbe bèè í kpenke. ¹⁹ Benitibè bemou yému di yiemme ti Yiè nkó tináañti. Dè n naati mesàà, n né dó di nyému mesàà nnè meyei ke báá ta meyei mmieke. ²⁰ Kuyie nkùù duò nkuyennaatí kù bo duó nkè di cuuti dibòò ké di nantoo bàmbà.

Ti Yiè nYesu kó mesàà ní ndi bonè.

²¹ Timಂತee nè wè ti neiti wè di dɔunko, kè n cie kɔbe dususi nè Sasōō nè Sosipateē kè bè múnke di dɔunko.

²² Mí nTerisuusi wèè wàri dipátiri dii, m múnke di dɔunko ti Yiè nkó mewēnnimè miεke.

²³ Kayuusi m bāté wèè cīētè nè Kirisi kɔbe tiku dè ke báá nKuyie nè Edasiti dihei kóò dítídóuntí nè ti népo Kadituusi bè di dɔunko.

[²⁴ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà ní ndi bonè dimou. Kè dè mme ndò.]

Kuyie nyètiri ndeu

²⁵ Ti sántí Kuyie nkùù bo na ke di kpénkūnne ku kó kuce miεke nè Tináañsààti n di náá ntí. De kó Tináañsààti ti náá Yesu kpéi nke, ke ti benkú timómmantí Kuyie ndo sōnne ti nè dimōnni. ²⁶ Di mmōnni de kó tináañti ténke í sōri, Kuyie mpāānāañti náānbè do ti nwàri. Kuyie nkùù bo sáà kuù yē ti ntí náá nyibotí imou kè ìi ti cɔuté ké ntí tá ke dōari ti yēmmè.

²⁷ Nè ti Yiè nYesu kó diyètiri Kuyie nyètiri ndeu, kunku kùù maa tú meyēmmè yiè yēbie nyēbie. Kè dè mme ndò.

Pɔ̄ari wàri d̀i mpátiri ketiri Kirisi kɔbe bèè bo Kòdenti Di mpátiri náá ntì

Pɔ̄ari weè wàri di mpátiri Kòdenti kɔbe. Ò do bo di wàri ke bo Efesi kó diheì ndi kékéè dikɔnkòdnni d̀i bo Kòdenti Kirisi kɔbe t̀innì miéke nè bəmóm̄m̄m̄be bè múnke do ò wàrimè kóò biéké itié mmai Kuyie nkó kuce miéke.

De kó dipátiri m̄ake itié nyibotí ibotí nku muwedounfòm̄mu ñkè d̀i ti náá m̄Muyaánsààm̄u duò nyèè p̄àrè kpéi nnè ti dò nke nyè p̄ínnè mèè botí ke teennè titòbè. Kòò wète ke ìkú Yesu tanfòtè ke benke ke tú dem̄ou de miéke medókùmè mèè tu dèennì.

Di mpátiri náànti duò ke dòm̄mè

1. Mudòummu 1:1-9
2. Metotímè mèè do ànné Kirisi kɔbe bèè bo Kòdenti be cuokè 1:10-4:21
3. Kirisi kou dò nkéndò mpáíí nwe nè dipopuò kó tináànti 5-7
4. Kirisi kou dò nkénte omáà kékáá ndè 8:1-11:1
5. Kirisi kɔbe dò nke níí ndòm̄mè kuwedoundieku miéke nè Mudisààm̄u tu mù 11:2-34
6. Muyaánsààm̄u nduò nyèè p̄àrè kó tináànti nè ti bo ndómè titòbè 12-14
7. Mukúkéyántim̄u kó tináànti 15
8. Dikòu nè mudòummu sòm̄mu 16

Mudòummu

¹ Mí m̄Pɔ̄ari Kuyie nkuù n yu ke dó n náá Yesu Kirisi kó ditònni mí nnè n népo Sositenni, t̀i di wāū di mpátiri d̀indi Kirisi kɔbe bèè bo Kòdenti.

² T̀i di d̄aunko d̀indi Kirisi kɔbe bèè bo Kòdenti, d̀indi bèè wēnnénè Kirisi kè Kuyie ndi wénkùnne ke di c̄ánné, ke d̄aunko bèè kó dimáà yu ti Yiè n̄Yesu Kirisi yètiri tip̄l̄iti tim̄ou. Yesu wèè tú ti Yiè nke tú be Yiè. ³ Kuyie nti cice nè ti Yiè n̄Yesu Kirisi bè di d̄ò d̄ò mmesàà nke di p̄a kuyènnatí.

Kuyie nti d̀ò mèè sàà nnè Kirisi ti kó m̄ewēnnimè miéke

⁴ N s̄ántim̄u Kuyie nsáà nè kù di d̀ò mèè sàà nnè Kirisi di kó m̄ewēnnimè miéke, ⁵ ke di p̄ā ndem̄ou botí, kè di n̄o nke náá n̄Kuyie nnáànti ke yé dem̄ou. ⁶ Ke yé Kirisi kó tináànti fiúkumè di miéke tei tei. ⁷ Kè di m̄ake Kuyie nkó yep̄àrè yem̄ou d̀indi bèè bàa Kirisi bo w̄etenimè. ⁸ Kuyie mbo di f̄í kè di na kétuake kumàнку. Kè ti Yiè n̄Yesu Kirisi ñwētini ke báá yà ò bo di sei nti ñkè. ⁹ Kuyie nkùu di yu ke di taunnè ku Bire ti Yiè n̄Yesu Kirisi, kù d̀òrimu kù béi ntì.

Meyatimè Kirisi kàbe cuokè

¹⁰ N kàbe n di náámmu nè ti Yiè nYesu Kirisi kó diyètìrì, kè tú di nyo ditòbè tu mù kè meyatimè bá mbo di cuokè, kè dí nwè mmeyèmmè mèmàà nè iyeñtotí Ìmàà. ¹¹ N kàbe n náá mmemme ke yé Kodowe cìètè kàbe n nàkémè ke tú yekpàrè bo di cuokè. ¹² N kèèmu bèmabè tumè: Mí ntú Pòori kou. Kòo tòu tu: Mí ntú Apodoosi kou. Kòo tòu tu: Mí ntú Pìeri kou. Kòo tòu tu: Mí ntú Kirisi kou. ¹³ Di yèmmè dò nKirisi toté toté maà? Mí mPòori mîi ku di kpéi nkudapãáti Ìnkàà? Bè di ànné bàtèmmù nè mîi kó diyètìràà?

¹⁴ N sánti Kuyie n yí ànnémè bàtèmmù di kóò mòu kè dè í tú Kirisipusi nè Kayuusi. ¹⁵ Òmòu báá na ke dò bè ò ànné bàtèmmù nè n kó diyètìrì. ¹⁶ Éé! Nh ànnému bàtèmmù Setifannaasi cìètè kàbe, be kó difònkúò n yí yé kè m bo nhãã otòu mòu bàtèmmù. ¹⁷ Kirisi í n t̄s nkè m bo nhãã benitibè bàtèmmù, wè n yu kè m bo nàké Tináaṣààti nti, ke bá nti náá nnè onitì kó mecii, tì yàà bo kékùnnè kudapãáti náaṣàti kó muwèrímú.

Kuyie nkó mecii cãánnèmè benitibè kòmè

¹⁸ Kirisi kumè kudapãáti Ìnkè kó tináaṣàti dò nkuwaátóo nku bèè feti be borè, ke né tú Kuyie nkó muwèrímú tinti kù deeté bè ti borè, ¹⁹ kéndonnè tì wàrimè ke tú: Bèè mòke meyèmmè m bo mè dèite, kéũté mecii yembè cii.

²⁰ We nténke né tú meyèmmè yiè? We ntu opátíyíētíwè? We ntu tineiti yiè? Kuyie mbenkemu ke tú benitibè mòke mèè yèmmè tu mewáátéyèmmè mme.

²¹ Benitibè í na ke banté Kuyie nnè be kó meyèmmè, deè te kè Kuyie ntãátè ke deeri bèè tá tináaṣàti ti náá nti, tii dò ntiwááténáaṣàti bèè ti yete be borè. ²² Sifube dó káyà tidietì, kè Kerekibe bie wanti mecii. ²³ Tinti me nnáá nKirisi kpéi nke bè baaké wè kudapãáti Ìnkè, Sifube í dó de kó tináaṣàti, tii dò ntiwááténáaṣàti nti bèè í tú Sifube be borè. ²⁴ Bèè kó dimàà yie nKuyie, nSifube nè bèè í tú Sifube Kirisi bè benkúmu Kuyie nkó muwèrímú nè ku kó mecii. ²⁵ Ke yé Kuyie ndòòri dè dòmmè dewáátékperè nde ke né pèētè benitibè kó mecii, kù dòòri kè dè dò ndè cīñnìmu ke né pèētè benitibè kó muwèrímú.

²⁶ N kàbe wénténè dimàà dindi Kuyie nyu bè. Mecii nyembè nè benitidiebè nè bekpààtibè bè í sū di mièke. ²⁷ Kuyie ntùóté kutenkù kuù nkàbe wúó ndè kè dè dò ndewáátékperè ke fèikùnnè mecii nyembè, ke tùóté bè wúó ndè kè dè cīñnì ke fèikùnnè bekperibè, ²⁸ ke tùóté bè wúó ndè ke dò ndè í tú demarè, bè sènkù dè ke fèikùnnè dedierè, kè dè naá ndetetirè, ²⁹ kè dè bo yie kòo mòu báá déúkùnnè omáa Kuyie nyiikè. ³⁰ Kuyie nkuu di

taunnè Yesu Kirisi, kòo di duó mmeciì nke di wénkùnnε, ke di deeté ke di cànné kè di tú ku kabε. ³¹ Ti wàrimu ke tú: Kòò mǎù dós kénsǎntí omáà, ò nsǎntí omáà Kirisi ò deeté mèè kpéí.

2

Pǎori do í náánnè mēniticiì

¹ N kabε n kòtoo diì mǎnni di ciε, n do í di nàké Kuyie n náaǎnti nè yetannò diεyè yoo nè onìti kó mecii. ² N do í dós ké di nàké titeti mati tii í tú Yesu Kirisi bè baaké wè kudapǎǎtí ìnkè o kpeti. ³ M bo diì mǎnni di ciε ke dò nhocĩri nwe kè kufɔwaá nni nni mbo kè ñ kpeuti. ⁴ N do í di tiè ke di náá nKuyie nnáaǎnti nè menáaǎnkùè nyoo nè mecii, n do náánnè Muyaánsààmù kó muwērímú mmu kè benitibè banní, ⁵ kè dè bo yie nkè di tákùmè bá nfííkú onìti kó mecii nyínkè, mè nfííkú Kuyie nkó muwērímú ìnkè.

Kuyie nkó mecii sòrimu

⁶ Nh ɔ nnáá mmeciì nKirisi kabε bèè kpenke bèmbε Kuyie nkó kucε miεke, de kó mecii nyí tú kutenkù kuù nkōmε yoo bèè baké be kōmε, ke yé bèè baké be wērímú yóo deèmèmu. ⁷ Ti náá nKuyie nkó mecii mmε mèè sòri, kù do táǎté mè kè kutenkù mu nyí bo, ke bo ti tanné ku kó tikpeti miεke. ⁸ Bèè baké kutenkù kuù mbè í banté de kó mecii, nkè bè do mmè banté bè na bá mbaaké ti Yiè ntikpeti yiè nkudapǎǎtí ìnkè. ⁹ Tì wàrimu ke tú:

Òmǎù í yà dè,

òmǎù í kèè tì,

òmǎù í toti tì o yèmmè

Kuyie ndε ndòò bèè kù dós be kpéí.

¹⁰ Kuyie nduó nkè ku Yaá mbenke tímbe ku kó disòri, ke yé Muyaánsààmù yémèmu demǎu bá Kuyie nkó disòri diεri. ¹¹ We mbo na kényé otǎu yèmmè dòmmè kè dè í tú o mómmu, mèè botí nku òmǎù í yémè Kuyie nyèmmè dòmmè kè dè í tú Muyaánsààmù. ¹² Kuyie nti duó mmùu Yaá nyí tú kutenkù kōmu, Kuyie nkōmu mmu kè dè bo yie nkè ti banté kù ti dòò dè nè ku kó mesàà. ¹³ Ti ɔɔ í nnáá Kuyie nnáaǎnti nè onìti kó mecii, ti ɔ nnáá Muyaánsààmù ti duó nti nti. Ti ɔɔ nti ntiε Kuyie nkó benitibè.

¹⁴ Wèè í mǎke Muyaánsààmù ò báá na kéyie Muyaánsààmù ti náá Kuyie nkpeti tì, tì ɔ ndò ntiwááténáaǎnti nti o borè. Bèè mǎke Muyaánsààmù beè bo na ké tì banté, bèè í mù mǎke bè báá na ké tì banté. ¹⁵ Wèè mǎke Muyaánsààmù wèè bo na kébanté demǎu, wèè í mù mǎke ò báá na kóò bekénè, ¹⁶ tì wàrimu ke tú:

We nyé ti Yiè nyèmmè dòmmè?

We nkù duó nyitié?

Tínti mε mmǎkεmu Kirisi kó meyèmmè.

3

Kuyie ntōmbè bəmou bè màmou

¹ N kòbe n yí di náánnè ke dōnnè bèè kpenke Kirisi kó kuce miéke, n di náánnè ke dōnnè kutenkù kuù nkòbe mbe, ke yé di kraá bemmè Kirisi kó kuce miéke. ² N do di duó memiè mme, n do í di duó mmuciè, ke yé di do í yóó namè ké mù di, bá nè yíenní di báá na, ³ ke yé di kraá makemè kutenkù kuù nkòbe kó meyèmmè dèè tu yekpàrè nè mehèèmmè deè benkú di fòmму í cèètemè. ⁴ Kòò mǎu tú: Mí ntú Pòori kou nwe, kòò tǎu tu: Mí ntú Apodoosi kou nwe. Di dǎori ke dò mbèè í yé bèmbe Kuyie.

⁵ We ntu Pòori ke we ntu Apodoosi? Ti tú Kuyie nkó betōmbè mbe ke di niité Kirisi kó kuce, bá wè kòò pī nKuyie nyē nwèe pī mmùù tōmmú. ⁶ N fiímmu, kè Apodoosi yǎore, kè Kuyie nte kè dè kòté. ⁷ Dè í tú wèè fií nyoo wèè yǎore beè dǎò mùmamù, Kuyie nkùù te kè dè kòté, kuù dǎò demou. ⁸ Wèè fií nnè wèè yǎore bè màmou, Kuyie nyóó yietí bá wè o tōmmú dōmmè mme. ⁹ Ti wē nke pī nKuyie nkó mutōmmú mmu kè di tú Kuyie nkó kupaku, ke dò nKuyie ncīètè kó imarí. ¹⁰ Kuyie nkuù n duó kè n dò mbe maribè kóo kóti ke pūūtè kè betòbè sǎkù, bá wè ò né ndake ò maà mèè botí. ¹¹ Dipūū dǎu nke dèèmu diì tu Yesu Kirisi, òmǎu báá na kèpūūtè diteri mari. ¹² Dipūū dimáà ìnkè bèmabè maàmou nè timátí péfí, kè betòbè maà nè mesǎo, kè betòbè maà nè yetásàayè, kè betòbè maà nè ideí, kè betòbè maà nè timúti, kè betòbè maà nè tiyontí. ¹³ Bá wè ò maánè dè bo feitè Kuyie mbeénti yiè, kè kùu dè yàáké nè muhǎá. ¹⁴ Wèè maá dipūū ìnkè kè muhǎá nyí cǎuté o kperè, de yiè mbo pété ticuuti. ¹⁵ Kè wèè kperè me ncǎuté, ò báá pété ticuuti, ò né yóó cootému kè dè né ndò nhò yenté muhǎá mmieke ke yè.

¹⁶ Di í yé ke dò ndimou di wē nkétú Kuyie nkó tecīètè nte kè Muyaánsǎàmù bo di miékaà? ¹⁷ Kòò mǎu kùò Kuyie ncīètè Kuyie mbo ò kùò múnke, ke yé Kuyie ncīètè dōmmè páíí nwe kè di wē nke te ntú.

¹⁸ Òmǎu bá nsou nhomáà, wèè yèmmè dò nhò cii kutenkù kuù nkó mecii wèe yei nkè dèe yie nkòo pété mecii mómmōmme. ¹⁹ Ke yé kòò mǎu yèmmè dò nhò cii kutenkù kuù nkó mecii Kuyie nhò wùó nkuyèinkù nku. Ti wǎrimu ke tú: Kuù duó nkè mecii nyembè cii mbè pī. ²⁰ Kè titeti wǎri ke tú: Kuyie nyému mecii n yembè yeñtotí. Kù yému ì tùmè detetirè. ²¹ Òmǎu tū mbá mpǎti ò wēñnèmè yie nyoo yie, bəmou bè tu di kòbe mbe. ²² Pòràà, Apodoosàà, Pìeràà, kutenkàà, mufòmmaà, mukūñnáà, demou dè tu di kperè nde, ²³ kè di tú Kirisi kòbe kè Kirisi tu Kuyie nkou.

4

Kirisi kó yetōrè

¹ Di dò nké nti wúó nKirisi kó betōmbè mbe ò duó nkè bèè nàá nKuyie nkpeti tìi sòri. ² Bè bèkú tì otōntì tu ò bo mpímmè o tōmmú weti weti. ³ Mí nkpréi kè díndi yoo kutenkù kuù nkó kubeéndieku makù bo m bekénè, dè í n kóónnè, n yèmmè me mmúnke í m bekùnè. ⁴ N né í yē n wenni páíí, n Yiè nweè tu n kóo beéntì. ⁵ Dèè kpéi nte kè n tu di bá mbekùnè òmòu kè dimònnì mu nyí tùòke. Mbaanè ti Yiè mbo wētenímè, weè yóó fei ndèè kó dimàà do sòri demòu, kédenneni dèè kó dimàà bo benitibè yèmmè mieke, kè Kuyie nsāntè bá wè ò mǎnnè dii sānni.

⁶ N tūóté mí nnè Apodoosi ti kó medonnimè kè dè bo di teennèmu kè di banté dináanhāntírì dii tu: Òmòu báá sénté tìi wāri. Òmòu tū mbá ndéúkunko omáá yoo Kuyie nkóo tōntì mòu ke kékunko otòu. ⁷ Dè dòmmè kè di déúkunko dimáá? Di mǎke dè Kuyie nkuu í dè ndi pǎá? Kè kuù dè ndi pǎ, ba nte kè di pòti ke dò ndíi dè wáá nnè dimáá.

⁸ Di yèmmè dò ndi yǐtému kè dè sànnè kè di kpenke ke baaté, dè í dò mmemme, n né báámmu Kuyie nke dó dèe mè dòò kè tí wēnnè kébaaté. ⁹ Dè dò nKuyie ntúóté tínti ku kó betōmbè mbe ke dòò kuyóu kǎbe, kè ti dōnnè benitiyēibe bè dó kékuo bè, benitibè bəmòu nè Kuyie ntōrè de ìikè. ¹⁰ Ti naá ntiyèintì nti Kirisi kpéi, Kirisi kpéi nkè díndi ciitè, kè ti cīnnì kè di kpeñnì, kè bè ti sènkù ke di sántí. ¹¹ Mómumu nwe nè yíenní ti fēūrímè nè dikònnì nè sinéyēi, ke kpa tiyààti, kè bè ti fēũnko, kè ti áánte tipítì timòu ke kpa ti ã dè ¹² ke pī mmutōmmú ke yonnè, kè bè ti sáá nkè ti bè pǎá nKuyie nkó mesàà, kè bè ti fēũnko kè ti mi, ¹³ kè bè ti náá ntiyèiti kè ti bè ténnnìnkò tisààti, kè bè ti wúó nkutenkù kuù mmieke ke dò ntiyontì nè desíntékpere bè útóo dè.

¹⁴ N yí tì ndi wāri ke bo di ānné ifei, n tì ndi wāri ke bo di tiémmu díndi m bí n dó ì. ¹⁵ Bá kè di mǎòte bèè di baké kè bè tùòke tekòupípiítè (10000), mī tu di cice ke yé mī di nàkémè Tináansààti ke di benke Yesu Kirisi kó kuce. ¹⁶ N di náámmu n tūnne n kó meborime. ¹⁷ Dèè te kè n di duónko m birè Timòntee n dó wè mediè kòò tū nti Yiè nYesu kè dè wenni, kòò bo di dente n tū mmèè botí Kirisi ke mè tiè nKirisi kǎbe tīrè yemòu.

¹⁸ Bèmbè di mieke mǎke sifei nsi kè be yèmmè dò n yí kəroo di cie. ¹⁹ Kè Kuyie ndó n kəroomu ke bo yà de kó sifei yembè, keyà nsà kè bè nàánnè be nò mǎá yoo bè dǎòri timatì. ²⁰ Kuyie nkpaàtiyuu í tú munùbémmù mǎá, di tu nè medǎòrimè mmè. ²¹ Di dó nnì nkəroo di cie ke tǎ didáù ndià? Yáa di dó nnì nkəroo ke di dó ke yǎò?

5

Meyei mmèè d̀̀̀ri Kirisi k̀̀be cuokè

¹ N yomu bè nàámmè tip̀̀iti tim̀̀ou di borime í wennimè. Kè di d̀̀̀ri bá bèè í tũ nKuyie mbè í d̀̀̀ri dè. Bè tu òm̀̀ou d̀̀̀utinè o cice pokù. ² Nè memme kè di kpaá m̀̀ake tefentè, dè do dò ndi yèmmè mèè caàrè kè di beti de kóo nìti di cuokè. ³ Mí n kpréí, bá n yí me ndi bonèmè, n yèmmè di bonèmu kè n dié nke bekénè de kóo nìti. ⁴ Di tíí nnè Yesu kó diyètìrì, n yèmmè nè ti Yiè nYesu kó muwèrímu dè yó ndi bonèmu. ⁵ Kè di ò duó ndibòò, kòo k̀̀nt̀̀ni kú kòo wènni cooté tibeénti yiè.

⁶ Di í dò nkénsánti dimáà di wennimè, ke yé mutie mùu muuti pèè mù ãã mmamè sám̀̀pò nwe kè tipèècooti múúti tim̀̀ou. ⁷ Deitenè mutie mùu muuti pèè di mièke kéntú tipèècooti pànti, ke yé bè kùòmè Kirisi wèè tu diyentèbanni kó fepièfè ti kpréí. ⁸ Nè dè kpréí nyóunè kè tí mbaànnè pèè wèè í k̀̀orenè mutie mùu muuti dèè tu ti bo nwennimè ke náá ntimóm̀̀anti, ḱ́yóu pèè wèè k̀̀orenè mutie mùu muuti dèè tu tidanniti nè mufòmmu yeimu.

⁹ N sòò di wàri d̀̀̀i pátiri, n sòò di nàké ke tú di bá ntaunè bèè fòmmu í wenni. ¹⁰ N sòò í yè ndi yatènè kutenkù k̀̀be bèè fòmmu í wenni, kè bè duó m̀̀be yèmmè idíítí, ke yuuku, ke feu yebakè. N sòò yè nKirisi k̀̀be m̀̀be bèè d̀̀̀ri me kóò botí. Kè n do m̀̀be nyè n na nyí di yèmu kutenkù mièke. ¹¹ Di mpátiri mièke n dó ké di nàké ke tú kòò m̀̀ou tu omáà Kirisi kou kòo fòmmu í wenni, yoo ò duó nho yèmmè idíítí, yoo ò feu yebakè, yoo ò càari betabè yètè yoo ò tu kunaàyààkù yoo ò tu oyúókù, di keté ke báá ò wènnénè kédì.

¹²⁻¹³ Míí í dò nkèbekénè bèè í tú Kirisi k̀̀be, Kuyie nkuù yóò bè bekénè. Di dòmmu kèbekénè di kó dit̀̀nni k̀̀be, ti wàrimu ke tú: Betinè oyeiwe di cuokè.

6

Kirisi k̀̀be dò nkéntũnnimè be kpeti

¹ Dè dòmmè d́́ndi Kirisi k̀̀be, kè di m̀̀ake timati nè ditabè di ti k̀̀tenè bèè í tũ nKuyie m̀̀be borè, ke yóu di bo ti k̀̀tenèmè Kirisi k̀̀be borè? ² Di í yé ke dò nKirisi k̀̀be beè yóò bekénè kutenkù k̀̀baà? Kè beè yóò bekénè kutenkù k̀̀be, dè dòmmè kè di né báá na kètũnte timati sám̀̀póti di cuokè? ³ Di í yé ke dò ntũ yóò bekénè Kuyie ntōràà? Ti né bo yíèke ti bo tũntemè m̀̀me kutenkù kuù nkpetàà? ⁴ Dè né dòmmè kè di ã mm̀̀ake timati ke ti k̀̀tenè bèè í tú Kirisi k̀̀be be borè kè beè ti beké? ⁵ N ti béi nke ifei ìi bo di pí. Om̀̀ou í bo di mièke bá omáà wèè ciì ke bo na kètũnte

tìmatàà? ⁶ Dè keté ke í dò ndi mmàkenè ditòbè tìmati ke né báá tì kòtenè bèè í tũ nKuyie mbe borè.

⁷ Kè di màke tìmati nè ditòbè deè benkú di yĩ̀kè mè. Di ní na mmimmu bè di dò̀ri diì mòǹni meyei, nkè bè yùú kú di kperè di yóu kè dèe yei. ⁸ Dũ pètìnke dò̀ri meyei nke yuuku ditòbè. ⁹ Di yému ke dò mbèè borime í wenni bè í tati Kuyie nkpà̀tìyuu. Di bá nsóu ndimáà: Bèè fòu mufòmmu muyeimu nè bebaoféúbè nè bèè dauti dautinè betòbè, nè bèè dò̀rite isòke: Benitidaabè bèè dounè bedatòbè nè benitipòbè bèè dounè bepotòbè, ¹⁰ nè beyóóbè nè bèè duó mbe yèmmè idiítì nè tinaàyà̀tì nè bèè cà̀ri betòbè yètè nè yeyoyóókperè. Bembè kó dimáà í tati Kuyie nkpà̀tìyuu. ¹¹ Di mièke bèmabè do tú beè nìtìbè botí kè Kuyie ndi cĩ̀é ndi yei, nke di cà̀nné kè di tú ku kòbe, kè kù di wénkunnè. Yesu weè te kè Kuyie mmè dò̀ nè ku Yaá mmieke.

Kirisi kou bo na kèndò̀ri ò dò̀ràà?

¹² Bèmabè di mièke tú dèmarè í ci, mómmuò nwe, demòu dè nè í ti dò̀ri mesàà. N yí ci dèmarè n né í yóó yie nkénaá ndèmarè kó kudaakù. ¹³ Di tú tidiiti bo dipitiri kpéi nke kè dipitiri bo tidiiti kpéi, mómmuò nwe, nè memme Kuyie nyému dedé de mànkú tikòntì tii me nyí bo di bo ndauti dautinè mèè kpéi nditòbè, ti bo ti Yiè nKuyie nkpéi nke, kòò ti te. ¹⁴ Kuyie kùu te kè ti Yiè nyà̀nté kuù kó muwèrímu yó nte kè ti yà̀nté múnke.

¹⁵ Di í yé ke dò ndi kòntì tu Yesu kpeti ntaà? M bo túóté n kòntì kéduó nhonitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabàà? Bitì bitì! ¹⁶ Di í yé ke dò kòò nìtì duónè onitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè bè naá tikòntì tìmáà ndià? Ke yé ti wàrimè ke tú: Bedé bè bo naá nhonitì omáà. ¹⁷ Kè wèè me ntàunnè Yesu Muyaánsààmù mièke bè naá nhonitì omáà ndi.

¹⁸ Ncokùnè di bo ndautinè mè ditòbè! Meyei ntēmè onitì dò̀mè í sīnkunko o kòntì wèè me nduónè o pokù í tú wè yoo o dàu í tú wè ò sīnkunnè o kòntì nti. ¹⁹ Di í yé ke dò nKuyie ndi duó mMuyaánsààmù kè mù bo di mièke kè di kòntì tu mu cĩ̀tàà? Di í te dimáà. ²⁰ Kuyie nkuù di donté kudonku dièkù, ndéúkunkonè ku nè di kòntì.

7

Pò̀ri tḗnné tì dipopuò ìnkè

¹ M bo di tḗnné di m beke tìl náàntì ke tú dè wenni onitì bo nkpamè o pokàà? Eè, kòò nìtì í kàáké onitipòkù dè wennimu. ² Benitìbè né mè ndauti dautinè mè betòbè. Nè de kpéi mbá wèè nitidò̀ mmàke o pokù, bá wèè nitipòkù kòò mmàke o dàu. ³ Onitidò̀ ñduò nho pokù ò dò nké nhò duò ndè, kòò nitipòkù múnke ñduò nho dàu ò dò nké nhò duò ndè. ⁴ Onitipòkù í te o

kònti o dǎu weè tì te, onitidǎu me nyí te o kònti, o pokù weè tì te. ⁵ Òmǎu báá yetenè omáà otǎu, kè dè í tú di wǎnné ke tǎáté dimǎnni mari ke bo bánté Kuyie, kè di dèè di wǎte késǎoté. Dibǎò yàà bo di souté mǎè kpéi nke yé di báá namè kǎpǐ ndimáà.

⁶ N di náá n yèmmè dò ndèè wenni dènde, n yí yē ndi dè dǎǎnè muwǎrímú. ⁷ N na ndó dimǎu di nni ndǎnnèmu, timǎu ti né í wē nyepǎrè, bá wè Kuyie nhò pǎ dii pǎnni cǎámmu.

⁸ Ntenè n náá ntì tidakóótì nǎ tipokóótì nǎ bekúpobè: Dè wennimu di bo nni ndǎnnèmmè. ⁹ Kè di me nyí yóó na ke pǐ ndimáà, puokenè kényenke, kè deè tǎūnè di bo ndómè kè dè di tuò.

¹⁰ Kirisi kǎbe bèè po nǎ bèè ye, n yóó mǎ mbéi ndi nùú í tú n kperi ti Yiè nkperi ndi, wèè ye nhò báá yete o dǎu. ¹¹ Kòò me nhò yete ò nkóké. Onitidǎu me nyí dò nkébeti o pokù.

¹² Díndi betǎbè (n yóó di náké tì í tú ti Yiè nkpeti, n kpeti nti) kè Kirisi kou mǎu po wèè í yie nKirisi kòò dǎ ké nhò ye nhò báá ò bèti. ¹³ Kòò nitipòkù wèè me ntú Kirisi kou ke ye nwèè í yie nKirisi kòò dǎ ké nhò po ò báá ò yete. ¹⁴ Ke yé onitidǎu wèè í yie nKirisi ò tǎkénèmmè Kuyie nnè ò pokù kpéi, kòò nitipòkù wèè í yie nKirisi kòò tǎkénè Kuyie nnè o dǎu kpéi, kè bè me nyàte be bí bo détenè Kuyie nke né do kù tǎkénè. ¹⁵ Wèè í dǎ Kuyie nkè wèè yete wèè dǎ Kuyie nwèè wè yóu. De mǎnni dǎmarè ténke í bè tǎunko. Kuyie ndi deeté kè di bo nfòu diwèi mieke nke. ¹⁶ Onitipòkù, a bo yǐme kényé ke dò nha bo deeté a dǎu? Onitidǎu a bo yǐme kényé ke dò nha bo deeté a pokù?

Bá wè wèe yie nho fǎtìrì

¹⁷ Kè dè í tú m mǎ mbo ke náá ntii ìnkè, bá wè wèe yie nho fǎtìrì Kuyie nyóó ò deeté kòò bo di. Tiinti n tièmmè Kirisi kǎbe bǎmǎu. ¹⁸ Kè Kuyie nyóó da deeté ke sǎ nkàa cǎnté bá nsǎrì kàa me nyí cǎnté bá ntú a bo cǎnté. ¹⁹ Kàa cǎnté yoo a í cǎnté de kpeti í bo, a bo nyíèmmè Kuyie nkuó deè wenni. ²⁰ Bá wè wè mbo Kuyie nyóó ò deeté kòò bo dii fǎtìrì kǎntū nKuyie. ²¹ Kè Kuyie nyóó da deeté ke sǎ nha tú kudaakù bá nyīèkù. Kè kuce me mbo a bo yǐmè ke ténke bá ntú kudaakù á yè. ²² Ke yé wèè do tú kudaakù ò tiekemè omáà Kirisi kó metaummè mieke, wèè do te omáà kòò náá nKirisi kó kudaakù. ²³ Kuyie ndi dontému ke yietí kudonku diekù, ténke bá naánnè benitibè kó tidaati. ²⁴ N kǎbe bá wè ò mbo Kuyie nyóó o deeté kòò bo dii fǎtìrì ké nkù tū.

Bèè kóké nǎ bekúpobè

²⁵ Bèè í po nǎ bèè í ye, n yóó mǎ mbéi ntì í tú ti Yiè nkpeti, mí nKuyie ndǎò wè mesàà mmū yèmmè mǎ dò, kè di bo na kénye n kpeti.

δεμου, weè ti te. Kè ti Yiè mbo omáà Yesu Kirisi, Kuyie nnè wè bè dḡḡ δεμου, wèè ti duḡ mmufòmmu.

⁷ Kirisi kḡbe bèè do manténè bè bo nfeumè yebḡkè ke mu nyí kpenke nè yíenní, kè be yèmmè dò nyebḡkè yeè te de kó imaa nkè bè ì càáké dè mbè kḡónnè be yèmmè mièke ke bè sḡnkùngo.

⁸ Mudii kpeti í bo tínti nè Kuyie nti kó metaummè mièke. Kàa í di dè í da yaari dèmarè, kàa me ndi dè í yóó da yíé dèmarè.

⁹ Kàa bo na kéncaá mbè fié ì wũḡ yebḡkè, kè dè báá da dḡḡ dèmarè a né ndake ke báá bḡ nwèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce mièke. ¹⁰ Wèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce mièke kòḡ yà fḡ nwèè yé Kuyie nnáànti, kàa kàri yebḡkè kó ditou mièke ke yo ndè báá yáúkùnne o kḡnti kòḡ ncáá iwũḡ bè fié ì yebḡkàà? ¹¹ A yíéte mèè kpéi mba nte kàa bḡ nwèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce mièke Kirisi ku wèè kpéi. ¹² Ke yé a bḡ ndii mḡnni wèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce mièke. A yeténè Kirisi nwe o mómmuḡ. ¹³ Kè imaa nyii bo nte kè m bḡ n kou meyei mmieke, m báá ì càáké, n yàà bo ò bḡ mmèè kpéi.

9

Bè dò nkédḡḡ dè Kuyie ntḡnti nè o dò nkédḡḡ dè

¹ M báá na kédḡḡ n dómàà? N yí tú Yesu tḡnnàà? N yí yà ti Yiè nè n nḡnfàà? Mii í di nàkè Kuyie nnáàntàà? ² Bá kè betḡbè yé n yí tú Yesu tḡnni, díndi do dò kényému, ke yé mii di nàkémè Kuyie nnáànti kè di cèete.

³ N ti nténni nko bèè n wátiri. ⁴ M pḡ mii wèè tḡmmú í dò di nni nduḡ kè n yo nke yḡnnàà? ⁵ N do í dò nkémmake m pokù wèè tu Kirisi kou kè ti neitaà, Yesu tḡrè nè o neí nè Pieri bè dòmmaà? ⁶ Mí nnè Bannabaasi tí máà dò kémpḡ mutḡmmú ke yonnè, kè di teénnè betḡbàà? ⁷ We nhāāpḡnti piú omáà? We nfiku detie nke í yo nde be? We ncēmḡ inàake ke í yḡ nyi miè?

⁸ Di yèmmè bá ndò n náá nke wetí kutekù kuḡ nkpeti máà. Tì wàrimu Mḡyiisi kó ikuḡ mièke ke tú: ⁹ Báá táú nfenààfè nuḡ fe puḡḡ di mḡnni tidiiti, Kuyie nkuḡ nyinàake nyi mesémmàà? ¹⁰ Tì náá ntii kpéi nke, ke tú, wèè kùtí tidiiti nè wèè tì puḡḡ bè dḡ mucḡntimu mmu bedé. ¹¹ Mí nwèè di duḡ ndi wḡrè kó mudii di bo n duḡmmè tidiiti deè di yonkaà? ¹² Kè di teénnè betḡbè, n do í dò nké di beke kè dèè pḡéte be kperàà?

M pètinke duḡ m máà ndi kè dèmarè báá dítinne Kirisi kó Tináansàati. ¹³ Di í yé ke dò mbèè pḡ nyikuḡ tḡmmú Kuyie ncfète mièke bè de nyonnè, kè bèè feu iwũḡ diwũḡtḡnni ìnkè kè bè mḡke be kó imaanàà? ¹⁴ Merime Kuyie mbéimmè ke tú bèè náá nKuyie nnáànti bè tì náá mbè, mbè duḡ nke bè yo.

¹⁵ Mí n yí beke dèmarè òmḡḡ, bá m mè ndi wāūmè dipátiri n yí dḡ di n duḡ ndèmarè, kè n ku nè dikḡnni dè tḡūnè m bo mḡmè

kécake n yètìrì. ¹⁶ M báá na kényóu Kuyie nnáàntì ke yé Kuyie nkuù ti nni nduómmè, kè n yí dḡḡ mēmmē Kuyie mbá n yóu. ¹⁷ Kè m pī nde kó mutōmmú nè diwèi, Kuyie mbo n yietí, bá kè n yí dḡḡ kè mù pī, n dḡḡ nké mù pīrmmu ke yé Kuyie nkuù mù nni nduómmè. ¹⁸ Dēndē tū n kó mutōmmú kpamu tiyetaà? Ɔḡ, n kó tiyeti tū diwèi ndi nè m bo nákémmē Kuyie nnáàntì fààrè ke báá cḡuté tiyeti n do dḡḡ nkécḡuté ti.

¹⁹ N temu m máà, n yí tū òmḡḡ kó kudaakù, ke né duó m máà ke tū benitibè bēmḡḡ kóo tḡntì, ke bo yūḡḡnī kusūkù Kirisi kó kuce mieke. ²⁰ Nh ḡ mbo Sifube cuokè ke dḡḡri bè dḡḡrimè mme, kè bè tū nyikuó, nní nyi tū ke bo yūḡḡnī kusūkù Kirisi borè. ²¹ Kè m bonè dii mḡnni bèè í tū Sifube, bèè í yé Mḡyiisi kó ikuó be cuokè, nní ndḡḡri bè dḡḡrimè, ke dḡḡ n yí mḡke ikuó ke né tū nKirisi kó ikuó. ²² Kè m bo bèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce mieke, m bè ènnenè m máà, kè bè yūḡḡnī Kirisi borè. M mè dḡḡri mēmḡḡ kè dè bo yie nkè n dēeté bēmabè mbe. ²³ N dḡḡri mēmmē ke bo pité Tináansààti nti, kè tí wēnné kētoté ti kó ticuuti.

²⁴ Di yēmu ke dḡḡ mbèè betí muceé mbè ḡ ncokù kòò máà weè pété tiyeti. Ncokùnè mesàà nképété tiyeti. ²⁵ Bèè dḡḡ kēbeté muceé mbè ḡḡ keté kēmbeú kè dè yóumu, kè bè mḡke bè ci dè péu. Bè wanti kēpété ketenkè kie nkó tiyeti nti, tūi í mḡnni, kè tḡnti wanti kēpété kēfḡnkè kó tiyeti tūi yó mbo sáà. ²⁶ Dē te kè n cokù ke yé m beti dè, n yí sḡnté ke puòti detetirè. ²⁷ N fēũnko m máà ndi weti weti ke pī n kḡnti mesàà nke yīèkù m bo nákémmē betabè Kuyie nnáàntì kè Kuyie nné n dootóo.

10

Di bá ndonnè Isidayeri kḡbe

¹ N kḡbe n yí dḡḡ di yé nti yembè do kérímè dikpáà cuokè kè diwetirì bè ni, kè bèè sénté dāmèèrì tipèntì kou. ² Ti bo na ke dḡḡ bè ànné bàtēmmù diwetirì mieke nè dāmèèrì mieke, bè yie mmèè kpéi nke tū Mḡyiisi. ³ Kè bèè di bēmḡḡ mudii mùù duóni kēfḡnkè, ⁴ kényà bēmḡḡ Kuyie mbè duó mmèè nie, mèè yīèní dipèrì. De kó dipèrì do benkú Kirisi nwe. ⁵ Nè mēmmē Kuyie nyí mpēnsirì bēmabè be mieke kè bèè kú dikpáà mieke.

⁶ Dè dḡḡ mēmmē ke bo benke tímbe kè ti bá mbè dḡḡnnè kéndḡ meyēi nkó mudḡḡrimù. ⁷ Di bá ntū nyebokè, be mieke bēmabè do dḡḡmmè. Ti wārimu ke tū: Kè bèè di kényà menaà nkéité kénhau. ⁸ Di báá ndḡḡuti dḡḡutinè ditḡbè, be mieke bēmabè do me ndḡḡ kékú sikḡupísisidé nè sikḡupísitāati (23000) diyie dimáà mieke. ⁹ Di bá nyíinko Kuyie mmieke, bēmabè be mieke do me ndḡḡ kè iwààkēe bè dḡḡmmú kè bèè kú. ¹⁰ Di bá nséi nKuyie, be mieke

bèmabè do me ndòò kè Kuyie ntōnní ku tōnni dìi kòù kè dìi bè kùò.

¹¹ Dè mè dòò kè bè ti wàri ke bo benke tímbe yemàrè sonye yiè nkòbe. ¹² Kè dè tū ndò mmemme, wèè yèmmè dò nhò còmúmú wè nyé kòò báá do. ¹³ Mèbennímè mamè í di tuòkùní betòbè í yémè. Kuyie mbéi nti kù tì dòòrimu, kù í yóó yóu kè mèbennímèe pèèté di wèrímú kè mè di tuòkení kuù yé kù yóó yīmè ké di mè na káyè.

¹⁴ N kòbe n di náámmu, bá ntūnnè yebòkè. ¹⁵ N di náánnè ke dōnnè benitibè bèè cii bèmbè. Wénténè di mómme mbe n di náá nti. ¹⁶ Ti òò sante Kuyie nkéyà fèè bòòfè fèè benkú ti wèmmè Kuyie nkó mesàà nti pètémè nè Kirisi kó mukũ mmièke. Ti wèrí dìi mōnni pèè ke cáá ndè benkú ti wèrímè mme Kirisi kó tikōnti mmièke. ¹⁷ Ti òò nyóó wèrí pèè kòò wèrímú, dè me ndò nè Kirisi kòbe, bá kè ti sū, ti wè nhoniti omáà ndi. ¹⁸ Wénténè Isidayeerièbe kó meborime, bèè càá nyiwũs bè feu ì Kuyie mbè kù tàunèmu.

¹⁹ Dè í me ndò nè imaa nyii fié yebòkè, imaa nyoo yebòkè dè í mōke muwèrímú mamù. ²⁰ N né dó ké di nàké tì tú: Kè imaa mbè fié ì Kuyie mbè tàunkonè Kuyie, mèè botí nku imaa mbè fié ì yebòkè bè tàunkonè yebòkè. N né í dó òmòu di mmièke ntaunè dibòò. ²¹ Di báá na káyà ti Yiè nkó febòòfè nè yebòkè kofe, di báá na kèdi ti Yiè nkó mudii nè yebòkè kōmu. ²² Yàà di dó kèfi nti Yiè nkó kemmièke nke? Di yèmmè dò ndii kpeñni kóo pèètàà?

Dèmarè í ci, demòu dè né í dōori mesàà

²³ Bèmabè di mmièke tú: Dèmarè í ci! Mómme, demòu dè né í ti dōori mesàà. Dèmarè í ci, demòu dè né í ti teénnè Kuyie nkó kuce mmièke. ²⁴ Òmòu bá nwanti omáà kó mmucōntimu, ò pètinke nwanti otòu bo cōntemè mme.

²⁵ Di bo na kèncáá mbè fiiti ìi maa ndikātiri kè di yèmmè bá ndi bekùnè. ²⁶ Tì wàrimu ke tú: Ketenkè nè dèè kó dimàà bo ke mmièke, ti Yiè nweè dè te.

²⁷ Wèè í tū nKuyie nkòò di yu mudii kè di kàte, dí di bè di duó ndèè kó dimàà, di yèmmè bá ndi bekùnè. ²⁸ Kòò mòu me ndi nàké ke tú: Bè fèuté ì mmaa dibòò ndi. Di báá di, dè yàà bo kòkènnè wèè di nàké. ²⁹ Dè í tú n yè díi kó meyèmmè yó ndi bekùnè, wèè me ndi nàké o kpéi nke.

Kè dè yèmmè òmòu bo yí otòu kpéi mbá nte kè n yóu n dó kédòò dè, ³⁰ kè n sante Kuyie mmudii kpéi nke yo, nhòmòu báá na kè n sei.

³¹ Kè di yo nyoo di yò, di dōori dèè kó dimàà dè ndéúkunko Kuyie nyètiri. ³² Di bá ndōori dèmarè dèè bo bo nhotòu, Sifu yoo wèè í tú Sifu yoo Kirisi kou mōu. ³³ M mómme n yí wanti n kó kuyènaatí, n wanti betòbè kòku nku, kè dè bo yie nkè bèè cooté.

11

¹ Ntũnne n kó meborime, kéndonnè m mómumuò n tũnnemè Kirisi kòmè.

Onitipòkù nè onitidòù bè bo ndòmme bè báá ndi m̀nni Kuyie

² N di sánti di yémè n kpéi nyemòrè yemau nè di tũnnemè itié n di duó nyi. ³ N né dós di nyé tì tii tú tii: Kirisi weè baké benitidaabè, kòo nitidòù baké onitipòkù, kè Kuyie mbaké Kirisi. ⁴ Dèè kpéi nte kòo nitidòù bàá nyoo ò nàá nKuyie náaanti ke óké dèmarè ò sènkèrì Kirisi nwe. ⁵ Kòo nitipòkù me nyi kánkè o yuu ò báá ndi m̀nni yoo ò nàá nKuyie nnáaanti ò sènkèrì o d̀u nwe dè í cáánnè ò bo kuómè meyubii. ⁶ Kòo nitipòkù í dós kénkánkè o yuu wèe kuó, kè ifei me nhò bonè ò bo kuómè wè nkánkè o yuu. ⁷ Onitidòù í dò kénhókè dèmarè ke yé Kuyie nhò d̀òmme kòò bo nkù d̀onnemu ke kù déúkunko, ke d̀ò onitipòkù kòò bo ndéúkunko o d̀u. ⁸ Kuyie nyí t̀óté onitipòkù kó diwétirì ndi ke d̀ònè onitidòù, kù t̀óté onitidòù kperi ndi ke d̀ònè onitipòkù. ⁹ Kuyie nyí d̀ò onitidòù onitipòkù kpéi, kù d̀ò onitipòkù nwe onitidòù kpéi. ¹⁰ Dèè te kòo nitipòkù dò nkénkánkè o yuu, kè dèè benke Kuyie ntòrè ò yerímè. ¹¹ Kuyie mborè onitidòù nè onitipòkù bè í cáá, ¹² kéndonnè onitipòkù yènnimè onitidòù borè, mèè botí nku onitipòkù peimè onitidòù. Bèdé kè bè boñni Kuyie mborè.

¹³ D́indi wúó nkè dè wenni onitipòkù bo mbáámmè Kuyie nke í kánkè o yuu? ¹⁴ Ti kó meborime mièke dè dò nyifei nyi onitidòù ỳti bo nhokùmè, ¹⁵ ke tú diyètirì onitipòkù ỳti bo nhokùmè. Ke yé Kuyie nkuu tì nhò duómme kè tì bo nhò kánkè. ¹⁶ Kòò m̀u dós kè tì yete, wè nyé ke dò mmí nnè Kirisi kòbe t̀bè tì í m̀ke de kó meborime.

Kuyie nkó mudii

(Wénté Matie 26:26-29 nè Mariki 14:22-25 nè Duku 22:15-20)

¹⁷ N dós ké di kpannemu. Di tikú mèè tíimmè ke yo nKuyie nkó mudii, mè í di d̀ori mesàà, mè pètinke di caàrimu. ¹⁸ Bè n náké ke tú di ã tí nkè metotímè m̀bo di cuokè, kè n tì yie ndikéè. ¹⁹ Metotímè ã nwennimu m̀nni mari, kè bè bo banténè bèè kéri kuce sààkù nè bèè yeté. ²⁰ Di ã tí nkényo mm̀u dii í tú Kuyie nkõmu. ²¹ Di ã tí mbá wè kòò nyo nho kó mudii mmu, wèè kpa kòò kàri dikònni kè betòbè de ndi ke sànnè, keyà menaà nkémuó. ²² Di í m̀ke di c̀i di bo nyommè ke yè ndi naàndà? Yàà di sènkèrì Kirisi kòbe t̀nni ndi, ke dós kéfeik̀nnè bèè kpa be kperè? Di dós n di náké ònti? Di dós n di sántemaà? Biti! M báá di sante.

²³ Ntenè ti Yiè nni nnàké ì tié kè n yì ndi t̀u: Bè yóó p̀ nkèè yènkè ti Yiè nYesu, kòo t̀óté p̀éè, ²⁴ kém̀o Kuyie nkó mesàà

nkòò wèrí kédúó nho tancóùmbè ke dò: We mpéè weè benkú ke dò m pā n kònti di kpéí. Nḁḁarinè mie nke denniní n kpéí. ²⁵ Kè bèe cááké kédeè kòo túóté febòòfè ké bèe duó nke dò: Fe mbòòfè fèè benkú ke dò n yī mmeè yó nte kè metaummè pammèe dò. Nḁḁarinè mie nyemàrè yemau ke denniní n kpéí. ²⁶ Di cáá ndiì m̀nni de kóò péè ke yḁ nde kó febòòfè, di náá nKirisí kú m̀mme di kpéí. Di yó mme nhõ kòò yàa wētenní.

²⁷ Deè kpéí nte wèè bo cááké ti Yiè nkòò péè ḱyà o kó febòòfè ke í mannè, ò yeténè ti Yiè nkó tikònti nti nè o yī. ²⁸ Bá wè ò ní wénté omáà mesàà, ke né na kécááké ti Yiè nkòò péè ḱyà o kó febòòfè. ²⁹ Ke yé wèè bo cááké de kóò péè ḱyà de kó febòòfè, ke í bàte ò ce nhomáà ndi Kuyie nkó tibeénti. ³⁰ Deè kpéí nte kè bemuambe sū di cuokè nè tihòùti, kè besūkùbè ku. ³¹ Kè ti bekùnè timáà, Kuyie mbáá ti bekénè. ³² Kuyie nhõ ti bekénè ké ti tié, dè bo yiémmè mme kè kù báá ti wēnnénè kutenkú kòbe kékpetínné.

³³ N kòbe kè di ní tíí nke bo di Kuyie nkó mudii, r̀baanè ditàbè. ³⁴ Kè dikònni ní bo wè wèè diní o cīètè kè di ní báá tíí kénce nKuyie nkó tibeénti. Kè n kòtoo dii yie m bo tūnte tii kraá.

12

Muyaánsààmù kó mutōmmú

¹ N kòbe n dó di bantému Muyaánsààmù pāā yèè pā̀rè benitìbè.

² Di yému ke dò ndi mu ndo í tū ndiì m̀nni Kuyie kè yebòkè yèè di yònti kè di feu sitenkaanì sii í nò nke náá. ³ Kè Muyaánsààmù bonè onitì ò báá na késáá nYesu, kòò m̀u yī Yesu tú o Yiè ndè bonní Muyaánsààmù mborè nde.

⁴ Muyaánsààmù bo mumáà ndi, kè mu pā̀rè sū mù mpāā nyè. ⁵ Kuyie ntōmmú sūmu ke tú Kuyie nkumáà kó mutōmmú. ⁶ Ti bo mpī mmèè botí Kuyie ntōmmú mè sūmu Kuyie nkumáà kuù né mè nti benkú. ⁷ Kè Muyaánsààmù pā wè dii pā̀nni di ntú timau kó mesàà. ⁸ Muyaánsààmù ò̄ pāmu òm̀ou mecii nkó tináaantì, ḱpā otàù meyrítimè kpeti, ⁹ ḱpā otàù metákùmè, ḱpā otàù kòo mmiekunko bemuambe, ¹⁰ ḱpā otàù kòo ndḁari tidietì, ḱpā otàù kòo nnáá nKuyie mpāānāantì, ḱpā otàù kòo nnò nke baatì Muyaánsààmù kpeti nè yebòkè kpeti, ḱpā otàù kòo nnáá tináaancantì, ḱpā otàù kòo nnò ke ti t̀onko. ¹¹ Demau memme Muyaánsààmù kó mutōmmú mmu muù pāā nyepā̀rè kè yè càá ncáá mmù dó mèè botí.

Onitì omáà itùòti péu

¹² Onitì bo omáà ndi ke m̀ke itùòti péu, Kirisí kòbe kperè me ndò, kè bè sū ke né wē. ¹³ Timau tinti Sifube nè bèè í tú Sifube,

tidaati nè bèè í tú tidaati, Muyaánsààmù mmuù ti taunnè Kirisi bèè ti ànné dìi m̀nni bàtém̀m̀ ke p̄ĩ mmutǎmm̀ú tim̀ou ti mieke.

¹⁴ Kutùòti kumáà kuù í tú onìti, ì sũmu. ¹⁵ Kè tenaàcètè yete ke yĩ tè í tú tenùtè, tè í taunnè tikònti. Tè báá na, tè baa tú tikònti nti. ¹⁶ Kè ditoò yĩ dì í tú fenònfè, di í taunnè tikònti. Dì báá na, dì baa tú tikònti nti. ¹⁷ Kè tikònti tim̀ou do ntú fenònfè nfe kè ditoò í bo ti yĩme kényo? Kè ti me ndo tú ditoò ndi kè dihònni í bo ti yĩme kényo kunóú. ¹⁸ Deè te kè Kuyie nhānné itùòti onìti kunku Kuyie nkù dó mèè botí. ¹⁹ Kutùòti kumáà báá na kéntú onìti. ²⁰ Itùòti péu ìi wēnné ke tú onìti.

²¹ Fenònfè báá na kénáké tenùtè ke d̀: M bo na m máà, bá k̀aà í bo. Diyuu me mbáá na kénáké sinaàcèi ke d̀: M bo na m máà bá kè di í bo. ²² Onìti kònti k̀ere dèè kēñni, deè kó mutǎmm̀ú pètinke deu. ²³ Onìti k̀ere dèè í dò nkéyà, ti de nyáí ke dè daati tiyààti. ²⁴ Kè itùòti t̀i bo ti í s̀ri ì, Kuyie nhānné bá kuù t̀òti nè ku tǎmm̀ú mmu, kè tikònti k̀ere ti s̀ri dè kó mutǎmm̀ú p̄ēté itùòti t̀i k̄mu. ²⁵ Kutùòti kumáà báá na k̄p̄ĩ mmutǎmm̀ú im̀ou ì dò nkénteénnè itòbè m̀e. ²⁶ Kè kutùòti kumáà f̄ũri, it̀i ò n̄f̄ũrimu, kè dè k̀ naati, dè nnaati it̀i.

²⁷ Dim̀ou di tú Kirisi kó tikònti nti, bá wè kòò tu kutùòti. ²⁸ Mèè botí nku Kuyie nhānném̀ Kirisi k̀be mieke, m̀ketim̀è Yesu t̀rè, m̀d̀r̀im̀è bèè nàá nKuyie mpānāaanti. Metāāmm̀è bèè tiè m̀enitibè Kuyie nnāaanti, de kó dif̀nkúò bèè d̀òri tidietì nè bèè mièk̀unko b̄em̀oum̀be nè bèè teénnè betòbè nè bèè baké nè bèè nàá ntināaanti. ²⁹ B̄em̀ou beè í tú Yesu t̀rè, b̄em̀ou beè í tú bèè nàá Kuyie mpānāaanti, b̄em̀ou beè í tiè m̀enitibè Kuyie nnāaanti, b̄em̀ou beè í d̀òri tidietì. ³⁰ B̄em̀ou beè í mièk̀unko b̄em̀oum̀be, b̄em̀ou beè í nàá ntināaanti, b̄em̀ou beè í tuònko tināaanti. ³¹ Tũ n̄wamm̀unè yepārè yèè p̄ēté yeteyè.

M bo di benke dèè p̄ēté dem̀ou.

13

M̀d̀ók̀um̀è

¹ Bá kè n nò nke nàá nyibotí im̀ou kó tināaanti nè Kuyie nt̀rè k̀peti, ke né í m̀ake m̀d̀ók̀um̀è, n dò nkubaricíríkù nku bè bie nkù yoo kukànkànkù. ² Bá kè Kuyie nni mpā kè n nò ke nàá ku pānāaanti, ke yé dèè s̀ri, ke yé m̀eciì mm̄em̀ou, ke t̄á Kuyie nkè m̀ b̄éi nyetārèe f̀ute, kè n né í m̀ake m̀d̀ók̀um̀è n tú detetirè nde.

³ Bá kè n totí n k̀ere dem̀ou b̄eç̄iribè, ke duó m̀ máà kè bè n cóu, kè n yí m̀ake m̀d̀ók̀um̀è n tú detetirè nde. ⁴ M̀d̀ók̀um̀è yiè nhò mm̄immu, ke nitì, wè í èènnè betòbè, wè í m̀ake tipòti, wè í m̀ake tefentè. ⁵ M̀d̀ók̀um̀è yiè nyí d̀òri dèè í wenni, ò í wanti omáà kó mucòntimu, ò í m̀ake kemieke, ò òò í nhu tināaanti. ⁶ Dè òò í

naati medókùmè yìè otòu dḡḡ dii mḡnni meyei, dè ð nhò naati otòu dḡḡ dii mḡnni ndi mesàà. ⁷ Medókùmè yìè nhḡḡ cḡ́emmu, kéntá, kémbaa, kémmi ndemou mieke.

⁸ Kuyie mpāānāaḡḡti náamḡmù yóó deemu, kè tināaḡcānti deè, kè meyíḡtímèe deè, medókùmè me nyí yóó deè bitì. ⁹ Yíe nti yḡ́ Kuyie nnāaḡḡti dikéè ndi, ke tì nāá ndikéè. ¹⁰ Dèè í kḡmmú dè bo tuākení dii mḡnni kè dèè kḡmmú kè dèe pḡḡtému.

¹¹ N do tú dii mḡnni debire ke náá ntibíkénnaaḡḡti nti, ke mḡke mebíkényèmmè, kè n yeḡḡtotí tú ibíkénkpɛyi, ke kòté ke yoo debíkénkpɛɛ. ¹² Yíe nti wúó nkè dè dḡ nha ð nwúómmè mme onìti dihuri, de mḡnni ti bo yà páíí. Yíe nti yḡ́ dikéè ndi, de yìè ke bo yíḡtḡ́ páíí Kuyie nti yḡ́ mèè botí.

¹³ Yíe ndenennè dḡtāāti die ndeè bo: Metákùmè, ti bo mbaamè dèe kpaaní nè medókùmè. Dèè pḡḡtḡ́ detere dèè tú: Medókùmè.

14

Tināaḡcānti nè Kuyie mpāānāaḡḡti náammù

¹ Wammúnè meketimè medókùmè, ke múnke ndó kémḡḡte Muyaánsàamù kó yepārè, kénwanti dḡke di bo nnāámmè Kuyie mpāānāaḡḡti. ² Wèè nāá tināaḡcānti ò nāánnè Kuyie nku, ke yḡ́ benitibè í yomè ò tú mù, ò nāá ndisḡrì kpeti nti Muyaánsàamù ò duó nti. ³ Wèè nāá nKuyie mpāānāaḡḡti, ò nāánnè benitibè mbe ke bè kpénkùnko, ke bè tiè nke yáúkùnko be kḡntì. ⁴ Wèè me nnāá tināaḡcānti ò kpénkùnko omáà ndi, kè wèè nāá nKuyie mpāānāaḡḡti kòo kpénkùnko Kirisi kḡbe.

⁵ N dḡ́mu dimḡu di nnāá ntināaḡcānti ke né dḡke dḡ́ di nnāá nKuyie mpāānāaḡḡti, wèè nāá nKuyie mpāānāaḡḡti ò pḡḡtému wèè nāá tināaḡcānti, kè de yìè nsàà í tì tuḡḡmmu Kirisi kḡbe kè bèe kpenke. ⁶ N kḡbe kè n kḡtoo di cie ke di náánnè tināaḡcānti, dè bo di teennàà? Kè m me ndi nàké Kuyie nkó disḡrì kpeti yoo n di yìè meciì, yoo n di nàké nKuyie mpāānāaḡḡti, yoo n di duó nKuyie nkó itié, dè báá di teennàà?

⁷ Wénténè fetārifè dḡmmè yoo kukùtidùkù. Kè bè eu yoo bè bie nke í baàti a bo yíme kébanté tii auti botí nku. ⁸ Kè wèè eu tekpārìheutè, kòò í baàti, we mbo báátí kékḡte dikpānni. ⁹ Mèè botí nku kè di náá tināaḡcānti kè bè í yo di tú mù dè bo ndò ndetirè. ¹⁰ Tināaḡḡti bomu kutenkù mieke ke sḡ́, bá kùù botí nè ku náaḡḡti. ¹¹ Kòò mḡu n nāánnè tināaḡḡti n yí yo tì ò ð ndò nhokpákparì nwe m borè kè n dḡ nhokpákparì o borè, ¹² kéndonnè di waammè Muyaánsàamù kó yepārè, wammúnè yèè bo nteennè Kirisi kḡbe.

¹³ Wèè nàá ntínáàncàntì, wèè mɔɔ Kuyie nkè kùu ò pã kòò nno ke tì tùònkò. ¹⁴ Kè m baa nKuyie nè tináàncàntì, n yèmmè meè kù baa ndè í tú n ciì. ¹⁵ N dò nké dè dòòmu dedé. M bo mbáá nKuyie nnè tináàncàntì, kèmbáá nKuyie kè bè yo n tú mù. Kèndiè nè tináàncàntì kèndiè kè bè yo n tú mù. ¹⁶ Kè nsà kàa sántí Kuyie nnè tináàncàntì, bèè kàri kè bè í yo a tú mù bè bo yíme ké da wènnénè ke dò: Dè mme ndò? ¹⁷ A sántí Kuyie nkè dè wennimu yie, dè né í teénnè betòbè.

¹⁸ N sántí Kuyie n náámmè tináàncàntì ke di pèēté dimou. ¹⁹ Kè m me mbo benitibè tikú dè, m bo béimmè yetannò yènúmmù kè dèe bè teennè, dè pèēté m bo nákémè tináàncàntì yetannò sikou sikou kè bè báá keè n tú mù.

²⁰ N kòbe bá mmàkenè ibí kó iyèntotí, di né ndò nyibí meyei nyĩnkè, kè di yentotí dò mbenitímómmòmbè kpeyi. ²¹ Tì wàrimu ke tú:

M bo duó nkè ibotí tèi
 náké n kó benitibè n náàntì,
 m bo duó nkè bepòòbè
 bè nàké n náàntì,
 bè me mbáá ti kènté.

²² Tináàncàntì benkú bèè í tũ bèmbè Kuyie nku kó muwèrímú. Kàa bo nákémè Kuyie mpāānāàntì dè benkú Kirisi kòbe kù kó muwèrímú.

²³ Kè Kirisi kòbe tii nke náá ntínáàncàntì bəmou, kè bewedəumpambè yoo bèè í tũ nKuyie nkè bè dè bo, bè báá yí di wàátáá? ²⁴ Bəmou kè bè me nnáá nKuyie mpāānāàntì, kòo wedəumpànwè yoo wèè í tũ nKuyie nkòò dè bo, ke kèè bè nàá ntì, tì bo ò teennè kòo banté o yei. ²⁵ Kòo yèmmè kpeti tii sòri kè tii feité, kòo sīnné kébántè Kuyie nkébántè Kuyie mmènke bomè di cuokè.

Di bo ndəarimè kè dikənkəðnni bá mbo

²⁶ N kòbe kè di ní tii nke bo bántè nKuyie, bá wè wèe dəə Kuyie nhò duó ntì. Kè yie ndèntè feyènfè, otəuu duó nyitié, kòo təuu náké Kuyie mpāānāàntì, kòo təuu béi ntínáàncàntì, kòo təuu tì tūo, kè dèe teennè Kirisi kòbe kè bèe kpenke. ²⁷ Kè di ní náá ntínáàncàntì, benitibè báá pèēté bèdébè yoo bètāāti, kénfeinko betòbè, kòò mōu tì tūònkò. ²⁸ Kòò mōu í bo wèè bo tì tūo, á ncíéké Kuyie ncíètè miεε, kénnáá nhamáà nè Kuyie. ²⁹ Bèè náá Kuyie mpāānāàntì bè mbo bèdébè yoo bètāāti kénnáá nke feinko betòbè, kè betòbè tì wéi ke bo yà tì bo ntú Kuyie nkpeti. ³⁰ Kàa nàá, nkè Kuyie mbenke otəu tìmatì, a cíéké kòò fei. ³¹ Di bo na kénnáá nKuyie mpāānāàntì ke feinko ditòbè, kè dèe yie nkè di yí benitibè mecii nke yáúkunnε be kòntì. ³² Wèè náá nKuyie mpāānāàntì ò dò nkénnəmmu ke pīi nhomáà. ³³ Kuyie nyí tú dikənkəðnni kəku, kù tú diwèi kəku nku.

³⁴ Kéndònnè dè dòmme Kirisi kòbe tĩrè yemou, n dó dè mme ndo ndi cie. Benitipòbè ní ncíéké Kirisi kòbe tĩrè miéke, ke yé ikuó tùmè bè ñyòòmú. ³⁵ Kòo nitipòkù me ndó kèbeke tìmatì nti, wèe beke o dàu teciètè, dè í wenni onitipòkù bo nnáámmè Kirisi kòbe tĩnni miéke.

³⁶ Kè di dó kèyete de kó tináaanti, Tináaansààti í yènni dí borè, bè ti ndi nàkému. ³⁷ Kòò m̀ou yèmmè dò nhò tú Kuyie mpāānāanti náantò yoo ò m̀oke Kuyie nkó dipānni mari, wè nyé ke dò n di wāri ti tú ti Yiè nkó ditannùu ndi. ³⁸ Kòò m̀ou yete de kó tináaanti, ti múnke ò yetemu.

³⁹ N kòbe nwaānnè di bo nnáámmè Kuyie mpāānāanti, kòò m̀ou dó kèbéi ntināāncanti, di báá ò bàa. ⁴⁰ Dí ndòari demou kè dè wenni bá dikənkəðnni bá mbo.

15

Yesu kumè ke yānté

¹ N kòbe n dó kè di dente Tináaansààti n di nàké tinti, kè di ti yie nke ti pĩ tei tei. ² Kè di kpaá tũ nti n di nàké m̀eè boti Kuyie mbo di deeté, ke m̀eè d̀oke di yie nti, di ti yie ndetetirè nde.

³ N kèè ti, n ti ndi nàké, tii tú Kirisi ku ti yei nkpéi, kéndònnè ti wārimè nè dimònni. ⁴ Kè bèe ò kũnné kòo yānté diyè tāānni yiè, kéndònnè ti wārimè, ⁵ kèbenke omáa Pieri, de kó difōnkúò kèbenke omáa o tancóumbè tepíitè nè bèdébè, ⁶ kèwēte kèbenke omáa o kòbe dimònni dimáa miéke, bè bo mpēētè sikəusìnùmmù (500). Bèməbè kúmu kè besükùbè kpaá fòu. ⁷ Kòo wēte kèyíé kèbenke omáa Isaku nè Yesu tōrè yemou.

⁸ De kó difōnkúò kòo dente kè m benke omáa, mí nwèè do í m̀annè. ⁹ M̀i tu Yesu tōrè kóo sám̀pòu, n do í m̀annè bè nni ntú Yesu tōnni, ke yé n f̀éūmmè Kirisi kòbe. ¹⁰ Nè Kuyie nkó mesàa nkpéi nkè ò tu n tú wè, kù n d̀ò m̀eè sàa nyí yè detetirè. Ke yé m pĩmmè mutōmmú ke pēētè Yesu tōrè teyè yemou, m̀i í pĩ nde kó mutōmmú m máa, Kuyie nkó mesàa m̀eè m bonè. ¹¹ Mí nnè Yesu tōrè teyè ti wē nke náa Tináaansààti tìmáa ndi kè di ti nyie.

Ti yóó yāntémè

¹² Ti di nàké ti kó diyuu tú: Kirisi ku ke yānté. Dè dòmme kè bèməbè di miéke tú becírìbè í yóó yānté? ¹³ Kè mukúkéyāntímù í bo Kirisi na bá nku ke yānté. ¹⁴ Kè Kirisi do í ku ke yānté ti náa nti na ntú detetirè nde, kè di ti tá detetirè. ¹⁵ Kè becírìbè í yóó yānté tinti Yesu tōrè ti na ntú siyáábísí yembè m̀be, ke yé ti tùmè Kuyie nduó nkè Kirisi yānté. ¹⁶ M bo yí kèbéi nke dò kè becírìbè í yóó yānté, Kirisi tũ mmúnke í yānté. ¹⁷ Kè Kirisi ku ke í yānté di yie nti tú detetirè nde, kè di kpaá di yei mmiéke. ¹⁸ Kè Kirisi kòbe

bèè ku kè bè feti. ¹⁹ Kè ti do mbaa Kirisi bo ti duómme ketenkè kie nkperε nde, tii na ntú besénnibè kètibè.

²⁰ Kirisi weè tú oketiweè ke yánté, kè dè bo yie nkè bèè kú kè bèe yánté. ²¹ Ke yé oniti omáa weè temè kè mukũũ ntanní, meè botí nku oniti omáa yó ntemè kè becírìbèe yánté, ²² kéndònnè Adammu kúmè kè benitibè bemou kã, mmeè botí nku Kirisi yántémè bemou kè bè yóó yánté. ²³ Bá wè nè o fiè mme, Kirisi weè tú oketiweè wèè ku ke yánté, ò bo wētení dii yiè kéduó nkòo kòbe yánté. ²⁴ Kirisi bo na dii mōnni bekperibè bemou, bediebè bemou nè yebòkè yemou, kéwēte kéduó ntikpàti o cice Kuyie, kè kutenkũu deè. ²⁵ Ke yé Kirisi weè yó ntúmè okpàati ke kémùnè Kuyie m bo ò duómme o kprantídèntòbè kòo bè cùuti. ²⁶ O kprantídèntòu sōnwe ò yóó na wè tu mukũũ. ²⁷ Ti wàrimu ke tú: Kuyie nhò baá ndemou, bè né í yé nhò baké nè Kuyie nkũũ ò baá ndemou. ²⁸ Demou dè bo bóuté dii mōnni Kirisi, o mómmuò nhò bo bóuté Kuyie nkũũ ò duó ntikpàti. De mōnni kè Kuyie nkuũ mbaké demou, demou páíí.

²⁹ N yo kè bè tu, di miεke bèmabè duó nkè bè bè ānné bàtémũu be kòbe bèè ku be kpéí. Kè mukúkéyántímũ í bo, de kóo bàtémũu tukúnè ba? ³⁰ Ti mómmòmbε ba nte kè ti káári mukũũ nyemàrè yemou? ³¹ N kòbe, n káári mukũũ nyewe yemou ndi, kè dè n naati nè dín-di ti wēmmè ti Yiè nYesu Kirisi miεke. ³² Ketenkè kie nkó ticuuti kpéí nke m manémè yekpamaà Efeesi èi miεkaà? Kè becírìbè í yóó yánté, tōntinè dikotinũu mari tí nyo nke yè, nke yé ti naa yóó kúmèmu.

³³ Nyénè ke dò nkàa neitinè wèè borime í wenni a kōme ã ã sintemu. ³⁴ Daatenè ke yóu meyei nkéndòari mesàà, bèmabè di miεke keté ke í yé Kuyie, m béi nti kè ifei ì bo di pí.

Ti yóó yánténè tii kǎnti

³⁵ Kè dè yèmmè òmòu bo yí becírìbèe yóó yánté ãmme botí? Bè yó mmòke ònti kǎnti? ³⁶ De yiè ntú kuyèinkũ nku, ò í yé ke dò, nkàa buótí ditebii di ã kũmu kè mutie né na kékótáá? ³⁷ Bè ã í mbuótí kuye, bè ã buótí medibii mme yoo ditebii mari, bè me nhō ntidibotí timou. ³⁸ Kuyie nkuũ duò bá tii diiti ti kó kubotí, bá mùu tie mu botí.

³⁹ Benitibè nè iwũ ã nè tiwanwanti nè sinò dè í wē ntikǎnti.

⁴⁰ Keĩnkè kperε nè ketenkè kperε dè í wē ntikǎnti, demou dè wennimu kè de wenniku né cáá. ⁴¹ Kè keĩnkè kperε wēte ke cáá, diyie nè otánkũ dè wenniku í wē, siwàã me nyí wē nkuwenniku.

⁴² Meè botí nku, bè kũnnè oniti nè tii kǎnti ã pāākemu, ò yóó yánténè ti me nyí yóó kú. ⁴³ Bè ã nkũri oniti kòò í wenni, ke

bo yánté ke ñwenni, ké nhò kūrì kòo kpa muwērímú ke bo yánté ké mmù màke mediè. ⁴⁴ Bè kūnné tì kònti do màke ketenkè kó mufòmmu mmu, tì yóo yánté kè tì yó mmàke keĩnkè kōmu. Kè ketenkè kó mufòmmu bo, keĩnkè kōmu múnke bomu. ⁴⁵ Onitì kètiwè Adammu do màke ketenkè kó mmufòmmu mmu, kè Adammu sɔnwe Kirisi tú muyaá ke duò mufòmmu. ⁴⁶ Ketenkè kó mufòmmu muù ɔɔ keté, kè keĩnkè kōmu ntūnní, dè báá na kéceete. ⁴⁷ Kuyie ndòò Adammu kètiwè nè mutáá mmu, kè Adammu dérínwè Kirisi cùténí keĩnkè. ⁴⁸ Bèè tú Adammu kètiwè kɔbe, bè màke ketenkè kó mufòmmu mmu kè Adammu wèè cùténí keĩnkè kòo duò nkeĩnkè kó mufòmmu bèè tú o kɔbe. ⁴⁹ Di mmònni tì dònne Adammu bè dònne wènwe mutáá, nkè de mònni kpaani kè ti bo dontenè wèè cùténí keĩnkè.

⁵⁰ N kɔbe ntenè n dó ké di náké tì, ketenkè kó tikònti tìi í tati Kuyie nkpaàtiyuu mieke, ke yé tì kònti yóo pāake tì báá na kэмbo sáá.

⁵¹ Ntenè disòri kpeti n dó ke di náké tì: Ti í yóo kú timou dake, ti yoo ceetemu. ⁵² Kutenkù deèmu kó teheutè bo kuó ndii mònni, kè ti ceetemu mecāa nfenònfè kóò kámii tēmè, kè becíribèe yánté kè ti mmàke tikònti tìi yó nfòu sáá. ⁵³ Tikònti tìi pààkù kè tìi naá ntii í yóo pāake, kè tìi kɔ nkè tìi naá ntii yó mbo sáá. ⁵⁴ Tikònti tìi pààkù tì bo naá ndii mònni tìi í yóo pāake, tìi kɔ nkè tìi naá ntii yó mbo sáá, de mònni kè dèe dɔò tì wàrimè ke tú: Ò na mukũ.

⁵⁵ Mukũ nyé a nakùmè kòte kè?

Yé a kpānni kòte kè?

⁵⁶ Mukũ nkó dikpānni tu meyei mme, kè meyei nkó muwērímú tú ikuó. ⁵⁷ Ti sántí Kuyie nkùu ti duó mmuwērímú nè ti Yiè nYesu Kirisi borè.

⁵⁸ Kè dè dò memme, n kɔbe nfíikúnè tei tei, kè di kònti ñyau, kè di pĩ nti Yiè nkó mutōmmú kè dè kèri de ìikè, kényé ke dò ndi pĩ mùu tōmmú ti Yiè nkpeí mmù í yè detetirè.

16

Bè pā yèè pārè Kirisi kɔbe bèè bo Sedisademmu

¹ Dèè tu yepārè bè pāa nyè Sedisademmu kɔbe, ntenè n tiè nti Kirisi kɔbe bèè bo Kadasii. Di dò nkè ti ntūnne. ² Bá tèè omputè bá wè ò níi deite ò dó kèpā kè dè mmamè kédou nho cītè, ke báá mbaa m bo tuakoomè kè di né cuó yepārè. ³ M bo tuakoo dii mònni m bo wāri yepáte kédou ndi tāāté bè kè bèe kòtenè de kó yepārè Sedisademmu. ⁴ Kè dè me ndò n kòtemu, bè n neinè.

Pòori kó ice

⁵ N yó nkoro di cie kényè Maseduanni nwe, n dò nkè ke nyè. ⁶ Kè dè yèmmè m bo mಂತe di cie kédeè diyòò, kè di n teénnè kè

n na kékòte n dò nkékòte kè. ⁷ N yí dó ké di yà máà kèpèēté, n dó tí mbo kémòntemu kè nsà kè Kuyie ndó.

⁸ N né yó nkpaá die nde Efesi kétuòkenè Pántikoti. ⁹ Kuyie nkpetému kuce kè m bo pĩ mmutòmmú die mbá n kprantídèntòbè me nsūmè.

¹⁰ Kè Timòntee tùòkoo di ò còuté kòo yèmmè báá caàrè, ke yé ò pĩmmè Kuyie nkó mutòmmú mmu ke n dònnè. ¹¹ Òmòu báá ò sènkèrì, di ò teennè kòo wètenínè diwèl, nhò bàamu nè o kàbe bèè ò cíe.

¹² N yáúkùnkomu ti kou Apodoosi kònti ke tú wèe neinè betòbè kékòto, kòò tu o yèmmè í yie, kè mè yie ndi m̀nni ò bo kòto.

Pòori bè nàké ti mesomme ke bè cau

¹³ Nðakenè, kè di tákùmmè nífikú kè dí mmàke dikòmbùò kénkpeñni Kuyie nkó kuce mièke. ¹⁴ Di d̀ori dè demòu di ndè d̀òri nè medókùmmè.

¹⁵ Nyénè Setifannaasi nè o cìètè kàbe kprí, mbèè keté ke còuté Kirisi Akayii tempè mmieke ke duó mbemáà Kirisi kó mutòmmú, ke teennè Kirisi kàbe. ¹⁶ Nðenè de kó benitibè botí nè bèè kó dimáà bè wèñnè ke pĩ mmutòmmú.

¹⁷ Dè n naatimu ke yé m mu nyí kòtoomè kè Setifannaasi nè Fòritinnatuusi nè Akayikuusi kè bè kòtení ke n teennè. ¹⁸ Ke yáúkùnne n kònti bè yáúkùnne mèè botí di kpeti. Nsántínè de kó benitibè botí.

¹⁹ Kirisi kàbe bèè bo Asii bè di d̀unko kè Akidaasi nè Pirisiidi nè Kirisi kàbe bèè tiku be cìètè kè bè di d̀unko nè ti Yiè nkó metaummè mièke. ²⁰ Kirisi kàbe bèè bo die mbemòu bè di d̀unko.

Nðóunnè ditòbè nè diwèl.

²¹ Mí mPòori mí wàri mudòummu muu nnè n nòutè.

²² Kòo mòu í dó ti Yiè, Kuyie nhò cõõ. Maranata - Ti Yiè, nwètení!

²³ Ti Yiè nYesu kó mesàà ní ndi bonè.

²⁴ N di dómu dimòu nè Yesu Kirisi kó metaummè mièke.

Pɔ̃ri wàri d̀i pátiri d̀eri Kirisi kɔbe bèè bo Kòdenti Di mpátiri tɔ̀ t̀i náànti

Pɔ̃ri wàri d̀i pátiri d̀eri Kòdenti kɔbe, k̀e ti d̀i kàa nti bo yà Pɔ̃ri do b̀òtɛnè mèè ààrimè, Kòdenti kɔbe nè wenwe be kó metaummè do d̀ommè. Kòdenti kɔbe do cààrèmu Pɔ̃ri timóm̃m̃nti bè í yiem̃mè ke dò mPɔ̃ri mènke tú Kuyie nkóo t̀nti. K̀e Pɔ̃ri bè wàri ke bo bè benke ò tumè Kuyie nkóo t̀nti. Mukàmmù níimmù mièke k̀e Pɔ̃ri nyáúkunko Kòdenti kɔbe k̀nti ke tú bè nnti.

Di mpátiri náànti duó ke d̀ommè

1. Pɔ̃ri do b̀òtɛnè mèè ààrimè Kòdenti 1-7

2. Pɔ̃ri duóm̃mè k̀e bè pàmmù idíítí Sedisadèmmu èi kó beçĩrìbè k̀péi 8-9

3. Pɔ̃ri nàkémè ò tú wè 10-13

Mudəummu

¹ Mí mPɔ̃ri Kuyie nkuù dó k̀e n naá nYesu Kirisi kó ditōnni nè ti népo Tim̃ntee, t̀i di wàri di mpátiri, d̀indi Kirisi kɔbe bəm̃u bèè bo Kòdenti nè Akayii om̃u mièke. ² Kuyie nti cice nè ti Yiè nYesu Kirisi bè di duó mmesàà nnè diwèl.

Kuyie nnàrik̀unkomè ti yèmmè

³ Ti sánti Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice, ti cice wèè m̀ke mesém̃mè ke nàrik̀unko ti yèmmè m̀borime mèm̃u mièke. ⁴ Ò nàrik̀unko ti yèmmè k̀e d̀e bo yie nkè ti na kénàrik̀unne bèè bo meyeñcaàrimè mièke be k̃m̃e mme nè kù ti duó mmùù wèrímù. ⁵ Kéndonnè ti f̀èurimè Kirisi k̀péi mmediè, mèè botí nku ò nàrik̀unkomè ti yèmmè mediè. ⁶ Ti f̀èuri k̀e d̀e bo nàrik̀unne di yèmmè mme, k̀e dí pété medetímè. Kirisi nàrik̀unne ti yèmmè k̀e d̀e bo nàrik̀unne dí k̃m̃e, k̀e dí mmi ndi f̀èuri d̀i m̀nni ti f̀èuri mèè f̀èútímè. ⁷ Ti yé ke dò ndi ti wèñnè mèè botí ke f̀èuri, di yóo me nti wènnènè ti kó kuyènaatí mièke.

⁸ N kɔbe ti dó dí yífétèmu ti f̀èuté mèè botí Asii tempè mmièke, k̀e d̀e cĩèke k̀e ti yōnte, k̀e tí ketè ke í nyé ke dò nti bo nfòu. ⁹ Ti mènke sòò í yé ke dò nti bo nfòu, ke bútínko kénkém̃mù Kuyie mmáà, kunku kùù ð̃ duó nkè beçĩrìbèe yánté. ¹⁰ Kuù ti d̀etènè mukũũ, nke yóo nti d̀erí, ti ku mbús, kuù yó nti d̀erí sáà. ¹¹ K̀e yé di yóo nti wèñnèmè ke báá nKuyie, nkè kùu còuté di báammu k̀e ti d̀òò mesàà, nkè dí kù sante de k̀péi.

Pɔ̃ri do d̀ómè k̀ékatè Kòdenti k̀ewète k̀eyóu

12 Nte dè ti naatinè tì: Ti yèmmè ti náámmu ti borime weni-
nimè kè ti dò mpáíí kutekù miεke, ke né dake wenni di borè,
dè í tú nè onitì kó mεcì, ndè bonní Kuyie nkó mesàà mborè nde.
13 Ti di wāū tì í cáánnè di kaà nti ke ti yo. Ti yèmmè dòmmè ti
ti ndi wàri, kè n yé ke dò ndi bo tì kàa nkékeè timou páíí. 14 Di
yǐtému bàmbà ndikéè tii tú ti Yiè nYesu Kirisi yóó wētenímè kè
di yèmmè ti narikenè ti kōme di naatinè mè.

15 Nè de kó kuyèñnaatí kpéi nke n do dómè kéketé kékote di
cie, kéyíé kénáríkunne di yèmmè, 16 kápéēté kékote Maseduanni
kénwētini kè dí n teennè kè n kote Sudee. 17 N do tú dii mōnni
m bo kotoo ke wántimáà? N do sōnté kénnáá m máà? Ke ní bo
yí ēē kéwēte ke dò áà? 18 Kuyie nyému n do í soummè, n nò í bo
yèdèè. 19 Timōntee nè Sidifēē nè mí mmómmu, ti di nàké Kuyie
mBire dèè kpéi, nYesu Kirisi sō í nyí ēē, kéwēte ke dò áà. 20 Yesu
Kirisi katenímè deè benkú ke dò nKuyie sō í mbéi nkéceete. Deè
te kè ti sō yí nè Yesu yètiri: Kè dè mme ndò. Kédéúkunne Kuyie
nyètiri. 21 Kuyie nkumómmōnku kuù ti tāāté timou nè dínni, ke
ti kpénkūnne Kirisi kó metaummè miεke. 22 Kuù ti cànnε ke ti
duó mMuyaánsààmù mùù benkú kù ti baanè mèè sàà.

23 Kè n soummu Kuyie nni nku! N yí dó kécaàrè di yèmmè
deè te kè n yí wētoo di cie Kòdenti. 24 N yí dó ké di nàké nè
muwérímú di dò nkéntū mmèè botí Kirisi. Di kpenkemu kè n
dó kénáríkunne di yèmmè.

2

1 Deè te kè n tāāté ke í dó kéwētoo di cie kéyíé kécaàrè di yèmmè.
2 M me nwúómmè dímbε kè n yèmmè naati, kè n cààrè di yèmmè,
n yèmmè ténke né nnaatinè òmbε? 3 Deè te kè n di wàri n sòò di
wàri tì. N do í dó n kotoo kè n yèmmè caàrè n na nwúó mbè kè
mè naati. N yému ke dò nkè n yèmmè naati, di kōme múnke bo
nnaati. 4 N sòò yó ndi wāū nè tinōnnieti nti nè meyeñcaàrimè,
dè í dò n dó kécaàrè di yèmmè, n dó dí banté n di dó mèè botí
nku.

Ti bo cǐémmè wèè dòò meyei

5 Kòò mōu te kè n yèmmè cààrè, mfi máà kōme í cààrè, timou
ndi, yoo bèmabè di miεke kè n dòke báá dè sūū. 6 Kusūkù di
miεke ò còíné mèè cónnimè sànnemu. 7 Di mmōnni di dò nké
ò cǐémmu kénáríkunne o yèmmè kè mè dòke báá caàrè. 8 N di
náámmu ke tú dōnè dēmarè kōo banté di ò dómè. 9 Deè te kè n
di wàri dipátiri ke bo di yááké kéyà kè di yíé n kó itié nyimou.
10 Kè di ò cǐé nho yei, m múnke ò cǐémmu. N dò nkécǐé nwè, nh
ò cǐémmu di kó mesàà nkpéi kè Kirisi yé. 11 Dè bo yiennè mè kè
dibòò báá péte mēfiè nke yé di yémèmu dibòò yèmmè dòmmè.

¹² N tùòke dii mònni Todowaasi kè Kuyie nkpeté kuce kè m bo pĩ mmutōmmú. ¹³ N yí nyà n népo Titi kè n yèmmèe caàrè kè m bè cau nképēēté Maseduanni.

Fekperínafè kòbe

¹⁴ Kuyie nyètiri ndeu, kunku kùu ti tanné fekperínafè mieke, nè Yesu Kirisi kpéí. Kè ti dò tùdààri kufōōku kunatikù kou tipĩti timou, ke bo nte kè benitibèe banté Kirisi. ¹⁵ Kirisi ti dō tùdààrí wèè fōōku naati wè nwe Kuyie nkpeí, bèè coorí nè bèè fieti kè bè bo nkù yo. ¹⁶ Kè ti tú bèè í coorí be borè kufōōku kùu kùu. Ke tú bèè coorí be borè kufōōku kùu duò mmufōmmu. We mbo na kēpī nde kó mutōmmú? ¹⁷ Ti í dōnnè betòbè bèè dō Kuyie nnáaanti kupotaá, tinti náá nKuyie nnáaanti weti weti nwe, ke yé kuù ti tōmmè kè ti tú Kirisi kó betōmbè.

3

Metaummè pàmmè kó betōmbè dò nkéndōmmè

¹ Ti mè mbéi nti ti sánti timáa ndaà? Yàa ti dò nkénto yepáte nye yèè benkú ti tú bè, kéndōnnè bèmabè dōdrimè? Yoo di ti duanni di kó yepáte? ² Di tú yepáte yèè benkú ti tú bè, kè benitibè bo ndi wúo nkébanté ti pĩ mmùu tōmmú. ³ Deè benkú di tímè dipátiri Kirisi wàri di ke di nti duó ti di nàké dii mònni Kuyie nnáaanti. De kó dipátiri í wàrinè mewāānie, di wàrinè Muyaánsààmù mmu, di í wàri titápíétì ìnkè, di wàri menitiyèmmè mieke nke.

⁴ Ti náá mmie nke í yīèkù Kuyie mborè ti tá mèè kpéi nKirisi. ⁵ Ti í yé ntũ pĩ nde kó mutōmmú nè ti kó muwērímú ti dōri dèè kó dimàa bonni Kuyie mborè nde. ⁶ Ke yé kù ti duómmè muwērímú kè ti náá mmetaummè pàmmè kó betōmbè. De kó metaummè pàmmè í bonni ikuú ì wàri i borè. Ikuú kòumu kè Muyaánsààmù fòukùngo.

⁷ Ikuú bè do wāi ì yetàrè ìnkè ì do kòumu. Nè memme ke nneínè Kuyie nkó kuwenniku diekù, bá kù me ntúmè kùu pēnké, kè Mōyiisi ìkè mpīnti bá Isidayeeriibe í nna ke bo nhò wúo. ⁸ Kè Kuyie nkó kuwenniku diekù do bonè ikuú ì kòu, kù bo mbonè Muyaánsààmù mùu duó mufōmmu kēpēēté kù do dōmmè. ⁹ Kè kuwenniku do bonè ikuú ì kòu, kù bo mbonè Muyaánsààmù mùu wénkùngo benitibè kēpēēté kù do dōmmè. ¹⁰ Ti báa na kētúóté Kuyie nkó kuwenniku di mmònni kòku kéhennè kùu do pīnti, di mmònni kòku kù pēētēmu. ¹¹ Kè Kuyie nkó kuwenniku do bonè dèè í yóo mōnte, kù bo mbonè dèè yó mbo sáa kēpēēté kù do dōmmè.

¹² Ti me nyémè ke dò nkù í yóo deè, deè te kè ti náa nke í yīèkù. ¹³ Ti í dōnnè Mōyiisi wèè do òō káá nho ìkè kuyàakù

bá Isidayεεριβε í nyà Kuyie nkó kuwenniku dèè diì mònni. ¹⁴ Mεmmε kè δε κό kuyààkù kpaá kánké be yèmmè, kè bè kàà mmetaummè kótímè κό dipátíri ke í banní. Kàa í wènnénè Kirisi dè 55 í nda kãáté. ¹⁵ Nè yíenni ke δε baa kpaá ke bè kánké, kè bè kàà mMoyiisi κό yepáte ke í banní. ¹⁶ Onìti cəuté diì mònni ndi Yesu, δε κό kuyààkù 55 kãátémè. ¹⁷ Ke yé ti Yiè ntúmè Muyaánsààmù. Muyaánsààmù borè kunaatí δε mbo. ¹⁸ Tínti bèè cəuté Yesu, kè δε κό kuyààkù kãáté, ti məkemu Kuyie nkó kuwenniku kè kù ti ceeri kè ti naà nnè ti Yiè nyewe yeməu duómè ke məori o kpetì. Ti Yiè nkó muyaá mmuù pī nde κό mutōmmú.

4

Tikpàti tii bo tiyaamatì miεke

¹ Kuyie nkuù ti dδò mesàà nke ti duó nku κό mutōmmú, deè te kè ti mù pī nkè ti kònti í yárikú. ² Ti yóumu mεdəərimè disòri kōme, ti dəərimè meməu síému, ti í cií nhòməu, ti í ceeri Kuyie nnáantì. Ti náá ntimómmənti nti benitibè kè Kuyie nwúó, bèè dó timómmənti bè bo na kébanté. ³ Bá kè Tináansààti ti náá nti kpaá ke sòu, ti sòunè bèè fieti bèmbε. ⁴ Bè í yie nke yé kutenkù kuù nkóo kpààti dibəò bè yéikunnemè ke bè diítí bá bè í yau Tináansààti κό kuwenniku, Kirisi kəku kuù ti benkú Kuyie ndōmmè. ⁵ Ti í náá nti mómməmbε kpéi, ti náá nYesu Kirisi kpéi nke, wèè tú ti Yiè, ti tú dīi κό betōmbè Kirisi κό metaummè miεke. ⁶ Kuyie nkuù yī kuwennikuu míité dibiiñni miεke kuù míité ti yèmmè miεke, ke ti benke ku kpetì nè Kirisi borè.

⁷ Ti dōnnè tiyaamatì nti kè dèmarè sàarè bo ti miεke, kè benitibè bo banté δε κό muwērimú í túmè ti kōmu kè Kuyie nkōmu mmu. ⁸ Bè ti fēūkomu bè me nyí ti na, ke ti āā iyīēke ti kònti me nyí yārike. ⁹ Bè ti fēūkomu kè Kuyie nti bonè kè bè ti buò nkè ti iiti. ¹⁰ Kè bè ti wantinè mukūū mbè do mù wantinèmmè Yesu, kè bè bo banté Kirisi fòumè ti miεke, ¹¹ ke ti wantinè mukūū nsàà Yesu kpéi, kè bè bo banté Yesu fòumè ti κό tikònti tii yóó kú ti miεke. ¹² Ti náá ntii náansààti kè di péu mufōmmu tii te kè bè dó ké ti kuə.

¹³ Ti wārimu ke tú: N yiemmu deè te kè n nàá. Ti múnke yiemmu deè te kè ti náá. ¹⁴ Ti yému ke dò nKuyie nkuù te kè ti Yiè nYesu yānté kuù yó nte kè ti yānté nè dindi kè ti wènné kékəte kəmbo ku borè. ¹⁵ Ti fēūri dīi kpéi nke kusükù di miεke bo péte Kuyie nkó mesàà kè ku κό yesāā ndəke deuke.

Tikònti tii yóó kú

¹⁶ Deè te kè ti kònti í yárikú, bá kè tikònti cītiri ti wēre yie péumu muwērimú yewe yeməu. ¹⁷ Ti fēūri sámpó nwe kè δε κό

meféùtímè yóó pēēté, deè ti tūnni ke bo ti tanné Kuyie nkó tikpeti mieke tii deu ke í sénni ke yóó mbo sáà, ti pēētému ti mē nyo mmèè sémmè. ¹⁸ Ti í wanti ti nuò nwúó ndè, ti wanti ti í wúó ndè nde, onitì wúó ndè òò í nhòate, ti í wúó ndè deè bo sáà.

5

¹ Ti yému ke dò nti kó tikònti tii ntú yefe nye kè ti bo ye mieke, kè ye ku dii yiè, Kuyie nti duómmu sicēkperí keĩnkè kumómmənkú kù maá sì, sì yó mbo sáà. Sì í maánè sinitinðu. ² Deè te di mmənni kè ti fēūrì de kó yefe mieke ke dó Kuyie nti duó nkeĩnkè kó sicēĩ. ³ Ti me nyóó tamè de kó sicēĩ ti í yóó nfeío. ⁴ Ti məke tii kònti ketenkè kie nti ti fēũkomu, kè ti ààri, ti me nyí dó ke kú kénkra tikònti, ti dó kēpété keĩnkè kpēti nti kè deè yie nkè mufòmumu maánko mukũũ. ⁵ Kuyie nkuù de dòò ti kpéi nke ti duó Muyaánsààmù mùù benkú kù ti baanēmè mesàà.

⁶ Ti kpaá bo dii mənni tikònti tii mmieke ti í tókénè ti Yiè ncīètè ti kōmbùòti me nyí duò. ⁷ Ti kéri nè metákumè mme de í tú ti de wúó. ⁸ Ti kōmbùòti í duò, ti pētinke dó kēyèmu ti nkònti mieke kékote ti Yiè mborè. ⁹ Deè te kè ti wanti kè ti ku yoo ti fòu Kuyie nti pēnsiri. ¹⁰ Ke yé ti yóó cómmúmè diyie mari Kirisi ìkè kòo yietí bá wè dōòrìmè do dōmmè, mesàà nyoo meyei nhò dòò mè ò kpaá fòu dii mənni.

Onitipànwè

¹¹ Ti dé ti Yiè nwe ke pī nho tōmmú, ke yūōnni benitibè o borè. Kuyie nyému ti yèmmè, kè n yèmmè dò ndi múnke n yé. ¹² Ti í dó kēsante timáà, ti dó ké di náké ti náámmè mme timómmənti kè di yèmmè nti naatinè, kè di ní na kēténné bèè di náánnè sipəó bá de í bonní be yèmmè mieke. ¹³ Kè ti wàáté, ti wàáté Kuyie nkpéi nke, kè ti yèmmè me nwenni mè wenni dii kpéi. ¹⁴ Kirisi kó medókumè meè ti temmù, kè ti yé ke dò nhoniti omáà kú dii mənni benitibè beməu kpéi, timəu ti kumu. ¹⁵ Ò ku timəu ti kpéi nke, ti ténke í te timáà, ti dò nkénfòu wèè kú ke yànté ti kpéi o kpéi nke.

¹⁶ Kè de dò memme ti ténke í wúó nhòmòu nè menitiyèmmè, ti me nténke í wúó nKirisi nè menitiyèmmè. ¹⁷ Kòò məu taunnè Kirisi ò naá nhonitipànwè nwe kè de kótírè deməu pēēté, deməu kè de naá ndepànnè. ¹⁸ Deməu Kuyie nkuù de dōòri, kunku kùu ti taunnè kumáà nè Kirisi borè, ke ti duó mmutōmmú kè ti bo nyūōní benitibè ku borè kè bèe kù taunnè. ¹⁹ Kuyie ntaukonè kumáà benitibè nè Kirisi borè nde ke bè cīénko be yei nke ti duó nde kó mutōmmú ke tú tí náké metaummè kpéi.

²⁰ Ti cómmú Kirisi kó difòtìrì ndi ke di náánnè, Kuyie ndi náánnè ti nò mieke nke, ti di báámmu ke tú dí yie nke taunnè dimáà Kuyie. ²¹ Kirisi do í mọke meyei mmamè, kè Kuyie nhò tóu nti kó meyei mmemou kè dè bo yie nkè kù ti saàkùnne.

6

¹ Tínti bèè wě́nnè Kuyie nke pfi nku tómmú, ti di náámmu ke tú di báá yóu kè Kuyie ndi duó mmèè sàà nyè detetirè. ² Ti wàrimu ke tú:

N kèemu a báammni dimònni sààri,
ke ì còuté, ke da teénnè,
n dó ke da deeté dii mònni.

Tóò, dimònni sààri tú dii. Yíe nwe Kuyie ndómè ké da deeté!

³ Ti í dó ti dòrìmmèe bo nhòmòu, kè bèe wátí ti tómmú. ⁴ Ti dó bèe bantému ti dòrìmmè memou mieke ti túmè Kuyie nkó betòmbè. Deè te kè ti fě̀urì ke ààri, kè ti yèmmè cààri, ke ti mi. ⁵ Kè bè ti puotì, ke ti kpetì, ke sukú benitibè kè be mieke ti peike, kè ti pfi mutònyonkumu, ke wenté inuò, ke wenté dikònni.

⁶ Kè Muyaánsààmù ti teénnè kè ti borime wenni, ke ti yé Kuyie nnáànti, ke mọke meminnimè, ke nitì, ke dó titòbè mómumu. ⁷ Ti náá nKuyie nnáànti weti weti nwe kè Kuyie nwě́rímú ti bonè, ti kó tikpàrinenti tu ti bo dòmmè Kuyie ndómè. ⁸ Kè bie nti sánti, betòbè nti sáá, kè bie nti wátirì, kè betòbè náá nti kó mesàà nkpeí, ke ti wúó nsiyáàbisí yembè kè ti né náá ntimómònti. ⁹ Ke dòori ke dò mbè í ti yé ke né ti yé, kè ti wúó mbèè yóó kú kè ti né fòu, ke ti kpetì, bè me nyi ti kòu. ¹⁰ Ke càari ti yèmmè kè diwèl né ti bo sáà, ke ti wúó nyidawaá nkè ti né kparikunko benitibè péu, ke ti wúó mbèè í mọke demarè kè ti né mọke demou.

¹¹ Ti kọbe, Kòdenti kọbe ti í di sònnè timati, ti di dómu nè ti yèmmè memou. ¹² Ti di duómumu ti yèmmè, díú í ti duó ndi kómè. ¹³ N di náánnè ke dò m bí nyi, ti duónnè di yèmmè ti di duómme ti kómè.

Kuwenniku í wě́nnè dibìnni

¹⁴ Di báá taunnè dimáà bèè í yé Kuyie. Dewennire í wě́nnè deşinnè, kuwenniku í wě́nnè dibìnni. ¹⁵ Kirisi í wě́nnè dibòò, Kirisi kou í wě́nnè wèè í tú Kirisi kou. ¹⁶ Bè í fiiku yebòkè Kuyie ncìtè. Ti tú Kuyie ncìtè nte kù bo tèe mieke, kéndònnè ti wàrimè ke tu:

M bo mbo be cuokè ke be wě́nnè,
ke be te ke bè tu n kọbe.

¹⁷ Deè te kè ti Yìe nKuyie mbéi nke tú:

Yènnè be mieke kécánné.
Di báá kááké dèè sí,
kè dèe yie nkè n di còuté,

¹⁸ ké n tú di cice, kè di tú m bí.

Mí nKuyie Mpakedaa míl me nyé.

7

1 N kàbe Kuyie nti dɔ̀unnè yèè nò kó dimàà tú yèsààyè nye, yóunè kè ti menténè timàà dèè sɪnkùngo tikònti nè meyèmmè, kèyetoò kéndò mpáí páí kéndé Kuyie.

Kòdenti kàbe cèètémè kè dè narikè Pɔ̀ori

2 N duónnè di yèmmè meməu, n yí cààrè òmòu dèmarè, n yí tannè òmòu tidawanti mièke, n yí ciité òmòu ke di o kperè. 3 Dè í tú m bèi memme ke di kpannè, n di nàkému kè n tú n di duó n yèmmè meməu ke ti wènnè, ke yó nwè mmufòmmu mièke nè mukũũ mmièkoo. 4 N di tá mediè mme kè n yèmmè di naatinè, kè m m̀ake dikòmbùò kè diwèi m bo mesàà ndi kpéi bá nè ti me nfèürimè.

5 N tùòke dii m̀onni Maseduanni ke m̀aanè mehààrimè tipíiti timəu, n yí nna ke om̀pè, kénharìnè biè nke yĩèkù betòbè. 6 Kuyie nkùù òò bántè wèè yèmmè cààrè, kè kù m bántè kè Titii tuòkení. 7 Dè í tú dè n narikè ò tùòkenimè m̀aa kpéi, nè di sòò náríkùnnè mèè botí o yèmmè ò n nàkému di dómè kè n yà nè di yèmmè sòò cààrè nè di m̀ake ti kònyauti n kpéi dèè te kè diwèi d̀òke m pí.

8 N sòò di wàri dipátiri kècààrè di yèmmè n yí dèmmu, bá kè ò dèmmu de kó idebii í ɔ̀te, ke yé di yèmmè cààrè mèè dimònni sàmpò nwe. 9 Dè n naatimu di m̀m̀onni n di wàrimè de kó dipátiri dè né í tú n yè ndi yèmmè cààrè mèè kpéi, de kó meyeñcààrimè di tee mmèè kpéi nke kè di cèète ke tũnne Kuyie nkù dó ku kàbe mm̀ake mèè yeñcààrimè botí. N tũ n yí di cààrè dèmarè. 10 Meyeñcààrimè mèè tu Kuyie nkòme mè teénnè oniti nwe koò cèeri. De kó meyeñcààrimè botí bè òò í òdèmmu me kpéi. Kutenkù kuò nkó meyeñcààrimè í ceeri oniti mè ò kòumu. 11 Wénténè kèyà de kó meyeñcààrimè mièke Kuyie mpí mmùù tòm̀m̀ú, kè dè di yonke, kè di kòmbùòti do, kè dí ndó kè n yà, kèité kécóm̀m̀ú kédèite wèè d̀òò meyei, ke benke ke dò ndi í ò kòóm̀m̀ú.

12 N sòò í di wàri dipátiri wèè d̀òò meyei nhò kpéi nyoo ò cààrè wè kpéi. N di wàri ke di bo d̀òò kè dèè benke di ti dómè mme. 13 Di d̀òò kè dè n narikemu, ke yié ke n narikè di sòò còutémè Titi kénáríkùnnè o yèmmè. 14 N sòò di sàntemu Titi borè ke sò nhò mu nyí k̀òtoò, kòò k̀òtoò ke s̀ó ndè mènke me ndò. Nh ò ndi náá móm̀muə nwe, kèndonè n sòò sàntemè Titi di borè kè di mènke de nyà. 15 Ò di dó mediè mme, ke í yĩè ndi sòò ò còutémè kèyie nho tié nké nhò dé mediè. 16 N yèmmè di naatinèmu, n yí di yĩèkù tìmatì mièke.

8

Maseduanni kàbe kó yepàrè

¹ N kòbe n dó ké di náké Kuyie ndòò mèè sàà mme Kirisi kòbe t̄rè yèè bo Maseduanni. ² Bá nè meféút̄imè me nti s̄nkémè mediè nè memme kè ti mmàke diwèi mediè, ke p̄a mediè, bá nè ti me nc̄innimè. ³ Kè t̄i ndó nè timáà t̄i bo p̄amè, kèp̄a kè dèe p̄ēt̄é t̄i w̄erímú. ⁴ T̄i do yetíróo ke ti báá nke tú t̄i yóu kè t̄i múnkee p̄a t̄i kperere Kirisi kòbe bèè bo Sudee kó kutemp̄ē mmiēke. ⁵ T̄i do keté kédúó ntimáà ndi Kuyie nkéndònnè Kuyie ndómè, ke né ti duó timáà, ke p̄a kè dèe p̄ēt̄é t̄i yèmmè do dò nti yóó p̄a kè dè mmamè. ⁶ Dèe te kè ti bántè Titi ke tú wèe w̄etoo késoté k̄yáúk̄unne di k̄nt̄i, k̄edeè mut̄ómmú ò keté mù. ⁷ D̄i tú beketibè dem̄ou de miēke, ke dó Kuyie mmediè, nke m̄ake bèè n̄o nke náá Kuyie nnáant̄i, nè bèè n̄o nke t̄i tié nkè di k̄nt̄i yau, kè di ti dó mediè. Kè n yé ke dò ndi bo ntú beketibè bèè p̄ā mbe miēke.

⁸ N yí yē ndi p̄a nè muw̄erímú, n dó ké di náké bet̄òbè p̄ā mmèè botí nku, kè dèe yáúk̄unne di k̄nt̄i ke di benke di dómè Kuyie. ⁹ Di yēmu ti Yiè nYesu di dòò mèè sàà, wenwe wèè do tú okp̄àati ke yie ntic̄it̄i ke di kp̄ar̄ik̄unne.

¹⁰ N di náá n yèmmè dòmmè mme, dè wennimu ke dò ndi s̄oté k̄emp̄ā, ke yé d̄i yàà yàmè de kó meyèmmè k̄eketé di bo p̄amè. ¹¹ Di keté de kó mut̄ómmú nè tik̄onyauti nti, s̄oténè kè mù dèe nè diwèi, k̄emp̄ā ndi bo na k̄ep̄amè. ¹² K̄aa p̄a nè a yèmmè mem̄ou, bá kè dè í deu Kuyie nh̄ō c̄out̄ému, Kuyie nwèi a m̄ake kè dè m̄amè mme.

¹³ Bè í yē ndi p̄a bet̄òbè k̄ém̄ante di mómm̄ombe, be yē ndi tot̄ému. ¹⁴ Di m̄akemu yíe, dí nteennè bèè kpa, kè bè naa m̄ake kè di kpa bè di teennè. Bè de ntú di toté. ¹⁵ Kéndònnè t̄i w̄arimè ke tú:

Wèè do ò̄ k̄ou péu
o kperere do ò̄ í nsùó,
wèè kou s̄amp̄ó
o kperere me ndo ò̄ í nhò dònté.

P̄ar̄i t̄ómmè Titi nè o népobè

¹⁶ Ti s̄ant̄i Kuyie nkuu teennè Titi kòò di dó ti di dómè. ¹⁷ Ò yiemmu ke bo k̄otoo di cie, dè í tú ti ò nàkémè máà, ò do d̄omu o mómm̄uo ké di yà. ¹⁸ Ti ò neín̄n̄enko ti népo wèè náá Tináāns̄àati kè Kirisi kòbe bem̄ou ò s̄ant̄i. ¹⁹ Kirisi kòbe beè ò t̄āat̄é kòò bo ti cie nkè t̄i k̄atenè yep̄ar̄è Sedisademmu. Kè yèe déúk̄unne Kuyie nyèt̄ir̄i ke benke ti dómè k̄enteénnè tit̄òbè.

²⁰ N yí dó k̄ent̄o de kó id̄ít̄i dīȳi m máá bè yàà bo n wát̄i mèè kp̄éi. ²¹ Ti í wanti dèè wenni Kuyie nȳik̄è máà, ti dó dèè wenni d̄ende Kuyie nnè ben̄it̄ibè ìk̄è.

²² Ti yìe ke t̄ōnko ti népo wè, ti ò yàák̄ému kuce m̄ep̄eu ke s̄ò n̄ho k̄nt̄i yau, ke né d̄ake yauke di mm̄ōnni ò t̄á mèè kp̄éi. ²³ Mí

nnè Titi tũ wě nke pĩ mmutõmmú di kpéí, kè betòbè, Kirisi kòbe bèè bè tãáté, kè bè pĩ mmutõmmú ke déúkunko ti Yiè nYesu Kirisi yètìrì. ²⁴ Benkenè be, di bè dómè, kè Kirisi kòbe tĩrèe banté mùu te ke ti di sãntí.

9

Kuyie nti pãa nkè ti bo mpããmmu

¹ Dè ténke í békú n di wãri yepãrè bè pãa nyè Kirisi kòbe bèè bo Sudee ye kpéí. ² N yému di dómè ké bè teennè, ke di sãnte Maseduanni kòbe borè, ke bè nàké ke tú nè yàkení nwe Akayii kòbe dómè kápã. Di kó tikõnyauti tii yáúkunnè besũkúbè kònti. ³ N tõnko ti kòbe bie nke dó nni nsó ndi bàátí ke dèemu, kè n di sãnte dii sãnni ntú dimómmanni. ⁴ Kè dè dò Maseduanni kòbe mabè bo n neinè kè bè sş ndè í dò mbè nàkémè dè bo naá nti kó ifei kè m báá yĩ di kpeyi. ⁵ Dèè te kè n tõnko ti kòbe kè di bo tíi nyepãrè di ti nàké yèè kpéí. Nè di pãrè mièke nke bè bo bantémè di pãmè nè meyèmmè memáà.

⁶ Di yému ke dò nkàa buotí sám̀pò a şş kũ sám̀pò nwe, kàa buotí mediè nha kũ mediè. ⁷ Bá wè wèè pã o yèmmè dò nwèè pã kè dè mmamè, ke báá pã kédeè kédemmu yoo dè ndònnè muwèrímú, ke yé Kuyie ndómè wèè pã wènwè nè o yèmmè meməu. ⁸ Kuyie mmàkemmu muwèrímú ke bo di pã kè dè nsũ kè ndi sànnè késúó nke di dòò betòbè mesàà. ⁹ Kéndònnè ti wàrimè ke tú:

Kù nitimu ke pãa mbecĩribè sãà.

¹⁰ Kuyie nkùu şş duó nhotenkùti tidibotì kènte kòo kũ mediè kèpété kényo, kù bo ndi yéutí tidibotì kènte kè dè kòtírì ke di niti dòke deuke. ¹¹ Kuyie nyóó di pãmu mediè, nkè di múnkeè pã mediè. Kè ti kòtenè di pãrè Sudee kè bèè sãnte Kuyie nyè kpéí. ¹² Ke yé yepãrè di pãa nyè í teennè Kirisi kòbe máà, yè yó ntemu kè bèè sãnte Kuyie. ¹³ Di pãrè yeè yóó benke di tú bè, kènte kè kusũkùu déúkunnè Kuyie nyètìrì, di yié mmèè kpéí nTináańsààti ke totírìnè di kperè betòbè. ¹⁴ Be yèmmè bo ndi naatinè kè bè ndi báánnè Kuyie nkù di dòò mèè sàà ndiemè kpéí. ¹⁵ Nsãntínè Kuyie ku pãnni dierì kpéí.

10

Pɔɔri nàké ti bèè ò wàtìrì

¹ Mí Pɔɔri múi dó ké di béinnè. Mí nwèè yòò nKirisi n dòò mèè sàà nkpeí, kéndònnè di mièke bèmabè tumè nh şş nyòò n di bonè dii mòmni kédété kékpenke. ² Báá duónnè kè n kòtoo dii yiè di cie kè n náànti nkpeńni, n yí yó nnáánnè bèè yèmmè dò n dɔɔri nè onitì kó mecii nke yièkù. ³ Ti tú benitibè mbe, ti né í maù nè onitì kó mecii. ⁴ Ti kó tikpàrinenti í tú kutenkù kuù nkpeti, ti

tú Kuyie nkpeti nti ke kpeñni, ke bo na kèpònte sicèkperí. ⁵ Ti ti nkòunè meýààbìsìyèmmè nè sifeí kòme, dèè ti dítinko Kuyie mbíékè. Ti ti mpíinnè menitiyèmmè ke me niù Kirisi borè, kè mè yíé nho kpeti. ⁶ Kè di yie ndi m̀nni ti kpeti ti bo kpetinnè bèè yetírí Kuyie nkpeti.

⁷ Bè wèi dèè wenni dènde fenònfè. Kòò m̀u yèmmè dò nhò tu Kirisi kou, wè nyé ke dò nti múnke be ntú. ⁸ Di yèmmè dò m pòti Kuyie nni níimmè kpéi nke. N do dòmmu kèmpòti kè dèe pèèté memme bá ifei bá nni mbo, ke yé Kuyie kuù n níimmè kè m bo pī mmuṣmmú ke di kpénkùnne, dè í tú n yóò di bə. ⁹ N yí di wāu yepáte kè bo donné di kòmbùòti. ¹⁰ Bèmabè nàá nke tú: M páte nàànti ò nkpeñni ke yóu, kè n né kòtoo nni ncínni ke nàá nke kòò nkòò nkè dè dò mmesémmè kperè. ¹¹ Wèè nàá mmemme wè nyé ke dò n di wāu ti nè nh òò kòtoo kènnáá nti dè í cāá.

¹² M báá na kèmbèunè m máá bèè yèmmè dò mbè deu. Bè tu tiyèinti nti ke erinè bemaá betòbè. ¹³ M báá na kènsánti m máá kè dèe pèèté Kuyie nni mbenné nè dè, n yó nsánti m máá Kuyie nni mbennénè dè nde. Dèè tú m bo kòtoomè di cie. ¹⁴ N na nyí n d̀ò n do í dò nkédòò dè nde kè n do í kòtoo di cie, mú me nkòtoo di cie ke di nàké Kirisi kó Tináansààti. ¹⁵ Ti í d́ kèmpòtinè betòbè pī mmùu tómmú. Ti d́ di tákumè mèè kpenke, kè n tómmúu yíé kédeuke di cuokè, mù né báá pèèté Kuyie nyè mmù r̀berinè dè. ¹⁶ De kó difònkùò m bo na kénáké Tináansààti yehèkè teyè òm̀u mu nyí nàké yè, n yí d́ n sòoté òm̀u pī ndè mutómmú.

¹⁷ Wèè d́ kèmpòti wè mpòti nè Kuyie nhò deetémè. ¹⁸ Kuyie nsánti wè weè tu oniti dè í tú wèè sánti omáá.

11

Pòori nè besòumbè

¹ Kè di bo na kèminné kè n nàké kuyèinkù tēmè di minné. ² N di d́ mediè mme kè dè n yóu, kè de kó kuyonku tú Kuyie nkòku. Di d̀onnè isapumbí nyi, kè n di waá ndi d̀u Kirisi, ke d́ di nwe nwetí omáá. ³ Ke né yèkù bè bo di sukúmè kè di ò yóu. Kèndònnè fèwààfè do sòutémè Efu kòò fétinne. ⁴ Di í yetírí timati, bá kè bè di nàké Kirisi tòu m̀u kpeti, di òò yiemmu, kè bè di nàké dibòò kpeti di baa yienko, kè bè di nàké t̀i cāannè Muyaansààmù nè Tináansààti kpeti, di baa tó yienko.

⁵ N yèmmè í dò n kèñninè di tú bè Kirisi kó yetòrè dieyè. ⁶ Kè dè yèmmè n yí nò nke nàá, n né yému Kuyie nnàànti páíi ke ti ndi nàké.

⁷ Meyei mme n kèkùnne m máá ke di nàké Kuyie nnàànti fààrè ke di bo kpenkaà? ⁸ N yóu kè Kirisi kòbe n t̀, kè m bè kòte, ke bo teénnè dímbè. ⁹ N sòò bo di cie kòò m̀u í n t̀. N kperè dèè dii m̀nni, kè ti kòbe Maseduanni kòbe bèè katení kè m pā dèè kó

dimàà n dònṭé. Di kóò mǎù sòò í n tǎ, m me nyí dǎ òmǎù n tǎ. ¹⁰ Nè Kirisi timóm̄m̄nti yiè nwèè bo m mièke ò kpéí, m báá yie nkè de kó disānnii nǎóté n yīnkè Akayii kó kutempē nkumǎu mièke. ¹¹ N yí di dǎmu deè te kè m b́ei mēmmaà? Kuyie nyé̄mu n di dóm̄è.

¹² N dǎòm̄è n yóó nsǎké ke me ndǎari. De mǎnni bèè wanti kémp̄oti bè p̄īm̄m̄è mutóm̄m̄ú ke ti dǎnnè, bè báá péte bè bo mp̄ot̄inè mù. ¹³ De kó benit̄ibè tú besòumbè mbe ke dǎò bēmaà Yesu tǎrè. ¹⁴ Dè í dò nke ti di, dibǎò móm̄m̄nni ð̄ namu kédǎò dimáà Kuyie ntǎnni. ¹⁵ Dè í yóú dibǎò kó betǎmbè bo dǎòm̄è bēmaà Kuyie nkó betǎmbè, bè né yóó yǎmu de kó mucǎntimu diyie mari.

Pǎari f̄ēūt̄ém̄è

¹⁶ M bo yíe kéb́ei nke dǎ: Òmǎù bá nni nhwúó nkuyeiñkù, kè di me nni nhwúó nkuyeiñkù nku, yóunè kè nnáké tiyeinnáañti, ke múnke fóm̄m̄ú sǎnp̄ó. ¹⁷ N dǎ ke b́ei nti í tú ti Yiè nkpeti, tiyeinnáañti nti. Dè dò n fóm̄m̄úmu kè n yóó fóm̄m̄ú. ¹⁸ Betǎbè fuommu, kè be yèmmè dò mbè yé dēmarè, m múnke bo fóm̄m̄ú. ¹⁹ Díndi bèè yèmmè dò ndi ciì, di yie tiyeinnáañti, ²⁰ ke yie nke tú be kó tidaati, ke yie nkè bè di sou nke tóú di kperè, ke yie nkè bè di senku, ke yie nkè bè di bēmmù. ²¹ Di naatimu di túmè n cīnni, ifei ì ti nni mbonè n yí namè ke dǎò betǎbè dǎòrimè.

Mùù te kè betǎbè fuo m múnke mù mǎkemu. N náá tiyeinnáañti nti. ²² Kè bè tu Ebedeebe mbe m múnke we ntú, kè bè tu Isidayeribe mbe, m múnke we ntú, kè bè tú Abarahammu kó iyaábí nyi, m múnke de ntú. ²³ M bo yíe kénáké tiyeinnáañti. Kè bè tu Kirisi kó betǎmbè mbe, m múnke we ntú ke p̄i mmutóm̄m̄ú ke bè p̄ēt̄é, kè bè n kpetinné kuce mēp̄éu, ke m puotí kuce mēp̄éu, kè n kǎáté mukūũ nkuce mēp̄éu. ²⁴ Kè Sifube m puotí kuce mēnùmmù didáù sipísitǎati nè mēwei. ²⁵ Kè Odommu kǎbe m puotí kuce mētǎati, ke m bùótí yetárè kuce mēnàà. Kè n diu nè bàtòò kuce mētǎati, kēmmǎke meniè mmieke kuyie nku máà, keyènkè kemáà ke deit̄inè kudabekù kó diwétiri. ²⁶ N cemmu mièke kè n kǎáté mukūũ nyikó mmieke, Sifube nè bèè í tú Sifube be mièke, yehekè mièke nè depaa mmieke, dāmèèrì mièke nè bèè sou nke tú bè tu Kirisi kǎbe be mièke. ²⁷ Ke p̄i mmutǎnyonkumu ke f̄ēūt̄é, ke wenté inuǎ, kè dikǎnni m p̄i nkè sinéyēi m poté, kè m mǎnté tidiiti ke bou dinùù, ke mǎnté tiyàati kè muséè nni mpoté. ²⁸ Kè nní mme ndò nke wēte kétoti n yèmmè Kirisi kǎbe bēmau kpéí. ²⁹ Kòò mǎù í kpeñni muwedǎummu mièke n yèmmèè caàrè, kòò mǎù do mēyēi mmieke dè nni yóú.

³⁰ Kè m bo mp̄oti nni mp̄ot̄inè n cīt̄i nti. ³¹ Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice wèè tu mesàà nyiè nsǎà, ò yé̄mu n yí

sóummè. ³² Okpààti Adetaasi kó dimònni, kè nni mbo Damaasi kè kùmàndàá duós nkè bèè bàa dihei kó yebòrè ke bo m pí. ³³ Kè bè mè nni n cǔũnnè dimámmùyáà kuduotí kó tebòtè, kè m bè yenténè.

12

Kuyie mbenke dè Pòori

¹ Dè í wenni a bo nfuommè. N né dó kényíe tìmatì nti Kuyie nni mbenke dè nè kù n dáa nti. ² N yé Kirisi kou mǎu nwe Kuyie ndo tùoté wè ke dèkenè kèfinkè, dè mǎke yíe nyebie ntepiítè nè yènáà. Kù mènke do ò tùótémáà, dè ò dǎò tidǎuñti ntaà, n yí yé, Kuyie nkuù máa yé. ³ N yému ke dò nkù ò tùoté ke kònnè diwèihèi. Kù mènke ò tùótémáà, dè ò dǎò tidǎuñti ntaà, n yí yé, Kuyie nkuù máa yé. ⁴ Deborè kòo keè tináaṣààti matì, onìti í yóó na ke béi nti, onìti keté ke í dò nké ti béi. ⁵ Míi tu de kóo nìti, ke na nna kèmpòti. N né dó kèmpòtìnè n cǐti nti. ⁶ Kè n do dó n na mpòtìmu, dè me na bá ntú siyáábísi, ke yé n náámmè mómmuṣ nwe. N né yóumu kédó n dǎòrìmè nè n náaṣti deè benke n tú wè, kòò mǎu bá nni nwúó nke dò n deu.

⁷ Kuyie nyóu kè dibǎò nh ānné mumǎmmú yonkumu, kè m bá mmǎke tefentè nè kù m benke dè kpéi. ⁸ Kè n kù bántè kuce mètǎāti ke tú kù m miékũnnè. ⁹ Kè kù ò tǎhné ke dò: N kó mesàà nda bonè kè dè sǎnnèmù, nh ǎǎ pí mmutǎmmú onìti cǐnni dii mònni ndi. Deè te kè dè n naati n cǐnnimè kè Kirisi kó muwèrímú bo nni mbonè. ¹⁰ Dè n naatìmu n cǐnnimè, kè bè n sǎá, ke n fèũnko, ke caari n yèmmè Kirisi kpéi, ke yé n cǐnni dii mònni ndi n kpeñnimè.

Pòori dómè kékote Kòdenti metǎámmè

¹¹ Dii te kè ò nàkè tiyèinnáaṣti ke fòmmú, dii do dò nke nni nkómmú. Bá kè n yí tú òmǎu di yè mbèè tu Yesu tǎrè dieyè, bè í mpèēté mmùmamù. ¹² N fèũrì ke mi nke dǎò tii dieti di cuokè tii benkú n túmè Yesu tǎnni. ¹³ N dǎò ba Kirisi kǎbe tǎrè teyè ke í me ndi dǎò? Kè n cààrè di í n tǎmè mme, n cǐhènnè.

¹⁴ N kòtoo di cie kuce metǎámmè mme, n yí dó di kperè marè, n dó dímbè di mómmǎmbe ibí ò ǎǎ í mpií i yembè, i yembè beè ǎǎ ò píi. ¹⁵ Dè n naatìmu m bo di dúommè n kperè demǎu kédú m máa ke di teennè. M me ndi dómè mediè di bo nni ndó sǎmpǎàà?

¹⁶ Di yému ke dò ndi í n tǎ, kè bèmabè yèmmè dò n dǎò meciì nke di di kperè. ¹⁷ Yáà n nàké n tǎnko bèmbè kè bè di ciitè? ¹⁸ N tǎnko Titi nwe nè ti kou di yé wè beè di ciitáà? Mí nnè bè ti wè mmeyèmmè memáà ndi nè ti pí mmèè botí mutǎmmú.

¹⁹ Kè de yèmmè di yèmmè ndò n náá mmie nke dó kébenke n wennimè mme. Dè í dò mmemme, Kuyie nyému n náámmè

Kirisi dómè mme, ke bo di kpénkùnne di tákùmè miéke. ²⁰ N yîèkù m bo tuakoomè kénsó ndi í dòori n dómè, kè m múнке dàò di í dómè. N yîèkù m bo nsómmè di kpaá ke ãnnè ditàbè, kè di miéke péi ditàbè, kè di sáá nditàbè, ke náá ntisínténáàntì, ke màke sifei ke kónnè ditàbè. ²¹ N yîèkù m bo tuakoomè kénsó mbèè dòò meyei mbè kpaá sàké mufòmmu yeimu miéke ke dòori di dómè. Kè Kuyie nni ndii nyifei kè n yèmmèe caarè ke n kómmú be kpéi.

13

Pòori wàrimè Kòdenti kòbe ke tú bèe wénté bemáà

¹ Kuce metáámmè mme n kàroomè di cie. Ti wàrimu ke tú kè bè wátiri òmòu dí ti tũnte benitibè bédébè yoo bêtáàti iikè bèè yà. ² N sòò bo dii mònni di cie kuce medérímmè kécaummu bèè dòò meyei, nkéwète ké bè cau bá n yí me mbè bonèmmè bembe nè betàbè ke tú n ténke í yóó cîé nhòmòu m bo tuakoo dii mònni di cie. ³ Kè di dó káyà dèè benkú dènde ke dò nKirisi náá m miéke di bo dè yà. Kirisi í cînni ò benkúmu o wèrímú di cuokè. ⁴ Ò do cînnimu kè bèe ò baaké kudapááti kòo yáhtë nè Kuyie nkó muwèrímú, ti múнке cînnimu ò do dòmmè, kè Kuyie nkó muwèrímú né ti bonè mù do ò bonè mèè botí, kè ti pí mmutómmú di cuokè.

⁵ Wénténè dimáà káyà kè di tákùmè fíikú, káyááké dimáà káyà kè Kirisi bo di miéke, kè di yááké ke só nhò í bo di miéke di yîékemu. ⁶ N yèmmè dò ndi yému n yáákémè m máà ke yà Kirisi bomè m miéke kè n tu o kou. ⁷ M báámmu Kuyie nke di báá dàò meyei, n yí dó m benke n nòmmè, bá kè n yí tú òmòu di ndòori mesàà. ⁸ M báá na kéyete timómmònti tii tu Kuyie nkpeti, n ti ndó. ⁹ Dè ã nni nnaatimu n cînni dii mònni kè di kpeñni. M báámmu Kuyie nke tú kù dàke di kpénkùnne ku kó kuce miéke. ¹⁰ Dèè te kè n di wàri dipátiri ke kpaáò, kè dè bo yie nkè n tùòkoo m báá di kpànnè. Kuyie nyí n duó mmuwèrímú kè m bo di fèũ, kù mù nni nduó nkè m bo di kpénkùnneku ku kó kuce miéke.

¹¹ N kòbe dè ndi naati, kè di nkótiri Kuyie nkó kuce miéke, ke nyáúkunko ditàbè kònti, kénwè ndinùu, kénnaatinè ditàbè. Kuyie nkùu ti dó ke ti duó ndiwèi kù ndi bonè.

¹² Dòunè ditàbè mesàà. Kirisi kòbe bemòu bèè bo die mbè di dòunkoo.

¹³ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nní ndi bonè, kè Kuyie nni ndi dó, kè Muyaánsààmù mùu ti taunko kè mù ndi bonè dimòu.

Pɔɔri wàri dùi pátíri Kirisi kɔbe bèè bo Kadasii Di mpátíri tɔ tùi náaṅtì

Pɔɔri do wàri di mpátíri Kirisi kɔbe bèè bo bèmbɛ Kadasii. Pɔɔri do kɔri Ikɔnni nwe, kɛpɛɛtɛ de kó yehɛkè miɛke kɛ bè nàkè Kuyie nnáaṅtì. Pɔɔri ité dùi mɔnni kɛsɔɔtɛ yehɛkè tɛyɛ, kɛ Sifube kó ikuó tũmbɛɛ kɔtení kɛyete Pɔɔri nàkè tì, kɛce nKadasii kó yehɛkè yemɔu kɛnákɛ benitìbè ke dɔ bè ntũ mMɔyiisi kó ikuó yɛmmè. De kó dipátíri miɛke ò í yóu ò bo béimmè Pieri do wɛnnɛmè bèè í tú Sifube ke yo kɛyà Sifube kɛsɔri, kòò ò kpannè, kɛbenke ke dɔ nyikuó ì ì dɛerí, kàa bo ntámè Yesu dɛɛ dɛerí.

Di mpátíri náaṅtì duó ke dòmmè

1. Mùù kpéi nte kɛ Pɔɔri wàri de kó dipátíri 1:1-9
2. Pɔɔri yetemè bè nàkè tì o ìnkè 1:10-2:21
3. Kuyie nhɔɔ ti dɛɛtɛ ti kù tá dùi mɔnni ndi, dè í tú ti tũmmè ikuó 3-4
4. Kirisi kou wèè tá Kuyie nhò dɔ nkénfòu mɛè botí 5-6

Pɔɔri dɔummè Kadasii kɔbe

¹ Mí mPɔɔri Yesu kó ditɔnni mûi di wàri, benitìbè beè í n duó ndɛ kó mutɔmmú yoo onitì mɔu, Yesu Kirisi nè ti cice Kuyie nkùù te kòò yántɛ, beè mù nni nduó. ² N kɔbe bèè m bonè, bè di dɔunko díndi Kirisi kɔbe bèè bo Kadasii, ke tú ³ Kuyie nti cice nè ti Yiè nYesu Kirisi bè di dɔò mesàà nke di duó ndiwèi. ⁴ Kirisi dɔò Kuyie ndó memme ke duó nhomáà kɛ bè ò kùò, kòò bo ti dɛɛtɛnè kutenkù yeiku kuu. ⁵ Kuyie nyètìri ndɛu sáà. Kè dè mme ndò.

Tináaṅsààti bomè timáà

⁶ Dè n dimu di pàнке yóumè Kuyie, kunku kùù di yu Kirisi ti dɔò mɛè sàà nkpréi, ke dɔ kɛtũnne kuce tekù. ⁷ N di náámmu kuce tekù makù í bo, benitìbè beè dɔ kɛ di souté ke ceeri Kirisi kó tináaṅtì. ⁸ Kòò mɔu, yoo mí, yoo Kuyie ntɔnni marì di nàkè timati kɛ tì cǎánnè n di nàkè tùi náaṅsààti, Kuyie nhò cɔɔ. ⁹ N ti nàkɛmu ke wɛtɛ ke di náá, nkòò mɔu di nàkè timati kɛ tì cǎánnè Tináaṅsààti di yie nti, Kuyie nhò cɔɔ.

¹⁰ N náá mmie nke dɔ benitìbè beè n sǎntaà? Bitì, n dɔ Kuyie nkùù n sǎnte, kɛ n do dɔ benitìbè beè n sǎnte n na bá nkpaá tú Kirisi kóo tɔntì.

Pɔɔri náá mmèè botí Yesu tɔnni

¹¹ N kɔbe n di náámmu Tináaṅsààti n di náá nti í tú onitì kpɛti. ¹² Mí mmómumu onitì wèè í tì nni nnàkè, Yesu Odɛtíwè wèè tì nni mbenke.

¹³ Di kèèmu n do dòmmè n tū ndii mǎnni Sifube kó itié, di yému n do fěūmmè Kirisi kǎbe nè tikōnyauti kéndó ké bè deè,
¹⁴ kěmpēnkù n dapūntǎbè Sifube kó itié mmiēke, kè n kǎnti nyaunè m bo ntūmmè ti yembè kó ikuó mesàà.

¹⁵ Kuyie nnè ku kó mesàà nkpeí nkè kù n tāāté kè bè mu nyí m peité, kè m bo pī nku tōmmú. ¹⁶ Kè de mǎnni tūàke kè kù m benke ku Bire kè m bo náké Tináaṅsààti bèè í tú Sifube, n yí mbeke òmǎu itié. ¹⁷ M me n yí kǎte Sedisadēmmu ke bo yà bèè n niiténè ke naá nYesu tǎrè, kè m pǎnkee kǎte Adabii, kēwētení Damaasi. ¹⁸ Yēbie nyētāāti kó difōnkúò ndi n kǎtemè Sedisadēmmu ke bo yǎtè Pieri, ke dò yewe tēpíitè nè yènummù o borè. ¹⁹ N yí nya Yesu tǎrè tēyè kǎyà Isaku nwe ti Yiè nnantè.

²⁰ N di wāū ti tú timómmǎnti nti kè Kuyie nyé, n yí sou.

²¹ De kó difōnkúò kékǎte Sidii nè Sidisii. ²² De mǎnni Kirisi kǎbe bèè bo Sudee bè mu ndo í n yé. ²³ Bè do yo bè nàá mmēmme ke tú: Wèè do ti fěūnko, wèè nàá ndi mǎnni Tináaṅsààti ò do í dó tii mbo. ²⁴ Kè bè nsántí Kuyie n kpéi.

2

Yesu tǎrè tūmmè Sedisadēmmu

¹ Kè de mmǎke yēbie ntepíitè nè yènáà, kè nní nwēti Sedisadēmmu ke neínè Bannabaasi nè Titi. ² Ke yé Kuyie ndo n nǎkémè ke dò n kǎte. Nè bèè ni Kirisi kǎbe tǎrè kè ti tíí, kè m bè nǎké Tináaṅsààti n nàá nti bèè í tú Sifube. N do í dó m pī mmù tōmmú ntú detetirè kǎmu, kè deè nte kè n kǎte ké bè nǎké. ³ Bè me nyí nti yete, kè deè nte Titi nè wè ti neiti, wèè í tú Sifu, bè í nduó nkò cǎnté. ⁴ Mucāmmù kó tináaṅti na bá nhǎnné bèè sou nke tú bè tú ti kǎbe bèè tanní ke dó kǎyà Yesu Kirisi ti dēnne mēè botí ikuó miēke. Bè do dó kēwēte ké ti tanné ikuó kó tidaati miēke nke. ⁵ Ti í nyie mbe kpēti, bá sámǎp, ti yàà bo ceete mēè kpéi Tináaṅsààti.

⁶ Bèè do tú Kirisi kǎbe tǎrè kó benìubè diebè bè í nni nyíe itié mmaì. Mí mborè timǎu timáà ndi, Kuyie nyí baàti òmǎu. ⁷ Bè do bantému Kuyie nni ntāātémè ke nnáá nTináaṅsààti bèè í tú Sifube, kéndònnè kù tāātémè Pieri kòò ti nàá nSifube. ⁸ Kuyie nkuù tǎ mPieri kòò nàá nSifube, kuù n tǎ kè n nàá mbèè í tú Sifube. ⁹ Isaku nè Pieri nè Isāā bèè ni Kirisi kǎbe kè bēe banté Kuyie nkuù n duómmè de kó mutōmmú, kǎyōkii mí nnè Bannabaasi ti nǎu, dèè benkú ke dò nti wēnné tináaṅti. Kè ti kǎte bèè í tú Sifube bíékè kè bembēe kǎte Sifube bíékè. ¹⁰ Bè do ti nǎké ke tú ti nteénnè be kó beçīribè mbe, ke só n die nke mē dǎdri.

Pǎori kpǎnnēmè Pieri Āntiyōsi èi miēke

¹¹ Pieri kǎtení dīi mǎnni Āntiyōsi kè nh ò kpǎnnè benitibè ìlkè ke yé ò dǎdè deè í wenni. ¹² Ò do wēñnēmu Kirisi kǎbe bèè í tú

Sifube ke yo, kè Isaku tǎrɛɛ tuǎkení kòo yè yàte késari bá ò ténke í mbè wǎnnè. ¹³ Kè Sifube tǎbè bèè cǎuté Kirisi kè bèè wǎnnénè Pieri késari, kè Bannabaasi múnkeɛ me ndòò. ¹⁴ M banté dii mǎnni ò ténke í tǔmmè timómmǎnti weti weti, kòò nàké benìtibè ìkè ke dò: Fǎ nSifu nè bèè í tú Sifube di sòò wǎmmu, dè dòmme kàa dǎ kè bèè dǎnnè muwǎrímú kè bèè tǔnne Sifube kó ikuó?

Kirisi weè dǎerí kè ikuó í dǎerí

¹⁵ Mí nnè fǎ nti tú Sifube mbe ti í tú ibotí ìì í tǔ nKuyie. ¹⁶ Ti yému ke dò nKuyie nhǎǎ wénkǔnne onìti o tǎ dii mǎnni ndi Yesu, dè í tú ò tǔ mmèè kpéí nyikuó. Ti tá Yesu Kirisi nwe kè Kuyie nti wénkǔnne dè í tú ti tǔ mmèè kpéí ikuó, ke yé Kuyie nhǎǎ í nwénkǔnne òmǎu ò tǔ mmèè kpéí ikuó.

¹⁷ Ti dǎ Kuyie nti wénkǔnne Kirisi kpéí nke, kè bèè ti wúó mbèè í tǔ nKuyie, bèè í tǔ nyikuó. Dende benkú ke dò nKirisi weè te kè ti dǎdri meyei naà? ǎǎ! ¹⁸ Kè n wǎte ke tǔnne ikuó n yete ì, n tǔ n do ì yeténèmu. ¹⁹ Dèè tu ikuó bíékè n kumu, ke yé n yí namè ke ì tǔnne kè ì n kùò. Di mmǎnni kè n fòu Kuyie nkó mufòmму. ²⁰ Bèè n wǎnnénè Kirisi nwe kudapǎǎtí ke kùò mú ténke í fòu, Kirisi weè fòu m miéke. M mǎke mùu fòmму di mmǎnni m mù fòu n tá mèè kpéí nke Kuyie mBire, dèè n dǎ ke ku n kpéí. ²¹ M báa yete Kuyie nkó mesàà, kè kùò ǎǎ wénkǔnne onìti ò tǔ mmèè kpéí nke ikuó, Kirisi tǔ nku detetirè nde.

3

Ikuó í dǎerí a bo ntámè Kirisi deè dǎerí

¹ Díndi Kadasii kǎbe di yeimmaà? Bèè di fèntemaà? N di nàkému páíi Kirisi kó mukǔũ nkpeti. ² N yóó di beke tǐmatí máà ndi, Kuyie ndi duó nku Yaá ndi tǔ mmèè kpéí nke ikuóà, kè di kèè mèè kpéí nTináaǎsààti ke ti yie? ³ Dè dòmme kè di yei mmemme, di keténè Muyaánsààmù ke né dǎ kédentenè bàmbà ndi mómmǎmbe kó muwǎrímáà? ⁴ Muyaánsààmù di benke dèè kó dimàà tú detetirè ndaà? Dè báa na kéntú detetirè. ⁵ Kuyie ndi duó nku Yaá nke dǎdri tidietí di cuokè di tǔ mmèè kpéí nke nyikuóà, kè di kèè mèè kpéí nTináaǎsààti ke ti tá?

⁶ Ti wǎrimu ke tú: Abarahammu do yie nKuyie nkè kùu ò wénkǔnne, ò yie mmèè kpéí nkù yé mmù. ⁷ N yénè tǔnke ke dò mbèè tá Kuyie mbeè tú Abarahammu kó iyaàbí mómmǎnyi. ⁸ Ti wǎrimu nè dimǎnni ke tú: Kuyie mbo wénkǔnne bèè í tú Sifube bèè kù yie mmèè kpéí. Deè do te kè kùu nàké Abarahammu ke dò: Nè a kpéí m bo dǎò mesàà nyibotí imǎu. ⁹ Abarahammu do tá Kuyie nku kè kùu ò dǎò mesàà. Mèè botí nku bèè kó dimàà bo yie nKuyie nkù múnke bo bèè dǎò mesàà.

¹⁰ Bèè tũ nyikuó, kè be yèmmè dò nyi bo bè deeté bè bo yà. Ti wàrimu ke tú: Kè wèè í dɔəri ikuó imou yèmmè ò bo yà. ¹¹ Oniti báá na kéwenke Kuyie nyìkè ò tũ mmèè kpéí nyikuó. Ti wàrimu ke tú: Wèè wetí ò bo nfòù ò tá mèè kpéí*. ¹² Ikuó kó kuce í wènné Kirisi kaku. Ti wàrimu ke tú: Kè wèè tũ nyikuó wè ndɔəri ò yèmmè imou.

¹³ Kirisi tùóté ikuó do ti dɔəri mèè yei mme ke tɔ. Ke yé ti wàrimè ke tú: Kè bè baaké wè kudapāātí ò tú Kuyie ncōō wènwè. ¹⁴ Nè Yesu borè nde ibotí imou pètémè mesàà nKuyie ndo nàké Abarahammu mèè kpéí. Nè Yesu Kirisi borè nde ti pètémè Muyaánsààmù Kuyie ndo nàké mùù kpéí.

Ikuó nè Kuyie nnàké dìi nùù

¹⁵ N kɔbe wénténè mɛborime dòmmè. Kòo niti dɔú ndinùù nè otàù ke wàri, òmòù òò í nti cèète. ¹⁶ Kuyie ndo nàké mèè botí Abarahammu ke dò nè o yaàbire nde, kù í yĩ nè o yaàbí kè dè bo ndò nyi sũ, kù tu o yaàbire ke yē nKirisi nwe omáà. ¹⁷ Nte n dó ké di nàké tì: Kuyie ndo nàkému ke dò kù yóó deeté bèè kù tá, ke yóó bè deeté, ikuó ò tũ̀kení yebie nsikousinàà nè sipísitāātí (430) kó difōnkúò báá na ké tì pàa nyoo ò tì cèète. ¹⁸ Kè ikuó do yóó na ké ti deeté Kuyie nna bá nnàké tìmatì Abarahammu, kù do ò nàkému ke dò: Kù yóó ò dɔò mesàà nke mè nhò dòò.

¹⁹ Ba nné te kè Kuyie ndɔú nyikuó? Kù í dɔú nkè dè bo benke benitìbè mbe bè caàrimè. Ikuó do dò nkémbo kébennénè Abarahammu yaàbire bo kòtenímè mme wenwe wèè tàunko Kuyie nnè benitìbè, Kuyie ntōrè yeè do ò nàké oniti kòo ò tũ̀ò mbetòbè. ²⁰ Kòo niti bo omáà dè òò í mbékú otàù mòù wèè bo ò taunnè. Kuyie mbo kumáà ndi.

Ikuó pĩ mmùù tómmú

²¹ Dende tú ikuó pietinèmu Kuyie nnàké tàà? Bitì, kè ikuó do nyóó ti deeté, Kuyie nna nwénkùnne benitìbè ikuó mièke nke. ²² Ti wàrimu ke tú: Meyei ntièke kutenkù kumòu, bèè kó dimáà tá ti Yìè nYesu Odeetíwè bèè yàù Kuyie ndo yē nkù yóó ti dɔò mèè sàà.

²³ Kuyie mmu ndo í ti kpeté dìi m̀nni metákùmè kó kuce kè ikuó ò tì te. Kè ti tú í kó tidaati ke kèmmúnè kù bo ti benkemè metákùmè kó kuce. ²⁴ Ikuó ò do ti cèmmú ke kèmmúnè Yesu bo kòtenímè. Di mm̀nni Kuyie nhōō ti wénkùnne ti tá mèè kpéí nke Yesu. ²⁵ Odeetíwè mē ntũ̀kenímè, ikuó ténke í dò nké nti cèmmú.

²⁶ Ke yé di mm̀nni ti m̀u ti tùmè Kuyie nkó ibí nyi ti tá mèè kpéí nYesu Kirisi. ²⁷ Bè ānné d́ndi bè bàtèmmù ke di wènnénè Kirisi, di ò d̀ntenèmu. ²⁸ Òmòù tũ nténke í caānnè

* 3:11 Wénté Abakuku 2:4.

Kudaakù nè wèè í tú kudaakù be kó medonnimè

²¹ Di tū nné n náké díndi bèè dó kéntū nyikuó kè nsà kè di í yo ì tú mù. ²² Ti wàrimu ke tú Abarahammu do mọke ibí idéi ndi, kè dèmarè kóo yō Akaa ntū kudaakù *, kè detere kóo yō Saraa í nku tú. ²³ Kè kudaakù peité ku kperere betòbè peí mèè botí, wèè í tú kudaakù kè Kuyie nkuù ò dounnè dinùù kòo dè peité. ²⁴ De kó tináànti mọke mebengkùmè mèdémè mme. Benitipòbè bedé bembè dònne metaummè mèdémè mme, metaummè kètimè do dòò Sinaii tārì ìnkè nke meè peité idaabí (meè tú Akaa). ²⁵ Diyètirì dīi tú Akaa di benkú Sinaii tārì ndi dīi bo Adabii tenkè, ke wète ke benkú Sedisademma èi dīi bo di mmònni. ²⁶ Sedisademma keìnkè kou í tú kudaakù, weè tu ti yō. ²⁷ Ti wàrimu ke tú:

Dè nnaati f̄ ntehāũntè,
f̄ nwèè í peí,
tiitè teyĩtè
kényānku nè diwèi,
ke yé bè yete wèè nitipòkù
kó ibí yó nsũũnnèmè
wèè ye nho kpeyi.

²⁸ N kọbe díndi tú Kuyie nkó ibí nyi, kéndònnè Isaki Kuyie ndo dọú ndinùù kè bè peité wè. ²⁹ Bè do peité dèè bire benitibè peímè do f̄ũnkomu bè peité dè nè Kuyie nYáá, ti kperere me ndò mmúnke. ³⁰ Ti wàrimu ke tú: Beti kudaakù nè ku bire ke yé kudaakù bire í yóó toténè wèè í tú kudaakù o bire de cice kperere. ³¹ N kọbe ti í tú kudaakù kó ibí, ti tú wèè í tú kudaakù o kpeyi nyi.

5

Kirisi nè ikuó de kó tináànti

¹ Kirisi ti dènnemu tidaati miere páí kè ti mènke yè, nfííkúnè teii, báá yiennè kéwète kénáá ntidaati.

² Mí mPɔ̄ri n di náámmu ke tú kè di cāmmú, Kirisi ténke báá di teennè. ³ M bo yí kébéi nke dò kè bèe yie nkécāmmú bè ntū nyikuó imou. ⁴ Díndi bèè dó Kuyie ndi wénkúnne di yie mmèè kpéi nyikuó, di yàtenèmu Kirisi, ke pàà Kuyie nkó mesàà. ⁵ Tínti yému ke dò nti tá Yesu kè Kuyie nyóó ti wénkúnne, deñde ti baamè nè Muyaánsààmù kó muwèrímú mùù bo ti miere. ⁶ Kè ti taunè Yesu Kirisi ke cāmmù yoo ti í cāmmù, de kpeti í bo, ti bo ntámè Yesu, kéndó titòbè ke teennè titòbè deè tu.

* 4:22 kudaakù: Saraa do í mọke debire kètúóté o kó kudaakù be kó dimònni kó ikuó do yèmmè képuó nho dọú Abarahammu, kè kùu púó nképeité debire Isimayèeri.

⁷ Di do keté kè dè nwennimu, we ndi cònné kè di ténke í tū ntimómmanti? ⁸ De yembè di tié nyù tié nyí bonní Kuyie nkùù di yu ku borè. ⁹ Mutie mùù muuti pèè mù ã mma sámpròrè nde, kè tipèècooti timouu múútí. ¹⁰ N yí di yìkù, n yému ke dò ndi yèmmè í cààrè n kōme. Wèè di kóonnè bá kòo tú wè, Kuyie mbo ò kpetínné.

¹¹ N kòbe bèmabè yèmmè dò n náá mmucāmmù deérímè, kè dè tú mómmuò mbè na bá nni nféũnko. N náá ntì ke tú Kirisi ku kudapāātí ìnkè ti na bá nyóù òmòu. ¹² Bèè me ndi kóonnè mucāmmù kpéí, mbè dòke sòoté kéfōmmu.

¹³ Díndi Kuyie ndi deeténèmu ikuó, kù né í di deeté kè di bo ndòari di dómè, kù di deeté kè di bo ndó ditòbè mbe, ke teénnè ditòbè. ¹⁴ Ke yé ikuó imòu kó dikūnni tumè: N dó otòu a dómè amáà. ¹⁵ Kè di me nkpa, nke dōmmù ditòbè, dōnè meyoòmmè kè di báa kuò ditòbè kédeè.

Muyaánsààmù pī mmùù tōmmù onitì mièke

¹⁶ Ntènè n dó ké di náké tì: Bá ndòarinè di dó dè, yóunè kè Muyaánsààmù di benke di dò nkédòò dè. ¹⁷ Ke yé di dó dè í wèhñè Muyaánsààmù dó dè, di dó dè càāmmu, kè Muyaánsààmù dó dè càā nkè dè pièti. Kè dè bo yie nkè di bá ndòari di dómè. ¹⁸ Kè Muyaánsààmù di ni, ikuó ténke í di te.

¹⁹ Ti yému bèè dòòri bè dómè be kó mufōmmu tú mù: Kéndòuti dòutinè betòbè, ke fòu mufōmmu yeimu, ke fòu bè dómè, ²⁰ ke feu yebòkè, ke diiti detie, ke níí mbetòbè, ke kpranti, ke èñnnè betòbè. Kè be mièke péi betòbè, ke sīnkũnko betòbè yètè, ke yaati be cuokè, ²¹ ke dó betòbè kperè, ke tú tinayàkémuónti, ke ã nyo kunaatí ke yonko, ke dòari meyei ntēmè mèè mè dōnnè. N ti ndi nàkému ke wète ke di náá, bèè dòòri me kó kubotí bè í tati Kuyie nkpràatìyuu mièke.

²² Ntènè Muyaánsààmù kó mutōmmù: Muù ã nte kàa ndó otòu, kàa yèmmè ñnaati, kàa mmòke diwèi ke nò nke mi, ke tú onitisaàwè, ke niti, ke náá ntimómmanti, ke bá ndòari, ke nno nke pīi nhamáà. ²³ Ikuó í yete dende kó dimáà.

²⁴ Bèè taunnè Kirisi, be fōmmu kótímù nè mù do dó dè, bè dè wènnénè Yesu Kirisi nwe, ke baaké kudapāātí. ²⁵ Muyaánsààmù mmuù ti duò mmufōmmu, mùù dò nke nti benkú ti bo ndòarimè. ²⁶ Ti bá ntú sipòò yembè, ke péikũnko titòbè mièke, ke dó titòbè fòtè.

6

Onitì buotí dè ò ã de ndeite

¹ N kòbe díndi Kuyie nkòbe, kòò mòu dòò meyei ndíndi Muyaánsààmù bonè bè di ò tēhñení kuce sàakù mièke diyònni,

ke né nyé kè di báá do di mómməmbə meyei mmieke. ² Ntəunè ditəbè kó yetuə, de mənni di yie nKirisí kó ikuó nyi. ³ Kòò məu yəmmè dò nhò tú òməu ò sóu nhomáà ndi. ⁴ Bá wè wè wénté o də̀rìmə̀ kòò də̀rì Kuyie ndómè dè nhò naati omáà borè, kòò bá mpə̀tí ke erìnè betə̀bè omáà. ⁵ Kuyie nyóó bekénè bá wè nè o kpə̀ti nti.

⁶ Bè nàá nwè Kuyie nnáànti, ò ntotírínè o kpere wèè tì nhò nàá.

⁷ Di bá nsóu ndimáà, bè í daú Kuyie, oniti buə́tí dè, ò ɔ̃ɔ de ndeite. ⁸ Wèè buə́tí o mómmuə̀ nhò dó dè, dè bo ò peité mukūū. Kè wèè buə́tí Muyaánsààmù dó dè, kè dèe ò peité mufə̀mmu mùu bo sáá. ⁹ Ti báá yóu ti bo ndə̀rìmə̀ mesàà. Kè ti də̀rì mesàà nkè ti kə̀nti í yārike, kè de mənni tū̀ðke ti bo deite ti dò dè kó yebe. ¹⁰ Ti kpaá mə̀kemu di mmə̀nni meffè, yóunè kè ti ndə̀rì mesàà mbenitibè bəməu, ke né də̀ke mmè də̀rì Yesu kə̀be.

Mucaummu nè mudəummu

¹¹ Bàmbà mmū wāri m mómmuə̀ nè n nòtè, di bo banté n wārii ì deu mēmmē. ¹² Bèè di tié nke dó di cāmmú, bè dó di mbè naatinēmu, bè í dó kénnáá mbè baakémè Kirisí kudapā́tí máá kpə̀ti kè bèè bè fēū. ¹³ De kó benitibè bèè cāmmù, bè í də̀rì ikuó iməu yēmmè, bè dó di cāmmú kémpə̀tìnè di cāmmúmè mme. ¹⁴ Mí m pə̀tìnè bè baakémè mme Yesu kudapā́tí. Dèè te kè n yí yé ke dò nkutenkù kpere bo, dè me mmúnke í yé ke dò m bo. ¹⁵ Kàa cānté yoo a í cānté de kpə̀ti í bo. A bo naámmè onitipə̀nwè dèè tu. ¹⁶ Di miēke bèè kó dimáà yēmmè dōnnè n kə̀me Kuyie mbè duó mmesàà nké bè pā diwèi: Bəmbə nè Kuyie nkə̀be bəməu bèè bo kutenkù miēke.

¹⁷ Nè ti bo mbomè òməu ténke bá n kəkénè, m mə̀ke tì fíétì tì benkú n túmè Yesu kóo tə̀nti.

¹⁸ N kə̀be ti Yiè nYesu Kirisí kó mesàà nni ndi bonè diməu, kè dè mme ndò.

Pɔɔri wàri dùi pátíri Kirisi kɔbe bèè bo Efesi Di mpátíri tɔ tùi náàntì

Pɔɔri do bo wàri di mpátíri kè bè ò kpetí Odommu nwe. O pátíri náàntì yuu tú: Kuyie nwēnné keĩnkè kperε nè ketenkè kperε kè Kirisi dè baké.

O pátíri miεke ò keté ke benke ti wē mmèè botí nku nè Kirisi, ke benke Kuyie nti yumè kè ti bo ntú ku kɔbe, ke benke kù ti deetémè nè ti yei nè ku Birε Yesu Kirisi borè nè kù ti cànnemè nè Muyaánsààmù.

Medérímè ke náá nti dò nkéntaunè mèè botí Kirisi. Nè medonnimè mēpéu miεke kòò benke ke tú Kirisi kɔbe tñnni dònne onitì kó tikòntì nti, kè Kirisi tu diyuu, ke benke ke tú Kirisi kɔbe tñnni dò nteçĩètè kè Yesu tu dipũũ. Kè bè wētε ke donnè onitipòkù kè Kirisi tu o dɔ̀.

Di mpátíri náàntì duó ke dòmme

1. Kirisi nè o kɔbe tñnni 1-3
2. Mufòmму mupàmmù nè Kirisi 4-6

Pɔɔri dɔummè Efesi kɔbe

¹ Mí mPɔɔri Kuyie ntāāté wè, kè n tú Yesu Kirisi kó ditōnnì, mī di wàri dipátíri díndi Kirisi kɔbe bèè bo Efesi ke taunnè Yesu. ² Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè di dɔ̀ mēsàà ke di duó ndiwèi.

Nè Kirisi kpéi nke Kuyie nti dɔ̀mè mēsàà

³ Ti sántímu Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice, wèè ti dɔ̀ keĩnkè kó mēsàà mmebotí mēbotí, ti taunnè mèè kpéi nYesu Kirisi. ⁴ Nè Kirisi kpéi nke Kuyie nti tāātémè kè mu nyí dɔ̀ kutenkù, kè ti bo nwenni páí kè dè kù naati kù ti dó mèè kpéi. ⁵ Nè Yesu kpéi nke Kuyie nti dómè ke mē tāāté nè dimònni, ke ti dɔ̀ ku bí, ku mē dó ke mē dɔ̀. ⁶ Kè ti sántí Kuyie nkù ti kuó mmèè kpéi mmesémmè mediè, nti taunnè mèè kpéi nku Birε kù dó dè mēsàà.

⁷ Kuyie nti donténè wèè kó meyĩ nke tì cĩè nti yei nku sàà ndeu mèè kpéi, ⁸ kè kù ti duó mmecii nnè meyĩtímè mediè. ⁹ Kù ti benke dèè do sari dènde, kù do tāātémè nè dimònni nè Yesu Kirisi kpéi nke bo mē dɔ̀. ¹⁰ Kù do dó kè de mònni tũ̀kε kùu wēnné denennè demou ndi, keĩnkè kperε nè ketenkè kperε kè Kirisi ndè baké.

¹¹ Nè Yesu kpéi nke kù ti tāātémè ke ti cànné. Kù do mē ndó nè dimònni, kù ò nkè kù tāāté tì kù ti ndɔ̀. ¹² Kù dó tìnti bèè tá Kirisi nè dimònni ti nkù sántímu kù deu mèè kpéi.

¹³ Díndi múnke di kèè dii m̀̀nni timóm̄m̄nti, Tináànsààtì ke tá Kirisi kòo di deeté, de m̀̀nni ndi Kuyie ndi cànnemè ke di duó Muyaánsààmù kù do yē nkù yóó di duó mmù. ¹⁴ Muù ti benkú ti yóó tiekemè mesàà nKuyie mbaanemè ku k̀̀be, muù ti náá nti yóó tiekemè de kó mesàà nkù bo ti deeté dii yiè páíí, ti nkù sántí kù deu m̀̀è kpéí.

P̀̀ori bàámmè Kuyie nhEfesi k̀̀be kpéí

¹⁵ N kèèmu di tá m̀̀è botí Yesu, nè di dó m̀̀è botí di k̀̀be tabè. ¹⁶ Deè kpéí nte kè n yí yóu m bo nsántimè Kuyie ndi kpéí, ke dennini di kpéí m báámmu mieke s̄̀ã. ¹⁷ Kè dè bo yie nkè Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice di duó mmeciì kè di banté Yesu, k̀̀yíétè ò d̀̀d̀ dè di kpéí. ¹⁸ N kù bàámmu ke tú kù di duó mmeciì nkè di banté kù di yu mùù kpéí, kù bàanè dè bèè tu ku k̀̀be, ¹⁹ k̀̀banté muw̄rímù diemù kù ti duó mmù tínti bèè tá Kirisi mù deu ke mamè. ²⁰ Nè muù w̄rímù mmu Kuyie nduóm̄mè kè Kirisi ỳ̀ánté, kè kù ò k̀̀nne ku borè keĩnkè dik̀̀rì s̀̀àrì, ku bakù you. ²¹ Kòò baké muw̄rímù yembè, nè ketenkè yembè nè keĩnkè k̀̀be, dèè kó dimàà bo bàmbà, di mm̀̀nni nè dèè kpaanì, Kirisi weè dè baké. ²² Kuyie nwe n duó ndemou, weè tu Kirisi k̀̀be t̄̀rè yemou kó diyuu, ²³ dii tú o k̀̀nti ò bo dii mieke, ke bo kutenkù kumou.

2

Ti do kumè ke ỳ̀ánté

¹ Di yei nnè di caàrimè deè do te kè di ntú bèè ku Kuyie nkó mufòm̄mu bíékè. ² Di do fòu kutenkù kuù nk̀̀be k̄̀me mme, ke yíé nku kóo kpaàti weè bo ketenkè nè keĩnkè de cuokè o kpeti, weè baké bèè kó dimàà yete Kuyie nkpeti. ³ Ti múnke do be ntú, ke d̀̀d̀ri ti k̀̀nti nè ti yèmmè dó dè, nè de kpéí nkè Kuyie mmieke ñ̀d̀ò nkédo ti ìnkè kè doti m̀̀è botí bet̀̀bè ìnkè.

⁴ Kuyie nsém̄mè né me ndeumè kè kù ti d̀̀ke mediè. ⁵ Ti yei nnè ti caàrimè deè do te kè ti ntú bèè ku Kuyie nkó mufòm̄mu bíékè kè Kuyie nti d̀̀d̀ mesàà nke ti duó mmufòm̄mu nè Kirisi ti kó m̄w̄ennimè, ku sàà mmè te kè kù ti coo. ⁶ Kè ti w̄ennénè Yesu Kirisi ke fòu, ke w̄e nke kari keĩnkè ku borè. ⁷ Kuyie nd̀̀d̀ memme ke bo benke kù ti d̀̀d̀ m̀̀è sàà ndeu m̀̀è mme, ke yó mbo s̄̀ã kù m̀̀è nti d̀̀d̀ nè Yesu Kirisi borè nde. ⁸ Kuù di d̀̀d̀ mesàà nke di deeté di tá m̀̀è kpéí Yesu, dè í tú nè di mómm̄m̄be kó muw̄rímù, Kuyie nkó dip̄̀nni ndi. ⁹ Òm̄ou bá nsánti omáà, kòo yèmmè dò nhò d̀̀d̀ demarè kè deè te kè kù ò deeté. ¹⁰ Kuyie nkuù ti d̀̀d̀, nè Yesu Kirisi ti kó metaummè mieke nke kù ti d̀̀d̀m̀è, kè ti bo nd̀̀d̀ri mutóm̄mù sààmù kù t̄̀ntem̄u nè dim̀̀nni kè ti bo mmù d̀̀d̀ri.

Yesu temè kè Sifube nè bèè í tú Sifube kè bè w̄ennè oniti omáà

¹¹ Dentɛnɛnɛ́ di do tú bè nè dimònni, di do í tũ nKuyie, nkɛ Sifube di yu ke tú bèè í cām̀m̀, ke tú bɛmáà bèè cām̀m̀, de kó mucām̀m̀ nè do í tú mùmam̀. ¹² Dentɛnɛnɛ́ di do í túm̀ Kirisi kɔ̀bɛ, di do tú bɛpò̀b̀ m̀bɛ, di do í wɛ́nǹ Kuyie nkɔ̀bɛ, di do í m̀kɛ di baa d̀, di do í tũ nKuyie. ¹³ Di do í tókéǹ Kuyie, di mm̀nni ke kù tó̀nǹ, Yesu Kirisi duó mm̀è̀ kpéi nhomáà k̀ è̀ b̀ ò̀ k̀. ¹⁴ Kòò k̀ m̀nɛ́ímm̀ m̀è̀ do dò nkuduotí ke yaàti Sifube nè bèè í tú Sifube, k̀ è̀ narike ke wɛ́nǹ oǹti omáà. ¹⁵ Ke pàa nSifube kó ikuó ỳ m̀b̀ nci d̀ nè ì ỳ m̀b̀ ndò̀ri d̀, ke wɛ́nǹ ibotí idé, ì do kpa nkè ì naá nkubotí kumáà, ke narike. ¹⁶ Bè ò̀ k̀mu kòò d̀ite m̀nɛ́ímm̀ de kó ibotí idé do m̀kɛ m̀, ke ì taunǹ Kuyie, nkè ì naá nhoǹti omáà. ¹⁷ Ò̀ pĩ mm̀u tómm̀ú ke nàk̀ Tináansà̀ti, diwèi kpeti, d́ndi bèè í tú Sifube ke d̀tiriǹ Kuyie, nǹ Sifube bèè do kù tókéǹ. ¹⁸ Tim̀u Sifube nè bèè í tú Sifube, Kirisi weè ti niit̀ Kuyie mborè nè Muyaánsà̀m̀ kó metèmm̀.

¹⁹ Di ténk̀ í tú bɛpò̀b̀, yoo dihèi mari kɔ̀bɛ, di tú Kuyie nkó dihèi kɔ̀bɛ m̀bɛ, ku c̀f̀t̀ kɔ̀bɛ. ²⁰ Yesu Kirisi weè tu dipũ̀, o t̀r̀ nè Kuyie mpáãnáà̀ti náamb̀ k̀ è̀ yã nkè di sòk̀. ²¹ Kirisi weè te k̀ t̀ kpeñ̀ni, ke kótírí, ke naá Kuyie nc̀f̀t̀ sààt̀. ²² Nè Yesu kpéi di tú tɛc̀f̀t̀ nte Kuyie mbo t̀ nè Muyaánsà̀m̀.

3

Pò̀ri nàkém̀ bèè í tú Sifube Kuyie nnáà̀ti

¹ Mí mPò̀ri Yesu Kirisi kóo t̀nti, bè n kpetí n nàk̀ m̀è̀ kpéi nke d́ndi bèè í tú Sifube Kuyie nnáà̀ti. ² Di ỳmu Kuyie nni nkúómm̀ m̀sém̀ ke n d̀ò̀ m̀sàà ke ỳ n nàk̀ Tináansà̀ti, d́ndi bèè í tú Sifube. ³ T̀i do s̀ri Kuyie nti nni mbenke, k̀ n ỳt̀t̀ ku kó disò̀ri kpeti, m̀ m̀ mbo ke ti nwã̀ǹ. ⁴ K̀ di ti kaa ndi bo bant̀ Kuyie nni mbenkem̀ Kirisi kpeti t̀i do s̀ri. ⁵ Kù do í benke de kó disò̀ri kpeti dimònni kɔ̀bɛ, kù m̀ nti benkem̀ di mm̀nni Yesu t̀r̀ nè Kuyie mpáãnáà̀ti náamb̀ nè Muyaánsà̀m̀ kó muwérím̀. ⁶ De kó disò̀ri tu: Sifube nè bèè í tú Sifube bè wɛ́nǹm̀ oǹti omáà, ke yóó di tikpà̀ti, kù ỳ nkù yóó duó nti bèè yie nYesu Kirisi kó Tináansà̀ti.

⁷ Kù duó nkè n naá nti, kù n d̀ò̀ m̀sàà m̀m̀ ke n duó nde kó mutómm̀ú ke benk̀ nè n tómm̀ú miɛke ku wérím̀ d̀um̀. ⁸ Bá nè m̀ m̀ ntum̀ Kirisi kɔ̀bɛ bɛm̀u kó besámpò̀b̀ kóo sámpò̀, k̀ kù duó nkè m̀ bo nàk̀ Tináansà̀ti bèè í tú Sifube, Kirisi kpà̀ti d̀um̀ ke í m̀kɛ kumà̀nku, ⁹ ke bè benke Kuyie nkó disò̀ri kpeti, kunku kù d̀ò̀ d̀m̀u ku m̀ d́ ò̀ nè dimònni, ¹⁰ ke d́ bèè baké kɛ́nk̀ nè be kó bɛkperíb̀e ya Kirisi kɔ̀bɛ t́nni, kébant̀ Kuyie nc̀i nd̀um̀ m̀diè ke í m̀kɛ kumà̀nku. ¹¹ Kuyie ndòò kù dóm̀ m̀m̀ nè dimònni ti Yiè nYesu Kirisi kpéi. ¹² Di mm̀nni ti bo

na ké kù tǎǎnnè ke bá nyǐkù, ti tá mǐè kpéi nYesu, koð taunnè. ¹³ N di náámmu ke tú di kǎnti báá yārike, bá kè n fǐuri, n fǐuri dǐi kpéi nkè dè bo di dǎð mesàà.

Kirisi ti dǎ mǐè boti

¹⁴ Dǐè kpéi nte kè n nínkú n núu ti cice Kuyie nyǐkè. ¹⁵ Kunku kùu te kè keǐnkè kǎbe nè ketenkè kǎbe kè bè bo. ¹⁶ N kù báámmu ke tú kù di duó nku kpàti dieti, kè Muyaánsààmù di kpénkùnnè, ¹⁷ kè Kirisi mbo di mièke, kè di nǐíki tei tei, Kuyie nkó medókùmè mièke, ¹⁸ kéwǎnnénè Kirisi kǎbe tǎbè kébanté Kirisi ti dǎ kè dè deu mǐè boti ke okù mǐè boti ke cǐmpuri mǐè boti bá ke í mǎke kumànkú, ¹⁹ kéyǐtè Kirisi ti dǎmè kè dè pǐtè ti yǐtímè, képétè Kuyie nkperè demǎu.

²⁰ Ti sǎntǐmu Kuyie nkùu wǐrímú diemù bo ti mièke, ke bo na kéðð kè dǐè pǐtè ti kù mǎu dè nè ti toti ti ti yemmè. ²¹ Ku yètiri ndeu Yesu Kirisi kǎbe cuokè sǎà Kirisi pǐ mmùu tǎmmú kpéi. Kè dè mmè ndò.

4

Kirisi kǎbe wǐ mmè boti

¹ N di náámmu, mí mPǎori bè kpetí wè Yesu kpéi, nke tú di ndò nKuyie ndi yu ke dǎ di ndǎmmè, ² kékùnnè dimáà kényǎð, kémmi, kéndó ditǎbè, kénteénnè ditǎbè. ³ Yetenko kè Muyaánsààmù di tau, kè di mmǎke Kuyie nkó diwèi. ⁴ Ti mǎke Muyaánsààmù mumáà ndi, ke dǎ nhoniti omáà, ke baà demarè máà, Kuyie nti yu dǐè kpéi. ⁵ Ti Yiè mbo omáà ndi, kè ti tǐ nkuce kumáà, kè bátémmù bo omáà. ⁶ Kuyie mbo kumáà ndi, timǎu ti cice wè baké demǎu, ke ti pǐnnè mutǎmmú timǎu, ke bo timǎu ti mièke.

⁷ Kuyie nti pǎmu bá wè dipǎnni kè Kirisi yè nti toti bá wè ò dǎ mǐ. ⁸ Ti wǎrimu ke tú: Ò wǐte ke deèti dǐi mǎnni kéǐnkè ke neiné becírìbè kó yewǐrè yèè do kpetí, ke pǎ benitibè yepǎrè.

⁹ Ba ntú ò wǐte ke deèti? Dè benkú ke tú ò keté ke cùtému ke ta ketenkè mièkoo decǐmpure. ¹⁰ Wèè cùténí, wèè wǐte ke dèke, ke bo kéǐnkè ke píéké tipǐiti timǎu. ¹¹ Weè duó nkè bèmabè tu o tǎrè, kè betǎbè tú Kuyie mpǎánáànti náam̀bè, kè betǎbè tu bèè náante Tináansààti, kè betǎbè tu bèè ni Kirisi kǎbe tǐrè, kè betǎbè tu bèè tiè nKuyie nnáànti. ¹² Ò bè duó nde kó mutǎmmú kè bè bo tǐnte o kǎbe mbe, kè bèè na ke pǐ nKuyie ntǎmmú, kè Kirisi kǎbe tǐnni dǐi tu Kirisi kǎnti kè dǐi deuke. ¹³ Kè ti nwǐ ntimǎu ti kéri kùu ce, ke kótírí kékpenke, kénaá mpáíí Kirisi dǎmmè. ¹⁴ Ke bá ndǎnnè ibí ì mu nyí cǐi, ke tǐ mbeniticǐmbè bèè tiè nyiyáábísítí ke ì ti tǎu kuyaakù tǎumè tifǎkpeti. ¹⁵ Ti dǎ nkénnáá ntimǎmmǎnti nti, kéndó titǎbè, memme ti bo nkótírímè kuwedǎnce mièke, ke náánnè Kirisi wèè tu diyuu. ¹⁶ Kirisi wèè te kǎo kǎbe bemǎu wǐ nke dǎ nhoniti omáà nè itùòti, ke kperni, bá kùu tùòti kè kù

pĩ nku tōmmú kù dò nkémpĩ mmù, kè tikònti timəu kòtírí, ke kprénkú Kuyie nkó mɛdókùmè miɛkɛ.

Mɛborimɛ pàmmè dò kéndòmmè

¹⁷ Ntɛnɛ n dó ké di náké tì, nè ti Yiè nkó diyètìrì, di bá ntũ mbèè í báá nKuyie mbɛ kó mɛborimɛ, bè tũ mmèè yèmmè tú detetìrè kōmɛ mmɛ. ¹⁸ Bè toti dibiiñni kó iyentotí nyi, bè í yé Kuyie nduò mmùù fòmму, bè í banté mèè kpéi nkè bɛ to kpeñni. ¹⁹ Bè ténke í baàti mɛyɛi nnè mɛsàà ke dɔ̀rri dèè í wenni ke í diè ntikpàti, ke dɔ̀rri dɛsĩntɛkperɛ deməu botí nè mɛyɛi mməməu bɛ yèmmè dómè ke í yĩèkù.

²⁰ Díndi bè í mɛ ndi benke Kirisi kè di ò yĩété. ²¹ Díndi biɛ bè di tiémmu o kpeti kè di yĩété o kó timómmənti, dèè tu: ²² Di bo yóumè mɛborimɛ kótímè di do tũ mmè, di do məkɛ mɛdókùmè yɛimɛ mmɛ kè mè di sóu nke di fétinko. ²³ Yóunè kè di yèmmè ceetɛ nè di yɛ̀ntotí, ²⁴ kè di naá mbenitipàmbè Kuyie ndòò bè ke dònɛnɛ kumáà, kè di borimɛɛ wenke kè di ntũ ntimómmənti.

²⁵ Di yóu siyáàbisí, kénnaá nditəbè timómmənti ke yé ti túmè Yesu kònti kó itùòti nyi. ²⁶ Kè di miɛkɛ pɛikɛ di báá yóu kè kèɛ ɔ̀tɛ ke di cé mmɛyɛi, di báá yie nkè diyiè ta kè kè kpaá péi. ²⁷ Di báá pā dibòò kuce. ²⁸ Wèè do yuuku wèè yóu muyóò ke pĩ mmutōmmú kéməɔ̀tɛ o kperɛ kɛpā bɛcĩrìbè. ²⁹ Di bá nnáá ntináanyɛiti, kè di pèté mɛfiè nnáánnè tìl bo teennè betəbè kè bèɛ kpenke Kuyie nkó kuce miɛkɛ, tìl bo teennè bá wè ò bo dii f̄t̄t̄rì. ³⁰ Di bá ncaari Muyaánsààmù yèmmè, muù tu mɛcannimè Kuyie nti cànnɛ mè, muù te kè ti yé ke dò nKuyie nyóó ti dɛɛtè páíi diyiè sɔ̀nni. ³¹ Bá mpoonnè ditəbè, bá nníinnè ditəbè, di miɛkɛ bá mpéi ditəbè, di bá mməkɛ yekpàrè, di bá nsĩnkùnkò ditəbè yètè, di bá ndɔ̀rri mɛyɛi. ³² Ndɔ̀rinè ditəbè mɛsàà, nke ndó ditəbè, ke ncĩnko ditəbè Kuyie nti cĩɛ mmèè botí nè Kirisi kpéi.

5

Ti bo nyémè Kuyie ndó dè

¹ Ntũnnɛ Kuyie nkó mɛborimɛ, ke yé di túmè ku bí nyi, kù dó ì. ² Ndónè ditəbè Kirisi ti dó mèè botí ke duó nhomáà kè bè ò kùò kòò dò ndipànni kufɔ̀òku natikù kperì Kuyie ndó di.

³ Di tú Kuyie nkəbɛ mbɛ, di bá ndəuti dəutinè ditəbè di bá nsĩnkùnkò dimáà, di bá duó ndi yèmmè tikpàti. Dè keté ke í dò mbè nyo dɛ kó tináaɛnti di cuokè. ⁴ Di bá nnáante ifɛi kpeti nè tiyɛinnáaɛnti nè tináanyɛiti, dè í wenni. Petinke nsántínɛ Kuyie nku sàà nkpeí. ⁵ Nyénè ke dò nwèè dəuti dəutinè betəbè nè wèè sĩnkùnkò omáà, nè wèè í diè ntikpàti, dè í cáánnè wèè feu yɛbəkè. Dɛ yiè mbotí í tati Kirisi nè Kuyie mbɛ kpààtiyuu miɛkɛ.

⁶ Di báá yie nkòò mǎ̀u di souté nè detetirè kó tináàntì: Dɛ̀ te kè Kuyie mmieke cóú bèè yete ku kpɛti. ⁷ Di bá mmǎ̀kenè dɛ kó benitibè botí metaummè mamè. ⁸ Di do tú dibìnnì kǎ̀be mbe di mmònnì ke taunnè ti Yiè ke tú kuwenniku kǎ̀be, Nfò̀unè ke dò mmenáà nkó ibí. ⁹ Kuwenniku kó mutòmú tú: Tinitì, mewetímmè, nè timóm̄nti. ¹⁰ Mbaàtinè ti Yiè ndó dè. ¹¹ Di bá nkǎ̀ké dibìnnì kǎ̀be kó mutòmú mieke, mù tú mutetím̄ mu, di petinke mmù dáammu mmu. ¹² A bo nákéme bè dǎ̀rì dè disǎ̀rì dè mǎ̀ke ifei nyi. ¹³ Dɛ kó mutòmú yènní di mǎ̀nni kuwenniku mieke, kuwenniku ã̄ mù feimmu. ¹⁴ Móm̄muo nwe bè dènneni dè kuwenniku dè ã̄ wenkemu. Tì wǎ̀rimu ke tú:

Ente,

f̄́ nwèè duó becíribè mieke!

Kè Kirisi da míité.

¹⁵ Ndakenè mesàà di fò̀u mèè botí. Di báá ndò tiyèintì, ntúnè mecii nyembè. ¹⁶ Bá nfétinkonè di fiè, ti bo yemǎ̀rè yeiye nye. ¹⁷ Di bá ndò ntiyèintì, yetenko kényíéte Kuyie ndó dè.

¹⁸ Di bá mmuò mmenáà, mè di tannìko meyei mmieke nke. Yóunè kè Muyaánsààmù di píe. ¹⁹ Kè di nwè nke yáúkunko ditǎ̀bè kǎ̀nti, kéndiè nKuyie nkó yesáà, nnè ku kó iyie, ke diè Muyaánsààmù di duó nyì ye, kénsánti Kuyie nnè di yèmmè memou, ²⁰ nsántinè ti cice Kuyie demou kpéi nsáà nè ti Yiè nYesu Kirisi kó diyètiri.

Onitì nè o pokù bè dò kentaumè

²¹ Nyíènnè ditǎ̀bè kpɛti, di dé mèè kpéi nKirisi.

²² Benitipòbè nyíènnè di daabè kpɛti, di yie mmèè botí ti Yiè nkɛti. ²³ Ke yé onitidù wèè bakémè o pokù Kirisi baké mèè botí o kǎ̀be t̄nni di tú o kǎ̀nti ke di dɛeri. ²⁴ Dɛ̀ te kè benitipòbè dò nkényié mbe daabè kpɛti timou, Kirisi kǎ̀be t̄nni yíè mmèè botí Kirisi kpɛti.

²⁵ Bá wèè nitidù kòo ndó o pokù Kirisi dó mèè botí o kǎ̀be t̄nni ke ku di kpéi, ²⁶ ke di òuté nè menie nnè Kuyie nnáàntì. ²⁷ Ò dǎ̀ memme ke dó di ntú o kpɛri ndi kénwenni, kénkra kuyènkù, kénkra meýóó, kénkra meyei memou, kéndò mpáí ke í mmǎ̀ke bè bo di sei ntii ìnkè. ²⁸ Mèè botí nku bá wèè nitidù dò nkéndómè o pokù ò dó mèè botí omáà. Wèè dó o pokù ò dó omáà ndi. ²⁹ Òmò ã̄ í mpóo nhomáà, ò ã̄ nyárimu omáà, ke piú omáà. Kirisi me ndǎ̀rì o kǎ̀be t̄nni. ³⁰ Ke yé ti túmè o kǎ̀nti kó itùòti nyi. ³¹ Tì wǎ̀rimu ke tú: Onitì bo yóu o cice nè o yǎ̀ kétaunnè o pokù, kè bèè naá ntikǎ̀nti timáà. ³² Ti nnáàntì tú disǎ̀rì dièri kpɛti nti, ti tú Kirisi nwe nè o kǎ̀be t̄nni, ³³ ke múnke tú di kpɛti. Bá wèè nitidù wèè ndó o pokù ò dó mèè botí omáà, kòo nitipòkù ndé o dǎ̀u.

6

Ibí nè i yembè kó tináaṅti

¹ Díndi íbí nyíennè di yembè kpɛti. Kuyie mme ndó. ² Ndé a cice nè a yɔ. Kuyie ndóu nyì kuó ke b́i nke tú: ³ Kè dèe yie nkè dè nda naati, kàa fòmmu okè ketenkè ìnkè.

⁴ Díndi íbí yembè, di bá mpéíkunko íbí mièke, nítiennè i ke ì tūnni ti Yiè ndó mèè botí.

Tidaati nè ti yembè be kó tináaṅti

⁵ Díndi tidaati, nyíennè bèè di te die nkɛtenkè ìnkè be kpɛti, ké mbè dé mediè, kempí mbe tōmmú nè meyèmmè memáà, kéndò ndi pī nKirisi kōmu. ⁶ Di ní bá mpī mmutōmmú bè bo diì mōnni máà kè dè bo bè narike, dōnè dimáà Kirisi kó tidaati, ké mmù pī nnè di yèmmè memou Kuyie ndómè. ⁷ Di mpī mbe tōmmú ke dò ndi pī nti Yiè nkōmu, dè bá ndò ndi pī mbenitibè kōmu. ⁸ Nyénè ke dò nkàa tú kudaakù yoo a í kù tu, Kuyie nyóó yietí bá wè ò dōò mèè sàà nkó tiyeti nti.

⁹ Kè díndi tidaati yembè di nti pī mmesàà ndi bá nti péinko, nyénè ke dò nwèè di te dimou ò bo kēìnkè nke, o borè òmou í cáá.

Kirisi kabe dò nkémmeke tìi kpàrinenti

¹⁰ Tisanti tú di bo ntaunnèmè Yesu kékpenke, kápété o wérímú diemù. ¹¹ Báátínè Kuyie nkparinenti timou ke cómmú tei tei, kébaao dibòò kó mesoummè. ¹² Ti í kpannè benitibè, ti kpannè yebakè nye, yèè bo muyaá mmieke, yèè kpeñni, bebòkpaàtibè bèè te dibiiñni kó kutenkù. ¹³ Nè de kpéí, túóténè Kuyie nkó tikparinenti timou, kè diyie yeiri tūðkení di na ke kpa nkè di kpa nke dèè, di nkpaá yé kénwāké.

¹⁴ Nyinè timómmanti di ka fenaakōñfè kōme, kénkānké mewetimmè di cīncīrè dimátīyaabòri kōme. ¹⁵ Ānnénè tikōnyauti tineutì kōme, ke náké Tináaṅsààti tìi duò mmeom̀pùmè. ¹⁶ Ntōnè metákùmè kè mè ndò nkudōpikù sáà kùu yó nte kè di na kékuo dibòò kó ipie nyì còu. ¹⁷ Túóténè medetímè kédòò dipìlì, kétúóté Muyaánsààmù kó disiè diì tú Kuyie náaṅti. ¹⁸ Muyaánsààmù ndi bonè kè di mbáá nKuyie nsáà, di nkù báá nyibáamì imou botí ke kù sàútínè. Mbáánnè ku Kirisi kabe bemou kpéí. ¹⁹ Ké nkù báá n kpéí, kè dèe yie nkè nh àate n nùu nni nnáá nTináaṅsààti tìi do sari ke í yìèkù, tìi tu Kuyie ndeeri bèè í tú Sifube. ²⁰ Mbáánnè ku, kè kù n teennè kè n na kénnáá Tináaṅsààti, bá nè bè me nni nkpetímè.

Mucaummu

²¹ N tōnko tí nēpo sàu Tisiki, ti Yiè nkóo tōnti sàawè, kòo bo di náké de ndòmme mme, ²² ké di náké tìi kó dimáà bo ti cie, kényáúkunnè di kōnti.

²³ Ti cice Kuyie nnè Yesu Kirisi bè di duó mmεom̀p̀m̀, nè medókùmè nè metákùmè. ²⁴ Mesàà nni mbonè díndi bèè kó dimàà d́o ti Yiè nYesu Kirisi ke fííkú teii.

Pɔɔri wãri dùi pátíri Kirisi kɔbe bèè bo Fidipu Di mpátíri tɔ tùi náaɔ̀tì

Bè do kpetí Pɔɔri Odommu nwe kòo wãri de kó dipátíri, ò do yóó di wãri kè benitibè mabè beè tanní ke tiè nyitié nyeyi Kirisi kɔbe bèè bo Fidipu kè be yèmmèe caàrè. Bá nè memme kè Pɔɔri mmàke diwèi ke yé ke dò nnè metákùmè ò mòke mè Yesu Kirisi ìnkè, de bo tũntè. Kòo bè sãntè bè ò pã dùi pãnni ke bo ò teennè dikpetíntou mièke, kéndó kényáúkùnne be kònti kè bè nwetí Kirisi ke báá yóu kè itié nyeyii ù taní kè ù bè souté. Ò do wète kéndó kényáúkùnne be kònti nti kè bèè wammú bè bo ntaunèmè betòbè kèmmàke meyèmmè memáá Kirisi kó mutõmmú kpéi.

Di mpátíri náaɔ̀tì dú ke dõmmè

1. Mudõummu nè ò bántèmè Kuyie mbe kpéi. 1:1-11
2. Ò do bo mèè borime mièke 1:12-26
3. Ò yèmmè bè ntaunè Kirisi 1:27-2:18
4. Epafadoosi nè Timõntee bèè do dɔɔri dèè wenni Pɔɔri nè Fidipu eì kɔbe be cuokè. 2:19-30
5. Pɔɔri do caummè Fidipu kɔbe be dũdũntòbè kó meyi nkpéi 3:1-4:9
6. Ò dèntenè ti tú ò yáúkùnnemè be kònti, ke bè dounè mutõmmú, nè náke mudõummu cénke 4:10-21

Pɔɔri dõmmè Fidipu kɔbe

¹ Mí mPɔɔri nè Timõntee Yesu Kirisi kó betõmbè, ti di dõunko díndi Kirisi kɔbe bèè bo Fidipu nè bèè ni Kirisi kɔbe tfrè nè be kó bewedõunkótibè. ² Ti cice Kuyie nnè ti Yiè Yesu Kirisi bè di dɔ́ mesàà nké di dúó ndiwèi.

Pɔɔri dómè Kirisi kɔbe bèè bo Fidipu

³ M baa ò nkè n dèntení di kpéi nni nsántímu Kuyie. ⁴ Nh ò mbáámmu Kuyie ndi kpéi nsáá kè dè n naati, ⁵ di n teennèmè kè ti pitírí Tináaɔ̀sààtì nè di yiemme Yesu nè yienní. ⁶ N yému weti weti ke dò nKuyie nkùu keté de kó mutõmmú sààmù di mièke, kù bo mmù sòké ké mù dèè ti Yiè nYesu Kirisi bo wètenní dui yiè. ⁷ N di dómu mesàà n yí di yĩèkù, ke yé ti wèrmè Kuyie nkó mesàà di mmònni m me nkpetímè nè n yí kpetí dui mònni nè m maumè ke bo fíi nTináaɔ̀sààtì. ⁸ N di dómu kè Kuyie nyé, Yesu Kirisi weè n dúó nde kó medókùmè.

⁹ M báámmu Kuyie nke tú kù di teennè kè di dake ndó ditòbè, kényíété Kuyie nkébanté mesàà nkù dó dè, ¹⁰ kéna kémbaàti

mesàà nnè meyei kénwenni kè dèe yie nkè Yesu wētini ò báá yà ò bo di sei ntù ìnkè. ¹¹ Yesu Kirisi yóó di teennèmu kè di dōòrìmè ñwenni kè bè nsāntí Kuyie ke déúkùnkò ku yètìrì.

Tínti Kirisi kàbe ti fòu Kirisi kpéi nke

¹² N kàbe n dó di bantému tii n tùòkení tii temè kè Kuyie nnáànti né dake pité. ¹³ Tihāāpònti tii bàa okpààti diewè nè besòmbè bemou bè yému be n kpetínnémè Kirisi kpéi nke. ¹⁴ Kè Kirisi kàbe kusùkù yà n kpetímè kè be kònti yauke, kè bè nàà nKuyie nnáànti nè dikòmbùd.

¹⁵ Kè bèmabè tì nàà nke m betínè ke nh èènnè, kè betòbè tì nàànnè meyèmmè mèè wenni, ¹⁶ bè n dó mèè kpéi, ke yé ke dò nKuyie nni nduó nde kó mutòmmú kè m bo ma ku náànti kpéi. ¹⁷ Bèè nh èènnè bè í náá nKirisi kpeti nè meyèmmè memàà, bè dó ké n yíe meyeñcaàrìmè mme dikpetíntou mièke.

¹⁸ Kè be yèmmè wenni yoo mè í wenni, bè cénke me nnákémè Kirisi kpeti, dè n naatimu ke yó nni naati sáà. ¹⁹ Ke yé n yému ke dò ndi báá Kuyie n kpéi, kè Muyaánsààmù n teénnè, demou dè tú n kó medeetímè mme. ²⁰ M báámmu Kirisi nè n yèmmè memou, ifei í we nni mbonè. Bá kè n fēūrì, n yó nnáámmu o kpéi nnè tikònyauti, kéndònnè n tì nàkémè. Kè m bo kú yoo m bo nfòu, n dó kéndéúkùnkò o yètìrì ndi. ²¹ Kè n fòu n dò nkémpí Kirisi kó mutòmmú mmu, kè m me nku n dake còntemu. ²² Kè m me nfòu n yó nnáámmu benitibè Kirisi kpeti, deè te kè n yí banté mufòmmu nè mukũ n dò nkétāāté dè. ²³ N yèmmè meè sũ. Mònni mari dè ò ndò nni nfòu, diteri kéndò n kú kékòte Kirisi borè, n dake me ndó. ²⁴ Dè né békú ke dò nni nkpaá fòumu ke di teénnè. ²⁵ Deè kpéi nte kè n yé ke dò n yó nkpaá fòu ké ndi teénnè, kè di kpenke Kuyie nkó kuce mièke, kémòote diwèl. ²⁶ Kè dèe yie nkè n wètoo dii yie kè di n yà, di sante Yesu Kirisi mediè ndi fòmmu mièke.

²⁷ Bá kè dè dōmmè, ntūnne Kuyie nnáànti yèmmè, kè n na ke kòtoo yoo n yí na, nni nyo di wēmè meyèmmè memàà ke pitíri Kuyie nnáànti, ke fií kú metákùmmè mièke. ²⁸ Di bá nyīkù di kprantídèntòbè bèè í dó Kuyie nnáànti, deè benkú bè fetimè, kè di kó tikònyauti benkú di cootémè. ²⁹ Kuyie nyí di dōò mesàà nkè di bo yie nYesu maa, kù dó di fēūtému múnke. ³⁰ Mí nnè díndi ti wē nke maumu, di sòò yàmu m maumè, ke kpaá maù nè yíenní.

2

Yesu kékùnnemè omáà

¹ Di yie nKirisi kè dè di kpénkùnkò o kó kuce mièkaà? Ò di dó kè dè yàúkùnkò di kòntàà? Muyaánsààmù di bonàà? Di dó

ditàbè mesàà nke kuò nditàbè mesémmàà? ² Kè dende kó dimàà bo, di nwē ndinùù, ke wē mmedókùmè, ke wē mmeyèmmè memàà, ke pī mmutōmmú kè dè n naati. ³ Di bá ndòari dèmarè ke ènnè ditàbè, yoo di ndè dòari ke dó disānni detetirè kperi. Di nkékùnkò dimàà di dòarimè mièke, ke ní nwúó nditàbè kè dò mbèè di deunè. ⁴ Òmòù bá nwanti ò kó mesàà mmàà, múnke nwaànnè betàbè kōme. ⁵ Ntūnnè Yesu Kirisi kó meborime.

⁶ Ò do tú Kuyie nku,
ò me nyí ndó ké kù ènne nè omàà,
⁷ kényóu o wērímú kènaá nhonìtì,
kédòò omàà otōntì,
⁸ kékékùnnè omàà,
kényíé nKuyie nkpeti
kè bè yàa ò baakénè kudapāātí
onitikòtì kōme kòo kú.
⁹ Kè deè nte kè Kuyie nhò dèúkùnnè,
kóo duó ndiyetidieri
dìi pēēté yesonye.

¹⁰ Kè keñkè kàbe nè ketenkè
nè ketenkè mièke kàbe
kè bè bo nínkú o ìkè.

¹¹ Bá wè kòo bēi nnè o nùù,
ke dò Yesu Kirisi tú o Yìè!
Kè ti cice Kuyie nyètìrìi deuke.

Kirisi kàbe bo mmimmè kutenkù mièke

¹² N kàbe nh ò mbo di borè kè di yíemmu n kpeti, nyíennè ti bá kè n yí bo, deè dàke wenni. Kuyie ndi deetému, mpínnè ku tōmmú ke kù dé mediè. ¹³ Kuyie nkuu ò di duó mmeyèmmè, kè di ndó kédòò kù dómè, ke di duó mmuwērímú kè di na ké mè dòò.

¹⁴ Di ní bá ndòari dèmarè kè di yèmmè í bo kè di kpa. ¹⁵ Di ñwenni páí kè bè báá yà di caàrìmè, Kuyie nkó íbì dò nkénwennimu páí benitiyèibe bèè dòari dèè í wenni be cuokè, kémí fitirè kōme, ¹⁶ kè bè nàá mmufòmmu kó tinààntì. Kè di dòari memme, n yèmmè bo ndi naatinè, kè Kirisi wētení dìi yìè, deè benke n tōmmú nè n wēèrìmè dè í yèmmè detetirè.

¹⁷ Di támè Kuyie ndèè dò ndipānnì di kù pā di. Kè n ku ke kpāā de kó dipānnì, dè nni nnaati. Dè n naatimu kè diwèi m bo nè díndi. ¹⁸ Díndi múnke, nyānkunè kè ti nwē nke yānku.

Pòari tōmmè Timòntee nè Epafoditi Fidipu kó dihei

¹⁹ Kè Kuyie ndó m bo tōnko Timòntee bàmbà nkékeè di bo kè dè dòmmè, kè deè yáúkùnnè n kòntì. ²⁰ Otòù mòù í bo nè wè ti wē nke dake di kpéí. ²¹ Betàbè biè dakenè be kperè wammù mmu, bè í dake Kirisi kàbe kpéí. ²² Di yému Timòntee duómmè omàà ke n teènnè kè ti nàá nTinàànsààtì, ke dò nhonìtì nè o birè. ²³ Kè

m banté dii m̀ǹǹǹǹ dè yó nni ndòmmè m bo ò t̄nko. ²⁴ N yému weti weti ke dò nti Yiè mbo n teennè kè n k̄otoo m móm̄mūo nké di yà.

²⁵ N yèmmè dò m bo w̄ete ké di duónko Epafoditi, di sòò m p̄a dip̄anni k̄edūon̄n̄i wè, ke dò wè n teennè mutōmmú kè ti w̄enné ke mù p̄i nke f̄ēūt̄é. ²⁶ Ò kèè di kèèmmè mme ò mūok̄em̄e kòo yèmmè cààrè, kòò d̄ó ké di yà. ²⁷ Ò mènke sòò mūok̄em̄u, k̄ék̄ááté mukũũ, ke Kuyie nhò kuó mmesémmè nè mí m múnke, koò miék̄unne, n yèmmè d̄ake báá cààrè mèè kp̄éí. ²⁸ Dèè te kè n d̄ó koò t̄ēñ̄s̄o mec̄āā, nkè di ò yà kè di yèmmèe narike, kè n k̄ome múnkeke narike. ²⁹ C̄out̄énè we nè diw̄èi ti Yiè nkó mew̄enním̄e miēke, ndénè de kó ben̄it̄ibè botí. ³⁰ Ò duó nhom̄áà ndi Kirisi t̄ōmmú kp̄éí, nke k̄ááté mukũũ ke n teennè d̄índi bèè d̄étiri di do í yóó na ké n teennè mèè botí.

3

P̄ōori yóumè dem̄ou Kirisi kp̄éí

¹ Tis̄onti tú ti, ñȳankunè ti Yiè nkó kuce miēke, n do ti w̄arimu ke w̄ete ke ti yíé, dè wennimu di kp̄éí. ² NdaKenè sinitim̄o kp̄éí, bet̄ōmbè yeibe, bèè tú bè c̄āmmú, de kó muc̄āmmù né í tú mùmamù. ³ T̄inti bèè báá nKuyie nnè Muyaáns̄àdm̄u mmiēke, ke í t̄ū mben̄it̄ibè kó ikuó, t̄i tu bèè c̄āmmù muc̄āmmù móm̄m̄m̄u. ⁴ Kòò m̄ou yèmmè dò nhò bo coté ò t̄ū mmèè kp̄éí nyikuó, n yému ikuó koò p̄ē̄t̄é. ⁵ Bè m peit̄é kè nni mm̄oke yewe yèni ndi kè bè n c̄ānté, n tú Isidaȳeri móm̄mūo nwe, Bensam̄e kó kufuku kou, Ebedee móm̄mūo nke tú Faadis̄īe ikuó yiè mmóm̄mūo. ⁶ Kè n k̄ònti ñyau kè n f̄ēũnko Kirisi k̄obe, ke yetíróo ke bo nt̄ū nyikuó im̄ou. ⁷ Dèè do tú n kó dis̄anni n dè ñw̄énté di mm̄on̄n̄i detetir̄e Kirisi kp̄éí. ⁸ Dè í tú dèè do tú n kó dis̄anni máà nè dèè do tú n kó muc̄óntimu, n dè yetemu n ȳēt̄é mèè kp̄éí nYesu Kirisi wenwe wèè p̄ē̄t̄é dem̄ou. Weè te kè n dè wúó nkè dè dò ntiyont̄i kè dè bo yie nkè nn̄i mm̄oke Kirisi. ⁹ Nh ò m̄ò̄te dè í tú Kuyie nyē n wetí n t̄ū mmèè kp̄éí nyikuó, n tá Yesu nwe kè kù yē n wetí, ke ȳé Kuyie nh̄ō̄ ȳim̄e on̄it̄i wetí ò tá dii m̀ǹǹǹǹ ndi Yesu. ¹⁰ N d̄ó ti di mm̄on̄n̄i tu m bo ȳī̄t̄é Kirisi máà, k̄ép̄été muw̄er̄ím̄ú diem̄u mùù te kòò ȳānt̄é, ke f̄ēūt̄é o kp̄éí nkékú o kp̄éí. ¹¹ Kè dè bo yie nn̄i nt̄ú bèè yóó ȳānt̄é be kòò m̄ou.

Ti bo ncokùmè ke d̄ó kum̄anku

¹² Dè í tú n yē n n̄inte m bet̄i dè yoo n wenke páíí, n kpaá cok̄umu ke yetíróo ke bo n̄inte Kirisi ò n n̄inte mèè botí. ¹³ N k̄obe m mu n̄yí t̄ù̄d̄ke kum̄anku, n d̄ōori d̄em̄ar̄e máà ndi, n ȳī̄̄ ndif̄ōnk̄uò kper̄e nde, ke bet̄i dèè bo n ȳiik̄e. ¹⁴ N cok̄umu ke d̄ó

dɛyìikè, ke bo ninte tikuuti Kuyie nti yu ke bo ti duó ntì keĩnkè, nè Yesu Kirisi kpéí.

¹⁵ Tínti bèè kpenke Kuyie nkó kuce miεke, ti dò nkém̄m̄ake meè yèmmè, kòò m̄òu k̄m̄e kraá cáá, Kuyie mbo ò teennè kòò banté. ¹⁶ Ti yǐété tì, yóunè kè ti ntì p̄i nke w̄e nke k̄erí kuce kumáá.

¹⁷ Nt̄unne n kó meborime, ke múnke nt̄u mbet̄òbè bèè k̄m̄e d̄onnè ti k̄m̄e. ¹⁸ N ti ndi nakému ke w̄ète ke ti ndi náá nnè tin̄onnieti, bes̄ukùbè tú b̄emáá Kirisi k̄òbe, kè be d̄òr̄imè né benkú bè senk̄er̄imè ò kúme kudap̄āātí. ¹⁹ Be kó kum̄anku tú bè bo fetimè s̄áá, kè be pite tú be kó Kuyie, kè dè bè naatinè ifei do dò nké mbè bonè dè, kè bè d̄ó kutenkú k̄p̄ere máá. ²⁰ Tínti tú keĩnkè k̄òbe m̄be, ke baa ti Yiè nYesu Kirisi bo w̄etennímè, ²¹ kéceete ti kó tik̄ōnc̄t̄i kè t̄i naánnè o k̄p̄eti kékpenke k̄éwenke, ò yóó namu ké dè d̄òò ke yé ò m̄òkemè muw̄er̄imú ke baké denennè dem̄ou.

4

P̄òri tiém̄mè Fidipu k̄òbe

¹ Díndi n k̄òbe n di d̄ómu mediè, n d̄ó k̄éw̄ete ké di ȳamu, d̄i tu n kó diw̄èi nè n kó muc̄ōntimu, di ntaunè ti Yiè ntei tei.

² M báámmu Efodii nè S̄entisi ke tú bè ñw̄e mmeyèmmè Kuyie nkó kuce miεke. ³ F̄ó n népo Sisii nè w̄e ti w̄e mmut̄ōmmú, a nteennè de kó benitipòbè, bè n w̄ennénèmu kè ti naké Tin̄áans̄àāt̄i ke f̄èūt̄é. Ke múnke w̄ennénè Kedemaa mut̄ōmmú nè bet̄òbè bèè kó yeyètè w̄ari muf̄ōmmu p̄at̄iri miεke.

⁴ Nyānkunè s̄áá ti Yiè nkó kuce miεke, n yíε ke ti béimmu, ñyānkunè.

⁵ Yóunè kè benit̄ibè b̄em̄ouu ya di nitimè, ti Yiè nduúnnímu. ⁶ Di bá nȳèkù, kè di d̄ó dè, m̄òonè Kuyie nké nkù s̄antí. ⁷ Kè di d̄òri memme Kuyie mbo di duó nku kó diw̄èi nè Yesu Kirisi di kó m̄ew̄ennímè miεke, dii de, ke í dò nkéna k̄éyà di m̄amè.

⁸ N k̄òbe n náánnè tim̄ómm̄anti, kénd̄òri dèè wenni, kénd̄òri Kuyie ndó dè, kénd̄òri dèè sà, dèè dò nkéndó, dèè m̄annè dis̄anni. ⁹ Nd̄òrinè di kèè t̄i m borè, k̄éntū n kó med̄òr̄imè, Kuyie nkùù duó ndiw̄èi kù yó ndi bonèmu.

P̄òri d̄oummè Fidipu k̄òbe nè mut̄ōmmú

¹⁰ Dè n narike mediè kè n s̄antí ti Yiè ndi w̄ète ke n teém̄mè, n yému ke dò ndi ò ndó ké n teennè di né mu nyí mp̄eté kuce. ¹¹ Dè í tú n kra m̄èè kpéí nte kè n náá memme, kè m m̄òke yoo n kra, dè ò nni nnaatimu. ¹² M manténèmu m bo mm̄òkemè nè m bo nk̄pamè, kè n di ke sannè yoo nh auté, kè m m̄òke kè dè sū yoo dè n d̄ònté, dè n naatimu. ¹³ Kirisi weè n duó muw̄er̄imú kè n dè n̄ò ndem̄ou. ¹⁴ Dè né wennimu di n teém̄mè nh àr̄imè miεke.

15 Díndi Fidipu kɔbe, di yému ke dò n di nàké dìi m̀̀nni Tináaṣààtì mèketimè, kényeti Maseduṣṣni kó ketenkè dī m̀̀áà kó ditīn̄ni do n teennè. 16 Kè nni mbo Tesadoniki kè di n teennè kuce mèdémè. 17 Dè í tú dè n naati yep̄rè m̀̀áà kp̄í, dèè n naati dèè tu di bo p̄témè muc̄ntimu. 18 N yàm̄u di m p̄ã dè ke duṣṣni Epafoditi, di m̀̀nni kè m m̀̀ke p̄éu. Di p̄rè d̀̀nnè tudààrí nwe wèè f̄ṣku naati kè Kuyie nyè c̄uté. 19 Kuyie nkùù n te ku kp̄àtì í s̄nní, kù yó ndi duṣṣmu dè di békú dè nè Yesu Kirisi di kó metaummè miéke. 20 Ti cice Kuyie nyètìrì ndeu s̄áà. Kè dè m̀̀mè ndò.

Mucaummu

21 D̄uunnè Yesu Kirisi kɔbe b̄m̄ou b̄èè bo di cie, ke dò b̄èè bo dié mbè b̄è d̄uunko. 22 K̄o kp̄àtì diewè Sesaa c̄f̄ètè kɔbe m̀̀nke di d̄uunko.

23 Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nni ndi bonè.

Pɔɔri w̄ari d̄i pátírí Kirisi kɔbe bèè bo Kɔdɔɔsi Di mpátírí tɔ t̄i náànti

Pɔɔri weè do w̄ari di mpátírí Kɔdɔɔsi Kirisi kɔbe t̄inni, ké di duó nTisiki nè Onnesimmu kè bè bo di k̄otenè Kɔdɔɔsi. Pɔɔri weè do í bè nàké Kuyie nnáànti. Be cie kou Epafadasi weè do w̄enné Pɔɔri ke náante Kuyie nnáànti weè do t̄i mbè nàké.

Bè do kpetí d̄i m̄onni Pɔɔri Odommu kè Epafadasi k̄otoo kòd nàké besoumbè mabè tannimè be cie Kirisi kɔbe t̄inni mièke ke bè nàa nke tú: Kàa dó k̄eȳíté Kuyie nkè kù da deeté a dò nkémbáa nkéinkè kó bekperibè mbe ke d̄orinè ikuó maì kéndonnè muc̄ammù nè ticiciti matì mudii ìnkè.... Pɔɔri t̄i kèè d̄i m̄onni ke p̄ankèe bè d̄entení Kuyie nduòmmè mufòmmu nè Yesu borè máa ndi, ké bè w̄ari di mpátírí ke bo bè tié mbè dò nkéndommè ke báa t̄unne mufòmmu yeimu.

Di mpátírí náànti duó ke dòmmè

1. Mud̄ummu 1:1-8
2. Pɔɔri báa ntì Kuyie mbe kpéí 1:9-14
3. Kirisi bakémè dem̄ou 1:15-23
4. Ò bè cau ntì besoumbè kpéí 1:24-2:2
5. Mufòmmu p̄ammù nè Kirisi ti kó m̄ew̄ennimè mièke 3:1-4:6
6. Mec̄aummè 4:7-18

Pɔɔri d̄aummè Kɔdɔɔsi kɔbe

¹ Mí mPɔɔri Kuyie nt̄aáté wè, kè n tu Yesu Kirisi kó dit̄onni nè Tim̄ontee t̄i di w̄ari dipátírí d̄indi bèè bo Kɔdɔɔsi ke tá Yesu.

² Ti cice Kuyie ndi d̄òd̄ mesàa nké di duó ndiw̄èl.

Kuyie nti kuó mmesémmè ké ti d̄òd̄ mesàa

³ Ti ð ns̄ant̄imu Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice, koò bàa ns̄áà di kpéí. ⁴ Ke ȳé ti kèèmè di tá mèè botí Yesu Kirisi nè di d̄ómè Kuyie nkɔbe b̄em̄ou. ⁵ Nè di kèè d̄i yìè ndi Tináans̄aàti t̄i tu tim̄ómm̄anti, di bantémè Kuyie ndi baanè dè k̄éinkè ke dè bàa. ⁶ Tináans̄aàti pitírí kutenkù kum̄ou ndi, dè í tú di cie máa, kè ben̄itibè t̄i yìé nkè be borime ceeri, di k̄ome cèèt̄emè di t̄i kèè d̄i m̄onni meketimè ke banté weti weti Kuyie nkó mesàa. ⁷ Ti népo mómmu Epafadasi nè wè ti w̄e nke p̄i nKuyie nt̄ómmú, weè t̄i ndi nàké. Ò p̄i mmù t̄ómmú di cie mù tú musààmù mmu, Kirisi dó mù. ⁸ Weè ti nàké Muyaans̄aàmù di teé mmèè botí kè di dó dit̄obè.

⁹ Deè kpéí nte nè ti kèèmè de kó tináant̄i, ti í yóu ti bo mbáammè Kuyie ndi kpéí nke tú kù di teennè kè di ȳíté kù

dó dè, kè Muyaánsààmù di duó mmeciì nkè di nyé di d̄ori dè, ¹⁰ kénd̄ori Kuyie ndó dè, dèè dèúkunko ku yètiri, kénd̄ori ditòbè mesàà nke d̄okee yíété Kuyie. ¹¹ M báámmu Kuyie nke tú kù di kpénkunnè dem̄ou de miéke nè ku wērímú diemù kè di na kémmi nke wéèrì. ¹² Nsántínè ti cice Kuyie nkùu te kè di mannè kèwēnnénè ku kòbe bèè bo kuwenniku miéke, kè kù yóó wēnné ké di duó nkù bàanè dè ku kòbe. ¹³ Kuù ti fietè dibìnnì kóo kpààtì n̄ou miéke, ke ti tanné ku Birè kù dó dè mesàà nkó dikpààtiyuu miéke, ¹⁴ wèè ti donté, ke ti cīé nti yei.

Kirisi weè tu oketiwè dem̄ou de miéke

¹⁵ Òmòu báá na kèyà Kuyie, Kirisi weè ti benkú kù d̄ommè, weè tu Mpo ke baké Kuyie ndòò dè dem̄ou. ¹⁶ Weè te dem̄ou ke dè d̄òò, kēinkè kperè nè ketenkè kperè, ti wúó ndè nè ti í wúó ndè, bèè baké, bekótibè, muwērímú yembè, bèè ni, kù dè d̄òò dem̄ou weè kpéí. ¹⁷ Dem̄ou dè yóó d̄òò kòò bomu, weè te kè dè bo kòò dè baké. ¹⁸ Weè tu diyuu, kòo kòbe tú o k̄ònti, kòò bè duó mmufòmmu. Weè tu oketiwè wèè ku ke yánté, Kuyie mme d̄òò kòò bo mbaké tip̄iti tim̄ou ndi, ¹⁹ ke yé Kuyie ndómè kémbo ku Birè miéke nè ku d̄ommè mem̄ou ndi. ²⁰ Kuù dó kétaunnè kumáà denennè dem̄ou kēinkè kperè nè ketenkè kperè nè ku Birè Yesu kó mukũ nkudap̄aātí ìnkè te dem̄ou kè dè narikenè Kuyie.

²¹ D̄indi múnke di do tú Kuyie nk̄pantíd̄entòbè mbe kè kù d̄étirìnè, kè di yèmmè s̄i nkè di d̄ori meyei. ²² Di mmònni kè ku Birè t̄uóté tinitik̄ònti ke ku, kè kù di taunnè kumáà. Kè di bo na kénk̄ori ku borè ke wenni páíí, ke kpa meýḏḏ nkòò m̄ou báá na ke di sei. ²³ Ntánè Kuyie nweti weti, kè d̄emarè báá di yatenè ku kó kuce yoo di baa dè, Tináaḥsààtì di benke dè. Dè kó Tináaḥsààtì bè tì nàkém̄u kutenkù kum̄ou, mí mP̄ori kè n tì nàà.

Kuyie nduó mmùu t̄ómmú P̄ori

²⁴ Di mmònni dè n naatimu kè n f̄èürì di kpéí. Kè n soké ke f̄èürì Kirisi f̄èütémè o kòbe d̄indi bèè tu o k̄ònti di kpéí. ²⁵ Kuyie nkuù n t̄aāté ke m p̄ínné Kirisi kòbe cuokè mut̄ómmú kè m bo bè nàké ku náaḥtì páíí, ké tì mbè tié. ²⁶ Kuyie ndo tì mbè s̄ònnenèmu, di mmònni kè tì mbè benke bembè bèè tu ku kòbe. ²⁷ Kuyie nkuù dó kèbenke ku kó dis̄òrì kpeti t̄i do s̄ori, t̄i tu: Kè Kirisi bo di miéke di nyé ke dò ndi bo ò toténè Kuyie nkó tikpeti. ²⁸ Weè Kirisi kpéí nke ti náámmè benit̄ibè bem̄ou, kè bè caú, ke bè tiè nKuyie nnáaḥtì ti yé kè dè m̄amè, kè dè bo yie nkè dí ntaunè Kirisi, kémbo tuókoo Kuyie mborè ke dò mpáíí. ²⁹ Dèè te kè ti p̄i nde kó mut̄ómmú ke maù, Kirisi weè n duó n̄ho kó muwērímú diemù.

2

¹ N dó di yíétému m maù mètí botí di kpéi nnè Daodisee kàbe kpéi nnè Kirisi kàbe tábè bèè í n yé be kpéi. ² M báámmu Kuyie nke tú kùu yáúkúnne di kònti, kè dí nwē nke dó ditábè, kè kù di duó mmeciì nkè di dake yíété Kuyie nkó disòrì di tu Kirisi. ³ Weè tu mecìi nnè meyíétimè kó disòrì.

⁴ N tì ndi nàké kè di bo nyému kòò m̀òu báá di souté nè kununaatí. ⁵ Bá kè n yí di tókénè n yèmmè di bonèmu, kè n wùó ndi kéri mètí Kuyie nkó kuce mieke kè dè wenni kè di tá Kirisi kè dè n naati.

Dè bo ti teennè kè tí na iyáàbìstíé nyembè

⁶ Di yiemmu Yesu Kirisi kòò tu di Yiè, dí nhò taunè weti weti. ⁷ Yóunè kè di cīē nfiíkú ò ìnkè teii kè di tákùmmè kpenke kè di ntú ndi còuté ì tié nkédake nkù sánti sáà.

⁸ Ndakenè kòò m̀òu báá di souté nè meniticìi nnè mebooyèmmè ké di fétinne, de kó tináantì í tú Kirisi kpeti, benitibè kpeti nti. ⁹ Kuyie nkó meborime memou do bomu Kirisi mieke ò tùóté di m̀onni tinitikònti. ¹⁰ Kè di ò taunè di pètému demou. Weè baké bebaatibè bemou nè keínkè kó bekperibè bemou.

¹¹ Di wènnénè Kirisi kè deè tu di kó mucámmù, dè í tú benitibè kó mucámmù Kirisi kó mucámmù tu ò di deeténèmè medókùmè yeime. ¹² Dè dò mbè wè ndi wènnénèmu ke kùnnè bè di àà di m̀onni bàtèmmù, kè di ò wènnénè ke yánté di tá mèè kpéi nke dò nKuyie mmàke muwèrimú ke bo duó nkè di yánté, kù duómmè kè Kirisi yánté. ¹³ Di yei mmè do te kè dí ntú becírìbè Kuyie nkó mufòmmu bíékè, di do í cāmmù, di do í yé Kuyie. Di m̀onni nè Kirisi kpéi nkè kù di kuó mmesémmè ke di cīē nke duó nkè di yánté. ¹⁴ Ikuó do yē nti tú beyeibe mbe, ke dò nKuyie nti kpetínnè, kè Kirisi kàteni kè bè ò baaké kudapāatí kòò kùò de kó ikuó. ¹⁵ Kirisi ku di m̀onni kudapāatí ke namu muyaá mmieke kó bekperibè bèè baké, ke bè fèikúnne kè benitibè bemou yà ò bè namè.

¹⁶ Kè dè dò mmemme, di báá yie nkòò m̀òu di wátí di yo ndè nè di yè ndè ìnkè, nè yebaa ndi baà nyè, otààpànwè kpeye yoo teompùtè kpeye. ¹⁷ Dende kó dimàà do tú dèè kpaaní de kó kufènkù nku, demómmònnè tú Kirisi nwe. ¹⁸ Di báá yie nkòò m̀òu di souté di í yau mèè kpéi ntidòuntì, di í dóu mmèè kpéi nKuyie ntòrè, di í kékùnkò mèè kpéi ndimàà ke bè dònne. De kó benitibè tu sifei yembè mbe ke m̀ake menitiyèmmè detetirè kōme. ¹⁹ Bè í taunè Kirisi wèè tu diyuu. Dentenni Kirisi kàbe tinnì dòmmè onitì kó tikònti dòmmè mme, ke m̀ake itùòti nè icīē nke nampú, ke kótírí Kuyie nkó kuce mieke kù dó mèè botí.

Ti kunèmè Kirisi koò wēnnénè ke yǎnté

²⁰ Díndi bèè wēnnénè Kirisi ke ku, kòò di deeténè yebokè kó tidaatì. Dè dòmme kè di yie nkè kutenkù kòbe wète ke di duó nyikuó ì tu: ²¹ Báá túóté dié, báá déúté dié, báá kááké dié? ²² De kó ikuó tú benitibè kpeyi nyi, ì yóó deèmu bàmbà. ²³ De kó ikuó tú mecii nkpeyi nyi bake a bo nkékunkomè amáà, ke báá nKuyie nke fēũnko a kòntì, dè né í teénnè ke dei meyèmmè yeime, dè teénnè onitì kòntì nti.

3

¹ Di wēnnénèmu Kirisi ke ku kòò duó nkè di yǎnté, nwaànnè Kuyie nkperè dèè bo ò kàri dè, Kuyie mbakù youú. ² Nwaànnè keĩnkè kperè ke bá nduò ndi yèmmè kutenkù kperè, ³ ke yé di kumèmu kè di fòmму pàmmù wēnnè Kirisi ke sori Kuyie mborè. ⁴ Kirisi wèè tu di fòmму kó dikũnnì, ò bo wētení dii yiè di bo nhò bonè, koò nwēnnè o kpeti mieke.

Meborime kótímè nè mepàmmè kó tináàntì

⁵ Kuonè kutenkù kó meyèmmè, mèè tu: Di bo ndouti dautinèmmè ditòbè, di bo mbenkúmè dimáà ke yũs mbenitibè yèmmè, di bo mmàkemè iyentotí yeiyi. Di bá ntú bèè í diè ntikpàti, dè í cáànnè mubòfèù. ⁶ Kuyie mbo bekénè bèè yete ku kpeti ke dɔari me kóò botí kè dè nyóù mediè. ⁷ Di do dɔari mèè botí ke meyei ndi nɔ.

⁸ Di mmànni yóonè kumiépíè nè kuyonku nè tidənnitì nè yesàambè nè tináanyeiiti. ⁹ Di bá nsoú nditòbè, ke yé di datémè di borime kótímè ke dootóo, ¹⁰ ke túóté meborime pàmmè ke dàátí kénáà mbenitipàmbè. Kuyie ndo di dòò kè dí ndòmme, kémmeke Kuyie nkó mecii. ¹¹ Mebatimè ténke í bo Sifu nè wèè í tú Sifu be cuokè, wèè cānté nè wèè í cānté, okpákpàrì nè timútì kou, kudaakù nè wèè í tú kudaakù beməu bè taunnè Kirisi nwe kòò bè te.

¹² Kuyie nkuù di dó ke di tāāté kè di tú ku kòbe. Di mmàkenè ditòbè mesémmè, kənnitì, kənkékunko dimáà, kəntú benitisàabè, ke nɔ nke mi. ¹³ Mmàkenè meminnímè nè ditòbè, kənciēnko ditòbè, kòò məù yeténè otòù wèè ò cíé Kirisi di cíé mmèè botí. ¹⁴ Tii dòke tú tidietì tii tu di bo ndómè ditòbè mesàà nkéna kənwē nwetì wetì. ¹⁵ Kirisi kó diwèl mbo di mieke. Kuyie ndi yu dii kpéi kè di bo n̄wē nke dò nhonitì òmáà. Nsāntínè Kuyie kù di dɔari dèè kpéi. ¹⁶ Kirisi kó tináàntì mbo di mieke mesàà nkè di ncii, ke tiè nditòbè, ke yáúkunko ditòbè kòntì, ke diè nKuyie nkó yesāā nnè ku kó iyie nke kù sántì nè Muyaánsàamu di duó nyii yie, ke nkù sántí nè di yèmmè meməu. ¹⁷ Di dɔarimè nè di náàntì dè mbenkú di túmè Kirisi kòbe, kè di ndəúnnè ti cice Kuyie mutōmmú Kirisi kpéi.

Bèè tu Kirisi kàbe be borime dò nkéndòmmè

¹⁸ Benitipòbè, nyíénnè di daabè kpeti, Kuyie nkàbe dò nkè mme ndòri.

¹⁹ Benitidaabè, ndónè di pobè, di miéke báá sánté ké mbè còú nkè di bè kpànnè.

²⁰ Ibí, nyíénnè di yembè kpeti timòu, Kuyie mme ndó.

²¹ Ibí yembè, di báá sánté kénkpànnè ibí, i yèmmè yàà bo caàrè.

²² Díndi tidaatì, nyíénnè bèè di te be kpeti timòu, dè bá ntú bè bo dii mònni máà kè dè bo bè narike, mpínnè be tómmú nè meyèmmè memáà di dé mèè kpéi nti Yìè. ²³ Di dòori dè demòu, dí ndè dòori nè di yèmmè memòu, ké ndò ndi pĩ nti Yìè nkó mutómmú, dè bá ndò ndi pĩ mbenitibè kòmu, ²⁴ kényé ke dò ndi bo wènnénè Kirisi kèdi o cice kpàti ò bàanè tì bèè tu o kàbe. Ke yé wèè tumè di Yìè ndimòu di pĩ nwèè tómmú. ²⁵ Wèè me ndòri meyi, ò bo yà me kó tiyeti, Kuyie mborè òmòu í cáá.

4

¹ Díndi tidaatì yembè, di nti pĩ mmesàà nke nyé wèè múnke di te ò bomè keĩnkè.

Pòori bè dènte tì

² Mbáánnè Kuyie nsáà ke kù dounnè mutómmú ke báá ò ndimáà. ³ Ke múnke nkù bàánnè tì kpéi, kè kù ti pã kuce kè ti na kénnaá Tináansàatì bè n kpetí tì kpéi. ⁴ Mbáánnè ku kè n na ké nti náà nweti weti, n dò nké nti náà mmèè botí.

⁵ Nyénè di bo nfòu mèè botí bèè í tú Kirisi kàbe be cuokè. Kè Kuyie nní di pã dè mefiè, di báá mè fétinne, di náké ku náanì. ⁶ Di náanì nnaati kéndò mmukókúó nkè bè nti dó, kòò mòu di beke timatì di tì nhò téné weti weti.

Mudummu

⁷ Ti kou Tisiki tu ti Yìè nkóo tónti sàawè nwe kè nh ò dó, nè we tũ wè nke pĩ mmutómmú, ò bo kòtoo dii mònni, ò bo di náké n kpeti. ⁸ Nh ò tónko kòò bo di náké ti bo kè dè dòmmè mme, kényúkùnnè di kònti. ⁹ Onnesimmu ti kou sàawè nwe wèè tũ nti Yìè nweti weti, di cie kou nwe, n we neínnènko Tisiki kè bè bo di náké ti bo kè dè dòmmè.

¹⁰ Adisitaki nè wè ti wè nke kpetí ò di dounko, kè Mariki Bannabaasi tebite di dounko. (N di nákému o kpéi, kòò tùòkoo dí ò còuté nè diwèi.) ¹¹ Sesua bè tu wè Susituusi ò di dounko. Betáati bèè tu Sifube bèè yie nYesu, kè ti wè nke pĩ nKuyie nkpàatìyuu tómmú, beé yáúkùnnè n kònti.

¹² Epafadasi di cie kou di dounko. Yesu Kirisi kóo tónti nwe, ò báammu Kuyie nsáà di kpéi nke tú kù di kpénkùnnè kè dí ndò mpáíi ke dòori kù dómè. ¹³ M bo na ké di náké ke dò ò màumu

mesàà ndi kpéí, díndi Daodisee kàbe nè Yiedapodii kàbe kpéí.
¹⁴ Duku dòdòtòrì ti népo sàù, nè Demaasi bè di dɔunko.

¹⁵ Di dɔunko Kirisi kàbe bèè bo Daodisee, kédɔunnè Nenfaa nè Kirisi kàbe bèè tiku o cīètè ke báá nKuyie. ¹⁶ Kè di kàa nde kó dipátírì ke dèè dí duó nDaodisee kàbe kè bèè kaa, kè bèè di duənní be kperi m bè wàri di kè di kaa. ¹⁷ Di náké Asipu ke dò ò ndake ti Yiè nkó mutōmmú kpéí, ké mmù pĩ mmesàà.

¹⁸ Mí mPəəri mĩ di wàri nè n nòtè mudəummu muu, di báá yè mbè n kpetímè.

Kuyie nkó mesàà nni ndi bonè diməu.

Pɔɔri w̄ari d̄i pátiri ketiri Kirisi kɔbe bèè bo Tesadoniki Di mpátiri tɔ t̄i náànti

Tesadoniki do tú Maseduɔnni temp̄e nkó diheidiè ndi. Pɔɔri do nàké Kuyie nnáànti Fidipu eì kɔbe kédeè kékɔte kè, ké kè keté Kirisi kɔbe t̄inni ke né í nke m̄ante ke yé Sifube mabè do yetemè o kpeti kénkɔó kóò bèti.

Mem̄me kòo dè ité kékɔte Bedee (Yesu Tɔrè 17:1-10). Ò ke mbo kè Tim̄ante wèè do kraá Tesadoniki kòo ò s̄ñkòo kóò nàké dè kè dòmmè. Kòo yemmè narike mesàà nkòò s̄ante Kuyie mbè kù yie mmèè kpéi nke kù dó. Kòò bè dèntení ò do dòò mùù t̄ommú be cie mu kpéi k̄yáúk̄unne be k̄onti Kirisi kó kuce kpéi. Ke múnke bè t̄ènné t̄i do bè kóonnè mukúk̄yántimù ìnkè nè Yesu bo nyóó w̄etení kè dè dòmmè.

Di mpátiri náànti duó ke dòmmè

1. Pɔɔri s̄antemè Kuyie Tesadoniki kɔbe kpéi 1-3
2. Pɔɔri tiemmè Tesadoniki kɔbe ke tú bè nfòù mufòmmu s̄ààmù 4:1-12
3. Pɔɔri bè tié nti Yesu yóó w̄etení mèè botí 4:13-5:11
4. Itié ns̄onyi 5:12-28

Pɔɔri d̄aummè Tesadoniki kɔbe

¹ Mí mPɔɔri nè Sidif̄e nè Tim̄ante, t̄i di w̄ari di mpátiri d̄indi Kirisi kɔbe bèè bo Tesadoniki ke taunè ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi kɔbe. Kuyie ndi d̄òò mesàà nké di duó ndiwèi.

Tesadoniki kɔbe yie mmèè botí Tináànsààti

² N kɔbe ti s̄antimù Kuyie ndi kpéi nke kù bàá ndi kpéi ns̄àà. ³ Ti í ȳiè ndi p̄i mmèè botí mut̄ommú di tá mèè kpéi nKuyie ke kù dó nè di t̄imè ke baa ti Yiè nYesu Kirisi bo w̄etenimè. ⁴ N kɔbe ti ȳemu ke dò nKuyie nkuu di d̄ake ke di t̄āté, kè di tú ku kɔbe. ⁵ Ti k̄tenko d̄i m̄onni Tináànsààti, di do í t̄i d̄òò dekpeit̄kpepe, Kuyie nkó muw̄erimù do ti bonèmu kè Muyaánsààmù ti teénnè kè tí nnáá nke í ȳèkù. Di ȳemu ke dò nti d̄òò dèè kó dimàà dè tu di kó mesàà mme. ⁶ Di do c̄outé Tináànsààti kè bè di f̄éũmmu mediè nké Muyaánsààmù me ndi duó ndiwèi, kè di t̄i nti Yiè nYesu ke t̄unnè t̄i kó meborime. ⁷ Kè di borime wenni kè Maseduɔnni nè Akayii kó itemp̄e nkɔbe me t̄i. ⁸ Nè di borè nde Tináànsààti pitémè, ke s̄énté Maseduɔnni nè Akayii kó itemp̄e nkè benit̄ibè ti kèè, bè kèèmu tip̄it̄i tim̄ou di tá mèè botí Kuyie, dè keté ke í dò nti nti mbè nàá. ⁹ Kè ti k̄te kèè bíékè bè ò nnáámmu ti k̄too kè dí ti c̄outémè nè diwèi nè di útóomè yebókè, ke t̄unne Kuyie

mmómmonku kùu duò mmufòmму. ¹⁰ Ке баа ку Birе Yesu kù duò nkè wèè yǎnté, wèè ti dεεrí nè Kuyie mbeénti tii kèríní.

2

Pɔɔri ketémè o tǔmmú Tesadoniki

¹ N kɔbe di yému ke dò nti kòtoo di cie nè mùu tǔmmú í yé detetirè. ² Di yému bè ti sǎrmú mèè botí Fidipu ke ti fǔũ nkè ti né na ke kòtoo di cie, kè Kuyie mme nti duò ndikǎmbùò kè ti náá nku náànti bá bèè do ti yete ké nti maunè bè do me nsũmè. ³ Ti í náá nTináànsààti ke dó késouté òmòu, ti me nyí wanti timáà kó mesàà nyoo ti ciité òmòu. ⁴ Ti í náá nTináànsààti ke dó benitibè beè nti naatinè, ti dó Kuyie nkùu yé oniti yèmmè kuù nti naatinè, kuù ti wènté ke sǔ ndè dò ntí náké ku náànti. ⁵ Kuyie nyému ke dò nti í di náá nke di kpenti, yoo ti dó ké di narikenè kédi di díítí. ⁶ Kù yému ke dò nti do í dó òmòu ti sǎnte, díndi yoo betòbè mabè. ⁷ Ti tú Yesu tǔrè nye, ke do dò ntí ndi békú di bo nti tǔmè, kè tii né petinke yòò, ke di yuəri debire yǔ ò ndè yùòri mèè botí. ⁸ Ti do di dó mediè mme, dè í tú ti dó ké di náké Tináànsààti máà, ti do í yete ti bo kúmè di kpéí. ⁹ Ti kɔbe di yému ti do di náá ndii mǎnni Tináànsààti ke pǐ mmèè botí mutǔmmú kuyie nnè keyènkè, ti í dó mèè kpéí nkéntú òmòu kó ditòu.

¹⁰ Di yému kè Kuyie nyé ti borime do wennimè, kè ti í nwanti timáà kó mesàà, òmòu í nya ti caàrimè. ¹¹ Di yému dimòu ke dò nti do di pǐ nhoniti ò mpǐ mmèè botí nku o bí, ¹² ke yáúkunko di kǎnti, ke di báá nke di tiè nke yetíróo ke dó dí ndɔəri Kuyie ndómè kuù di yu ke dó dí ta ku kpààtiyuu nè ku kpeti miéke.

Ti bo ndɔərimè Kuyie ndómè meháarimè mǎnni

¹³ Ti sǎntímu Kuyie nsáà ti di nàkémè ku náànti kè di ti cǔuté. Di í ti cǔuté benitibè kpeti kǔme, di do ti cǔuté ti tu mèè kpéí nke Kuyie nnáànti ke pǐ mmutǔmmú di miéke, díndi bèè ti yie. ¹⁴ Kè di náá nYesu Kirisi kɔbe ke dǎnnè Sudee Kuyie nnáànti keté dè kɔbe, kè di cie kɔbe di fǔũ, Sifube do fǔũ mmèè botí Sudee kɔbe. ¹⁵ Sifube beè kùò ti Yiè nYesu, ke kùò Kuyie mpǎānǎànti náànbè, ke íimmu Kuyie mmieke ke ní mbenitibè bemòu. ¹⁶ Kè bè ti paankonè ti bo nnáámmè benitibè Kuyie nnáànti kè kùu bè deeté, ke dɔke yéúti bemáà meyei kè Kuyie mmieke bè do.

Pɔɔri dómè kéwète kéyà Tesadoniki kɔbe

¹⁷ Nè ti itémè di cie, dè mǎnte sǎmpó, ti yèmmè kpaámu di borè, kè ti maù mmediè nke dó kéwètoo ké di yà. ¹⁸ Ti sòò dómu ke na nkòtoo di cie. Mí mPɔɔri kè m báátí kuce mǎpéu ke bo kòtoo. Kè dibòò dii ti ditínné kè ti í kòtoo. ¹⁹ Ti yèmmè naatinè

dímbe kè diwèi ti bo, dîi yó nte kè ti yètè ncéè Yesu bo wētení dîi m̀ǹǹǹ. ²⁰ Dîi tu ti kó diyeticéèrì, diwèi ti bo dîi kpéi.

3

Pɔɔri tɔmmè Timɔntee Tesadoniki

¹ Mɛmmè ti í namè ke bo pĩ ntimáà, ti í yé m̀èè kpéi ndi bo kè dè dòmmè, kè ti nkpaá Atenni, ² kètɔnko Timɔntee nè wè ti wè nke pĩ nKuyie ntɔmmú kòò bo yáúk̀unne di k̀nt̀i, kè di kpenke Kuyie nkó kuce mièke, ³ kè mɛfèũtímè báá di na. Di yému ke dò nKuyie nkuù d́ dè mme ndò. ⁴ Ti do bo di cie ke di nákému ke d̀, bè yóó di fèũ, ndeè t̀àkení di mm̀ǹǹ. ⁵ Deè te kè n ỳèk̀ù dibòò bo di soutémè, kè ti t̀mmúu naá ndetetirè. Ke t̀nkoo Timɔntee kòò bo yà di kéri kè dè dòmmè.

⁶ Kè Timɔntee wētení di cie bàmbà ke ti nàké di tũ mmèè botí Kuyie nkó kuce kè dè wenni, ke d́ ditòbè, ke d́ kè ti yà kéndònnè ti dómè kè di yà. ⁷ Kè de kó tináànti yáúk̀unne ti k̀nt̀i mɛháárímè nè mɛfèũtímè mièke. ⁸ Di mm̀ǹǹ ti yèmmè narikemu di tũmmè ti Yiè nkó kuce weti weti. ⁹ Ti m̀ke dîi wèi di kpéi ndi deumu ti í yé ti bo sãnte m̀èè botí Kuyie. ¹⁰ Ti kù báammu keyènkè nè kuyie nke tú kù ti pã kuce kè tí k̀toò kè di teennè, kè di kpenke weti weti ku kó kuce mièke.

¹¹ Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi ti pã kuce, kè tí k̀toò kè di yà. ¹² Ti Yiè ndi teennè kè di d̀ke ndó ditòbè nè benitibè bɛm̀u ti di d́ m̀èè botí, ¹³ kè di kpenke metákùmè mièke, kè ti Yiè nYesu nwētini nè o k̀be ke ś ndi wenni páíí, ke kpa meyei.

4

Mɛborimɛ Kuyie ndó m̀

¹ Ti k̀be ti di nákému di dò nkéndɔɔri m̀èè botí kè dè nnaati Kuyie nkè di m̀ d̀̀ri. Ti né di báammu nè Yesu kó diyètiri ke tú dí nsókè ke d̀ri kè dèe p̀èté mɛmmè. ² Di yému ti Yiè nYesu kó itié nti di duó nyi. ³ Kuyie ndó di nwenni páíí nwe, ke bá ndouti d̀uti nè ditòbè. ⁴ Bá wè ò nweti o pokù máà kénwenni, Kuyie nnè benitibè bè me ndó. ⁵ Di báá duó ndi yèmmè m̀d́kùmè yeime, bèè í yé Kuyie m̀be k̀me. ⁶ Òm̀u báá káákè otòu k̀ere, ò me mbáá káákè otòu pokù, ti t̀ ndi nákému ke yìe ke di náá, Kuyie nyóó kpetínnému bèè d̀̀ri de kó meyei. ⁷ Kuyie nyí ti yu kè ti bo ndouti nè titòbè, kù ti yu kè ti bo ndɔɔri dèè wenni d̀ndɛ. ⁸ Wèè yete ti nnáànti, wè í yete oniti k̀peti, ò yete Kuyie nkpeti nti k̀ù di duó mMuyaánsààmù.

⁹ Dè í dò ntí wãri ke di náké di bo ndó m̀èè botí ditòbè, Kuyie ntì ndi nákému. ¹⁰ Ti yému ke dò ndíndi Maseduɔnni k̀be di d́ ditòbè, ke né di báá nke tú di d̀ke ndó ditòbè kè dèe p̀èté

memme. ¹¹ Ti di nàkèmu ke tú dí yóu tineìti kéndakenè di kpeti máà, kèmpī mmutōmmú ke yonnè, ¹² ke bá ntú òmòu kó ditou, memme bèè í tú Kirisi kàbe bè bo ndi démè.

Becírìbè yóó yāntémè

¹³ Ti kàbe ti dó di nyému Kirisi kàbe bèè ku be kpeti yó ndòmmè ke bá nyīèkù bèè í tū nKuyie nke í baa dèmarè be kōme. ¹⁴ Ti yému ke dò Kirisi ku ke yānté ke yé ke dò nKuyie mbo duó nkè bèè tú o kàbe ke ku kè bèè yānté.

¹⁵ Nte ti Yiè nYesu ti nàké ti kè ti ti ndi náá, ò bo nwētini kè tínti bèè kpaá fòu ti í yóó niiténè bèè ku. ¹⁶ Kuyie mbo duó ndii mōnni kè ku tōnni dièrii pīèké, kè diterii eé kutenkù deèmu kó teheutè, kè ti Yiè ncúténí kēīnkè, kòo kàbe bèè ku kè beè keté kēyānté. ¹⁷ Tínti bèè kpaá fòu kè ti bè neinè, kédeke kéco ti Yiè nYesu yewetè mièke, kè ti mbo sáà. ¹⁸ Nyáúkunkonè ditòbè kōnti nè de kó tináaṅti.

5

¹ Dè í dò nti keté ké di wāri ké di nàké ti Yiè nwētini dii mōnni. ² Di yému di mómmāmbè ti Yiè wētini mē benitibè í dake dii mōnni ndi, oyúókù ã katení mèè botí keyènkè. ³ Benitibè bo yī dii mōnni: Bāmbà nkutenkù narike, ti ténke í yīèkù dèmarè. De mōnni ndi meyi ndiemè yóó bè domè, bá bè báá na kēyenté, onitipòkù wèè pùò nhò ã í nnamè kēyenténè kuperitēyonku. ⁴ Ti kàbe, di í tú dibiiṅni kàbe ke dò nde kó diyie di déété oyúókù kōme. ⁵ Di í tú dibiiṅni kàbe, di tú kuwenniku kàbe mbe. ⁶ Ndagenè kēnnō nke pīi ndimáà, ke báá yè nkéduó bèè í tū nKuyie mbe kōme. ⁷ Bè dōu keyènkè nke, ke muò mmenad nkeyènkè. ⁸ Tínti tú kuwenniku kàbe mbe ke dò nkéndake kēmpīi ntimáà, kēmmōke medókù mē nè metākù mē kè dè nti dáátí dimátìyaàbòri kōme, kēmbaa Kuyie mbo ti deetémè, kè dè nti kānké dipii kōme. ⁹ Kuyie nyí ti dòò ke bo ti kpetinné, kù ti dòò kè Yesu bo ti deetému. ¹⁰ Kirisi ku ke bo ti duó mmufòmmu mmu, kòò wētini ke s̄ nti ku yoo ti kpaá fòu ò yóó mù nti duómmu. ¹¹ Nyáúkunkonè ditòbè kōnti, ke kpénkunko ditòbè ti Yiè nkó kuce mièke, di dōari mèè botí.

Kirisi kàbe kó meborime dò kéndòmmè

¹² Ndénè bèè pī nKuyie ntōmmú di cuokè ti Yiè nkó kuce mièke, ke di ni, ke di tiè. ¹³ Di báá mbè sènkù, ndónè be nè di yèmmè memou. Yekpàrè bá mbo di cuokè.

¹⁴ Ti kàbe, ti di náámmu ke tú di ncaú mbèè fòu mufòmmu yeimu, kényéúti yekōmbò bèè yèmmè cààrè, ke teènnè bèè í kpeñni Kuyie nkó kuce mièke, kēmmōke meminnimè nè benitibè bemou. ¹⁵ Nyénè kòò mōu bá nfōku bè ò dòò mèè yei,

nwaànnè di bo ndəərinè mesàà nsáà Kirisi kəbe nè bèè í tú Kirisi kəbe.

¹⁶ Mməkenè diwèi sáà. ¹⁷ Mbáánnè Kuyie nsáà. ¹⁸ Díndi Yesu Kirisi kəbe bá kè di bo tìi miəke, nsántínè Kuyie, kù me ndó.

¹⁹ Di báá díttínné Muyaánsààmù kó mutōmmú. ²⁰ Di bá nsenku Kuyie mpāānāāntì. ²¹ Di ndè wèi deməu ke yíé ndèè wenni, ²² ke mənnínè dimáà dèè í wenni deməu.

²³ Kuyie nkùù duò ndiwèi kù di wénkūnne páíí: Di yèmmè nè di wērè nè di kōntì. Kè ti Yiè nYesu Kirisi nwētini ke só ndi dò mpáíí ke í dò nkései. ²⁴ Kuyie nkùù í sou nkuù di yu ke bo dè dōd.

²⁵ Ti kəbe mbáánnè Kuyie nti kpéí.

²⁶ Di dəu nKirisi kəbe bəməu nè diwèi.

²⁷ N di báámmu nè ti Yiè nkó diyètiri ke tú di kaa ndi mpátiri Kirisi kəbe bəməu.

²⁸ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nní ndi bonè.

Pɔɔri wàri dùi pátíri dèrì Kirisi kɔbe bèè bo Tesadoniki Di mpátíri tɔ tii náànti

Pɔɔri do wàri o pátíri ketiri Tesadoniki kɔbe, kè dè í mmònte kòo bè wàri didèrì, kèwēte kè bè dènte Yesu kó muwētímù kó tináànti, ke yé Yesu kó muwētímù kó tináànti do tónímè dikɔnkɔ̀̀ǹǹǹ Kirisi kɔbe cuokè. Kè bèmabè be miēke ntú: Kirisi wēténímu ke dèè, kè bèmabè yete mutōmmù ke tú Kirisi wētímù duunní ke kotiri betòbè. Dèè do te kè Pɔɔri bè wàri dipátíri, ke bo tũnte iyentotí yeiyi ì tanní be cuokè ke bè kónnè.

Di mpátíri náànti dúo ke dōmmè

1. Mudɔummu nè ò yàúkùnnemè be kǎnti 1
2. Ò nàkémè osoùnti kpéi nnè Yesu wētímù kpéi 2:1-12
3. Ti bo ndéúkùnkómè Kuyie nyètiri nè ti dɔ̀̀r̀imè miēke 2:13-3:15
- 4 Pɔɔri bè pāmè Kuyie nkó mesàà nnè Yesu kó diyètiri nè mudɔummu sɔmmu 3:16-18

Pɔɔri dɔummè Tesadoniki kɔbe

¹ Mí mPɔɔri nè Sidifēē nè Timòntee, tii di wàri di mpátíri díndi Kirisi kɔbe bèè bo Tesadoniki, ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Odētíwè kɔbe. ² Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè di dɔ̀̀ mmesàà kè di dúo ndiwèi.

Kirisi wētínímè ke bo bekénè benitibè

³ N kɔbe ti sántímu Kuyie ndi kpéi nsáà, ke yé di kótírímè ku kó kuce miēke ke dó ditòbè kè dè dèúkú sáà. ⁴ Dèè te kè dè ti naati, kè ti náante di kpéi Kirisi kɔbe tìrè yemou, di támè ke mi nke tãri mēfēūtímè nè mēháarímè miēke.

⁵ Kuyie ntu kùu bekù kùnkù weti weti, ke yóo di tannè ku kpàatìyuu miēke di fēūrì dùi kpéi, ⁶ kēfēũ mbèè di fēũnko. ⁷ Mómumu nwe kù yóo ti om̀̀p̀nnemè, Yesu bo cúténí dùi yiè kēĩnkè kēnnéinè Kuyie ntōrè diyè, ⁸ ke bo fehāādeēnfē miēke kēkpetínne bèè yete Kuyie nke yete Tináànsààti. ⁹ Kè be kó tiyēiti bè mànnè tì ntú bè bo yatenèmè sáà ke dēténè Kuyie mborè nè ku wērímú nè ku kpeti diēti. ¹⁰ Ò bo wēténí dùi yiè di yóo wēnnénèmu o kɔbe bemou kè nhò sántí koò dèúkùnko, ke yé di yiemme Tináànsààti ti di nàkè tì.

¹¹ Dèè kpéi nte kè ti báa nKuyie nsáà di kpéi, ke tú kù di tũnte kè di maatenè mufòmmu pàmmù kù di yu mùu kpéi kèna kédòò mesàà nke pĩ mmutōmmù di dó kēpĩ mmù di tá mèè kpéi

nKuyie. ¹² Memme di bo déúkùnnemè ti Yiè nYesu yètìrì, kòo múnkee déúkùnne di kpeye, Kuyie nnè Yesu beè kó mesàà nyò nte kè dèe dɔ̀.

2

Dèè yóó dɔ̀ kè Kirisi né na kéwētení

¹ Ti kɔ̀be di baamu ti Yiè mbo wētenímè kè tí tíí nho borè, di kòntì ñyau di baa dè kpéí, ² kè benìtibè nàà nke tú ti Yiè nduunní yoo ò tù̀kèní yoo bè dɔ̀ tì tì wà̀rì dipátìrì marì mièke, di báá yie nkè de kó tináàntì di kòkénè. ³ Di báá yie nkòò mɔ̀u di souté. Ti Yiè mbo nyóó wētení kè benìtibè beè yete Kuyie nkpeti kòo yeiwe wèè feti kòo yènní ⁴ kèpaa nKuyie mbáámmu nè mubɔ̀fèù, kéta kékari Kuyie ncī̀tè ke dɔ̀ weè tu Kuyie.

⁵ Di í kpaá yé n sòò di nàkémè m bo diì mɔ̀nnì di cièà? ⁶ Di yému mùù ò diítí kòò í kàtení, kè de mɔ̀nnì tù̀kè ò bo kòtení. ⁷ Oyeiwe bomu bàmbà mmie, ke pī nho tōmmú disòrì nè meciì nke bo feiténí dèè ò diítí dè bo íté diì mɔ̀nnì. ⁸ Oyeiwe yóó yènnímu, kè ti Yiè nYesu nwētíní nè tikpeti kóò kùò, kóò nànte. ⁹ Obɔ̀kpaàtì weè yóó duò nho yeiwe muwērímú, kòo ndɔ̀rì tidièti péu nè dèmarè cànnè, ¹⁰ kèsouté bèè feti ke í yie nke bo tū̀nne timómmɔ̀nti kè Kuyie mbè deeté. ¹¹ Dèè te kè Kuyie nyóò kè bè yie nsiyáàbìsí. ¹² Kù yóó kpetinému bèè í yie ntimómmɔ̀nti, ke dɔ̀ siyáàbìsí ke sì tū̀.

Kuyie nti tãátémè ke bo ti deeté

¹³ Ti dò nkésántímu Kuyie nsáà, kùù di dɔ̀ ke di tãáté, kè di tú beketibè bèè cooté, kè Muyaánsààmù di cànnè kè di tú Kuyie nkɔ̀be di yie mmèè kpéí ntimómmɔ̀nti. ¹⁴ Nè Tináànsààtì ti di nàké tìnti Kuyie ndi yumè kè di bo mmɔ̀ke tikpeti ti Yiè nYesu mɔ̀ke tì. ¹⁵ Ti kɔ̀be nfiúkúnè Kuyie nkó kuce mièke, ke mpī nyitié ti di nàké ì nè ti di wà̀rì ì.

¹⁶ Ti Yiè nYesu Kirisi mómmuò nè ti cice Kuyie nkùù ti dɔ̀ ke ti dɔ̀ mesàà nke yáúkunko ti kòntì sáà, ke ti teénnè ke ti baa mesàà nkù yé nkù yóó ti dɔ̀mè, ¹⁷ bèè di kpénkùnnè, ké di duò mmuwērímú, kè di borime nè di náànti kè dè nwenni.

3

Pɔ̀rì bekemè mubáammu

¹ Ti kɔ̀be mbáánnè Kuyie nti kpéí nkè tí na kénsoké ke pitírì ti Yiè nkó tináàntì, kè bè nti yìè ndi ti yie mmèè botí, ² ké nkù bàà kè kù nti deérínè benitiyeibe nè benitidɔ̀nnibè. Di yému ke tú benìtibè bəmɔ̀u beè í tá Kuyie.

Pɔɔri wàri d̀̀i pátiri ketiri Timōntee Di mpátiri tɔ̀ t̀̀i náànti

Timōntee yɔ̀ do tú Sifu nwe kòo cice tú Kereki. Timōntee do yóó cɔ̀utè Kuyie nke kraá tú odapàà nwe. Pɔɔri do wàri Timōntee dipátiri ketiri ke bo ò cau nyitié nyeyi kpéi nke. De kó itié nyeyi do tú: Dèè kó dimàà tu tikònti kperè dè í wenni. Kàa dó kécooté a dò nkéyóu tidiiti mati, a me mbáá puoke yoo a yenke. De kó dipátiri ketiri miéke nke bè nàkémè mubáammu yó ndòmmè.

Kè Pɔɔri ò duónnè itié nhò bo ndòmmè otònti sààwè kéndò ndibenkèrì sààri betàbè kpéi nkényé ò bo mpímmè Kuyie nkàbe kó dit̃ñnì.

Di mpátiri náànti duó ke d̀̀ommè

1. Mudòmmu 1:1-2
2. Itié nyìi tukúnè Kirisi kàbe t̃ñnì nè di kó betòmbè 1:3-3:16
3. Pɔɔri duómmè itié Timōntee kè dè ntukúnè o mómmuò nho t̃mmú. 4:1-6:21

Pɔɔri d̀̀ommè Timōntee

¹ Mi mPɔɔri, Kuyie nhOdεεtíwè yu wè ke n d̀̀ò Yesu Kirisi ti baa wè kó dit̃ñnì, m̃i wàri di mpátiri, ² Timōntee, m biré mómmànde Kuyie nkó kuce miéke. Ti cice Kuyie nnè ti Yìè nYesu Kirisi bè da kuó mmesémmè ke da d̀̀ò mesàà nke da duó ndiwèi.

Ti bo nyémè iyààbìsítíe nyembè kpéi

³ N sòò kòri Maseduanni ke da nàkémú ke d̀̀ò a nkraá Efεεsi kébaa bèè tié nyiyààbìsítíe nkè bèè ì yóu, ⁴ ké bè nàké kè bèè yóu bè bo ntũmmè tináànti detetirè kpeti, kényóu bè bo nféimmè ifuke, dè ce tinèiti nti. Dè í yóó bè teennè kè Kuyie mbè deeté, kù deeri wèè kù tá wènwè. ⁵ N yè nhá tì mbè tié nkè bè ndó Kuyie nku nè be yèmmè memòu kè timati bá mbè bekúnè kè bè tá Kuyie nweti weti. ⁶ Bèmbè bùtinnému de kó itié nke dó tinèiti sòntíke kpeti. ⁷ Kè dó kéntú bèè benkú Kuyie nkuó, bè né í yé ì tú mù weti weti.

⁸ Ti yému ke tú ikuó wennimu kè nsà kàa d̀̀òrì ì yèmmè. ⁹ Ikuó í bo bèè d̀̀òrì mesàà mbe kpéi, nyi bo itookperì yembè kpéi nke nè bèè yete Kuyie nkpeti nè benitiyonkubè nè bèè d̀̀òrì mayei nnè bèè sèngu Kuyie nnè bèè kàù be cicebè nè be yòbè, ke tú benitikòùbè. ¹⁰ Ikuó bo bèè d̀̀outi d̀̀utinè betàbè be kpéi nke nè benitidaabè bèè d̀̀outinè benitidatòbè nè benitipòbè bèè d̀̀utinè benitipotòbè, nè bèè fiiti benitibè ke yonnè nè beyààbìsítiebe nè bèè ò mpariku ke né sou nnè bèè d̀̀òrì detèrè detèrè Kuyie

nnáaàntì kó itié nyete dè. ¹¹ De kó itié mbo Kuyie nkùù kpeñní ke dɔ̀rì mesàà ku kó Tináaànsààtì miēke nke. Kù ti nni nduó.

Pɔ̀rì sãntímè Kuyie nku sàà nkpeí

¹² N sãntímu Yesu Kirisi ò n dómè, ke n tãátè ke n duó muwērímú, kè m pĩ nho tōmmú. ¹³ N do ò sãámmu, ke fěũnko o kɔ̀be, kè m miēke bè còú mbá nè memme kè kù n kuó mmesémmè ke yé n do í yémè n dɔ̀rì dè. ¹⁴ Kè ti Yiè nni ndòò mesàà mmediè ke n teennè kè n tá Kuyie ke kù dó n tàunnè mèè kpéí nYesu Kirisi. ¹⁵ Tináaàntì tii ntú timómm̄nti nti, ke dò mbá wè wèe ti yie, Yesu Kirisi kàtení kutenkù ke bo deeté benitiyibe mbe, kè n tu beyeibe kóo ketiwè. ¹⁶ Kòò n kuó mmesémmè mí mbeyeibe kóo ketiwè, ke bo benke o minnímè deumè bèè yó nhò tá bè yóó namè kèpétè mufòmmu mùù bo sáà. ¹⁷ Kuyie nyètìrì ndeu sáà. Kunku kuù tu okpààtì ke bo sáà, ke í kɔ̀, ti í wúó nkù. Kuù mää tú Kuyie nkè ti yó nkù sãntí sáà. Kè dè mme ndò.

¹⁸ N kóo dapàà Timōntee, n da náké tì náaàntì wēnnému Kuyie mpāānāaàntì náam̄bè do náké tì a kpéí. Mpĩ nde kó tináaàntì kè ti da teénnè kàa na kéma dimàù sààrì, ¹⁹ kèntá Kuyie, ke yíé nkù da náánnè tì a yèmmè miēke. A báá dɔ̀ò bèmabè dòòmè ke yete Kuyie mbè náá nti be yèmmè miēke ke fétinne be tákùmè. ²⁰ Be kó bèmabè tu Imindee nè Adekisántiri. N duó mbè dibòò, kè di bo bè fěũ nkè bèe yote bè bo nsáámmè Kuyie.

2

Ti bo mbáá mmèè botí Kuyie

¹ Meketimè, n dó di mbáámmu Kuyie mbenitibè bem̄u kpéí, ké nkù bàá nke kù m̄óu di kpa dè, ke kù sãntí, ² ké nkù bàá mbekpààtibè kpéí nnè bèè baké bem̄u be kpéí kè ti mbo bammùù kè dikɔ̀nkɔ̀nni bá mbo, kè ti nkù tũ nke kù dé ke dɔ̀rì kù dómè. ³ Kuyie mme ndó, kunku kuù tu ti deetiwè. ⁴ Kù dóm̄u benitibè bem̄ou cooté, ke yíétè timómm̄nti. ⁵ Kuyie mbo kumáà ndi, wèè tàunko Kuyie nnè benitibè kòò bo omáà, wèe tu Yesu Kirisi wèè tùótè tinitikònti. ⁶ Wèè duó nhomáà ke naá ntiyeti kè bè ò kùò kòò bo deeté benitibè bem̄ou. Kuyie mmònni dii do tùòke kòò mè dòò. ⁷ Kuyie nkuù n tãátè ke n dòò ku tōnni, kè m bo náké bèè í tú Sifube timómm̄nti kè bè ntá Kuyie. N náá mmómmuò nwe, n yí sou.

⁸ N dó bá wè wè mbáá nKuyie nhò berínè kèè bíékè nè o yèmmè mem̄ou ndi, ke dò mpáíí ke bá mm̄oke mekpà̀rìyèmmè yoo kemieke.

⁹ Benitipòbè ní nyi tiyààtì mesàà, bè bá nwanti idíítí ikperí kpeti nè mefimme mesòò nkóm̄e nè yetootòre nè medèi nke pãàti tiyùtì ke bo benke bemáà. ¹⁰ Be kó tisàtì ntú bè bo ndòòrimè

ò tumè timóm̄m̄nti yiè,
 kè Kuyie ntōrè ò yà,
 kè bè nàké o kpéi nyebotè,
 kè kutenkù kum̄ou k̄obe ò yie,
 kòò dèke keĩnkè nè diyetidieri.

4

Kuyie ndòò dèè kó dimàà wennimè

¹ Muyaánsààmù ti náámmu nweti weti ke tú yewe sonye benitibè bo yete Kuyie nkó kuce kētūnne meyáàbisíyèmmè nè yebokè kó itié. ² Meyèmmè mèdémè yembè nè siyáàbisí yembè bo mbè sou. De kó siyáàbisí yembè demarè í káá mbe yèmmè bè dò mbè bè tūnnè timáti wūōti nti. ³ De kó benitibè bo nnáá nke tú dipopuò í wenni, ke tú bè nci mudii mamù. Kuyie ndè dòò kè dè tu oniti kó mesàà mme, bèè yie nKuyie mbè yǐtému timóm̄m̄nti, ke òò kù dounnè mutóm̄m̄ kédì. ⁴ Kuyie ndòò dèè kó dimàà wennimu, demarè í dò nkéyóu. Ti né dò nke ní kù dounnè mutóm̄m̄ mmu ké dè di. ⁵ Kuyie nnáànti nè nubáammu deè wénkunko demou.

Kuyie nkóo tōnti sààwè dò nkéndōmmè

⁶ A ntiè nti Kirisi k̄obe. Memme a bo ntúmè Yesu Kirisi kóo tōnti sààwè, wèè bebíi Kuyie nnáànti sáà kè ti dōnnè o kó mudii ke tū nKuyie nnáànti kó itié nweti weti a ì bebíi mēè botí. ⁷ Bútinnè tiyààrìnèiti sōntíke kpeti, ti í yóo da teennè Kuyie nkó kuce, kéyetoò kéndōori Kuyie ndómè. ⁸ A bo fēūmmè a kōnti dè wennimu yie, a né bo yetoomè Kuyie nkó kuce deè pēēté. Ke yé dè í tímè mufōmmu muù mmàà kpéi nnè mùu kpaaní mu kpéi nke. ⁹ Tináànti mómm̄nti nti benitibè bemou dò nkéntā ti. ¹⁰ Deè te kè ti pī mmutóm̄m̄ ke maù, ke yé ti támè Kuyie, kunku kùu bo sáà ke deerí benitibè bemou, dòke bèè kù tá.

¹¹ Á dò nké nti mbè náámmu, ke ti mbè tiè. ¹² Á báá yóu kè bè da senkèri a tú mēè kpéi nhodapàà. A náànti nè a dōòrimè dè nwenni, kàa ndó betobè, kéntā Kuyie mmesàà nke dōori dèè wenni, kè bè nda wúo nke tū. ¹³ Á nkaà Kuyie nnáànti benitibè, ke ti mbè tūnni, ke ti mbè tiè nke kém̄m̄ m bo tuokoomè. ¹⁴ A báá yè nKuyie nda pā dii pānni, kè ku pānánànti nám̄bè ti béi mbewedounkótibè da nòò ndii mōnni sinou ke bàntè Kuyie. ¹⁵ Totí a yèmmè de kó dipānni ìnkè, ke duó nhamàà de kó mutóm̄m̄, kè bè nwúo nha kérímè de ìikè. ¹⁶ Ndake amàà kpéi nké mbè tiè nkè dè wenni, kénfííkú teii. Kàa dōòri memme a bo deetè amàà, kédèeténè a tiè mbè.

5

A bo nni mēè botí benìtibè

¹ A ní bá nnáánnè wèè da kótí mekperímè, a nhò nàánnè ke dò nha cice, kénnaánnè bedapàmbè ke dò nha neí, ² kéndòari bepokótibè ke dò nha yōbè, kéndòari besapàmbè ke dò nha tābè, ke tìmati bá mbo di cuokè.

Kirisi kōbe dò nkéndake bèè kúpobè kpéí

³ Á ndake bekúpobè bèè í mōke bèè bè teénnè be kpéí, ké mbè dé ke dò nha yōbè. ⁴ Kòo kúpokù mōu me mmōke ibí yoo o yaábí, ìi dò nké nhò tō ò do ì tō mēè botí kēbenke ì tumè Kirisi kōbe. Kuyie mme ndó. ⁵ Okúpokù wèè í mōke wèè ò teénnè ò ò mbúú Kuyie nku, ke kù mmóú meteèmmè sáá. ⁶ Okúpokù wèè dòari ò dómè ò kumu, kòo yèmmè né dò nhò fòu. ⁷ A dò nké tì mbè nàkému kè bè ndòari dèè wenni. ⁸ Kòò mōu í dake o kōbe kpéí, dōke o cīètè kpéí, wè í tú Kirisi kou. Wèè í tū nKuyie nho kōme ò tōūnèmu.

⁹ Nte a dò nkéwāri bèè kúpobè yètè ké mbè tō, wèè yenke onitidū omāa ke mōke yebie sipísikuā. ¹⁰ Ke tiè nho bí mesāa, ke cōú bepòbè, ke yáí Kirisi kōbe, ke dake besénnibè kpéí. Kòo tōmmú mumōu wenni.

¹¹ A báá wāri bekúpobè bèè kpaá be, Kirisi kōbe dò nkétō bè be kó yeyètè mieke. Kè dè yèmmè bè bo bútinnè bè dōúnnè dii nùu Kirisi kéwēte kéndó kéyenke, ¹² kētōte bè do dōúnnè dii nùu Kirisi, kéyeténè Kuyie, ¹³ kēnaá mbetōnnédiebè, kéncenti centi sicēí, ke náante náante tii í tú be kpeti. ¹⁴ Deè te kè n dō bekúpobè bèè kpaá ke be bè nyenkú, kēpié ibí, kéndake be cēí kpéí, kè ti kprantídèntōbè báá na ke ti wátí. ¹⁵ Ke yé bekúpobè mabè yóumè Kuyie nkó kuce ke tūnne obòòkpaàti kōku. ¹⁶ Kòo kúpokù mōu mōke o kōbe bèè tū nKuyie bè nhò tō, kòò bá ntū Kirisi kōbe kó ditōu kè bè ntō bèè í mōke be kōbe.

Bè dò nkéntōmè wèè nāa Kuyie nnáaṅtì nè ò dò kéndōmmè

¹⁷ Wèè nāa Kuyie nnáaṅtì ke ni Kirisi kōbe tīnni di nhò yieti kè dèe pēēté di duó ndè bekúpobè kuce mèdémè. ¹⁸ Tì wārimu ke tú: A báá táú nfenààfè nùu fè puoti dii mōnni tidiiti. Ke wāri kupíkù tekù ke tu: Bè dò nkényietìmu otōnti. ¹⁹ Kè bè wátiri owedòunkóti a báá yie nkè nsà kè bèdébè yoo bètāāti bèè í yà ke béi. ²⁰ Kòò mōu dòò meyei, nha ò kprannè benìtibè ìkè kè kufōwāá mbè pī nkè bèe yote meyei nkó mudòòrìmu.

²¹ N da báámmu Kuyie nyìkè nè Yesu Kirisi kōke nè Kuyie ntōrè kù tāātè yè ìkè, ke tú a ntū nde kó itié ke bá mmōke yenò yèdèè, ke bá mbaàti òmōu. ²² A bá ncāá a bo tāātémè onitì, kóò nòó nsinōu, kóò duó mmutōmmú, kàa mè dòò, kòò do, a múnke kōkému de kó meyei mmieke, fí nní nwenni páíí.

23 *Á bá nyò mmēnie mmàà, nyò ndiféè sàm̀pò a p̀outì yonku kpéí.*

24 *Bè̀mabè kó meyei mp̀anke ò nfeímu, kè betabè kōme ò dentē kéfeité.* 25 *Mesàà nkperē me ndò, bè̀mabè kōme ò nfeímu kè betabè kōme ò dentē kéfeité.*

6

1 *Bè̀ tu Kirisi kòbe ke tú tidaatì bè̀ ndé be yembè, kè dèe yie nkè bè̀ báá sáá nKuyie nkésenkèrì ku náàntì.* 2 *Tidaatì tìi yembè tu Kirisi kòbe, tì báá yóu tì bo mbè dé̀mè ke dò bè̀ tu bəm̀ou Kirisi kòbe. Tì petinke dò ntì mp̀i mbe tōmmú mmu, kè dèe p̀ḕtè̀ dè na ndòmmè.*

Iyà̀abisítìe nnè tikpà̀tì móm̀m̀nti de kó tináàntì

Nte a dò nké mbè tiè ntì ke yáú̀k̀unko be k̀òntì. 3 *Kòò m̀ou tié nyitié m̀mai ìi c̀áànnè Kirisi kpeyi, ò yete Kuyie nkó kuce kpeti ntì,* 4 *ke m̀ake tefentè, wè í yé̀ dè̀marè, ke m̀ake tineitì s̀òntíke kpeti, tìi ce nyekpà̀rè nè yésáàmbè, ke m̀ake mehèèmmè, ke wúó mbetabè beyeibe.* 5 *Bè̀ m̀ake de kó tineitì botí bè̀ ténke í yé̀ timóm̀m̀nti, kè be yèmmè dò nkuwedəuncē tu kuditikaku.*

6 *Kuwedəuncē kó tikpà̀tì tu dè bo nda naatinè̀mè a m̀ake dè.* 7 *Ti yé̀mu ke dò ntì í tənì dè̀marè bè̀ ti pèí d̀ii m̀nnì, ti me nyí yó ntò dè̀marè ti kũ̀ nyiè.* 8 *Kè ti m̀ake ti yo mmù, ke m̀ake tiyà̀tì dè̀ ti sànnèmu.* 9 *Bè̀ dó kènaá mbédítikpà̀tìbè, bè̀ ò do m̀ebennímè mièke nke kè iyentotí yeyii bè̀ souté kè bè̀e ta meyei m̀mièke, kèfeti kè dèe deè.* 10 *A bo duóm̀mè a yèmmè idíítì dè̀ tu meyei nkó dikũ̀nnì ndi, bè̀mabè i ndòke ke dé̀ténè Kuyie nke f̀é̀rì.*

P̀ə̀rì tiém̀mè Timōntee

11 *F́ nKuyie nkóo ǹtì, m̀enténè amáà de kó meyei nkéntũ Kuyie nke d̀ə̀rì kù dó dè, kényíé nku kpeti, ké nkù dó, kènnə nke mi nke bá ndə̀rì.* 12 *Mà dimà̀u sà̀rì a tá m̀è̀ kpéí nKuyie nképé̀tè mufòm̀mu mù̀ bo sáá Kuyie nda yu mù̀ kpéí nkàa nàkè benitibè péu ì̀kè a kù tàmè.* 13 *Nè Kuyie nkù duò mmufòm̀mu dè̀nennè dè̀m̀ou ku yè̀tìrì nè Yesu Kirisi wè̀ do í yà̀e ò bo náké̀mè P̀nsi Pidatì ì̀kè ò tu wè̀ o kperi, n da náámmu kè n tú:* 14 *A mp̀i nKuyie ntannù̀ kàa fòm̀mu nwenni páíí, kòò m̀ou báá da wátì, kè ti Yiè nYesu Kirisi yà̀a wè̀tənnì.* 15 *Kuyie ndiekù kù m̀áà m̀ake muwè̀rímú m̀m̀ou, bekpà̀tìbè kóo kpà̀tì, kù baké bè̀ baké, kè ku m̀nnì t̀òke ò bo wè̀təní.* 16 *Kuù m̀áà f̀ou sáá, ke ã kuwenniku diekù mièke kù kò inuə̀, òm̀ou í yóo na ke t̀óonko kù borè. Òm̀ou í yà Kuyie, òm̀ou me mbáá na ké kù yà. Ku yè̀tìrì ndeu, kè kù nkpènì sáá. Kè dè m̀me ndò.*

¹⁷ Náké bèè màke ku ntenkù kó tikpàtì kè bè bá mmàke sifeí, bè báá duó mbe yèmmè tikpàtì, ke yé bè í yémè tì pēnké dī mōnnì. Bèè duó mbe yèmmè Kuyie nkùù tì duò ndemou, ke dó dè nti naati. ¹⁸ Náké be kè bè ndōri dèè wenni, kè be borime nwenni, kè bè nni tì ke pāā mbe kperε. ¹⁹ Memme bè bo pétémmè tikpàtì keīnkè kpeti, tì yó mbo sáá, kémmàke mufòmmu sáá.

²⁰ Timōntee a báá yóu a bo mpímmè Kuyie nda duó mmùù tōmmú, menténè amáà bèè yèmmè dò mbè cii, ke dó tineitì sōntíke kpeti. ²¹ Bèmabè yèmmè dò mbè ciimu ke déténnè Kuyie nkó kucε.

Kuyie nkó mesàà nní ndi bonè!

Pɔɔri w̄ari d̄i pátírì d̄erì Timōntee Di mpátírì tɔ t̄i náàntì

Pɔɔri do yóó w̄ari Timōntee dipátírì d̄erì ke bo Odommu nwe. Ò do w̄ari de kó dipátírì Timōntee nwe ke bo o duós nyitié, kè d̄e yie nkè m̄ebennímè ò t̄uòkení ò nwéé̄rì k̄entié nKuyie ntié nyi dò nti nyi tièmmè.

Kòo ò nàké ke d̄ò ò dò nkéndakemu bèè ce ntinèitì detetirè kpeti, yetannò ìnkè detetirè kè d̄è bè d̄étinkonè Kuyie nkuú. Demou de mieke ke tié Timōntee ke tú wè nyé wenwe Pɔɔri ò f̄éüté mèè botí, nè meminnímè ò m̄òttemè m̄ef̄éütímè mieke nè ò d̄ó mèè botí Kirisi kòbe.

Di mpátírì náàntì duós ke dòmmè

1. Pɔɔri s̄antemè Kuyie, nè ò yáúkunnemè Timōntee k̄nti ke d̄ò ò nt̄í 1:1-18
2. Pɔɔri duós nyi tié nTimōntee 2:14-4:5
3. Pɔɔri ò mómmuò nhò do bo t̄i mieke 4:6-22

Mud̄ummu

¹ Mí mPɔɔri Yesu Kirisi kó ditōnni, Kuyie nkuù n t̄āāté kè m bo nàké benitibè tináànti t̄i duò mmufòmму kù do nàké t̄i kpéí. Onitì ò taunnè Yesu nwe k̄épété de kó mufòmму. ² Mii da w̄ari di mpátírì, f̄s̄ nTimōntee n kóo dapàà n tá wè. Kuyie nti cice nè ti Yiè nYesu Kirisi, bè da kuós mmesém̄mè ke da d̄ò mesàà nke da duós ndiwèl!

Pɔɔri yáúkunkomè Timōntee k̄nti

³ N s̄antímu Kuyie kunku n yembè do t̄u nkù, m p̄i nkù t̄ōmmú bá n yèmmè í m bekùnè. N kù bàámmu keyènkè nè kuyie nha kpéí. ⁴ Nh ò dentenímu ti sòò yóó yate d̄i m̄onni kàa kuós mmèè botí tinōnnieti, kéndó ke da yà kè d̄è n narike. ⁵ N yému a t̄ámè Kuyie mmesàà, a ȳó kótì Doyiisi nè a ȳó Enniisi bè do kù tá mèè botí. ⁶ A báa yè n da n̄ó ndi m̄onni sinou ke bántè Kuyie nkè kù da p̄a d̄i p̄anni kpéí. ⁷ Muyaánsààmù í ti bónkunko, mù ti duò mmuw̄erímú mmu, ke te kè ti d̄ó titòbè, ke nò nke p̄i ntimáà.

⁸ Ifei bá nda bonè a bo nàkémè ti Yiè nYesu Kirisi kpéí nnè bè n kpetimè o kpéí. N w̄ennénè k̄éféüté Tináànsààti a náá nti kpéí nnè Kuyie nda duós mmùò w̄erímú. ⁹ Kuù ti yu ke ti deeté, d̄è í tú kù yè nti d̄òrìmmè mèè wenni, kuù mè d̄ó nè dim̄onni ke mu nyi d̄òò kutenkù, ke mè d̄òò nè Yesu Kirisi kpéí. ¹⁰ Bàmbà nkè ti yà ku sàà nkù duōnnímè Yesu Kirisi kòò ti deeté, ke na mukūũ nke mù d̄èè, ke ti nàké Tináànsààti kè ti p̄eté mufòmму mùò bo s̄áà.

¹¹ Kuyie nni ndòò ku kó ditōnni kè m bo náké tii náaansàati bèè í tú Sifube ké ti mbè tié. ¹² Tii náaansàati te kè n fěŭri bá ifei í m bo, n yé mēè kpéi n tá wè, ke yé ke dò nhò bo m baa ò n duó ndè kētuakenè tibeénti yiè. ¹³ A mpī nTináansàati n da nàké ti, ke dake duó nhamáa Kuyie, ke ndó betòbè nè muwērímú ti mōke mù ti Yiè nYesu kó metaummè miēke.

¹⁴ Mpī mmesàa mMuyaáansàamù mùù bo ti miēke mù da duó ndè. ¹⁵ A yému ke dò nhAsii kòbe bèè do m bonè, Fisēeri nè Edimōsenni bè n yóumu. ¹⁶ Kuyie ndòò mesàa Onnesifō cīfētè kòbe, ke yé bè n kpetímè bá ifei í ò bo, kòò kōrini ke n dōu nke yáukunko n kēnti. ¹⁷ Ò tūakeni dii mōnni Odommu miēke ké n wammú weti weti nwe kēna ké n yà. ¹⁸ Ti Yiè nYesu ò kuó mmesémmè, kòò pété mesàa nKuyie mbeénti yiè. A yému wè n teennè mēè boti Éfesi.

2

Kirisi āapònti sàawè wèè dōori Kirisi dómè

¹ Timōntee n kóo dapàa n tá wè mesàa, yetoo kè ti Yiè nYesu Kirisi da duó mmùù wērímú da kpénkūnne. ² A kèè kè n nàa nti benitibè, tuo nti betòbè bèè borime wenni, bèè yóo na ke ti tūo mbetòbè.

³ N wēnnénè kè ti fěŭtè a tú mēè kpéi Yesu Kirisi kóo āapònti sàawè. ⁴ Ohāapònti wèè dōori wèè ò baké ò dómè, ò ɔ́ í ndōori detere marè kè dè í tú muhāapòntōmmú. ⁵ Kòò niti me ndó kécoke kédié nhò ɔ́ ntūmmu muceé nkó ikuó kòò í ò tūnne ò báa na kēniitè kēpété tiyeti. ⁶ Wèè kùúti mesàa nweè ɔ́ ndò nkēniitè kékōŭ tidiiti. ⁷ Toti a yèmmè ti nnáahti ñnkè, ti Yiè nyóó da teennèmu kàa ti banté timōu.

⁸ Á báa yè nYesu Kirisi wèè ku ke yánté o kpéi. Bè peité wè Dafiti kó kufuku miēke. Tináansàati n nàa nti nàa nweè kpéi. ⁹ N nàa mmèè kpéi nTináansàati deè te kè n fěŭri, kè bè n kpeti ke dò n tú onitikòuti, bè me nyí yóo na kēpa nKuyie nnáahti. ¹⁰ Deè te kè m mi nke fěŭri Kuyie ntāātè bè kpéi, kè Yesu Kirisi bo bè deeté kè bèe ninte tikpeti tii bo sáa. ¹¹ Tináahti tii ntú timómmonnti nti:

Kè ti wēnnénè Yesu Kirisi ke ku,
ti bo ò wēnnénè kēnfòu.

¹² Kè ti wēŕi koò tū,
ti bo ò wēnnénè o kpàti miēke,

kè ti me nhò yete
ò bo ti yete múnke.

¹³ Kè ti í dōori Kuyie ndómè,
wenwe dōorimu kù dómè.
Ke yé wè í yóo namè ke yóu ò dōmmè.

Otōnti sàawè bo ndòmmè

¹⁴ Dentε be ti nnáaṅtì, ké tí mbè nàké weti weti Kuyie nyiikè ke tú bèe yóu tisínténeiti, tí í dōori mesàà, tí pètínke buómmu bèè tí kèmmú. ¹⁵ Yetoo kéndò nhotōnti sàawè Kuyie nyiikè, ke bá mmàke tii bo da pí nyifei a tōmmú ñnkè, kàa nnáá ntináaṅsààtì dè bèkúmè. ¹⁶ Nyennínè tinèiti sōntíke kpèti tii pìetinè Kuyie nkó kuce, bèè dó de kó tisínténeiti tí bè dètínkonè Kuyie nku. ¹⁷ De kó tinèiti dōnnè dimōnsínni ndi ke dōmmú, bèè tí mòke be kó bèmabè tu: Imindee nè Fideti. ¹⁸ Bèe yóu timómmōnti nti ke dètinnè bèmabè Kuyie, ke bè nàá nke tú Kuyie nduó nkè becíribè yànté ke dèemu. ¹⁹ Nè memme Kuyie nduó nyèè pūke kè yè fiíkú teii, kè ku náaṅtì wàri ye ñnkè ke tú: Ti Yiè nKuyie nyému ku kabe. Kè titeti wàri ke tú: Kè wèè yí ò tú ti Yiè nkou wèe yóu meyi.

²⁰ Tεcīētè diētè miεke tinènti ò mbomu tibotí tibotí: Mesōō kpèti nè timáti péiti kpèti nè tiyaati kpèti nè ideí kpèti. Kè bè pīnnè timati mutōmmú yebaa mmieke, ke pīnnè titeti yewe yemau, ke kounè titeti tiyonti. ²¹ Wèe yóu meyi n náá mmèè kpéi ndiε nhò bo ntú ti Yiè nkou, kéntú kunenkú sàakú bè pīnnè kú mutōmmú sààmú. ²² Pí nhamáà kè tidapànti báá da tannè meyi mmieke, kémbeti timómmōnti, kényetíroo ke tá Kuyie, kénwàà mmedókumè, kémbeti diwèi, kénwènnè bèè tū nKuyie nnè be yèmmè memau. ²³ Bá nyié ntiyeinneiti detetirè kpèti, tí ce nyekpàrè nye. ²⁴ Kuyie nkóo tōnti í dò nkéndó yekpàrè, ò dò nkéndó benitibè bemau ndi, kénno nke bè tiè, kénno nke mi. ²⁵ Ke tiè mbèè í dó o náaṅtì meyoómmè, kè dè yèmmè Kuyie mbo bè teennè kè bèe banté timómmōnti kéceete kè be borimeε wenke. ²⁶ Kè bèe yè dibòò dii do bè pí ndi nòutè miεke, kénnaà mbesààbè kéndōori Kuyie ndómè.

3

Benitibè yó ndòmmè yewe sonye

¹ Timōntee, á nyé ke dò ndè yóo yonkemu yewe sonye miεke. ² Kè benitibèe naá nsinoutēi yembè, kéduó mbe yèmmè idíiti, kénhā yepòrè, kèmmàke sifeí, kénsáá nKuyie. Ke í sánti bè bè pāā ndè kpéi, ke sènkú dèè tu Kuyie nkperε. ³ Kè be toò kpenke, kè bè nkpa mesémmè, ke náante betòbè kpéi, ke mòke kemieyonke, ke yóu, ke níi mbenitibè bèè dōōri dèè wenni. ⁴ Bè bo nfiiti betòbè, ke mòke kemieke nè sifeí, ke dōori be yèmmè dómè ke í dó Kuyie, ⁵ kéndōori ke dò mbè tū nKuyie nkó kuce ke né yetírí dèè tu bèè tá be kó muwērímú, á yatenè amáà de kó benitibè. ⁶ Bèe kó bèmabè taà benitipòbè bèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce be cēi. De kó benitipòbè mòke meyi mme péu ke í nò nke píi mbemáà, ⁷ ke tú bè wanti timómmōnti bè me nyí

na ke ti banté. ⁸ Bèè me ntaà benitipòbè cǐi bè yete timóm̄m̄nti nti, ke dōnnè Esibiti kó benitinòmbè Sannesi nè Sāmbēesi * bè do yetemè M̄oyiisi kpeti, kè be yèmmè sīnte kè bèe bútinne Kuyie nkó kuce. ⁹ Be dṑrimè me nyí yó nhā ke s̄ori, mè yóó feitému kéndōnnè de kó benitinòmbè kōme do feitémè.

Pɔ̀ri nàkémè Timōntee ò dò nkéndōmmè

¹⁰ F̄s̄ nTimōntee, a kèemu n tié, ke yà m borime dōmmè ke yǐtè m beti mù ke yà n tá mèè botí Kuyie nnè m minnìmmè nè n dó mèè botí Kuyie nnè benitibè, nè n fiíkúmè Kuyie nkó kuce miēke. ¹¹ A yému bè n f̄ũ mmèè botí nè nh àké mèè botí. A yému tì n tũ̀kení Āntiyōsi nè Ikōnni nè Disiri. N yàmu mēf̄ũtímè mem̄ou botí kè Kuyie mme nni deeté. ¹² Bèè dó kéndōri Kuyie ndómè ke tũ nYesu Kirisi bè yóó bè f̄ũmmu. ¹³ Kè benitiyonkubē bie nè iyáàbisitié nyembè bè yó nsakému ke tati meyei mmiēke, ke fétinko benitibè nè bēmóm̄m̄mbē. ¹⁴ F̄s̄ nni mp̄i mbè da tié nti kàa ti yie nnè a yèmmè mem̄ou, a yému wèè tì nda tié. ¹⁵ A yému Kuyie nnáantì nè a bemmè, tì da duó mm̄c̄ii nkàa yie nYesu kòò da deeté. ¹⁶ Kuyie nkuù niitè bèè w̄ari ku náantì, kè bè tì w̄ari kè tì wenni, ke ti benkú timóm̄m̄nti nè ti yei nnè ti yetímè nè ti bo mbo mèè botí ke dōri Kuyie ndómè. ¹⁷ Kù mè dṑ kè dè bo yie nkè ku kóo niti weè tũntē omáà mesàà nkép̄i mm̄utōmmú sàamù.

4

¹ N da náammu nè Kuyie nkó diyètiri nè Yesu Kirisi kperi, wenwe wèè wētini ke bo baatē kutenkù kēbekēnē bef̄òubè nè becírìbè kè n tú: ² A yetoo kēnnáa Kuyie nnáantì s̄aa, kè yem̄rè wenni yoo yè s̄i. Kè wèè yeté a ò tié nkòo banté o yetímè, kè wèè dò nha ò kpannè a ò kpannè, kè dè dò nha yáúkunnē wèè k̄nti, á tì yáúkunnē, á mmi nké mbè tiè nnè meyèmmè mem̄aa. ³ Yem̄rè kpaaním̄u kè benitibè yóó yete itie nsàayi, kēwammú bèè bo mbè ni ke bè nàa mbè dó tì. ⁴ Kè bèe bútinne Kuyie nnáantì kēntũnne iyáàbisitié. ⁵ A nno nke p̄i nhamáa, kēmm̄ake meminnimè mēf̄ũtímè miēke kēnnáa nTináansàati ke p̄i nha tōmmú weti weti.

⁶ N da náa mm̄ie nke yé n duóm̄m̄mu n fōmmu ke yóó kú. N kũũ mm̄nni dii tũ̀ke. ⁷ M màmu dè bèkúmè, ke tá Kuyie nke tũ̀ke kum̄nku. ⁸ Ke baa ticuuti obeénti sàawè yó n duó nti tibeénti yiè, wè í yóó tì duó mm̄i mm̄aa. Ò yóó tì duó mbèè kó dimàà ò bàa bèmbē nè diwèi ò yóó wētēni dii yiè.

Pɔ̀ri do yē Timōntee báa yè ndè

* **3:8** Sannesi nè Sāmbēesi: De kó benitinòmbè bè nàa mbèè kp̄ei Mudennimù 7:11-22 bè me nyí kè w̄ari be yètè.

⁹ Yetoo kékōtení mēcāã nké n yà. ¹⁰ Demaasi dó kutenkù kuù nkperε nde ke n yóu ke kàte Tesadoniki, kè Keresāã kàte Kadasii, kè Titi kàte Dadimasii. ¹¹ Duku weè mää kpaá ke m bonè. Kàa kòriní a nneinní Mariki kòo n teennè mutōmmú. ¹² Tisiki yie nh ò tō nhEfeesi nwe. ¹³ Kàa kòriní a n tóní n yaàbòrì n yóu di Todowaasi, Kapuusi cīētè, kéntōnní m páte, a báá yè nha bo n tōnnímè Kuyie nnáaàntì kpeye.

¹⁴ Adekisāntiri omáátì n dòò meyei mmediè, ti Yiè nyóó mè nhò yietímu. ¹⁵ Á nyé o kpéí, ò cààrimu ti náá ntìi kó dimàà.

¹⁶ Bè do m bekùnè dīi mōnnì meketimè kè bè n yóumu bεmou, Kuyie mbáá bè yietí be caàrimè. ¹⁷ Kè Kuyie mme nní nni mbonè, kè n deeténè yecìricìrè, kè n duó mmuwērímú kè n nàké Tináaànsààtì bèè í tú Sifube. ¹⁸ Ti Yiè mbo nni ndeeri nè meyei mme mεmou, kè n tanné o kpààtìyuu, o yètìrì ndeu sáã. Kè dè mme ndò.

Mucaummu

¹⁹ A dōu Pirisiidi nè o dōu Akidaasi nè Onnesifōō cīētè kōbe. ²⁰ Edasiti kpaá Kōdenti nwe, kè Todofimmu mō nkè nh ò yóu Mideti. ²¹ Yetoo kékōtení kè diyōdō kpaaní.

Ebuduusi nè Pitāã nè Dinuusi Kododiya nè ti kōbe tōbè bè da dōunko.

²² Ti Yiè nni nda bonè!

Kuyie nkó mesàà nní nda bonè.

Pɔɔri wàri dùi pátíri Titi Di mpátíri tɔ tùi náàntì

Titi do tú onìti nwe wèè í tú Sifu kó kubotí kou. Kòo yie nYesu, kénneitinè Pɔɔri kè bè nàá nKuyie nnáàntì. Pɔɔri do yóó ò wàri di mpátíri ke ś nhò bo Kedeṭi nwe, Pɔɔri weè do kè nhò t̄ nkòò bo paaté mutɔmmú centimè nè bè t̄ntemè Kuyie mbáammu.

Meketimè kòò d̄ Titi d̄ nké bè d̄ntemu bèè ni Kirisi kɔbe t̄rè bè d̄ nkéndòmmè, de m̄nni bá wè ò do ȳmu ke d̄ nKedeṭi kɔbe tú bèè f̄mmu í wenni.

De kó dif̄nkúò kè Pɔɔri ò duó nyitié nhò bo ntièmmè bedakótibè nè bepokótibè Kirisi kɔbe t̄nni mièke, kè bè múnkèe tuo nde kó itié mbebémbè nè bèè tú tidaatì. Kòo bè d̄ntè Kirisi kɔbe dòmmè kénnaatinè bet̄bè, kè d̄e yie nké metotimè bá mbo.

Di mpátíri náàntì duó ke dòmmè

1. B̄wed̄unkótibè d̄ nkéndòmmè 1
2. Bedakótibè nè bepokótibè bè d̄ nkéndòmmè 2
3. Kirisi kɔbe d̄ nkéndòmmè 3

Mud̄ummu

¹ Mí mPɔɔri Kuyie nkóo t̄nti, n tú Yesu Kirisi kó dit̄nni ndi ke náá nTináànsàatì.

Kuyie nkuù n duó nde kó mutɔmmú kè m bo náké Tináànsàatì kù t̄ātè bè kè bèè ti banté k̄ntá Kuyie, k̄ntū nku kó kuce bè d̄ nké nkù t̄mmè. ² Kè bèè banté ke d̄ mbè m̄ke muf̄mmu mùu bo s̄à, kù do ȳ nkù yóó bè duó mmù ke mu nyí d̄ò kutenkù. ³ Di mm̄nni ke mù nti benke ke duó nkè n náá nTináànsàatì. Kuù mè d̄ò ke bo ti d̄et̄.

⁴ M̄i da wàri di mpátíri f̄ nTiti m bire móm̄nde Kuyie nkó kuce mièke. Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè da d̄ò mesàà nke da duó ndiwèi!

Pɔɔri duó mmùu t̄mmú Titi Kereti

⁵ N do da yóu Kereti k̄a bo deè mutɔmmú mùu kpaá mùmmu, k̄ntū nyitié n da duó nyi, k̄t̄nké b̄wed̄unkótibè bá d̄i èi mièke. ⁶ Wèè ni Kirisi kɔbe t̄nni ò d̄ nkéntú onitisàawè nwe, k̄mpo onitipòkù om̄à, kòo bí ntú b̄wed̄umbè, kè ì borime wenni, kè ì yìè nyi yembè kpeti. ⁷ Wèè ni Kirisi kɔbe t̄nni ò p̄i nKuyie nt̄mmú mmu, ke d̄ nkénwenni, ò bá mm̄ke t̄fentè, ò bá mm̄ke kemieke, ò bá ntú kunaàȳààkù, ò bá nyòu, ò bá ncií nke yo nyid̄íí. ⁸ We nc̄ú bep̄òbè, k̄nd̄ori mesàà nke c̄i, ke d̄ori Kuyie ndómè, kòo borime nwenni, kòo nn̄o nke p̄i nhom̄à. ⁹ Wè mp̄i Kuyie nnáàntì weti weti, ke t̄i tiè mbè t̄i

nhò tié mɛ̀è botí, kòò d̀̀̀̀rri mɛ̀mmɛ ò bo na kɛ̀ntiè mbeǹitibè itié móm̃m̃nyì, kè wèè yeté wèè na kóo benke o yetimè.

¹⁰ Bèè í tũ nKuyie nkó itié nweti weti bè d̀̀̀ke sũ Sifube bèè coute Yesu be mièke nke, bá bè í yíe ntimatì, ke náá mbeǹitibè tináànti péu ke bè fétinko. ¹¹ A bè bàa kè bè bá nnáá, bè buò nsiçĩ nsi ke sì pùò mpáíí ke tiè nyitié nyeyi ke d́o tucuuti. ¹² Kɛ̀rɛti kɔ̀be kó Kuyie mpããnáànti náàntò m̀òu do béimmu ke d̀̀: Kɛ̀rɛti kɔ̀be tú siyáàbisì yembè mbe ke yóu tikpasĩnti k̃me, ke dé mutõmmú, ke d́o mudii máà. ¹³ Kuyie mpããnáànti náàntò béi nti tu timóm̃m̃nti nti, kpannè be mediè, kè bèè banté bè bo ntũmmè Kuyie nkó kuce kécooté. ¹⁴ Ke yóu bè bo ntũmmè Sifube kó iyáàbisitié kɛ̀ntũ ntimóm̃m̃nti ke yóu beǹitibè d́ou nyii tié. ¹⁵ Demou dè wennimu Kuyie nwénkũnnɛ bè borè. Dèmarè me nyí wenni bèè yete Kuyie nkɛ̀rɛti ke s̃i mbe borè, be yèmmè nè be d̀̀̀̀rimè dè s̃immu. ¹⁶ Kè bè yèmmè dò mbe yé Kuyie nkè be d̀̀̀̀rimè m̀̀ke isíe, bè í yie nKuyie nkɛ̀rɛti, bè báá na kéd̀̀̀d̀̀ mesàà mmamè.

2

Kirisi kou dõmmè kɛ̀ntiè nyitié nsàayi

¹ F́õ nni mbè tiè nyitié nsàayi Kuyie nkɛ̀rɛyi. ² Náké bedakótibè kè bè nnò nke p̃ii mbemáà, ke tú beǹitibè móm̃m̃mbe, kè beǹitibè mbè dé. Kè bè ntá Kuyie nweti weti, kéndó be kɔ̀be tɔ̀bè, ke m̀̀ke meminnimè. ³ A náké bepokótibè kè be borime nwenni, kè bè bá nnáante betɔ̀bè kpéí mbè bá ntú tinaayáàti. Bè nduò nyitié nsàayi ⁴ benitipobémbè, kè bè ndó be daabè nè be bí, ⁵ kɛ̀ntú benitiposàabè kénwetí be daabè, kénno nke p̃ii mbemáà, ke p̃i mmucètõmmú mesàà, kè be yèmmè wenni, kè bè yíe mbe daabè kɛ̀rɛti kè be d̀̀̀̀rimè bá nte kòò m̀òu senkèri Kuyie nnáànti.

⁶ A ntiè mbebémbè kè bè ncii, kénno nke p̃ii mbemáà demou mièke. ⁷ F́õ nha móm̃muò nkàa borime nwenni, kàa mbè tiè nyitié nsàayi, ì tu imóm̃m̃nyì. ⁸ A tié nni ndò mpáíí kè ti kɛ̀ntidèntɔ̀bè m̀̀nté bè bo ti wátì tì, kè ifeii bè p̃i.

⁹ A tié ntidaati kè tì nyíe nti yembè kɛ̀rɛti, kénd̀̀̀ori bè d́ómè, bè ní báá tì béinnè kè tìi baao. ¹⁰ Tì bá mbè yuuku, tì nd̀̀̀ori mesàà nkè ti borime nwenni. Kè beǹitibè ndé Kuyie nkùu dɛ̀erí, kù tì duò ntii náànti.

¹¹ Kuyie nd̀̀̀d̀̀ mesàà nke d́o ké ti dɛ̀etému kè beǹitibèè kù banté. ¹² Kù d́o ti yóu meyei mme nè kutenkù kó meyèmmè, kè ti borime nwenni kè tì nnò nke p̃ii ntimáà, ke d̀̀̀ori Kuyie nd́ómè, ¹³ kénkémmúnè diyìe dierì tì baà d̀̀. De kó diyìe Kuyie ndiekù, tì Yiè nYesu Kirisi odɛ̀tíwè bo feiténì d̀̀ nè tikɛ̀rɛti. ¹⁴ Ò duò

Pɔɔri wàri dùi pátíri Fidemɔɔ Di mpátíri tɔ tii náànti

Fidemɔɔ do tú onitidiwè nwe kéceete kètúnne Yesu kó kuce Kɔdɔasi Kirisi kɔbe tinni. Kòo mmàke o kó kudaakù makù kè ku yètiri tu Onnesimmu, kè kùu coké o borè, késónkoo Pɔɔri kukpetíndieku, kè ke nceete kényie nYesu. Dèè te kè Pɔɔri wàri Fidemɔɔ dipátíri ke bo ò bántè kòo wète kétaunnè o kó kudaakù koò nnàá nke tú wèe kù cɔuté kè kù cǐé, ke ténke bá nhò wùó nke dò nkudaakù ò nhò wùó nke dò nho kou.

Di mpátíri náànti dúo ke dõmmè

1. Pɔɔri sántemè Fidemɔɔ 1-7

2. Bè bàámmè Fidemɔɔ ke tú wèe cɔuté Onnesimmu 8-25

Mudsummu

¹ Mí mPɔɔri bè kpetí wè Yesu Kirisi kpéi nnè Timòntee tii da wàri fí nti népo sàù nè wè ti wè nti pfi mmùù tómmú. ² Ke dounnè Kirisi kɔbe bèè tiku a cǐètè nè ti tãũ Apiya nè Adisipu, wèè ti wéínnè dimàù. ³ Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè di dɔò mesàà nke di dúo ndiwèl!

Fidemɔɔ tàmè Yesu nè ò dómè o kɔbe tɔbè

⁴ Fidemɔɔ n népo sàù nh ò mbáá nKuyie nke kù sántímu a kpéi. ⁵ N kèèmu a tá mèè botí ti Yiè nYesu koò dɔ ke dónè o kɔbe. ⁶ M báámmu Kuyie nke tú metákùmè mèè ti wénnínko mí nnè fí, mè da teennè kàa banté ti màke mèè sàà mmemou ti wéínnèmè Kirisi. ⁷ N tebite, a dómè Kirisi kɔbe deè n duò ndiwèl ke náríkunko n yèmmè ke yáúkúnne Kirisi kɔbe kǎnti.

Pɔɔri yèmmè Fidemɔɔ cɔuté Onnesimmu nè diwèl

⁸ N tú Kirisi kóo tǎnti nwe kè n do dɔ n da náké nè muwérimú a dò nkédɔò ti. ⁹ N né dɔ ke da bántèmu n da dɔ mèè kpéi nnè Yesu Kirisi ti dɔ wè kó diyètiri, mí mPɔɔri odakóti bè n kpetínné Yesu Kirisi kpéi nke. ¹⁰ N dɔ a cɔuté Onnesimmu nwe kóò dɔò mesàà. Mii ò náké Kuyie nnàánti dikpetíntou mièke kòò cèète, ke tú m bire Kuyie nkó kuce mièke. ¹¹ N yému ke dò nhOnnesimmu do í da dɔò mesàà, di mmònni ke yóó mè nda dɔò ò mè nni ndòò mèè botí.

¹² Nè we ti náá nhoniti omáà ndi, kè n wè nda duònkoo. ¹³ N na ndómu wè nkpaá m borè, n kpetí dè Tináansààti kpéi nke n teénnè, a na nni nteénnè mèè botí. ¹⁴ N né í dɔ n dɔò dèmarè kàa í dɔ, m me nyí dɔ á n dɔò mesàà nnè muwérimú, n dɔ á wè nni nduònni nè amáà ndi.

¹⁵ Kè dè yèmmè dè dò nhOnnesimmu da yatènèmu yemòrè sámpó mièke, kè di wète kéwénné sáà. ¹⁶ Di mmònni ò ténke í

tú kudaakù cénkoo, ò naá nti kou nwe Kirisi kó mewēnnímè miεke, kè nh ò dó mesàà nkè n yèmmè dò nha kπεε yó mme ndò.

¹⁷ Kàa yé ke dò m mènke tú a népo nwe, cǔté we a na nni ncǔté mèè botí. ¹⁸ Kòò da cààrè dèmarè yoo ò da bannè m bo dè nda yietí. ¹⁹ Mí mPǔori mû wàri tináaǎnti tii nnè n nòutè ke tú m bo dè nda yietí. N né í yé nha n yietí a m bannè dè, ke yé a m bannèmè a fòmму. ²⁰ N tebite n da báámmu nè ti Yiè nkó diyètiri ke tú a n dàò onìti òò dǔòmè o kou Kirisi kó kuce miεke.

²¹ N ti n da wàri ke yému ke dò nha yóó tì dǔò kè dèe pēēté n yèmmè. ²² A n tũnte kudieku, n yèmmè dò nKuyie mbo cǔté di báámmu ké m pǎ kuce kè n kǔtoo di cie.

Mucaummu

²³ Epafadasi, nè wè ti wē nke kpetí Kirisi kprí nhò da dǔunko. ²⁴ Nè Mariki nè Adisitaki nè Demaasi nè Duku nè bè ti pĩ mmutǔmmú bè da dǔunko.

²⁵ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nní nda bonè!

Bè wàri dùi pátíri Kirisi kɔbe bèè tu Ebedeebe Di mpátíri tɔ tùi náànti

Bè wàri Ebedee kó dipátíri Kirisi kɔbe tīrè mayè nyè yèè do ta meháarimè kéndó kédootóo metákùmè, wèè bè wàri dipátíri kòò nyáúkunko be kònti ke tú bè ntǎi, ké nyé ke dò ndèè do dɔri metaummè kótímè miéke oniti kó medeetímè kpéi, Kirisi de ndòò nè o kũũ mmiéke.

Ebedeebe kó dipátíri náá nke ìkú yetannò yètããti ndi yèè tu:

1. Yesu Kuyie mBire kékunnemè omàà ke yie nho cice kpéti ke fǔtè mediè. Yesu deunèmu Kuyie mpããnáãnti náãmbè nè Kuyie ntǔrè.
2. Kuyie nnàkémè ke tú Yesu weè tu ikuó nùti diewè.
3. Yesu kó mukũũ mmuù te kòò niti na ke pètè medeetímè iwũš kó muféù do í na ke duómme oniti.

De kó dipátíri kó dikéè didèri miéke kòò yáúkunnè Ebedeebe kònti kè bè bo nwéèrì ke nfííkú Kirisi kó kuce miéke kéndònnè dimònni kɔbe bèè do tá Kuyie. Kòò ntiè nKirisi kɔbe ke tú bè nfííkú kéntá nkétuɔkenè kumànkú.

Di mpátíri náãnti duó ke dòmmè

1. Yemòrè sonye yiè mmiéke Kuyie nti benke kumàà nè ku Bire Yesu borè nde 1:1-3
2. Kirisi pǔtémè demou 1:4-10:18
3. Metákùmè 10:19-13:17
4. Mudɔummu 13:18-25

Kuyie nti náãnnè ku Bire nùu miéke nke

¹ Kuyie ndo náãnnè ti yembè nè ku pããnáãnti náãmbè nò miéke nke kuce mǔpéu, nè meborime péu miéke. ² Yemòrè sonye yie mmiéke kè kù ti náãnnè ku Bire nùu miéke. Nè ku Bire beè wénnè ke dòò kutenkù. Kù de ntããtè kè dè yóó tieke demou. ³ Ti yà Yesu deumè mme ke banté Kuyie ndeumè. Weè náãnti kpeñni ke tɔ kutenkù ke te demou kè dè kéri mesàà. Weè ku ke ùtè ti yei nke dèè ke kàri Kuyie nkùu nò ndemou ku bakù yóu.

Yesu pǔtémè Kuyie ntǔrè

⁴ Yesu kpeñnìmu ke pǔtè Kuyie ntǔrè, Kuyie nwe n duó ndiyètìrì dièrì, dii deu ke pǔtè ku tǔrè kpèye. ⁵ Kuyie nyí nàké ku tǔnni marì ke yí:

A tú m bire nde yíe,

kè n tu a cice.

Kù me nyí nàké ku tǔnni marì ke yí:

M bo ntú a cice,
kàa ntú m bire.

⁶ Kuyie nyóó duɔnní dīi mɔnni kutenkù miεε ku Bire dèè tu
Mpo ke béimmu ke dò:

Kuyie ntɔrè ndè bàá.

⁷ Kuyie mbéimmu ku tɔrè kpéi nke yĩ:

Kuyie nkuù cèeri ku tɔrè

kè yè naà nkuyaaakù,

ke ceeri ku tɔmbè

ke bè naà nfehããdεεnfè.

⁸ Ke né nàké ku Bire ke yĩ:

A tú Kuyie nku,

kàa kpààtikàrì yó mbo sãã,

a baké nè timómmɔnti nti.

⁹ A dó timómmɔnti nti,

a í dó mɛyèi,

dεè te kè Kuyie nha Yiè nda tããté

a kɔbe miεε,

ke waare a yuu mεkùò,

ke da duó ndiwèi.

¹⁰ Ke yíé ke bè nàké ke yĩ:

Fɔ́ nti Yiè

fɔ́ò dɔ̀ò kɛtenkè nè dimɔnni,

tiwètì tu a nɔ̀tè kó mutómmú mmu.

¹¹ Dεnde yóó pɛ̀tému,

kè fɔ́ nni mbo,

dè yóó kótému kuyààkù tēmè.

¹² A yóó dè kpèúmu kuyààkù kōme,

kè dεε ceete.

Fɔ́ nyie mε mbaa yó ndò nha dɔ̀nti nti,

a í deu.

¹³ Kuyie nyí nàké ku kó ditɔ̀nni marì ke yĩ:

Nkari m bakù you

ke kémúnè m bo da duómmè

a dootitɔ̀bè kàa bè na ké bè cù̀ti.

¹⁴ Ba ntu Kuyie ntɔ̀rè? Ku tɔ̀mbè mbe kù tũ̀nni bè, kè bè teénnè
kù yóó dεεté bè.

2

Kuyie ndεeri mɛ̀è botí wennimu

¹ Kuyie ndεeri mɛ̀è botí wennimu, dεè kpéi nte kè ti dò
nkémpfì ntimómmɔnti ti kèè tì, ke báá yeté kuce. ² Nyénè ke dò
nKuyie ntɔ̀rè do tɔ̀unì tì ke náá mbenitìbè tì tu timómmɔnti nti,
kè bèè tì yetírì kè Kuyie mbè fɛ̀ũnko. ³ Ti kèè tì náàntì, Kuyie
mBire dεè tì nti nàké, kè bèè tì kèè kè bè múnke tì nàké. Kè tì tì
yete ti bo yĩme kéyenté? ⁴ Kè Kuyie ndòò tidietì tibotí tibotí, ke

benke bè nàá ntì tumè timóm̄m̄nti, ke bè p̄a Muyaánsààmù kó yep̄arè kù dóm̄è.

Yesu weè deeri

⁵ Kuyie nyí yē nku tōrè yeè yó mbaké kutenkù kùù kraaní, ti nàá nkùu kpéí. ⁶ Ti w̄arimu nke tú:

Onìtì kpeti tú ba

kàa dēnniní ò kpéí?

Onìtì tu we kàa dàke o kpéí?

⁷ A ò kékùnnèmu Kuyie ntōrè

dimònni sàmp̄òrì miēke

kàa ò duó ntikpeti nè diyetidieri,

⁸ kòò duó nha d̄òò d̄èè kó dimàà

kòò d̄è baké dem̄ou.

Kuyie nhò duóm̄mu dem̄ou kòò d̄è baké ti né mu nyí yà ò bakémè dem̄ou. ⁹ Ti yàmu Kuyie nhò kékùnnemè dimònni

sàmp̄òrì miēke Kuyie ntōrè, kòò d̄èúkunn̄e kòò kp̄énkunn̄e ò f̄èũtéme ke ku ti kpéí. Kuyie nti d̄ó mèè kpéí nte ò kumè tim̄ou

kpéí. ¹⁰ Kuyie nkuù d̄òò d̄èè kó dimàà bo dem̄ou, ke d̄è te ke d̄ó benitibè p̄euu ta ku kpeti miēke, deè te kè kù duó nkè Yesu f̄èũté ke yè páíí ke bo bè deeté.

¹¹ Yesu weè ou benitibè be yei. Wèè w̄ènkunko nè ò w̄ènkunko bè bè w̄ē mbe cice omáà ndi. Deè kpéí nte kè ifei í ò bo ò bo mbè túmè o k̄obe, ¹² kòò béi nke d̄ò:

M bo nnáá nha kpéí n k̄obe cuokè,

m bo nda s̄antí dit̄inn̄i cuokè.

¹³ Ke w̄ète ke yī:

M búó Kuyie nku.

Nte mí nnè ku bí kù n duó nyi.

¹⁴ Ò yu bè die nke tú ibí, ò yē mbèè m̄àke bèmb̄e tinitikònti nè meyiĩ. Yesu móm̄muo nkòò naá nhonitì, ke m̄òòte ti m̄àke tii kònti, ke ku ke na mukũũ nyiè ndibòò, ¹⁵ ke deeté bèè do yīèkù mukũũ nke mù dé. ¹⁶ Wè í k̄ateni ke bo deeté Kuyie ntōrè nyē, ò k̄ateni ke bo deeté Abarahammu yaabí nyi. ¹⁷ Deè te kòò d̄òntenè o k̄obe weti weti, ke tú ikuó nùtì diewè ke kuò mmesém̄mè ke p̄i nKuyie ntóm̄mú mesàà, ke ũtì benitibè yei. ¹⁸ Ò f̄èũtému o móm̄muo nke yà mesoùm̄mè mem̄ou. Di mmònni ke bo na k̄eetenè bèè f̄èũrì ke yau mesoùm̄mè.

3

Yesu deunèmè M̄oyiisi

¹ N k̄obe Kuyie nyu bè, nwúónnè Yesu nwe, Kuyie ntònní wè, ikuó nùtì diewè ti tũ nwèè kó kuce. ² Ò do d̄òori Kuyie nkùù ò tāātè kòò p̄i nde kó mutóm̄mú kù dóm̄è mme, ke dò m̄M̄oyiisi do dóm̄mè. Ti w̄arimu ke tú M̄oyiisi do p̄i mmutóm̄mú Kuyie

ncífètè kè dè wenni. ³ Kòo nìtì maá təcífètè kè tẹ wenni, bẹ ò nsántí wèè tẹ maá wènwe. Mèè botí nku ti dòmme kénsántí Yesu wèè pẹ̀tẹ̀ Mọ̀yiisi. ⁴ Kàa yà təcífètè a ò nyému onìtì wèè tẹ maámè. Mèè botí nku ti yémè ke dọ̀ nKuyie nkuù dọ̀ dẹ̀mọ̀. ⁵ Mọ̀yiisi do dọ̀ nhotóntì nwe, ke pfi nKuyie ncífètè miẹke mutómmú mumọ̀ kù dọ̀ mèè botí kè dè wenni, ke náá nKuyie nhò duó ntì. ⁶ Kirisi tu Kuyie mBire nde, ke dọ̀ri kù dómè sáà. Wèè tu omari, bẹ̀è ò yie nkè bẹ̀ tu təcífètè ò maá tẹ̀ kè nsà kè ti tá ke baa dèè kpaanì nẹ̀ diwèi.

Kuyie ndo dómè kéom̀p̀unne ku kọ̀be

⁷ Dèè te kè Muyaánsààmù náá nke tú:

Mí nKuyie nkè n di béinnè yíe,

⁸ di báá kpénk̀unne di to,

di yembè do dọ̀rimè ke yetírí n kpeti,
n do bẹ̀ yàáké d̀i m̀nni dikpáà cuokè.

⁹ Yebie nsipísìnàà miẹke

di yembè do yaumu n dọ̀ri t̀i dieti,

ke baa ncíféké ke n yáú.

¹⁰ Dèè do te

kè m miẹke pẹike de kó benitibè,

kè m b́i nke dọ̀:

Be nnitibè í yie n kpeti,

be yèmmè mèè n d́ténè.

¹¹ Kè m miẹke pẹike

kè m parikè ke dọ̀:

Di í tati dihei meom̀p̀umè kperi.

¹² N kọ̀be Kuyie mbomu, ndakenè kòò mọ̀u yèmmè báá s̀ntẹ̀ kòò toò kpenke, kòò kù d́ténè. ¹³ Nyáúk̀unkonè ditobè k̀nti yewe yemọ̀. Yíe nKuyie ndi yumu, di báá yóu kè meyei nsouté omọ̀u kè de kó diyie ò pẹ̀tẹ̀, kòò toò kpenke kòò yete Kuyie nkpeti. ¹⁴ Ti bo ntú Kirisi kọ̀be kè nsà kè ti t̀u nKuyie nnáaǹti weti weti ke dọ̀ nti ti yie ndii yiè kè de ndómme ke t̀uðkenè kumanku.

¹⁵ Ti wàrimu ke tú:

Mí nKuyie nkè n di béinnè yíe,

di báá kpénk̀unne di to,

di yembè do dọ̀rimè

ke yetírí n kpeti.

¹⁶ Ọ̀mbe mbe bẹ̀è do kèè Kuyie nkpeti ké tì yete? Mọ̀yiisi do deeté bẹ̀mbe Esibiti ke bẹ̀ dènne. ¹⁷ Kuyie mmieke do péíkú òmbe yebie nsipísìnàà? Bẹ̀è do dọ̀ bẹ̀mbe meyei nke kù dikpáà cuokè.

¹⁸ Kuyie ndo parikè ke dọ̀ òmbe í tati kù do dọ̀ bẹ̀ ta kèè tenké kéom̀p̀è? Bẹ̀è do yete bẹ̀mbe ku kpeti. ¹⁹ Ba ndo te kè bẹ̀ í nta? Bẹ̀ do yete mèè kpéi nke ku kpeti, deè do te kè bẹ̀ í nta de kó ketenkè.

4

¹ Kuyie ndo béimmu ke dò: Bá wè ò bo na kéta ku om̀p̀ùmè miéke, de kó dinùù kpaá bomu nè yíenní. Ndakenè kòò m̀òù báá paà de kó meom̀p̀ùmè. ² Ti kèèmu Tináaansààti bèè do bo dikpáà cuokè be kōme. Bè do tì kèèmu tì me nyí mbè teennè bè do í tì tá m̀èè kpéí. ³ Tínti bèè yie nKuyie nkpeti, ti tatimu meom̀p̀ùmè miéke kù béi mmèè kpéí nke yí:

Di í tati n do yē ndi ta
kèè tenkè miéke kéom̀p̀è.

Kù yóó béi mmemme ke s̀s̀ nkù dèèmu ku tōmmú nè dimònni.

⁴ Ti wàrimu kupíkù makù diyie yíenní kpéí nke tú: Kuyie mpí nku tōmmú ke dèè ke om̀p̀è diyie yíenní yie. ⁵ Ke yíè ke wàri ke tú: Di í tati n do yē ndi ta kèè tenkè miéke kéom̀p̀è. ⁶ Bèè do niité kékeè de kó Tináaansààti ke í nti tá, bè í ta de kó meom̀p̀ùmè miéke. Yie nkuce kpaá ke bomu de kó meom̀p̀ùmè kpéí, kè bèè yie nTináaansààti bè bo na kéta me miéke. ⁷ Deè te kè Kuyie ndòú ndiyie teri ke di yu ke tú: Yie. Dè do m̀òntemu kè kùu duò nkòo kpaàti Dafitii béi nke dò Kuyie ntu:

Mí Kuyie nkè n di béinnè yie,
di báá kpénk̀unne di to.

⁸ Kè Sosuwee do mbè tanné meom̀p̀ùmè miéke, Kuyie nna bá nwète ke nnáá ndiyie teri mari kpéí. ⁹ Kuyie ndo dèè ku tōmmú kéom̀p̀èmu, m̀èè botí nku bèè kù yie mbè yóó om̀p̀è. ¹⁰ Wèè ta Kuyie nkó meom̀p̀ùmè miéke, ò òmpèmu nè o tōmmú Kuyie ndo òmpè m̀èè botí. ¹¹ Deè te kè ti dò nkéyetoo kéta de kó meom̀p̀ùmè miéke. Ti ndake ke báá yete Kuyie nkpeti kèpaà meom̀p̀ùmè, bè do tì yete m̀èè botí dikpáà cuokè ké m̀èè paà.

¹² Kuyie nnáànti fòumu ke kpeñni ke si ke pēētē disie menatimè m̀èdémè kperi, ke si ke tuàkù diwēnni nè meyèmmè, ke kékíí yekū̀s̀ ke tuàkù m̀efemme, ke kpéinkoní meyèmmè m̀èè s̀rri nè iyentotí. ¹³ Kuyie nkuù dè d̀d̀ dem̀ou, dem̀arè í kù s̀rinè, dem̀ou dè feímu, dem̀arè í kù bìinnè, ti yóó ku nnáké ti d̀d̀ d̀èè kó dimàà.

Kirisi tumè ikuó niùti diewè

¹⁴ Ti m̀akemu ikuó niùti diewè, Yesu Kirisi, Kuyie m̀Bire, wèè dèke kēnkè. Tí ntēi ke tũ nKuyie nti tá kù. ¹⁵ Ti kó ikuó niùti yému ti cīnni m̀èè botí, kè mesémmè ò bo, ò yàmu mesoum̀mè mem̀ou ti yaumè, ò me nyí d̀d̀ meyei. ¹⁶ Yóunè kè ti tóónnè Kuyie nkùu ti d̀s̀ ke bá nyḕk̀ù, kè kù ti kuó m̀mesémmè, ké nti d̀s̀, ké nti teennè dè d̀ò nkù ti teennè dii m̀ònni.

5

¹ Ikuó niùti diewè benitibè òs̀ tãáté wè, o kó mutōmmú ò ntu ò bo mbáámmè Kuyie m̀benitibè yei nkpeí, ke kù duò m̀be pãrè,

ke feu iwũõ benitibè yei nciẽmmè kpéi. ² Ò me ntúmè onitì nwe ke cĩnni, kè bè dòò meyei nhò yẽmu bè í kpeñnimè. ³ Ò cĩnni mèè kpéi nke dɔɔri meyei deè te kòò ɔ̃ keté kéféútè o mómumuo nho yei nciẽmmè kó fɛɔ̃fè, kédeè kéfié betɔbè kó meyei nciẽmmè kpeyi. ⁴ Òmòu ɔ̃ í ntãátè omáà kénáà nyikuó nùtì diewè, Kuyie nkuù ɔ̃ ò tãátè, kù do tãátè mèè botí Anɔ̃.

⁵ Kirisi kperε me ndò nweè í tãátè omáà ke bo naá nyikuó nùtì diewè, Kuyie nkuù ò tãátè ke béi nke yí:

A tú m birε ndε yíε

kè n tu a cice.

⁶ Kupíkù tekù ke béi nke tú:

A yó ntú ikuó nùtì nwe sãà

kéndònnè Mesisedeki.

⁷ Yesu bo dìi mǎnni ketenkè ñnkè ke mbáá nKuyie nku, Kuyie nkùù kpeñni ke bo na kòò deeténè mukũũ, kékuó mmèdiè nkè kùu cɔuté o báámmu, ò yie mmèè kpéi nku kpeti. ⁸ Bá ò me ntúmè Kuyie mBire kòo nfẽũri ke baa yíε nKuyie nkpeti. ⁹ Kòo nyíε Kuyie nkpeti timɔu, ò í nyóu timatì ke naá nwèè duò mmufòmumu mùù bo sãà bèè yie nho kpeti. ¹⁰ Kuyie mbéimmu ke tú weè tu ikuó nùtì diewè ke dònne Mesisedeki.

Ti bo nyémè ke báá yóu Kuyie nkó kuce

¹¹ Tináahti kpaámu péu n na ndi náké tì, ti mè nnákénì tìi ñnkè ke né yóu ti bo yĩmè ké tì ndi náké kè dí banté ke yé di ténke í cãámè ke banní. ¹² Dũ do dò nnè dimònni kéntiè benitibè Kuyie nnáahti kè di né kpaá ke dò mbè ndi tiè nKuyie nkó itié nketiyi, di do dò kényo mmuciè mmu, kè di né kpaá yãá mmemiè. ¹³ Wèè kpaá ke yãá nhò báá na kébanté Kuyie nnáahti tu mù, ke yé ò kpaá ke tùmè debire nde. ¹⁴ Bèè yo mmuciè bè kòtému ke yé mesàà nnè meyei.

6

¹ Ti sɔɔténè Kuyie nnáahti kó itié nteì, bekótibè kpeyi, ke yóu iketiyi, ù tu ti bo yóumè meyei nkéceete kètũnne Kuyie, ² bè bo nti ãã mèè botí bàtémù, ti bo nnɔnkumè ti nɔu benitibè ñnkè kè bè miérì, becírìbè yóó yántè mèè botí nè Kuyie nyóó bekénèmè bá wè ku beénti yiè. ³ N yẽmu ke dò nKuyie mbo ti teennè kè ti sɔɔté kéta itié ncũmpuyi.

⁴ Bèè dié nke yĩtè Kuyie nkè kù bè mĩtè ku kó kuwenniku ke bè pã keñnkè kó dipãnni kè bè mǎðte Muyaánsààmù, ⁵ ke yĩtè Kuyie nnáahti wennimè, ke mǎðte kutempànkù kó muwèrimú, ⁶ kè bè yóu Kuyie ke ku yete bè báá na kéwète kéceete medérímè. Dè dònne bè baakù Yesu nwe kuce medérímmè kòò sãà nkè dè feío.

⁷ Onìtì dònṅè ketenkè nke fetaafe niù kè sáà, kàa kùúti kè dè peité Kuyie nh̄ṣ̄ kè dḡḡmu mesàà. ⁸ Kè kè me nyè tipotì nè timusĩntì, kè bo detetirè nde, kè Kuyie nyóó kè c̄ṣ̄ ké kè c̄ú.

⁹ N kabe ti náá memme ke yému ke dò ndi kéri kuce sààkù, ke yóó cooté. ¹⁰ Kuyie ntu timómmṅnti yiè nwe, kù í yóó yè ndi pĩ mmù tómmú ku kpéi nke teennè Kirisi kabe ke kpaá ke bè teénnè, ke benkú di kù dómè. ¹¹ Ti dó di nsakému ke pĩ nde kó mutómmú kétuake kumàнку, kèpété di baa dè. ¹² Ti í dó dí ntú betōnnékótibè, ti dó di ndōnnè bèè do yie mbèmbè Kuyie nkè nkù tū nke mi, kètieke kù yè nkù yóó bè duó ndè.

Kuyie nyēm̀m̀ kù yóó dḡḡ mesàà nh̄Abarahammu nè o yaàbí

¹³ Kuyie ndo yóó dḡḡnnè dinùù Abarahammu kèparikè nè ku yètiri ke yé òm̀òù í bomè ke kù deunè ke dò nkùù parikè kèyú o yètiri. ¹⁴ Kè kùu béi nke tú, kù bo ò dḡḡ mesàà nkòo yaàbí sũ mmediè. De kó tináànti tu timómmṅnti nti. ¹⁵ Kè Abarahammuu yie nkémbaa ke kém̀m̀ú, kè Kuyie nhò dḡḡ de kó mesàà nkù do yè nkù yóó ò dḡḡ mè. ¹⁶ Kòo niti dó bèe banté ò náammè mómmu, ò ṣ̄ṣ̄ yu wèè ò deunè o yètiri ndi kè tineitii deè. ¹⁷ Deè kpéi ndo te kè Kuyie mbéi nkèparikè ke bo benke ku nitibè ke dò nkù béi nti í yóó pàà. ¹⁸ Kuyie mbéi nti nè kù parikém̀è, de kó tináànti tidé tii benkú ke dò nKuyie nyí sou, tínti bèè yie nku kpeti, ti bo na kém̀m̀ake tikōnyauti ke kém̀m̀ú kù yè nkù yóó dḡḡ tì. ¹⁹ Ti yé mèè kpéi nke dò nKuyie mbo dḡḡ kù béi nti, deè te kè ti kpeñni ke fííkú, ke dò mbátòò cónniri. Ti támu Kuyie nkè dè kpeñni ke dò mbátòò cónniri kó mēfimme, ke ti tanninko Kuyie ncfētè kufáá nkuyààkù kpeti kù. ²⁰ Yesu weè ti kpeté Kuyie nkó kuce kè ti bo kate ku borè. Weè tu ikuó niùti dièwè ke dōnnè Mesisedeki.

7

Mesisedeki kó tináànti

¹ Mesisedeki do tú Sademmu kóo kpààti nwe, Kuyie nkùù baké keñkè nè ketenkè ku kuó niùti. Kè Abarahammuu dokénè bekpààtibè ké bè na kénkūntiní kòo ò co, kóo pā Kuyie nkó mesàà. ² Kè Abarahammuu deite ò pònte ke éi dè bá dè kó depííndè kóò duó. Diyètiri dii tu: Mesisedeki di benkú ò tumè mme okpààti sààwè. Kè Sademmu kóo kpààti benkú ò tumè meom̀p̀m̀è kóo kpààti. ³ Òm̀òù í yé Mesisedeki cice yoo o ȳṣ̄ yoo o yààribè. Òm̀òù í yé ò peité dè nè ò ku dè. Ò tu Kuyie nkuó niùti nwe sáà, ke dōnnè Kuyie mBire.

⁴ Ò deu mediè mme, deè te kè ti yààri Abarahammuu deite ò éi dè mièke bá dè kó depííndè kóò duó. ⁵ Defii yaàbí ii tu ikuó niùbè, kè Kuyie nnáké M̄oyiisi ke dò bè mbe duò ndèè tu depííndè. Bá bè me ntúmè bem̄ou Abarahammu yaàbí. ⁶ Mesisedeki í tú Defii kó

kuwuə kou, nè mēmmē kòo pã Abarahammu Kuyie nkó mesàà, kòo deite ò eí dè kó deπííndè kóò duó. ⁷ Ti yému timəu ke dò nwèè deu weè 55 pã mesàà nhosámþóu. ⁸ Ikuú niùbè, bè duò mbè deπííndè bè tu benitibè mbe ke kō. Kuyie nnáahti náammu ke tú Mesisedeki í ku. ⁹ Abarahammu do duómè ò eí dè kó deπííndè, ti bo na ke dò o yaábí Defiibe bè duò mbè deπííndè beè do dè duó. ¹⁰ Bè mu ndo í peitè Defii, ò né do bomu o yààri Abarahammu miēke Mesisedeki ò co diì mōnni kòo ò duó nhò eí dè kó deπííndè.

¹¹ Ikuú náá nke tú i niùbè yó ntú Defii kó kuwuə nkòbe mbe, kè Defiibe ikuú niùbè do nna késútè Isidayeεribe yei mpáíí, Kuyie nna bá nduənní ikuú niùti təu kòo ñdōnnè Mesisedeki. Anə kó kuwuə kabe bèè tu Defii yàábí bè na nsànnèmu. ¹² Kè ikuú kó munì cèète, ikuú 5 ndò nkéceetemu. ¹³ Ti Yiè nYesu, ti nnáahti náà nwèe kpéí wè í tú ikuú niùbè kó kuwuə nkou, o kó kuwuə nkou məu í pī nyikuú kó mutōmmú diyie mari. ¹⁴ Ti yému ke dò nti Yiè nYesu tú Sudaə kó kuwuə nkou nwe. Məyiisi do náà ndiì mōnni bèè yó mpī nyikuú kó mutōmmú ò í mbéi nde kó kuwuə nkpeí.

Yesu tumè ikuú niùti ke dōnnè Mesisedeki

¹⁵ Ikuú niùti təu buotémè ke dōnnè Mesisedeki deè benkú ke dò nDefii kó ikuú niùbè í na ke ütè benitibè yei. ¹⁶ Yesu í tú ikuú niùti ò tu mèè kpéí Defii kó kuwuə nkou, ò kpeñnìmu ke fòu sáà, deè te kòo naá nyikuú niùti. ¹⁷ Tì wàrimu ke tú:

Ò yó ntú ikuú niùti nwe sáà,
ke dōnnè Mesisedeki.

¹⁸ Ikuú ketiyi do cīnnìmu, ke í nna ke deetè benitibè kè Kuyie nyi yóu. ¹⁹ Məyiisi kó ikuú do í na késútè ti yei. Di mmōnni kè ti pètè kuce tekù kùu kàrinè Kuyie mborè.

²⁰ Kuyie mbéimmu ke pàrikè o kpéí. Kù í nàké me boti ikuú niùti təu məu kpéí. ²¹ Kuyie mme mbéimmu Yesu túmè ikuú niùti ke pàrikè ke yī:

Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke pàrikè,
n yí yóo kpatε n nùu:

A tú ikuú niùti nwe sáà.

²² Yesu weè tu metaummè pàmmè kó dikūnni, deè te kè mè kpeñni ke wenni, ke pēētè mekótímè.

²³ Ikuú niùbè təbè do sūmu ke yé bè kōmmè kè betəbè cəu.

²⁴ Yesu yie me nfòumu sáà, ke yó ntú ikuú niùti sáà. ²⁵ Deè te kòo m̀ke muwērimú ke deeri benitibè, kè bè kàri Kuyie mborè bè ò tá mèè kpéí. Ò fòumu sáà ke báá nKuyie mbe kpéí.

²⁶ Yesu weè tu ikuú niùti diewè, dè dò nti mməke wè. Ò dò mpáíí nwe, wè í məke meyei mmamè. Òməu báá na kóò wàti. Kuyie nhò cāñnénèmu benitiyeibe koò baá ndeməu. ²⁷ Deè te kòo í dōnnè ikuú niùbè diebè təbè, bèè do feu iwūō yewe yeməu,

ke níi keté káféúte be kó meyei ncíemmè kpeyi, kédeè káfíé betòbè kōme kpeyi, ò duó nhomáà ndi kè bè ò kùò kuce mèmáà kè dè dèè. ²⁸ Kuyie ndo duó nyikuó Mòyiisi kòo tããtè bèè nìtibè kè bè ntú ikuó niùbè dièbè bè do tú meyei nyembè mbe ke dɔɔri meyei, Kuyie mbéi ndi nùò ke pàrikè dii pàa nyikuó kè kù tããtè ku Birè kè dè tu ikuó niùti diewè ke dò mpáíí sáà.

8

Yesu weè tu ti kó ikuó niùti diewè

¹ Ntenè ti náá ntii náànti yuu: Kirisi weè tu ikuó niùti diewè, ke kari keĩnkè dikàri dièri Kuyie mbakù youú, ² ke pĩ nKuyie nkuó tōmmú ku cífètè mièke, kù maá tè kumómmonku, oniti í maá tè.

³ Bè òò kanne ikuó niùti kòò bo nduò nyepārè nye Kuyie ke kù feu iwūō. Deè te kè ti kó ikuó niùti dò nkéféúte o kɔfɛ. ⁴ Kè Kirisi do bo ketenkè ìnkè nke, ò na bá ntú ikuó niùti. Ke yé ikuó niùbè dié nke bomèmu ke feu iwūō ikuó yèmmè. ⁵ Ikuó niùbè do pĩ mmùù tōmmú do benkú dèè dòòri dènde Kuyie ncífètè keĩnkè, Mòyiisi do yóó maá dii mōnni metaummè tou kè kùu ò nàkèmu ke dò: Maá di mesàà nweti weti kè di ndonnè n da benke di ditàri ìnkè. ⁶ Kirisi kó mutōmmú ðeumu, weè tàunko Kuyie nnè benitibè kè de kó metaummè ðeu ke pèxètè mekótímè, weè tu Kuyie nyè nkù yóó dɔòmè memou kó dikūnni.

Metaummè pammè kó tináànti

⁷ Kè metaummè kótímè do nsànnè, mepammè na bá mbuoté.

⁸ Kuyie nyà mè í sànnèmè mme, ke béi nke yĩ:

De yiè kpaanímu

kè m bo wète kétaunnè Isidayεεribe

nè Sudaa kɔbe.

⁹ Dè ténke í yó ntú metaummè

n do dònnèmè be yembè

m bè dète dii yiè Esibiti ke dènnè.

De kó metaummè bè mè tōtemu

kè m bè bùtinnè.

Mí ndi Yiè nKuyie mmî béi.

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:

Nte de yiè n yóó dɔònè

mèè taummè Isidayεεribe:

N yóó ànnè n kuó be mièke nke,

ké ì wàri be yèmmè mièke

ké m bè te mí nKuyie

kè bè ntú n kɔbe.

¹¹ De yiè òmòu ténke

báá tié n kuó o kou,

yoo o kouu ò tié nke dò

wè n yíété mí ndi Yiè nKuyie.

Bè yóó nyi yému beməu,
ibí sámpóì nè bekótíbè.

¹² N yóó bè cǐémmu be caàrimè,
n ténke báá dentení be yei nkpeí.

¹³ Kè Kuyie nnàá metaummè pàmmè kpéí kù yé meketimè
kòtému ke pēnké.

9

Kéìnkè kó mubáammu nè ketenkè kōmu dè cǎà ndè

¹ Metaummè ketimè do məkemu ikuó bè bo mbáá mmèè botí Kuyie nnè metaummè tou benìtibè maá dì. ² De kó ditou do məke tidieti tidéti nti, kè bè yu kuketikù ke tú ikuó dieku, kè fitírè nè tábùrì kè dè bo ku miéke, kè pēèbè bè pā bè Kuyie nkè bè daké tábùrì ìnkè. ³ Kè kuyààkù kpetí kudérìkù kó dibòrì kè bè kù tu ikuó nentì kó kufáá. ⁴ Kè dihúúntōnni mesəə nkperi, bè cósunko dii ìnkè tudaàrí kè di bo ku miéke, kè metaummè tōu bè dàri di mesəə nkè di bo, kè titápìètè tìdétì, bè wàri tì Kuyie ntannò tepítè nè disəəbuu mudii bè tu mù mánni mù ā dì, nè Anəə kó kupààti kùu do yè tifaàti kè dè bo de kó metaummè tōu miéke. ⁵ Kè beìnkèmbàribè kó tifènti còrmmú de kó ditōu ìnkè ke benkú Kuyie ndè bomè, kè si fièti kánké bè əə míété dè iwūə kó meyī nkéməə Kuyie mbe yei ncǐémmè. Tináahti kpaámu péu, ti me mbáá na ké tì nàké tima tima.

⁶ Dè do me ndò nde kó kudieku miéke, kè ikuó niùbè taà kudieku ketikù yewe yeməu, ke pī mbe tōmmú. ⁷ Ikuó niùti diewè máà weè do əə ta ikuó nentì kó kufáá nkuce mēmáà dibenni miéke, nè iwūə kó meyī nkéməə Kuyie nho yei ncǐémmè, kédeè ké kù məə benìtibè yei ncǐémmè. ⁸ Nè de kó tidieti tidéti kó meborime mme Muyaánsààmù benkúmè ke dō nkè kudieku ketikù bo, kudérìkù kó kuce mu nyí kpeté. ⁹ De kó tináahti ti náá nyíe nke dō nyepārè bè do pā nyè nè iwūə bè do feu ì, do í na kéwénkūnne benìtibè yèmmè páíi bèè do báa nKuyie mme botí. ¹⁰ De kó mubáammu botí do tú tikōnti kó ikuó kōmu mmu, kè bè nyé bè bo nyo ndii mōnni nè bè bo nyo ndè nè bè bo nyə mmù nè bè bo nhəu mēè botí bemáà. Bè do me nhə nke baə Kuyie mbo dōd mēmmə metaummè pàmmè.

¹¹ Di mmōnni Kirisi kətenímu ke tú ikuó niùti diewè mómmuə, ke ti cǐé nti yei. Ó pī mutōmmú metaummè tou dii miéke di deumu ke wenni ke pēétè diketiri, di í tú kutenkù kuu nkperi, onìti weè í di maá. ¹² Weè ta metaummè tou kuce mēmáà kè dè sànnè, ò tannè mēè yī nyí tú yebədakè nè yenaadakè kōme. Ó mómmuə nho kó meyī mme, kòd ti òuté ti yei nsáà. ¹³ Kè yebədakè nè yenaadakè kó meyī nnè yenaasèrè

kó mutápeí mbè do ãã míeté dè do ãã wénkúnne benìtìbè. ¹⁴ Kirisi kó meyiĩ mpèētému memme mediè ke ti óu ti yei mmemou, Muyaánsààmù mmuù ò teennè, kòò duó nhomáà kè bè ò kùò ti kpéí, wenwe wèè í màke meyei mmamè, kòò ti deeté ke ti bo na képi nKuyie nkùù duó mmufòmму ku kó mutãmmú.

¹⁵ Mèè botí nku Kirisi tàunnèmè Kuyie mbenìtìbè, kè de kó metaummè tu mepàmmè. Nè mèè mièke nke Kuyie ndòòmè ku do béi ntì ke dè kù yóó duó mmufòmму mùù bo sáà benìtìbè. Kirisi kumu ke òúté benìtìbè yei mbè do dæri mè metaummè kótímè mònni.

¹⁶ Kuyie ndòò mèè taummè donnè onìti ò nyóó kú mèmme kénákè wèè yóó túóté o kperè, de yei nné ãã í ndè tùóté kòò kpaá fòù. ¹⁷ Ó béi ntì ãã í ndòò ò kpaá fòù dìi mònni, ò ãã kúmu kè tìi dòò. ¹⁸ Metaummè kótímè do ãã í mmàke muwérímú kè bè í fèuté fèǎfè kè meyiĩ ncòú. ¹⁹ Mèè botí nku Møyiisi nàké dìi mònni Kuyie nkuó benìtìbè, kédeè kétúóté tipeçiti wũòti nè tifààti, bè tu ti isópù, kèpòtè yebòdakè nè yenaadakè bè fié yè kó meyiĩ nkémíeté ikuó kó dipátiri nè benìtìbè. ²⁰ Ke dò: Me nyĩ mmèè benkú Kuyie ndi taunnèmè kumáà. ²¹ Ó me nyĩ kémíeté meyiĩ metaummè tou nè ikuó nenti. ²² Ikuó mièke meyiĩ mmèè ãã wénkúnne demou. Ikuó mièke kè meyiĩ nyí còú nKuyie mbáá cǐé mbenìtìbè be yei.

Kirisi kumè ke òúté benìtìbè yei

²³ Ikuó mièke bè do ãã wénkúnne demou nè iwũò kó meyiĩ mme. Dè do benkú keĩnkè kperè dòmmè mme. Iwũò kó meyiĩ mbáá na kéwénkúnne keĩnkè kperè, deterè marè deè dò nkédòò dèè pèēté memme. ²⁴ Kirisi weè ta Kuyie ncǐètè mómmonte, wè í ta metaummè tou benìtìbè maá dì, dìi tu Kuyie ncǐètè kó kufènkù mómmønku. Ó dèke keĩnkè nke ke bo Kuyie mborè, ke kù báá nti kpéí. ²⁵ Kirisi í ta Kuyie ncǐètè ke bo duó nhomáà kuce mèpéu, ikuó niùti dièwè do taànè meyiĩ mmèè botí bá dìi benni metaummè tou mièke kuce memáà. ²⁶ Kè Kirisi kperè do me ndò, nè Kuyie ndòòmè kute nkù ò na nku kuce mèpéu ndi. Ó kàtení yemàrè sonye nye ke duó nhomáà kè bè ò kùò kuce memáà, kòò dèite benìtìbè yei nkè dè dèè. ²⁷ Onìti ãã kú kuce mèmáà ndi, de kó difònkúò kè Kuyie nhò bekénè. ²⁸ Mèè botí nku Kirisi duómmè omáà kè bè ò kùò kuce mèmáà, kòò òúté benìtìbè yei. Ó yóó dàò bèè ò bàà bèmbe kè bèè ò dòntenè.

10

¹ Møyiisi kó ikuó do benkú Kirisi yóó ti dàò mèè sàà mme. Ì do í na ke bo deeté bèè ì tũ nkè deè kpéí nní nte kè bè nfeu iwũò yebie nyemou. ² Kè ì do mbè deeté páíi kè bèè wenke, bè ténke

na bá nyĩ̀èkù ke feu iwũõ. ³ De kó iwũõ kó muféù pètínke do bè dènni be yei mme yebie nyemou. ⁴ Ke yé yenaadakè nè yebodakè kó meyĩ̀ mbáá namè kèúúté onìti kó meyei.

⁵ Dèè te Kirisi kòriní dìi m̀nni kutenkù ke náké Kuyie nke d̀:

A í d́ bè da feu ì wũõ
nè bè da pãã nyèè pãrè

a nh ãnné tikònti nti.

⁶ A í d́ be feu ì ke tuò nyewũõtòrè,
nè bè da feu ì meyei ncíémme kpéi.

⁷ Dèè te kè n yĩ̀:

Nte mí n kòrimu
ke bo d̀ò ã́ nKuyie nha dómè,
tì wàri n kpéi

ikuó pátiri mièke ke yèmmè.

⁸ Dèè te kè Kirisi keté kébéi nke d̀: A í d́ iwũõ bè da feu ì nè bè da pãã nyi ke tuò nè bè da feu ì meyei ncíémme kpéi bá nè bè me ndè n da pããmmè ikuó yèmmè. ⁹ Kòo yí kébéi nke d̀: Nte mí n kòrimu kè bo d̀ò a dómè. Mèmmè Kirisi pàammè ikuó kótíyì ke cèète ipànyì. ¹⁰ Kirisi d̀ò Kuyie ndómè mme ke duó nhomáà kè bè ò kùò kuce memáà kòò ti òúté ti yei.

¹¹ Ikuó niùbè do ò mpĩ̀ mbe tómmú yewe yemou ndi, ke baa feu iwũõ sãã bá dè í ou be yei. ¹² Kirisi yie duó nhomáà kuce memáà ndi, kè bè ò kùò kòò òúté benitibè yei nke dèè ke kàri Kuyie mbakù youú sãã. ¹³ Ke baanè Kuyie mbo ò duómmè o kprantídèntòbè kòò bè cùùti. ¹⁴ Ò duó nhomáà kè bè ò kùò kuce memáà ndi, kòò òúté benitibè yei nkè bè wenke koò naánnè sãã.

¹⁵ Muyaánsààmù tì yému, ke kònné Kuyie mbéi nti ke yĩ̀:

¹⁶ Nte n yóó bè d̀ònnè mèè taummè
de kó yewe mièke.

N yóó ãnné n kuó be mièke nke,

ké ì wàri be yèmmè mièke.

¹⁷ N ténke báá dentení be yei nnè be caàrimè kpéi. ¹⁸ Kè Kuyie ncíè mbenitibè be yei mbè ténke òò í nfeu iwũõ me kpéi.

Yesu ti kpetémè kuce pànkù

¹⁹ N kòbe Yesu ku mèè kpéi nte kè ti m̀ke kuce, ke tã ke d̀ò nti bo na kéta Kuyie ncíètè ikuó nenti kó kufáá kétuòke Kuyie mborè. ²⁰ Kirisi weè ti kpeté kuce pànkù, mufòmmu kaku, weè kètè kuyààkù kùù do ti pi, ò duómmè omáà kè bè ò kùò. ²¹ Ti m̀kemmu ikuó niùti diewè wèè ni Kuyie ncíètè mièke. ²² Ti tũ ntóónnè timáà Kuyie nnè ti yèmmè wennimè ke bá nyĩ̀èkù bá sám̀pó, ke yé bè ti wùòmè menésààmè. ²³ N kòbe ti pĩ̀nnè weti weti ti yie nti kénkémú ti baa dè, Kuyie mbéimmu ke

yóo dǎò kù b́ei ntì. ²⁴ N kǎbe ti ndake titǎbè kpéi kéndó titǎbè kéndǎori titǎbè mesàà. ²⁵ Ti báá yóu ti bo ntaunnèmè ti kó yetĩrè bèmabè dǎòmè, tí nyáúkùnkò titǎbè kǎntì, ti yému ke dò nhò wētini bǎmbà.

²⁶ Kè ti yĩtè timómmonti ke wète ke tǎāté meyei nke mè dǎori, Kirisi kó mukũ mbáá na ké ti deeté. ²⁷ Tí pǎnke nkpeutí, muhǎá ndiemù Kuyie nyóo tanné mù bèè yete ku kpeti mu kpéi. ²⁸ Onitì do ò nkòò dǎò Mǎyiisi kó ikuó ci dè, kè benitibè bédébè yoo bétǎati ò yà ke b́ei, mbè ò ò í nhò kuó mmesémmè, bè ò ò kùamu. ²⁹ Wèè bo senkèrì Kuyie mBire, késǎu nde yĩ metaummè pǎmmè mèè ò òúté ké mmè wùò ndetetirè ke sǎá Muyaánsààmù, o kperere bo pètè memme. ³⁰ Ti yému Kuyie nkuù b́eimmè ke tú kuù yóo peite, kè kuù f́óó. Ke yí ke b́ei nke tú kuù yóo bekénè ku nìtibè. ³¹ Kuyie nfòumu, dè bo nyòunè ku miéke bo do wè.

³² Dentenèní di yie ndì mǎnni Kirisi kè dè ndòmmè, di do fèütémè kéáké, meháarimè me nyí ndi na. ³³ Kè bè ní ndi sǎá nyemǎrè mayè benitibè ìkè ke di puotì yeteyè, kè di nkómmù bè fèũnko bè. ³⁴ Kè di wènné káfèüté kè bè nfekù di kperere kè dè di naati di yé mèè kpéi nke dò ndi kpàti bo kefinkè, tì pètè memme, tì yó mbo sǎá. ³⁵ Di báá yóu kè di kǎntì yárike, dí ndǎori Kuyie ndómè, kè kù di cú. ³⁶ Di do nkénwèèrìmu ke dǎori Kuyie ndó dè kè kù di duó nkù yè nkù yóo di duó ndè. ³⁷ Ti wàrimu ke tú: Ò wētini mu bǎmbà nhò í yóo ǎte.

³⁸ Kè titetì wàri ke tú:
Wèè wetí de yie mbo nfòu
ò tá mèè kpéi.

Kè wèè yete Kuyie nkpeti
ku miéke bo nhò cú.

³⁹ Yóunè kè ti nwèèrì kè Kuyie nti duó mmufòmmu mùù bo sǎá, ti bá ntú bèè yete ku kpeti kè kù yóo bè kpetinné.

11

Bèè yie nKuyie nwetì wetì be kó tináan̄tì

¹ A bo ntámè Kuyie ntú a bo nyémè memme weti weti ke dò nha baa dè a yóo dè yà, a bo nyémè ke dò ndè bo, bá a í me ndè wùómmè. ² Dimǎnni kǎbe do tá mèè kpéi nKuyie ndeè do te kè kùu bè pénsiri.

³ Ti tá mèè kpéi nKuyie, ndeè te kè ti yé ke dò nkuù b́ei nkè kutenkù dǎò. Ti támu ke dò nti wúó ndè Kuyie ndè dǎò nè ti í wúó ndènde.

⁴ Abèeri do tá mèè kpéi nKuyie ndeè do te kòò kù pǎ dii pǎnni diwǎstǎnni ìnkè, kè Kuyie ndi pénsiri kèpètè Kayèè kperere, kè

betòbè ke bè fěũnko, kè bèe naá nyidawaá ndieyi, kèndaati tibòkònti nè tipekònti. ³⁸ Kè bè mbè bèti be cěĩ kè bè cokù ke taà yefòtè nè titàdènti. Kutenkù do í wenni ke dò mbèe na kémbo ku miéke.

³⁹ De kó benitibè bemou bè do tá Kuyie nku kè kùu bè pènsiri. Nè memme kè bèe kúnè bá bè í yà Kuyie nyè nkù yóó dòò dè. ⁴⁰ Kuyie ndòò dèmarè sààrè nde timou ti kpéi, kù í dó beè máá ndè te, kù dó timou ti dè wènnému.

12

Kuyie nti tiè nti kó mesàà nkpeí nke

¹ Ti yembè bèè do tá Kuyie mbè sũmu mediè nke í sénní. Kè dè dò memme ti dootóo dèè ti dítinko nè meyei mèè ti caati mecãã memcãã kèncokù ke wèèrì ke tũ nkuce Kuyie nti benke kù. ² Yóunè kè ti nkéri ke wetí Yesu wèè ti kpeté Kuyie nkó kuce, ò yóó ti teennèmu kè tí tuòke kumànkù. Weè yie nke kú ifei kó mukũũ nkudapãáti ìnkè ò do yé ò tati memme diwèi miéke. Di mmònni ke kari Kuyie mbakù you dikpààtikàri.

³ Wénténè benitiyeibe bèè í ò dó bè ò fěũ mmèè botí, kè dèe yáukúnne di kònti ké di duó mmuwèrimú. ⁴ Di maùnèmu meyei, di né mu nyí mà ke tùòke mukũũ. ⁵ Di báá yè nKuyie mbéi nti ke tú:

Kè kù yṹ nha to,
a miéke báá peike
kè kù da tié nha yèmmè báá caàrè.

⁶ Kuyie nhõõ yṹ nkù dó wè kó ditoò ndi, kètié nwèè tu ku bire.

⁷ Kè Kuyie ndi tiè ndí mmi. Di tú mèè kpéi nku bí dèè te kè kù di tiè. We ndó o bire ke í ndè tiè? ⁸ Kuyie ntièmmu bèè tu ku bí, kè kù í di tiè ndi tú ipocèmbí nyi. ⁹ Ti do dò nyibí kè ti yembè ti tièmmu, kè ti bè dé. Ti dò nkényiémmu Kuyie nkpeti kè dèe pèèté ti yembè kpeti. ¹⁰ Ti yembè do ti tiè mbè dó mèè botí nku dimònni sàmpó miéke, Kuyie nkuu me nti tiè nti kó mesàà nkpeí nke, ke dó ti wenke kù wennimè. ¹¹ Kè bè da tiè ndè ò ndò ndè yóumu, kàa yie nha yà de kó mesàà nkàa borime nwenni kàa mmòke diwèi.

Ti bo nyémè ke báá yete Kuyie nkpeti

¹² Kpènkúnne è tũnké di baà ndèè òòte kètěĩ ndi núu nyèè bòòtè. ¹³ Nkérinè kuce kùu èri, kè yecĩè ntààke dòke báá tute, ì pètinkèe séíté.

¹⁴ Yetenko kénwanti kénnaatinè benitibè bemou, kénwenni páíí. Kè dè í dò memme, di báá na kèyà Kuyie. ¹⁵ Nyénè kòò mòu di miéke báá paa nhomáa Kuyie nkó mesàà nke fekènfè

tiifee yè o mieke kè fe dōmmèe caarè betòbè. ¹⁶ Nyénè ke bá ndautinè ditòbè, òmòu báá senkèrì Kuyie nkó kuce. Esayu do dōòmè kéceetenè dicabuu Mpo ò nte dè. ¹⁷ Ò wète ke ndè dó dii mōnni kémbáá nhò cice ke kuò ndè me nyí nyie.

¹⁸ Di í yà dekōmbòdorikpere Isidayeeriibe do yà dè Sinaii tārì ñnkè, muháá ndo cóu ndè kè kuyukú fí, kè dibìnni bo nè fetaafe kó kuyaakù, ¹⁹ kè siheú kuò nkè Kuyie mpéú metammè, kè be kōmbùòti duò, kè bè kù bàá nke tú kù ténke báá bè béinnè. ²⁰ Ke yé bè do í namè kétò dinùu Kuyie mbè nàké di ke tú: Kòo niti yoo fèðfè kàáké de kó ditārì bèe ò bùòtí yetārè kékuo. ²¹ Dè do do Mòyiisi kōmbùòti nti kòo béi ke dò: Kufōwaá nkuu m pí nkè n kpeutí.

²² Díndi me nkòtení ditārì bè tu dindi Siyōō, Kuyie nkùu duò mmufòmmu ku èi, de kó dihèi tu keñkè kóo Sedisademmu nwe, Kuyie ntōrè tikú dè péu ke yānku ke kù sántí. ²³ Díndi wēnnénè Kuyie mbí ketiyi nyi, ì yètè wàri keñkè. Ke tōónnè Kuyie nkùu bekùnè benitibè bēmou. Ke tōónnè bèe wetí ke wenke páíí. ²⁴ Ke wēnnénè Yesu wèe tàunko Kuyie nnè benitibè, kòo yīi nti òuté ke ti cīenko. Mè í dōnnè Abèeri kōme mēè do dó képeite.

²⁵ Dòònnè meyoòmmè, kékènté wèe di náánnè. Di bá ndōnnè Isidayeeriibe, bèe do yete Kuyie nkpeti Mòyiisi bè náá nti kè kùu bè poté. Kè bè do yete ku kpeti kè kùu bè poté, kè ti yete Yesu ò múnke yóó ti potému. Ti báá na kéyenténè Kuyie nkùu bo keñkè ke ti náánnènní. ²⁶ Kù do náá nditārì Sinaii ñnkè kè ketenkè sántimu, ke ti náá nyie nke tú kù yóó yíe sántèmu ketenkè nè keñkè. ²⁷ De kó tináañti benkú ke dò nKuyie ndòò dè yóó sántèmu képēēté, dèe í sánti kè dè nkpaá.

²⁸ Kuù béi nke tú dèe kó dimàà í yóó sántè deè yó nkpaá, òmòu í yóó na kēsántè Kuyie nkó dikpààtiyuu. Ti sántimu Kuyie ndè kpéi nke kù bàá nkù dó mēè botí ke kù dé. ²⁹ Ke yé ke dò nKuyie ndōnnè muháá mmu ke cóu ndemou.

13

Ti bo yīmè kè Kuyie nti pénsiri

¹ Nsókénè ke dó ditòbè, ke dò nteçìètè tēmàà kòbe. ² Nyénè kéncóu bepòòbè, bèmabè do me nhò nkécouté Kuyie ntōrè bá bè í yé ke dò nKuyie ntōrè nye. ³ Nyénè tikpetínti kpéi, kéndò ndi bè wēnné ke kpetí. Ke nyé bè fēũnko bè kpéi, kéndò mbè wē nke di fēũnko.

⁴ Nyénè ke dò nKuyie nkuù ānné dipopuò, di í dò ntí ndi càari. Oniti nè o poku bè nwetí betòbè. Kuyie nyóó bekénèmu bèe dauti dautinè betòbè nè bèe dautinè be pobè í tú bè yoo be daabè í tú bè.

²⁴ Di dɔunko bèè di ni, kédɔunnè Kirisi kɔbe bɛmɔu, ti kɔbe Itadii kɔbe di dɔunko. ²⁵ Kuyie nkó mesàà nní ndi bonè dimɔu!

Isaku wàri d̀̀i pátiri Di mpátiri t̀̀o t̀̀i náànti

Isaku weè wàri de kó dipátiri ke duò nKirisi k̀̀be itié mbè dò nkétũnne i ke náa nke duò mmedonnimè yewe yemou k̀̀me Kirisi kou dò nkéntũmmè.

Kè de kó medonnimè benkú ti bo ndòmmè tidawantì mièke nè tikpàti mièke. Ti bo ndòmmè mehààrimè mièke, yoo dibòò kó mesòummè mièke. Kòo b̀̀è nàké kuwedəuncə mómmənkú dò nkémbenkúmè nè ku d̀̀òrìmè mièke nke. Ti bo mbaàtìmè benitibè, fenóndeñfè kó medòmmè, de ìnkè kó mecii, yekpàrè nè tefentè, a bo kékũnnemè amàà, meminnímè, mubáammu. De kó dipátiri né d̀̀ake ìkú t̀̀i ìnkè t̀̀i tu: Ti bo mbenkúmè ti tákùmè nè ti d̀̀òrìmè mièke.

Di mpátiri náànti duò ke d̀̀ommè

1. Mudəummu 1:1
2. Metákùmè mèè ̄ nfiíkú mebennímè mièke, nè Kuyie nkuù duómmè mecii 1:2-8
3. Fedawanfè nè okpààti 1:9-11
4. Mebennímè nè meyáàmè 1:12-18
5. A bo keèmè kédòò t̀̀i yèmmè 1:19-27
6. Ti bo ndakemè ke bá mbaàti benitibè 2
7. Kirisi kou d̀̀ommè nkéndake o nóndeñfè kpéi 3:1-12
8. Kirisi kou dò nkéndòmmè kutenkú k̀̀be ìikè 3:13-5:6
9. Itié nsənyi 5:7-20

Mudəummu

¹ Mí nyIsaku Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi be kóo t̀̀nti, mí wàri di mpátiri, ke d̀̀ou nKuyie nk̀̀be bèè ciété ke bo tipítì timou.

Ti bo mbáámmè Kuyie nke t̀̀a

² N k̀̀be kè mehààrimè di t̀̀òkeni d̀̀è ndi naati. ³ Di yèmu ke dò nke mehààrimè di s̀̀nté kè di kpáà t̀̀a Kuyie, de m̀̀nni ndi di ̄ m̀̀otemè meminnímè. ⁴ Yóunè kè di minnìmmè p̀̀i mme t̀̀mmú k̀̀tuòke me m̀̀nkú kè dí kpenke Kuyie nkó kuce mièke kè ku kperè marè bá ndi d̀̀nni. ⁵ Kè mecii ndònté òm̀̀ou, wè mè m̀̀o Kuyie, ku ǹ̀utè yàammu kè k̀̀ pã nnè diwèi k̀̀ bo mè nhò pã. ⁶ Ò bá mmóu ke ỳ̀èk̀̀, wè mmóunè o yèmmè memou, kòò ỳ̀èk̀̀ ò d̀̀nnè d̀̀améèrì kó yenéfnfirè nye kuyaakú t̀̀mmú yè tipítì timou. ⁷ Wèè m̀̀ú ke ỳ̀èk̀̀ o yèmmè bá ndò nti Yiè mbo ò pã d̀̀marè. ⁸ De yiè mbotí yèmmè mèè sũ, ò í yè ò d̀̀ d̀̀.

Okpààti nè fedawanfè demàà ndi Kuyie mborè

⁹ Diwèi mbo bèè kpa be kperε, ke yé Kuyie nyóó bè déúkùnnemè. ¹⁰ Bèè mòke be kperε bè nyé ke dò mbe kpàti í tú tímàti Kuyie mborè, tí yóó pēētému mutepóó nhṣṣ yote mèè botí. ¹¹ Kuyie nhṣṣ tuṣ mmèè botí mutepóó nkè mùu móté kέyote, mèè botí nku bè yóó pēētémè kè be kpàti deè.

Meháárìmè nè mesoummè de kó tináànti

¹² Dè nnaati meháárìmè sṣ̀nké wè kòò fííkú tei tei, ke yé mè yóó pēētémè kè Kuyie nhò yietí mufòmmu mùu bo sáà, Kuyie nyε nkù yóó duó mmù bèè kù tá. ¹³ Kè mesoummè sṣ̀nké òmṣ̀u ò báá yí Kuyie nkuù te, Kuyie nyí sou nhòmṣ̀u nè meyei, kù í sou nhòmṣ̀u. ¹⁴ Onìti ṣṣ̀ yàmu kέyaa nkè dèe ò tanné mesoummè miεke. ¹⁵ Meyáammè mèè ṣṣ̀ púó nképeité meyei, kè meyei mpúó nképeité mukūū.

¹⁶ N kṣ̀be díndi n dṣ̀ bè, di bá nsoú ndimáà. ¹⁷ Kuyie mpāā nyèè pā̀rè tu yesààye nye ke wenni, kù í ceeri, kuù dṣ̀ kuwenniku, dibiiñnì í bo ku borè. ¹⁸ Kuù mè dṣ̀ ke duṣ mmufòmmu nè ku náànti miεke, kè ti bo ntú kù dṣ̀ dè kó beketibè, bèè yóó kù dṣ̀ontenè.

Ti bo nkemmumè Kuyie náànti ke dṣ̀ari tí yēmmè

¹⁹ Nyénè ke ní nkémú mesàà nke bá ncāā tináànti, di miεke bá ncāā ke péíkú. ²⁰ Wèè mòke kemiεke wè í dṣ̀ari Kuyie ndómè. ²¹ Nè de kpéi nyóonè dèè kó dimáà sīnkùñko onìti nè meborime yeime, ke kékùñne dimáà, kέmpī nTináànsààti Kuyie mbuṣ̀atí tí di yēmmè miεke, tí yóó di deéte.

²² Ndṣ̀arinè Kuyie nnáànti yēmmè. Kè di tí kemmu ke í dṣ̀ari tí yēmmè di sou ndimáà ndi. ²³ Wèè kémú Kuyie nnáànti ke í dṣ̀ari tí yēmmè ò dṣ̀onnè wèè wènté wènwε tewéitè ke yà ò dòmmè páíí. ²⁴ Ke ité ke yèñko dende bàmbà nhò do dòmmè. ²⁵ Wèè me nsiéké Kuyie nnáànti tewéitè kṣ̀me tí dεerí, ke í tí yé nke tí tú nweti weti, ke dṣ̀ari tí yēmmè, Kuyie mbo ò dṣ̀ mesàà nho tṣ̀mmú mumṣ̀u miεke.

²⁶ Kòò mṣ̀u yēmmè dò nhò tu Kirisi kou ke í nṣ̀ nke pīi nho nùu ò sou nhomáà ndi kòò báammu tú detetirè. ²⁷ Ti cice Kuyie ndṣ̀ wèè dàke wènwε iciribí nè bekúpobè kpéi nke dṣ̀ari Kuyie ndómè ke yóu kutenkù kó meyei mmemṣ̀u.

2

Kirisi kṣ̀be í dòmmè kέmmṣ̀ke mebatimè

¹ N kṣ̀be díndi bèè tú nti Yiè nYesu Kirisi Kuyie ndéúkùñne wè, di bá mbaàti benitibè. ² Kè benitibè bèdébè tanní di tíkú dè, kòò mṣ̀u tu odítikpààti, ke ũ mumámáá mmùu díítí kpeñni, ke dáátí tiyaàsààti, kòò cīri dàátí tiyaàcítì. ³ Kè di benke odítikpààti dikàri sààri ke yí: Kari die ndikotikàri. Ke nàké ocīri ke yí:

Ncómú dende. Yoo di yĩ: Karoo ketenkè. ⁴ Kè di dɔ̀ri memme di mɔ̀ke mebatimè mme di cuokè, de kó meyèmmè í wenni.

⁵ N kɔ̀be díndi n dɔ̀ bɛ̀, Kuyie ntããtè kutenkù kuu nkɔ̀be wúo mbè mbe beçĩrìbè kè bè bo nkù tã mediè kéta ku kpààtiyuu mieke kù yè nkù yóó duó ndi bɛ̀ kù dɔ̀. ⁶ Kè di baàti benitibè ke senku beçĩrìbè, di í yé ke dò mbedítìkpààtibè bɛ̀ di fẽũnko, ke di kɔ̀rinè bebeémbè boràà? ⁷ Bɛ̀ cààri Kirisi yetisààri bè yu di ke di ãnnè bàtèmmù.

⁸ Kè di dɔ̀ kɛ̀ntũ nyikuó diyè, tì wàrimu ke tú: Ndó a kou tɔ̀ a dɔ̀ mèè botí amáà. ⁹ Kè di me mbààti benitibè di dɔ̀ri meyei mme, di í tũ nyikuó. ¹⁰ Kòò mɔ̀ tũ nyikuó ke yeténè ditannùú dimáà, ò yeténè ikuó imɔ̀u ndi. ¹¹ Kuyie nkùú yĩ a báá duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dɔ̀, kuù yĩ a báá kuɔ onitì. Kàa í duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dɔ̀ ke kùɔ onitì a yeténè ikuó imɔ̀u ndi. ¹² Kè di náá ntì yoo di dɔ̀ri dè dí nyé kè Kuyie nyóó di bekénèmu. ¹³ Wèè í kuó nhotòù mesémmè, Kuyie mbáá mè nhò kuó. Wèè kuó nhotòù mesémmè, Kuyie nyóó we nkuó mmesémmè kòò yè tibeéntì.

A tãmmú muù benkú a tákùmè

¹⁴ Kòò nìtì tu ò tá Kuyie nke í dɔ̀ri dèmarè dè bo dɔ̀ ba? De kó metákùmè botí bo na kòò deetáà? ¹⁵ Kè dè dò ndi tebite yoo di tã mɔ̀ kpa tiyààti yoo mudii. ¹⁶ Kè di í ò duó ndèmarè, ke né ò nàké ke tú: Kɔ̀te kè dè nnaati! Muséé nyí yóó da pĩ, a í yóó mɔ̀nté a bo di mù. Dè bo ò teennàà? ¹⁷ Mèè botí nku kòò mɔ̀ tu ò tá Kuyie nke í dɔ̀ri dèmarè o báammu tú detetirè nde.

¹⁸ Onitì bo na ke dò kàa cénke tá Kuyie nke í dɔ̀ri mesàà ndè sànnèmu, kè mí n né ò tẽ́nnè ke dò kàa tá Kuyie nke dɔ̀ri mesàà ndèè wenni, ke yé n dɔ̀rìmè mèè benkú n kù tã̀mè. ¹⁹ Kàa yé ke dò nKuyie mbo kumáà, dè wennimu, yebɔ̀kè múnke tì yému kè kufɔ̀wáá nyè bo kè yè kpeutí. ²⁰ Kuyènkù f́, a í yé ke dò nkàa tá Kuyie nkè í dɔ̀ri mesàà ndè tu detetirè ndaà? ²¹ Ti yààri Abarahamu do yiemmu Kuyie nhò nàké tì ke ndó kɛ̀féúté o birè Isaki diwũ̀stònni ìnkè, kè kù dò ò wenni. ²² A yàmu o tákùmè nè o dɔ̀rìmè dè do néimèmu, kòò dɔ̀rìmmè benke ò tã̀mè Kuyie mmediè. ²³ Memme tì wàrimè ke tú: Abarahamu do tá Kuyie nku kè kù dò ò wetí, kóò yu ke dò ku népo. ²⁴ Di yému ke dò nKuyie nhõ yĩ onitì wetí o dɔ̀rìmmè kpéi nke, dè í tú ò kù tã̀mè máà.

²⁵ Dahabu do tú onitipòkù wèè dɔ̀uti dɔ̀utinè wènwè benitidaabè, kédòò Sifube mesàà nké bè benke kuce tekù kè bèè kò. Deè do te kè Kuyie ndò ò wetí. ²⁶ Kòò nìtì í weí ò kúmu. Mèè botí nku kòò nìtì tá Kuyie nke í dɔ̀ri mesàà nhò báammu kumu.

3

Fenóndeñfê kó tináaanti

¹ N kɔbe di bá ndó diməu di ntú bèè tiè mbenitibè Kuyie nnáaanti. Kuyie nyóó bekénè t́nti bèè náà mbèmbɛ ku náaanti kè dè nyóú kéréèté betəbè. ² Timəu ti ɔ́ yetému ti dɔ̀r̀imè miéke, kòò m̀ə̀u ɔ́ nnáá nke báá yeté ò do mpáí nwe ke nɔ nke p̄i nhomáà. ³ Ti ɔ́ táú ntimáti sisēī nò ḱena ḱe nsì t́nni ti s̀i dónè̀mè mme. ⁴ Wénténè b̀at̀ò̀ dɛu ke mamè kè ɔ́ nké́r̀i kè kuyaakperíkù ò t̀emm̀u, kè bè ò p̄ir̀inè dè né m̀a s̀am̀p̀ò̀r̀è. ⁵ Fenóndeñfê me ndò ndinùu miéke, ke ma s̀am̀p̀ò̀ ke né p̀ot̀i fe yóó namè ke p̄i mmutōmmú diemù.

Muhãã nhõ mma s̀am̀p̀ò̀ nwe kécóúté ndikpáà dieri. ⁶ Fenóndeñfê bo dinùu miéke nke ke p̄i mmutōmmú yeimu mediè, ke s̄ink̀unko onit̀i oməu, ke tuð nke dò mmuhãã nKuyie nyóó ãnné benitiyeibe mùu miéke. ⁷ Onit̀i bo na ḱét̀untè dekprákpere debot̀i debot̀i nè sinəə nè debambaànnè nè menie mmiéke kpere kè dèe ỳak̀è ḱenaá nteçf̄ètè kpere. ⁸ Òm̀ə̀u me mbáá na ḱét̀untè fenóndeñfê, f̄e tu feyeife nfe, ke píéké medōmmè mèè k̀ò̀. ⁹ Ti ɔ́ fe nsãntenè ti cice Kuyie, ḱew̄ete ḱe fe mbonténè kus̄ink̀ù benitibè Kuyie ndòò bè ke d̀onǹenè kumáà. ¹⁰ N kɔbe dè í dò ndinùu dii p̄ã mmesàà ndii w̄ete ḱembəmmùnè kus̄ink̀ù. ¹¹ Menie nnatimè nè metiime dè bo na kényièní dinébòri dimáà miékaà? ¹² N kɔbe, mutie bè tu mù fikíè bo na ḱep̄eitè odifiè kó yebeà, yàà mutie bè tu mù f̄inȳi mù bo na ḱep̄eitè fikíè kp̄eye? Mèè bot̀i nku menie mèè w̄è̀ti mè báá namè ḱeyènní dinébòri tiiri miéke.

Kéĩnkè kó mecii ndōmmè

¹³ Di miéke kòò m̀ə̀u ciì, ke m̀ak̀e meyèmmè, o borime nè o tōmmú dè nwenni k̀ò̀ náaanti nnaati, k̀ò̀ nyə̀. ¹⁴ Kè di me mm̀ak̀e mepómmè ke u medōmmè ke ē̄ennè ditəbè, di nyé ke dò ndi toti t̀i di yèmmè í tú timómmənti, di báá benné ḱemp̄ot̀i. ¹⁵ Dè kó mecii mbot̀i í tú Kuyie nk̄ome, kutenk̀ù k̄ome mme, menit̄ik̄ome, meb̄ə̀ak̄ome. ¹⁶ Mepómmè nè meh̄ē̄mmè de borè, dik̄ə̀nk̄ə̀d̄n̄n̄i nè meyei mmeməu dè de mbo. ¹⁷ Wèè m̀ak̀e Kuyie nkó mecii nhò wennimu, ke m̀ak̀e diw̄èi, k̀ò̀ yèmmè ỳd̀ nk̀ò̀ n̄iti, ke kuð mbenitibè mesémmè, wè í baati benitibè, wè í m̀ak̀e meyèmmè mèdémè. ¹⁸ Bèè m̀ak̀e diw̄èi bè di buot̀i tidibot̀i t̄emè mme bè kɔbe miéke kè di yóó p̄eitè Kuyie ndómè kè bèe k̄õ.

4

Mùu te kè yekpàrè bo

¹ Dimàu nè yekpàrè dèè bo di cuokè, dè bonní de? Dè bonní di mómməmbɛ borè nde, ke yé di dómè dèmarè péu dèè í wenni ke kpa nsáà. ² Di ɔ́ ndó dèmarè nde ke mónté kénk̀ò̀ ditəbè. Ke ndó

otòù mòkè dè ke mǎnté kénkpa. Di òò mǎnté di í mǎò mèè kpéi nke Kuyie. ³ Di móú kè kù í di pǎā nke yé di móúnè mèè yèmmè í wennimè, di dó ké ndè dǎòrinè di dómè mme. ⁴ Díndi bèè tū nyice idéyì di í yé ke dò nkè di dó kutenkù di tú Kuyie ndootitòbè mbeà? ⁵ Di yèmmè dò ntì sǎnté ke wàrimu ke tú: Kuyie ndó kuù mǎà nte diwènnì kù ànné di onitì mièkaà? ⁶ Kù dó ké ti dǎò mesàà mme péu. Tì wàrimu ke tú: Kuyie ndòòri mesàà mbèè kékùnnè bemaà, ke yetírì sipòò yembè. ⁷ Duónnè dimáà Kuyie nkébaao dibòò kè dii coké kédété. ⁸ Tóónnè dimáà Kuyie nkè kù di tóónnè. Díndi meyei nyembè wénkùnnè dimáà, díndi meyèmmè mèdémè yembè wénkùnnè di yèmmè. ⁹ Banténè di sémmè kè di yèmmè caarè, kè di yóu mudaá nnè diwèi kénkuò. ¹⁰ Kékùnnè dimáà Kuyie nyìkè kè kù di déúkùnnè.

Kirisi kòbe í dòmmè kénnaante betòbè kpéi

¹¹ N kòbe di bá nnáante ditòbè kpéi nke wátìrì ditòbè, wèè nàá nhotòù kpéi nkoò wátìrì ò wátìrì ikuó nyi, wèè me nwátìrì ikuó wè í yeténèmu. ¹² Kuyie nkuù mǎà ànné ikuó, kè kuù bekù, kè kuù dèi wèè naati nè wèè sǐ. Fó nnáke a tú we ke bekùnè a kou tòù!

Ti í dòmmè kèmmòke sifei

¹³ N náánnè dímbè di mmònnì díndi bèè tu: Yíe nyoo nanke ti bo kòte di nhèi kèmmòke dibenni ke dǎòri kupotáá nke péte idíítí. ¹⁴ Di í yé tìi naa yóó di tuòkení, di dònnè mupǎā mmu mùù òò yènnì kèpèètóò bàmbà. ¹⁵ Di dò nke níi na nyí: Kè Kuyie ndó ti nfòù kédòò diè nyoo detèrè. ¹⁶ Kè di né mòke tefentè ke tá dimáà, Kuyie nyí dó de kó tefentè botí. ¹⁷ Wèè yé mesàà nhò dò nkédòò mè, ke í mè dǎò, ò dǎò meyei mme.

5

Bedítìkpààtibè bo ndakemè

¹ Díndi bedítìkpààtibè meyei mmèè yóó di tuòkení mè deumu. Nkuònnè. ² Di kpàti pǎākemu, kè ditúù càáké di yààti. ³ Yemòrè sonye nye di wammúmè mesòò nnè idíítí ke còù nkè dè càke ke naa yóó di bekénè ké di còu. ⁴ Di í yietí bèè kùútí di paa nnè bèè dèi di diitì. Kè bè kuò nkè ti Yiè nKuyie Mpakèdaa kèè be dabùò. ⁵ Díndi dǎòmu di dómè ketenkè ìnkè, ke di ke dùnne ke baa di kó mukòù yiè. ⁶ Dii bekénè benitisààbè ke yé mbè í naati ke bè kùò, bá bè í di bàao.

Ti bo mmimmè mehààrìmè mièke

⁷ N kòbe mmiínè ke baa ti Yiè mbo wètenímè, fetaafe òò do kòò tenkùtì mmi mmèè botí ke baa diyòò bo deèmè kòò kǎù o diitì. ⁸ Mmiínè ke fiíkú tei tei, ti Yiè nhauté ke bo wètenímu.

⁹ N kɔbe di bá nnáánte ditɔbè kpéi nKuyie nyàà bo di bekénè, obeénti tùðkenímu ke cómmú dibòrì. ¹⁰ Dentenèní Kuyie pāānāaanti náam̄bè do náante ku náaanti, ke fěūri ke mi mmèè botí, dí mme ndò. ¹¹ Dè nnaati bèè do fěūri ke mi. Di kèèmu Isɔbu kó tináaanti ke yà ò do mi nkétuɔke kumàнку kè Kuyie nhò dòò dè. Ke yé Kuyie nnitimèmu ke kuò mmesém̄mè.

¹² N kɔbe di nyé ke bá mparikunè keĩnkè yoo ketenkè yoo detere marè, di kóò ɛɛ ntú ɛɛ kè di kóò áà ntú áà, kè Kuyie mbáá di bekénè.

Ti bo nyumè bewedɔunkótíbè kè bè ti báánnè Kuyie

¹³ Di miɛke kè mehárìmè s̄h̄nté òmòu wèe bántè Kuyie, kè wèè yèmmè naati wè ndiè nke kù s̄antí. ¹⁴ Kòò mòu mɔ nwèe yu bewedɔunkótíbè kè bèè ò waare mekùò nnè ti Yìè nyètìrì kébántè Kuyie. ¹⁵ Kè bè bántè Kuyie nke tá, ti Yìè nKuyie mbo miɛkùnne omuɔnti, bá kòò dòò meyi kùu mè nhò c̄íé. ¹⁶ Ndáankonè ditɔbè di yei, ke báánnè ditɔbè Kuyie nke miérì, wèè d̄ɔri Kuyie ndómè o kó mubáammu kpeñnìmu mediè. ¹⁷ Edii do tú onìti nwe ke ti dòn̄nè ke bántè Kuyie nke d̄ò fetaafe báá ni, kè fè d̄ò yebie nyètāāti nè dikéè bá fè í dùóté ketenkè. ¹⁸ Kòò w̄ete ké kù bántè kè fetaafe ni kè tidiitì peité.

¹⁹ N kɔbe di miɛke kòò mòu dèténè Kuyie nkòò tòu w̄ete kòò t̄ènnéní, ²⁰ ò detému de yìè nke yó nte kè Kuyie nc̄íé mmeyi mpéu.

Pieri wàri dùi pátíri diketiri Di mpátíri tɔ tùi náaṅtì

Pieri pátíri ketiri náánnè Kirisi kɔbe mbe bèè do cìeté ké mbo Asii tenké kubakù cǎnku bíékè, Pieri do yóó bè wàri dipátíri ke bo Odommu nwe. Ò do bè wàri ke bo yáúkùnnè Kirisi kɔbe bèè bo mǎfǎǎtímè miéke be kǎntì nti, kòo mbè náá nke tú Kirisi kumu ke yǎánté, ke ti dǎunnè dinùù ke wētini.

Di mpátíri náaṅtì dúú ke dòmmè

1. Mudǎummu 1:1-2
2. Pieri dǎntemè Kirisi kɔbe Kuyie mbè dǎetémè 1:3-12
3. Ò bè tiémǎmè ke tú bè nfoù mufòmǎmu wennimu kè be fòmǎmu ndéúkùnkò Kuyie nyètiri 1:13-2:10
4. Kirisi kou bo ndòmǎmè mǎfǎǎtímè miéke 2:11-4:19
5. Kirisi kou dò nke kékùnnè omáà ndi, ke mpǎ mmutǎmmú betɔbè kpéí 5:1-11
6. Mudǎummu sǎmmu 5:12-14

Mudǎummu

¹ Mí mPieri Yesu Kirisi kó ditǎnni, mǎi wàri dipátíri dii nKirisi kɔbe bèè cìeté ke bo Pǎǎ nè Kadasií nè Kapadoosi nè Asii nè Bitinnii kó itempǎ mmieke. ² Ti cice Kuyie nkuù mè dǎ ke di tǎáté nè dimǎnni, kè di bo ntú ku kɔbe, kè Muyaánsààmù di cǎnné kè di bo nyié nku kpɛti kè Yesu Kirisi di òúté nè o yǎi.

Kuyie ndi dǎǎ mǎsàà ké di dúú ndiwèi mmǎdiè!

Kuyie nyóó dúú ndè ku kɔbe de kó tináaṅtì

³ Ti sǎntímu Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice, ò dǎǎ mǎè sàà nkpéí nke dúú nkè Yesu Kirisi yǎánté, kè ti pǎté mufòmǎmu pǎmmù, koò bàanè ti yǎmmè mǎmǎu. ⁴ Kè diwèi ti bo Kuyie nyóó dúú ndè ku kɔbe kǎnkè de kpéí. Dè í caari, dè í sǎnni, dè í ceeri. ⁵ Kuyie mbo teennè díndi bèè kù tá kè di tuǎke diyie sǎnni kè kù di dúú nkù sǎri dè.

⁶ Dè tǎ nní ndi naati bá kè di fǎǎri ke áari yǎmǎrè sǎmpǎ miéke. ⁷ Di yǎmu ke dò mbè ò ndǎ kǎwǎnkùnnè mǎsǎ ké mè pǎnnému bá mè í yóó mǎ mmǎntemè. Di tákùmè pǎétǎmu mǎsǎ, mǎfǎǎtímè nè mǎháarimè kè dè di yáú kè bo yà di tá kè dè mǎmè. Di yóó kpenkemu kè Kuyie ndi sǎntɛ ké di déúkùnnè Yesu bo wǎtɛní dii yiè. ⁸ Di ò dǎmu bá di í mǎ nhò wùómmè, koò tá bá di í mǎ nhò yǎmè, ke mǎke kuyǎnaatí diekù onitì báá na kǎnáké kùù mǎmè. ⁹ Ke yǎ weti weti ke dò ndi tá Kuyie nkè kù yóó di dǎeté diyie sǎnni yiè.

10-11 Kuyie mpããnaaanti náam̀bè do nàkèmu kù yóó deetémè benitibè kè Muyaánsààmù mbè bonè ke bè benkú Yesu yóó fèüté m̀èè botí kè Kuyie nhò dèúk̀unne, kè deè nte kè b̀èè fié yepáte ke bo yà dìi m̀onni ndi nè m̀èè botí nku dè yóó d̀òòmè. 12 Kuyie ndo benkemu ku pããnaaanti náam̀bè kè b̀è nyé ke dò mbè náà nti í yóó d̀òò kè b̀è kpaá f̀òù. Bè tì nàké d̀i kpeí nke, b̀èè náante Tináansààti kè b̀è tì ndi nàké páíí nè Muyaánsààmù kó muwérímù, kè Kuyie ntõrè dó ké tì ỳíété.

Ti bo nwennimè páíí ke d̀onnè ti cice Kuyie

13 Nwákénè kémpí nKuyie ntõmmù kénno nke p̀i ndimáà, kémbaanè di yèmmè memou Yesu yóó wèteni ke di duó ndè. 14 Nyiénnè Kuyie nkpeti, bá ntünne kutenkù kuu nkó meborime, di do í yé Kuyie nke d̀ommè. 15 Ndõnnè páíí di borime memou mieke, Kuyie nkùù di yu kù d̀ommè. 16 Ti wàrimu ke tú: N d̀onnè páíí mí nKuyie n d̀ommè páíí.

17 Di kù yu ke tú di cice nwe, nyénè ke dò nkù í baati òmòù, kù yóó bekénè bá wè o tõmmù d̀ommè mme. Ndénè ku di fõmmu mumou mieke ketenkè kie nyínkè. 18 Di yému ke dò ndi do tũ ndi yembè kó meborime yeime kè Kuyie ndonté di wũõ, kù né í yè donté nè mesõ nyoo nè idiíti dèè p̀enké. 19 Kù yè donténè Kirisi kó mukũũ mmu. Kirisi do mpáíí nwe, ke dò ndipebii dìi kra kuyènkù ke kra tesòutè, b̀è õõ kuõ dì. 20 Kuyie nyóó ò tãáté kòo bo di deeté ke mu nyí d̀òò kutenkù, koò duõnní yemòrè sonye kòò bo di d̀òò mesàà. 21 Ke duó nkòo yãnté, kè kù ò dèúk̀unne, deè te kè ti tá Kuyie ke baa kù bo ti deetémè diyìè sõnni yìè.

22 Di yie ntimõmmõnti nti kè tì di wènk̀unne, kè di bo na kéndó ditòbè. Ndónè ditòbè mediè nnè di yèmmè memou. 23 Di fòù mùù fõmmu í tú di yembè kõmu, mùù yóó deè. Tináansààti tii bo sãã ke duò mmufõmmu tii mù ndi duó nkè mù yó mbo sãã.

24 Ti wàrimu ke tú:

Onitì dò ntimútì nti,

kòo ãrime dò mmumúpóó.

Timútì õõ kpeímu kè ti póó nyote.

25 Ti Yiè nKuyie nkó tináaanti tinti me mbomu sãã.

Tii tu Tináansààti b̀è di nàké tì.

2

Kirisi kòbe kó tináaanti

1 Nkòbe yóunè mepóm̀mè, mecìmmè, meyèmmè mèdémè, a bo ndómè otòù kperè, nè tináanyeiti. 2 Kuyie nnáaanti wennimu: Ndónè ti ibíbènní dó m̀èè botí memiè, kèna kénkótírí Kuyie nkó kuce mieke. 3 Di yáákèmu ke yà Kuyie nwennimè.

⁴ Dí tóónnè dimàà Kirisi wèè tu ditáfòurì Kuyie mpénsirì di ke di tããté ke bo pũũténè ku cĕtè, kè benitibè di yete. ⁵ Duóonnè dimàà Kuyie nke múnkèe naá nyetákperè kè kù di maánè ku cĕtè, kè dí ntú Kuyie nkuó nùbè bèè dò mpáíí ke pĩ mmutōmmú kù dó mù. ⁶ Ti wàrimu ke tú:

N tããté ditásààrì ndi
ke d̄ou nSiyōō kè di tu dipũũ,
wèè di tá dèmarè báá ò nampe.

⁷ De kó ditàri tu d̄indi bèè di tá di kó disānni ndi. Bèè di yete ti wàrimu be kpéí nke tú:

Bemaribè dootóo dii tãri,
dii naá ndipũũ kó ditàri mómmōnni.

⁸ Titeti wàrimu ke tú:
Weè tu ditàri bè yó mbétírí di,
dipèrì dii yó mbè buò

bè í tá mēè kpéí nho kpeti.

Bèè yete o kpeti bè yó nduòmu, Kuyie nkuè me nyē.

⁹ D̄indi biè di tú Kuyie ntããté bèmbè, Okpààti kó ikuó nùbè, kubotí kùù cãã, kubotí Kuyie ndonté kù. Kù di tããté ke di dènnenì dibìinnì, ke di tanné ku kó kuwenniku dièkù kè di bo náké mutōmmú diemù kù pĩ mmù mmu di kpéí. ¹⁰ Di do í tú Kuyie nkòbe, di mmōnni ke bè naá. Kuyie mu ndo í di cĕ, di mmōnni ke di cĕ.

Kirisi kòbe borime bo ndōmmè

¹¹ N kòbe n dó bè, di pōdn̄imu ke tú bepōdbè ketenkè kie ìnkè, deè te kè n di tiè nke tú: Di yóu meyèmmè mēè dó meyei, mè màùnè di wēnni ndi dii dó Kuyie. ¹² Di borime nwenni, bèè í tũ nKuyie nkè bè di sãã mbèe yà mè wennimè, ke déúkūnne Kuyie nyètìrì ku beénti yiè.

¹³ Di dó mēè kpéí nti Yiè, nyíènnè bèè baké be kpeti, okpààti dièwè ¹⁴ nè o kó betũmbè, ò kànnè bè kè bè tiè mbèè càari, ke sãnti bèè d̄òrri mesàà. ¹⁵ Kuyie ndó dí ndòari mesàà mme, bèè í kù tũ nkè bè báá pétè tìmatì ke di wátì. ¹⁶ Kirisi di dènnemu ikuó mièke, bè né í yē ndí ndòari meyei di yè mēè kpéí nyikuó mièke. Di borime nwenni kè di d̄òrri Kuyie ndómè. ¹⁷ Di báá senkèrì òmòu, ndónè Kirisi kòbe bem̄ou, kéndé Kuyie, ke yíè nhokpààti kpeti.

Kirisi f̄eũtémè kè ti dò nké f̄eũté

¹⁸ D̄indi betōmbè nyíènnè bèè di ni be kpeti ke bè dé, kè bè wenni yoo bè yóu. ¹⁹ Kuyie mbo di d̄òò mesàà nkè bè di f̄eũnko kè di mi ndi dó mēè kpéí nke yie nKuyie nkpeti. ²⁰ Kàa d̄òò meyei nke f̄eũrì dè í m̄òke diyètìrì mari, kàa me ndòò mesàà nke f̄eũrì

ke mi, dè tu Kuyie nkó mesàà mme. ²¹ Kuyie ndi yu deè kpéí. Kirisi fěũtému di kpéí nkè di dò nkétũnne o ce kékéũté. ²² Wè í dòò meyei mmamè, ò me nyí nàké siyáàbìsì nè ò bomè. ²³ Kè bè nhò sǎá, mbá wè í tén̄n̄n̄ko, koò fěũnko kòò cǐkéké, ke ãnné dem̄u Kuyie nkùù bekù weti weti ku nòùtè mièke. ²⁴ Weè còutè ti yei nke tɔ, kè bè ò baaké kudapǎǎtí kè ti bo kú meyei mbíékè kénfòù mufòm̄mu Kuyie ndó mù. Bè we nkòute kè ti miètè. ²⁵ Bè we nkòute kè Kuyie nti deètè. Di do dò ntipièti tìl feti tinti, di mmònni ke wète di cènti wèè bàà di wèrè o borè.

3

Benitipòbè nè be daàbè bè dò nkéndòm̄mè

¹ Díndi benitipòbè dí nyíé ndi daàbè kp̄eti deè p̄ětè di bo mbè náammè Kuyie nnáañtì. Kè bèmabè be mièke í tũ nKuyie, di borime nte kè bèe kù tũnne. ² Ke yé bè yóó yàmè di borime wennimè kè di bè dé. ³ Di bá nsārì ke pǎǎtì tiyùtì ke do ntiyààtì idítikperí kp̄eti, yetootōre idítikperí kp̄eye, ke bo benke dimáà. ⁴ Di wenniku ntú kùù bo di mièke kùù í ceeri, di yèmmè nwenni ke boo, Kuyie ndó kuù wenniku botí. ⁵ Dimònni kó benitipòbè bèè do duó be máà Kuyie nké nkù bàà bè do me ndò nke yíé mbe daàbè kp̄eti. ⁶ Saraa do me ndò ke yu o d̄uù Abarahammu ke tú o yiè. Kè di d̄ōri mem̄me di bo ntú o bí kè bá nyĩèkù tìmatì.

⁷ Díndi benitidaabè kè dí mp̄ī ndi pobè mesàà nke yé di wèrímú p̄ětémè be kōmu, ké mbè dé ke yé di yóó wènnémè ke pétè mufòm̄mu mùù bo sǎá. Kè di d̄ōri mem̄me dèmarè báá dítinnè di báammu.

A bo nd̄ōrimè mesàà mbá kè bè da fěũnko

⁸ Nwēñnè meyèmmè mèmáà, dinùù dimáà kèmmòke ditòbè kó mesémmè, ke dó ditòbè ke dò ntecǐtè tèmáà kòbe. Kénd̄ōri mesàà nke kékũnko dimáà. ⁹ Di bá nfòku ditòbè meyei, kè bè da sǎá nha báá tén̄né, a petìn̄ke m̄ō Kuyie nkó mesàà mme be kpéí. Kuyie ndó di mme nd̄ōri kè kù di d̄òò mesàà. ¹⁰ Tì wàrimu ke tú:

Wèè dó kèmbò kè dè ò naati,
wèè yóu tináanyèiti nè siyáàbìsì.

¹¹ Ke yóu meyei kénd̄ōri mesàà,
kényetíróo ke dó kénnaatinè benitibè bem̄u.

¹² Ke yé Kuyie nyémè
bèè d̄òòri kù dómè be kpéí nke,
ke còú be kó mubáammu,
ke búútí bèè d̄òòri meyei mbe kōmu.

13 Kè di dɔɔri mesàà nwe mbo di dɔɔ meyei? 14 Bá kè bè di fěũnko di dɔɔri mɛ̀ kpréi mmesàà ndi bá nyĩ̀kù òmòu, kè di kɔ̀mbùòti duò. Dè ndi naati. 15 Ndénè Kirisi di Yiè, kòò mòu di beke o kó kuce kpeti dí ò nàké diyò̀nni ke báá ò sɛ̀nkèrì. 16 Ndɔ̀rinè mesàà nke bá nyĩ̀kù, kè ifeii pĩ mbèè di wátiri ke di sáá, ke yé bè í yóó yàmè di dɔ̀ mɛ̀ yei. 17 Kàa dɔ̀ri mesàà nkè Kuyie ndó a fěũté, dè wennimu ke pɛ̀tɛ́ a bo dɔ̀mè meyei nké fěũté. 18 Kirisi fěũtému ti yei nkpréi, wenwe wèè kpa meyei nke duó nhomáà kuce mɛ̀máà kè bè ò kùò, ò me ntúmè onìti kòò ku, ke yànté ke yé ò tumè Kuyie, ke bo ti niité Kuyie mborè. 19 Ò ku dii mɔ̀nni kénákému Kuyie nnáànti becírìbè bèè kpetí. 20 Bèè do yete bèmbɛ Kuyie nkpeti, Nɔ̀wee baakù dii mɔ̀nni bàtòò kè Kuyie mmi nke bè bàa. Benìtibè bèni, beè máa do ta bàtòò mièke káyenténè menie. 21 De kó menie ndo dɔ̀nnè bàtém̀m̀m̀ nwe bè di àà wè kòò di dɛ̀rì, bè ɔ̀ í nyóó ànné onìti bàtém̀m̀m̀ ke bo sùtè o kɔ̀nti kó meyɔ̀, dè benkù Kuyie nhütè mɛ̀mmɛ o yei nkòò wenke. Kuyie mbo na ké mè dɔ̀ ke yé Kirisi kumè ke yànté. 22 Di mmɔ̀nni Yesu dèke keĩnkè nke ke kari Kuyie mbakù yóu ke baké Kuyie ntɔ̀rè yemòu nè keĩnkè kó bekperìbè kè bè ò dé.

4

A bo yóumè meyei nkédò Kuyie ndómè

1 Kirisi fěũtému! Nyénè ke dò ndi múnke yóó fěũté, ke yé wèè fěũri ò yóumè meyei. 2 Dɛ̀ te kè ti dò nkéndɔ̀ri Kuyie ndómè ti we yèè kpaá ye mièke káyóu timómmɔ̀mbɛ ti dómè. 3 Di do í tũ ndi mɔ̀nni Kuyie nke dɔ̀ri di dómè mme, ke dɔ̀utinè ditòbè, ke tú tinaayààti, ke àà yedikétontébaa ke feu iwũɔ yebòkè dèè tu meyei ndiemè. 4 Di mmɔ̀nni ke dè yóu, nè bè di do wɛ̀ nke dɔ̀ri meyei kè dè bè di, kè bè di sáá nke di senku. 5 Kuyie nkùu yóó bekénè befòubè nè becírìbè kù yóó bè yietímu be dɔ̀rìmè dóm̀m̀. 6 Dɛ̀ te kè Kirisi nàké Tináànsààti becírìbè, kè Kuyie mbo bè bekénè kè bèè pété mufòmmu kù duò mm̀.

Kuyie nti duóm̀m̀ ti tómmú ti tómmú

7 Kutenkù auté ke bo deèmu, nciìnè, ke nyé ke báá nKuyie. 8 Dèmarè ketirè tu: Di bo ndómè ditòbè, ke yé medókumè daatimè meyei mmesũkùmè. 9 Ncòúnè Kirisi kòbe di cɛ̀i nè diwèi. 10 Kuyie mpāmu bá wè dipānni, di nyè pĩ́nè mutómmú kè dè wenni, ke teennè ditòbè. 11 Kuyie nduó nwè kòò bo nnáá nku náànti, wè nti nàá mbetòbè, kè kù duó nwè kòò bo nteennè betòbè wè mbè teennè o wɛ̀rímú mumòu Kuyie nhò duó mm̀. Kè Kuyie nyètìrì dɛ̀ke Yesu Kirisi kpréi nwèè dɛ̀u ke kpehni sáá. Kè dè mme ndò.

A bo nfěũrì mè Kirisi kpéi nkè dè da naati

¹² N kɔbe n dó bè, kè di fěũrì mediè ndè báá di di, kè di yèmmè ndò ndèmarè cànnè. ¹³ Dè petìnke ndi naati Kirisi fěũtémè kè di múnke fěũrì, kòò bo wētení kè di yà ò ðeumè kè diwèi di pī. ¹⁴ Kè bè di sáá ndi tú mèè kpéi nKirisi kɔbe dè ndi naati ke yé Muyaánsààmù kó muwērimú diemù di bonèmè. ¹⁵ Nyénè kè bè bá nfěũnko òmòu ke tú ò kùò onitì, yoo ò yùúké, yoo ò dòò mēyēi nyoo ò ta otòu kpeti miēke. ¹⁶ Kòò mòu fěũrì ò tu mèè kpéi nKirisi kou, ifei bá nhò bo, ò petìnke sānte Kuyie nhò tu mèè kpéi nKirisi kou.

¹⁷ Kuyie mbeénti tùòkemù kè kù keténè ku kɔbe. Kè Kuyie nketé ke bekùnè tinti ku kɔbe dè né bo ndòmmè bèè kù yete? ¹⁸ Bèè dòòri Kuyie ndómè kè bè fěũté ke né na ke cooté, benitiyēibe nè benitidònnibè bo yīme kécooté? ¹⁹ Bèè dòòri Kuyie ndómè ke fěũrì bè nsaké ke dɔòri mesàà nke duó mbemáà Kuyie nkùu bè dòò, kù béi nti í ceeri, kù béimmu ke tú kù í yóò bè yóu.

5

Ti bo ndakemè Kuyie nkɔbe kpéi

¹ Di mmònni n náánnè dímbè bewedòunkótíbè, m múnke we ntú ke yà Kirisi fěũtémè, ke yóò ò wēnnénè o kpeti miēke. ² Ndakenè Kuyie nkɔbe kù di duó mbè kpéi nké mbè pī mmesàà nnè di yèmmè memòu, dè bá ntú nè muwērimú yoo di dó idítí, dí mpī ndi dó mèè kpéi nKuyie. ³ Di bá ndó kémbaké Kuyie ndi duó mbè, dí ntú bè yó nwúò mbèè kó meborime ke tū. ⁴ Kòò cēnti diewè tùòkení dii yìè wèè di cú ticuuti tikpeti tii yó mbo sáá.

⁵ Díndi bebémbè, nyíénè bekótíbè kpeti. Dimòu kè di nkénkùnko dimáà. Ti wàrimu ke tú: Kuyie nyetírí sifeí yembè ke dɔòri mesàà mbèè kékùnko bemáà. ⁶ Kékùnne dimáà Kuyie nkperíkù ìkè, kè ku mònni tùòke kù di déúkùnne. ⁷ Duónnè ku di yentotí imòu, ke yé kù dàkemè di kpéi.

⁸ Nyénè kéndake, di kpantídèntòu dibòò firìmu dicirìcìrì kōme, ke ũntí ke wanti di bo pī nwè. ⁹ Nfiíkúnè tei tei Kuyie nkó kuce kébaao dibòò. Nyénè ke dò ndi kɔbe bèè bo tipítì timòu bè múnke fěũrì mèè botí. ¹⁰ Di yóò fěũtému yemòrè sám̀pó miēke. Kuyie nkùu dòòri mesàà nke di yu kè di bo wēnnénè Kirisi kémbo ku kpeti miēke sáà, kè kù di wénkùnne páíí, ke di kpénkùnne, ke di fií ndipũ kperì ñnkè. ¹¹ Kuù kpeñni sáà. Kè dè mè ndò.

Mucaummu

¹² Ti kou Sidifěě weè n teennè kè ti wàri di mpátíri kè m bo di náké ke tú Kuyie ndi d̀̀̀mu mesàà nweti weti ke yáúk̀̀nne di k̀̀nti kè di nfiíkú teii kù kó kuce mieke.

¹³ Kirisi k̀̀be Kuyie ntããté b̀̀ kè b̀̀ bo Odommu nè n kóo dapàà mMariki, b̀̀ di d̀̀unko. ¹⁴ Díndi Kirisi k̀̀be, ndóunnè dit̀̀b̀̀ nè diwèi.

Díndi Kirisi k̀̀be kunaatí ndi bonè dimou.

Pieri wàri dùi pátíri d́erí Di mpátíri tɔ̀ tùi náàntì

Pieri do wàri o pátíri d́erí Kirisi kàbe βεμαυ ndi bá kè bè bo kùù píkù. Ò do bè wàri ke bo bè nàkémù kè bè ndake ḱébaao bèè tiè nyiyáàbìsítíé nkè ì cààri benitìbè ke bè tannìnko meyi mmièke.

Pieri do dake yí kù tùi ìnkè tùi tú: Kirisi í ɔ̀tí ò bo ẃetenímè. Kè Pieri nàké de yembè ke tú, kè Kirisi ɔ̀tí ò í dómè mmè kòò m̀òu feti, ò dó tim̀u ti bantému kéceete ke yóu ti yei.

Di mpátíri náàntì duó ke dóm̀mè

1. Mudəummu 1:1-2
2. Kirisi kou kó mufoimmu dò nkéndóm̀mè 1:3-21
3. Pieri tumè bè ndake iyáàbìsítíé nyembè kpéí 2:1-22
4. Pieri nàkémè Kirisi kó muwétimù nè Kuyie nkó diyie de kpéí 3

Mudəummu

¹ Mí nSimə Pieri m pī nYesu Kirisi kó mutəmmú mmu ke tú o kó ditənni. Mí wàri di mpátíri d́indi bèè tá Kuyie nti kù tá mèè botí. Kuyie nnè Yesu Kirisi Odɛɛtíwè bè wetímu deè te kè bè di duó mmetákùmè kè mè dóm̀nè ti kómè. ² Kuyie ndi teennè ké di dɔ̀d mɛsàà mmediè nké di duó ndiwèi, di kù yíɛtè mèè kpéí nnè ti Yiè nYesu Kirisi.

Kuyie nti tāātémè ke ti yu

³ Kuyie nnè ku ẃerímú mièke kù ti duómmu dè ti békú dèè kó dimàà kè ti bo nfoù ke kù sántí. Kuù te kè ti yíɛtè wèè ti yu, kè ti bo ò toténè o kó tikpeti nè o kó mɛsàà. ⁴ Nè deè mièke nke Kuyie nti dounnèmè yenò yediɛyè yesààyè kè dè bo yie nkè ti pètè kù yè nkù yóó ti dɔ̀d dè kè ti na ḱeyenténè kutenkù kuù nkó meyi mmèè m̀ake mɛdókùmè mèè kòù, kédontenè Kuyie. ⁵ Nè de kpéí nyetenko ḱeyíé mɛborime sààmè di tákùmè ìnkè, ḱeyíé meyiɛtímè di borime sààmè ìnkè, ⁶ kénno nke pī ndimàà kè dèè yíénè di yíɛtímè ìnkè, kè di nò nke pī ndimàà di yetoo ḱéməote mɛẃɛ́rímè, ḱeyíé Kuyie nkó disānni mɛẃɛ́rímè ìnkè, ⁷ ḱeyetoo ḱéndó Kirisi kàbe ḱéməote mɛdókùmè. ⁸ Kè di m̀ake dɛndɛ kó dimàà ke dè yéútí dè bo nte kè di təmmú ndéúkú kè di dake yíɛtè ti Yiè Yesu Kirisi. ⁹ Wèè í m̀ake dɛndɛ ò tu kuyū̀nkù nku, wè í wúó, ke í kpaá yé Kuyie nhò òútémè o yei.

¹⁰ Yetenko ḱétaunnè dimàà weti weti Kuyie nkù di tāātè ke di yu. Kè di d̀ari memme di bo na ḱetuəke kumànkù. ¹¹ Kè

Kuyie ndi kpeté dibòrì mesàà nkè di ta ti Yiè nYesu Odεεtíwè kpààtìyuu miεke, dùì yó mbo sáà.

¹² Dεε te kè n dó ké ndi denni de kó tináaànti sáà bá nè di me ndié nke tì yémè kè di dεke fíikú timóm̄m̄anti di tá tì miεke. ¹³ Kè n kpaá fòù, n dó ké ndi dennimu de kó tináaànti kè di báá yè nkéduó. ¹⁴ Ti Yiè nYesu Kirisi n nàkému ke tú m m̄nni tũðke. ¹⁵ Dεε te kè n yetíróo ke baa tì ndi náá nke bo kú kè di nkpaá ke tì yé.

Kuyie mpāānāaànti náam̄bè nàké tì tumè timóm̄m̄anti

¹⁶ Ti náá ntii náaànti ke di benkú ti Yiè nYesu Kirisi wētínimè nè muwērímú í tú pètèmpè benitibè keú wè nè mecii. Ti yámu nè ti nuò nhò kpeñnimè. ¹⁷ Ti do bomu ditāsààri ñnkè kè ti cice Kuyie nhò sante kóò déúkunnε nè ku kpeti dieti miεke kóò béinnè ke dò: Yie nweè tú m birε kè nh ò dó mesàà koò tá mediè. ¹⁸ Ti do ò bonè ditāsààri ñnkè nke kékeè de kó metam̄mè.

¹⁹ Dεε te kè ti yie nke dò Kuyie mpāānāaànti náam̄bè do nàké tì yóò dɔ̀. Di dò nké tì yiemmu, tii dò nfitírè dèè mí keyènkè ke wenté, kè tekūnwentéwātè yènni ke miité di yèmmè miεke. ²⁰ Nyénè ke dò nKuyie mpāānāaànti náaàntò m̄u í nàké timati tii tu o kpeti. ²¹ Oniti báá na nè omáà kénáké Kuyie mpāānāaànti, Muyaánsààmù muù do bè bonè kè bè nnáá nKuyie mbè duó nti kè bè bo nàké benitibè.

2

Iyā̀abisítíe nyembè kó tináaànti

¹ Benitibè do bomu bèè tu bemáà Kuyie mpāānāaànti náam̄bè ke sóú. Mèè botí nku benitibè buotémè di cuokè ke náá mbenitibè tii í tú Kuyie nkpeti ke bè sóú ke yete ti Yiè nwèè bè dεeté o kpeti ke feti kè Kuyie nyóó bè kùò mecā̀. ² Kusúkù bo tũnne be borime kè bè ndoutinè betòbè kè dè nte kè benitibèε senkèrì Kuyie nkó kuce kùu tu timóm̄m̄anti kòku. ³ Bè yó ndi sóú nke dó idíítí nyi, Kuyie mme nyóó bè kpetínnému bàmbà.

⁴ Kuyie nyí yóu ku tōrè yèè yete ku kpeti, kù yè tanné difò̀tìrì cūmpuri ndi dibiiñni miεke ke baanè tibeénti yiè. ⁵ Kuyie ndo í yóu Nōwee kó dim̄nni kòbe. Kù do cūūnni fetaafe nfe kè fēε kuò benitiyeibe, kényóu Nōwee nè o c̄fētè kòbe beyiekè. Nōwee do nàkému benitibè ke dò bèε dɔ̀ Kuyie ndóm̄. ⁶ Kuyie ndo còu nSod̄mmu nè Kom̄o kè benitibèε kú páíí, kè dè benkú kù yóò kpetínnémè mme benitiyeibe, ⁷ kédεeté D̄oti onitisà̀u wèè yèmmè do caari nè bè d̀̀̀rì mèè yei. ⁸ Ò do tú onitisà̀u nwe ke bo bè cuokè ke wúó mbè d̀̀̀rì mèè yei nke yo be náanyeyiti kòo yèmmè càari. ⁹ Kuyie nyé̄mu kù yóò dεeté mèè botí ku kòbe bèè f̄̀̀rì, ke yé kù yóò kpetínné mèè botí benitiyeibe ku beénti

yiè. ¹⁰ Kù dòke yóó kpetínnè bèè dòòri bèmbè meyei mbe yèmmè dómè ke kù sènkù.

Iyáabisítíe nyembè, n di náá mbèè kpéi mmàke yekòmbò nye nè sifei, bè í dé keĩnkè kó bekperíbè ke bè sáá. ¹¹ Bá Kuyie ntòrè yèè kpeñni ke bè pèēté, yè í dàátí ke bo sáá nkeĩnkè kó bekperíbè Kuyie mborè ke dò bè cààrè. ¹² De kó benitibè í yé bè dòòri dè, bè dò nyiwũõ nyi ù pèi kè bè pĩ nke kò. Bè sáá mbè í yé dènde kè Kuyie nyóó bè kù iwũõ tēmè. ¹³ Bè dòò mèè yei nKuyie nyóó me mbè yietí. Bè dòòri meyei mbè dómè mme kuyie ncuokè, kè ò mbo di yo ndè kè dè dò nyisíe ke di sīnkũnko, kè dè bè naatinè bè dòòri mèè yei. ¹⁴ Ke dó benitipòbè máà ke dɔari meyei nsáà ke buò mbèè í kpeñni Kuyie nkó kuce, ke duò mbe yèmmè idíítí ke yé bè òmmè ke ì péu. Kuyie nyóó bè bantému kusīnkù. ¹⁵ Bè yóu kuce sààkù nku ke tũ mmeyei nkòku. Badammu Beò birè do tũ nkù kèndɔari meyei nke dó idíítí. ¹⁶ Kè Kuyie nhò kpannè o tookperí kpéi nkè sāmmarímú ò dèke wèe béi nhonitì kōme, kòò pèitè ò dó kédòò mèè yei nkpéi.

¹⁷ De kó benitibè dò nsibií sī kũ sīnsi, ke dò nyewetè kuyakù tɔu yè. Kuyie mbo bè kpetínnè difòtìrì cūmpuri dibìinnì mieke. ¹⁸ Bè náante sifei kó tináàntì nti nè tiyèinnáàntì, ke sou mbenitibè nè mufòmmu yeimu, ke yũõ mbèè bo ke yetiní bèè feti be mieke. ¹⁹ Ke bè náà nke tú bèe yè tidaatì mieke, ke né tú bémómmòmbè meyei nkó tidaatì, kè mè yóó bè kùò ke yé dèè nò nhonitì deè ò bakémè. ²⁰ Kòò nitì còutè ti Yìè nYesu Kirisi Odèetiwè ke yóu kutenkù kó meborime ke wète ke mè tũnne, o borime ò sīntemu kèpèēté ò sòò í tũ nKuyie nkè mè dòmmè. ²¹ Kòò do í yìtè kuce sààkù dè na ntõ kèpèēté ò bo kù yìtémè kèwète kè kù yete, kèyete Kuyie ntiè nsàayì bè ò tié nyi. ²² Dikotinùù mari náà nti ke tú: Temòtè tó ke wète ke yo ntè tó dè, kè defònkùrè wùò ke wète ke muòti mesámmè. Tii ò tùòke.

3

Ti Yìè nYesu yó nwētini kè dè ndòmmè

¹ N kòbe n dó bè, n di wàri di mpátiri dérindi ke dó keyíe di dentemu kè di ndake di kèè tì Kuyie nkó kuce mieke tì kpéi. ² Dentenèní Kuyie mpāānāàntì náāmbè do nàkè tì nè tì Yìè nYesu Kirisi Odèetiwè duò nyì tié nkòò tōrè ì ndi tūò. ³ Di nyé ke dò nyewe sonye benitibè bo buoté kèndɔari bè dómè ke di daú ke tú: ⁴ Yesu yè nhò wētini, yé we? Ti yembè do bomu ke ku, nè Kuyie ndòmmè ketenkè demou dè í cèete. ⁵ Bè í yóó yie nKuyie nkuù béimmè kè ketenkè nè keĩnkè kè dè buoté, kè kuù yìé kébéi nkè menie mbàte ke càñné nè ketenkè. ⁶ Mèè niye ndo wète kèpíe nketenkè kèkuò benitibè. ⁷ Mèè botí nku kù yóó béimmè

keĩnkè nè ketenkè kè dèe còuté, kè kùu bekénè benitiyeibe ké bè kpetínné.

⁸ N kɔbe nyénè ke dò nti Yiè mborè yebie ntekoupiítè (1000) dò ndiyiè dimáà ndi kè diyiè dimáà dò nyebie ntekoupiítè. ⁹ Ti Yiè nyí ɔtí, ò bo dɔ̀mè ò béi nti, benitibè beè yèmmè mè dò, nhò í dɔ̀ òmò̀u feti, ò mirĩmu ke dɔ̀ bá wè wèe ceete ke yóu meyei.

¹⁰ Ti Yiè nyóó wètení oyúókù kōme mme. De yiè kè keĩnkèe uutè mediè nképèētóo kè muhãã ncóuté siwãã nè ketenkè nè ke kperè demou. ¹¹ Demou kè dè yóó còuté memme, di tũ ndò nkéceete di borime mme kéndɔ̀ri Kuyie ndómè. ¹² Mpĩnnè ku tōmmú nè di yèmmè memou kè de kó diyièe cārike kētuakení, kè muhãã ncóuté keĩnkè kperè kè dèe yiete. ¹³ Ti baa keĩnkè pánkè nke nè ketenkè pánkè, Kuyie nti dɔ̀unnè dèè kpéi ndinùù, meyei nyí yó mbo dè bá wè ò yó ndɔ̀ri dè Kuyie ndómè.

¹⁴ N kɔbe n dɔ̀ bè, yetenko kéndò mpáíi ke kra meyei, kéntaunè Kuyie, kémbaa de kó diyiè. ¹⁵ Nyénè ke dò nkè ti Yiè nyí wètení mecã nhò mimmu ke dɔ̀ ké di dæté. Kuyie nduómmu mecii nti tebite Pɔ̀ri kòò tì ndi wàri. ¹⁶ Kè tì bo o páte mièke, kè timatì yóu, bèè í banté nè bèè í kpenke, kè bè cèeri tì tu mù bè òmmè Kuyie nnáahti teti, bè ce mbemáà ndi Kuyie mbeénti.

¹⁷ N kɔbe n tì ndi nàkému, nyénè kè benitiyeibe báá di souté kè di yóu di fiíkú nkùù ce mièke. ¹⁸ Nsókénè ke kótírí Kuyie nkó kuce mièke, ke dɔ̀ke yíété ti Yiè nYesu Kirisi Odætiwè, kòo yètiri ndeu sãã. Kè dè mmè ndò.

Isāā wàri d̀̀ pátíri ketirì Di mpátíri t̀̀ t̀̀ náàntì

Isāā wèè wàri tináànsààtì kó dipátíri weè wàri dii. Ò wàri de kó dipátíri ke bo teennè Kirisi k̀̀be m̀̀be k̀̀è b̀̀è mm̀̀ak̀̀enè Kuyie m̀̀metaummè sààm̀̀è, ke m̀̀únke ntaunnè bet̀̀ab̀̀è k̀̀è d̀̀è wenni. Isāā náàntì mièke ò ìkú dii tanyuu tú a bo ndóm̀̀è a kou t̀̀ù. K̀̀è Isāā d̀̀ò k̀̀è wèè yete, ke tú Yesu í tú Kirisi Kuyie ntããtè wè, de yiè nt̀̀t̀̀e metaummè m̀̀me nè Kuyie nke m̀̀è t̀̀t̀̀e wenwe nè beǹ̀itib̀̀è. Ti f̀̀õmmu d̀̀ò nkénwennimu k̀̀è tí ntú kuwenniku kó ibí, dibìinnì báá na k̀̀enk̀̀ak̀̀enè kuwenniku.

Di mpátíri náàntì duó ke d̀̀õmmè

1. Yesu b̀̀è yu wè ke tú Tináàntì t̀̀i duó mmufòmmu 1:1-4
2. Ti bo nfòùm̀̀è kuwenniku mièke 1:5-2:17
3. Kirisi kpantíd̀̀ent̀̀ù 2:18-29
4. Meborimè m̀̀èè benkú ti túm̀̀è Kuyie mbí 3
5. Ti bo mbaatimè d̀̀èè tu meyetimè nè d̀̀èè tu timómm̀̀nti 4:1-6
6. Wèè d̀̀ó ò ò ndòmmè 4:7-21
7. Ti bo yiem̀̀è Yesu d̀̀èè bo nte k̀̀è ti na meyei 5:1-21

B̀̀è tu wè Tináàntì

¹ Meketimè m̀̀õnnì k̀̀è b̀̀è tu wè tináàntì kòò bomu, k̀̀è Kuyie nhò duõnnì k̀̀è ti ò yà, ke k̀̀èè ò náamm̀̀è, koò k̀̀àák̀̀è, wèè duó mufòmmu. ² Ò k̀̀atenímu k̀̀è ti ò yà, wèè duó mmufòmmu. D̀̀èè te k̀̀è ti di náá nke tú ti yà Odeetiwè, wèè tu mufòmmu mùù bo sáà, ò do bo ti cice Kuyie mborè nde ke k̀̀atení. ³ Ti yà d̀̀è nè ti k̀̀èè ti o borè ti m̀̀enke ti ndi náá, nkè di bo ti wènnèné k̀̀è tí ntaunè ti cice Kuyie nnè ku Birè Yesu Kirisi. ⁴ Ti di wàri de kó tináàntì k̀̀è ti wèi dii bo píe.

Kuyie ntumè kuwenniku

⁵ Ntenè tináàntì ti k̀̀èè ti Yesu borè k̀̀è ti ndi náá, Kuyie ntú kuwenniku nku dibìinnì í bo ku borè. ⁶ K̀̀è ti yè nti kù taunè ke kpáá dibìinnì mièke, ti sóú ntimáà ndi, ti í tũ ntimómm̀̀nti. ⁷ K̀̀è ti me mbo kuwenniku mièke Kuyie mbomè kuwenniku, ti kù taunèmu ke taunè tit̀̀ab̀̀è k̀̀è ku Birè Yesu ỳ̀ĩ nhòu ti yei m̀̀mem̀̀ou. ⁸ K̀̀è ti tú ti í m̀̀ake meyei, nti sóú ntimáà ndi, ti í náá ntimómm̀̀nti. ⁹ K̀̀è ti me ndáa nti yei, nti bo na ke nyé weti weti ke d̀̀ò nkù ti cífè nke ti wénk̀̀unne ti yei m̀̀mem̀̀ou ke yé kù d̀̀òrimèmu kù béi nti. ¹⁰ K̀̀è ti tú ti í m̀̀ake meyei nti yu Kuyie nku siyáàb̀̀isí yiè, ti í yie nku náàntì.

2

Kirisi tumè wèè ti paàti

¹ M bí n di wàri ti nnáànti kè di bá ndòari meyei mme, kòò m̀òu me ndòò meyei nti m̀akemu Yesu Kirisi, wèè yóó náké ti kpéi nKuyie mborè wenwe wèè kpa meyei. ² Weè duó nhomáà kè bè ò kùò ti yei nkpréi nkè Kuyie mbo ti cífé, dè í tú timáà, benitibè bema ndi.

³ Kè ti yíé nKuyie ntannò memme ti bo bantémè ke dò nti kù yé. ⁴ Kòò m̀òu tu ò yé Kuyie nkè né í tũ nku tannò ò sóummu. ⁵ Wèè me nyíé nKuyie nkpeti, weè kù d́ó m̀ómmu, nè dende ti bo bantémè ke dò nti kù taunnè. ⁶ Wèè yí ò taunnè Kuyie, nho borime ndò Kirisi kóme do dómme.

Ikuó pànyì kó tináànti

⁷ N kòbe n d́ó bè, dè í tú ditannù pànni ndi n di wàrimè, di di yému nè dimònni, bè di ndi nákému. ⁸ Kè di né tú dipànni, ke yé Kirisi weè di nti benkemè nè o borime mieke kè ti mè tũ, ti yie ndi m̀ònni de kó ditannù, dibìnni ò p̀éétemu kè kuwennikuu yènní.

⁹ Wèè yèmmè dò nhò bo kuwenniku mieke, ke né níí nho kou t̀ò ò kpaà dibìnni mieke nke. ¹⁰ Wèè d́ó o kou t̀ò, weè bo kuwenniku mieke, wè í yóó do. ¹¹ Wèè níí nho kou t̀ò ò bo dibìnni mieke nke, kè di ò yèikunne bá ò í yé ò k̀òri kè.

¹² M bí, n di wàri ke yé Kuyie ndi cífèmmèmu di yei nnè Yesu Kirisi kpéi. ¹³ Díndi bekótibè n ti ndi wàri ke yé di yíétemè weti weti Kirisi wèè do bo kè Kuyie mmu nyí d̀òò kutenkù. Díndi bedapambè n di wàri di na m̀èè kpéi nke oyeiwe.

Ti bá ndó kutenkù nè ku kperè

¹⁴ Díndi ibi n di wàri ke yé di yíétemè ti cice. Díndi bekótibè n di wàri ke yé di yíétemè weti weti wèè do bo kè Kuyie mu nyí d̀òò kutenkù. Díndi bebém̀bè n di wàri, ke yé di yiemme Kuyie nnáànti kè ti p̀i nkè ti di kpénkunnè kè di na dibò.

¹⁵ Bá ndónè kutenkù kuu nnè ku kperè. Kòò m̀òu d́ó kutenkù ò í d́ó ti cice Kuyie. ¹⁶ Kutenkù yeiku kuu mmieke a bo ndómè kédòò meyei nkó meyèmmè m̀èè bo, kàa yà dè á ndè d́ó, kempòti a m̀akemè. Kutenkù kperè í wènné Kuyie nkperè. ¹⁷ Kutenkù p̀enkèmu nè ku kperè, benitibè wùò ndè, ke dè yàá. Wèè d̀òòri Kuyie ndómè weè yóó nfòu s̀áà.

Kirisi kpatídèntòu diewè kó tináànti

¹⁸ M bí, kutenkù auté ke bo deemu, di kèèmu, bè tumè Kirisi kpatídèntòu dò nkéketení, Kirisi kpatídèntòbè í sénni di mmònni. Deè te kè ti banté ke dò nkutenkù auté ke bo deè. ¹⁹ De kó benitibè do bo ti cuokè nke ke ité ke yé bè do í tumè ti

kɔbɛ móm̄m̄ɔmbɛ, kè bè do ntú ti kɔbɛ móm̄m̄ɔmbɛ bè na nti kpaán̄emu. Bè yèmu bá wè kòò banté ke dò mbè do í tú ti kɔbɛ.

²⁰ Díndi me nyí bè dòn̄nè, Kirisi di duóm̄mu Muyaánsààmù kè di yé timóm̄m̄ɔnti. ²¹ N yì di wàri ke yē ndi í yé timóm̄m̄ɔnti, di ti yému ke bo na kébate timóm̄m̄ɔnti nè siyáábìsì.

²² Siyáábìsì yìè ntu we? Wèè yete wènwe ke yē nYesu í tú Kirisi, wèè tu Yesu kprantídèntòù, ke yé ò yetemè Kuyie nnè ku Birɛ. ²³ Wèè yete Kuyie mBirɛ ò yetemu Kuyie, kè wèè yie nKuyie mBirɛ ò yiemmu Kuyie.

²⁴ Dèè te kè n tu nyiènnè bè di tié nyì tié mmeketimè m̀nn̄n̄. M̄emm̄e di bo ntaunnèmè Kuyie nnè ku Birɛ s̄áá. ²⁵ Kuyie mBirɛ ti nákému ke tú dè bo ti duó mmufòm̄mu mùù bo s̄áá.

²⁶ N di wàri de kó tináàn̄ti bèè di sou mbè kpéi nke. ²⁷ Kirisi di duóm̄mu Muyaánsààmù kè mù bo di miɛke, dè ténke í dò mbè di náké dèè wenni nè dèè s̄í, mm̀ di tiè nti tu timóm̄m̄ɔnti nti, mù í sou. Nyiènnè mù di tiè nti ké mm̀ taunè s̄áá.

²⁸ M bí di ntaunnè ti Yiè, kòo nwētíní bá di í yīk̀k̀ kè ifei di bo. ²⁹ Di yému ke dò nKirisi do d̄òri Kuyie ndóm̄è, di dò nkényému ke dò nwèè d̄òri Kuyie ndóm̄è, wèè tu Kuyie mBirɛ.

3

Kuyie mbí í dóm̄mè kénd̄òri meyei

¹ Wénténè ti cice Kuyie nti dó kè dè d̄eu ke mamè, kè ti yu ke tú ku bí, kè ti m̀nke ì tu. Bèè yete Kuyie mbè yóó ti yetemu, ke yé bè í yém̄è Kuyie. ² N kɔbɛ n dó bè, ti tú Kuyie mbí nyi di mm̀nn̄n̄, ti né mu nyí yé weti weti ti yó ndóm̄mè, ti né yému ke dò nhò bo wēténí d̄i yìè ti bo ò d̀ontenè, ke yé ti yóó ò yàmè ò dóm̄mè páíí. ³ Wèè bàa ke bo dontenè Kirisi, wè nwénk̀nk̀ko omáa páíí Kirisi dóm̄mè.

⁴ Wèè d̄òri meyei, nhò yete Kuyie nkuó nyi, ke yé meyei ntúm̄è a bo yeténém̄è Kuyie nkuó. ⁵ Di yému ke dò nKirisi í m̀ake meyei nke k̀tení ke bo d̄eite benitibè yei. ⁶ Wèè ò taunnè ò s̄s̄ í nkpaá d̄òri meyei. Wèè me nkpaá d̄òri meyei nhò í ò yé, ò keté ke í ò yà. ⁷ M bí, di báa yie nkòò m̀ò di souté, wèè d̄òri Kuyie ndóm̄è wèè wenni ke d̀onnè ti Yiè nYesu. ⁸ Wèè kpaá d̄òri meyei nhò tu dibòò kou nwe. Ke yé dibòò d̄òrimè meyei m̄me nè di bomè. Kè Kuyie mBirɛ k̀tení ke bo paa ndibòò kó mutóm̄m̀.

⁹ Wèè tu Kuyie mbirɛ ò s̄s̄ í nkpaá d̄òri meyei nke yé Kuyie nkó meborimè bomè o miɛke. ¹⁰ Nte dèè bààti Kuyie mbí nè dibòò kp̄eyi. Wèè í d̄òri Kuyie ndóm̄è, yoo ò í dó otòù ò í tú Kuyie mbirɛ.

Ti bo ndóm̄è titòbè

¹¹ Ti kèè tì meketimè tii tu: Tí ndó titòbè. ¹² Ti bá ndònnè Kayēē, wèè do tú dibòò kou, kékúò o nantè, ke né tè kùò ba nkpréi? Tè tōmmú wenni mèè kpréi nkòò kōmu sī.

¹³ N kòbe kè kutekù kòbe bèè yete Kuyie nkè bè di níí ndè báá di di. ¹⁴ Ti yému ke dò nti yè mukūū nkó kuce, ke ta mufòmmu kòku ti dó mèè kpréi ntitòbè. Wèè í dó otòù ò kpaá mukūū nkó kuce mièke nke. ¹⁵ Wèè níí nho kou tòù ò tu onitikòùti nwe, di yému ke dò nhonitikòùti í yó nfòù sáá. ¹⁶ Yesu duómmè omáà kè bè ò kùò ti kpréi ndèè benkú ò ti dó mè, ti múnke dò nkéduò ntimáà ndi titòbè kpréi. ¹⁷ Kòò mào mòke o kperè, kòò tòù kpa, kòò í dó kòò pā, ò báá na kéntú ò dó Kuyie. ¹⁸ M bí, ti bá ndó titòbè nè ti nò máá, yóunè kè ti dòòrimè mèè mbenkú ti dómè titòbè.

Ti bo mbáámmè Kuyie nke bá nyèkù

¹⁹ Mèmmè ti bo bantémè ke dò nti dòòri Kuyie ndómè ke bá nyèkù. ²⁰ Kè ti yèmmè me nti bekùnè, Kuyie mpèētèmu ti yèmmè, ke yé demou. ²¹ N kòbe n dó bè kè ti yèmmè me nyí ti bekùnè, ti mòkemu dikòmbùò Kuyie mborè. ²² Kù ti pāá nti kù mótú dèè kó dimáà ti yie mmèè kpréi nke ku kpeti ke dòòri kù dómè. ²³ Kuyie nti nàké di tannù tu: Tí ntá ku Bire Yesu Kirisi nwe, kéndó titòbè. ²⁴ Wèè yíé nKuyie ntannò, ò kù taunèmu kè kù ò tàunè. Muyaánsààmù Kuyie nti duó mmù muù ti náá nkù ti bonèmè.

4

Ti bo mbeímè tii tu Kuyie nkpeti nè tii í ti tú

¹ N kòbe n dó bè di bá nyíé benitòbè bemou kpeti, bèè tu bè náá nti bonní Kuyie mborè, di níí bè yááké, kényà kè bè náá nti bonní Muyaánsààmù borè, ke yé besūkùbè sóúmmèmu ke tú bè náá nKuyie nnáànti. ² Nte di bo yímè kébanté wèè náá Kuyie nkpeti. Wèè náá nweti weti Yesu Kirisi naámmè oniti, wèè náá ntii bonní Muyaánsààmù borè. ³ Wèè me nyí ti yie nhò mòke Yesu kprantídèntòù kó meyèmmè mme. Bè di nàkému ò kpréi, kòò ketè o tōmmú kutekù mièke ke dèè.

⁴ M bí, Kuyie nkuu di te kè di na bèè sou nke tú bè náá nKuyie náànti, ke yé wèè di bonè ò kpeñnimè ke pèēté wèè bè bonè. ⁵ Bè tu kutekù kòbe mbe, kè be náànti tu kutekù kpeti, kè kutekù kòbe bè kèmmú. ⁶ Tínti tú Kuyie nkòbe mbe, wèè dó Kuyie nweè kèmmú ti kpeti, wèè í yie nKuyie nwe í yóò yie nti náá nti, deñde ti bo bantémè bè náá nti tumè timómmonti, Muyaánsààmù nkpeti.

Kuyie nti dómè

⁷ N kɔbe n dɔ bè, ti ndɔ titɔbè ke yé Kuyie ntúmè medókùmè yiè nwe. Wèè dɔ otɔ̀u weè tu Kuyie mbire ke yé Kuyie. ⁸ Wèè í dɔ otɔ̀u, wè í yǐtè Kuyie nke yé Kuyie ntúmè kùù dɔ kùnkù benitibè. ⁹ Kuyie mbenke kù ti dómè, kù duɔnní mèmme ku Bire dèè bo demáà kutenkù mièke kè dè bo ti duɔ mmufòmmu. ¹⁰ Dèè benkú kù ti dómè, dè í tú tii kù dɔ, kuù ti dɔ ke duɔnní ku Bire kè bè dè kùò ti yei nkpréí.

¹¹ N kɔbe n dɔ bè kè Kuyie nti dɔ mèmme, ti múнке dò nkéndómu titɔbè. ¹² Òmòù í yà Kuyie mbiti, kè ti dɔ titɔbè kù ti bonèmu ke te kè ti dɔ titɔbè kù ti dɔ mèè botí.

¹³ Kù ti duómme ku Yaá ndèè te kè ti yé ke dò nti kù taunè kè kù ti bonè. ¹⁴ Ti yàmu Kuyie mBire, ke náá nke tú kù dè duɔnní kè dè bo deeté kutenkù. ¹⁵ Kòò mòù náá nYesu túmè Kuyie mBire, ò kù taunèmu kè kù ò bonè. ¹⁶ Ti bantému Kuyie nti dómè, ke kù yie.

Kuyie ndómu benitibè. Wèè mòke medókùmè weè taunè Kuyie nkè kù ò bonè. ¹⁷ Nè ku ti kó mewennímè kpéí nyó nte kè ti na kémməke medókùmè mómməmmə kè bá nyǐkù. Kuyie mbeénti yiè, ke yé ti fòmmu dòmmè Yesu kómu do dòmmè. ¹⁸ Kàa dɔ otɔ̀u kufɔwáá nténke ɔ̃ í nwè nda bonè. Wèè dɔ otɔ̀u mesàà kufɔwáá nhɔ̃ yèmu, ke yé wèè yǐkù ò yǐkùmè tibeénti nti.

¹⁹ Ti dɔ Kuyie nke yé kuù ketémè ke ti dɔ. ²⁰ Kòò mòù tu ò dɔ Kuyie nke í dɔ o kou tɔ̀u, ò soúmme. Ke yé wèè í dɔ o kou ò wùò nwè ò báá na kéndɔ Kuyie nwè í wúó nkù. ²¹ Yesu béimmu ke tú, kè wèè dɔ Kuyie nwè ndɔ o kou tɔ̀u.

5

Ti bo yǐme kéna meyi

¹ Wèè yie nYesu Kirisi tumè Kuyie mBire de yiè ntu Kuyie mBire nde. Wèè dɔ ti cice Kuyie nwe ndɔ ku bí tɛi. ² Kè ti dɔ Kuyie nke tũ nku tannò ti bo de mbanté ti túmè ku bí. ³ Kàa dɔ Kuyie ndè ɔ̃ í nda yóunè a bo ndəərimè ku tannò yèmmè. ⁴ Kuyie nkó ibí nəmmu kutenkù metákùmè mèè ɔ̃ nte kè ti na kutenkù. ⁵ We nhɔ̃ na kutenkù kuu? Wèè tá wènwe ke dò nYesu tú Kuyie mBire.

Yesu mènke túmè Kuyie mBire

⁶⁻⁷ Denennè bo dètáati ndi dèè ti náá nYesu túmè Kuyie mBire. Kuyie ntammè bè do kèè mè bè ò áà dii mənni batémmù, nè tii do dòò o kũũ mmənni, nè Muyaánsààmù mmùù bo ti mièke mù ti náá nti. ⁸ Menie nnè o kũũ nè Muyaánsààmù dè wǐmmu dè náá nti. ⁹ Kòò niti yà dèmarè ke béi, nti ɔ̃ yiemmu. Kuyie mpǐtému oniti, ti dò nkéyiemmu kù béi nti ke yǐ Yesu tú ku Bire. ¹⁰ Wèè yie nKuyie mBire ò yie nKuyie mbéi nti nti, wèè me nyí dè yie

nhò yu Kuyie nku siyáàbìsì yìè, ke yé ò í yiemmmè kù búi ntì ku Biré kpéí. ¹¹ Nte Kuyie nnàké tì ke tú nè ku Biré borè nde kù ti duómme mufòmmu mùu bo sáà. ¹² Wèè tá Kuyie mBiré wèè yó nfòu sáà, wèè í dè tá ò bá nfòu sáà.

Wèè tá Kuyie mBiré ò màkemu mufòmmu mùu bo sáà

¹³ N di wàri de kó tináàntì, kè di bo nyé di màke mèmme mufòmmu mùu bo sáà, dínndi bèè tá Kuyie mBiré. ¹⁴ Nte dèè te kè ti í yíèkù, kè ti mɔɔ dèmarè Kuyie, kè dè tu ku kó mɛdókùmè kù ɔɔ ti kéntému. ¹⁵ Kè ti yé ke dò nkù ti kèmmú, ti nyé ke dò kù ti duómmu ti kù mɔɔ dè.

¹⁶ Kòò mɔu yà otɔu kòò dòòri mɛyeyi mmèè dò nKuyie mbo ò cíé nwèe bántè Kuyie nkè kùu ò cíé. Mɛyeyi mmamè bomu Kuyie nyí cíenko mè n yí yé ndi mbáá Kuyie mmèè kpéí. ¹⁷ Mɛyeyi mɛmɔu tú mɛyeyi mme, kè mèmamè né bo kè Kuyie mmè cíenko.

¹⁸ Ti yému ke dò nKuyie nte wè ɔɔ í nkpaá dɔɔri mɛyeyi, Kuyie nte wè tu wè, kù ɔ nhò bàamu dibɔɔ kè dì báá ò kàáké.

¹⁹ Ti yému ke dò nKuyie nkuu ti te, kè dibɔɔ te kutenkù kuu nkɔbe bèè yete Kuyie nkpeti.

²⁰ Ti yému ke dò nKuyie mBiré kàtení ke ti teennè kè ti yíéte Kuyie nkumómmonku, ke kù taunè ku Biré Yesu Kirisi kpéí, nweè tú Kuyie nkumómmonku, ke duò mufòmmu mùu bo sáà.

²¹ M bí mentenè dimáà yebókè!

Isāā wàri d̀̀i pátiri d̀̀erinni Di mpátiri t̀̀o t̀̀i náànti

Wèè wàri Isāā pátiri ketiri wèè wàri didéri, ke yu omàà ke tú: Okòtì, ke wàri o pátiri onitipòkù m̀̀ou Kuyie ntāātè wè k̀̀o yètiri tu Kiriya, wenwe nè o bí. Bèmbè yèmmè dò nde k̀̀o nitipòkù nè o bí dè benkù Kirisi k̀̀obe t̀̀nni ndi nè di ǹ̀itibè. O pátiri mièke k̀̀ò náà nKirisi k̀̀obe ke tú bè nf̀̀ou timóm̀̀m̀̀nti mièke k̀̀endó betòbè, k̀̀endake iyáàbisítie nyembè kpéi nke bá ncóu bè duó nyi tié nyeyi.

De k̀̀o dipátiri náànti duó ke d̀̀ommè

1. Mudummu 1-3

2. Oniti a bo ndómè Kuyie nnè benitibè t̀̀obè deè p̀̀èté demou 4-6

3. Isāā bè caummè iyáàbisítie nkpeí 7-11

4. Isāā t̀̀umè ò bo k̀̀otoo ké bè siéké nè mudummu s̀̀ammu 12-13

Mudummu

¹ Mí nhokóti Isāā, m̀̀i da wàri f̀̀ nKiriya nè a bí, n di dómu mesàà. Dè né í tú m máà, bèè yie ntimóm̀̀m̀̀nti bè m̀̀nke di dómu. ² Ke yé timóm̀̀m̀̀nti bomè ti mièke ke yó mbo s̀̀à, òm̀̀ou í yóo na ké t̀̀i d̀̀ite.

³ Ti cice Kuyie nnè Yesu Kirisi bè ti kuó mmesém̀̀m̀̀ ke ti d̀̀ò mesàà nke ti duó ndiwèi k̀̀è ti ndó titòbè mómmu.

Ti bo ndakemè itie nyeyi yembè kpéi

⁴ Dè n naatimu n yàmè a bí mai yiem̀̀m̀̀ timóm̀̀m̀̀nti, ke d̀̀ori ti cice Kuyie nyèmmè. ⁵ F̀̀ nKiriya n da wàri t̀̀i í tú tipànti, ti yé t̀̀inti nè dim̀̀nni t̀̀i tu: Ti ndó titòbè. ⁶ K̀̀è ti dó Kuyie nti yie nku tannò nye, k̀̀u ti nàkèmu nè dim̀̀nni ke tú ti ndó titòbè.

⁷ Besòumbè bomu kutenkù mièke, bèè í yie nYesu Kirisi t̀̀otémè tinitik̀̀nti, besòumbè mbe, Yesu kprantidèntòbè.

⁸ Yetenko kèmp̀̀i ndi t̀̀mmú k̀̀etuake kum̀̀nku ke báa paà tiyeti.

⁹ K̀̀ò m̀̀ou yóu Kirisi tié nke yie nyimai, ò t̀̀nke í t̀̀u nKuyie. Wèè me nyie nke ò t̀̀u nweè taunè Kuyie nnè ku Bire. ¹⁰ K̀̀ò m̀̀ou k̀̀tení ke t̀̀o itie nte, di báa ò còuté, di keté ke báa ò d̀̀ou. ¹¹ K̀̀è wèè ò d̀̀ou mbè wènnèmu de k̀̀o mutóm̀̀m̀̀ yèimu.

¹² N kpaá m̀̀kemu tináànti péu n na ndi nàké t̀̀i, n né í dó ké t̀̀i wàri. N dó k̀̀k̀otoomu k̀̀è ti kari ké t̀̀i nàké k̀̀è dè nnaati.

¹³ Kirisi k̀̀obe Kuyie ntāātè bè bèè bo die mbè da d̀̀unko.

Isāā wàri dùi pátíri ditāánnì Di mpátíri tɔ tùi náàntì

Wèè wàri Isāā pátíri dérì, wèè wàri ditāánnì, ke dì wàri Kirisi kɔbe tinnì kóo niùtì mǎu, kóo yetìri tu Kayuusi, koò sántí ò teennèmè Kirisi kɔbe, ke bè caú nke tú bè nyé onìtì bè tu wè Diyotirefu o kpéí.

Di mpátíri náàntì duó ke dómme

1. Ò sántímè Kayuusi 1-8

2. Diyotirefu kó tefentè nè bè sántemè Demetiriyuusi 9-15

Bè sántemè Kayuusi

¹ Mí nhokótì Isāā, mǎi da wàri fǎ nKayuusi, n da dómu mesàà. ² N népo sàù, n dɔ a kperε demǎu nkérí séi nwe, a kǎntì nnaati a kpeñnì mǎè botí Kuyie nkó kuce mieke. ³ Ti kɔbe tùðkení ke ti nàké a tǔ mmǎè botí Kuyie nweti weti, kàa borime wenni kè dè n narikemu mesàà. ⁴ Tìmatì òó í nni nnarike ke pǎéte m bo keèmè díndi m bí kè di tǔ nKuyie nweti weti.

Kayuusi teénnèmè Kirisi kɔbe ke benkú ò dómè Kuyie

⁵ N népo sàù, a tǔmmú wennimu Kirisi kɔbe cuokè, kàa cǎú Kirisi kɔbe bèè tu bepòòbè. ⁶ Bè ti nàkému Kirisi kɔbe mieke a bè dǎò mǎè sàà. Teennè be Kuyie ndó mǎè botí kè bèe sǎoté be cǎmmu. ⁷ Bè cǎntì ke náante Yesu kpeti nti, bè í dǎ bèè í tú Kirisi kɔbe bè mbè teénnè. ⁸ Tínti Kirisi kɔbe tǔ dò nké mbè teénnè, ke yé ti wǎmmè mutǔmmú ke pitírí Kuyie nnáàntì.

Diyotirefu yóumè

⁹ N wàrimu tináàntì sǎmpó Kirisi kɔbe bèè bo a cie, kè Diyotirefu wèè dǎ ké nni kòo yete n yǎ mmù. ¹⁰ M bo kǎtoo dùi yiè m bo da nàké ò náantemè n kpéí nke n sǎá nke í cǎú bèè náante Kuyie nnáàntì, ke wǎte ke paanko bèè dǎ ké mbè cǎú, ke betì bèè yete o kpeti Kirisi kɔbe tinnì mieke.

¹¹ N népo sàù, báá teeté bèè dǎòri meyei, ntǔ nkuce sààkù. Wèè dǎòri mesàà nweè tu Kuyie nkou, wèè dǎòri meyei nwè í yé Kuyie.

¹² Demetiriyuusi yie borime wennimu, kè benitibè bemǎu ò sántí, kè ti múнке ò sántí kàa yé ti náámmè mómmu.

Mucaummu

¹³ M mǎkemu tináàntì péu n na nda nàké tì, nné í dǎ ké tì wàri. ¹⁴ N dǎ ké da yǎmu ye nwe mieke kè ti nàké.

¹⁵ A népobè bèè bo die mbè da dǎunko.

Á dɔu nha ciε kɔbε bá wè kè di mbo kè dè naati.

Sudi wàri d̀̀ pátiri Di mpátiri t̀̀ t̀̀ náànti

Sudi wàri o pátiri Kirisi k̀̀be b̀̀m̀əu ndi, o pátiri náànti d̀̀nǹe Pieri pátiri d̀̀r̀i k̀̀peti nti, ke caú nKirisi k̀̀be ke tú b̀̀ ndak̀e itié nyeyi yemb̀e k̀̀p̀eí mb̀̀e pitírí itié nyeyi tipítì tim̀əu. K̀̀o ntié nKirisi k̀̀be ke tú b̀̀ nt̀́i Kuyie nk̀́o kuce miẽke.

Di mpátiri náànti duó ke d̀̀mm̀e

1. Mudəummu 1-2
2. Itié nyeyi yemb̀e yóó denteǹe t̀̀ 3-16
3. Kirisi k̀̀be bo nfiíkúmm̀e o k̀́o kuce miẽke 17-23
4. Ọ duómm̀e Kuyie ndisãni 24-25

Mudəummu

¹ Mí nSudi Yesu Kirisi k̀́o t̀̀nti, Isaku nant̀e, m̀́i wàri ke di d̀̀unko díndi Kuyie nti cice yu b̀̀ ke b̀̀ d̀́, k̀̀e Yesu Kirisi di baa.

² Kuyie ndi kuó mmesémm̀e, k̀̀e di duó ndiẁeí k̀̀e di d̀̀ke ndó dit̀̀b̀e.

Beγeibe p̄́ mm̀̀u t̀̀mm̀̀

³ N k̀̀be n do d̀́mu ǹe n ỳmm̀e m̀m̀əu k̀̀e di wàri Kuyie nti d̀̀er̀i m̀̀e botí, ke s̀́ nd̀e d̀̀ n di wàri ke yáúkunǹe di k̀̀nti, k̀̀e di cómm̀ú ke t̀́i nKuyie nk̀́o kuce miẽke. ⁴ Ke ỳe benitiyeyibe s̀̀rim̀e ke tanní di cuok̀e, ke caari Kuyie nk̀́o mesàà nnáànti ke bo na k̀̀nd̀ari b̀̀e d̀́m̀e, ke yete Yesu Kirisi. Wèe máà ti bak̀e, wèe ti te. T̀̀i wàrimu ǹe dim̀nni Kuyie nyóó b̀̀e k̀̀petinǹe m̀̀e botí.

⁵ N d̀́ k̀̀e di dente Kuyie ndo d̀̀et̀e m̀̀e botí nku Isidayeyibe, bá di m̀e nti ỳm̀e. K̀̀u do b̀̀e d̀̀nnemu b̀̀m̀əu Esibiti miẽke, de k̀́o dif̀nk̀úo k̀̀kuo b̀̀e yete ku k̀̀peti. ⁶ Di nỳe ke d̀̀ nKuyie nt̀r̀e ỳe yete Kuyie nỳe duó mm̀̀u t̀̀mm̀̀, ke it̀e ỳe do d̀̀ nk̀́mbo d̀̀e, Kuyie nỳe k̀̀petinǹemu dibiiinǹi miẽke ke baaǹe ku beénti yìe. ⁷ N d̀́ k̀̀e di dente Sodəummu k̀̀be ǹe Kom̀əo k̀̀be ǹe yeh̀k̀e ỳe d̀̀e t̀̀k̀e be k̀̀p̀ere do d̀̀d̀m̀e m̀m̀e. Be borime do í wenni, k̀̀nd̀onǹe Kuyie nt̀r̀e íyie, k̀̀e benitidaab̀e d̀̀uǹe bet̀̀b̀e, k̀̀e benitipob̀e d̀̀uǹe bet̀̀b̀e, k̀̀e Kuyie mb̀̀e cóu mmuhãá. Ti d̀̀ nk̀́e nti ỳmu.

⁸ De k̀́o benitib̀e b̀̀e tanní di cuok̀e be k̀̀p̀ere m̀e nd̀o, k̀̀e be yentotí tanninko m̀eyei miẽke k̀̀e b̀̀e s̀̀nkunko be k̀̀nti, ke senku Kuyie nk̀́o muẁrim̀ú ke s̀́á nkeĩnk̀e k̀́o bek̀perib̀e. ⁹ Bá M̀əyiisi ku dii m̀nni k̀̀e Mis̄eri Kuyie nt̀r̀e dieỳe k̀́o dimari ndó k̀́o t̀̀ot̀e ǹe dib̀ə̀d̀ k̀̀e b̀̀e nkpa n̄ho k̀̀p̀eí nh̀o í nyie ke di s̀́á, k̀̀e di nák̀e máà ke d̀̀: Kuyie nda yietí a yei. ¹⁰ De k̀́o benitib̀e í ỳe b̀̀e d̀̀d̀ri

dè. Iwũõ kōme bè t̄õũnèmu, bè s̄h̄nté ke s̄ãante bè í yé nè nde, ke yóo feti. ¹¹ Bè bo yà! Bè me ntũmmè Kayēē wèè do kùò o nantè o kó kuce, bè dó idíítí nyi kè ì bè tanné Badammu kó kuce. Bè yete Kuyie nkpeti nti, ke yóo kú Kodee kabe do yetemè M̄oyiisi kpeti kékú. ¹² Díndi Kirisi kabe kè di tíí nke bo di kébenke di dómè ditabè, bè nkaké di miéke ke yo nke ȳõ mbá ifei í bè bo, bè me nyí dake òmòu kpéí. Bè dò nyisake nyi di cuokè ke dònne fetaafe f̄èè kpèri ke í niù, ke dònne detie ndèè í peí, ke dònne detie mbè u dè kè dè kpéi ke ku. ¹³ Bè dònne dàméèrì kó yenéñfirè nye yèè kpeñni, kè be t̄õmmú s̄í nke dònne dàméèrì kó kupémmúwùòkù. Bè dònne siwãã s̄ì t̄õũ s̄insi. Kuyie mbo bè tanné dif̄t̄irì cūmpuri dibiiñni miéke kù d̄ò di be kpéi nkè bè mbo s̄ã.

¹⁴ Bèè kpéi nke Enoki, Adammu yaabire kudapùt̄õnkù kuyiènkù kou do béimmè ke d̄ò: Nyénè kè ti Yiè nKuyie nkòrinímu ke bo nneínè Kuyie nt̄õrè sikoupi sikoupi, ¹⁵ ke bo kpetinné bèè yete Kuyie nkpeti ke d̄õri meyei nke náante tis̄intenaãnti, ke s̄áá nKuyie nkè dèe benke bè kù càkemè. ¹⁶ De kó benitibè ã̄ í nsannè m̄õnni marì Kuyie mbè p̄ãã ndè kè be yèmmè càari, kè bè kpa nke d̄õri bè dómè, ke náá ntipoc̄emmúnáãnti, ke kpeti benitibè ke yo mbe kperè.

P̄õri caummè Kirisi kabe ke bè naké bè dò nkéndommè

¹⁷ Díndi n kabe n dó bè dentenèní ti Yiè nYesu Kirisi t̄õrè do naké ti ke d̄ò: ¹⁸ Yem̄òrè s̄onye miéke benitibè yóo buotému, kénsenku Kuyie nke d̄õri bè dómè. ¹⁹ Bè buotému ke di yaati, ke d̄õri bè dómè, Muyaánsààmù í bè bonè. ²⁰ Díndi n kabe, di báammu kpeñni mu ke dònne dipũũ, nsakénè ke kótírì mesàà nke mbáá nKuyie nnè Muyaánsààmù kó muw̄érímú. ²¹ Di báá déténe Kuyie nkùu di dó, mbaanè mufõmmu mùu bo s̄ãã ti Yiè nYesu yóo di duó mmù, ke yé ò di kuómmè mesémmè.

²² Mesémmè ndi bonè bèè yèmmè sũ, kè di bè teennè kè bèè t̄ããté kuce sàakù. ²³ Deeténè be mecãã mbè ã̄ p̄t̄é mèè botí onitì muhãã mmieke, kékuó mmesémmè bèè d̄õri bè dómè, ke né nyé kè meyei mmèè sãũ be yàati kè mè báá di cánté.

Ti bo nsántímè Kuyie nku kpeti kpéi

²⁴ Ti sántí Kuyie nkùu m̄òke muw̄érímú ke di baa mudorimù mumòu, kè di bo ndò mpáíí, kéta ku kpeti miéke nè diwèì. ²⁵ Nsántínè ku, kuù t̄õnní Yesu kòò ti deeté, kuù yètirì de, kunku demòu kpàati, wèè baké demòu, wèè do te demòu, ke dè te, ke yó ndè te. Kè dè mme ndò.

Isã wàrimè Mudáammu Di mpátíri tɔ tìi náàntì

Isã wèè wàri mudáammu kó dipátíri, dii tu Kuyie nnáàntì páte kó disanni. Ò di wàri ke náá nKirisí ò benke tinti. Isã do yóó wàri Mudáammu pátíri ke s̄ mbè f̄ũnkoomu Kirisí kɔbe, kòo bè wàri ke bo yáúkùnnè be kòntì kè bè nfííkú Kuyie nkó kuce mièke. Isã do yà mèè benkùmè do dò ncáá ncáá nwe ke né wē mme kũnni dèè tu: Meyei nkóo kpààti dòmme ò nɔ, dè né bo nyóó dentenè Kuyie nnè ku kɔbe kè bèe na, kè Yesu Kirisí baaté.

Di mpátíri náàntì duó ke dòmme

1. Mudáammu 1:1-8
2. Mēbenkùmè ketimè Kuyie nhò benkemè nè yepáte yèyiekè ò wàri yè Kirisí kɔbe t̄rè 1:9-3:22
3. Dipátip̄ũ nè yecanniyè yèyiekè 4:1-8:1
4. Yētātēhe yèyiekè kó tináàntì 8:2-11:19
5. Dinítiri nè des̄innè dēdérè kó tináàntì 12:1-13:18
6. Mēbenkùmè t̄mè Kuyie nhò benkémè 14:1-15:8
7. Kuyie mmieke kó ibòòke 16
8. Babidanni kó mudorimù nè bè namè mus̄immù nè Kuyie mp̄ānāàntì náānbè siyāābisí yembè 17:1-20:10
9. Tibeénti s̄nti 20:11-15
10. Kēĩnkè p̄ānkè nè ketenkè p̄ānkè 21:1-22:5
11. Tináàntì kó dikòu 22:6-21

Dimònni duunnímè

¹ Yesu Kirisí dáa ntìi náàntì tìi bo di mpátíri mièke. Kuyie nkuù duó nkòò nàké o t̄mbè tìi yóó tuəkéní, kòo duó nkè Kuyie ntōnni tìi nàké o kóo t̄nti Isã. ² Kè Isã tì wàri timəu. Kuyie nhò nàké tì nè Yesu ò benke tì, ò yà dè nè ò kèè tì. ³ Dè nnaati wèè kàa nti nnáàntì Kuyie ndáa tì, kénnaati bèè kèrímú ke tì yie. Kuyie ndo nàké dii mònni kpéi di duunnímu.

Isã d̄ummè Kirisí kɔbe t̄rè yèyiekè

⁴ Mí nyIsã m̄i d̄unko Kirisí kɔbe t̄rè yèyiekè yèè bo Asii. Kuyie nkùu do bo, ke bo, ke yó mbo nè ku Yaá mmuyiekè mùu fité ku kpààtikàri, bè di d̄ò mēsàa ke di duó ndiwèi ⁵ nè Yesu Kirisí wèè ti nàké Kuyie nkpeti weti weti, wèè ku ke yānté meketimè, wèè baké bekpààtibè bəmou.

Wèè ti dó ke còu nho ȳĩ ke ti deeténè meyei, ⁶ ke ti ta o kpààtiyuu mièke ke tú ikuó niùbè, ke p̄i nho cice Kuyie ntōmmú. O yètiri ndeu, kòo mbaké s̄áa! Kè de mme ndo.

⁷ Daatenè! Ò kèrínímu yewetè miéke, kè titentì timou kabe nè bèè ò kùò kè bè bo ò yà kékammú. Dè mme ndò.

⁸ Ti Yiè nKuyie mmuwērímú mumou yiè mbéimmu ke tú kuù tu diketiri nè kumàнку. Kù do bomu, ke bo, ke yóó katení.

Kuyie mbenke dè Isāā

⁹ Mí nyIsāā di tebite Kirisi kó metaummè miéke, kè ti wē nke fēūri ke mi nke taunè Kirisi, ke wē nho kpààtiyuu miéke. Bè n kànnè Patimōsi, dihei dii soké menie mmiéke, n nàké mèè kpéi nke Kuyie nnáànti nè Yesu m benke ti. ¹⁰ Teom̄pùtè matè yiè kè Muyaánsààmù n túóté kè n keè metammè mamè n fōnkúò kè mè kpeñni ke dò nditátetheu kōme kè mè tu: ¹¹ Wāri a wúó ndè nkéduanko Kirisi kabe tīrè yèyiekè: Efeesi kperi, Siminni kperi, Perikammu kperi, Tiyatiiri kperi, Sariti kperi, Fidaderifii kperi, nè Daodisee kperi.

¹² Kè n wēēte ke bo yà wèè n nàánnè, ke yà sifitíkèkèè siyiekè meso kpesi. ¹³ Kòò m̄ò còm̄mú si cuokè ke dōnnè Onitibire ke dáátí diyaàbòri kè di cùtè ke kááké o naàcèi, kòò bou fesōnaàkñfè o cuokè. ¹⁴ Kòò yùti péi ke dò ntikónti, kòò nuò ncóu mmuhāá. ¹⁵ Kòò naàcèi cóu nke dò mmebierime bè pūtíri mmè dihōnni. Kòò tammè dò mmenie nhō nhuutimè kucúcuku miéke. ¹⁶ Kòò tō siwāā siyiekè o nòutè youte, kè disiè menatimè medémè kperi yiení o nùù, kòò ìkè p̄inti diyie ñ ncóummè kuyie ncuokè. ¹⁷ Kè n do o ìkè kéndò n ku, kòò nóó nho nòutè youte n yīnkè ke dō: Kufōwāá mbá da p̄i, m̄i tu diketiri nè kumàнку. ¹⁸ N fòumu! N do kumu ke yānté ke yó nfòu sāā, ke baké mukūū nke tō mu èi kpetínsi. ¹⁹ Wāri a wúó ndè nè a yóó yà dè. ²⁰ Nte siwāā siyiekè n tō si n nòutè youte nè sisōfitíkèkèè siyiekè benkú mù: Siwāā siyiekè tu Kuyie ntōrè nye yèè bo Kirisi kabe tīrè yeyiekè miéke. Kè sikèkèè tu Kirisi kabe tīrè yèyiekè.

2

Kuyie nnàké ti Kirisi kabe tīnni dii bo Efeesi

¹ Wāri Kuyie ntōnni dii bo Kirisi kabe tīnni dii bo Efeesi ke dō: Nte wèè tō siwāā siyiekè o nòutè youte nè sisōfitíkèkèè ò tu mù: ² N yému a p̄i mmùù tōnkperímù, ke fēūté ke mi nke yááké bèè tu bemaá Yesu tōrè ke yà bè sóummè. ³ N yému a fēūrimè n kpéi nke mi, mbá a kōnti í yārike. ⁴ Nte n yèmmè né í da naatinè ti: A ténke í n dó a do n dómè meketimè. ⁵ Dentení a do dii bōri kéceete kēpī nha do p̄i mmùù tōmmú meketimè mōnni, kàa í cèète n kéroomu ke bo deite a fitirè de kàri. ⁶ Nè memme a dōò dè dèè wenni dèè tú a yetemè Nikodaitibe tōmmú m mù yete mèè botí.

⁷ Wèè màke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàá ntì Kirisi kàbe tīrè.

Wèè bo na kētuake kumàнку m bo ò duó mmufòmmu tie mùù còrímú Kuyie nkó kupúú sààkù mu kó dibii kòo di.

Kuyie nnàké tì Kirisi kàbe tīnni dìi bo Siminni

⁸ Wāri Kuyie ntōnni dìi bo Kirisi kàbe tīnni dìi bo Siminni ke dō:

Nte wèè tu diketírì nè kumàнку, wèè ku ke yānté, ò tu mù: ⁹ N yému a fēūrìmè, ke yé a cīnnìmè ke né tú okpààti Kuyie mborè.

¹⁰ N yému bèè tu bemaà Sifube ke í bè tu, bè di níímmè, bè tu dibòò kàbe mbe. Bá nyēkù a bo fēūtémè, dibòò yóó di bennému kéduó nkè bèè kpetínnè bèmabè, kè di fēūtè yewe tēpítè. N wēèrì kētuake kumàнку kè n da cú mufòmmu kó dipìi.

¹¹ Wèè màke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàá ntì Kirisi kàbe tīrè.

Wèè bo na kētuake kumàнку ò báá kú mukūũ ndérímù.

Kuyie nnàké tì Kirisi kàbe tīnni dìi bo Perikammu

¹² Wāri Kuyie ntōnni dìi bo Kirisi kàbe tīnni dìi bo Perikammu ke dō:

Nte wèè tò disìè menatimè mèdémè kperi ò tu mù: ¹³ N yému a āmè dibòò eì. Bá nè memme ke n taunè weti weti bá a í n yete, bá nè bè me nkùomè n kóo tōnti sààwè Āntipaa a cie dibòò ā dè. ¹⁴ Kè tīmatì né bo, n yí da naatinè tì, a kàbe mabè yiemme Badammu kpeti, wèè do tié mBadaki kè bèè souté Isidayeribe, kè bèè cááké imaa mbè fié ì yebàkè, kéndounè betòbè. ¹⁵ Kàa wèete ke màke bèè tū nNikodaitibe kó itié. ¹⁶ Kàa í cèete, n kéroomu ke bo kuò de kó benitibè nè n nùù kó disìè.

¹⁷ Wèè màke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàá tì Kirisi kàbe tīrè.

Wèè bo na kētuake kumàнку, m bo ò duó mánni wèè sòri, kòò duó ditápérì bè wāri dì diyetipànni, òmòù í yé dì kè dè í tú bè dì duó nwè.

Kuyie nnàké tì Kirisi kàbe tīnni dìi bo Tiyatiiri

¹⁸ Wāri nKuyie ntōnni dìi bo Kirisi kàbe tīnni dìi bo Tiyatiiri ke dō:

Nte Kuyie mBire dèè nuò ncóu mmuháá nkè de naàcèi cóu nke dò mmēbierimè bè pūtírínì mè dihònni dè tu mù: ¹⁹ N yému a dōori dè demòu nè a n dómè ke n tá ke fííku Kuyie nkó kuce, ke duó nhamáà mutōmmú ke mi, kàa tōmmú deuke ke pēēté mù do dòmmè. ²⁰ Nte n yí da naatinè tì: A yóumè onitipòkù Sesabēdi * wèè tu omáà Kuyie mpāānāhnti náahntò kòo suó n kàbe, kè bè dauti dautinè betòbè ke cáá nyimaa mbè fié ì yebàkè. ²¹ Nh ò

* **2:20** Sesabēdi: De kóo nitipòkù nwe Sedoboammu do puokemè kòo ò tanné mubòofèù mieke. Wénté 1 Bekpààtibè 16:31. 19:1-2 nè 2 Bekpààtibè 9:22,30.

duómmu mēfiè nkòò bo ceete, ò me nyí yie nke bo yóu o yei.
²² Dèè te kè n yóó ò fěũ nkéfiũ mbèè ò dautinè, kè bè sàa í yóumu
 de kó meyei. ²³ M bo kuò o kòbe, kè Kirisi kòbe tīrè yemouu
 banté n yémè benitibè yentotí nè be yèmmè, ke yóó yietí bá wè
 o tōmmú dōmmè.

²⁴ Díndi Tiyatiiri kòbe bèè í tūnne de kó itié nyeyi, bèè í yǐtè
 bè tu dè dibòòsàrì kpeti. N yí yóó di yíé ditou mari. ²⁵ Mpínnè di
 kèè tì weti weti kè n yàa wētenèní. ²⁶ Wèè bo ndòori n dómè
 kētuòke kumànkú m bo duó nkòò mbaké ibotí. ²⁷ Ò bo nyi
 cēmmú nè kumátipààti, ké nyi pùò ntiyaamatì kōme. ²⁸ Kè nh
 ò duó ntekūnwentéwātè.

²⁹ Wèè mòke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàa ntì
 Kirisi kòbe tīrè.

3

Kuyie nnàké tì Kirisi kòbe tīnni dìi bo Sariti

¹ Wāri Kuyie ntōnni dìi bo Kirisi kòbe tīnni dìi bo Sariti ke
 dò: Nte wèè mòke Muyaánsààmù mùyiekè ke tò siwāā siyiekè ò
 tu mù: N yému a dōori dè, benitibè yèmmè dò nha fòumu kàa né
 ku. ² Daate kékpénkūnne bèè kpaá kè bè mu nyí ku páíí. N yému
 a borime í wennimè Kuyie nyìkè. ³ Dentení bè do da nàké itié
 mmèè botí, kéwēte ké ì tūnne kényóu meyei, kàa í dààte n kéroomu
 ke bo da déété oyúókù kōme bá a bá nyé n tùòkoo dìi mōnni. ⁴ Bá
 nè memme bèmabè bomu Sariti mieke bèè í sǎũ mbe yààti, bè bo
 nni nneinè ke dáátí tiyaàpéití ke yé be borime wennimè. ⁵ Wèè
 bo na kētuòke kumànkú ò bo dáátí tiyaàpéití, m báá ütè o yètìrì
 mufòmmu pátìrì mieke. M bo nàké n cice Kuyie nnè ku tōrè ò
 tumè n kou.

⁶ Wèè mòke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàa ntì
 Kirisi kòbe tīrè.

Kuyie nnàké tì Kirisi kòbe tīnni dìi bo Fidaderifi

⁷ Wāri Kuyie ntōnni dìi bo Kirisi kòbe tīnni dìi bo Fidaderifi
 ke dò:

Nte wèè kpa meyei nke tú timómmōnti yìè, wèè tò okpààti
 Dafiti kó sikpetisi, ke òò kpeté bá òmòù báá na kékpetinné, kòò
 kpetinné òmòù báá na kékpeté, ò tú mù: ⁸ N yému a tōmmú
 ke yé a cīnnimè, nè memme ke yíé n kpeti ke n taunè, kè n
 da kpeté kuce kàa pí n tōmmú, bá òmòù í yóó na ké mù pàa.
⁹ Nte a yóó dōòmè bèè tu dibòò kòbe ke sou nke tú bemáà Sifube
 ke í bè tu. N yóó duó nkè bèe nínkúmu a ìkè kébanté n da
 dómè. ¹⁰ A mè nyiemme n kpeti ke fěũrì ke mi, kè mēfěũtímè
 tùòkení dìi yìè kutenkù kumòu kè bè fěũrì, m bo nda kǎnké. ¹¹ N
 wētínímu bambà, mpí nha kèè tì weti weti kòò mòù báá cōuté
 a cuuti. ¹² Wèè bo na kētuòke kumànkú m bo ò dōò disāā kperi

Kuyie nǎǎtè miéke, kéwāri o ñnkè Kuyie nyètìrì nè ku èi kperi, Sedisadammu pànwè wèè cùténí kéñkè, kéwāri o ñnkè diyètìrì pànni m mǎke dì.

¹³ Wèè mǎke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàá ntì Kirisi kǎbe tǐrè.

Kuyie nnáké tì Kirisi kǎbe tǐnni dìi bo Daodisee

¹⁴ Wāri Kuyie ntōnni dìi bo Kirisi kǎbe tǐnni dìi bo Daodisee ke dō:

Nte wèè yètìrì tu: Dè mme ndò, wèè dǎdri ò nàá ntì ke í sou, wèè baké Kuyie ndòò dè demou ò tu mù: ¹⁵ N yému a tǎmmú

í tonnìmè, mù me nyí boo. N dó mù ntonnìmu yoo mù mboo.

¹⁶ A do ndàà dàà nwe, a í tonni, a me nyí boo, kè m bo da tǔtúo.

¹⁷ A yèmmè mèè dō nha tú okpààti ke mǎke demou, ke í kra dèmarè. A né í yé ke dō nKuyie mborè a tú osènniwè ke tú ocǐrì

ke tú fèdawanfè ke tú kuyūònkù ke bo difòkperi. ¹⁸ N da tièmmu ke tú a donté m borè meso mbè wèñkúnne mè kékparikè, nè

tiyaàpéiti kékáá nha fèi, nè munǎntie kéánné a nuò nkéna kéyà.

¹⁹ N tièmmu n dó bè ke bè puoti. Yóu meyei nke yáúkúnne a kǎnti.

²⁰ N cómmú dibòri ndi ke bie, kè wèè kèè n tammè ke kpeté, n taroo kè ti nwè nke yo.

²¹ Wèè bo na kètuòke kumànkù m bo ò kànnè dikpààtikàri m borè, n na mèè boti ke kàri Kuyie mborè.

²² Wèè mǎke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàá ntì Kirisi kǎbe tǐrè.

4

Kuyie nkpààtikàri

¹ De kó difònkúò kè n wète kéyà kéñkè kpetémè, kékeè metammè kè mè ndònnè n sòò kèè dìi tǎteheù kǎme kè mè tu:

Dekení diè nkè n da benke dèè yóó dǎò.

² Dende bàmbà nkè Muyaánsààmù m píe kè n yà kéñkè dikpààtikàri kòò mǎu di kàri, ³ kòò ìikè dō ntinóbénti ke mièti,

ke wète ke mièti ke dō nyekūò. Kè kutāmmeyāri fité de kó dikpààtikàri ke mièti ke dō mmenóònnúò. ⁴ Kè yekpààtikàrè

sipísidé nè yènáà di fité, kè bekótíbè sipísidé nè bènáà yè kàri ke dáátí tiyaàpéiti ke óké yesòpikè. ⁵ Kè dikpààtikàri pǐnti ke kǔnti

ke péú fetaafe òò mmíi nkè dè kǔnti ke péumè, kè ifitíyì iyiekè còu nyìi tu Kuyie nyaá mmùyiekè. ⁶ Kè de kó dikpààtikàri ìikè dō ndàméèrì, ke dō ndoii ke dō ntewéitè.

Kè dèmarè fòurè dènáà kàri ke di fité ke mǎke inuò nde ìikè nè de fònkúò. ⁷ Kè deketirè dō ndiciriciri, dedéré dinaadaa, kè detáánnè ìikè dō nhoniti kǎke, kè denaannè dō n fetúúfè èinte.

⁸ Bá dè, kè dè mǎke ifièti ikuò kè inuò nhā i ñnkè nè i miéke, kè dè diè nsáá ke tú:

Ti Yiè nKuyie mmuwērímú mumou yiè

ndò pái, pái, pái nwe,

kù do bomu,
ke bo, ke yóó katení.

⁹ Kè de kó denennè denàà diè nke sántí wèè fòu sáà, ke kari dikpààtikàrì. ¹⁰ Kè bekótìbè sipísidé nè benàà nínkú wèè fòu sáà o ìkè kéhóóté be pikè kédòu nho ìkè ke dò:

¹¹ Ti Yiè nKuyie

fṣṣò dò nti nda sántí
ke déúkùnko a yètìrì,
a kpeñnìmu

ke yé fṣṣò dómè ke dòò demòu
ke te kè dè bo.

5

Yekpetínyè yèyiekè kó tináaàntì

¹ Kè n yà wèè kàri dikpààtikàrì kòò tò o nùtè teyoute dipátíri dii wàri di ìnkè nè di mièke, ke kpèú nke dānne yecanniyè yèyiekè. ² Kè n yà Kuyie ntōnni kperì kè di pīkù ke tú: We mbo na kékééte yecanniyè yiè nképīnte dipátíri?

³ Òmòu í mbo keñkè mièke nè ketenkè ìnkè, yoo ketenkè mièke, wèè bo na kápīnte de kó dipátíri kékāa. ⁴ De mōnni kè n kuó mmedè, òmòu í bomè wèè bo na kè di pīnte kékāa. ⁵ Kè bekótìbè kòò mòu n nàké ke dò: Bá nkuò, nte Sudaa kòbe kó dicìrìcìrì, okpààti Dafiti yaabire wèè na dikpànni, ke bo na kékééte de kó yecanniyè kápīnte de kó dipátíri.

⁶ Kè n yà dèmarè kè de dò ndipebii ke cómmú dikpààtikàrì nè bekótìbè nè dèmarè fòurè denàà cuokè, ke dò mbè do di kùò, ke màke yeyiè nyèyiekè nè inuò nyiyiekè, dèè tu Kuyie nYáá mmùyiekè kù duōnni mù kutenkù kumòu. ⁷ Kè de kó dipebii tóōnni wèè kàri dikpààtikàrì o borè kécòuté ò tò dii pátíri o nùtè youte. ⁸ Kè denennè defòurè denàà nè bekótìbè sipísidé nè benàà nínkú di ìkè ke tò bemòu tikùtiduùti nè sisòòbúkúsi, kè si piéké tudaàri, dèè tu Kuyie nkòbe kó mubáammu. ⁹ Kè bè ndiè nfeyempànḡe ke tú:

Fṣṣò mānnè kécòuté dipátíri
kékééte di kó yecanniyè,
ke yé fṣṣò kúmè ke deetè
iwuò nyimòu nè ibotí imòu
nè benitìbè bemòu nè yebotè yemòu
ke bè duó nKuyie.

¹⁰ Ke bè tanné ku kpààtiyuu mièke
kè bè tú ikuó nìùbè,
ke pī nKuyie ntōmmú,
ke yó mbaké kutenkù.

¹¹ Kè n wēte kéwénté kékeè Kuyie ntōrè sikoupirí cēētemè dikpààtikàrì nè dèmarè fòurè denàà nè bekótìbè ke diè mmediè nke tú:

¹² Dipebii bè kùò dì,
dii mànnè Kuyie ndi duó mmuwērimú,
nè tikpàti nè mēciì,
nè tikpeti, nè disānni,
nè didontiri nè diyetidieri!

¹³ Kè n keè Kuyie ndòò dēè kó dimàà, kēīnkè kperè nè ketenkè kperè nè ketenkè miēke kperè nè dāmēeri kperè dè dièmmè ke tú:

Wèè kàri dikpààtikàrì nè dipebii,
bèè te disānni, nè didontiri,
nè diyetidieri,
nè muwērimú mumou yēbie nyēbie.

¹⁴ Kè denennè fòurè denàà dò: Dè mme ndò. Kè bekótìbèè nínkú ké bè sānte.

6

Sisēl sìnàà kó tináànti

¹ Kè n wénté kēyà dipebii kēétémè dicanniri ketiri, kè dèmarè fòurè denàà kó dèmarèe pēe fetāafē kōme ke dò: Kōtení! ² Kè n yàni tesāmpéitè, wèè tè dēke kòò tō mutāmmù ke kōri dikpànni, ke óké menakùmè kó dipiì. Ò dié nkēnamu dikpànni ke kōri ke bo yíé kékpa nkēna.

³ Kè dipebii yíé kékéété dicanniri dērinnì kè n kèè denennè fòurè dērinnè béimmè ke tú: Kōtení! ⁴ Kè tesānwūōtēe yènni kè bèe duó nwèè tè dēke muwērimú nè disie dieri kòò bo konne benitibè kè bèe kuò betōbè kutenkù kumou.

⁵ Kè dipebii kēété dicanniri tāānni, kè denennè fòurè tāānnèe béi nke dò: Kōtení! Kè n yàni tesānsōtē, wèè tè dēke kòò tō tēbiētè. ⁶ Kè n kèè denennè fòurè denàà kó dèmarè béimmè ke dò: Tidiiti bè tu ti bēdēe tēbiētè mēmāà nè bè tu ti ódisi tēbietè mētāāti diyie dimāà tōmmú kpéi, kēyóu mekùò nnè menaà.

⁷ Kè dipebii yíé kékéété dicanniri naanni, kè n keè dèmarè fòurè naanne béimmè ke dò: Kōtení! ⁸ Kè n yà tesāntè kè tè dō mmenōnnúò, nkè wèè tè dēke kòò yētiri tu mukūū, kè mukūū nhò tū. Kè bèe mù duó muwērimú, kè mù bo kuò ketenkè wētiri kó dikéè kōbe nè yese nè dikōnni nè mumōmmú, kè tikpasinti mbè cāà nke kōu.

⁹ Kè dipebii kēété dicanniri nummuri, kè n yà diwūōtōnni borè bèè dō náante Tináānsāàti kè bè bè kùò be wērè. ¹⁰ Kè be pīkù ke tú: Tì Yiè nwèè kpa meyi, ke náá ntimōmmōnti, a yóó bekénè òmmōnni kutenkù kōbe ké bè kpetinné ke fós mbè ti kōmè? ¹¹ Kè bèe duó mbá wèe diyaàbòri péiri ké bè nàké ke dò: Di nkpaá ke mi nke kēmmú bè bo kuōmè di kōbe bè dō nkékuò bè bè di kùò mèè boti, nè bè di wē mmutōmmú.

12 Kè dipebii kéété dicanniri kuónni, kè ketenkèe sántè mmediè nkè diyie soute kuyaasòkù kōme, kòo tãnkùu wũóté ké ndò mmeγĩ. 13 Kè siwãã nduóni kuyaakù òò fuutè kè fikíe kó yetebe nduóni mèè botí. 14 Kè keĩnkèe kpéú nkpéú nkumìèkù kōme kèpèētóo, kè yetārè nè ketenkè kèè soké dàméèrì kè dèe íté dè do borè. 15 Bèè baké ketenkè, bekpààtibè, behããpòmbè iwẽĩ yembè, bedítíkààtibè, bekperíbè nè benitìbè bemou, tidaati nè bèè í tú tidaati, kè bè cokù ke taà titãdènti nè tidúótì. 16 Ke dè nàá nke tú: Duónèní ti ìnkè ke ti kãá nKuyie nnè dipebii kè be mièke báá ti do. 17 Be mièke kó diyie yeiri dii tũðke kè be mièke peike. We mbo nkpaá?

7

Isidayeribe bè ìkú bè Kuyie nkó mecannimè

1 Dè kó difõnkúò kè n yà Kuyie ntõrè yènàà yèè te kuyaakù kè yè còmú itemmànke inàà, bá di kè di bàa di kó kuyaakù, kè kù báá fuute keĩnkè nè ketenkè yoo dàméèrì yoo mutie mamù. 2 Kè Kuyie ntõnni terii yènni diyie yìèní kèè bíkè, ke tò Kuyie nfòukù kó mecannimè, kèpéi nKuyie ntõrè yènàà kù duó nyè muwèrimú kè yè bo pònte ketenkè nè dàméèrì. 3 Ke dà: Di mu mbáá nampe ketenkè yoo dàméèrì yoo mutie mamù. Yóunè kè bèè ìkú Kuyie nkòbe tĩĩ mmecannimè kédeè. 4 Kè yè n náké yè ìkú Isidayeribe wuò nyimou mièke benitìbè tĩĩ mecannimè kè bè mààmè kè bè mbo tekòupíkòutè nè sikòupírisinàà nè sikòupírisinàà (144000).

5-8 Sudaa kòbe tekòupípiitè nè sikòupísidé (12000),

Dubenni kòbe 12000,

Kati kòbe 12000,

Asee kòbe 12000,

Nefutadii kòbe 12000,

Manansee kòbe 12000,

Simmeòò kòbe 12000,

Defii kòbe 12000,

Isaka kòbe 12000,

Sabunoo kòbe 12000,

Sosefu kòbe 12000,

Bensamee kòbe 12000.

Iboti imou tĩnni kó tináànti

9 Dè kó difõnkúò kè n yà yeboetè yemou kòbe nè ibotí imou kòbe, nè benitìbè bemou nè iwuò nyimou kòbe kè bè tikú ditĩnni dierì ke í dò nkéna kékaa nke dáátí tiyaapéiti, ke còmú dikpààtikàrì nè dipebii de ìkè, ke pikú tipuonti. 10 Ke pĩèkù ke tú: Kuyie nkùu kàri dikpààtikàrì ìnkè nè dipebii, bèè ti deetè. 11 Kè Kuyie ntõrè yemou nè bekótìbè nè denennè fòurè denàà kè bè cèète dikpààtikàrì, ke nínkú ke sántí Kuyie 12 nke tú: Dè mme

ndò! Ti Yiè nKuyie nf̄ṣ̄ nnè mutōmmú! F̄ṣ̄ṣ̄ mànnè disānni nè diyetidièrì nè mēciì, nè didontirì nè muwērimú muməu yēbie nyēbie. Kè dè mme ndò.

¹³ Kè bekótibè kóò m̄əu m beke ke d̄ò: A yē bèè me ndáátí tiyaàpéit̄àà, bè yènnì d̄èà? ¹⁴ Kè nh ò tḗn̄né ke d̄ò: N yiè nf̄ṣ̄ṣ̄ yē. Kòo n nàké ke d̄ò: Bèè f̄ēūt̄è bèmbē mediè nke òú be yaàbòrè nè dipebii yīī nkè yē peike. ¹⁵ D̄eè te kè bè bo diè nKuyie nkpr̄ààtik̄arì ìkè, ke pī nku tōmmú s̄àà ku c̄ēt̄è. Wèè k̄arì dikpr̄ààtik̄arì kòo bo mbè bonè ke bè k̄ānké. ¹⁶ Dikònnì nè sinéyēī dè tḗnke báá bè pī, diyèè nè kuyiinkù dè me mbáá bè poté. ¹⁷ Dipebii dii k̄arì dikpr̄ààtik̄arì dii yó mbè cēm̄mú ké bè niit̄e mufōmmu binte kè Kuyie mbè ūt̄e be n̄onnieti.

8

Dipebii k̄ēt̄émè dicannirì yiénni

¹ Dipebii k̄ēt̄é dii m̄onni dicannirì yiénni, kè dè d̄ò yúóò kēīnkè miēke kēm̄m̄ake tēwebiēt̄e mēfitimè sipisit̄āāti. ² Kè n ya Kuyie nt̄ōrè yēyiekè, kè k̄u yè duò nyet̄ātehe yēyiekè.

³ Kè Kuyie nt̄ōnni ter̄i k̄ateni k̄écóm̄m̄ó dihúúnt̄ōnni ìkè ke t̄o tēs̄əbuute, kè bèè tē píe nt̄ud̄ààrí, kè dii wēnnénè Kuyie nk̄əbe kó mubáammu ke bo tuə ndihúúnt̄ōnni īnkè mes̄ə nkper̄i dii bo dikpr̄ààtik̄arì ìkè. ⁴ Kè kuyukú t̄ud̄ààrí k̄əku wēnnénè Kuyie nk̄əbe kó mubáammu Kuyie nt̄ōnni n̄ūt̄e miēke kéndekù Kuyie mborè. ⁵ Kè Kuyie nt̄ōnni túót̄e tēs̄əbuute kékout̄e muh̄āā nkéút̄e ketenkè, kè fet̄aaf̄e mpéú, ke kuò, nke wéí, kè ketenkè s̄anti mediè.

Kuyie nt̄ōrè yēyiekè eémè yet̄ātehe yēyiekè

⁶ Kè Kuyie nt̄ōrè yēyiekè yèè t̄o yet̄ātehe kè yèè báátí ke bo eé.

⁷ Kè diketir̄i eé kè yemát̄árè nè muh̄āā nkè dè nk̄əkénè meyyīī nke duóni, k̄écút̄e ketenkè kó yewétiyè yēt̄āāti kó òimari nè òetie nnè timús̄ūūti.

⁸ Kè Kuyie nt̄ōnni d̄er̄i eé dit̄āteheù, kè òemarè ncóú nke òeù ke òò ndit̄arì dier̄i, k̄edoroo òam̄èèr̄i miēke, kòo wétiyè yēt̄āāti kó òimari naá mmeyīī. ⁹ Kè òe kó diwétir̄i kó siyīī kú, kè bàt̄òòbè bèè bo òe miēke kè bèè cake.

¹⁰ Kè Kuyie nt̄ōnni t̄āānni eé, kè tēwāt̄e òiet̄e mat̄e còú mmuh̄āā nk̄édonni ikó nnè sibií kó yewétiyè yēt̄āāti kó òimari miēke. ¹¹ Kè òe kó tēwāt̄e yēt̄ir̄i tu mēd̄ommè, kè tē òo dii wétir̄i kó menie nnaá mmēd̄ommè kè benit̄ibèe yā kékú.

¹² Kè Kuyie nt̄ōnni naann̄i eé. Diyèè nè ot̄ānkù nè siw̄āā kó yewétiyè yēt̄āāti kó òimari s̄oute kè kuwenniku í mbo kuyie nkó yewétiyè yēt̄āāti kó òimari nè keyènkè kpeye kó òimari.

13 Kè n yà fetúúfè mafè kè fè èinte keĩnkè, ke kuò nke tú: Díndi ketenkè kàbe di bo yà! Di bo yà! Di bo yà! Kuyie ntòrè yètāāti tēyè bo eé dii mōnni yetātehe.

9

1 Kè Kuyie ntōnni nummūrii eé ditāteheù, kè n yà tēwātè donnimè ketenkè kè bēe tē duó ndifōtīri cūmpuri kó sikpetĩsi. 2 Kè tēe di kpeté, kè kuyukú diekú nyieni fehāātofe kōme, kēsokūnne diyie kè dēe biitoo. 3 Kè fecofee yēnni kuyukú mieke kēpitōo ketenkè. Kè Kuyie nfē duó mmuwērímú kè fē bo ntūōti benitibè inaá nkōme. 4 Kè Kuyie nfē nàké ke dō: Báá kááké timúti nè detie nnè tidiiti. A ntūōti n yí ikú bēe tīi mmecannimè maa. 5 A báá bē kùo, á mbè tūōti kè dē yóu ke dō nyinaá, kè bē fēū mbetāābè bēnūmmù. 6 De kó betāābè mieke benitibè bo wammú mukūū kēmōnté, bē bo mmù dō nè be yēmmè memou kè mūu coké kédété.

7 Kè de kó fecofe dō nsisēi sīi bāátī ke kōri dikpānni, kè fē yō dō nyesōpikè, kè fē iikè dō nkenitikake. 8 Kè fe yūti òkú ke dō ntinitipokpeti, kè fe niì ndò ndiciriciri kpeye. 9 Kè fē dàátī dimátīyaābōri ke kōri dikpānni, ke puti kè dē ùuti ke dō nsikpārīnaasēi. 10 Kè fē mōke iyéi kè ì dō nyinaá nkpeyi. Kuyie nfē duó mmuwērímú kè fē yó nyi ntūōtinè benitibè betāābè bēnūmmù. 11 Kè difōtīri cūmpuri kóo kpāāti fē baké kōo yētīri tu: Okōūti, nè ebedee kó tināānti Abanōo, nè kerekī kpeti Apodiyōō.

12 Meyei nketimè pēētēmu kè mēdémè kpaá kērīni.

13 Kè Kuyie ntōnni kuōnni eé ditāteheù, kè n kēe metammè mamè yēnnimè disōhúuntōnni dii bo Kuyie nyiikè di pīti. 14 Kè mēe nàké Kuyie ntōnni kuōnni ke dō: Bouté yebōkperè yenāā yèè bou kukó ndiekú Efadati borè. 15 Yè do de bo ke baa de kó dibenni ndi nè de kóo tánkù nè de kó diyie nè de kóo déērī weti weti. Kè bēe yè bouté kè yēe kuō ketenkè kó yewétiyè yētāāti kó òmarī kàbe. 16 Kè bē n nàké ke dō: Behāāpōmbè bēè dēke sisēi, bē sūmu ke bo sikōupi sikōupi. 17 Kè n yà sisēi, bēè si dēke kè bē dàátī yemátīyaābōrè, kè yēmayè wūō ke dō muhāā, kè yeteyè dō ntiwetī, kè yeteyè dō mmuhāāponyuo, kè sisēi yō dō nyeciricirè kpeye. Muhāā nnè kuyukú nè muhāpōpūo nkè dē yieni si nō, 18 kékūo ketenkè wétiyè yētāāti kó òmarī kàbe. 19 Kè si nò dōmmù ke kōu kè si yéi mōke yeyō kè yè dō nyiwāake ke dōmmù ke kōu.

20 Meyei nyí kùo bē í nyie nke bo ceete kētūnne Kuyie, kēnkpaā tū nyebōkè ke yè bāā nnè sisōtenkaanī, nè timátī péitī kpesi nè disōwūō kpesi nè yetārè kpesi nè idéi kpesi. Bè dē dōdōmu, dē í wúó ndè í nō nke náá, dē í nō nke centi. 21 Bè í yie nke bo yóu muyōò, munitikōu nè tinitinōnti, ke dōuti dōutinè betōbè.

10

Kuyie ntōnni tāmè tepátíte

¹ Kè n yà Kuyie ntōnni kperì mari, kè di cùténì keĩnkè yewetè mièke, ke írí kutámmejári, kè di ìkè pĩnti ke dò ndiyiè, kè di tààke cóu mmuháá. ² Kè di pikú tepátíte, kéna di naàcètè youte dàmeèrì kéna tecānkutè ketenkè. ³ Kè dii pεε metammè mediè ndiciríçiri kōme, kè itapíé ìyiekè cóuté. ⁴ Kè nni ndó kéwāri di bái nti kè metammè mamée béinní keĩnkè ke dò: Báá tì wāri, nti yé amáá.

⁵ Kè n yà Kuyie ntōnni dii do na di naàcètè dàmeèrì kè tetetè na ketenkè, kè dii youte di nòutè keĩnkè, ⁶ képarìkè keyú wèè bo sáá nho yètìrì wèè dòò keĩnkè nè dèè kó dimàà bo ke mièke, ketenkè nè dèè kó dimàà bo, dàmeèrì nè dèè kó dimàà bo, ke bái nke dò: Dè ténke í yóó òote dè bo dàòmè. ⁷ Kuyie ntōnni yiènni bo eé dii mōnni ditātèheù kè Kuyie ndòò ku sàrì kpeti kù do nàké tì ku kó betāmbè ku pāānāāntì náambè.

⁸ N do kèè mèè tammè kè mèè wēte kébéinní keĩnkè ke dò: Kote kéçouté tepátíte Kuyie ntōnni dii cómmú dàmeèrì nè ketenkè di to tē.

⁹ Kè n kotoo ke dò: N duó ntepatíte. Kè di dò: Nto te kémaánko. Tè bo nwεeti a nùu ke dò mmεcekùò, kéntii a pouti.

¹⁰ Kè n cóuté tepátíte Kuyie ntōnni nòutè mièke kémaánko, kè tè mēnke nwεeti n nùu ke dò mmεcekùò, kétaroo m pouti kéntii.

¹¹ Kè Kuyie ntōnni dò: A dò nkéyíé nákému Kuyie mpāānāāntì titenti timou kpréi, ibotí imou nè bekrpààtibè kpréi.

11

Kuyie mpāānāāntì náambè bedé kũũ nnāāntì

¹ Kè bè n duó nkupààti kùu beúnè ke dò: Íté kébenné Kuyie ncīètè nè diwũōtōnni, kékaa mbèè bo te mièke ke báá nKuyie.

² A me mbáá benné Kuyie ncīètè kó kudànkù, ke yé Kuyie nyóó duómme kè yebotèe mpuò ndihèi sààrì ke dò betāābè sipísínàà nè bèdébè *, ³ kè í duó nkè benitibè bèdébè nnáá n kpréi nkè bèè dáátí tifòòtōnti, ké nnáá m pāānāāntì ke dò yewe tekoupiítè nè sikousidé nè sipísikuò (1260) † nyètāāti ndi nè dikée.

⁴ De kó benitibè tu odifié kó detie ndèdérè nde nè sifitíkèkèe sidési dèè cómmú Kuyie nkùu baké ketenkè ku ìkè. ⁵ Kòò mōu dó ké bè dòò meyei mmuháá nyènni be nō mièke kóò kùò. ⁶ Kè bè mōke muwērímú ke bo na kéwetínnè fetaafe bè nàá ndi mōnni Kuyie mpāānāāntì, ke bo na kéceete meniè nkè mèè naá mmeyīī, ke bo na kédòò meyei mmemou bè dó mèè botí.

* **11:2** Betāābè sipísínàà nè bèdébè dè bo yebie nyètāāti ndi nè dikée. † **11:3** Yewe tekoupiítè nè sikousidé nè sipísikuò bo yebie

⁷ Bè dèè dii m̀nni mutōmmú Kuyie mbè duó mm̀, kè musīmm̀u yènni difōtiri cūmpuri, ké bè kpannè ké bè na, ké bè k̀u, ⁸ kédoúnko dihei dieri mieke bè do baaké dè be Yiè nkudapā́tí. Kè bè nduó kuce nuú. Bè yu dii ei ke donninkonè Sodammu yoo Esibiti. ⁹ Bè bo bè k̀u, kè benitibè bemau, ibotí imau kabè, iwau nyimau kabè, yebotè yemau kabèe tíi, ké mbè wèi ke d̀ yewe yētā́ti nè dikéè, kéyete bè bo bè k̀nnémè. ¹⁰ De kó benitibè bedé k̀ú mbo narike kutenk̀ kumau kó benitibè, kè bè mpā́ mbetabè yepā́rè, ke yé de kó Kuyie mpā́nā́nti náam̀bè do bè kṓnnémè. ¹¹ De kó yewe yētā́ti nè dikéè kó difōnkúò kè Kuyie mbè f̀ute muyaá nkè bèe yánté, kè kufōwaá mpí mbèè do bè ẁó mmèdiè. ¹² Kè bèe keè metammè mamè kè mè pī́k̀u keīnkè ke tú: Dekenèni die. Kè bè ndeètò yewetè mieke, kè be kpantidèntabè bè ẁó. ¹³ Dende bāmbà nkè ketenkèe sāntè mediè nkékuo dihei wétiri dipínni kabè sikoúpisiyiekè (7000) kè kufōwaá mpí mbesambe kè bè ndéúk̀nko Kuyie nyètiri.

¹⁴ Meyei ndérímè pḗtému kè metā́ammè yóo tuakéní bāmbà.

Kuyie ntōnni yiénni eémè ditātcheu

¹⁵ Kè Kuyie ntōnni yiénni eé ditātcheu kè metammè mamèe pèe deīnkè ke d̀: Ti Yiè nKuyie nnè Kirisi beè yó mbaké kutenk̀ yebie nyebie nsáá. ¹⁶ Kè bekótibè sipísidé nè bènàà bèè k̀ari yekpā́tikàrè Kuyie nyī̀kè kè bèe nínkoo ké k̀u sānte ke d̀:

¹⁷ Kuyie nkperík̀,

ti da sāntí f̀ nwèè do bo,
ke bo, a benkemè a wērímú ke baaté.

¹⁸ Benitibè mieke do da péimu,
di mm̀nni k̀a k̀ke bè peike,
k̀a yóó bekénè becíribè
kéyietí a tōmbè a pā́nā́nti náam̀bè
nè bèè tu a kabè ke da dé,
benitidiebè nè besā́mpóbè kékuo bèè càari kutenk̀.

¹⁹ Kè n yà Kuyie ncī́tè kpetémè keīnkè, kè metaummè t̀u ī́k̀u te mieke. Kè fetā́fè mī́ nke péú, kè yemátárè duóni mediè kè ketenkè sānti.

12

Onitipòk̀u péimè kè dinìtiri còmmú ke baa

¹ Kè n yà dèmarè kè dè d̀ nhonitipòk̀u ke dáati diyie tiyàati kōme, ke na otānk̀, ke óké siwā́ tepítè nè sidési kó dipi. ² Ke p̀ò nke d̀ képeité ke kuōnnè kuyonku.

³ Kè n yà dinìtiri dieri marì kè di d̀ ndiwū́rì, ke m̀ke yeyo yeyiekè, yeyiè ntepítè, bá dii yuu kè di òké dipi. ⁴ Kè di yóu kau siwā́ yewétiyè yētā́ti kó dimari kpesi ke buōnni ketenkè, kè di

bàa onitipòkù bo peitémè kè ddi cááké debire. ⁵ Kòo nitipòkùu peité kè Kuyie mpànkεε túóté debirè kékònnè. Dεè bire yó mbaké benitibè ke bè cεmmú nè kumatipàati. ⁶ Kòo nitipòkùu coké kéta dikpàà kénsari kè Kuyie nhò piú ke dò yewe tekoupiíte nè sikou sidé nè sipisikuà (1260).

⁷ Kè mudoò ànné keĩnkè kè Kuyie ntònni Misεeri nè o kabe kè bèε kpannè dinìtìrì nè di kabe, ⁸ ké bè na kè bè ténke í mmàke kuce ke bo mbo keĩnkè. ⁹ Kè bèε tentenì de kó dinìtìrì diεrì nè di kabe ketenkè, fεwààfè fèè do bo nè dimònni bè tu fè dibòò yoo Satāā.

¹⁰ Kè n kèè metammè pèúmè keĩnkè ke tú: Kuyie mmònni tùòkemu kè kù deεté benitibè, ke benke ku wērímú, kè Kirisi baaté, kè bè tentenì dibòò ddi do wátìrì Kirisi kabe Kuyie mborè keyènkè nè kuyie.

¹¹ Dipebii kó meyiĩ nnè bè nàké mèè kpéi ntimómmon̄ti, deε te kè bè di na, ke yie nke duó mbemàà kè bè bè kùò bá bè í yàte mukūū. ¹² Fś nkeĩnkè nè a kabe de ndi naati. Ketenkè kabe nè dàméèrì kabe di bo yà, ke yé dibòò cùténimè di borè kè di mieke cóu ndi yé mèè kpéi nke dò ndimònni kùpe.

¹³ Dinìtìrì yà ddi mònni di donnimè ketenkè, kéannènè onitipòkù wèè do peité denitidabire. ¹⁴ Kè Kuyie nhò ànné itúfièti kòo puu kéta dikpàà cuokè késarinè fεwààfè, kémòmke yebie nyètāāti nè dikéè, kè Kuyie nhò piú. ¹⁵ Kè fεwààfèε tś menie nkè mèè naá nkukó ndiekù ke bo pōnténè onitipòkù. ¹⁶ Kè ketenkèε deεté onitipòkù kémaánko mēè nie ndinìtìrì tś mē. ¹⁷ Kè dēε yonke dinìtìrì kè ddi kote kékpannè o bí sonyi. Bèè kó dimàà yie nKuyie nkuó ke tú weti weti Kirisi kabe, ¹⁸ kékote kéncómú dàméèrì také.

13

Dinìtìrì yóó pī mmùù tōmmú

¹ Kè n yà musĩmmù mamù kè mù yètini dàméèrì, ke mōke yeyo yeyiekè, nè yeyiè ntepiíte, bá ddi yènni kè di òké dipii, bá ddi yuu kè di wàri ke sáá nKuyie. ² Kè de kó musĩmmù dōnnè dimannì, kè mu tààke dò nkutontonkù kpεyi, kè mu nùù dò ndicirìcìrì kperi, kè dinìtìrì mù duó ndi wērímú, ké mù kànnε mu kó dikpàatikàri ké mù duó ntikpeti. ³ Kè mu yuu marì dò ndi kòute ke na nku ke miεté. Kè dēε di kutenkù kumou kabe kè bè mmù tū, ⁴ kénsantì dinìtìrì di duó mmèε kpéi ndi wērímú musĩmmù. Ke múnke nsantì musĩmmù ke tú: We nda mannè, we mbo na ke da kpannè!

⁵ Kè dinìtìrì duó mmuwērímú musĩmmù kè mù mbaké kutenkù ke dò betāābè sipísìnàà nè bèdébè, ke náá ntepòtè kó

tináaṅti ke sáá nKuyie. ⁶ Ke náá ntináanyeiti, ke caari Kuyie nyètiri, ke sáá nku ei keṅkè, nè ku kabe bèè kè bo. ⁷ Kè dinìtiri duó mmuwērímú musīmmù kè mù bo kpannè Kuyie nkabe ké bè na, kémbaké iwuo nyimou, benitibè bemou ibotí imou, yebotè yemou. ⁸ Bèè yètè í wàri mufòmmu pátiri Kuyie mpebii bè kùò dì kperi, bèè yètè í bo de miéke nè Kuyie ndòòmè kutenkù kè bè nninku ke mù bàà.

⁹ Wèè m̀̀ke yeto ke bo keè, wèe keè. ¹⁰ Dè dò mbèe kpetínnè wè bè yóó ò kpetínnèmu, dè dò mbèe kuò wè nè disiè bè yóó ò kùomu. Deè te kè Kuyie nkabe dò nkénwéèri ke tũ nKuyie.

¹¹ Kè n yíe kèyà musīmmù mamù kè mù yètiní ketenkè, ke m̀̀ke yeiye nyèdéè, kè yè dò ntepedaatè kpeye, kè mu tammè dò ndinìtiri kōme. ¹² Kè mù m̀̀ke muketimù kó muwērímú, kéduó nkè ketenkè kemou kabe mbáá mmusīmmù ketimù mùò do kòute, ke na nku ke miété. ¹³ Kè de kó musīmmù dérīmmù ndòori tidièti ke níi béi nkè muhāá ncúténí keṅkè benitibè bemou ìkè. ¹⁴ Kè mù ndòori tidièti bè yè mmùò d̀̀ò tì ke fètinko benitibè kè muketimù wùò. Kè mùò duó nkè bèe d̀̀ò muketimù bè do kòutemu nè disiè kè mùò miété mu kó tetenkaanitè ke bo mmù d̀̀úkunko. ¹⁵ Kè de kó musīmmù dérīmmù mm̀̀ke muwērímú, kéānnè mufòmmu tetenkaanitè kè tè nnò nke náá nkéduó nkè bè nkòù bèè yete bè bo nínkùmè kè tè sante. ¹⁶ Kè mùò duó nkè bèe canne benitibè bemou, bediebè nè besánpòbè, bekpàatibè nè idawaá tidaatì nè bèè í tú tidaatì, bá wè be nou siyóú nè be tĩ. ¹⁷ Òmòù báá na kéfítè yoo wèe donté kè bè í ò wàri musīmmù yètiri yoo mu cannimè.

¹⁸ Wèè cii wèè bo banté musīmmù kó mecannimè mie mmèè tu onitì yètiri: Sikou sikuò nè sipisikuò nè mèkuò (666).

14

Kuyie ndonté bè dièmmè feyem̀̀panfè

¹ Kè n ya dipebii kè dì còmmú ditāri Siyōō ĩnkè, kè benitibè dè bo tekoupiókòutè nè sikoupiósinàà nè sikoupiósinàà (144000) kè dipebii yètiri nè di cice kperi kè dè wàri be tĩ. ² Kè n kèení metammè mamè keṅkè kè mè ùuti ke dò mmènie nduò kucúcuku, ke péú fetaafè kōme, ke wète ke dò mbè bie ntikùtidùùti. ³ Kè de kó benitibè tekoupiókòutè nè sikoupió sinàà nè sikoupiósinàà (144000) còmmú Kuyie nkpàatikàri nè denennè fòurè denàà de ìkè nè bekótibè ìkè, ke diè nfeyem̀̀panfè òmòù í yóó na kédentè fè kè dè í tú bembè Kuyie ndonté bè.

⁴ Bè í sāũ mbemáà nè benitipòbè, bè dò mpáíí nwe, ke tũ ndipebii tipítì timou, Kuyie nkuù bè donté, kè bè duó mbemáà Kuyie nnè dipebii. ⁵ Bè í naké siyáabisí diyèè mari, bè í d̀̀ò meyei mmamè.

Kuyie ntōrè yètāati kó tináaṅti

⁶ Kè n yíe káyà Kuyie ntōnni teri kè di èinte keĩnkè ke tō Tináansàati tii bo sãã ke bo ti naké kutenkù kuməu, yeboṭè yeməu, iwəu nyiməu, ibotí iməu, benitibè beməu. ⁷ Ke pĩèkù ke tú: Ndénè Kuyie nke déúkunko ku yètiri. Mbáánnè ku, kuù dḍò keĩnkè nè ketenkè nè dāmèèrì nè ikó, ku mōnni tū̀akemu kè kù yóó bekénè benitibè.

⁸ Kè diteri ntūnni ke náá nke tú: Díndi Babidōnni diewè kəbe di domu! Díndi bèè càke kutenkù kəbe, ke bè nni ndi kó menaà nkè bè càke ke dauti dautinè betəbè.

⁹ Kè Kuyie ntōnni tãánni ntūnni ke pĩèkù ke tú: Wèè yie nke ninkú ke sãnte musĩmmù nè mu tenkaanitè, kè bè cànne o tĩnni yoo o nòutè. ¹⁰ Kuyie mmieke bè cóummu, kè kù yóó yauté ku naà nkperimè ku bòòfè yeife mieke kè bèe yà, ke fèũté muhãã nnè muhāpòpùo mmieke, Kuyie ntōrè sàayè nè ku pebii iikè. ¹¹ Bè bo ncúu nkè kuyukú yìenì kè bè fèũrì keyènkè nè kuyie nyebie nyebie mbá bè í ompu, ke yé bè niúkumè ke sãnte musĩmmù nè mu tenkaanitè, kè mù bè cànne mu yètiri.

¹² Deè te bèè tu Kuyie nkəbe ke yie nku tannò, ke dōori kù dómè, kè bè dḍò nkénwéèrì ke tū nYesu.

¹³ Kè n yíe kékeè metammè mamè keĩnkè kè mè tu: Wāri tii: Dè nnaati bèè ð nyóó kú ke taunnè Kuyie. Muyaánsàamù ti béimmu weti weti ke tú: Bè om̀pènèmu mutōmmù bè pĩ mmù, kè Kuyie mbè yietí bè pĩ mmù tōmmù kpéi.

Bè dōnnenèmè kutenkù kó mudeèmù mudidèi

¹⁴ Kè n yíe káyà diwetipéiri, kòò məu kəri di mieke ke dḍò nhOnitibire, ke óké disəpiti, ke tō disenatiri. ¹⁵ Kè Kuyie ntōnni teri yènni Kuyie ncĩètè, kèpĩèké kénáké dii kəri diwetiri mieke ke dḍò: Tidiiti bimù ketenkè, túóté a siè ké ti kōũ. ¹⁶ Kòò túóté o siè kéhei nkékōũ tidiiti timəu ketenkè.

¹⁷ Kè Kuyie ntōnni teri yènni Kuyie ncĩètè keĩnkè kpete mieke ke tō disenatiri.

¹⁸ Kè Kuyie ntōnni dii baké muhãã nkè dii itení dihúúntōnni borè, kèpĩèké kénáké dii tō disenatiri ke dḍò: Mutie bè tu mù fĩnyĩ kó yebe bimù, túóté a siè ké yè kōũ. ¹⁹ Kè dii túóté disiè kéhei nkékōũ de kó yebe kéánnè Kuyie nnàù dè yetebe ku mieke cóu nyè. ²⁰ Kè bèe yè yènnè dihei mànku kénau kè meyi nyè kèpōnté kéməke cidómétiribè sikəusitāati (300), kè meçūmpume mbo métiri omáà nè dikéè.

15

Kuyie ntōrè nè meyi nsəmmè kó tináanti

¹ Kè n yà dèmarè dierè keĩnkè kè dè n di. Kuyie ntōrè yèyiekè kè yè tō meyi mmèyiekè, mèè yóó pèètè kè Kuyie mmieke do.

² Kè n yíé káyà dààmèèrì kòo dò ndoii, ke dò ntewéitè ke cóú mmuhãã, káyà bèè do na musímmù ke í níńkú ke sãnte mu tenkaanitè, bá bè í mbè wàri mu yètìrì kó mecannimè, kè bè cómmú de kóò dààmèèrì ìnkè ke tò tikùtìdùùtì Kuyie mbè duó ntì.

³ Ke diè mMoyiisi Kuyie nkóo tǎntì kó feyènfè nè dipebii kàfe ke tú:

Ti Yiè nKuyie,

a tǎmmú demu ke wenni,
ibotí imou kpààtì.

A dǎori dè demou wennimu
ke tú demómmǎnne.

⁴ Ti Yiè mbenitibè bémou da dému
ke déúkunko a yètìrì,

fǒǒ dò mpáíí.

Ibotí imou bo tíí
ke níńkú a ìlkè ke da sãnte,
ke yé a benkemè a wetímè.

⁵ Kè n yíé káyà Kuyie ncǐtèè metaummè tou ìlkú tè kpetémè ke ìnkè. ⁶ Kè Kuyie ntǎrè yèyiekè yèè do tò meyei mmèyiekè, kè yèe yènní te mieke ke dáátí tiyaápéitì kè tì mièti, ke bou isǎnaakũǎ nye cuokè. ⁷ Kè dèmarè fòurè dènàà kó dèmarèe yè duó nyisǎbòòke iyiekè, kè Kuyie nkùù bo yebie nyebie ku mieke píéké i mieke. ⁸ Kè Kuyie ndòò tidietì kébenke ku wèrímú, kè kuyukúu dátínné ku cǐtèè, òmòu í nna kéta, kénkémmú ku tǎrè nyèyiekè tò mèè yei mbo deèmè.

16

Kuyie mmieke yóó peike kè kùu duǎnní mèè yei

¹ Kè n kèè òmòu pǐékénì Kuyie ncǐtèè, ke náké ku tǎrè yeeyiekè ke dǎ: Kǎtenè kèuté mmeyei mmèè ã isǎbòòke iyiekè ketenkè, Kuyie mmieke peikemu!

² Kè Kuyie ntǎnnì ketirìi úténì di kó febòòfè kó meyei nketenkè, kè yemǎnsinyèe pǐ mbèè mǎke musímmù cannimè, ke ninku ke sãnti tetenkaanitè, kényòu mèdiè.

³ Kè Kuyie ntǎnnì dérìi úténì di kó febòòfè kó meyei ndàmèèrì mieke kòo naá mmeyĩ, kéndò mbè kùò onitì, dèè kó dimàà bo o mieke kè dèè kú.

⁴ Kè Kuyie ntǎnnì tǎǎnnìi úténì di kó febòòfè kó meyei nyikó mmieke nè sibií kè dèe naá mmeyĩ. ⁵ Kè n kèè Kuyie ntǎnnì dii baké menie ndi nàámmè ke tú: A beéntì wennimu fǐ nwèè dò mpáíí, ke do bo, ke bo. ⁶ Ke yé bè kùòmè a kó benitibè nè Kuyie mpǎǎnǎahtì náambè, di mmǎnnì kàa bè duó mmeyĩ nkè bè bo yǎ. A bè duó mbè dò nha bè duó ndènde. ⁷ Kè n yíé kékeè metammè yènnímè dihúúntǎnnì bíékè ke tú: N Yiè nKuyie nha bekù weti weti nwe, kè dè wenni.

⁸ Kè Kuyie ntõnni naannì úténi di kó febòòfè kó meyei ndiyiè, kè di ãá ntuò mbenitibè. ⁹ Kè bè ncóú mmediè nke sáá nKuyie nkùù duõnni de kó meyei. Bè me nyí nyie nke bo yóu meyei nke déúkunnè Kuyie nyètiri.

¹⁰ Kè Kuyie ntõnni nummùri úténi di kó febòòfè kó meyei musimmù kpààtikàri ìnkè, kè mu èi biitoo, kè mu nìtibè nkuõnnè kuyonku ke cáá mbe nìi. ¹¹ Kè yemuò mbè dõmmù kè dè bè yóu, kè bè sáá nKuyie nke ìnkè kòku. Bè me nyí nyie ke bo yóu meyei nkéceete.

¹² Kè Kuyie ntõnni kuõnni úténi di kó febòòfè kó meyei nkukó ndiekù Efadati kè kùu kũũ, kè diyiè yìèni kèè bíékè kó bekpààtibè bo na kèpèèté. ¹³ Kè n yà yebòkè yètããti kè yè dò nyecedakè. Kè yè yìèni dinìtiri nùù mièke, yeteyè musimmù kpèri mièke, yeteyè wèè sou nke tú ò nàà nKuyie mpããnáãnti o nùù mièke. ¹⁴ Yebòkè nyè yèè nò nke dõari tidietì. Kè yèe kote kèyà titenti timòu kó bekpààtibè, kè bè bo wènné kékpanne Kuyie nkùù baké kè ìnkè nè ketenkè, dikpànni dièri yiè.

¹⁵ Nyénè kè n kéroomu oyúókù kõme, dè nnaati wèè dàke ke ã o yààti ke báá ce nhotetiri kè bèe yà o fei!

¹⁶ Kè de kó yebòkèe tí mbekpààtibè bèmòu dibòri mari bè yu di nè Ebedeebe kó tináãnti ke tú: Adimaketõõ.

¹⁷ Kè Kuyie ntõnni yiènni úténi di kó febòòfè kó meyei nyewetè mièkeni, kòò mòu pìékèni Kuyie ncìètè ku kpààtikàri borè ke dõ: Dè dõò ke dèèmu. ¹⁸ Kè fetaafe mii nke uuti, ke péu, kè ketenkè sãnti mediè, kè mu nyí sãntè mebotí nè Kuyie ndõòmè oniti. ¹⁹ Kè diheidieè toté mètããti, kè yebotè kó yehèkè yemòu nduò. Kè Kuyie nyí nyè mBabidõnni kòbe kó meyei, kè ku mièke peike kè kùu bè nìi nku bòòfè yeife kó menaà. ²⁰ Kè bèe móntóo ketenkè kèè soké soké dà mèèri mièke nè yetàré. ²¹ Kè fetaafe mátàré nduòni ke cèè ke tuòkù cidóò sipísìnàà, ke buoti benitibè, kè bè nsáá nKuyie nde kó meyei nkpeí. Ke yé mè do yóumè mediè mmómommè.

17

Bè yóó kuòmè onitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè

¹ Kè Kuyie ntõrè yèè do tò meyei mmèyiekè kó ibòòke kè ye kó òimari n nàké ke dõ: Kòtení kè n da benke Kuyie nyóó bekenè mèè botí onitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè kè dè tonté, wèè tu: Diheidieè dii bo ikó mpéu borè. ² Kè ketenkè kó bekpààtibè bèmòu nè ketenkè kó benitibè bèmòu kè bè di duónè, ke muó mmenaà kõme.

³ Kè Muyaánsààmùu n túóté kékòtenè dikpàà cuokè, kè n yà onitipòkù mòu kòò dèke musimmù wũõmù, kè mù wàri mu kònti timòu iwãrii kè ì sáá nKuyie, kè mù màke yeγo yèyiekè nè

yeyiè ntepiítè. ⁴ Kè de kóo nitipòkù dàátí tikpààtìyààtì kè tì wũṣ, ke sàri weti weti nè mēdèi mmèè dṣṣnè mesṣo nnè yetásàayè ke tṣ febṣṣfè kè isṣke nè meyei nhò dṣṣmmè benitidaabè kè dè ā de miēke. ⁵ Kòò wàri o tīnni ke kutinne ke tú: Babidṣnni, bèè dṣuti dṣutinè betabè nè bèè dṣṣri isṣke kperè be kóo yṣ.

⁶ Kè n yà ò muṣmmè Kuyie nkṣbe kó meyiī mme nè Kirisi kṣbe bè kùò bè, bè yie mmèè kpéi nYesu.

Kè n dè yà kè dè n di. ⁷ Kè Kuyie ntṣnni m beke ke dṣ: Dè da di ba nkpeí? M bo da náké onitipòkù nè ò dèke mùù sīmmù kè mù mṣke yeyṣ yèyiekè nè yeyiè ntepiítè dè benkú mù. ⁸ A me nwúò mmùù sīmmù do bomu, kàa mù mṣntóo. Mù wṣte ke yènní difṣtiri ndi kè bè mù kùò. Kè dèe di benitibè bèè yètè í bo mufṣmmu pátiri miēke nè Kuyie ndṣṣmè kutenkù, ke yé bè do mù yàmè ke wṣte ke mù mṣntóo, ke wṣte ke mù yà.

⁹ Diē ntú mecii nkperè nde, yeyṣ yèyiekè tu yetāre yèyiekè nyē onitipòkù kàri yèè ìnkè, ke wṣte ke tú bekpààtibè bèyiekè. ¹⁰ Bènnùmmù domu, kòo kuṣnwè kpaá, oyiénwè bo tuṣkení dii mṣnni wenwe í yóó ṣṣte. ¹¹ Musīmmù mùù do bo kè bèe mù mṣntóo mù tu okpààti niínwè, ke wṣte ke wṣnné beketibè beyiekè ke yóó kú.

¹² A yà yèè yìè ntepiítè tu bekpààtibè mbe tepíitè bèè mu nyí di tikpàti. Bè né yóó tì dimu, kénwṣnnè musīmmù ke dṣ dimṣnni sámpó. ¹³ Bèṣṣu tepíitè tente bè yóó wṣnné dinùù ndi, kéduó mmusīmmù be wṣrímú nè be kpeti. ¹⁴ Kè bèe dokénè dipebii kè dii bè na, ke yé dii bakémè bèè baké, ke tú bekpààtibè kóo kpààti. Kè di kṣbe tú Kuyie ntāāté bè ke bè yu, kè bè kù tū mmesàa.

¹⁵ Kè Kuyie ntṣnni n náké ke dṣ: A do yà mèè niē nhonitipòkù wèè dṣuti dṣutinè benitidaabè kòò kàri me ìnkè, mè tu benitibè mbe nè yetṣrè nè yebotè nè ibotí imṣu kṣbe. ¹⁶ Musīmmù yìè ntepiítè a yà yè tu bekpààtibè mbe bèè yó nní nhonitipòkù wèè dṣuti dṣutinè benitidaabè, kéfiete o kperè demṣu kóò cṣnnṣo difṣkperi, kóò càáké kécṣu ndeṣonne muháá. ¹⁷ Kuyie nkuu yóó bè duó nde kó meyèmmè kè bèe wṣnné dinùù, ke duó mmusīmmù be wṣrímú kè mùù dṣṣ Kuyie béi ntì.

¹⁸ A yà wèè nitipòkù tu diheidiè ndi, dii baké kutenkù kó bekpààtibè bēṣu.

18

Babidṣnni domè

¹ De kó difṣnkúò kè n yà Kuyie ntṣnni cùténímè ke ìnkè ke mṣke muwṣrímú mediè nke miēti kè dèe wenkoo kutenkù kumṣu. ² Kè dii pṣké mediè nke dṣ: Babidṣnni diēwè domu! Ò domu! Ke naá nyebṣkè sīnyè nè tinṣtì sīntì kó diheì. ³ Titenti

timəu kəbe nɛ bɛkpààtibɛ, kɛ bɛ ò duónɛ kɛ muó mmenaa nkɔme, kɛ benitibɛ dɔ idítí kperí kperɛ, kɛ de kó bɛpotambɛ kpàrikɛ.

⁴ Kɛ n yíe kékeɛnɪ metammɛ mamɛ kéɪnkɛ kɛ mɛ tu: Díndi n kəbe, yɛnnɛ de kó diheɪ kéyentɛnɛ meyei mmɛ yóó di tùòkeni.

⁵ Kɛ yé de kó diheɪ yei nsũummɛ, kɛ Kuyie ndàateni di kpéi.

⁶ Fóónnɛ di, di di dɔò dɛ, kɛ nɔ́ nkuce mɛmáà, ké di nni mmenaa mɛ nkpeɲni kuce mɛdémɛ képɛ́tɛ di do di duómme.

⁷ Fěũnnɛ di mediɛ nkɛ dɛ mmannɛ di di tii kpàti kɛ yé di do fuommɛ kɛ tú, di tú onitipokpàati nwe, di í tú okúpokù kɛ bo nkuò. ⁸ Dɛɛ te kɛ Kuyie nyóó di poté tiyɛ́ti diyie dimáà miɛke: Muməmmú mùu kòu nɛ dikònni, ké di cɔu mmuháá nkɛ di íkuò ndikúdabònni, kɛ yé ti Yiɛ nKuyie nkpeɲnimɛmu kɛ kuù di bekɛnɛ.

⁹ Kɛ kutenkù kó bɛkpààtibɛ bèɛ ò duónɛ kɛ kpàrikɛ, kɛ naa mbɛdítkpààtibɛ kɛ bèɛ yà di cɔummɛ kɛ kuyukú yiɛ kénkuò,

¹⁰ kéyote de kó mɛfěũtímɛ, kɛncómmú mɛdétimɛ kɛ sáuti kɛ tú: Áú yoò! Áú yoò! Babidənni wɛɛ do dɛu kɛ kpeɲni, wɛɛ fěũri miɛ ndɛndɛ bəmbənaà?

¹¹ Kɛ kutenkù kó bɛpotambɛɛ kəmmú, kɛ yé òmòu tɛnkɛ í dommɛ bɛ potanti.

¹² Tii tu: Mɛsə, timáti péiti nɛ yetásàayɛ yebotí yebotí, mɛdei, tiyaàsàati tibotí tibotí, tidabɛəsàati tibotí tibotí, yɛpápáni nko tinɛnti, disəwũɔ́ nɛ timáti.

¹³ Ikũmbotí iməu, tùdààribɛ nɛ tihúuntí bè tu tii mĩri nɛ ànsáà nɛ menaa nɛ mekùò nɛ muyuo nsààmù nɛ bɛdɛɛ nɛ inààkɛ nɛ ipe nɛ sisɛ́i nɛ sinaàsɛ́i nɛ tidaati bè fiiti tii.

¹⁴ Kɛ bɛpotambɛ nnáa nke tú: Idítíkperí kperɛ a do məkɛ dɛ tɛnkɛ í kpaá, a tɛnkɛ báa dɛ pɛtɛ bitii.

¹⁵ Kɛ bèɛ do fiiti tipotanti de kó diheɪ, kɛ bèɛ yote mɛfěũtímɛ kɛncómmú mɛdétimɛ kɛ kuò ndikúdabònni kɛ tú:

¹⁶ Áú yoò! Diheidiɛ dii do məkɛ tisáti timəu idítíkperí kpeti: Tiyaàsàati idítíkperí kpeti tii miɛti nɛ mɛsə nnɛ mɛdɛi mmɛ dɔònnɛ mɛsə nnɛ yetásàayɛ yebotí yebotí.

¹⁷ De kó tisáti càkɛ dimənni dimáà.

Bèɛ piú bàtòòbɛ nɛ bɛtəbɛ bèɛ pĩ mmutəmmú de miɛke, kɛ bè ncòrímú mekentímɛ.

¹⁸ Kɛ wúó ndi cɔummɛ kɛ kuyukú fi kɛ ntú: Diheɪ dii ndo í mannɛ dimari, ¹⁹ kénkuò nke pĩ mbe yə kɛ tú: Áú yoò! Diheidiɛ dii kó tikpàti do te kɛ bɛpotambɛ bèɛ cɛntinɛ bàtòòbɛ kɛ bè kpàrikɛ dii pəntɛ miɛ ndimənni dimáà?

²⁰ Dɛ nnaati kéɪnkɛ kəbe nɛ Kuyie nkəbe nɛ Yesu tɔ̀rɛ nɛ ku pānāaanti náamɛ, Kuyie mpəntɛ de kó diheɪ kɛ fə́o ndi di dɔò mɛɛ yei mmɛ.

²¹ De mənni kɛ Kuyie ntənni kperí marii túótɛ ditádierí marii kɛ di mannɛ dináà kɛbə ndàméeri miɛkɛ kɛ dɔ: Mɛɛ botí nku Babidənni diɛwɛ yóó domɛ mɛcāá bá bè tɛnkɛ báa ò yà.

²² Òmòu tɛnkɛ í yóó keɛ tikùtidùùti, nɛ itāri nɛ yetātɛhe dɛ kuómme.

Beyántibɛ tɛnkɛ í yó mbo, òmòu tɛnkɛ í yóó keɛ cənni kuómme.

23 Muhãã nténke í yó ncóu, nhòmòu ténke í yóó keè odapàà nè osapàà mbè daúmè. A kó bepotambè bèè do baké titenti timòu ke dòori denitinònkperε, ke suó benitibè.

24 Kuyie nyóó bè bekénè Kuyie mpããnáànti náambè bè kùò bè kpéi nke nè Kuyie nkòbe bè kùò bè.

19

Dipebii tóúmè di pokù

1 Kè n keè ditínni marì dièmmè ke tú: Adeduya! Sántenè Kuyie nkùù kpeñni kè ku yètiri ndeu, kùù ti deeté. 2 Kuyie mbekù weti weti nwe kè dè wenni, kù kpetínnému onitipòkù wèè dauti dautinè benitibè ke bè càari. Ò kùò ku tómbè mbe kè kù ò kpetínné ke fòó. 3 Ke yíé ke dò: Adeduya! Sántenè Kuyie, nde kó dihei cóummu kè kuyukú dekù tiwetì yebie nyebie. 4 Kè Kuyie nni nkari ku kpààtikàri kè bekótibè sipísidè nè bènáà nè dèmarè fòurè dènáà ninkoo ku iikè ke tú: Adeduya! Dè mme ndò. Sántenè ti Yiè nKuyie.

5 Kè n keè òmòu béinnímè Kuyie nkpààtikàri borè ke tú: Díndi ku tómbè bèè ku dé, bekótibè nè besámpròbè sántenè Kuyie. 6 Kè n yíé kékeè ditínni dièri marì dièmmè kè dè ùuti ke dò mmenie nduò kucúcuku, ke péú fetaafe kóme ke tú: Adeduya! Sántenè ti Yiè nKuyie nkùù kpeñni ke tú okpààti, ke baké. 7 Dè nti naati, ke yé Kuyie mpebii yóó túótémè di pokù, ò bàátí ke dèèmu. 8 Kuyie nhò sàrimu koò dàtínné tiyaàkpeti tii wenni ke mièti, tii tu ku kòbe pí mmùù tómmú sààmù kù dó mù.

9 Kè Kuyie ntònni n náké ke dò: Wãri ke dò: Dè nnaati Kuyie nyú bè ku pebii potúòmù, Kuyie nkuù ti béi.

10 Kè n nínkú ke bo di sãnte kè di dò m báá di sãnte kè di tu Kuyie nkóo tónti nwe ke dònnè mí nnè Kirisi kòbe tóbè, kè n sãnte Kuyie nku.

Yesu náké tì, Kuyie mpããnáànti náambè do náké tì, ti ti nnáá.

Wèè dèke tesãmpéítè ò namè dikpànni

11 Kè n yà keĩnkè kpetémè, kòò mòu dèke tesãmpéítè kòò yètiri tu: Timómmònti, kòò dòori Kuyie ndómè ke bekù nè timómmònti ke kpa nnè timómmònti. 12 Kòò nuò ncóu mmuhãã nkòò òké yekpààtipikè, kè diyètiri marì wãri ye ìnkè kè weè máá di yé. 13 Kè bè ò yu ke tú: Kuyie nnáànti. Kòò dàátí diyaàbòri kè bè di mèù mmeyĩ. 14 Kè keĩnkè kó tihããpònti ò tũ nke dáátí tiyaàsààti tikpeti tipéti ke deke sisãmpié. 15 Kòò cẽmmú bèè yete Kuyie nkpeti nè kumátipààti, kè kuseú natikù yìèni ò nùù ò yóó bè kùònè kù, kè bè benke Kuyie nkperíkù mièke bè cóumme kè be yĩ mpònté ké ndò bè ãõ naumè yetebe diyetitùò mièke. 16 Ke wãri ò yaàbòri ìnkè nè ò kpèri ò yètiri ke tú: Bekpààtibè kóo kpààti, bekótibè kóo kótì!

¹⁷ Kè n yí káyà Kuyie ntōnni mari kè di còmúmú diyìè také, ke pīēkù ke yu tinàti ke tú: Tíinnènní, kè Kuyie ndi ānné dibanni dierì kè dí di. ¹⁸ Kōtenēnī kécō bekpààtìbè, behāāpòmbè iwēī yembè, bekperìbè, sisēī nè si dèèbè, benitìbè bemou, tidaati nè bèè í tú tidaati, bediebè nè besámǎóbè.

¹⁹ Kè n yí káyà musímmù nè kutenkù kumou kó bekpààtìbè nè be kó behāāpòmbè, kè bè tíí nke bo dokénè wèè dèke tesāntè nè o āāpòmbè. ²⁰ Kè bèe kpetínné musímmù nè wèè do sou nke tú ò nàá nKuyie mpāānāaantì, wèè do mù neínè ke dōori tidieti. (Ò do dōori tìi dieti ke suó mù cànnè bè, kè bè nninku ke sántí mu tenkaanitè.) De kó musímmù nè wèè do sou nke tú ò nàá nKuyie mpāānāaantì, kè bèe bè dootóo befòubè kuhāābinku, muhāpòpùo mmieke, ²¹ kékua betabè nè kuseú kùu yìèní wèè dèke tesāntè o nùu, kè tinàtì be cò kékpenke.

20

Kuyie nyóó kpetínnémè dibòò yebie ntekoupiítè

¹ Kè n yà Kuyie ntōnni cùténímè keínkè ke to difòtìri cūmpuri kó sikpetínsi nè mefímme diemè. ² Ke pī ndinitìri, fēwāāfē fèè do bo nè dimōnni, fèè tu Satāā kéboú kè di mboú ke dò yebie ntekoupiítè (1000). ³ Kè Kuyie ntōnni di dootóo difòtìri cūmpuri, ke kpetínné kápáá nképōnné, kè di nke bo kè yebie ntekoupiítè yàa deènè, bá di ténke í sou nhòmou. Kè bèe wēte ké di fīi ndimōnni sāmǎpó.

⁴ Kè n yí káyà yekpààtikàrè, kè Kuyie nduó mbèè yè kàri muwērímú kè bè bo bekénè benitìbè. Kè n yà becírìbè bè do kua bè, bè nàké mèè kpéi nKisasi kpéi nè Kuyie nnāaantì. Bèè do í yie nke nínkú kédou mmusímmù nè mu tenkaanitè bè í nyie kè mùu bè cànnè be tīi nyoo be nou. Kè m bè yà kè bè yānté ke wēhñè Kirisi ke yo ntikpàti yebie ntekoupiítè. ⁵ Bèè yānté bèmbè meketimè, kè besombè yóo yānté yebie ntekoupiítè bo pēētémè. ⁶ Dè nnaati Kuyie ncāñné bè, bèè keté ke yānté, bè ténke í yóo kú mukúderímù, bè yó ntú Kuyie nnè Kirisi be kó ikuó niùbè mbe, kénwēhñè Kirisi ke yo ntikpàti yebie ntekoupiítè.

Kuyie nyóó namè dibòò nè di kabe

⁷ Kè yebie ntekoupiítèe (1000) pēētè kè Kuyie nkpeté dibòò. ⁸ Kè dìi suó titenti timou kabè, ke tíi nKuyie nkprantídèntabè bè tu bè: Kōku nè Makōku *, kè bè nsū ke mānnè dāmèèri kó mubirimú. ⁹ Kè bèe íté kécēēte Kuyie nkabè dihei ku dó di. Kè Kuyie ncūñní muhāā nkè mùu bè kua. ¹⁰ De mōnni

* **20:8** Kōku nè Makōku: Kōku tu dihei ndi kè Makōku tu de kó dihei kóo kpààti yètirì (wénté Esekieri 38:2). Ke wēte ke benkú yebotè yèè yóo íté ke bo kpānnè Kuyie nnè ku kó benitìbè yemòrè sonye.

kè bèe dootóo dibòò dii do bè sou mmuháá nnè kuhāābinku muhāpòpùo mmieke, musimmù nè wèe do sou nke tú ò nàa nKuyie mpāānāanti de borè, kè dè nfēūrì kuyie nnè keyènkè sáá yebie nyebie.

Tibeénti sōnti

¹¹ Kè nwènté kémántóo ketenkè nè keñkè, kényà dikpààtikàri péiri dièri, kòò mōu kàri di ñnkè. ¹² Kè n yà beçírìbè: Bekótìbè nè besámpóbè, kè bè cònmú dikpààtikàri ìikè, kè bè pĩnte yepáte, bá wè o dōrìmè wàri dè. Kè Kuyie mbè bekénè be dōrìmè dōmmè. ¹³ Kè dà mèèrì tēnnéni beçírìbè kè kudānkù tēnnéni ku kōbe, kè bèe bekénè bá wè o dōrìmè dōmmè, ¹⁴ kēpī mmukūū nè kudānkù, kédootóo kuhāābinku mieke mùu tu mukúderímù. ¹⁵ Kè bè í yà wèe yètirì mufōmmu pátìri mieke bèe ò dootóo kuhāābinku mieke.

21

Keñkè pànkè nè ketenkè pànkè de kó tināānti

¹ Kè n yà keñkè pànkè nè ketenkè pànkè, kekótíkè nè dà mèèrì kè dè pēēté. ² Kè n yà dihei sàari Sedisadammu pānwè, kòò cutinì keñkè Kuyie mborè, ke sàri ke dò nhosapàà nsàri ke kōri o dōu. ³ Kè n kèe òmōu pīékénímè dikpààtikàri borè ke tú: Di mmōnni Kuyie nçētè bomu benitìbè cuokè, kù yó mbè bonèmu kè bè wē nkè bè tu ku kōbe, kè kù bè te. ⁴ Kè kùu ùté be nōnnieti páíí. Mukūū mbá mbo, yekúdabùò mbá mbo, isáútìi bá mbo, mumōmmú bá mbo, dekótìrè demōu yóo pēētému.

⁵ Wèe kàri dikpààtikàri ñnkè kòò béi nke dō: Di mmōnni m bo dōò demōu depānnè ke yíé dō: Wāri n yóo da náké tì, tì tu timōmmānti nti ke dò ndí tì yie.

⁶ Ke yíé kēbéi nke dō: Dè dōò ke dèèmu. Míi tu oketiwè ke tú osōnwe, ke tú diketírì ke tú kumānku. Kè sinéyēi bo wè m bo ò pā mufōmmu binte nie nkòo yà kénfòu. ⁷ Bèè bo na kētuake kumānku m bo bè duó n yē n yóo bè duó ndè, ké mbè te kè bè tu m bí. ⁸ Ifōwáa nyembè, bèè í dōori bè nàá ntì, bèè dōōri isōke kperere, benitikōùbè, bèè dāunè betōbè, betediibè, bebōoféúbè nè siyāābisì yembè, m bo bè ānné kuhāābinku nè muhāpòpùo mmieke dèè tu mukūū ndérímù.

Sedisadammu pānwè yó ndōmmè

⁹ Kè Kuyie ntōrè yèyiekè kó òimari, dii do tō meyei nkó ibòòke sōnyi iyiekè n yu ke dō: Kōtení kè n da benke Kuyie mpebii pokù.

¹⁰ Kè Muyaānsāmù m píe nkè ku tōnni n túóté, kédekèné ditārì dièri marì ñnkè, ké m benke dihei sàari Sedisadammu wèe cutinì keñkè Kuyie mborè. ¹¹ Kè Kuyie nkó tikpetì di dàátì ke pĩnti ke dò ndoii ke dò ntewéitè, ke mièti ke dò nyetāsàayè. Kè òimari dò ntinōbènti kè diterì dò ndoii ke dò ntewéitè. ¹² Kè di

duotí okù mediè nke m̀ake yebòrè tepíítè nè yèdéé, kè Kuyie ntõrè tepíítè nè yèdéé yè bàa, kè de kó yebòrè wàri ye ìnkè. Isidayeeribe wuò ntepiítè nè idéi yètè. ¹³ Kè de kó yebòrè keú tipíítì tinàà: Yètããti diyie yìè kèè bíékè, yètããti dì taà kèè bíékè, yètããti kubakù c̀anku, yètããti kuyou. ¹⁴ Kè de kó kuduotí cómmú yetãrè tepíítè nè yèdéé ìnkè. Kè yè wàri dipebii tãrè tepíítè nè yèdéé yètè.

¹⁵ Kè Kuyie ntõnni dìi n nàánnè kè dì tã kusãpààti, kè bo benné dihei nè yebòrè nè iduotí, ¹⁶ kébenné kè dè mma tipíítì timou nè mehokùmè nè mecómmè, kэмbo cidòmétírìbè sikoupsisidè nè sikousidé (2200). ¹⁷ Kébenné kuduotí c̀éè nkè mè mbo métírìbè sipisikuò nè bènnumù (65). ¹⁸ Kè kuduotí maánè yetásàayè, yèè dò ntinóbénti, kè dihei maánè meso mmèè dò ndoii ke dò ntewéitè. ¹⁹⁻²⁰ Kè bè dàri yetásàayè yebotí yebotí dipũ, kè dimari dò ntinóbénti, kè diteri dò nyekũò, kè diteri dò mmeyĩ, kè diteri dò nfetònfè, kè diteri dò mmebèrimè, kè diteri dò ntedantè, kè diteri dò mmutápéi. Kè diteri dò ntiwetì, kè diteri dò mmekàcèburime. ²¹ Kè yebòrè tepíítè nè yèdéé d̀ònnè mèdèi, bá dì kè dì m̀ake mèmáà. Kè dihei kó kuce tú meso mmèè dò ndoii ke dò ntewéitè.

²² Bá n yí nyà Kuyie ncìtètè bè k̀ari kè ke báá, ti Yìè Kuyie nkùu baké ketenkè nè kèìnkè nè dipebii beè do dè bo kè bè mbe mbáá tipíítì timou. ²³ Diyie nè otànkù dè í mbo ke bo mmi dihei. Kuyie nkuu do mièti kè dè wenni, kè dipebii tú defitirè. ²⁴ Kè titenti timou k̀obe centi di wenniku mièke, kè titenti timou kó bekpààtibè k̀arinko be kpàti deborè. ²⁵ De kó dihei b̀orè yó nfeímu sáà, ke yé keyènkè í yó mbomè. ²⁶ Bè yó nde ntouo titenti timou k̀obe kpàti sàati. ²⁷ Dèmarè s̀innè í tati de kó dihei, yoo wèè d̀òri isòke k̀pèe yoo siyáabisí yìè. Bèè yètè wàri mufòmmu pátiri mièke dìi tu dipebii k̀peri, beè máà tati de kó dihei.

22

Menie mmèè duò mmufòmmu me kó tináànti

¹ Kè Kuyie ntõnni m benke kukó nkùu kó menie nduò mmufòmmu, kè mè yìèní Kuyie nnè dipebii be kpàatikàri borè, ke dò ndoii ke dò n tewéitè. ² Ke pũò ndihei mièke, kè detie ndèè duò mmufòmmu kè dè cómmú yeyakè yèdé ke pei kuce tepíítè nè mèdémè dibenni, kuce mèmáà otànkù, kè mu fãàti mièkũnko yebotè. ³ Dèmarè í yó mbo de kó dihei mièke Kuyie ncõõ dè.

Kuyie nkpàatikàri nè dipebii k̀peri yó mbo dihei mièke nke, kè Kuyie ntõmbè kù bàá. ⁴ Ke wúo nku iìkè, kè kùu wàri ku yètiri be tĩ. ⁵ Keyènkè í yó mbo, diyie nè otànkù dè me nyí yó mbo. Ti Yìè nKuyie nkuu yó mpĩnti kè dè wenni, kè bè yo nku kpàti sáà yebie nyebie.

Yesu wētínímè bàmbà

⁶ Kè Kuyie ntōnnì n náké ke dò: De kó tináaanti tu timómmoni nti ke dò ntí nti tá. Ti Yiè nKuyie nkuu píe nku Yaá nku pānāaanti náambè, ke tōnni ku tōnni kè di bè nàké dèè yóo dòò.

⁷ Kè Yesu dò: Ndakenè n wētínímu bàmbà. Dè nnaati wèè yie ndi mpátíri náaanti.

⁸ Mí nyIsāa n kèemu ke yà de kó denennè, n kèè dii mōnni ke yà kénínkóo Kuyie ntōnni dii dè nni mbenke, di iikè ke bo di sante.

⁹ Kè di dò: A báa n sante, kè n tu Kuyie ntōnti nwe, ke da dōnnè nè Kirisi kabe tabè, á sante Kuyie nku.

¹⁰ Á báa yóo a bo nákéme di mpátíri kó tináaanti, ke yé de mōnni tōónímèmu kè ti yóo dòò. ¹¹ Meyei nyiè ndake sooté o yei, wèè sí nkòo dake sīnte, wèè dōōri mesāa nkòo dake mmè dōōri, wèè dō mpáíi kòo dake wénkūnne omāa.

¹² Kè Yesu dò: Ndakenè! N wētínímu bàmbà nke bo yietí bá wè o dōōrimè dō mmè. ¹³ Míi tu Oketiwè ke tú Osōnwe, ke tú diketíri nè kumānku.

¹⁴ Dè nnaati bèè òu be yaàti kè dè bo yie nkè bèe di mutie mùu duò mmufōmmu mu kó yebe keta dihei kó yebòrè. ¹⁵ Bèè dōōri isake kperè, betediibè, bèè dautinè betabè, benitikòubè, bebòoféubè nè siyáabisí yembè, bembè kó dimāa yó mbo di-towaà ndi.

¹⁶ Mí nYesu míi tōnni n tōnni kè di ti nàké n kabe tīrè. Míi tu Dafiti yaábire, ke tú tekūnwentéwātè tēè pīnti.

¹⁷ Kuyie nYaá nnè Kirisi kabe bèè tu o pokù ò tāāté wè kè bè dò: Kōtení!

Bèè kèè kè bè múnke dò: Kōtení!

Kè sinéyēi bo wè wèè kōtení kényà fààrè menie mmèè duò mmufōmmu.

Bè caummè wèè bo kaa ndi mpátíri

¹⁸ Mí nyIsāa n náámmu bèè kàa ndi mpátíri ke tú: Wèè yìé timati de mieke Kuyie mbo ò yìé meyeyi mbè nàa mmèè kpéi de kó dipátíri mieke. ¹⁹ Kòò mmòu me nyàate timati, Kuyie mbo o mōnte mutie mùu duò mmufōmmu mu kó dibii, bá ò báa ta dihei sàari kù nàa ndi kpéi di mpátíri mieke.

²⁰ Mí nyIsāa n náá mómmu nwe ke tú: Ò béimmu ke tú: N wētínímu bàmbà. Dè mme ndò! Wēténí ti Yiè nYesu!

²¹ Ti Yiè nYesu kó mesāa nní ndi bonè dimōu.